



Gagek Mewis

Buang New Testament

Contents

Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Matai Kevu	1
Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Markus Kevu	54
Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Lukas Kevu	88
Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Jon Kevu	144
Sinarë Hir Huk	182
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Rom	231
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Korint	257
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Korint	280
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Galata	296
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Epesus	304
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Pilipi	312
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Kolosi	318
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Tesalonika	324
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Tesalonika	329
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Timoti	332
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Timoti	339
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Vu Titus	344
Ɓapiya Sën Paulus Kevu Vu Pilemon	347
Ɓapiya Sën Ya Vu Alam Hibru	349
Ɓapiya Sën Yakobus Kevu Vu Kerisi-yi-alam	368
Ɓapiya Sën Pita Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam	375
Ɓapiya Sën Pita Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam	383
Ɓapiya Sën Jon Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam	388
Ɓapiya Sën Jon Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam	394
Ɓapiya Sën Jon Kevu Netu Löö Vu Kerisi-yi-alam	395
Ɓapiya Sën Yut Kevu Vu Kerisi-yi-alam	396
Gägek Sën Kerisi Tato Vu Jon Nebë Pesepsën	399

Ġagek Mewis

The New Testament in the Central/Mapos dialect of the Buang language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Buang Mapos long Niugini

Language: Buang, Central/Mapos (Buang, Mapos)

Provided by: Wycliffe Bible Translators

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or excerpts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

f99cb363-8e28-5b9a-880e-b063deccadd

ISBN: 978-1-5313-0117-0

YESU KERISI YI BENGÖ NIVESA SËN MATAI KEVU

Yesu Kerisi Yi Degwa

(Lk 3:23-38)

1 Yesu Kerisi yi degwa lo sënë: Yesu saga sën Davit* yi mewis, geDavit saga sën Abraham yi mewis.

² Abraham ko Isaak, gIsaak ko Yakop, geYakop saga sën ko Yuda losho ari lo.

³ GeYuda ko Peres luho avëhnö Sera, geluho ataj Tamar.

GePeres ko Hesron.

Ga, Hesron ko Ram.

⁴ Ga, Ram ko Aminadap, gAminadap ko Nason, geNason ko Salmon.

⁵ GeSalmon ko Boas, gata Rahap.

GeBoas ko Obet, gata Rut.

Ga, Obet ko Yese, ⁶geYese ko Mehö-los-bengö Davit, geDavit ko Solomon, gata sën Uria venë wirek lo.

⁷ Loga, Solomon ko Rehoboam, geRehoboam ko Abiya, gAbiya ko Asa.

⁸ Ga, Asa ko Yosapat, geYosapat ko Yoram, geYoram ko Usia.

⁹ Ga, Usia ko Yotam, geYotam ko Ahas ga, Ahas ko Hesehia.

¹⁰ Ga, Hesehia ko Manase, geManase ko Amos, gAmos ko Yosia.

¹¹ GeYosia ko Yekonia losho ari lo, lob loḱ buk saga alam Babulon* deduu alam Israel vahi medeḱo sir ya denedo hir nyëḱ.

¹² Deya denedo nyëḱ böp Babulon* lom Yekonia ko nalu Sealtiel.

Lob Sealtiel ko Serubabel, ¹³lob Serubabel ko Abiut, gAbiut ko Eliakim, gEliakim ko Asor.

¹⁴ GAsor ko Sadok, geSadok ko Akim, gAkim ko Eliut.

¹⁵ GEliut ko Eleasar, gEleasar ko Matan, geMatan ko Yakop ngwë.

¹⁶ GeYakop sënë ko Yosep sën Maria regga, lob Maria saga sën ko Yesu, sën denenër bë Kerisi* lo.

¹⁷ Nebë saga lob sir pin Abraham yi mewis sir, beyam verup loḱ Davit saga, besir yu nemadluho-bevidek-lubeluu. Gevu Davit beyam verup loḱ buk sën deḱo sir ya denedo nyëḱ böp Babulon*, saga sir yu nemadluho-bevidek-lubeluu. Lob vu buk sën deḱo sir ya denedo nyëḱ böp Babulon* beverup loḱ Kerisi*, og sir yu nemadluho-bevidek-lubeluu nebë saga ving.

Maria Ko Yesu Kerisi

(Lk 2:1-7)

¹⁸ Yesu ata ko yi lo degwa nebë sënë: Deggoo in ata Maria raḱ in jaḱ vu Yosep, rëḱ luho yö nahën denedo, log Maria nalu loḱ raḱ Anon Vabuung. ¹⁹ Yosep sën deggoo in raḱ bë natu regga lo, yi mehö netetuu aggata niröp, lob su bë rëḱ nanër avëh yi ḱaḱek nimumsën ranḱah vu alam pin rë. Gaḱ vong in bë bepul Maria vun-sën. ²⁰ Yosep nahën kwa nevo nebë sënë, loḱ Mehöböḱ yi angër yam vu yi loḱ pe-sepsën benër vu bë, “Davit* yi mewis Yosep-e! Gwengö! Su nim dëlin Maria! Gaḱ gweḱo nöḱ natu venëm. Hurmahen sën loḱ nare ayo lo, saga Anon Vabuung vong vu yi. ²¹ Rëḱ geḱo nalu aḱuu lom ḱenanër arë nabë Yesu. In rëḱ geḱo yi alam vër in hir nipaya nyëvewen.”

²² Nḱaa pin sënë anon raḱ yoh vu ḱaḱek sën Mehöböḱ vong verup mehö-nenër-ḱaḱek-ranḱahsën Yesaya avi lo nebë:

²³ “Ham gwengö rë! Rëḱ avëh avö nalu doḱ, lom geḱo nalu aḱuu. Lob rëḱ ḱenanër arë nabë Emanuel.”

Arë sënë degwa nebë ‘Anutu nedo ving hil’.

²⁴ Lob Yosep ggëp mepesep ggovek gekedi raḱ, lom vong yoh vu sën Mehöböḱ yi angër nër vu yi lo. Ya beḱo avëh netu venë, ²⁵rëḱ su neya aggata

ving yi rë, gema rot, beya verup loḵ buk sën venë ḵo nalu aḡuu lo. Lob tahi ggev raḵ nebë Yesu.

Alam Los Kwaj Böp Vu Alam-yu-ngwë Yam Delë Yesu

2 Maria ḵo Yesu vu Betlehem ggëp Yudea loḵ buk sën Herot* tu mehö-los-bengö menedo. Ḵo ggovek, lom alam kwaj böp la vu nyëḡ mala neverup bedeyam Yerusalem medelok tepëḵ bë, ²“Alam Yuda hir mehö-los-bengö hurmahen mewis sën lo tena? He halë yi betuheng verup ggëp sën nyëḡ mala neverup, lom he yam in bë ḡaḵo arë jaḵ.” ³Mehö-los-bengö Herot* nḡo hir ḡaḡek saga, lob lëḵ anon, balam Yerusalem pin delëḵ ving. ⁴Lob tahi alam-deneḵo-seriveng hir ggev los alam-horek-yi pin ya vu yi belok tepëḵ in sir bë, “Kerisi* ata geḵo yi ḡep tena?” ⁵Lob denër yah bë, “Ata geḵo yi ḡep Betlehem vu distrik Yudea, in mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën kevu ḡaḡek meneggëp nebë:

⁶‘Hong Betlehem vu nyëḡ Yuda, su ḡetu nyëḡ Yuda yi begganḡ-bu mahen tamusën rë, ḡaḵ ḡekwesuu.

In ggev böp ti rëḵ berup doḵ hong, lob ḡegin salam Israel.”

⁷Herot* nḡo nebë saga lob vun yi metahi alam los kwaj böp saga yam, belok tepëḵ in sir in bë jaḵ ni niröp nabë betuheng saga verup loḵ buk tena. ⁸Log vonḡ sir ya Betlehem genër vu sir bë, “Ham na sero hurmahen saga niwëëḵ ata, lob bë ham natök vu yi, og ham gwëḵo ḡaḡek nom vu sa, in senök ḡaḵo arë jaḵ gëving.”

⁹Dengö mehö-los-bengö yi ḡaḡek saga ggovek log deya. Lob betuheng sën delë neggëp nyëḡ mala neverup lo, muḡin beya nare ya valeḵ nyëḡ sën hurmahen neggëp loḵ lo. ¹⁰Delë betuheng lom kwaj vesa rot. ¹¹Lob delok ya beg-

ganḡ ayo bedelë hurmahen luho ata Maria, lob deyun lusej vu los deḵo yi raḵ. Gedeggoo ḵupeḵ la loḵ hir keröng yoh vu sir bedevo vu yi. Goor, ḡeḵele niḡegwi reggu nivesa sën denenër arëḡ nebë praginsëḡ* los mur*. ¹²Log Anutu vo pesepsën vu sir loḵ buk bë su nah deberup vu Herot*, lom deyoh aggata ngwë medeyah medeya bej.

Yosep Ḵo Venë Lu Nalu Raḵ Medeluḵ Medeya Ejep

¹³Deya ggovek, log Mehöböḡp yi angër ti yam vu Yosep benër vu yi loḵ pesepsën bë, “Kwedi gwëḵo hurmahen luho ata jaḵ, meḡebeya meḡena Ejep. In Herot* vonḡin sero hurmahen bengis yi nadi-ik.” ¹⁴Lob Yosep kedi meḵo hurmahen luho ata raḵ loḵ buk beya Ejep. ¹⁵Lob ya denedo sagu rot beya verup loḵ buk sën Herot* diik. Devonḡ nebë saga lob ḡaḡek sën Mehöböḡp vonḡ verup mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën avi lo anon raḵ nebë:

“Sa tahi naluḡ vu Ejep yam.”

Herot* Sis Hurmahen Nḡahiseḵë Medediik

¹⁶Rëḵ Herot* raḵ ni bë alam los kwaj böp saga dekuung in yi, lob ahë sengën panghsën rot, bevonḡ alam la deya Betlehem los nyëḡ mahen mahen sën neggëp dus vu lo, bedesis hurmahen maluh pin bedediik. Sir sën ataj nahën neḵo sir lo rot, beya verup loḵ sën hir nḡebek netu luu raḵ lo, yoh vu buk sën alam los kwaj böp denër vu Herot* bë delë betuheng nyëdahis lo. ¹⁷Lom mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën Yeremia yi ḡaḡek sën kevu meneggëp lo anon raḵ. Sënë nebë:

¹⁸“Aye ti dedun vu nyëḡ Rama.

Nesu los nengeëḵ böpata.

Rakel nesu in nalu lo,

medenahubin yi, rëḵ ma gesu yoh vu rë. In nalu lo su denedo rë, ḡaḵ malaj ma.”

Yosep Lööho Venë Lu Nalu Vu Ejep Medeyom

¹⁹Herot* diik ggovek, lom mëm Mehöböp yi angër ti yam tato yi vu Yosep ggëp Ejep loḵ pesepsën, ²⁰menër vu yi bë, “Kwedi gweḵo hurmahen luho ata jaḵ meḡenah Israel hir dob. In alam sën bë dengis hurmahen lo dediik.”

²¹Lob Yosep kedi meḵo hurmahen luho ata raḵ, beyah Israel hir dob. ²²Rëḵ nḡo bë Arkelaus loḵ yah ama Herot* ben betu alam Yudea hir mehö-los-bengö lob ggöneng in yi besu ya sagu rë. Rëḵ Anutu vo pesepsën vu Yosep in tato aggata vu yi, lob ya los distrik Galilea. ²³Ya nedo nyëḡ ti arë nebë Nasaret. Lom alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën hir ḡaḡek lo anon raḵ. Sën denër bë:

“Rëḵ denanër yi nabë yi Nasaret ti.”

Mehö-neripek-alam Jon Nër ḡaḡek

(Mk 1:2-8; Lk 3:1-18; Jn 1:19-28)

3 Vu buk saga mehö-neripek-alam Jon verup nedo nyëḡ-yumeris ggëp Yudea hir dob, benenër ḡaḡek bë, ²“Ham gweḡin ham in Nyëḡ-yaḡek-yi vonḡin anon jaḵ.” ³Jon saga sën Anutu vonḡ ḡaḡek raḵ yi verup mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën Yesaya avi nebë:

“Mehöti aye neraḵ loḵ nyëḡ-yumeris bë, ‘Ham bolinin Mehöböp yi aggata, meham sesor begëp niröp.’”

⁴Jon sënë neröp röprüp ading sën denevasu raḵ kamër niviis lo, genevëh ḵabi neggëp balo. Genegga sepaḵ los nenum beggoh netu yi nos. ⁵Lob alam Yerusalem losho alam nyëḡ Yudea pin, galam pin sën denedo dus vu bël Yordan lo deneya vu yi. ⁶Bedenër hir nḡaa ni-paya rangah geJon neripek sir luḵ bël Yordan. ⁷Loḵ Jon lë bë alam Parisai* los alam Sadukai* nḡahi deyam vu yi in bë dejipek bël geving, lom nër vu sir bë, “Nyël nalu ham! Re nër vu ham bë

ham beya in nyëvewen sën rëḵ natöḵ vu ham vu buk tamusën agi? ⁸Ham gw-evonḡ nḡaa niröp noh vu sën ham wërin ayomin lo, in tato nabë ham wërin ham yönon. ⁹Ham su kwamin bo megweḵo ḡaḡek jaḵ nah menanër nabë Abraham yi mewis ham. Gaḵ sa nanër vu ham nabë Anutu yoh vu bë gevonḡ gelöḡ sënë denatu Abraham yi mewis. ¹⁰Yönon, in ḵoov nevu nevaleḵ ḵele ḡeḡa meneggëp vorot, in ḵele pin sën su denesis anoj nivesa rë lo, saga rëḵ dengap bedegetë jaḵ na nengwah.

¹¹Sa naripek ham raḵ bël mu, in bë ham gwërin ham. Gaḵ mehö los niwëëḵ ti kesuu sa rëḵ tamuin sa menam, lob sa su mehö niḡ vesa yoh vu in bë sa natu yi hur ti menaḵah vaha suu vër rë. Mehö sënë rëḵ basuh ham begevonḡ Anon Vabuung vu ham vahi gegevonḡ benengwah ga ham vahi. ¹²Jom yi savor loḵ ya nema vorot in tetëhin ḵale ḵale na in yi wit* ḡahis, gengupin jaḵ na jök-wit-yi. Gaḵ ḵale ḵale saga, og rëḵ besi jaḵ na nengwah sën medo netum degwata lo.”

Jon Ripek Yesu

(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)

¹³Nebë sënë lob Yesu vu Galilea meluḵ meya bël Yordan vu Jon, in bë Jon jipek yi. ¹⁴Rëḵ Jon nërin yi bë, “Bë ḡe-jipek sa og mëm nivesa, ma nebë va sën ḡeyam vu sa-ë?” ¹⁵Rëḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Ḡenaḵööḵ galu dahun hil gesepa doḵ Anutu yi aggata nabë sënë rë loḵ mëm.” Lob Jon yoḡekin yi ḡaḡek beripek yi.

¹⁶Yesu ripek bël ggovek geraḵ yom roneḵ, lob pevis beyaḡek tateḵin yi, gelë Anutu yi Anon Vabuung ni nebë soḵ nu-ung ti beluḵ yam nare raḵ yi. ¹⁷Log ḡaḡek ti yam vu yaḡek bë, “Yiḵ sa nalug sënë sën sahëḡ neving yi los halë yi nivesa lo!”

Satan Pelëpin Yesu Vu Nyëg-yumeris
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)

4 Ggovek saga log Anon Vabuung li Yesu raḵ meya nyëg-yumeris in Satan pelëpin yi. ²Yesu su gga nos rë genedo meris buk gerangah mehō-dahis luu, lom diikahë. ³Lob mehō-pelëpinsën-ala ya menër vu yi bë, “Bë Anutu nalu hong, og ġenanër ġelöng sënë denatu brët!” ⁴Rëḵ Yesu nër yah vu bë, “Ġaḡek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë:

‘Nos mu su yoh vu bë gevong beme-hönon demedo vesaj rë, gaḵ yik ḡaḡek pin sën neverup raḵ Anutu avi lo nejom ahon ving.’”

⁵Loḵ Satan ḵo yi beluho deya nyëg vabuung Yerusalem, beḵo yi raḵ ya dub-vabuung-böp yu vavunë, log nër vu yi bë, ⁶“Bë Anutu Nalu hong, og gwetë hong na dob, in ḡaḡek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë:

‘Rëḵ gevong yi angër lo nam degegin hong nivesa.’

Log ḡaḡek ngwë nër bë:

‘Rëḵ detabuu hong doḵ nemaj gesu rëḵ ġengis vaham jaḵ ġelöng rë.’”

⁷Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Ġaḡek ngwë neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya ving nebë:

‘Su ġeseggi Mehöböp sën hong Anutu.’”

⁸Loḵ tum Satan ḵo yi meluho deya ḵedu ading ti, beya tato nyëg dob pin los mehōnon pin gehir ngaa nivesa vesa pin vu yi, ⁹log nër vu bë, “Bë ġengun lup vu sa los gwëḵo sarëḡ jaḵ, og sëḵ dëëin ngaa los arë arë pin sënë nöḵ vu hong!” ¹⁰Rëḵ Yesu nër yah vu bë, “Satan! Gwëḵo hong jaḵ meḡena! Ġaḡek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë:

‘Yik gwëḵo Mehöböp sën hong Anutu lo jaḵ, beḡegurek yi yö timu babu!’”

¹¹Lob Satan vey a in Yesu meya, gangër yam deneloḵ vu yi.

Yesu Vong Huk Muḡinsën Vu Galilea
(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)

¹²Deduu Mehō-neripek-alam Jon ahon beya nedo ḵarabus, beYesu ngo bengö lom tah yi yah distrik Galilea. ¹³Loḵ vuu Nasaret geya nedo Kapernaum sën neggëp ngaggee böp Galilea nenga beneggëp ya los alam Sebulon los Naptali hir dob lo. ¹⁴Ya saga lob ḡaḡek sën mehō-nenër-ḡaḡek-rangahsën Yesaya nër lo anon raḵ nebë:

¹⁵“Alam Sebulon los alam Naptali hir dob,

ggëp aggata sën neya los ngaggee Galilea vu bël Yordan nenga vahi sagu.

GeGalilea hir dob vahi sën alam dahis yam denedo loḵ lo.

¹⁶Nengwah-tumsën böpata jëh raḵ alam sën denedo

loḵ malakenu ayo lo!

Denedo loḵ nyëg malakenu sagi bebë denadiik bemalaj nama na,

loḵ Rangah raḵ in sir!”

¹⁷Vu buk saga Yesu ḵo yi huk raḵ benër ḡaḡek rangah bë, “Ham gwëgin ham! In Nyëg-yagëk-yi vongin anon jaḵ.”

Yesu Ggoin Yi Hur
Maluh Lubeluu Raḵ

(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

¹⁸Yesu neyoh ngaggee böp Galilea nenga, lom töḵ vu Simon sën denenër arë ngwë nebë Pita lo luho ari Andreas, geluho medo denetë leḵ luḵ ya ngaggee in bë degeḵo ġël, in yik luho yö hir huk sagi. ¹⁹Lob Yesu nër vu luho bë, “Melu nam sepa sa natu sa hur besa tahu meluu in melu gwëḵo mehōnon denam vu sa nabë sën melu neḵo ġël agi.” ²⁰Lob pevis beluho devuu hir leḵ geya desepa yi melööho deya.

²¹Lööho deya beya deverup, lob lë mehöti luho ari, Yakobus luho ari Jon

sën Sebedi nalu luho. Luho raḵ denedo yaḡ ving amaj Sebedi, medenejoo hir lek vepulsën yah. Loḵ Yesu tahi luho, ²² lob luho devuu amaj los yaḡ ya pevis geya desepa yi.

Yesu Nër Ġaḡek Loḵ Dub-supinsën-yi
(Lk 6:17-19)

²³ Log Yesu yoh vu distrik Galilea pin benër ḡaḡek vu alam loḵ dub-supinsën-yi. Nër Bengö Nivesa raḵ Anutu-yi-nyëḡ, gevongḡ balam hir niraksën aggagga pin nivesa raḵ. ²⁴ Lob Yesu bengö ya meyoh vu distrik Suria pin, lom deḵo alam sën nij raḵ aggagga los alam sën nij nesang lo, galam sën memö nipaya nevonḡ sir lo, galam sën bedo nevesi sir lo, galam sën seḵëḡ neselöngin lo pin, medeya vu yi mevongḡ benijvesa nerak. ²⁵ Lob alam ngahiseḵë vu distrik Galilea los Beggang-bu-nemadluho gevu nyëḡ böp Yerusalem los distrik Yudea pin, gevu bël Yordan vahi yi, bedesepa yi medeya.

Yesu Nër Ġaḡek Ggëp Këdu

5 Yesu lë alam ngahiseḵë denesupin sir, lom raḵ ya këdu ti meto nedo, geyi hur maluh deya vu yi, ² lom tateḵin ḡaḡek vu sir nebë sënë:

**Yesu Nër Mehönon Nebë
Sënë Sën Kwaj Vesa**

(Lk 6:20-23)

³ “Alam sën derak ni bë su nijvesa rë lo, kwaj vesa,
in detu Anutu-yi-alam berëḵ demedo nivesa doḵ yi nyëḡ.

⁴ Alam sën ayoj maggin in ngaa nipaya sën nedo dob lo, kwaj vesa,
in Anutu rëḵ gevongḡ mayoj nivesa.

⁵ Alam sën denedahun arëḡ lo, kwaj vesa,
in rëḵ dob ala sir.

⁶ Alam sën ahëḡ ving rot bë degevonḡ ngaa niröp mu nebë sën alam dedi-ikahëḡ in nos lo, kwaj vesa,

in Anutu rëḵ gevongḡ banon jak benajom sir ahon.

⁷ Alam sën kwaj paya in alam vahi be-deneloḵ vu sir lo, kwaj vesa,
in Anutu rëḵ gevongḡ doḵ nah vu sir nabë.

⁸ Alam sën ayoj neggëp niröp rot lo, kwaj vesa,
in rëḵ degelë Anutu.

⁹ Alam sën denevonḡ in bë dedahun begö na lo, kwaj vesa,
in Anutu rëḵ nanër nabë nalu sir.

¹⁰ Alam sën denëḵo maggin in denesepa loḵ ngaa niröp los yohvu lo, kwaj vesa,

in detu Anutu-yi-alam berëḵ demedo nivesa doḵ yi nyëḡ.

¹¹ Alam rëḵ depelë ham gedegevonḡ rii jak ham gedenanër ḡaḡek nipaya ku-ungsën aggagga jak ham in denelë bë sa alam ham, rëḵ mu mëm ham kwamin vesa. ¹² Ham ayomin nivesa bekwamin vesa anon, in ham nyëvewen rëḵ gëp yaḡek, in denevonḡ nebë saga vu alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën wirek.”

**Yesu Nër Ġaḡek Peggirinsën
Raḵ Mamireng Los Rangah**

(Mk 9:50; Lk 14:34-35)

¹³ “Ham nebë dob sënë yi mamireng. Rëḵ mamireng bë nimök jak, og rëḵ hil gevongḡ benengën jak nah nabë va? Mamireng nebë saga hen huk ma, om hil ḡetë na balam debakë duk dob. ¹⁴ Geham nebë dob sënë yi rangah. Nyëḡ ti bë medo jak këdu, og su yoh vu bë bun yi rë. ¹⁵ Gemehöti su netaggi loḵ ram menetunḡ ggevek ya dëḡ ayo rë. Ma rot. Gaḵ mu netunḡ raḵ nedo reek vavunë in bë natum jak alam pin sën denedo beggang ayo lo. ¹⁶ Om ham najëḡ jak alam pin malaj nabë saga, lob rëḵ degelë ngaa nivesa sën ham nevonḡ lo, lob rëḵ degeḵo ham Amamin sën nedo yaḡek lo arë jak.”

Yesu Nër Ġaġek Raġ Horek

¹⁷ “Ham su kwamin bo nabë seyam in dahun Moses yi horek los alam-denenër-ġaġek-ranġahsën hir ġaġek na. Gaġ ma. Sa su yam in bë dahun na rë, gaġ seyam in bë tatekin degwa beġevonġ banon jaġ. ¹⁸ Sa nanër vu ham yōnon nabë Anutu su rëġ dëëin ġaġek metes teka, ma nyë dus ti sën neggëp loġ horek-ë, begeto megëp rë. Gaġ yō rëġ gëp nabë sënë rot, bena berup doġ buk sën yaġek los dob nama na, gAnutu yi ġaġek pin anon jaġ rë. ¹⁹ Om bë mehōti keyëh ġaġek dus ti doġ horek sënë betahu alam be-degevonġ noh vu sën nër lo, og Anutu rëġ nanër yi gëp Nyëġ-yaġek-yi nabë mehō tamusën verōġ-yi. Gaġ alam sën denesepa loġ horek sënë bedenetatekin vu alam medenero lo, og rëġ Anutu nanër sir vu Nyëġ-yaġek-yi nabë sir böp. ²⁰ Om sa nanër vu ham nabë: Bë ham su sepa doġ Anutu yi horek bekwesuu alam-horek-yi los alam Parisai* rë, og ham su yoh vu bë rëġ doġ na Nyëġ-yaġek-yi rë.”

Yesu Nër Ġaġek Raġ Nġaa Ahë-sengën-yi

(Lk 12:57-59)

²¹ “Ham nġo ġaġek sën neggëp vu alam hib wirek lo ggovek nebë, ‘Su ġengis mehōnon denadiiġ’. Mehōti bë ngis mehō ngwë menadiiġ, og rëġ geġo nyëvewen doġ nah. ²² Gaġ sa, og sa nanër vu ham nabë: Mehōti bë ahë sengën vu ari, og rëġ geġo nyëvewen doġ nah. Log bë mehōti nanër ġaġek nipaya jaġ ari, og rëġ bare kaunsor mala in debo nyëvewen vu yi doġ nah. Log mehōti bë nanër ngwë nabë, ‘Kwam ma!’ og rëġ duk na nengwah vu Nyëġ-nipaya megeġo nyëvewen doġ nah.

²³ Nebë saga lob bë gweġo hong seriveng in gwetunġ jaġ na jepō gëp dub vabuung, loġ kwam bo nabë melu arim

ham ġaġek ti neggëp, ²⁴ og gwevuu hong seriveng bemedo jepō degwa, gegena vu arim bemelu semu ġaġek govek rë, loġ mëm genom gwetunġ hong seriveng vu Anutu. ²⁵ Mehōti bë gevonġ ġaġek vu hong, lob melu nahën neyōk aggata, meneya vu jaas sën nengō ġaġek lo, og ġepevis bemelu semu ġaġek doġ ti. In rëġ getunġ hong doġ na jaas nema, lob jaas getunġ hong doġ na ahëvavu nemaj, lob ahëvavu degetunġ hong doġ na ġarabus. ²⁶ Sa nanër vu hong yōnon nabë su rëġ gwetah hong vër in ġarabus pevis rë, gaġ rëġ ġemedo rot bena berup doġ buk sën hong nyëvewen govek na los dahis lo.”

Yesu Nër Bë Su Gwevonġ Baggëb

²⁷ “Ham nġo ġaġek sënë neggëp wirek nebë, ‘Su gwevonġ baggëb’. ²⁸ Gaġ sa, og sa nanër vu ham nabë: Bë maluh ti gelë avëh ti bayo gurekin yi, og saga nebë nevonġ baggëb vu avëh saga loġ ayo ggovek ya.

²⁹ Om nabë malam ġahis vesa gevonġ bengaa nipaya kepë hong, og maam ġeselupek vër megwetë na. Nabë navim len timu mala nama, og mëm nivesa, in su degetë navim pin doġ na Nyëġ-nengwah-yi. ³⁰ Log nabë nemam vesa vonġ bengaa nipaya kepë hong, og maam kwetöv megwetë na. Nabë navim len timu mala nama, og mëm nivesa, in su degetë navim pin doġ na Nyëġ-nengwah-yi.”

Yesu Nër Bë Maluh Los Venëġ Su Debepul Sir

(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

³¹ “Alam hib wirek hir ġaġek ngwë neggëp nebë, ‘Nabë mehōti nidëlin venë, og bo ġapiya-vepulsën-yi vu yi’. ³² Gaġ sa, og sa nanër vu ham nabë: Avëh ti su nevonġ baggëb rë rëġ regga nidëlin yi, og mehō saga vonġ bevenë vonġ baggëb, om degwa neggëp vu yi. Gemehōti bë geġo avëh sën regga nilëlin yi lo, og mehō saga vonġ baggëb vu avëh sënë.”

Yesu Nër Bë Su Ğenanër Yönon Vavunë

³³“Log ham ngo ğağek ngwë neggëp vu alam hib wirek nebë, ‘Nabë ham nanër ğağek los nanër yönon vavunë geving, og ham su gwekuung jak, gak ham gwevong noh vu ğëp Anutu mala’.
³⁴Gak sa, og sa nanër vu ham nabë: Ham su nanër yönon vavunë. Ma rot. Geham su tato yağek in alam dejak ham ğağek ni nabë yönon! Gak yö nama rot, in ğağek saga luho yönon vavunë neggëp ti. In yağek saga og yik vong bë Anutu yi sëa sën nedo rak lo. ³⁵Geham su tato dob in alam dejak ham ğağek ni nabë yönon, gak yö nama rot, in ğağek saga luho yönon vavunë neggëp ti. Gedob og yik vong bë Anutu yi sëa mahen sën nebë vaha rak lo. Geham su tato nyëğ böp Yerusalem in alam dejak ham ğağek ni nabë yönon! Gak yö nama rot, in ğağek saga luho yönon vavunë neggëp ti. GeYerusalem saga og yik Mehöböplös-bengö yi nyëğ. ³⁶Gesu ğetato yum in alam dejak hong ğağek ni nabë yönon, gak yö nama rot, in ğağek saga luho yönon vavunë neggëp ti. In su ğeyoh vu bë gwevong yum viis ti natu veroo ma veriik jak rë. ³⁷Om nabë ğengoğekin ngaa, og ğengoğekin niröp, rëk mu nabë kwam bo nabë ‘Ma!’, og ğenanër rangah nabë ‘Ma!’ Beyik ggovek. Gak bë ham nanër yönon vavunë geving, og sagak Mehö Nipaya yi ngaa.”

Yesu Nër Bë Su Ğebo Doğ Nipaya Nyëvewen

(Lk 6:29-30)

³⁸“Ham ngo ğağek sënë neggëp wirek nebë, ‘Bë mehöti selupek malam vër, og geselupek hen vahi doğ nah, genabë mehöti getur nevum vër, og gwe-tur hen ti doğ nah’. ³⁹Gak sa, og sa nanër vu ham nabë: Mehöti bë gevong paya vu ham, og ham su bo doğ nah vu

yi. Ti bë petap hong doğ nengam vesa, og gepeggin nengam kēj bepetap geving. ⁴⁰Genabë mehöti vongin bë ğeko hong na vu jaas sën genö ğağek lo, in nakah hong röpröp vër, og ğebo hong röpröp-ayöong-yi vu yi geving. ⁴¹Genabë mehö los arë ti nanër vu hong nabë gweko yi kupek bemelu na aggata dus ti rë, og gweko meğena dus ngwë geving. ⁴²Nabë mehöti ketağ ngaa ti vu hong, og ğebo vu. Gemehöti bë ketağ nabë ğeko hong ngaa ti mena rëk ğeko nom, og su gweruu demim vu yi.”

Yesu Nër Bë Hil Ahëd Geving Alam Sën Denelë Hil Paya Lo

(Lk 6:27-28, 32-36)

⁴³“Ham ngo ğağek sënë neggëp wirek nebë, ‘Ham ahëmin geving ham alam, geham ngis begö vu alam sën denesis begö vu ham lo’. ⁴⁴Gak sa, og sa nanër vu ham nabë: Ham ahëmin geving alam sën denesis begö vu ham lo, geham najom jak in alam sën denedeğingengin ngaa maggin rak ham lo. ⁴⁵Ham gwevong nabë saga in tato nabë ham Amamin sën nedo yağek lo nalu ham. Yi sën nevong beyi hes netum rak alam nij paya los alam nijvesa pin, genevong hob neto vu alam yohvu los alam sevök sevök lo. ⁴⁶Bë ham ahëmin geving alam sën ahëj neving ham lo mu, og ham su rëk gweko nyëvewen jak rë. Ma! In ngaa nebë saga og yik alam nij paya pin lo denevong. ⁴⁷Genabë ham ngo bengwëng in ham arimin lo mu, og yik alam dahis pin denevong nebë saga medenedo, om ham vong ngaa böp tena kesuu sir-a? ⁴⁸Om ham ngo medo yö niröp anon, nabë sën ham Amamin vu yağek yö nedo niröp anon.”

Yesu Nër Bë Ğedok Vu Mehönon

6“Ham gwegin ham. Ham su gwevong ham ngaa nivesa vesa jak alam malaj medegelë. Bë ham gwevong nabë saga,

og ham Amamin sën nedo yağek lo su rëk gevong nyëvewen vu ham rë. ²Bë gedok vu alam sën denerak vu in ngaa lo, og su gwevong mehönon degeve avuuk los degeko kapah medenamuğin log getamu nabë alam kwaj luu sën denevong lok dub-supinsën-yi los aggata in bë alam degeko arëj jak lo. Sa nanër vu ham yönon nabë deko hir nyëvewen ggovek ya rak saga, gak su rëk denatök vu nyëvewen ngwë vu tamusën rë. ³Nabë gedok vu alam-kupek-masën, og nemam kër su jak ngaa sën nemam vesa nevong lo ni, ⁴gak gedok vu sir yö gëp vunsën. GAmam vu yağek nerak ngaa sën neggëp vunsën lo ni, om rëk bo dok nah nyëvewen vu hong.”

**Yesu Tatekin Bë Hil
Najom Jak Nabë Sënë**

(Lk 11:2-4)

⁵“Log nabë ham najom jak, og ham su gwevong nabë alam kwaj luu rë. Ahëj neving pangsen bë denajom jak dok dub-supinsën-yi ayo los aggata böp nenga ketu, in alam degelë sir. Sa nanër vu ham yönon nabë deko hir nyëvewen ggovek ya rak saga, gak su rëk denatök jak nyëvewen ngwë vu tamusën rë. ⁶Gak bë genajom jak, og gedok na begganğ ayo beğebëhii veluung avi, log mëm genajom jak vu Amam sën nedo lok nyëg vunsën saga. Amam saga nedo yağek menelë ngaa pin sën neggëp vunsën lo, om rëk bo dok nah nyëvewen vu hong. ⁷Log bë ham najom jak, og ham su nanër gägek meris meris mu nabë alam dahis. Denekuung bë denanër gägek ngähisekë, og mëm Anutu rëk genğ sir. ⁸Ham su gwevong nabë sënë. Gak ham Amamin vu yağek rak ngaa pin sën ham nerak vu in lo ni. Yönon, ham ngo nahen geham su kwetağ vu yi rë, log yö rak ni vorot. ⁹Om ham najom jak nabë sënë: ‘He Amamin sën nedo yağek, mehönon debo vabuung in arëm.

¹⁰Genam genatu he Mehöböp noh vu nyëg pin, gemehönon pin degevonğ noh vu kwam gëp dob

nabë sën angër denevong ggëp yağek lo.

¹¹Gebo nos vu he vu pehi sënë.

¹²Lob gedahun he ngaa nipaya na nabë sën he nedahun ngaa nipaya sën mehönon denevong vu he lo ya.

¹³Su gweli he na vu pelëpinsën, gak mu gweko he vër in ngaa nipaya pin. (In hong Nyëg og Nyëg anon, gehong Anutu los niwëek, garëm og böpata rot kesuu ngaa pin, neggëp degwata los degwata. Yönon!)’

¹⁴Kë! Nabë ham dahun mehönon hir ngaa nipaya na, og rëk ham Amamin vu yağek dahun ham ngaa nipaya na geving nabë saga. ¹⁵Gak nabë ham su dahun mehönon hir ngaa nipaya na rë, og ham Amamin vu yağek su rëk dahun ham ngaa nipaya na rë gerëk nama.”

**Yesu Nër Gägek Rak
Sën Ayej Gğërin Nos**

¹⁶“Bë ham ayemin gërin nos geham su gwa rë, og ham su malamin seluh nabë alam kwaj luu sën malaj neseluh in bë alam dejak ni nabë ayej gğërin nos lo. Sa nanër vu ham yönon nabë deko hir nyëvewen ggovek ya rak saga, gak su rëk denatök jak nyëvewen ngwë vu tamusën rë. ¹⁷Gak bë ayem gërin nos, og gwe-tunğ wël* jak yum, geğejipek malam, ¹⁸in alam su dejak ni nabë ayem gğërin nos. GAmam sën nedo vunsën lo yö timu jak ni. Amam vu yağek nelë ngaa sën neggëp vunsën lo, om rëk bo dok nah nyëvewen vu hong.”

Yesu Nër Gägek Rak Kupek Nivesa

(Lk 12:33-34)

¹⁹“Ham su ngupin ham kupek nivesa vesa vu dob sënë. In vu dob sënë og ngaa nemonek los jeluj nelok benipaya ner-

aḱ, galam hodeḱ denekevoh wes geneg-godeḱ ya. ²⁰ Gaḱ ham ngupin ham nḡaa nivesa vu yaḡek. In vu yaḡek og nḡaa su nemoneḱ rē, gejeluj su neloḱ menipaya neraḱ rē, galam hodeḱ su denekevoh wes gedeneḡgodeḱ ya rē. ²¹ Nyēḡ sēn ham supin ham ḱupeḱ menedo loḱ lo, og ham su rēḱ kwamin birekin nyēḡ saga rē.”

**Yesu Nēr Bē Malam
Tu Navim Yi Rangah**

(Lk 11:34-36)

²² “Malam tu navim yi ram. Bē malam natum in nḡaa nivesa, og rangah rēḱ gegwang na navim pin los dahis. ²³ Gaḱ nabē malam natum in nḡaa nipaya, og rēḱ navim pin malakenu doḱ. Log ayom malakenu bē pemēḡin rangah na, og rēḱ malakenu natu bōpata jaḱ.”

**Yesu Nēr Ḡaḡek Raḱ
Ala Luu, Anutu Los ḱupeḱ**

(Lk 16:31)

²⁴ “Hur ti su yoh vu bē gevonḡ huk vu ala luu doḱ ti rē. In rēḱ nidēlin ngwē, ḡahē geving ngwē, ma rēḱ ayo napiiḱ vu ngwē genitebō in ngwē. Ham su yoh vu bē gwevonḡ huk vu Anutu los monē doḱ ti rē.”

**Yesu Nēr Bē Hil Su Newad Jaḱ
los Kwad Na Nḡahi**

(Lk 12:22-31)

²⁵ “Om sēn sa bē nanēr vu ham nabē ham su newamin jaḱ in ham medoḱ tepēḱ nabē, ‘Hil rēḱ aḡa va? Ma hil rēḱ nanum va?’ Geham su newamin jaḱ in navimin nabē, ‘Hil rēḱ ḱebu navid jaḱ va?’ In hil anod kesuu nos gehil navid kesuu tob. ²⁶ Ham kwamin bo soḱ sēn denevēḡ medeneyoh yaḡek babu lo rē. Su denehin nos ḡahis rē, gesu denerur anon bedenesupin raḱ ya beggaḡ rē, rēḱ ham Amamin vu yaḡek nevet sir. Gaḱ ham mehōnon, og ham kwesuu soḱ sēnē. ²⁷ Nabē ham ti kwa bo nabē ḡeḱo

yi buk sēn medo mala vesa lo seggi berup na teka geving, og maḱ yoh vu bē rēḱ gevonḡ-a? Ma! ²⁸ Om ham su newamin jaḱ in tob! Ham kwamin bo sesik talohek sēn neḱweḱ pahup ayo lo rē. Su denevonḡ huk los denevasu tob rē, ²⁹ log sa nanēr vu ham nabē wireḱ Solomon* los yi vuneḱ-vuneḱ niḱapiiḱ negḡēr in yi, rēḱ ti su nivesa nebē sesik sēnē rē. ³⁰ Yōnon, Anutu neḡin nivesa vos sēn nare ḡwēbeng, ḡerēḱ dekesik neheng bedebesi jaḱ na nengwah. Om nebē va sēn ham su ayomin neya timu vu Anutu rē-ē? Ham jaḱ ni nabē Anutu rēḱ ḡeḡin ham geving bekesuu saga. ³¹ Om ham su newamin jaḱ menanēr nabē, ‘He rēḱ aḡa va? Ma nanum va? Ma aḱōp va?’ ³² In alam dahis vu dob yiḱ kwaj nevo nḡaa pin sēnē pangsen bē denatōḱ vu. Gaḱ ham Amamin vu yaḡek raḱ nḡaa pin sēn ham neraḱ vu in lo ni ḡgoveḱ ya. ³³ Om ham malamin sepa Anutu namuḡin nabē nam ḡeḡin ham geham ḡwevonḡ nḡaa nirōp noh vu kwa, loḱ mēm nḡaa pin saga og rēḱ gevonḡ vu ham geving. ³⁴ Ham su kwamin bo nḡaa maggin neheng yi benewamin jaḱ pehi. Gaḱ nḡaa neheng yi, og neheng rēḱ ham kwamin bo. Nḡaa maggin negḡēp loḱ buk pin, om ham kwamin bo buk ti ti yō yi maggin doḱ buk saga lo beggoveḱ.”

**Yesu Nēr Bē Su Ḡeseggi Mehō
Ngwē Hir Ḡaḡek Degwa**

(Lk 6:37-38, 41-42)

7 “Ham su seggi mehō ngwē doḱ ayomin nabē mehō nipaya, in lob Anutu su seggi ham benanēr ham nabē ham alam nimin paya. ² In Anutu rēḱ seggi ham ḡaḡek nabē sēn ham neseggi mehō ngwē hir ḡaḡek lo. Ḡerēḱ gevonḡ doḱ nah vu ham nabē sēn ham nevonḡ vu mehō ngwē lo. ³ Ma nebē va sēn ḡenelē ḱale mahen teka sēn negga raḱ arim mala lo, log su ḡenelē ḡaḡḡ dus ti sēn negḡēp loḱ malam aḡa rē-ē? ⁴ Ma

nebë va sën genër vu arim bë, ‘Kööḱ gesa hevongḱ kale vër in malam ḡahis rë.’ Gwelë rë, ḡangḱ dus ti neggëp loḱ ngo malam ḡahis. ⁵Hongḱ mehö kwam luu! Gwevongḱ ḡangḱ dus ti saga vër in malam govek rë, loḱ mëm rëḱ gwelë nḡaa mahen teka sën neggëp loḱ arim mala aga nivesa meḡebo vër.

⁶Ham su gwevongḱ Anutu yi nḡaa vabuung vu anö! Geham su gwetë ham nḡaa vuneksën sën ham nebaḡo raḱ monë böp lo na vu bööḱ. In rëḱ debakë dukḱ dob jakḱ vahaj, log depekwë medega ham.”

**Yesu Nër Ḡägeḱ Raḱ Sën
Hil Ḳetaḡ Nḡaa Vu Anutu**

(Lk 11:9-13)

⁷“Bë ham kwetaḡ nḡaa vu Anutu og rëḱ bo vu ham, bë ham sero nḡaa, og ham rëḱ natöḱ jakḱ, bë ham pepa jakḱ repingḱ, og Anutu rëḱ tahinin vu ham. ⁸In alam sën deneketaḡ nḡaa vu Anutu lo, og nevo vu sir, log alam sën denesero nḡaa lo, og denetöḱ raḱ, ḡalam sën denepepa raḱ repingḱ lo, og netahinin vu sir.

⁹Bë ham ti nalu ketaḡ nos vu ama, og rëḱ bo ḡelöngḱ vu yi? Ma! ¹⁰Log bë mehöti nalu ketaḡ yi in ḡël ti, og ama rëḱ bo nyël ti vu yi? Ma rot! ¹¹Ham alam nimin paya vu dob sënë, rëḱ ham kwamin nevo nalumin lo menevongḱ nḡaa nivesa vu sir, om ham jakḱ ni borot nabë ham Amamin sën nedo yaḡek lo nevongḱ nḡaa nivesa rot kesuu ham, om rëḱ gevongḱ nḡaa nivesa vesa vu alam sën deneketaḡ vu yi lo. ¹²Nḡaa pin sën ham ahëmin nevingḱ bë alam degevongḱ vu ham lo, og ham gwevongḱ vu sir namugin. Horek los alam denenër-ḡägeḱ-rangahsën hir ḡägeḱ lo degwa nebë sënë.”

**Yesu Nër Ḡägeḱ Raḱ Sën Hil Adoḱ Na
Aggata Mahen Mala-tumsën-yi**

(Lk 13:24)

¹³“Ham doḱ na aggata avi mahen in aggata sënë neya Nyëḡ Mala-tumsën-yi. Gaḱ aggata sën neya Nyëḡ Nipaya lo, og böpata beneggëp tateḱinsën, lob alam nḡahiseḱë deneyoh ya saga rot. ¹⁴Gaḱ aggata sën neya Nyëḡ Mala-tumsën-yi lo, og mahen teka, behuk böp, lob alam ti ti mu denetöḱ raḱ medeneloḱ ya.”

**Yesu Nër Bë Hil Ḡëgin Hil
Vu Alam-Ḡägeḱ-Kuungsën**

(Lk 6:43-44)

¹⁵“Ham gweḡin ham vu alam-ḡägeḱ-kuungsën. In alam saga nebë mehönön dekebu sir raḱ sipsip navij gedeneloḱ yök vu ham in bë ham gwekuung nabë sir alam nijvesa. Rëḱ mu ayoj peggo nipaya nebë anöö bemën sën vongin dega ham. ¹⁶Ham ngo rëḱ jakḱ nij jakḱ hir huk sën degevongḱ lo. In mehöti su nerur vud anon raḱ aggis niggin ti jes rë, gemehöti su nerur mori anon raḱ jajap rë gema. ¹⁷Ḳele nivesa pin yö nesis anon nivesa, ḡeḱele nipaya yö nesis anon nipaya. ¹⁸Ḳele nivesa su yoh vu bë ngis anon nipaya rë, ḡeḱele nipaya su yoh vu bë ngis anon nivesa rë. ¹⁹Ḳele pin sën su nesis anon nivesa rë lo, og denevuv medenetë raḱ ya nengwah. ²⁰Om ham gwelë alam-ḡägeḱ-kuungsën hir huk, beham jakḱ nij nabë saga.”

**Yesu Rëḱ Nanër Vu Alam La
Nabë Su Raḱ Nij Rë**

²¹“Alam pin sën ayej nelöḱ sa bë ‘Mehöböḱ! Mehöböḱ!’ lo, saga sir pin su rëḱ dedoḱ na Nyëḡ-yaḡek-yi medenatu Anutu-yi-alam rë, gaḱ yikḱ alam sën denesepa loḱ Amaḡ yi ḡägeḱ lo sën rëḱ dedoḱ na Nyëḡ-yaḡek-yi medenatu yi alam. ²²Vu Buk-tamusën og alam nḡahiseḱë rëḱ ayej doḱ sa nabë,

‘Mehöböp! Mehöböp! He nër gägek rangah rak arëm, los hetii memö to deya in mehönon rak arëm, gehe hevong ngaa böp ngahisekë rak arëm!’²³ Rëk ma gesëk nanër vu sir nabë, ‘Sa su rak ham nimin rë. Ham alam nimin paya, ham jak na nenga in sa!’”

Yesu Nër Gägek Peggirinsën Rak Beggang Luu

(Lk 6:47-49)

²⁴“Alam sën degenö sa gägek be-
desepa dok lo, og sir nebë mehö los kwa
sën lev yi beggan rak nedo gelöng böp.
²⁵Lob hob to rak mebël vaar böp gesang
böp vë beggan saga, rëk su kevoh ya rë,
in beggan saga yi mudeng luk ya gelöng
meving ahon niwëek. ²⁶Gak alam pin
sën degenö sa gägek pin rëk su de-
sepa dok rë lo, og sir nebë mehö kwa
masën, sën lev yi beggan rak nedo rag-
gër. ²⁷Lob hob to rak, mebël vaar böp,
gesang böp vë beggan saga, lob kevoh
pevis bekevoh ya verök yi in raggër
niyes.”

²⁸Yesu nër gägek sënë ggovek, lob
alam yu böpata saga delëk bavij tök in
yi gägek, ²⁹in su nenër vu sir nebë alam-
horek-yi lo rë. Gak nenër nebë mehö los
niwëek ti.

Yesu Vong Mehö Nisevuuk Benivesa Rak

(Mk 1:40-44; Lk 5:12-14)

8 Yesu vu kedu meluk meya, lob alam
ngahisekë detamuin yi. ²Lob mehöti
los nisevuuk yam dus vu yi bepetev
meneggëp lok vaha genër bë, “Mehöböp!
Nabë ahëm geving og geyoh vu bë gw-
evong mesa nig veseek jak!” ³Lom Yesu
bë nema rak yi genër bë, “Sahëg ving!
Om nim veseek jak!” Lob yik sevuuk
saga mehor ya pevis. ⁴Lob Yesu nër vu yi
bë, “Gwëgin hong! Su gena genanër ngaa
sënë vu mehö la. Gak mëm gena getato
hong vu mehö-neko-seriveng gegwetung

seriveng noh vu sën Moses nër wirek bë
hil gevong lo, in alam pin dejak ni nabë
nim veseek rak.”

Yesu Vong Rom Ti Sën Negin Alam-begö-yi Lo Yi Hur Nivesa Rak

(Lk 7:1-10)

⁵Yesu lok ya Kapernaum, lob alam-
begö-yi vu Rom yu ti yoh vu mehö-
dahis nemadvahi hir ggev nedo, lob
ya vu yi meketağ bë dok vu yi. ⁶Ke-
tağ bë, “Mehöböp! Sa hur nirak meneg-
gëp beggan ayo; sekë selöngin bene-
sang pangsen rot.” ⁷Lom Yesu nër bë,
“Sëk nök gevong benivesa jak.” ⁸Rëk
mehö negin alam-begö-yi nër yah bë,
“Mehöböp, sa su mehö nig vesa yoh vu
bë gedok na sa beggan rë. Om yik ge-
nanër jak avim mu gesa hur nivesa jak.
⁹Gak yik sa mehö los nig wëek ti ving.
Sa nahurek sa alag sën negin sa menevo
huk vu sa lo babu, log sengo salam-begö-
yi sën sa nehegin sir lo deneggurek sa
babug ving nebë saga. Bë sa nanër vu sir
ti nabë, ‘Genal!’ og rëk na, gesa nanër vu
ngwë nabë, ‘Genam!’ og rëk nam. Gesa
nanër vu sa hur nabë, ‘Gwëvong ngaa
sënë!’ og rëk gevong. Om yik genanër jak
avim mu og yik yoh vu.”

¹⁰Yesu ngo, lom ranga nema genër
vu alam sën denetamuin yi lo bë, “Sa
nanër vu ham yönon nabë sa su tök vu
Israel ti gayo neyam timu vu sa nebë
sënë rë. ¹¹Gesa nanër vu ham nabë alam
ngahisekë vu nyëg mala neverup los ne-
masusek ya yö rëk dena bemedo dega
nos dok Nyëg-yagek-yi geving Abra-
ham lööho Isaak lu Yakop. ¹²Gak alam
Yuda og Anutu rëk getii vahi na nyëg
malakenu dobnë medengu medegeköö
nyëj, gesu rëk dedok na demedo Nyëg-
yagek-yi rë. ¹³Lob Yesu nër vu mehö
negin alam-begö-yi bë, “Genah megena
bömm, gerëk anon jak vu hong noh vu
hong gägek sën gevong ving agi.” Lob

nahën nenër log mehö neġin alam-begö-yi lo yi hur nivesa raḡ pevis.

**Yesu Vong BePita Ggen
Avëh Nivesa Raḡ**

(Mk 1:29-31; Lk 4:38-39)

¹⁴ Yesu raḡ ya Pita yi begganġ, lob lë Pita ggen avëh nivanë meneggëp begganġ ayo. ¹⁵ Lom Yesu jom loḡ nema, lob nikul ya gekedi raḡ menevonġ nos vu Yesu.

**Yesu Vong Alam
Ngähisekë Nijvesa Raḡ**

(Mk 1:32-34; Lk 4:40-41)

¹⁶ Log sehuksën lom deḡo alam ngähisekë sën memö denegwang ya sir lo medeyam vu yi, lob tii memö raḡ avi mu meto deya, gevonġ balam hir niraksën aggagga pin nivesa raḡ. ¹⁷ Vong ngaa sënë lob mehö-nenër-ğagek-rangahsën Yesaya yi ġagek anon raḡ. Sën nër nebë: “Yö ti vo hil niraksën vër, geḡo hil nivanë aggagga raḡ yah yi.”

Ğagek Raḡ Sën Hil Tamuin Yesu

(Lk 9:57-62)

¹⁸ Yesu lë alam ngähisekë yam detetup yi, lob nër vu yi hur maluh bë dejak yaḡ medena ngaggee böp nenga vahi. ¹⁹ Lob alam-horek-yi ti ya vu yi menër bë, “Tatovaha! Nyëġ pin sën ġena lo, og sëḡ sepa hong bena geving.” ²⁰ Rëḡ Yesu nër yah vu bë, “Anöösik lej neggëp, gesoḡ newisej nedo, gaḡ Mehönon Nalu og ben sën ġëp doḡ lo ma!” ²¹ Log yi hur maluh lo ngwë nër bë, “Mehöböp! Amaḡ nadiiḡ besedev rë, loḡ mëm senöḡ tamuin hong.” ²² Loḡ Yesu nër yah vu bë, “Ġetamuin sa, galam-diiḡsën yö rëḡ dedev hir heljeng.”

**Yesu Vong Sang Los
Ngaggee Bahë Yes Raḡ**

(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

²³ Yesu raḡ ya nedo yaḡ geyi hur maluh derak ya ving. ²⁴ Derak meto deya ngaggee vuheng, lob pevis besanġ yam böp bevonġ ngaggee sis bevonġin dahun yaḡ. Rëḡ Yesuḡ ggëp yiing. ²⁵ Loḡ yi hur maluh ya deggee vu yi gedenër bë, “Mehöböp! Ġedoḡ vu hil! Hil hevongin nadiiḡ bemalad nama!” ²⁶ Loḡ nër yah vu sir bë, “Ham newamin neraḡ in-a? Ham su ayomin neyam timu vu sa yönon rë!” Nër bë saga log kedi petupek raḡ sang los ngaggee, lob ahë yes raḡ bededun ma geneggëp. ²⁷ Lom sir pin delëḡ mederanga nemaj gedenër bë, “Mehö sënë nebë va? Om sën sang los ngaggee denġo aye-ë!”

Yesu Tii Memö Ya In Mehö Luu

(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

²⁸ Loḡ tum Yesu ya verup Gadara hir nyëġ vu ngaggee nenga vahi, lob töḡ raḡ mehö luu, geluho vu waak sën denebë mehönon sekëj loḡ lo avi medetöḡ to. Memö nedo loḡ luho beluho nij wëëḡ ata, lob alam deneggönengin luho gesu deneyoh aggata saga rë. ²⁹ Lob luho pevis bedengeek bë, “Anutu Nalu hong! Bë gwevonġ va vu he? Buk yö nahën, log ġeyam sënë in bë ġebo vanë vu he namuġin-a?” ³⁰ Lob bööḡ yu ti vare deneruuk raḡ kedü sënë medenare ading teka. ³¹ Lob memö deketaḡ vu Yesu bë, “Nabë gwetii he na, og gwevonġ he na madoḡ na bööḡ yu ti sagu!”

³² Lob Yesu nër vu sir bë, “Ham na!” Nebë saga lob to deya meya deloḡ ya bööḡ, lob bööḡ pin saga deseröḡ niwëëḡ beya depesönġ ya nyëġ vaha degwa ti, bedeluk ya ngaggee berehöö sir pin bemalaj maya veröḡ yi.

³³ Log alam sën denegin bööḡ lo deveya medeya nyëġ böp beya denër ġagek

pin rangah vu hir alam, los memö yi gägek ving. ³⁴Lom alam pin vu nyëg saga deyah medeya denesero Yesu. Detök vu yi lom deketağ vu yi bë gevuu hir nyëg gena.

**Yesu Vong Mehö Nema Los
Vaha Nipaya Nivesa Rak**

(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

9 Yesu rak yah yağ beyah los ngaggee nenga vahi betök ya yi nyëg. ²Lob mehö la devaku mehöti sekë selöngin rak reek medeya vu yi. Yesu lë bë ayoj neya timu vu yi, lom nër vu mehö sekë selönginsën bë, “Nalug-e! Ayom sepëp jak! In sa dahun hong ngaa nipaya ya.”

³Lob tum alam-horek-yi vahi dengo bekway nevo lok ayoj bë, “Mehö sënë ko yi rak besevök Anutu!” ⁴Rëk Yesu rak ngaa sën kwaj nevo lok ayoj lo ni, lom nër vu sir bë, “Ham kwamin nevo gägek nipaya nebë sënë lok ham ayomin in va? ⁵Ham kwamin nevo gägek sën senër bë, ‘Sa dahun hong ngaa nipaya ya’ agi lo bë anon ma? In re yoh vu bë gelë nabë dahun ya yönon-a? Rëk mu mëm nabë sa nanër vu yi nabë, ‘Kwedi jak megena’, og mëm ham rëk jak ni nabë sa nanër gägek los anon. ⁶Om sa bë ham jak ni nabë Mehönon Nalu niwëek yoh vu bë dahun ngaa nipaya na vu dob—”; log peggin menër vu mehö sekë selönginsën bë, “Kwedi gweko hong reek jak megenah böm!” ⁷Lob mehö lo kedi rak meyah ben. ⁸Galam delë ngaa sënë lom deggöneng rot, gedeko Anutu arë rak in vong niwëek nebë sënë vu mehönon in bë dedok vu mehönon vahi.

Yesu Tahi Matai

(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

⁹Lob Yesu kedi rak vu saga meya, lom lë mehöti nedo rak beggang-takës-yi, arë nebë Matai. Lom nër vu yi bë, “Genam getamuin sa!” Lob Matai kedi rak meya tamuin yi.

¹⁰Lok tum Yesu medo negga nos lok Matai ben, lob alam-deneko-takës* losho alam-nipaya ngahisekë yam denedo medenegga nos ving losho yi hur maluh. ¹¹Alam Parisai* la delë nebë saga lom denër vu yi hur maluh bë, “Nebë va sën ham tatovaha negga nos ving alam-deneko-takës* losho alam-nipaya-ë?”

¹²Rëk Yesu ngo hir gägek menër yah vu sir bë, “Alam nijvesa su deneya vu dokta rë, gak alam nijraksën mu yö deneya vu. ¹³Om ham nah bekwamin bo gägek sën neggëp lok Anutu-yi-kapiya lo degwa rë. Sën nenër bë: ‘Sa su hevongin bë gako seriveng sën ham nevesi vu sa lo rë.’ Gak sahëg ving bë ham kwamin paya in alam beham dok vu sir. In sa su yam in bë tahi alam yohvu rë, gak seyam in bë tahi alam sën ngaa nipaya neggëp vu sir lo.”

**Tepëk Rak Alam Sën
Su Ayej Neggërin Nos Rë**

(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)

¹⁴Lob buk ngwë lom mehö-neripek-alam Jon yi hur maluh deya vu Yesu medelok tepëk in yi bë, “He los alam Parisai* ayemin neggërin nos buk ngahisekë gehe su naha rë, log hong hur maluh og su denevong rë in va?”

¹⁵Lok Yesu peggin gägek rak mehö sën neko avëh lo benër yah bë, “Ham kwamin bo rë, nabë mehöti medo geving yi alam geluho avëh ti denajom nemaj. Bë nabë sënë og yi alam sënë su rëk ayoj maggin medengu rë. Rëk mëm buk sën debo mehö sën geke avëh lo vër, besu medo geving yi alam rë, og mëm yi alam rëk ayoj maggin gayej gërin nos dok buk saga.

¹⁶Log mehöti su neko tob mewis sën su deneripek rë lo len ti meneduu tob muğeng sën nekweek lo rak rë. Nabë gevong nabë saga, og rëk dejipek lob tob mewis sënë najul menom, getob

muğeng sënë rëk nakweek gökin belen böpata rot. ¹⁷ Gemehöti su netöö wain* mewis loğ memëk-navi muğeng rë. Bë gevong nabë sënë og rëk wain ngol navi muğeng sën bebpul gekeseh geto mena meris, gememëk-navi nipaya jak geving. Gağ mëm denatöö wain* mewis doğ na memëk-navi mewis, og mëm luho rëk demedo nivesa doğ ti.”

**Ggev Nalu Avëh Vesa Loğ
Gavëh Ngwë Nivesa Rağ**

(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

¹⁸ Yesu nahën nenër gağek sënë vu sir, lob alam Yuda hir dub-supinsën-yi ala ti yam vu Yesu beyun lus vu yi log nër bë, “Sa naluğ avëh nahën nediik gwëbengko, om genam gwebë nemam jak yi in vesa doğ nah.” ¹⁹ Lob Yesu kedi tamuin yi beya, lob yi hur maluh kedi deya ving yi.

²⁰ Log avëh ti nikök neyam ata yoh vu ngebek nemadluho-mevidek-luu, lob verup ggëp Yesu demi bebë nema rağ Yesu yi tob nyë. ²¹ In kwa nevo ggëp ayo nebë, “Bë sa gebë nemağ jak yi tob mu, og sëk nig vesa jak.” ²² Lom Yesu ggërin melë avëh lom nër vu yi bë, “Naluğ-e, kwam vesa! In ayom yam timu vu sa lob vong benimvesa rağ.” Lob pevis bavëh nivesa rağ.

²³ Lob Yesu ya verup dub ala lo yi beggang. Lom ngo alam denevë gevëëğ apel heljeng yi los denevong dedun böp, loğ nër vu sir bë, ²⁴ “Ham jak na! Avëh mahen su diik rë, gağ mu neggëp ying!” Rëk denöp rağ yi. ²⁵ Lob Yesu tii sir beto deyah dobnë, gelok ya bejom loğ avëh mahen nema bekedi rağ. ²⁶ Lob gağek lo bengö ya meyoh vu nyëğ saga pin meya.

**Yesu Vong Kenod Luu
Gengengöleng Ti Menij Vesa Rağ**

²⁷ Log Yesu kedi vu nyëğ saga meya, lom mehö luu malaj kenod detamuin yi,

bedetahi bë, “Davit* yi Mewis-e! Kwam gevongin aluu!” ²⁸ Yesu ya verup loğ ya beggang ayo, loğ luho deyam vu yi, lob loğ tepëk in luho bë, “Melu vong ving bë seyoh vu bë gevong melu malamin nivesa jak, ma ma?” Loğ luho deyoğek bë, “Ëë-ë, Mehöböp. Geyoh vu.” ²⁹ Lob Yesu bë nema rağ luho malaj genër bë, “Om anon jak noh vu sën melu ayomin nam vu sa agi!” ³⁰ Lob luho malaj tum yah, log Yesu vo kooon luho bë, “Melu su na nanër ngaa sënë vu mehö la.” ³¹ Rëk ma geluho to deya lob denër Yesu bengö ya meyoh vu nyëğ saga pin.

³² Luho to deneya log alam deko mehöti verup, sën su yoh vu bë bengweng rë in memö kwa-ngengöleng-yi nedo loğ yi. ³³ Lob Yesu tii memö saga to meya log mëm nevengweng. Lob alam ngahisekë saga kwaj ya ngahi mederanga nemaj gedenër bë, “Wirek hil su halë ngaa ti nebë sënë ggëp Israel rë!” ³⁴ Rëk alam Parisai* denër bë, “Netii memö to deneya rağ memö alaj niwëëk.”

Yesu Kwa Vongin Alam

³⁵ Lob Yesu ya meyoh vu nyëğ böp los mahen pin, betatekin gağek vu sir loğ hir dub-supinsën-yi ayo yoh vu nyëğ. Benër Bengö Nivesa rağ Anutu-yi-nyëğ, gevong alam los niraksën aggagga gengaa maggin sën neggëp navij lo pin benijvesa rağ. ³⁶ Lë alam ngahisekë saga, lom kwa vongin sir. In medo deneketul loğ gedenedo paya rot nebë sipsip sën alaj main sir lo. ³⁷ Nebë saga lob peggirin gağek menër vu yi hur maluh bë, “Nos ngahisekë anon loğ menedo huk anon, rëk alam sën deketöv medengupin lo su ngahi rë. ³⁸ Om ham kwetağ vu huk ala nabë gevong yi hur na debo yi nos medengupin nom!”

**Yesu Ggootin Yi Hur
Nemadluho-bevidek-luu Rak**

(Mk 3:13-19; Lk 6:12-16)

10 Yesu tahi yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu yam bevo niwëek vu sir bē degetii memō geto dena los degevonḡ balam sēn niraksēn aggagga pin tōk vu sir lo nijvesa jak, jak arē. ²Sinarē nemadluho-bevidek-luu sēnē arēj sēnē: Mehō muḡinsēn Simon (sēn denenēr arē ngwē nebē Pita) log ari Andreas, geYakobus luho ari Jon sēn Sebedi nalu luho, ³lob Pilip geBartolomai, Tomas geMatai, sēn yi mehō-neko-takēs*. Log Yakobus ngwē sēn Alpeus nalu, geTadaius. ⁴Log Simon sēn yi mehō-neruuk-alam-Rom, luho Yudas Iskariot sēn rēk nanēr Yesu tato vu alam-begō-yi lo.

**Yesu Vong Horek Vu Yi Hur
Maluh Gevonḡ Sir Ya Huk**

(Mk 6:7-13; Lk 9:1-6)

⁵Lob Yesu vong yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu sēnē ya, log nēr ḡaḡek vu sir ving bē, “Ham su na vu alam-yu-ngwē. Geham su doḡ na alam Samaria* hir nyēḡ. ⁶Gaḡ ham na vu sipsip Israel sēn deneketul loḡ bevongin malaj nama lo. ⁷Ham na nanēr vu sir nabē sēnē: ‘Nyēḡ-yaḡek-yi vongin anon jak!’ ⁸Ham gwevonḡ balam nijraksēn nijvesa jak, geham gwevonḡ beheljēḡ vesaj doḡ. Ham gwevonḡ balam nij sevuuk nij veseek jak, geham gwetii memō geto dena in alam. Sevo niḡ wëek yōk vu ham nyēmasēn gemonē ma, om ham gwevonḡ meris vu sir geham su gweko monē jak. ⁹Ham su gweko monē goor ma seriva, ma monē kōk sepa doḡ ham kēggis. ¹⁰Geham su gweje vahēk sepa mena aggata, beham su gweko rōrprōp luu luu, beham su gweko suu ngwē geving, beham su natohin

atohēḡ. Gaḡ yō nama rot! In alam sēn ham nanēr ḡaḡek vu sir gedoḡ vu sir lo rēk dedoḡ vu ham medebo nos lu ngaa vu ham. ¹¹Sēn ham na nyēḡ bōp ti ma begganḡ-bu mahen ti lo, og ham doḡ tepēk in alam nijvesa in deḡēgin ham, lob mēm ham medo geving sir rot beham na jak.

¹²Lob nabē ham doḡ na begganḡ ti ayo, og ham nanēr ḡaḡek semusēn vu alam saga. ¹³Nabē sir alam nijvesa, og ham ḡaḡek semusēn rēk na vu sir. Gaḡ nabē sir alam nij paya, og ham ḡaḡek semusēn rēk pekwē menom vu ham. ¹⁴Log nabē mehō la su deḡēgin ham nivesa ḡēp hir begganḡ ma hir nyēḡ rē, besu deḡēḡo ham ḡaḡek rē, og ham tetēhin kebus in ham vahamin in dejak ni nabē devonḡ paya, gegwevu begganḡ ma nyēḡ saga geham na. ¹⁵Sa nanēr vu ham yōnon nabē, vu Buk-tamusēn, sēn Anutu ḡēḡo mehōnon hir ḡaḡek lo, og rēk alam vu nyēḡ saga denatōk vu nyēvewen bōpata rot kesuu Sodom los Gomora.”

Maggin Aggagga Rēk Berup

(Mk 13:9-13; Lk 21:12-27)

¹⁶“Ham ḡwēḡo rē, sa nehevong ham ya nebē sēn sipsip deneloḡ ya anōō bemēn avij. Om ham kwamin bo namuḡin begwevonḡ ham ngaa los kwamin nabē sēn hil nanēr nyēl bē denevonḡ ngaa los kwaj lo. Geham malamin yes nabē sēn hil nanēr nuung bē malaj yes lo. ¹⁷Ham ḡwēḡin ham in mehōnon. In rēk deḡēko ham na ḡaḡek vu kaunsor be-debeek ham doḡ hir dub-supinsēn-yi. ¹⁸Log rēk deḡēko ham na bare doḡ kiap bōp los alam-los-bēḡōj bōp lo malaj, in salam ham, lob ham rēk nanēr sa rangah vu sir gevu alam dahis. ¹⁹Nabē deḡēko ham na ḡaḡek, og ham su newamin jak nabē, ‘Maḡ hil rēk nanēr ḡaḡek nah nabē va? Ma hil rēk nanēr ḡaḡek re?’ Gaḡ doḡ buk saga og Anutu yō rēk gevonḡ ḡaḡek sēn ham nanēr vu sir lo vu ham. ²⁰In

ham su ngo rëk nanër gägek saga rë, gak ham Amamin yi Anon Vabuung yō rëk nanër gägek berup ham avimin. ²¹ Alam rëk degevonğ arij lo doğ na alam-begö-yi nemaj bedengis sir medenadiik. Log amaj rëk degevonğ nabë saga vu naluj. Log hurmahen rëk degelë amaj lu ataj paya medenanër sir rangah bedengis sir medenadiik.

²² Lob rëk alam pin degelë ham paya in salam ham. Gak alam sën denajom sir ahon rot, bena berup doğ buk sën denadiik lo, saga rëk Anutu geğo sir nom vu yi. ²³ Lob nabë degevonğ paya vu ham vu nyëğ la, og ham beya mena nyëğ ngwë. Sa nanër vu ham yonon nabë ham nahën gesu rëk semu huk na gëp nyëğ Israel pin rë, log Mehönon Nalu rëk nom. ²⁴ Hur maluh ti su kesuu yi tatovaha rë, log hur-huk-meris-yi ti su kesuu ala rë. ²⁵ Nabë hur maluh arëj böp jak nabë hir tatovaha, og ggovek. Genabë hur-huk-meris-yi arëj böp jak nabë alaj, og yoh vu. Nabë denanër Belsebul* jak begganğ ala, og rëk denanër yi hur nabë saga los denanër ggev nipaya la jak sir geving.”

Mehönon Degönengin Anutu

(Lk 12:2-7)

²⁶ “Om ham su gönengin mehönon. Ngaa pin sën neggëp vunsën gwëbeng rëk natök nam rangah vu tamusën. Gengaa pin sën debom meneggëp lok göbeng gwëbeng agi, og nahub rëk alam pin dejak ni. ²⁷ Gägek sën sa nanër vu ham vunsën lo, og ham nanër na rangah. Gegägek sën sa nepatereng lok ya ham nengamin lo, saga ham bare jak telig getahi na rangah. ²⁸ Ham su gönengin alam sën dengis ham navimin mu menadiik lo, in su deyoh vu bë rëk dengis ham anomin geving rë. Gak mëm ham göneng in Mehö sën yoh vu bë kevoh ham navimin los anomin doğ Nyëğ-nengwah-yi lo. ²⁹ Ham yoh vu bë bago soğ mahen luu jak toea timu, rëk

soğ saga ti su rëk mala nama vunsën geham Amamin duğin rë. ³⁰ Gak ham og Anutu tevin ham yumin viis pin los dahis benerak ni. ³¹ Om ham su gönengin ham, in kwa nevo ham kesuu soğ ngahisekë menegin ham.”

Hil Nanër Rangah Nabë Yesu Yi Alam Hil

(Lk 12:8-9)

³² “Mehöti bë nanër yi rangah vu mehönon nabë sa alam yi, og sëk nanër yi rangah nabë saga vu Amağ sën nedo yağek lo. ³³ Log bë mehöti dah sarëğ vun in mehönon nabë su sa alam yi rë, og sëk dah arë vun in Amağ sën nedo yağek lo.”

Yesu Yam In Begö Berup

(Lk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Ham su gwekuung nabë seyam in gevonğ mamer vu dob. Ma! Sa su yam in mamer rë, gak seyam in begö berup. ³⁵ Seyam in gevonğ gägek-begö-yi berup galam degelë sir paya in sa los sa gägek. Mehönon losho amaj ahëj sengën vu sir. Log avëh losho ataj ahëj sengën vu sir, gavëh atov losho ggej denapëeng sir, ³⁶ galam sën denedo rak begganğ timu lo depemëgin sir.

³⁷ Mehöti bë ahë geving ama ma ata rot kesuu sa, og su yoh vu bë rëk natu sa alam rë. Log bë mehöti ahë geving nalu maluh ma avëh kesuu sa, og su yoh vu bë rëk natu sa alam rë. ³⁸ Log mehöti bë su bër yi kelepeko* jak metamuin sa rë, og su yoh vu bë rëk natu sa alam rë. ³⁹ Mehöti bë kwa bo yi, og su rëk medo mala-tumsën rë. Gak mehöti bë kwa bo sa gekwa birek in yi, og rëk medo mala-tumsën.”

Alam Sën Rëk Degeko Nyëvewen Lo

(Mk 9:41)

⁴⁰ “Mehöti bë gevonğ nivesa vu ham, og vonğ nivesa vu sa. Gemehöti bë gevonğ nivesa vu sa, og vonğ nivesa

vu Mehö sën vong sa meseyam lo ving.
⁴¹ Mehöti bë geķo mehö-nenër-ğageķ-rangahsën ti jaķ in yi mehö-nenër-ğageķ-rangahsën, og luhoho rëķ degeķo hir nyëvewen gëp ti. Gemehöti bë geķo mehö niröp ti jaķ in yi mehö niröp, og luhoho rëķ degeķo hir nyëvewen gëp ti.
⁴² Log mehöti bë geķo bël kul mebo vu sa mehö meris ti menanum in raķ ni bë sa hur, og sa nanër vu ham yönon nabë, mehö sënë yi nyë vewen neggëp vu yağek.”

**Mehö-neripeķ-alam Jon Vong Yi
 Hur Maluh Deya Vu Yesu**

(Lk 7:18-35)

11 Yesu nër ğageķ saga vu yi hur maluh nemadluho-bevideķ-luu ggoveķ, log kedi raķ beya begganğ-bu sën deneggëp dus vu nyëğ saga in bë tateķin ğageķ vu sir.

² Log Mehö-neripeķ-alam Jon nedo karabus gengö ngaa böp sën Kerisi* nevong lo bengö, lob vong yi hur maluh la deya vu Yesu in bë dedoķ tepëķ in yi nabë, ³ “Maķ hong mehö sën Jon nër bengöm bë rëķ ğenam lo sënë, ma he rëķ medo ğegin yi rë?”

⁴ Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Ham nah mena nanër ngaa sën ham ngo los ham lë lo vu Jon nabë, ⁵ alam malaj ķenod denelë nyëğ ggöķin, galam vahaj paya deneya aggata, galam nij sevuuk nij veseek neraķ galam nengaj mir denengö ğageķ, galam sën denediik lo vesaj neloķ yah, log alam sën denedo paya in ngaa navij yi lo denengö Bengö Nivesa. ⁶ Mehöti sën su kwa luu luu in sa rë lo, og kwa vesa!”

**Yesu Vong Tepëķ Raķ
 Ngaa Ngahiseķë In Jon**

⁷ Lob Jon yi hur maluh deyah loķ mëm Yesu yom nër Jon degwa vu alam yu böpata saga nebë, “Wireķ ham ya nyëğ-yumeris in bë ham gwelë mehö nebë

va? Ham bë gwelë ayööng neķo dee meneķepë yah geneyom-a? ⁸ Ma ham ya in bë gwelë mehö nebë va? Ham bë gwelë mehöti neröp tob niyes mala ngeri ngeri? Ma! Alam sën deneröp tob niyes nebë saga, og denedo alam-los-bengöj bej. ⁹ Ma ham ya in bë gwelë mehö nebë va? Mehö-nenër-ğageķ-rangahsën ti? Èë, om mëm sa nanër vu ham nabë mëm yi mehö-nenër-ğageķ-rangahsën beķesuu alam-denenër-ğageķ-rangahsën lo pin. ¹⁰ Yiķ mehö saga sën deķevu ğageķ raķ yi loķ Anutu-yi-ķapiya nebë: ‘Gwengö rë! Sëķ ğevong sa hur ti namugin,

mena negetongin aggata in hong!’

¹¹ Sa nanër vu ham yönon nabë Mehö-neripeķ-alam Jon arë böp rot kesuu alam pin sën ataj neķo sir vu dob agi. Rëķ mu alam sën denesepa loķ sa bedenetu Anutu-yi-alam lo pin, og rëķ deķesuu Jon. ¹² Loķ buk sën Mehö-neripeķ-alam Jon yam dob lo, lob ngaa maggin vongin bë keķë Nyëğ-yağek-yi beyam verup gwëbeng, galam nijpaya denesis begö vu Nyëğ-yağek-yi niwëëķ ata benij wëëķ rot in bë deduķ na medegeķo. ¹³ Ğageķ pin sën alam-denenër-ğageķ-rangahsën deķevu lo los horeķ pin, neggëp in mala negët Jon sënë. ¹⁴ Lob ham bë jaķ ni nabë saga, og ham gwëvong geving mehö sënë lo nabë Elia sën denenër bë rëķ nom lo. ¹⁵ Mehöti bë nenga neggëp, og gengö sa ğageķ. ¹⁶ Ma sëķ tateķin ham alam buk sënë jaķ va? Ham nebë hurmahen sën ggëp deneggök telig bedenetahi hurmahen vahi bë:

¹⁷ ‘He nasis ggageng rëķ ma geķam su nelöö rë.

Geķe nasu kwamin paya paya, rëķ ham su nesu menepengah ham rë.’

¹⁸ In Mehö-neripeķ-alam Jon yam, lob su negga nos los nenum wain rë, rëķ ham nër yi nebë, ‘Memö neloķ vu yi!’ ¹⁹ Lob Mehönon Nalu yam benegga los nenum, lob ham nër yi bë,

‘Ham gwelë mehö sënë! Mehö ahëta los nenum wain pangësën, alam-deneķo-takës* losho alam nijpaya hir mehö yi!’ Rëķ mu nabë hil galë Anutu yi huk og hil ajaķ ni nabë yi mehö los kwa.”

**Yesu Kwa Pesivin Alam Sën
Su Denevong Ving Rë**

(Lk 10:13-15)

²⁰ Log Yesu vonģ ġaģek raķ nyëģ vahi sën nevonģ nģaa böp nģahiseķë loķ rëķ su deneggërin sir yah vu Anutu rë lo nebë, ²¹ “Wöp-o! Ham Korasin! Ģëp in ham! Ham Betsaida! Ģëp in ham! Bë mehöti gevonģ nģaa böp ġëp alam Ture los Sidon hir nyëģ nabë sën sa hevong loķ ham nyëģ aģi, og rëķ ayoj maggin in devong nģaa nipaya medegërin sir nom, medegeyeh vahek duum gededev tamut jak sir gedemedo doķ vevew degwa. ²² Om sa nanër vu ham nabë, doķ Buk-nyëvewen-yi, og ham rëķ gweķo maggin böpata rot kesuu alam Ture los Sidon. ²³ Ģeham alam Kapernaum, ham bë kw-erë ham jaķ na vavunë? Ma! Rëķ ham duķ na Nyëģ-nengwah-yi. Bë mehöti gevonģ nģaa böp ġëp Sodom nabë sën sa hevong ggëp ham nyëģ lo, og rëķ Sodom nahën medo rot beberup doķ buk sënë. ²⁴ Om sa nanër vu ham nabë doķ Buk-nyëvewen-yi, og ham rëķ gweķo maggin böpata rot kesuu Sodom hir maggin!”

**Yesu Nër Bë, “Ham
Nam Vu Sa Mesewah”**

(Lk 10:21-22)

²⁵ Vu buk saga Yesu jom raķ bë, “O Amaģ! Hong Mehöböp vu yaģek los dob. Sahëģ nivesa rot vu hong in nģaa pin sënë negģëp vunsën in alam los kwaj, ġaķ ġetato vu alam sën su deluķ dub böp rë lo. ²⁶ Yönon Amaģ! In yiķ nģo kwam nevo bë gwevonģ nabë saga in nivesa.” ²⁷ Log nër ving bë, “Amaģ vo nģaa pin loķ yam sa nemaģ ggovek ya. Ģemehöti su raķ Nalu ni rë, ġaķ Ama yö timu raķ

ni. Ģemehöti su raķ Ama ni rë, ġaķ yiķ Nalu yö timu raķ ni. Ģalam sën Nalu tato Ama vu sir lo, og deraķ ni ving. ²⁸ Ham sën nekwerë nģaa maggin, beham nevi-mengin menedo lo, ham pin nam vu sa, in sa ġaķo maggin vër in ham ġeham se-wah. ²⁹ Ham natu sa hur, beham gweķo kwa vu sa. In sa mehö malaģ yes, ġesa su nehako sa raķ loķ ayoģ rë, lob ham ay-omin rëķ ġeto megëp revuh. ³⁰ Kë! Huk sën sebo vu ham lo saga su rëķ deģi-nengin ham rë, ġenģaa maggin sën sëķ ġevong vu ham in ham kwerë lo, saga yiķ sepëp!”

Tepëķ Raķ Buk-sewahsën-yi*

(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)

12 Buk-sewahsën-yi* ti lob Yesu losho yi hur maluh deyoh ya huk wit* ti ayo, lob yi hur maluh derur nos sënë anon mededah in dediķahëj. ² Loķ alam Parisai* delë lob denër vu Yesu bë, “Ģelë! Hong hur maluh dekeyëh horek Buk-sewahsën-yi*!” ³ Rëķ loķ tepëķ yah vu sir bë, “Maķ ham su tevin ġaģek sën Davit diķahë wirek lo rë? ⁴ Diķahë lob losho alam sën denesepa yi lo deloķ ya Anutu yi dub bedegga brët vabuung sën denetunģ netu seriveng benedo ggëp Anutu mala lo. Nos sën alam meris nebë Davit su deyoh vu bë dega rë lo, ġaķ alam-deneķo-seriveng mu yö denegga, (rëķ mu dediķahëj lom degga lob saga su devong paya rë). ⁵ Log maķ ham su raķ ġaģek sën negģëp loķ horek lo ni rë? Sënë nebë alam-deneķo-seriveng denevonģ huk loķ dub ayo loķ Buk-sewahsën-yi* lob dekeyëh horek ving nebë saga, rëķ su devong paya rë. ⁶ Rëķ sa nanër vu ham nabë nģaa sën nedo aģi, sën böpata kesuu dub-vabuung-böp. ⁷ Bë ham jaķ ġaģek sën negģëp loķ Anutu-yi-ķapiya lo ni, og ham su rëķ bo mag-gin vu sir rë. Ģaģek sënë nebë: ‘Sa su nehevongin bë ġaķo seriveng sën ham nevesi vu sa lo rë, ġaķ sahëģ neving bë

ham kwamin paya in alam beham doḡ vu sir.' Om su devonḡ paya rē. ⁸ In Mehōnon Nalu tu Buk-sewahsēn-yi* ala."

Yesu Vong Mehō Nema Nipaya Nivesa Raḡ

(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

⁹ Yesu vu nyēḡ saga beya meloḡ ya alam Parisai* saga hir dub-supinsēn-yi. ¹⁰ Lob mehō sekē belooinsēn ti nedo. Lom alam la bē denanēr ḡaḡek jaḡ Yesu, lob deloḡ tepēḡ in yi bē, "Maḡ yoh vu bē hil ḡevonḡ alam nijraksēn nijvesa jaḡ doḡ Buk-sewahsēn-yi* ma ma?" ¹¹ Loḡ Yesu nēr yah vu sir bē, "Bē ham ti yi sipsip perurek timu, lob duḡ sōv doḡ Buk-sewahsēn-yi*, og maḡ mehō saga su rēḡ najom jaḡ nom vavunē rē? Gaḡ rēḡ najom jaḡ nom! ¹² Rēḡ mu mehōnon dekesuu sipsip yōnon. Om sēn hil ayoh vu bē adoḡ vu mehōnon doḡ Buk-sewahsēn-yi*." ¹³ Log nēr vu mehō sēnē bē, "Ḡetelo sekēm nam!" Lom telo sekē ya, lob nivesa raḡ nebē vahi. ¹⁴ Lob alam Parisai* to deyah dobnē medesupin sir medevengwēḡ raḡ aggata bē dengis Yesu menadiiḡ.

Anutu Yi Mehō-huk-yi Yesu

¹⁵ Loḡ Yesu raḡ ni, lob vuu nyēḡ saga geya. Lob alam ḡahiseḡ detamuin yi, lob vong alam nijraksēn pin benijvesa raḡ. ¹⁶ Log vo ḡoo vu sir bē su denanēr yi rangah, ¹⁷ lob ḡaḡek sēn wirek Anutu nēr verup mehō-nenēr-ḡaḡek-rangahsēn Yesaya avi lo anon raḡ. ¹⁸ Nebē: "Sa hur sēnē, sehoo in yi raḡ, sahēḡ neving yi, gesa halē yi nivesa ke-suu alam vahi pin. Rēḡ sa ḡetunḡ sa Anon Vabuunḡ jaḡ yi, lob rēḡ tateḡin sa ḡaḡek anon degwa vu alam-yu-ngwē. ¹⁹ Losho mehōnon su rēḡ denanēr sir rē, gesu rēḡ ḡenḡeek rē, gesu rēḡ degengo ḡevonḡ paanḡ ḡep telig rē.

²⁰ Ḡagwēḡ sēn keyēḡ meneggēp neḡo ahon lo, og sa hur su rēḡ keyēḡ na verōḡ yi rē.

Log ram yi wik sēn ḡḡēp nelēlek teka lo, og sa hur su rēḡ napuv na verōḡ yi rē.

Rēḡ medo ḡevonḡ huk in rot beḡaḡek nirōpsēn anon jaḡ bekesuu ḡaa ni-paya pin.

²¹ Lob alam-yu-ngwē rēḡ medo debo kwaj in yi nabē rēḡ doḡ vu sir."

Denēr Bē Yesu Vong Huk Raḡ Satan Niwēek

(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

²² Lob deḡo mehōti yam vu yi. Memō nedo loḡ yi bemala ḡenod los su yoh vu bē bengwēḡ rē. Lob Yesu vong benivesa raḡ, betum nevengwēḡ genelē nyēḡ. ²³ Lob alam yu bōpata saga delēk anon bedenēr bē, "Mehō sēnēḡ maḡ yik Davit* yi mewis sēn lo?" ²⁴ Rēḡ alam Parisai* denḡo, lob denēr bē, "Netii memō to deneya raḡ memō alaj Belsebul* niwēek." ²⁵ Rēḡ Yesu raḡ ayoj ni, lob nēr vu sir bē, "Nabē alam dob timu debasuh sir bedengis sir, og dob saga rēḡ nabu-meng na. Log nabē nyēḡ bōp ti ma alam degwa ti debasuh sir na yu luu bedengis sir, og rēḡ nyēḡ ma alam degwa ti saga su rēḡ demedo rē. ²⁶ Om nabē Satan ḡetii yi hur memō ḡeto dena, og losho yi hur rēḡ debasuh sir, lom yi nyēḡ rēḡ medo niwēek nabē va? ²⁷ Rēḡ mu nabē Belsebul* nelok vu sa yōnon besa nehetii memō to deneya, og maḡ re nelok vu ham alam besēn denetii memō to deneya agi? Om ham alam saga degengo ham ḡaḡek sagi medeseggi rē. ²⁸ Gaḡ bē Anutu yi Anon Vabuunḡ loḡ vu sa, besa hetii memō beto deneya, og ham jaḡ ni nabē Anutu yam vu ham ḡgovek ya in bē ḡegin ham. ²⁹ Mehōti su yoh vu bē doḡ na Mehō Nipaya los niwēek saga yi begganḡ mebo yi kupeḡ pin vēr rē. Nabē naduu mehō niwēek saga govek, og mēm godeḡ yi

kupek pin sën nedo loḵ yi begganḡ ayo lo. ³⁰ Mehöti sën su sa alam yi rë lo, og nesis begö vu sa. Gemehöti sën su nelok vu sa menesupin sipsip ving rë lo, og netii sir meya denepalët loḵ. ³¹ Om sa nanër vu ham nabë Anutu yoh vu bë dahun mehönon hir ngaa nipaya los gaḡek pelësën pin sën denevonḡ lo na. Gaḡ gaḡek pelësën sën denenër raḵ Anon Vabuung lo, og su rëḵ Anutu dahun na rë.

³² Log mehöti bë nanër gaḡek nipaya ti jaḵ Mehönon Nalu, og rëḵ Anutu dahun yi nipaya sënë na. Gaḵ nabë mehöti nanër gaḡek nipaya ti jaḵ Anon Vabuung, og su rëḵ Anutu dahun yi nipaya sënë na rë. Gaḵ rëḵ nama, vu gwëbeng gevu tamusën geving.”

Kele Nipaya Nevuuk Anon Nipaya

(Lk 6:43-45)

³³ “Nabë ham baroh kele nivesa, og yö rëḵ ngis anon nivesa. Nabë ham baroh kele nipaya, og yö rëḵ ngis anon nipaya. In hil nehalë kele anon rëḵ mëm hil naraḵ ni nebë kele nivesa ma nipaya. ³⁴ Nyël nalu ham! Ham su yoh vu bë nanër gaḡek nivesa rë, in ham alam nimin paya. Yönon, ham nenër gaḡek verup avimin yoh vu ngaa sën ham kwamin nevo loḵ ayomin lo. ³⁵ Om mehö nivesa neḵo ngaa nivesa vër loḵ ngaa nivesa sën nesupin meneggëp loḵ ayo lo, menenër yam rangah, log mehö nipaya neḵo ngaa nipaya vër loḵ ngaa nipaya sën nesupin meneggëp loḵ ayo lo, menenër yam rangah. ³⁶ Om sën sa nanër vu ham nabë gaḡek jeggjin jeggjin pin sën alam denenër lo, og rëḵ Anutu gevong nyëvewen doḵ nah vu sir doḵ buk sën genḡo alam pin hir gaḡek lo. ³⁷ In hong gaḡek rëḵ nanër hong nabë hong mehö nim vesa ma rëḵ nanër hong nabë hong mehö nim paya.”

Alam La Deketaḡ Vu Yesu Bë Degelë Ngaa Böp

(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)

³⁸ Nër saga ggovek lob alam-horek-yi la los alam Parisai* la denër vu yi bë, “Tatovaha, he hevongin bë gwevonḡ ngaa böp ti behe ḡalë.”

³⁹ Lom nër yah vu sir bë, “Ham alam sën nedo dob-ë, ham alam nimin paya. Ham nebë avëh baggëb, om sën ham nekwetaḡ bë ham gwelë ngaa böp. Rëḵ mu sa su rëḵ ḡevong ngaa böp vu ham rë. Gaḵ sëḵ ḡevong ngaa böp nabë sën mehö-nenër-gaḡek-rangahsën Yona yi ngaa böp lo mu vu ham beggovek.

⁴⁰ Wirek Yona neggëp loḵ ḡël böp ayo yoh vu rangah löö gebuk löö, lom Mehönon Nalu rëḵ ḡëp doḵ dob ayo noh vu rangah löö gebuk löö nabë saga.

⁴¹ Log vu Buk-tamusën og Anutu rëḵ seggi mehönon hir gaḡek, lob rëḵ alam Nineve kedi debare medenanër gaḡek jaḵ alam vu buk sënë nabë denevonḡ ngaa nipaya. In alam Nineve denḡo Yona aye bedeggërin sir yah vu Anutu. Gaḵ Mehö sën nedo agi kesuu Yona, rëḵ ham su wërin ham rë. ⁴² Log vu Buk-tamusën og Anutu rëḵ seggi mehönon hir gaḡek, lob rëḵ avëh-los-bengö vu dob nyë sën sang-neverup lo kedi bare menanër gaḡek jaḵ alam vu buk sënë nabë denevonḡ ngaa nipaya. In avëh-los-bengö sënë yam vu dob nyë in bë genḡo Solomon* yi gaḡek los kwa böp. Gaḵ Mehö sën nedo agi og kesuu Solomon*, rëḵ ham su ngo aye rë.”

Memö Yom Gḡökin

(Lk 11:24-26)

⁴³ “Memö nipaya sën to meya in mehönon ti lo, og to meya medo neyoh nyëḡ nivevo benesero nyëḡ len ti in bë sewah doḵ, rëḵ su netök raḵ rë.

⁴⁴ Lom nër bë, ‘Maam saḵ nah mena ḡalë begganḡ sën sa nado loḵ wirek

lo rë!’ Lob yah verup rëk nelë bë de-sekee begganğ sën lo bedevunek vu benedo meris. ⁴⁵Lob rengö yi beyah ko memö nemadvahi-bevidek-luu sën denvong ngaa nipaya rot medeneke-suu yi lo, beyom denedo loğ begganğ sënë. Lob mehö sën nedo paya wirek lo mëm nedo paya ya verök yi rot. Om ngaa nipaya nabë sënë rëk natök vu alam nij paya sën denedo gwëbeng agi nabë saga.”

Yesu Ata Lo Ari Lo

(Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)

⁴⁶Yesu nahën nenër gägek nebë sënë vu alam, log ata gari lo yam denare dobnë in bë losho debengwëng. ⁴⁷Lob mehöti nër vu bë, “Gëlë, atam losho arim lo yam denare dobnë in bë ham los bengwëng.” ⁴⁸Lob Yesu nër gägek yah vu mehö sënë bë, “Satağ re? Gesarig re lo?” ⁴⁹Lob tato yi hur lo rağ nema genër bë, “Gwelë! Atağ lo arig lo sënë. ⁵⁰Alam sën denesepa loğ Amağ vu yağek kwa lo, og sir saga mëm detu sarig lo, savëhnög lo, satağ lo!”

Mehö Netetëhin Nos Ġahis Vu Huk

(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

13 Vu buk saga Yesu vu begganğ ayo meto meya dobnë, beya nedo dus vu ngaggee böp nenga. ²Loğ alam yu bö-pata deya vu yi, lob Yesu rağ ya nedo yağ ti, galam pin denare ngaggee nenga. ³Log nër gägek peggirinsën ngahisekë vu sir bë, “Ham gwengö rë! Mehö netetëhin nos Ġahis ti to meya huk anon in bë tetëhin yi nos Ġahis.

⁴Netetëhin nos Ġahis, lob vahi to nedo loğ aggata sën neyoh huk vuheng lo, lom sok yam degga pevis. ⁵Log Ġahis la to merağ nedo dob mahen teka sën rağ neggëp gelöng vavunë lo, om kip pevis in dob mahen teka mu, ⁶lob hes tum bebev rağ lom meran ya, in gëga su luğ ya dob gëbinë rë. ⁷Log Ġahis vahi to meloğ ya

nedo vos nigginn ggin ayo, lob vos nigginn ggin sënë kip merig meggök nos bevong paya. ⁸Log Ġahis la to meluğ ya nedo dob jeji, lob rig besis anon nivesa. La sis anon mehödahis nemadvahi, gela sis anon mehödahis löö, gela sis anon mehödahis ti benemadluho. ⁹Mehöti bë nenga neggëp, og gengö gägek sënë.”

Yesu Nër Ġägek

Peggirinsën Degwa Rangah

(Mk 4:10-12; Lk 8:9-10)

¹⁰Lob yi hur maluh ya deloğ tepëk in yi bë, “Ġenër gägek pin netu gägek peggirinsën vu sir in va?” ¹¹Loğ nër yah vu sir bë, “In Anutu tatekin Nyëğ-yağek-yi yi gägek vunsën degwa vu ham, gağ su tatekin vu alam sënë rë. ¹²Mehöti sën nerağ gägek degwa ni lo, og rëk jağ la degwa ni geving rot, gemehöti sën su nerağ gägek degwa ni rë lo, og rëk kwa birekin teka sën nerağ ni lo benama na verök yi. ¹³Senër gägek peggirinsën vu sir in bë rëk degelë mu gesu dejağ ni rë, log degenço mu gesu denatök jağ gägek degwa rë. ¹⁴Om mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya yi gägek anon rağ, sën nër nebë:

‘Ham nengamin rëk gengö, rëk ham kwamin su rëk natök jağ rë. Ham malamin rëk gëlë, rëk ham su rëk jağ degwa ni rë.’

¹⁵GeYesaya nër rağ sir ving bë:

‘Nabë saga, in alam sënë ayoj niwëëk, medemir nengaj gedekebu malaj in bë malaj rëk gëlë genengaj rëk gengö, lob dejağ ni medegërin sir lob sa ġevong benijvesa jağ.’

¹⁶Gağ mu hameğ kwamin vesa in ham malamin nelë sa los ham nengamin nengö sayeg. ¹⁷Sa nanër vu ham yönon nabë: Wirek alam-denenër-gägek-rangahsën los alam yohvu ngahisekë denetung malaj in bë degelë ngaa sën ham nelë agi, rëk su denelë rë. Log denebë nengaj in bë

degengo gägek sën ham nengo agi, rëk su denengo rë.”

Gägek Peggirinsën Raḵ Mehö Netetëhin Ġahis Lo Yi Degwa

(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

¹⁸“Om ham gwengo gägek peggirinsën raḵ mehö netetëhin Ġahis lo degwa rë. ¹⁹Alam sën denengo Nyëg-yaḡek-yi yi gägek rëk su kwaj netök raḵ degwa rë lo, og sir nebë Ġahis sën to nedo loḡ aggata, in Mehö Nipaya lo yam neseḡos gägek lo vër in ayoj. ²⁰Log Ġahis sën to nedo raḵ ḡelöng vavunë lo, nebë alam sën denḡo gägek medeḡo raḵ pevis mekwaj vesa in. ²¹Rëk mu sir nebë nos ḡeḡa sën neraḡ vu ḡelöng lo, lob su denedo hus ading rë. Bë ngaa maggin ti natök jaḡ sir, ma mehö la denanër sir in desepa loḡ sa gägek, og rëk dedëin na pevis. ²²Log Ġahis sën to meloḡ ya vos niggin ḡgin ayo lo, nebë alam sën denengo gägek, loḡ newaj neraḡ in ngaa dob yi lo. Gahëj ving monë lu ngaa rot ḡḡök ya gägek, lom diiḡ gesu sis anon rë. ²³Log Ġahis sën to meluḡ ya dob jeji lo nebë alam sën denḡo gägek bedetök raḵ degwa bedenevonḡ ving bedenevonḡ banon raḵ lo. La denesis anon mehödahis nemadvahi, gela denesis anon mehödahis löö, gela denesis anon mehödahis ti benemadluho.”

Gägek Peggirinsën Raḵ Vos Nipaya Kip Loḡ Huk

²⁴Loḡ nër gägek peggirinsën ngwë ḡḡökin vu sir bë, “Sën Nyëg-yaḡek-yi anon jaḡ lo, og yiḡ nebë mehönön ti tetëhin nos Ġahis nivesa loḡ yi huk. ²⁵Lob negḡep yiing buk, log mehö sën nelë yi paya lo, tetëhin vos nipaya Ġahis ḡḡök ya nos Ġahis lo vavunë geneya. ²⁶Lob Ġahis lo kip meböḡ raḵ ḡḡovek bebë ngis anon, loḡ delë vos nipaya lo kip merivin loḡ ving. ²⁷Lob yi hur ya denër vu yi bë, ‘Mehö böḡ, maḡ

ḡetetëhin Ġahis nivesa loḡ hong huk, log vos nipaya sën kip agu yam vu tena?’ ²⁸Loḡ nër vu sir bë, ‘Mehö sën nelë sa paya lo vonḡ ngaa sënë!’ Lom yi hur de-loḡ tepëḡ in yi bë, ‘Om he na bepul vos sënë na?’ ²⁹Rëk nër yah bë, ‘Ma! Bë ham bepul vos na, og maḡ ham rëk bepul nos la geving. ³⁰Om ham naḡöök ḡeluho desarömin sir medebare gebuk sën hil abo nos anon lo rë. Lob doḡ buk saga og sëḡ nanër vu alam sën debo nos anon lo nabë dengap vos nipaya jaḡ bun namuḡin bena deḡetë jaḡ na nengwah, log mëm dengupin nos anon jaḡ na sa jök.”

Gägek Peggirinsën Raḵ Ġahis Mahen Teka

(Mk 4:31-32; Lk 13:18-21)

³¹Loḡ Yesu nër gägek peggirinsën ngwë vu sir ḡḡökin bë, “Sën Nyëg-yaḡek-yi anon jaḡ lo, og yiḡ nebë mastet* Ġahis sën mehöti ḡo meya mehin loḡ yi huk. ³²Nos Ġahis saga mahen teka genos Ġahis pin kesuu, rëk tum nekip lob böḡ neraḡ benekesuu nos pin geya netu ḡele, besoḡ sën denevëeng medeneya agi yam denejegwi newisej loḡ nema.”

³³Log nër gägek peggirinsën ngwë vu sir nebë, “Sën Nyëg-yaḡek-yi anon jaḡ lo, og yiḡ nebë yiist* sën nevönḡ bebrët nerig lo. Avëh ti ḡo meya sarömin ving parawa ḡetuḡ löö loḡ ḡabum, lom yiist* köd parawa pin sënë merig.”

Yesu Nër Ġägek Peggirinsën

(Mk 4:33-34)

³⁴Yesu nër gägek peggirinsën pin saga gesu nër ti ranḡah rë, ḡaḡ nër tu gägek peggirinsën mu vu alam yu böḡata saga. ³⁵In mehö-nenër-ḡägek-ranḡahsën Yesaya yi gägek sënë anon jaḡ. Sën nebë: ‘Sëḡ nanër vu sir jaḡ gägek peggirinsën. Gesëḡ nanër gägek sën nevun yi loḡ buk sën Anutu tunḡ yaḡek los dob menegḡep rot meverup ḡwëbeng agi vu sir.’

Ğăgek Peggirinsën Raķ Vos Nipaya Lo Degwa

³⁶ Yesu nēr ggovek, log vuu alam yu bōpata saga ya, gelok yah begganğ ayo, lob yi hur maluh ya delok tepēķ in yi bē, “Genanēr ġăgek peggirinsën sën vos nipaya kip lok huk anon lo degwa rangah vu he rē.”

³⁷ Lob nēr yah vu sir bē, “Mehō sën nevaroh nos ġahis nivesa saga og Mehōnon Nalu. ³⁸ Gedob pin sënë nebē huk, genos ġahis nivesa saga nebē alam sën detu Anutu yi hur, gevos nipaya saga nebē Mehō Nipaya Satan yi hur lo. ³⁹ Log mehō netetēhin vos nipaya ġahis lo, saga Satan. Log buk sën dengupin nos lo, saga og buk sën dob los yağek nama na lo. Galam sën dengupin nos lo, sagağ angēr lo. ⁴⁰ Log sën dengupin vos nipaya mena debesi pin jak nengwah lo, og yik rēķ degevonğ nabē sënë dok Buk-tamusën. ⁴¹ Dok buk saga Mehōnon Nalu rēķ gevonğ yi angēr na dengupin alam nij paya pin sën depelēpin alam-vonğvingsën-yi lo geving alam pin sën denevonğ ngaa nipaya lo, bedegeķo sir vēr in Anutu-yi-Nyēğ. ⁴² Lob rēķ degetē sir dok na nengwah, bedengu los degekōō nyēj. ⁴³ Lob vu buk saga Anutu-yi-alam rēķ denajēh nabē hes ġēp Amaj-yi-Nyēğ. Mehōti bē nenga neggēp og genğo ġăgek sënë!”

Ğăgek Peggirinsën Raķ Mehō Nesero Yi Monē Lok Huk Anon

⁴⁴ “Log sën Nyēğ-yağek-yi anon jak lo, og yik nebē kupek nivesa sën mehōti vun meneggēp lok dob bemehō ngwē tōķ vu, log vun yah ggōkin. Kwa vesa rot geya nevonğ yi ngaa pin balam debağo beķo monē raķ pin, lom yah bağo dob len ti sënë betu yi ngaa.”

Ğăgek Peggirinsën Raķ Ķumķum

⁴⁵ “Log sën Nyēğ-yağek-yi anon jak lo, og yik nebē mehō-nebağo-ngaa nesero ĵumķum nivesa in bē bağo. ⁴⁶ Tōķ vu ĵumķum ti bemalanğeri rot beyi monē bōpata rot. Lom ya mevonğ yi kupek pin balam debağo, lob ķo monē raķ betum yah bağo ĵumķum malanğeri sënë raķ betu yi ngaa.”

Ğăgek Peggirinsën Raķ Lek-ğēl-yi

⁴⁷ “Log ġăgek peggirinsën ngwē nebē sënë: Sën Nyēğ-yağek-yi anon jak lo, og yik nebē lek-ğēl-yi ti sën denetē luk ya loo begğeriñ ġēl agğagga lok. ⁴⁸ Lek pup lom dedadii raķ yam roneķ, bedeggooiñ ġēl nivesa lok ya ġabum, gedetē nipaya ya. ⁴⁹ Lob buk sën yağek los dob nama na lo, og rēķ nabē sënë. Angēr rēķ nam degeķo alam nij paya vēr dok alam nijvesa vuheng, ⁵⁰ bena degetē sir dok na nengwah, bedengu los degekōō nyēj.”

Ğăgek Peggirinsën Raķ Mehōti Los Yi Ķupeķ Mewis Los Muğeng

⁵¹ Log Yesu lok tepēķ in sir bē, “Maķ ham raķ ġăgek mewis pin sënë degwa ni?” Lom deyoğek bē, “Ēē-ē!” ⁵² Lob nēr yah vu sir bē, “Mehō-horek-yi sën nenğo ġăgek raķ Nyēğ-yağek-yi venuh ggovek lo, saga nebē begganğ ala ti. Lok ya yi begganğ-ķupeķ-yi ayo beķo yi kupek mewis los muğeng lok ti beluk yom.”

Alam Nasaret Deruu Demij Vu Yesu

(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

⁵³ Yesu nēr ġăgek peggirinsën saga vu sir ggovek log vuu hir nyēğ ya, ⁵⁴ geyah ben menenēr Anutu yi ġăgek vu yi alam lok hir dub-supinsën-yi. Lom avij tōķ medenēr bē, “Mehō sënë ķo kwa los ngaa bōp bōp sënë vu tena? ⁵⁵ Yosep sën mehō nelev begganğ lo nalu yi! Gata Maria! Gemaķ ari lo sën Yakobus geYosep geS-imon geYudas lo? ⁵⁶ Gavēhnō lo sën

denedo ving hil-ë! Log maḵ ƙo ngaa pin sënë vu tena?” ⁵⁷ Denër nebë sënë, log denelë yi paya. Rëḵ Yesu nër vu sir bë, “Alam vu nyëḡ pin denëḵo mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën arëḡ raḵ, gaḵ yö hir alam, gesir sën losho begganḡ-bu timu lo, og ma!” ⁵⁸ Lob su vonḡ ngaa böp ngahiseḵë vu nyëḡ saga rë, in su ayoj neya timu vu yi rë.

Degwa Sën Herot* Kuung Bë Jon In Yesu Lo

(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

14 Vu buk saga Herot* tu distrik Galilea ala menedo, bengö Yesu bengö. ² Lob nër vu yi alam sën denengo ḡaḡek ggëp avi lo bë, “Yiḵ Mehö-neripek-alam Jon lo sënë! Kedi raḵ ggökin vu bedub, om sën nevong ngaa los niwëëḵ ata nebë agi.”

³ Herot* nër bë saga in jom Mehö-neripek-alam Jon beduu yi ahon wirek betung yi ya ƙarabus. Herot* vonḡ raḵ ari Pilip venë Herodias sën ggodeḵ yah tu venë lo. ⁴ In Jon nër vu Herot* bë, “Su ḡeḵo avëh sënë niröp rë!” ⁵ Lom Herot* bë ngis yi menadiiḵ rëḵ ggönengin alam Yuda in kwaj nevo Jon bë yi mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën ti. ⁶ Betum buk sën Herot* kwa vo yi buk sën ata ƙo yi wirek lo, lob vonḡ nos böp balam la desupin sir ving yi, geHerodias nalu avëh yam nelöo loḵ malaj.

⁷ Lob Herot* lë bahë nivesa rot in yi, lob nër yönon rot vu avëh avö sënë getato nema ya vavunë bë, “Bë ḡenanër ngaa ti vu sa, og sëḵ bo nöḵ vu hong yönon!” ⁸ Lob Herodias loḵ nalu avëh ahë bemëm nër vu Herot* bë, “Gwetung Mehö-neripek-alam Jon yu doḵ ḡabum ti meḡebo vu sa pehi sënë!” ⁹ Nër nebë sënë lom mehö-los-bengö Herot* ayo maggin, rëḵ kwa vo ḡaḡek sën nër yönon getato nema ya vavunë lo, in neggönen-gin alam vatëveḵ sën deyam in yi nos böp lo denḡo. Lob nër bë degevong noh

vu saga. ¹⁰ Lom vonḡ mehöti ya begganḡ ƙarabus ayo meketöv Jon kwa. ¹¹ Lob deḵo yu loḵ ḡabum ti beyam devo vu avëh avö sënë, beḵo meyah vo vu ata. ¹² GeJon yi hur maluh yam deḵo anon meya delev. Delev ggovek, log ya denër vu Yesu.

Yesu Vet Alam 5,000

(Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Jn 6:1-14)

¹³ Yesu ngo ḡaḡek sënë lob vuu nyëḡ saga geraḵ yaḡ meya nyëḡ-yumeris tah-sën ti. Loḵ alam denḡo lom devuu nyëḡ böp gedeyoh roneḵ bedesepa yi medeya. ¹⁴ Lob Yesu ya verup merak yah roneḵ vu nyëḡ-yumeris, lob lë alam ngahiseḵë saga bekwa vonḡin sir, lob vonḡ behir alam nijraksën nijvesa raḵ.

¹⁵ Log sehuk luḵ lob yi hur maluh ya denër vu yi bë, “Nyëḡ-yumeris tahsën sënë behes mala ya ggovek, om gwevonḡ alam sënë deketëḵin sir medena denoh vu begganḡ-bu ti ti in debaḡo hir nos.” ¹⁶ Rëḵ Yesu nër vu sir bë, “O, su dena! Gaḵ ham bet sir!” ¹⁷ Rëḵ denër yah vu yi bë, “Rëḵ mu hil hed brët nemad-vahi gegël luu mu-o!” ¹⁸ Rëḵ nër yah bë, “Ham gweḵo nam vu sa rë!”

¹⁹ Lom nër vu alam bë degeto demedo jaḵ pahup, log ƙo brët nemadvahi gegël luu lo raḵ, log varah mala raḵ yaḡek gejom raḵ in los kwa vesa ya vu Anutu. Log mëm deḡo bevo vu yi hur maluh beya devo ggelek alam saga. ²⁰ Lob sir pin degga meyoh vu sir, log desupin vahi sën nahën nedo lo loḵ sap nemadluho-bevidek-luu. ²¹ Alam sën degga nos lo sir maluh yoh vu 5,000, gesu detevin avëh los hurmahën ving rë.

Yesu Vare Neya Raḵ Ngaggee Vavunë

(Mk 6:45-52; Jn 6:15-21)

²² Ggovek log Yesu vonḡ yi hur maluh bë deḡaḵ na yaḡ bedena ngaggee nenga vahi namuḡin, gegevong alam bedenah bej rë. ²³ Vonḡ alam deya ggovek, log

yö ti ya los kedu in bë najom jak, lob nahën ya nedo kedu gebuk lok. ²⁴Geyağ to meya ngaggee vuheng rot, lom sang vë niwëek yam ggëp yağ neru, lob ngaggee tëë luğ ya yağ rot. ²⁵Lob dus rak in bë nyëğ geheng, log Yesu vare neya rak ngaggee vavunë betök ya vu sir. ²⁶Delë bë vare neya rak ngaggee vavunë, lom delëk mekenuj verup medenër bë, “Alam diiksën kenuj ti”, gedeggöneng medengeek. ²⁷Rëk Yesu pevis benër ya vu sir bë, “Ham su newamin jak! Yik sa sënë om ham su göneng.”

²⁸Lom Pita nër yah vu bë, “Mehöböp! Nabë hong saga, og genanër gesa bare jak ngaggee vavunë benök vu hong!”

²⁹Lom Yesu nër bë, “Genam!” Lob Pita vuu yağ geto meya nare rak ngaggee vavunë meya vu Yesu, ³⁰rëk ngo sang dedun, lom ggöneng bevongin bë duk na ngaggee bengaggee jehöö yi. Lob ngeek in Yesu bë, “Mehöböp, genajom sa jak!”

³¹Lom Yesu pevis bejom Pita rak genër vu yi bë, “Su ayom neyam timu vu sa yönon rë! Ayom luu luu in-a?” ³²Lob luho derağ yah yağ, log sang maya avuti.

³³Lob alam sën denedo rak yağ lo depetev medeneggëp lok vaha gedenër bë, “Anutu nalu hong yönon rot!”

Yesu Vong Alam Niraksën Ngahisekë Vu Genesaret* Menijvesa Rak

(Mk 6:53-56)

³⁴Ggovek, lok ya deverup ngaggee vahi beya detök ya Genesaret*, ³⁵lob alam vu nyëğ sagu derağ ni bë Yesu, lob devong gägek ya nyëğ dus dus pin bedeko alam nijraksën pin yam vu yi. ³⁶Gedeketağ vu yi bë yik alam nijraksën degebë nemaj jak yi röpröp nyë mu. Lob sir pin sën denebë nemaj rak lo og ni- jvesa nerağ.

Anutu Yi Horek Kesuu Hil Kenud Hir Horek

(Mk 7:1-13)

15 Parisai* la losho alam-horek-yi la vu Yerusalem bedeyam vu Yesu bedenër bë, ²“Tum hong hur maluh denekeyëh alam hib wirek hen hir horek sën devong vu hil agi lo in-a? Su deneripek nemaj muğin rëk mëm denegga nos rë!” ³Rëk Yesu nër yah vu sir bë, “Log yik ham nebë saga! Nebë va sën ham ngo nesepa lok alam hib wirek hen hir horek geham nekweyëh Anutu yi horek-ë? ⁴Anutu nër bë, ‘Gëgurek amam lu atam babuj’ genër ving bë, ‘Mehöti bë nanër gägek nipaya jak ama ma ata, og ham tengwa yi menadiik’. ⁵Rëk ham nenër bë, ‘Mehöti yi monë lu ngaa neggëp in bë doğ vu ama ma ata jak, rëk mu nanër vu yi nabë, ‘Sa bë doğ vu meluu megevong sa ngaa sënë nök vu meluu, rëk mu rëk nama, in sehoo in rak ggovek in bë nату seriveng vu Anutu’, ⁶og ggovek, mehö saga su doğ vu ama lu ata jak.’ Rëk mu ham nedahun Anutu yi gägek rak ngaa nebë saga in bë ham ngo sepa doğ alam hib wirek hen hir gägek. ⁷Ham alam kwamin luu! Mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya nër gägek sënë rak ham niröp nebë:

⁸‘Alam sënë deneko sarëğ rak verup avij, rëk mu ayoğ yö neggëp ading in sa.

⁹Yö denenër mehönon hir horek gedenenër bë, “Anutu yi horek sënë!” lob deneko sa rak meris mu.”

Ngaa Sën Nevong Mehöhon Benij Paya Nerağ

(Mk 7:14-23)

¹⁰Lob Yesu supin alam deyam vu yi benër vu sir bë, “Ham gwengo beham jak ni. ¹¹Ngaa sën neloğ ya mehönon avij lo, og su nevong benij paya nerağ rë. Gağ mëm ngaa sën nedo lok mehönon ayoğ

berak neverup avij lo mu, sën nevonğ benij paya nerak.”

¹²Lob yi hur maluh ya denër vu yi bë, “Alam Parisai* dengo hongğ gägek saga lob ayoj nipaya. Ma gerağ ni?” ¹³Rëk Yesu nër yah bë, “Nгаа pin sën Amağ vu yağek su nevaroh rë lo, og rëk bepul los geğa na. ¹⁴Ham nağöök geyö hir ngaa! Alam malaj ñenod lob dekuung bë detato aggata vu alam malaj ñenod ngwë. Bë mehö mala ñenod ngwë tato aggata vu mehö mala ñenod ngwë, og rëk luhoho debës lii doğ ti.”

¹⁵Lom Pita nër yah vu Yesu bë, “Om ñenanër gägek peggirinsën sënë degwa behe gango rë!” ¹⁶Rëk Yesu nër bë, “Om ham ngo nahën geham su nerak ni rë? ¹⁷Mağ ham su rak ngaa pin sën hil naha lo ni bë nelok ya hil avid beya nare lok hil ahëd kevus, lok tum to neluk ya asoreng rë? ¹⁸Gağ ngaa sën rak neverup mehönon avij beto neyam rangah lo, sën yam ggëp ayoj. Lob ngaa nebë sënë sën nevonğ bemehönon nij paya nerak. ¹⁹In ngaa sën neverup ayoj lo nebë sënë: Kwaj nevo ngaa nipaya, denesis mehönon medenediik, deneggodeğ alam venëj ma reggaj, mağëm los avö deneggodeğ sir, deneggodeğ ngaa, denenër gägek kuungsën, denenër gägek pelësën. ²⁰Nгаа pin sënë nevonğ bemehönon nij paya nerak. Gağ bë mehönon dega nos besu dejipek nemaj namuğin rë, og saga su nevonğ benij paya nerak rë.”

Kanaan Avëh Vonğ Ving Yesu Anon Rot

(Mk 7:24-30)

²¹Lob Yesu kedi rak lok nyëğ saga beya distrik Ture los Sidon. ²²Lob avëh-yu-ngwë ti vu Kanaan nedo sagu beyam tahi bë, “O Mehöböp! Davit* yi Mewis hongğ! Kwam gevong in sa! Memö nipaya ti gwang ya sa nalug avëh ayo benevasap yi rot!” ²³Rëk Yesu su nër gägek ti lok yah vu yi rë. Lob yi hur maluh deyam vu

yi medenër bë, “Avëh sënë tahi megejiin hil rot, om gwevonğ nah!” ²⁴Rëk Yesu nër yah bë, “Anutu vonğ sa meseyam in sedok vu sipsip mala-masën vu Israel mu!” ²⁵Rëk avëh yam dus bepetev meneggëp lok vaha genër bë, “Mehöböp gedok vu sa!”

²⁶Lok Yesu nër rak gägek peggirinsën yah vu yi bë, “Su yoh vu bë hil gağo hurmahen hir nos vër begetë na vu anöö rë!” ²⁷Rëk avëh nër bë, “Mehöböp, sagak yönon, gağ mëm anöö denepatu nos metes sën alaj denevonğ meneluk ya reek len lo!” ²⁸Nër nebë sënë, lom Yesu nër yah vu yi bë, “O avëh! Ayom neyam timu vu sa yönon rot, om ngaa sën genevonğin lo rëk anon jak vu hongğ.” Lom lok hes mala saga avëh nalu nivesa rak yah ggökin.

Yesu Vonğ Balam Niraksën Nğahisekë Nijvesa Rak

²⁹Log Yesu ya rak beya metök ya ngaggee böp Galilea nenga. Besepa meya teka lok mëm rak ya kedu ti beto nedo. ³⁰Lob alam nğahisekë desupin sir medeyam vu yi. Lob değo alam vahaj nipaya, seğëj vegguu, malaj ñenod, kwaj ngengöleng, geniraksën vahi ving, bedeyam vu yi. Bedebë sir lok Yesu vaha, lob vonğ benijvesa rak. ³¹Lob alam saga ñenuj ya in denelë alam kwaj ngengöleng denevengwëng, galam seğëj vegguu seğëj nesesor yi, galam vahaj nipaya deneya aggata, galam malaj ñenod denelë nyëğ. Lob değo Israel hir Anutu arë rak.

Yesu Vet Alam 4,000

(Mk 8:1-10)

³²Lob Yesu supin yi hur maluh lo benër vu sir bë, “Sa kwağ paya in alam sënë, in denedo buk löö ving sa benos main sir. Lob sa su hevongin bë gevong sir na rë, in meyip rëk gevong sir bemalaj pebilin gëp aggata bede-

bës.” ³³Loḵ yi hur maluh denër vu yi bē, “Nyëg-yumeris sënë, om hil rëḵ gaḵo nos vu tena mabet alam yu bö-pata sënë jaḵ-a?” ³⁴Rëḵ Yesu nër yah vu sir bē, “Ham brët va la neggëp vu ham-a?” Lom denër yah bē, “He hömin brët nemadvahi-bevidek-luu gegël mahen luu.” ³⁵Lob Yesu nër vu alam beto denedo dob. ³⁶Log ḵo brët nemadvahi-bevidek-luu, gegël luu lo raḵ, gejom raḵ in los kwa vesa ya vu Anutu, log deḵo bevo vu yi hur maluh, beya devo ggelek alam. ³⁷Degga beyoh vu sir, log vahi nedo bedesupin loḵ jebeng nemadvahi-mevidek-luu. ³⁸Log alam sën degga nos lo sir yoh vu 4,000, gesu detevin avëh los hurmahen ving rë. ³⁹Log mëm Yesu vonḡ medeketëḵin sir medeya, log raḵ yaḡ meya los Magadan.

**Alam Parisai* los Sadukai*
Detahi Bë Degelë Ngaa Böp**

(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)

16 Alam Parisai* los Sadukai* deyam in bë deseggi Yesu, lob denër bë gevonḡ ngaa böp yaḡek yi ti bedegelë. ²Rëḵ nër yah vu sir bē, “Ham nelë bë ḡerub nevarah sheuksën lob ham nenër bë, ‘Ḡerub varah sheuksën, om nyëḡ rëḵ gevang neheng.’” ³Log ham nelë ḵëḵup nekebu monbuk, lom ham nenër bë, ‘Ḵëḵup kebu monbuk genyëḡ malaxenu rot, om vonḡin ayööng los hob nam!’ Ngaa nebë sënë netato vu ham beham ngo neraḵ ni, rëḵ ham su neraḵ ngaa sën neggëp ham malamin gwëbeng-ë ni rë! ⁴Ham alam nimin paya, ham nebë avëh baggëb, om sën ham kwetaḡ bë ham gwelë ngaa böp. Rëḵ mu sa su rëḵ gevonḡ ngaa böp ti beham gwelë rë. Gaḵ sëḵ tato ngaa böp nabë sën Yona yi ngaa böp lo vu ham mu beggovek.” Log Yesu vu sir geya.

**Ḡaḡek Peggirinsën Raḵ Alam
Parisai* los Sadukai* Hir Yiist*
Sën Nevonḡ Brët Menerig Lo**

(Mk 8:14-21)

⁵Yi hur maluh deraḵ yaḡ ving yi medeya ngaggee nenga vahi, rëḵ kwaj virekin nos gesu deḵo la sepa rë. ⁶Loḵ Yesu nër vu sir bē, “Ham gweḡin ham in alam Parisai* los Sadukai* hir yiist*!” ⁷Lob yö denër vu sir bē, “Hil su haḵo nos la sepa rë, om sën nenër aga!” ⁸Yesu raḵ ni lob nër bē, “Ham su ayomin neyam timu vu sa yönon rë! Ma nebë va sën ham nesap ham raḵ bë ham su ḵo nos la sepa rë-ë? ⁹Ma ham nahën geham su raḵ ni rë? Maḵ ham su kwamin nevo brët nemadvahi sën alam 5,000 degga gesap va la sën ham supin loḵ lo rë? ¹⁰Log maḵ ham su kwamin nevo brët nemadvahi-bevidek-luu sën alam 4,000 degga geham supin loḵ jebeng va la lo rë? ¹¹Ma ham su raḵ ni rë? Sa su nanër nos vu ham rë! Gaḵ senër vu ham bë ham gweḡin ham vu Parisai* los Sadukai* hir yiist*!” ¹²Lob mëm deraḵ ni bë su nër raḵ yiist* sën brët yi lo rë. Gaḵ nenër bë degeḡin sir vu Parisai* los Sadukai* hir ḡaḡek.

**Pita Nër Yesu Rangah Bë Mehö Sën
Anutu Ggootin Raḵ In Bë Geḵo Hil Nah**

(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)

¹³Yesu ya los Sisarea vu distrik Pilipi, lob loḵ tepëḵ in yi hur maluh bë, “Alam denenër Mehönon Nalu bë yi re?” ¹⁴Lob denër yah bë, “Mehö la denenër bë Mehö-neripek-alam Jon. Log la denenër bë Elia. Log la denenër bë Yeremia, ma mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën wirek hen ti.” ¹⁵Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu sir bē, “Gaḵ hameḵ nenër bë sa re?” ¹⁶Loḵ Simon Pita nër yah bë, “Hong Kerisi*! Anutu mala-tumsën Nalu hong!”

¹⁷Lom Yesu nër yah vu yi bē, “Jon* nalu Simon! Kwam vesa anon! Alam dob

sënë ti su tatekin gägek sënë vu hong rë. Gaḱ Amaḱ sën nedo yaḱek lo yō tatekin vu hong. ¹⁸Om sa nanër vu hong nabë hong Pita (sënë degwa nebë ḡelōng), lob sêḱ dev sa dub jaḱ medo ḡelōng sënë, geNyëḡ Nipaya su yoh vu bē bare megedu begō jaḱ dub sënë rë. ¹⁹Sêḱ bo kii Nyëḡ-yaḱek-yi vu hong. Genḡaa sën ḡenanërin vu dob lo, og Anutu rëḱ nanërin vu yaḱek geving. Genḡaa sën ḡengoḡekin vu dob lo, og Anutu rëḱ bo veyovin ḡëp yaḱek geving.” ²⁰Log Yesu nër niwëëḱ vu yi hur maluh bē su na denanër vu mehō la nabë yi Kerisi*.

**Yesu Nër Yi Maggin Raḡah Bë
Rëḱ Nadiiḱ Gekedi Jaḱ Nah**

(Mk 8:31–9:1; Lk 8:22–27)

²¹Log Yesu nër raḡah muḡin vu yi hur maluh loḱ buk saga bē rëḱ na Yerusalem, lob alam-teta loḡo alam-deneḱo-seriveng hir ggev, galam-horek-yi rëḱ debo vanë ḡahiseḱë vu yi, gedengis yi menadiiḱ, gebuk natu löō rëḱ mēm kedi jaḱ nah ḡokin.

²²Lob Pita ḱo yi meya nenga bevong ḡägeḱ raḱ yi bē, “Mehōböp, su rëḱ nabë saga rë! ḡaa sënë su rëḱ natōḱ vu hong rë!” ²³Loḱ Yesu ḡḡërin yah benër vu Pita bē, “Satan! ḡebare nah sa demiḡ, in ḡenewërin sa aggata! Su kwam tōḱ raḱ Anutu kwa rë, gaḱ kwam nevo ḡaa nebë sën mehōnon yō kwaj nevo lo!”

²⁴Log Yesu nër vu yi hur maluh bē, “Mehōti bē natu sa hur, og kwa birek in yi gekerë yi ḱelepeḱo* betamuin sa. ²⁵In mehōti bē kwa bo yi beḡëḡin nivesa, og rëḱ anon mala nama. Gaḱ mehōti bē kwa birekin yi benadiiḱ in sa, og rëḱ medo mala-tumsën. ²⁶Nabë mehōti yō ḡëḱo yi jaḱ in ḡaa dob yi pin bemedo loḱ nadiiḱ, og yi ḡaa sënë rëḱ doḱ vu yi nabë va? Ma mehōnon rëḱ debaḡo Anutu jaḱ va in gevonḡ bedemedo malaj-tumsën-a? Ma! ²⁷Mehōnon Nalu rëḱ nam los Ama yō niwëëḱ geyi vuneḱ vuneḱ yaḱek

yi geyi angër lo, lob doḱ buk sënë og rëḱ bo nyëvewen doḱ nah ḡaa pin sën mehōnon denevonḡ lo vu sir. ²⁸Sa nanër vu ham yōnon nabë ham sën nare agi vahi su rëḱ denadiiḱ rë, gaḱ rëḱ demedo medegelë ḡeMehōnon Nalu nom nabë mehō-los-bengō in ḡëḡin hil.”

**Hur Maluh Löō Delë Bë Yesu
Navi Agga Ngwë Raḱ**

(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)

17 Buk nemadvahi-bevidek-ti ya ḡgovek, log Yesu ḱo Pita geYakobus luho ari Jon bederaḱ ḱedu ading ti, beyō ya denedo. ²Lob delë bē Yesu navi agga ngwë raḱ, bemala netum nebë hes, geyi tob veroo meris nebë davës. ³Lob delë Moses lu Elia detōḱ yam medenevengwëḡ ving yi. ⁴Pita lë lob nër vu Yesu bē, “Mehōböp, he nado mehalë ḡaa sënë om mēm nivesa rot. Bë ahëm geving, og sedev numeng löō ḡëp sënë, ti vu hong, ngwë vu Moses, gengwë vu Elia.”

⁵Nahën nevengwëḡ, log beggob veroo ti yam bom Yesu löōho, log ḡägeḱ ti yam loḱ beggob ayo nebë, “Sa Naluḡ yiḱ sënë, sën sahëḡ neving yi los halë yi nivesa lo. Ham gwebë nengamin vu yi!” ⁶Yi hur maluh denḡo sënë, lob degḡoneng bedepetev beyuj ya dob.

⁷Loḱ Yesu yam vu sir bebë nema raḱ sir ḡenër bē, “Ham su ḡoneng rë, ham kwedi jaḱ!” ⁸Lob devër malaj raḱ rëḱ su denelë mehōti ving rë, gaḱ yiḱ Yesu yō timu nare. ⁹Sir vu ḱedu menahën deneluḱ medeneyah, lob Yesu nër niwëëḱ vu sir bē, “ḡaa sën ham lë agi, og ham su na nanër vu mehō la. Rot bemēm Mehōnon Nalu kedi jaḱ nah ḡokin ḡëp bedub rë, loḱ mēm.”

¹⁰Lom yi hur maluh deloḱ tepëḱ in yi bē, “Loḱ nebë va sën alam-horek-yi denenër bē Elia rëḱ nom namuḡin lo?” ¹¹Loḱ mēm tatekin yah vu sir bē, “Yōnon, Elia rëḱ nom namuḡin besemu

ngaa pin rë. ¹²Rëk mu sa nanër vu ham nabë Elia yam ggovek ya, rëk alam su deraç ni rë, gedevong paya vu yi yoh vu yö kwaj. Gerëk debo vanë vu Mehönon Nalu nabë saga geving.” ¹³Yesu nër nebë sënë, lob yi hur maluh deraç ni bë nenër Mehö-neripek-alam Jon vu sir.

Yesu Vong Hurmahen Ti Los Memö Benivesa Raç

(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43)

¹⁴Loç yah to detök vu alam yu bö-pata, lob mehöti verup vu Yesu beyun lus vu yi, ¹⁵genër bë, “Mehöböp! Kwam gevingin sa naluç. Bado nevonç yi be-navi nipaya raç rot. Nevesi yi raç neng-wah los nevës bël beron ngahisekë. ¹⁶Lob sa haço yam vu hong hur maluh lo rëk su deyoh vu bë degevonç benivesa jaç rë.”

¹⁷Lob Yesu nër yah vu yi bë, “Oo, ham alam dahis! Ham su vong ving rë! Sëk medo buk va la geving ham-a? Gesëk medo kerë ham maggin noh vu kwev va la geving-a? Maam ham gweço hurmahen nam vu sa rë!” ¹⁸Lob Yesu petupek raç memö, lob lëein hurmahen geto meya, log bado maya in yi pevis.

¹⁹Loç Yesu losho yi hur maluh meris yö denedo, lob deloç tepëk vu yi bë, “Nebë va sën he su ayoh vu bë getii memö sënë geto mena rë-ë?” ²⁰Rëk Yesu nër vu sir bë, “Ham su nevonç ving ni-wëek rë, om sën ham su yoh vu rë! Kë! Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë ham vonçvingsën mahen teka mu nabë mas-tet* çahis, og ham rëk nanër vu kedu sënë nabë ‘Kwedi jaç megena sagu!’, og rëk na. Bë ham gwevonç geving yönon, og ham yoh vu bë rëk gwevonç ngaa pin. ²¹[Su aggata ngwë neggëp in bë hil getii memö nabë sënë geto dena rë. Gaç hil ayed çërin nos gehil najom jaç mu og mëm.]”

Yesu Nër Çagek Netu Luu Bë Rëk Nadiiç Gekedi Jaç Gökin

(Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)

²²Yah denedo Galilea lob buk ti lob Yesu nër vu yi hur maluh bë, “Rëk debo Mehönon Nalu doç na mehönon nemaj. ²³Lob rëk dengis yi menadiiç, loç buk natu löö lob kedi jaç nah gökin.” Lob yi hur maluh ayoj maggin rot.

Yesu Baço Takës-dub-vabuung-yi

²⁴Lob ya deverup Kapernaum, galam sën deneko takës-dub-vabuung-böp-yi lo ya deverup vu Pita bedeloç tepëk vu yi bë, “Maç ham tatovaha netung takës-dub-vabuung-yi ving-a?” ²⁵Lob Pita yo-gek bë, “Ëë-ë, netung lo!” Log loç ya beggang ayo, loç Yesu tum loç tepëk in yi muçin bë, “Simon! Kwam nevo bë? Alam-los-bengöj vu dob sënë, deneko takës-kupek-yi los deneko vu mehönon tena? Maç yö deneko vu hir alam, ma deneko vu alam-yu-ngwë?”

²⁶Lob Pita nër yah bë, “Deneko vu alam-yu-ngwë!” Lom Yesu nër bë, “Nebë saga, om hir alam su degetë takës gegëp! ²⁷Rëk mu alu su gevonç bahëj sengën. Om gena çeseyu gwaak gëp ngaggee nenga, lob gël ti sën rëk berup namuçin begweço jaç lo, og çebasuh avi lob rëk çenatök vu monë ti doç. Lob mëm gweço monë saga megena gwetë natu alu hed takës.”

Re Böp Vu Anutu-yi-nyëg-a?

(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)

18 Vu buk saga Yesu yi hur maluh ya deverup vu yi bedeloç tepëk in yi bë, “Mehö re tu muçinsën vu Nyëg-yagek-yi kesuu alam pin-a?”

²Lob Yesu ço hurmahen ti yam be-varah loç malaj, ³genër vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë ham su gwërin ham gedahun ham nabë hurmahen nebë sënë rë, og ham su yoh vu bë

rëk doḱ na Nyëg-yaḱek-yi rë. ⁴Mehöti bë dahun yi rot nabë hurmahen sënë, og rëk natu muḱinsën vu Nyëg-yaḱek-yi ke-suu alam pin. ⁵Log mehöti bë kwa bo sa bedoḱ vu hurmahen nabë sënë ti, og sagaḱ loḱ vu sa.”

Nḱaa Nipaya Sën Nevonḱ Paya Vu Mehönon Besu Denevonḱ Ving Rë

(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)

⁶“Gaḱ bë mehöti geli sa alam sën ayoj neya timu vu sa mahen teka mu lo ti, begevonḱ nḱaa nipaya, og rëk ḱeḱo nyëvewen böpata rot vu tamusën, gaḱ nabë deseyu ḱelönḱ böpata doḱ kwa gedegetë duḱ na loo vuheng namuḱin bemala nama, og mëm nivesa, in su kepeḱ mehönon la. ⁷Gëp in alam vu dob sënë in nḱaa nipaya neggëp merëḱ kepeḱ sir. Yönon! Nḱaa nipaya rëḱ berup, rëḱ mu gëp in alam sën denekepeḱ mehönon ngwë raḱ nḱaa nipaya lo.

⁸Lob nabë nemam ma vaham bë gevonḱ bengaa nipaya kepeḱ hong, og maam kwetöv megwetë na. Geyiḱ nemam vahi timu ma vaham vahi timu, in mëm gemedo malam-tumsën degwata. In rëḱ nemam luu gevaham luu lob degetë hong doḱ na nengwah sën netum yoh vu buk los ranḱah lo.

⁹Log nabë malam ḱahis vahi bë gevonḱ bengaa nipaya kepeḱ hong, og maam ḱeselupek vër begwetë na. Geyiḱ malam vahi mu medo in mëm gemedo malam-tumsën degwata. In rëḱ malam ḱahis luu lom degetë hong doḱ na nengwah sën neggëp Nyëg-nengwah-yi lo.”

ḱaḱek Peggirinsën Raḱ Sipsip Ti Mala Ma

(Lk 15:1-7)

¹⁰“Ham gweḱin ham! In rëḱ ham gwekuung nabë hurmahen maluh los avëh nebë sënë sir nḱaa meris. Ma!

Sa nanër vu ham nabë hir angër vu yaḱek sën denegin sir lo vare denelë Amaḱ sën nedo yaḱek lo yoh vu buk. ¹¹[In Mehönon Nalu luḱ yam in bë ḱeḱo alam malaj masën nah göḱin.] ¹²Ham kwamin bo rë. Bë mehöti yi sipsip 100, lob bë ti mala nama, og rëḱ na sero ma rëḱ nama? Gaḱ rëḱ gevu 99 bedebare ḱedu gena sero ti sën mala ma lo. ¹³Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë natöḱ vu sipsip ti saga, og rëḱ kwa vesa in rot kesuu sën kwa vesa in 99 lo. ¹⁴Nebë sënë, om ham Amamin vu yaḱek nilël bë hurmahen nebë sënë ti su mala nama.”

Yesu Nër ḱaḱek Raḱ Sën Hil ḱanḱo Arid Hir Nḱaa Nipaya Degwa Lo

(Lk 17:3)

¹⁵“Bë arim gevonḱ nḱaa nipaya vu hong, og ngo ti ḱena ḱenanër yi nipaya tato vu yi rë. Lob nabë genḱo ayem, og saga nebë ḱeḱo yi yom vu hong. ¹⁶Rëḱ nabë su ngo ayem rë, og gweḱo mehöti ma mehö luu geving bemelöö nah doḱ ti in meluu ma melöö nanër ḱaḱek ranḱah, og mëm ham rëḱ semu. ¹⁷Rëḱ nabë su ngo melöö ayemin rë, og ḱenanër vu sa alam pin. Rëḱ nabë su genḱo sa alam ayej geving rë, og ham gwelë yi nabë yi alam-yu-ngwë ti, meyi mehö-neḱo-takës*. ¹⁸Sa nanër vu ham yönon nabë nḱaa sën ham nanërin vu dob lo, og rëḱ Anutu nanërin gëp yaḱek geving. Genḱaa pin sën ham ngoḱekin vu dob lo, og Anutu rëḱ ngoḱekin gëp yaḱek geving.

¹⁹Log sa nanër vu ham yönon göḱin nabë: Bë ham mehö luu ayoj timu in nḱaa ti vu dob sënë beluho deketaḱ in vu Amaḱ, og Amaḱ sën nedo yaḱek lo, rëḱ gevonḱ banon jaḱ. ²⁰Kë, log nabë mehö luu ma mehö löö kwaj bo sarëḱ beden-gupin sir doḱ ti, og sëḱ nam medo geving sir.”

Ğağek Peggirinsën Rağ Hur Sën Su Nevo Loğ Monë Nyëvewen Rë

²¹ Loğ buk saga Pita ya verup vu Yesu benër vu yi bë, “Mehöböp, arig gevong nipaya beron va la vu sa loğ mëm sa dahun yi ngaa nipaya na? Mağ noh vu beron nemadvahi-bevidek-luu-a?”

²² Loğ Yesu nër yah vu yi bë, “Sa su rëk nanër vu hong nabë beron nemadvahi-bevidek-luu mu rë. Gağ sa nanër vu hong nabë gedahun yi ngaa nipaya na noh vu 70 natu beron nemadvahi-vidék-luu.” (Nër bë sënë in bë tato nabë hil dahun mehönon hir ngaa nipaya sën denevong vu hil lo pin na.)

²³ Log nër ving bë, “Sën Nyëğ-yağek-yi anon jağ lo, og yik nebë mehö-los-bengö ti vongin bë yi hur debo doğ nah yi monë. ²⁴ Lob deko ti ya verup vu yi, geyi nyëvewen böpata rot yoh vu 10 milion kina. ²⁵ Rëk yi monë su yoh vu bë bo doğ rë. Lob mehö-los-bengö nër bë mehö la debağo mehö sënë losho venë lo nalu lo, geyi ngaa pin, bedenatu hur-huk-meris-yi in doğ nah yi nyëvewen böpata sënë. ²⁶ Lob yi hur maluh saga petev meneg-gëp loğ vaha gesu bë, ‘Genaköök rë, rëk mëm sëk bo doğ nah hong monë!’ ²⁷ Lob ala kwa vongin yi, benër bë ggovek gesu bo doğ nah, log vong yi yah.

²⁸ Lob hur maluh sënë to meya dobnë, lob tök rağ hur maluh ngwë sën vo yi monë yik mahen mu vu wirek yoh vu K100 benyëvewen nahën neggëp vu yi lo. Lob jom yi ahon niwëëk begibek nema loğ kwa genër bë, ‘Gebo doğ nah sa monë!’

²⁹ Lob hur maluh ngwë sënë petev meneggëp loğ vaha geketağ vu yi bë, ‘Genaköök rë, rëk mëm sëk bo doğ nah hong monë!’ ³⁰ Rëk su ngo aye rë, getung yi ya qarabus in bë mëm bo doğ yi nyëvewen rë, lob mëm degeko yi vër. ³¹ Hur maluh vahi delë ngaa sënë, lom

ayoj maggin rot, lob ya denër ğağek sënë pin rangah vu alaj.

³² Lob alaj tahi yi hur maluh saga yah benër vu yi bë, ‘Hong hur nipaya! Muğinsën gesu vu sa, lob sa dahun hong nyëvewen böpata saga ya meris. ³³ Sa kwağ vongin hong, rëk su kwam vongin hur maluh ngwë saga rë in-a?’ ³⁴ Lob ala ahë sengën, lom tung yi loğ ya qarabus in debo maggin vu yi bemedo, bemëm bo doğ nah yi nyëvewen böpata saga los dahis lob mëm. ³⁵ Om nabë ham su dahun arimin hir ngaa nipaya na yönon rë, og Amağ sën nedo yağek lo rëk gevong nabë sënë vu ham.”

Yesu Nër Ğağek Rağ Sën Maluh Los Venëj Denevupul Sir Lo

(Mk 10:1-12; Lk 16:18)

19 Yesu nër ğağek pin sënë ggovek, log vuu distrik Galilea geya los distrik Yudea hir dob sën neggëp bël Yordan vahi yi. ² Lob alam ngahisekë detamuin yi bedeya sagu, lob vong behir niraksën nemaya benijvesa nerağ.

³ Lob alam Parisai* la deyam vu yi bedeloğ tepëk bedeseggi yi bë, “Yoh vu bë mehöti bepul venë jağ ğağek meris meris mahen ti ma ma?”

⁴ Lob Yesu nër yah bë, “Mağ ham su tevin ğağek sën neggëp loğ Anutu-yi-ğapiya lo rë? Ğağek sënë nebë Anutu tung mehönon vu nyëdahis, og tung mehönon maluh los avëh! ⁵ Log nër bë, ‘Nebë saga om maluh rëk gevu ama lu ata, log geğo venë, lob luho denatu anon timu!’ ⁶ Om luho su rëk nabë luho luu gökin rë, gağ luho detu anon timu. Om ngaa sën Anutu duu ahon ggovek ya lo, og mehönon su debepul.”

⁷ Lob alam Parisai* denër vu yi bë, “Log nebë va sën Moses vo horek vu hil benër bë mehönon dekevu ğapiya-vepulsën-yi bedebo vu venëj gedejuuk sir na-ë?”

⁸Loḵ Yesu nēr yah vu sir bē, “Ham ay-omin niggoḥ om sēn Moses yoḡekin bē ham bepul venēmin nah. Rēḵ su nebē saga vu nyēdahis rē. ⁹Om sa nanēr vu ham nabē: Bē mehōti venē su vonḡ baggēb rē, rēḵ regga vuu yi ḡeḵo avēḥ ngwē, og mehō saga vonḡ baggēb.”

¹⁰Lob yi hur maluh denēr bē, “Bē ngaa nabē sēnē ḡēp vu maluh los venēj, og maam mehōnon su deḡeḵo sir.”

¹¹Lob nēr yah vu sir bē, “Alam pin su deyoh vu bē deḡevonḡ noh vu ḡaḡek sēn denatu timu agi rē, ḡaḵ alam vahi sēn Anutu duu sir niwēēk revuh ti lo, og sir saga mu sēn deyoh vu bē desepa doḵ. ¹²Alam aggagga su deyoh vu bē rēḵ deḡeḵo avēḥ rē. In mehō la og ataj yō ḵo sir nebē saga. Log alam denevonḡ paya vu mehō la besu denēḵo avēḥ rē. Log alam la kwaj nevo Nyēḡ-yaḡek-yi, lob ayoj ni nelēl bē su deḡeḵo venēj. Mehōti yoh vu bē ḡevonḡ noh vu ḡaḡek sēnē og ḡevonḡ.”

Yesu Jom Raḵ Hurmahen

(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

¹³Lob alam deḵo hurmahen la medeya vu Yesu in bē gebē nema ḵaḵ sir genajom ḵaḵ sir. Rēḵ yi hur maluh deruuk losho ataj. ¹⁴Loḵ Yesu nēr bē, “Ham gwevonḡ hurmahen denam vu sa. Ham su ḡwēr in sir, in alam sēn ayoj neyam timu vu sa nebē hurmahen, og alam Nyēḡ-yaḡek-yi sir.” ¹⁵Log bē nema raḵ sir log ya raḵ.

Mehō Maḡēm Ti Yi Ḵupeḵ Ngāhiseḵē

(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

¹⁶Lob mehō maḡēm ti ya verup vu Yesu beloḵ tepēḵ vu yi bē, “Tatovaha! Mēm sa ḡevonḡ va ti nivesa in mēm sa medo malaj tumsēn degwata los degwata?”

¹⁷Lob Yesu nēr yah vu yi bē, “Ḡelok tepēḵ in sa in ngaa nivesa in va? Yiḵ Mehō timu nedo beyi mehō nivesa! Kwam nevo bē ḡemedo malam-tumsēn,

og ḡesepa doḵ Anutu yi horek pin!”

¹⁸Rēḵ loḵ tepēḵ yah ḡḡōkin bē, “Horek tena?” Lom Yesu nēr yah vu bē, “Horek nebē sēnē: Su ḡengis mehōnon mede-nadiiḵ! Su gwevonḡ baggēb! Su ḡeḡodeḵ ngaa! Su ḡenanēr ḡaḡek kuungsēn ḵaḵ mehō ngwē! ¹⁹Ḡeḡurek amam lu atam babuj! Log aḡēm ḡeving alam sēn denedo dus vu hong lo nabē sēn ngo aḡēm neving hong!”

²⁰Lob mehō maḡēm sēnē nēr yah vu yi bē, “Sa nesepa loḵ horek pin sēnē ḡḡovek ya. Rēḵ mu sa ḡevonḡ va ngwē ḡeving-a?”

²¹Lob Yesu nēr vu bē, “Bē ḡenatu mehō yohvu, og gwevonḡ hong ḵupeḵ pin balam debaḡo, lob ḡebo monē sēn ḡweḵo ḵaḵ hong ngaa pin lo vu alam sēn deneraḵ vu in ngaa lo, log mēm ḡenam ḡetamuin sa, ḡemēm hong ḵupeḵ nivesa rēḵ ḡēp vu yaḡek.” ²²Rēḵ mehō maḡēm ngo ḡaḡek sēnē, lob ya los ayo maggin rot, in yi ḵupeḵ ngāhiseḵē rot.

²³Lob Yesu nēr vu yi hur maluh bē, “Sa nanēr vu ham yōnon nabē mehō-los-bengō-ḡḡoreksēn bē doḵ na Nyēḡ-yaḡek-yi, og rēḵ bimengin rot. ²⁴Sa nanēr ḡōkin vu ham nabē kamer ti bē ḡurek na rureḵ len, og yiḵ huk bōpata rot, rēḵ mu nabē mehō-los-bengō-ḡḡoreksēn ḡevonḡ in nabē doḵ na Anutu yi nyēḡ, og sagaḵ huk bōpata rot kesuu.”

²⁵Lom yi hur maluh denḡo ḡaḡek sēnē lom delēk bedenēr bē, “Om maḵ re yoh vu bē rēḵ medo mala-tumsēn degwata?”

²⁶Lob Yesu ḡēt sir ḡenēr vu sir bē, “Mehōnon su deyoh vu bē deḡevonḡ beyō demedo malaj-tumsēn rē, ḡaḵ Anutu yō yoh vu bē ḡevonḡ bedemedo malaj-tumsēn. In Anutu yoh vu bē ḡevonḡ ngaa pin.”

²⁷Nēr bē sēnē lob Pita nēr yah vu bē, “Ḡwelē! He hevu he ngaa pin ya ḡeḡe yam medo nesepa hong, om he rēḵ ḡaḵo va nivesa ḵaḵ sēnē?”

²⁸Lob mëm Yesu nër vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë vu Buk-tumusën gengaa pin pekwë yi natu mewis, geMehönon Nalu jak medo mehö-los-bengö yi sëa malangeri belos arë, og mëm vu buk saga ham sën ne-tamuin sa agi rëk jak medo sëa-los-arëj nemadluho-bevidek-luu geving sa. Lob ham rëk gwenö alam Israel deg-waj nemadluho-bevidek-luu hir gägek. ²⁹Log alam pin sën kwaj nevo sarëg bedenevuu hir begganö, ma arij, ma avëhnöj, ma amaj, ma ataj, ma naluj, ma hir dob lo, og rëk degeko nyëvewen mehödahis jak gëp alam nemadvahi dok nah sënë, log demedo malaj-tumsën degwata los degwata. ³⁰Rëk mu alam ngahijsekë vu muğinsën rëk nom denatu alam tamusën, log alam ngahijsekë vu tamusën rëk nah denatu alam muğinsën.”

Gägek Peggirinsën Rağ Mehö Nebağo Yı Hur-huk-yi Lo

20 “Kë”! Sën Nyëg-yägek-yi anon jak lo, og yik nebë mehöti sën kedi rağ loğ monbuk anon meya nesero alam in degevonğ huk in yi wain. ²Lob vengwëng ving hur la, bedeyoğekin bë degeko kina ti dok buk saga og ggovek, log mëm vonğ sir medeya denevonğ yi huk wain. ³Loğ yah verup loğ 9 krök, lob lë alam la gedinare meris mu rağ telig, in huk main sir. ⁴Lob nër vu sir bë, ‘Ham na gwevonğ sa huk wain geving, log sëk bağo ham nivesa.’ Lob deya huk.

⁵Log hes vuheng rağ 12 krök los 3 krök, lob yah to bevong nebë sënë ggökin. ⁶Log 5 krök sehuksën, lob yah to belë bë alam la denare, lob nër vu sir bë, ‘Ham nare sënë yoh vu hes mala pin in va?’ ⁷Loğ denër yah bë, ‘Huk main he!’ Lob nër bë, ‘Om ham na gwevonğ sa huk wain geving!’

⁸Lob buk loğ, lob huk wain ala nër vu mehö sën neğin alam huk yi lo bë, ‘Ge-

tahi hur nam beğebağo sir. Gebağo gëp alam sën deyam huk tamusën lo, bena natök na alam sën deyam muğin lo!’

⁹Lob alam sën deneya huk rağ 5 krök sehuksën lo denare yam, besir ti ti deneko monë kina ti ti. ¹⁰Galam sën deyam huk muğinsën lo denare yam, gekwaj nevo bë rëk degeko monë ngahisekë rot. Rëk ma! Yik deneko kina ti ti nebë saga ving. ¹¹Değo monë, rëk mu devong ayej nipaya vu huk ala medenër bë, ¹²‘Alam sënë deyam tamusën, bedevong huk sehuksën mu, rëk gebağo sir nebë he. Gağ he nehevong huk böpata hes ading rot, behes negga he rot.’

¹³Denenër nebë sënë, lob nër yah vu sir ti bë, ‘Sa mehö-e! Sa su hevong nipaya vu ham rë! Hil ajoo gägek muğin bë sëk bağo hong jak monë kina ti, ¹⁴om gweko hong monë begena. Monë sën sevo vu hong lo, og sa bë gevonğ vu alam tamusën geving nabë saga. ¹⁵Bë sa gevonğ ngaa ti jak sengo sa monë sënë, og mağ sënë su yoh vu rë? Sa hevong nivesa rëk ahëm nevongin sënë in va?’ ¹⁶Om alam vu tamusën rëk nah denatu alam muğinsën galam vu muğinsën rëk nom denatu alam tamusën nabë saga.”

Yesu Nër Gägek Netu Beron Löö Bë Rëk Nadiik Gekedi Jak Nah Gökin

(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)

¹⁷Lob Yesu neya in bë na Yerusalem, lob yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu desepa yi medeneya ving. Nahën denetettuu aggata medeneya, lob Yesu ko sir yah nenga menër vu sir bë, ¹⁸“Ham ngo? Gwëbeng hil narağ menaya Yerusalem, lob rëk degetunğ Mehönon Nalu dok na alam-deneko-seriveng hir ggev lo los alam-horek-yi lo nemaj. Lob rëk denanër gägek venuh nabë dengis yi nadiik. ¹⁹Log rëk debo yi dok na alam dahis nemaj, in denanër gägek pelësën

jaḵ yi los debeek yi gedengis brēm na yi betii keḷepeḵo*. Gebuk natu löö loḵ kedi jaḵ nah gökin.”

**Sebedi Venë Ɔo Nalu
Luhu Beya Vu Yesu**

(Mk 10:35-45)

²⁰ Lob Sebedi venë Ɔo nalu luhu sepa beya vu Yesu, lom petev meneggëp loḵ vaha in bë ketaḡ ngāa ti vu. ²¹ Lob Yesu nēr vu yi bë, “Ġeyam in va?” Lob nēr yah vu bë, “Ġenanēr nabë sa naluḡ luhu denatu hong ḡadu ḡëp hong Nyëḡ. Ngwë medo ḡëp nemam vesa gengwë medo ḡëp nemam këj.”

²² Nēr bë sënë, loḵ Yesu nēr yah vu nalu luhu bë, “Melu su raḵ ngāa sën melu nekwetaḡ in vu sa agi ni rë. Ma melu yoh vu bë melu rëḵ nanum doḵ kap* sën sëḵ nanum doḵ lo?” Rëḵ luhu denēr yah bë, “Alu ayoh vu!”

²³ Lob Yesu nēr vu luhu bë, “Yönon, melu rëḵ nanum doḵ sa kap! Rëḵ mu mehö sën rëḵ medo ḡëp sa nemaḡ vesa gemehö sën rëḵ medo ḡëp sa nemaḡ këj lo, og su neggëp vu sa rë. Gaḵ alam sën Amaḡ yö ggoo in sir raḵ lo, sën rëḵ demedo doḵ.”

²⁴ Lob sir nemadluho denḡo luhu hir ḡaḡek sënë, lob ahëj sengën vu luhu ari.

²⁵ Rëḵ Yesu supin sir yam benēr vu sir bë, “Ham raḵ ni! Alam dahis hir alam sën deneg in sir lo, og denëḵo sir raḵ vu hir alam. Gehir alam böp denedeg inen gin hir alam raḵ horek ngāhi. ²⁶ Rëḵ mu ham, og ham su gwevonḡ nabë saga! Gaḵ mehöti bë gevonḡ in nabë natu ham mehö böp ti, og gevonḡ ngāa nabë sën tu ham hur in doḵ vu ham. ²⁷ Log bë mehöti gevonḡ in nabë natu ham mehö muḡinsën ti, og gevonḡ ngāa nabë sën yi mehö meris lo begevong huk nyëmasën vu ham. In Mehönon Nalu yiḵ nebë saga. ²⁸ Su yam in bë alam degevong huk vu yi rë. Gaḵ yam in bë gevonḡ

huk vu mehönon genadiiḵ doḵ nah alam ngāhiseḵë bej in geḵo sir nah vu Anutu.”

Yesu Ro Ɔenod Luu Malaj Betum Yah

(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)

²⁹ Log dekedi vu Yeriko bedeya lob alam ngāhiseḵë detamu in Yesu. ³⁰ Lob mehö mala Ɔenod luu denedo loḵ agata nenga. Luhu denḡo ḡaḡek bë Yesu to neyam, lob luhu detahi niwëëḵ bë, “Mehöböḡ, Davit* yi Mewis hong! Kwam gevonḡ in aluu!” ³¹ Lob alam saga depetupek raḵ luhu bë luhu ayej nama, rëḵ ma geluhu pasang detahi böpata rot bë, “Mehöböḡ! Davit* yi Mewis hong! Kwam gevonḡ in aluu!”

³² Lob Yesu nare betahi luhu benēr bë, “Melu vonḡ in bë sa gevonḡ va vu meluu-a?” ³³ Lob luhu denēr yah vu bë, “Mehöböḡ, alu hevong in bë gwevonḡ balu malamin nivesa jaḵ nah.”

³⁴ Lob Yesu kwa vonḡ in luhu mebë nema raḵ luhu malaj, lob pevis beluhu malaj tum medelë nyëḡ ggökin, geluhu detamu in yi bedeya.

**Yesu Loḵ Ya Yerusalem Nebë
Mehö Los Bengö Ti**

(Mk 11:1-11; Lk 19:28-38; Jn 12:12-19)

21 Ya deverup dus raḵ Yerusalem, lob detöḵ ya Betpage vu Ɔedu Ɔele-oliv. Lob Yesu vonḡ hur maluh luu deya, ² log nēr vu luhu bë, “Melu doḵ na begganḡ-bu ti sën melu malamin neya agu, lob pevis bemelu rëḵ gwelë dogi ti gedeseyu menare genalu nare ving. Lob melu kwevelekin begweḵo luhu nom vu sa. ³ Lob nabë mehöti nanēr ḡaḡek jaḵ meluu, og melu nanēr nabë Mehöböḡ bë jaḵ mena. Lob rëḵ gevonḡ luhu nam pevis.” ⁴ Vonḡ ngāa sënë in ḡaḡek sën mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën nēr lo anon jaḵ nabë:

⁵ “Ham nanēr vu nyëḡ Sion* yi alam nabë sënë:

‘Ham gwelë ham mehö-los-bengö neyök vu ham.

Yi mehö mala yes ti, lob rak nedo dogi beneyam.

Rak nedo dogi-kupek-yi nalu ti beneyök.”

⁶Lob hur maluh luho ya devong yoh vu sën Yesu nër vu luho lo. ⁷Luh deko dogi ata ving nalu, lob delah hir röpröp ayöong yi rak ya dogi luho demij, beYesu rak nedo. ⁸Galam ngahisekë dekah hir röpröp ayöong yi bedevah neggëp ag-gata. Log la denesap kaphah medenebë neggëp aggata ving. ⁹Lob alam vahi sën denemuğin gevahi sën denetamuin yi lo denepisekin medenetahi bë:

“Hosana, Oo Davit* Nalu!

Anutu gevong semusemu vu mehö sën neyam los Mehöböp niwëäk!

Hil gaço Anutu arë jak na vavunë rot!”

¹⁰Mëm Yesu loğ ya Yerusalem, lob alam pin detahi bedevong nyëğ dedun rak log sir vahi deneloğ tepëğ vu sir bë, “Mehö re sënë?” ¹¹Lob alam sën deneya ving yi lo denër yah bë, “Mehö-nenër-gağek-rangahsën Yesu vu Nasaret ggëp distrik Galilea!”

Yesu Tii Alam Sën Denebağo Nğaa Loğ Dub Ayo

(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Jn 2:13-22)

¹²Lob Yesu loğ ya dub-vabuung-böp ayo betii alam pin sën denedo loğ medenebağo nğaa los alam sën denetung nğaa in mehö ngwë bağo lo. Log key-ovekin tevor pin sën denepekwe* monë rak lo ving alam sën denetung nuung lo hir sëa.

¹³Log nër vu sir bë, “Gağek neggëp loğ Anutu-yi-kapiya nebë, ‘Sa begganğ og rëğ denanër nabë begganğ jom-raksën-yi. Rëğ ham vong beyah tu alam hodek bej waak vunsën rak.” ¹⁴Yesu nedo loğ dub-vabuung-böp lob vong alam malaj kenod la gevahaj nipaya la, benijvesa rak. ¹⁵Alam-deneko-seriveng hir ggev

los alam-horek-yi ahëğ sengën rak in delë bë nevong nğaa böp böp nebë saga, log denğo hurmahen bë denepisekin loğ dub ayo nebë, “Hosana vu Davit* yi Mewis!” lob denër vu yi bë, ¹⁶“Mağ su gengo gağek sën denenër-ë rë?” Loğ Yesu nër yah vu sir bë, “Eë-ë, sa hanğo! Gağ ham su tevin gağek sën neggëp loğ Anutu-yi-kapiya lo rë? Nebë:

‘Getahu hurmahen sën nahën deneveng-wëng paya paya los sën ataj nahën denevo rur vu sir lo, gedegeko arëm jak niröp anon.”

¹⁷Log vuu sir geto meya beyah Betania beya neggëp sagu.

Yesu Nër Lob Kele Pik* Meran Ya

(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸Heng to, lob Yesu kedi meyah nyëğ böp lob diikahë, ¹⁹lob lë kele pik* ti nare loğ aggata nenga beya in, rëğ anon ma geris meris. Lob nër vu kele pik* sënë bë, “Su gëngis anom gökin genama na veröğ yi!” Lob pevis bekele pik* lo meran ya.

²⁰Yi hur maluh delë nebë sënë, lob delëğ bekenuj ya gedenër bë, “Nebë va sën kele pik* meran ya pevis-ë?”

²¹Loğ Yesu nër yah vu sir bë, “Sa nanër vu ham yonon nabë: Bë ham gwevong geving anon, geham su kwamin luu luu rë, og rëğ ham gwevong nğaa nabë sën sa hevong vu kele pik* agi. Lob ham su rëğ gwevong sënë mu rë. Gağ bë ham nanër vu kedu sagu nabë, ‘Kwedi gwetë hong duk na loo vuheng!’ og rëğ anon jak. ²²Log bë ham gwevong geving benajom jak in nğaa ti, og nğaa pin sën ham nekwetağ in bë gweko lo, og saga ham rëğ gweko.”

Alam Yuda Deloğ Tepëkin Yesu Bë Re Ggoin Yi Rak

(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

²³Log Yesu loğ ya dub-vabuung-böp betatekin gağek vu alam. Lob alam-deneko-seriveng hir ggev los Israel hir

alam teta deverup vu yi bedenër bē, “Re vo niwëek vu hong benër bē gwevong huk nabë sënë? Re ggooïn hong raḱ-a?”

²⁴ Loḱ Yesu nër yah vu sir bē, “Kē”, om sa bē doḱ tepëḱ in ḡaḡek ti nōḱ vu ham rē, loḱ nabë ham nanër nom, og mēm sēḱ nanër mehō sën ggooïn sa raḱ in bē sa ḡevong huk agi nōḱ vu ham.

²⁵ Sën Mehō-neripek-alam Jon neripek alam lo, og maḱ degwa vu tena? Maḱ yam vu yaḡek ma sepa loḱ mehōnon vu dob kwaj?” Lob tum yah denesap sir raḱ medenenër bē, “Bē hil nanër nabë yam vu yaḡek, og rēḱ doḱ tepëḱ nom vu hil nabë, ‘Rēḱ nebë va sën ham su vong ving yi rē-ë?’” ²⁶ Log nabë hil nanër nabë sepa loḱ mehōnon vu dob kwaj, og hil rēḱ aḡönengin alam sën denare-ë. In sir pin kwaj nevo Jon bē yi mehō-nenër-ḡaḡek-rangahsën ti yōnon.”

²⁷ Lob denër yah vu Yesu bē, “He duḡin degwa-o!” Lob Yesu nër yah vu sir bē, “Nebë saga, om sa su rēḱ nanër mehō sën ggooïn sa raḱ lo vu ham rē!”

Yesu Tahu Alam Yu Luu Raḱ Hurmahen Luu

²⁸ “Rēḱ ham kwamin vo bē? Mehōti nalu luu denedo, lob ya vu nalu aḡuu benër vu bē, ‘Naluḡ-e, pehi sënë ḡena gwevong sa huk wain!’” ²⁹ Loḱ nalu nër yah vu bē, ‘Sa niḡ lël!’ Loḱ yom ḡḡerin ayo geya mevong huk wain. ³⁰ Log yiḱ ama ya menër vu nalu amon nebë saga, lob yoḡek bē ‘Ēë, amaḡ! Sēḱ na!’ Rēḱ su ya rē. ³¹ Lom nalu ngwë tena sën ngo ama aye?” Rēḱ denër yah bē, “Nalu aḡuu!” Lob Yesu nër yah vu sir bē, “Om sa nanër vu ham yōnon nabë alam-deneḱo-takës* losho avëh bagḡëb denevong ving bedeneloḱ ya Anutu yi Nyëḡ in ham. ³² In Mehō-neripek-alam Jon yam betateḱin aggata nirōpsën vu ham, rēḱ ham su vong ving yi rē. Gaḱ alam-deneḱo-takës* gavëh bagḡëb lo yō denevong ving yi. Beham lë sir ḡovek

ya, rēḱ ma ḡeam su wërin ham bevong ving yi rē.”

Yesu Nër ḡaḡek Peggirinsën Raḱ Alam Nij Paya Deneḡin Huk Wain

(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)

³³ “Ham ḡwengō ḡaḡek peḡḡirinsën ngwë agi rē! Mehōti los yi dob böpata bevaroh huk wain bengō ti. ḡeḡegelin ḡelōḡ netu heek begḡerin, ḡesemu nyëḡ ḡelev asoreng ti in denapip wain anon doḱ, belev begḡang ading ti sën debare jaḱ medemalajin huk wain lo ving. Lob vo huk sënë loḱ ya mehō la nemaj in bē deḡeḡin ḡanon vahi natu yi yi ḡevahi natu hej, log tah yi ya nyëḡ ngwë. ³⁴ Gebuk sën wain anon nemoneḱ lo dus raḱ, lob vong yi hur la deya vu alam sën deneḡin huk lo in bē deḡeḱo yi wain anon vahi. ³⁵ Rēḱ alam sën deneḡin huk lo deḡom yi hur lo ahon bedeneveek la, ḡedenesis la medenediik, ḡedenetengwa la raḱ ḡelōḡ. ³⁶ Loḱ huk ala vong hur la deyah ḡḡōkin. Vong alam nḡahiseḱë kesuu sën vong ya muḡin lo, rēḱ alam sën deneḡin yi huk lo yiḱ devong nebë saga vu sir ving. ³⁷ Log vong nalu ya vu sir raḱ negḡëp hus. In kwa nevo bē, ‘Rēḱ degurek babu!’” ³⁸ Rēḱ alam sën deneḡin huk wain lo delë nalu lob yō denër vu sir bē, ‘Mehō sënë rēḱ doḱ nah ama ben vu tamusën beḡeḱo yi nḡaa pin. Om ham-o! Hil angis yi benadiik log mēm yi huk sënë natu hil nḡaa!’” ³⁹ Lob deḡom ahon mederot yi yah dobnë, ḡedesis mediik.” ⁴⁰ Lom Yesu loḱ tepëḱ bē, “Om ham kwamin nevo bē? Nahub rēḱ huk wain ala nam, og rēḱ ḡevong nabë va vu alam sën deneḡin yi huk lo?”

⁴¹ Lob denër yah vu yi bē, “Rēḱ ngis alam nij paya sënë beyuj ḱataḱ jaḱ. ḡerëḱ bo huk wain saga vu alam mewis la bedeḡeḡin, rēḱ mēm buk sën deḡur anon lo, og mēm debo vahi vu yi!”” ⁴² Lob Yesu nër vu sir bē, “Maḱ ham su tevin

gägek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo rë? Nebë:

‘Alam sën denelev begganḡ lo, nij lëlin ḡelöng ti sënë.

Rëḵ mu sënë netu ḡelöng niwëëḵ begganḡ nyëḵetu-yi.

Mehöböp vonḡ sënë lob he halë bë nivesa rot.’

⁴³ Om sa nanër vu ham nabë rëḵ Anutu geḵo yi Nyëḡ vër in ham, gebo vu alam sën degevonḡ banon jaḵ lo. ⁴⁴ [Lob mehöti bë bës bengis yi jaḵ ḡelöng sënë, og rëḵ metes jaḵ. Ma bë ḡelöng sënë geto mejaḵ ḡëp mehöti, og rëḵ ḵatak jaḵ.]” ⁴⁵ Alam-denëḵo-seriveng hir ggev los alam Parisai* denḡo gägek peggirinsën sën Yesu nër agi, lob derak ni bë nenër rak sir. ⁴⁶ Lob bë denajom yi ahon, rëḵ deneggönengin alam sën yam denare lo in kwaj nevo Yesu bë yi mehö-nenër-gägek-rangahsën ti.

**Gägek Peggirinsën Rak Nos
Sën Maluh Ti Lu Venë
Denejom Nemaj Mewis**

(Lk 14:15-24)

22 Log Yesu nër gägek peggirinsën ngwë ggökin bë: ² “Sën Nyëḡ-yageḵ-yi anon jaḵ lo, og yik nebë sën mehö-los-bengö ti bë getunḡ avëh na vu nalu, lob vonḡ nos böpata. ³ Wirek vonḡ dik ya in alam la in bë denam dega nos sën nalu lu venë rëḵ denajom nemaj lo, lob loḵ buk sën bë dega nos lo, lob vonḡ yi hur la yah denër vu sir. Rëḵ su deyam rë, genij nelël medenedo. ⁴ Lob vonḡ hur la yah ggökin genër vu sir bë, ‘Ham na vu alam sën sa hevong dik ya in sir wirek lo, beham nanër vu sir nabë sa hero nos ggovek menedo. Sa hevong medesis burmakau böp böp los nalu tuveḵ sën jeji lo ggovek ya. Besa semu ngaa pin ggovek benedo. Ham nam in gwa nos böp sën naluḡ lu venë denejom nemaj!’

⁵ Yi hur ya denër gägek sënë vu sir, rëḵ nij tebö besu debë nengaj

vu rë, gedeya jeggim jeggim. Ti ya yi huk, gengwë ya nevong yi huk stewa, ⁶ gesir vahi dejom mehö-los-bengö yi hur ahon medenevasap sir, gedenesis sir medenediik. ⁷ Lob mehö-los-bengö ahë sengën rot bevong yi alam-beḡ-yi ya desis alam sën desis yi hur medediik lo pin bemalaj maya, gedevesi loḵ hir nyëḡ ving. ⁸ Log mehö-los-bengö nër vu yi hur lo bë, ‘Nos böp sën naluḡ lu venë denejom nemaj lo nöḵ ggovek ya menedo, rëḵ alam sën sa hevong dik ya in sir wirek lo, sir mehönon nij paya besu deyoh vu bë dega rë. ⁹ Om ham na menoh vu agata böp sën nevasuh yi lo pin, lob alam pin sën ham natök vu ḡëp sagu, og ham nanër vu sir nabë nam dega nos sën naluḡ lu venë denejom nemaj agi!’ ¹⁰ Nër nebë sënë, log yi hur deyoh vu agata pin bedesupin alam pin sën denetök vu sir lo, alam nijvesa losho alam nij paya pin. Beyam denedo begganḡ sën maluh lu venë denejom nemaj lo bepup. ¹¹ To denedo gemehö-los-bengö loḵ ya in bë gelë sir. Lob lë mehöti gesu röp röpröp nebë sën vo vu yi vatëveḵ pin mederöp lo rë, gema. ¹² Lob mehö-los-bengö nër vu yi bë, ‘Sa mehö-e! Geyoh tena meḡeloḵ yam sënë gesu ḡeröp röpröp rë?’ Rëḵ mehö sënë su nër gägek ti rë. ¹³ Lom mehö-los-bengö nër vu yi hur lo bë, ‘Ham naduu nema los vaha gegwetë yi geto mena dobnë, bena medo malakenu sagu, bengu megeköö nyë!’” ¹⁴ Lom Yesu nër bë, “Kë”, Anutu nevong dik ya vu alam ngahiseḵë, rëḵ neggooin ti ti mu rak in dedoḵ na!”

**Deloḵ Tepëḵ In Yesu In Takës
Sën Denetunḡ Vu Alam Rom
Hir Mehö-los-bengö Sisar***

(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)

¹⁵ Lob alam Parisai* yö yah denër vu sir bë, “Hil natök vu gägek ti tena in hil naduu Yesu?” In sir bë denaduu Yesu nabë sën mehönon denesis soḵ loḵ lek

lo. ¹⁶ Lob devong hir hur maluh lo ving Herot* yi alam beya denër vu Yesu bë, “Tatovaha! He narak ni bë hong mehö niröp! Lob genetatekin Anutu yi aggata vu alam los anon. Su genehönengin alam malaj rë, gağ genenër gağek neggëp ti vu alam meris gevu alam los arëj ving. ¹⁷ Om genanër vu he rë, nabë yoh vu bë hil getung takës vu alam Rom hir mehö-los-bengö Sisar* ma nama?” ¹⁸ Rëk Yesu rak nij bë sir alam kwaj luu lob nër bë, “Ham alam kwamin luu! Ham bë seggi sa? ¹⁹ Maam ham tato monë-takës-yi ti vu sa rë!” Lob deko monë gahis ti yam vu yi, ²⁰ lob loğ tepëk in sir bë, “Re kënu los arë sën rak neggëp agi?” ²¹ Lob denër yah bë, “Sisar*!” Lob nër yah vu sir bë, “Om ham gwevong Sisar* yi ngaa nah vu Sisar*, log Anutu yi ngaa og ham bo nah vu Anutu!” ²² Dengo gağek sënë lob delëk bekenuj ya. Lob devuu yi gedeya.

Deloğ Tepëk In Yesu In Sën Mehönon Denadiik Gedekedi Jağ Lo

(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)

²³ Alam Sadukai* denenër bë alam-diiksën og su rëk dekedi jağ nah rë. Lob sir la deya vu Yesu yik loğ buk saga bedeloğ tepëk in yi bë, ²⁴ “Tatovaha! Moses nër bë, ‘Bë mehöti nalu nama log nadiik, og ari geğo yi alov beluho degeğo naluj vu ari.’ ²⁵ Lob mehöti losho ari lo, sir nemadvahi-bevidek-luu denedo ving he wirek. Lob arij ağıu ҡo avëh lob diik, genalu ma. Lob ari amon ҡo yi alov, ²⁶ loğ ari amon diik nebë saga, lob gwee nebë saga beya meto arij meggi. ²⁷ Sir pin naluj ma gedediik, log avëh diik rak neggëp hus. ²⁸ Om genanër nabë najeeng sën mehönon diiksën dekedi jağ nah lo, og avëh sënë rëk natu arij ti tena venë? In sir pin deko avëh timu saga netu venëj.”

²⁹ Loğ Yesu nër yah vu sir bë, “Ham su rak Anutu yi gağek sën neggëp loğ yi ҡapiya lo ni rë! Beham su rak Anutu ni-

wëek ni ving rë! Om sën ham nekuung rak in ham rot. ³⁰ Vu buk sën mehönon diiksën dekedi jağ nah lo, og maluh su rëk degeğo avëh rë, gavëh su rëk de-jağ maluh rë, gağ rëk nama. Gağ rëk demedo nabë angër lo vu yağek. ³¹ Rëk gağek sën mehönon diiksën bë dekedi jağ nah lo! Mağ ham su tevin gağek sën Anutu nër vu ham meneggëp loğ yi ҡapiya lo rë? Sën nër nebë, ³² ‘Sa Abraham yi Anutu sa, gisaak yi Anutu sa, geYakop yi Anutu sa.’ Nabë mehönon denadiik bemalaj nama na veröğ yi, og su yoh vu bë nanër nabë lööho hir Anutu yi rë, gağ lööho denedo malaj-tumsën, in Anutu og alam malaj vesa los malaj-tumsën hir Anutu yi.” ³³ Lob alam pin sën dengo gağek agi lo delëk bekenuj ya.

Anutu Yi Horek Ti Sënë Kesuu Vahi Pin

(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

³⁴ Loğ alam Parisai* dengo bë Yesu yi gağek saga vong Sadukai* bededuj ma, lob desupin sir ya vu yi ³⁵ in bë deseggi yi, lob hir mehö-horek-yi ti loğ tepëk in yi bë, ³⁶ “Tatovaha! Horek ti tena kesuu horek vahi pin-a?”

³⁷ Lob Yesu nër vu yi bë, “Ahëm geving Mehöböp hong Anutu los ayom dahis, bekenum los dahis, gekwam los dahis na vu yi timu. ³⁸ Horek dus ti sënë böpata rot bekesuu vahi pin. ³⁹ Lob horek böp ngwë netu luu nebë saga nebë, ‘Ahëm geving alam sën denedo dus vu hong nabë sën ngo ahëm neving hong lo.’ ⁴⁰ In Horek pin los alam-denenër-gağek-rangahsën hir gağek pin lo degwaj neggëp loğ horek luu sënë.”

Yesu Loğ Tepëk In Kerisi* Vu Alam Parisai*

(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

⁴¹ Alam Parisai* desupin sir benahën denedo, lob Yesu loğ tepëk in sir bë, ⁴² “Ham kwamin nevo Mehö sën Anutu

ggooiin raḵ in bë geḵo hil nah lo bë maḵ degwa vu re?” Loḵ denër yah vu yi bë, “Degwa vu Davit*.”

⁴³ Lob nër yah vu sir bë, “Rëḵ nebë va sën Anon Vabuung vo kwa vu Davit benër Mehöböp raḵ Kerisi-ë? ⁴⁴ Sën nër bë:

‘Mehöböp nër vu sa Mehöböp nebë:

“Gemedo sa nemaḡ vesa.

Gevu tamusën og sëḵ ḡetunḡ alam sën denelë hongḡ paya lo dedoḵ na va-ham ḡebinë.”

⁴⁵ Yi degwa vu Davit*, loḵ nebë tena sën Davit nër yi bë yi Mehöböp-ë?”

⁴⁶ Lob mehöti su yoh vu bë nanër ḡaḡek ti doḵ nah vu Yesu rë. Lob deg-gönengin yi ḡaḡek loḵ buk sënë, besu deneloḵ tepëḵ vu yi ggökin yah rë.

Alam-horek-yi Los Parisai* Hir Aggata

(Lk 11:37)

23 Lob Yesu nër ḡaḡek vu alam yu böpata saga losho yi hur maluh lo bë, ² “Alam-horek-yi los alam Parisai* deneloḵ yah Moses ben, ³ om ḡaḡek sën devo vu ham lo, og ham gwengö beham sepa doḵ. Rëḵ ngaa sën denevonḡ lo, og saga ham su sepa doḵ. In deneggooiin horek ngähiseḵë raḵ rëḵ su denevonḡ yoh vu rë. ⁴ Deneduu ngaa maggin bedenetelë raḵ ya mehönon kwaj, rëḵ sir og nij nelël gesu denevër nemaj in bë dedoḵ vu sir teka rë. ⁵ Ngaa pin sën denevonḡ lo, og sagaḵ denevonḡ in bë alam degelë. Log denekevu Anutu yi horek la loḵ ḵapiya medebom loḵ ḡobeng gedenevaḵu vil dabaj kesuu alam vahi gedenesemu hir röpröp nyë vetevekḡ menare soo soo. ⁶ Gahëj neving bë jaḵ na dega nos namugin ḡep nyëḡ-nos-böp-yi, gedemedo lël mala ḡep dub-supinsën-yi. ⁷ Log ahëj neving bë alam

debengwëḡ vu sir bedegeḵo sir jaḵ doḵ alam tabaaḵ los denanër sir nabë Tato-vaha. ⁸ Rëḵ mu ham og alam su denanër ham nabë Tatovaha! Gaḵ yḡḵ Mehö timu tu ham tatovaha, gaḵ ham pin arimin ham mu.

⁹ Log ham su nanër ham mehöti vu dob sënë nabë ham Amamin yi. Gaḵ yḡḵ ham Amamin timu nedo, yḡḵ Yi sën nedo yaḡek. ¹⁰ Log su denanër ham nabë Alaj ham. Gaḵ yḡḵ ham Alamin timu sënë, yḡḵ Kerisi*. ¹¹ Rëḵ mu mehö sën bë kesuu ham benatu ham mehö böp lo, og natu ham hur rë. ¹² Mehöti bë geḵo yö arë jaḵ, og rëḵ arë nama. Log mehöti bë dahun arë, og rëḵ arë böp jaḵ.”

Yesu Nër ḡaḡek Raḵ Alam-horek-yi Hir Ngaa Nipaya Sën Denevonḡ Lo

(Mk 12:38-40)

¹³ “Wöp-o! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*-e! Ḡëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham nevehii Nyëḡ-yaḡek-yi yi veluung avi in mehönon pin! Log ham ngo su neloḵ ya rë, geham newërin alam sën denevonḡ in bë dedoḵ na lo ving.

¹⁴ Wöp-o! Ham alam-horek-yi galam Parisai*-e, ḡëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham neḵo avëh alov hir begganḡ lu ngaa vër in sir, log ham nejom raḵ hus adingsekë in bë kebu jaḵ ham ngaa nipaya saga. Om rëḵ ham gwëḵo nipaya böpata doḵ nah nyëvewen.

¹⁵ Wöp-o! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*-e! Ḡëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham neḵo loḵ loo los dob pin in bë natöḵ vu mehöti begërin yi natu ham hur. Lob mehö nebë sënë netu ham hur ggovek, lob tum ham nevonḡ yi netu mehö nipaya kesuu ham berëḵ na Nyëḡ-nengwah-yi geving ham.”

**Yesu Nër Alam Parisai* In Deruu
Demij Vu Ngaa Vabuung Böp
Gedeķo Ngaa Mahen Raķ**

(Lk 11:37-52; 20:45-47)

¹⁶ “Wöp-o! Gëpin ham! Ham mehōnon malamin ķenod sën ham bë tato aggata vu mehōnon! Ham nenër bë, ‘Bë mehōti nanër dub-vabuung-böp arë genanër yōnon vavunë, og sagak ngaa meris. Gaķ mehōti bë nanër dub-vabuung-böp yi goor, genanër yōnon vavunë, og su rëķ gekuung jaķ rë, gaķ rëķ gevonġ noh vu sën nër lo.’ ¹⁷ Ham mehōnon kwamin ma, gemalamin ķenod! Ngaa tena kesuu-a? Maķ goor kesuu-a? Ma! Dub-vabuung-böp sën vonġ begoor netu vabuung lo, om saga kesuu! ¹⁸ Log ham nenër bë, ‘Bë mehōti nanër jepō gëp dub-vabuung-böp genanër yōnon vavune, og sagak ngaa meris. Gaķ bë nanër seriveng sën raķ nedo jepō lo, genanër yōnon vavunë, og su rëķ gekuung jaķ rë, gaķ rëķ gevonġ noh vu sën nër lo.’ ¹⁹ Ham mehōnon malamin ķenod! Ngaa tena kesuu-a? Maķ seriveng kesuu-a? Ma! Jepō sën nevonġ beseriveng netu vabuung lo, om saga kesuu! ²⁰ Om mehōti bë nanër jepō genanër yōnon vavunë, og nevonġ niwëëķ vu yi ġaģek raķ jepō los ngaa pin sën raķ nedo lo ving. ²¹ Gemehōti bë nanër dub-vabuung-böp genanër yōnon vavunë, og nevonġ niwëëķ vu yi ġaģek raķ dub-vabuung ving Mehō sën nedo loķ dub ayo lo. ²² Log mehōti bë nanër yaģek genanër yōnon vavunë, og nevonġ niwëëķ vu yi raķ Anutu yi sëa los Mehō sën raķ nedo lo ving.

²³ Wöp-o! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*! Gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham nos pin vu huk saga sën ham neķo anon ti ti ggëp sën netu nemadluho lo, beham netunġ netu seriveng vu Anutu. Ham netunġ nos böp los mahen mahen pin nebë jemejeng los yesek gemajëj ving, rëķ ham vuu horek yi

ģaģek böp böp vahi pin ya. Sën nenër bë alam degevonġ ngaa niröp mu, los kwaj pesivin mehōnon mededoķ vu sir gayoj na timu vu Anutu lo. Horek sën nebë hil abo ngaa sën netu nemadluho natu seriveng vu Anutu lo, og hil su rëķ ġevuu sënë na rë. Rëķ mu mëm hil sepa doķ ngaa böp sënë namugin. ²⁴ Ham mehōnon malamin ķenod sën ham bë tato aggata vu mehōnon! Ham nesepa loķ horek mahen mahen geham su nesepa loķ horek böp böp rë, lob sënë nebë sën ham seruuin nġemek vër in bël kul, geham num kamer los dahis ving bël loķ ya ham ayomin.

²⁵ Wöp-o! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*, gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham neripek kap los perë navi mu, geham nesupin ngaa hodeķ nipaya paya los ngaa jeggin jeggin loķ ayo peggo. ²⁶ Ham Parisai* malamin ķenod! Ham jipek kap ayo namugin rë, loķ mëm navi rëķ niveseek jaķ geving.

²⁷ Wöp-o! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*, gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham nebë bedub avi sën dekevu heveķ veroo raķ. Hil halë ggëp vavunë bë malanġeri, rëķ ayo peggo og heljġng seķëj los ngaa ningōhek pin pup beneggëp. ²⁸ Lom ham nebë saga. Alam denelë ham navimin mu, lob denekuung bë ham nimin vesa. Rëķ mu ġaģek kuungsën los ngaa nipaya pup ham ayomin.”

**Yesu Nër Alam-horek-yi Bë Rëķ
Degeķo Nipaya Nyëvewen**

²⁹ “Wöp-o! Ham alam-horek-yi los alam Parisai*, gëpin ham! Ham alam kwamin luu! Ham nelev begganġ-bedub-yi nivesa vesa raķ nedo waak sën denebë alam-denenër-ģaģek-ranġahsën seķëj loķ wirek lo, geham nevuneķ vu alam-yohvu hir bedub. ³⁰ Geham nenër bë, ‘Bë he medo wirek doķ he ķenumin lo hir buk, og su rëķ he doķ vu sir bangis alam-denenër-ģaģek-ranġahsën sënë rë.’

³¹ Om saga og ham ngo nenër ham degwa rangah bë alam sën denesis alam-denenër-gägek-rangahsën bedenediik lo hir mewis ham. ³² Maam ham ngo tahu dok nah ham kenumin lo vahaj!

³³ Ham nyël! Beggëv nalu ham! Ham su yoh vu bë rëk beya in Nyëg-nengwah-yi rë! ³⁴ Om sa nanër vu ham nabë sëk gevong alam-denenër-gägek-rangahsën la, galam los kwaj nivesa la, galam-horek-yi la, benök deberup vu ham, lob ham rëk ngis sir la medenadiik, geham ngis la jak na kelepeko*, geham beek la dok ham dub-supinsën-yi. Log ham rëk juuk sir begwetii sir medok vahaj medena nyëg ngwë. ³⁵ Om rëk denanër alam sën denesis sir medenediik vu nyëdahis lo, gesën vu buk agi pin degwa gëp vu ham nabë ham sis sir ving. Kë. Lok mehö-yohvu Abel, beyam verup lok Barakia nalu Sakaria sën desis mediik lok dub-böp ayo vabuung los jepö vuheng atov lo, og ngaa pin sënë degwa rëk gëp vu ham. ³⁶ Sa nanër vu ham yonon nabë ngaa pin sënë nyëvewen rëk natök vu alam vu buk sënë.”

Yesu Su Rak Nyëg Böp Yerusalem

(Lk 13:34-35)

³⁷ “Yerusalem, Yerusalem! Hong mehö genesis alam-denenër-gägek-rangahsën medenediik, log genetengwa Anutu-yi-alam sën nevong sir yök vu hong lo rak gelong medenediik! Sa nehevong beron beron in bë ngupin nalum lo nabë sën kökrëeh ata nesupin nalu lo lok yah babu lo, rëk nim lël. ³⁸ Om ham gwengö rë! Anutu vuu ham ya ggovek ya beham nyëg rëk nabumeng na. ³⁹ Om sa nanër vu ham nabë ham su rëk malamin jak sa gökin nah rë, rot bena berup dok buk sën ham nanër nabë:

‘Anutu gevong semusemu vu Mehö sën vong yam los niwëek lo!’”

Yesu Nër Gägek Rak Dub-vabuung-böp Bë Rëk Kevoh Na

(Mk 13:1-2; Lk 21:5-6)

24 Yesu vu dub-vabuung-böp ayo beto meya, lob yi hur maluh deya vu yi bedetato dub-vabuung yi beggang pin vu yi. ² Rëk nër yah vu sir bë, “Ham lë ngaa pin sënë? Sa nanër vu ham yonon nabë: Su rëk degonengin gelong ti gejak medo ngwë vavunë rë. Gak rëk dekeveh pin bedetetë geto jeggin jeggin.”

Yesu Nër Rangah Bë Maggin Rëk Berup

(Mk 13:3-13; Lk 21:7-19)

³ Yesu ya nedo Kedu Kele-oliv, lob yi hur maluh meris yö deya vu yi bedenër bë, “Genanër vu he nabë gägek sën genër lo rëk anon jak dok buk tena? Geva rëk tato vu he nabë vongin geduk nom dob, log dob los yägek hir buk nama na?”

⁴ Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Ham gwegin ham! ⁵ In rëk mehö la degeku-ungin ham. Alam ngahisekë rëk denam bedenanër sarëg jak nah sir nabë, ‘Yik Kerisi* sa sënë!’ Lob rëk detetuhin alam ngahisekë medenah vu sir. ⁶ Log ham rëk gwengö begö bengö, galam denanër jeggin jeggin nabë vongin berup, og ham su newamin jak! In ngaa nebë sënë yö rëk nam, gak Buk-tamusënek yö rëk nahën. ⁷ Alam dob ngwë rëk dekedi belosho alam nyëg ngwë dengis sir. Log mehö-los-bengö ngwë losho yi alam rëk dekedi belosho mehö-los-bengö ngwë losho yi alam dengis sir. Log meyip rëk natök vu nyëg vahi, gejemapi gee jak dob la. ⁸ Ngaa pin sënë og yik nebë nivanë sën nevong avëh muğin in bë degeko naluj lo. ⁹ Dok buk sënë rëk alam degeko ham in debo vanë los maggin vu ham, gedengis ham nadiik. Log alam pin rëk degelë ham paya in sa alam ham.

¹⁰ Lob rëk alam ngahisekë nij dëlin sa gedegerin sir nah, bedegelë sir paya, lob

degetung hir alam doḵ na alam-begö-yi nemaj. ¹¹Lob alam-ḡaḡek-kuungsën ngähiseḡë rëḡ kedi degekuungin alam ngähiseḡë. ¹²Ngaa nipaya nam mebö-pata jaḡ, lob alam ngähiseḡë su rëḡ ahëj geving sir rë. ¹³Gaḡ mehönön sën denajom sa ahon medemedo los nij wëëḡ rot menatöḡ na buk sën denadiiḡ lo, og rëḡ Anutu geḡo sir nah vu yi. ¹⁴Lob rëḡ alam denanër Bengö Nivesa jaḡ Anutu-yi-Nyëḡ na menoh vu dob pin balam pin degengö, log mëm yaḡek los dob hir buk govek na.”

**Yesu Nër Bë Ngaa Los
Maggin Rot Rëḡ Berup**

(Mk 13:14-23; Lk 21:20-24)

¹⁵“Lob ham rëḡ gwelë nabë ngaa vabuung degwa nipaya sën mehö-nenër-ḡaḡek-rangähsën Daniel nër wirek lo bare doḡ nyëḡ vabuung Yerusalem begevong paya vu-bë mehöti natevin sënë, og kwa bo ḡaḡek sënë mejak ni rë- ¹⁶og mëm doḡ buk saga alam sën demedo distrik Yudea lo rëḡ debeya bedena los ḡedu. ¹⁷Lob mehöti bë jaḡ na sewah jaḡ yi begganḡ yu tamangësën vavunë megeḡo ayööng doḡ buk saga, og su rëḡ doḡ nah geḡo yi ngaa vu begganḡ ayo rë, gaḡ rëḡ beya mena pevis. ¹⁸Log mehöti bë medo doḡ huk anon, og su rëḡ seröḡ benah geḡo yi röpröp-ayööng-yi ḡëp begganḡ rë, gaḡ rëḡ beya mena pevis. ¹⁹ḡëp in avëh sën naluj nare loḡ ayoj lo, los sën nahën denevo rur vu naluj loḡ buk agi. ²⁰Ham najom jaḡ nabë ngaa sënë su natöḡ vu ham doḡ kwev-ayööng-nikul-yi, ma doḡ Buk-sewahsën-yi* rë. ²¹Yönon, doḡ buk sënë og rëḡ maggin böpata rot. Maggin nebë sënë su neggëp wirek vu buk sën Anutu tung dob lo rë rot beberup gwëbeng sënë. Log su rëḡ maggin nabë sënë berup vu dob sënë gökin nah vu tamusën rë. ²²Lob nabë Mehöböp su kwa bo nabë bepul buk saga dus rë, og mehöti su rëḡ medo vesa rë.

Rëḡ mu kwa nevo yi alam sën ggooiin sir rak lo, om rëḡ bepul buk los maggin saga dus.

²³Doḡ buk sënë bë mehöti nanër vu ham nabë, ‘Ham lë! Yiḡ Kerisi* sënë!’, ma nanër nabë, ‘Yi sagu!’, og ham su gwevong geving hir ḡaḡek. ²⁴Rëḡ Kerisi-kuungsën la los alam-ḡaḡek-kuungsën la rëḡ dekedi bedegevong huk los niwëëḡ aggagga gedevong ngaa böp böp. Yönon, lob nabë deyoh vu, og rëḡ degeḡo alam sën Anutu ggooiin sir rak lo nah vu sir. Rëḡ mu su deyoh vu rë. ²⁵Ham ngo? Senër sënë muḡin vu ham! ²⁶Om nabë denanër vu ham nabë, ‘Ham gwelë! Nedo nyëḡ-yumeris saga!’, og ham su na sagu. Ma denanër nabë, ‘Ham gwelë! Vun yi menedo loḡ begganḡ ayo!’, og ham su gwevong geving sir, ²⁷in Mehönön Nalu rëḡ nam nabë sën davës nevër ggëp nyëḡ mala neverup beya netöḡ nyëḡ mala nemasuseḡ lo, balam pin degelë. ²⁸Vu nyëḡ sën heljeng deneggëp lo, og ḡadanii denesup sir ya in bë dega.”

**Yesu Nër Bë Nahub
Rëḡ Mehönön Nalu Nom**
(Mk 13:24-27; Lk 21:25-28)

²⁹“Maggin buk sënë yi govek na rë, log rëḡ pevis
‘benyëḡ malakenu doḡ,
gekwev su rëḡ natum rë,
log betuheng rëḡ geto in yaḡek.
Gengaa los niwëëḡ pin vu yaḡek rëḡ de-
sasukin sir.’

³⁰Lob vu buk saga, mëm ngaa ti rëḡ berup ḡëp yaḡek babu in bër ham kwamin beham jaḡ ni nabë Mehönön Nalu vongin duk nom, lob rëḡ mehönön pin vu dob dengü medengis sir. Log rëḡ degelë Mehönön Nalu doḡ medo beggob yaḡek yi, benam los niwëëḡ gevunëḡ vunëḡ yaḡek yi malangeri rot. ³¹Lob avuuk rëḡ ngu bededun böpata, log gevong yi angër na dengupin alam

sën yö ggooin sir raḵ tu yi alam lo noh vu nyëḡ pin. Vu dob vuheng atov mena menoh vu dob nenga lubeluu.”

Yesu Tateḵin Ġaḡek Raḵ Go*

(Mk 13:28-31; Lk 21:29-33)

³²“Ham kwamin bo jaḵ go* rë. Buk sën bë purpur berup ngu lo, og ham neraḵ ni bë go* vongin nabunḡ beham dev jaḵ na jök. ³³Om nabë ham gwelë ngaa pin sënë anon jaḵ, og ham jaḵ ni nabë Mehönon Nalu yam dus raḵ benare aggata avi. ³⁴Sa nanër vu ham yönon nabë mehönon pin su rëḵ malaj nama na veröḵ yi rë, log ngaa pin sën agi rëḵ anon jaḵ. ³⁵Yaḡek los dob rëḵ nama na, gaḵ sa ḡaḡek, og su rëḵ nama na rë.”

Yesu Nër Bë Mehöti Su Raḵ Buk Los Nḡbek Saga Ni Rë

(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36)

³⁶“Rëḵ mehöti su raḵ buk los hes mala saga ni rë. Angër vu yaḡek su derak ni rë. GeNalu su raḵ ni rë. Gaḵ Ama yö timu raḵ ni. ³⁷Mehönon Nalu bë nom, og alam rëḵ medo degevonḡ ngaa nabë sën denevonḡ loḵ Noa yi buk wirek lo. ³⁸Wirek sën bël su vuuḵ rë lo, og mehönon medo denegga los denenum, gemaluh deneko venëj, gavëh denerak reggaj rot, beya verup loḵ buk sën Noa loḵ ya yaḡ ayo. ³⁹Log alam saga su derak ni bë ngaa ti vongin natöḵ vu sir rë, log bël vuuḵ verup pevis berehöö sir pin. Lob buk sën Mehönon Nalu nom lo rëḵ nabë saga. ⁴⁰Lob bë maluh luu demedo huk anon, og Anutu rëḵ geko ngwë na gegevuu ngwë bemedo. ⁴¹Lob bë avëh luu medo degebil nos, og Anutu rëḵ geko ngwë na gegevuu ngwë bemedo. ⁴²Om ham medo malamin natum, in ham duḡin buk sën ham Mehöböḡ rëḵ nom lo. ⁴³Ham kwamin bo ngaa sënë rë: Bë begganḡ ala genḡo hes mala sën mehö hodeḵ rëḵ nam doḵ buk begodeḵ yi ngaa lo, og su yoh vu bë rëḵ gelë mehö saga

mu gedoḵ na yi begganḡ ayo rë. ⁴⁴Nebë saga, om ham gwero ham bemedo, in Mehönon Nalu rëḵ nom doḵ buk ti, log ham duḡin.”

Yesu Nër Ġaḡek Peggirinsën Raḵ Alam-huk-yi Nivesa Los Nipaya

(Lk 12:41-46)

⁴⁵“Maḵ hur ti tena nedo beyi mehö los kwa benevonḡ yi huk niröp-a? Og mëm ala rëḵ gooin yi jaḵ in geḡin yi hur vahi pin bebo nos gelek sir niröp doḵ buk sën degeḡo nos lo. ⁴⁶Gevu tamusën nabë ala na genom berup, lob gelë nabë yi hur nevonḡ huk yoh vu sën nër lo, og yi hur sënë rëḵ kwa vesa. ⁴⁷Log sa nanër vu ham yönon nabë ala rëḵ gevonḡ yi ngaa pin doḵ na nema in geḡin. ⁴⁸Gaḵ hur nipaya ti og rëḵ kwa bo doḵ ayo nabë, ‘Sa alaḡ su yoh vu bë rëḵ nom pevis rë!’ ⁴⁹Lob geveek hur-huk-yi vahi, gega los nanum geving alam sën denenum bël mengëes bedenekeyevin lo. ⁵⁰Log ala rëḵ nom doḵ buk ti sën yi hur su neḡin yi loḵ lo rë, gaḵ rëḵ nom doḵ hes mala ti sën yi duḡin lo. ⁵¹Lob rëḵ ala ngis yi rot mebasap yi, log getë na medo geving alam kwaj luu, bedegeḡo nyëvewen ḡëḡ ti. Vu nyëḡ sagu og rëḵ dengü medegeḡö nyëj.”

Yesu Nër Ġaḡek Peggirinsën Raḵ Avëh Avö Nemaḡluho

25 Log Yesu tateḵin vu sir bë, “Sën Nyëḡ-yaḡek-yi anon jaḵ lo, og yik rëḵ nabë sën avëh avö nemaḡluho deḡo hir ram raḵ beya denebuu maluh sën nahën neḡo avëh lo ggëḡ aggata. ²Lob sir nemaḡvahi kwaj ma, genemaḡvahi los kwaj. ³Avëh kwaj masën deḡo hir ram bedeyam, rëḵ su deḡo wël* sepa rë. ⁴Gaḵ avëh los kwaj deḡo hir ram raḵ bedetöo wël* la loḵ buayo ving bedeko sepa. ⁵Rëḵ mehö sën ḡo avëh lo su yam pevis rë, lob avëh pin malaj neggëḡ, lob deggëḡ yining.

⁶Lob buk vuheng raḵ loḵ kööḵ ti yam bë, 'Mehö sën ḵo avëh lo yam raḵ. Ham na gwebuu yi vu aggata begweḵo menam!' ⁷Lob avëh avö pin deked i raḵ bedesemu loḵ hir ram. ⁸Lob avëh kwaj masën denër vu avëh los kwaj bë, 'Ham bo hömin wël* teka vu he rë, in he hömin ram vonḡin nakul!' ⁹Rëḵ avëh los kwaj denër yah vu sir bë, 'Ma! Wël* teka sënë su rëḵ noh vu hil pin rë. Om maam ham ngo na baḡo hömin vu se-tuwa!' ¹⁰Lob deked i raḵ benahën medo deneyök aggata, log mehö sën ḵo avëh lo to. Lob avëh sën desemu sir ggovek medenedo lo deloḵ ya begganḡ ayo ving yi in dega nos böp sën maluh lu venë denejom nemaj lo. Log devehii repinḡ yah.

¹¹Log avëh avö nemadvahi sën kwaj ma lo yom deverup lob denër bë, 'Mehö böp, mehö böp! Ġetahinin repinḡ in he!'

¹²Rëḵ nër yah vu sir bë, 'Sa nanër vu ham yönon nabë sa duḡin ham!'

¹³Om sa nanër vu ham nabë ham medo malamin natum, in ham su raḵ buk los hes mala ni rë."

**Yesu Nër Ġaḡek
Peggirinsën Raḵ Hur Löö**

(Lk 19:12-27)

¹⁴"Log sën Nyëḡ-yäḡek-yi anon jaḵ lo, og yik nebë mehö ti neya vatëveḵ nyëḡ ngwë, log supin yi hur bevo yi monë ggelek sir in degeḡin. ¹⁵Kwa vo hir huk los nij wëëḵ ti ti lo, lob vo ggelek loḵ yah sir. Ti ḵo K5000, gengwë ḵo K2000, log ngwë ḵo K1000. Vonḡ nebë sënë log ya raḵ. ¹⁶Ya ggovek, log mehö sën ḵo K5000 lo pevis bevong huk baḡosën raḵ, lob ḵo K5000 sevök ya ving. ¹⁷Log mehö sën ḵo K2000 lo vonḡ huk baḡosën raḵ ving beḵo K2000 sevök ya ving nebë saga. ¹⁸Gaḵ mehö sën ḵo K1000 lo, og ḵo monë sën ala vo vu yi lo beya mele v söv ge v un luḵ ya.

¹⁹Nahub gebuk sën alaj yom verup lo, lob vonḡin bë gengö monë sën vo vu sir lo. ²⁰Lob mehö sën ḵo K5000 lo verup, lob ḵo K5000 ving K5000 sën ala vo vu yi lo, genër bë, 'Mehö böp! Gwelë! Ġevo K5000 sënë vu sa, log sa hevong huk baḡosën raḵ behaḵo K5000 sënë ving.' ²¹Lob ala nër vu yi bë, 'Hong hur nivesa meḡevong yoh vu. Gevonḡ nivesa rot! Ġeneḡin ngaa mahen mahen pin nivesa nebë saga, om mëm sa ḡevong hong begweḡin ngaa ngahiseḵë. Ġenam balu kwad vesa doḵ ti.'

²²Log mehö sën ḵo K2000 lo verup ving benër bë, 'Mehö böp! Ġevo K2000 vu sa wirek, log sa hevong huk baḡosën raḵ, lob sa haḵo K2000 ving.' ²³Lob ala nër vu yi bë, 'Hong hur nivesa, meḡevong yoh vu! Ġeneḡin ngaa teka teka nivesa nebë saga, om mëm sa ḡevong hong begweḡin ngaa ngahiseḵë. Ġenam balu kwad vesa doḵ ti.'

²⁴Log tum mehö sën ḵo K1000 lo verup benër bë, 'Mehö böp! Senḡo raḵ nim ggovek ya bë hong mehö los nim wëëḵ. Mehö ngwë denevaroh nos gengö geneḵo anon. Log mehö ngwë denevonḡ huk, lob ngo geneḵo hir nyë-sevöksën.

²⁵Nebë saga om sën sehöneng, lob se-vun hong monë K1000 sënë menedo loḵ dob. Hong ngaa sënë, om gweḵo nöḵ!' ²⁶Rëḵ ala nër yah vu yi bë, 'Hong hur nipaya rot! Benim tebö ata! Maḵ yönon, ḡeraḵ ni bë sa nehaḵo nos sën mehö ngwë denevaroh lo, gesa nehaḵo nyë-sevöksën raḵ sën mehönon ngwë denevonḡ huk in lo? ²⁷Bë nabë saga, og gwetunḡ sa monë na begganḡ-monë-yi, in nabë senom berup nabë sënë, og sa ḡaḵo sa ngaa los yi sevöksën geving. ²⁸Om ham bo K1000 sënë vër in mehö sënë geham bo vu mehö sën ḵo la ving metu K10,000 lo. ²⁹In alam pin sën hir ngaa negḡep lo, og rëḵ degeḵo la geving, gehir ngaa la rëḵ berup geving mekesuu. Gaḵ mehöti sën yi ngaa su negḡep rë lo,

og mahen teka sën neggëp vu yi lo rëk nama na verök yi. ³⁰ Lob ham gwetë hur sehëb sënë doḵ na nyëḡ malakeni sën alam denesu los deneköö nyëḡ lo.”

Yesu Nër Bë Rëk Mehönon Nalu Gengo Alam Pin Hir Gägek

³¹ “Nahub rëk Mehönon Nalu nam los niwëëk gevunek vunëḵ yaḡek-yi, gangër pin denam geving yi, og vu buk sënë rëḵ jak medo yi sëa malangeri los vunëḵ vunëḵ yaḡek-yi. ³² Log mehönon pin rëḵ dengupin sir na debare mala. Lob rëḵ basuh sir na yu luu nabë sën sipsip ala ggooiin sipsip raḵ yu ngwë, gememëḵ raḵ yu ngwë. ³³ Rëḵ gevong sipsip na nema vesa, gememëḵ na nema këj. ³⁴ Nabë sënë lob Mehö-los-bengö rëḵ nanër vu alam sën denare nema vesa lo nabë, ‘Ham nam! Ham sën Amaḡ vong semusemu vu ham lo. Ham doḵ na nyëḡ sën tongin vu ham wirek loḵ buk sën netung yaḡek los dob meneggëp lo. ³⁵ In wirek sediikahëḡ, rëḵ ham vo nos vu sa. Sayoḡ vev in bël kul, rëḵ ham vo bël kul mesenum. Sa mehö nyëḡ ngwë rëḵ ham ḵo sa ya ham beggang. ³⁶ Ham lë sa naviḡ meris, lob ham vo tob vu sa. Sa niḡ raḵ, rëḵ ham ḡin sa nivesa. Sa nado karabus, rëḵ ham yök lë sa kesii.’

³⁷ Loḵ tum alam yohvu saga rëḵ dedok tepëḵ nah vu yi nabë, ‘Mehöböp! He halë loḵ buk tena bë ḡediikahëm lob he vo nos vu hong-a? Log he halë bë ayom vev in bël loḵ buk tena lob he vo vu hong-a? ³⁸ Log he halë bë hong mehö nyëḡ ngwë loḵ buk tena, lob he haḵo hong ya he beggang-a? Log ḡenare navim meris loḵ buk tena lob he vo tob vu hong-a? ³⁹ Gehe halë bë nim raḵ ma ḡenedo karabus loḵ buk tena, lob he yök halë hong kesii-a?”

⁴⁰ Lob Mehö-los-bengö rëḵ nanër vu sir nabë, ‘Sa nanër vu ham yönon nabë ngaa sën ham nevong vu arig lo nij paya

paya sën su los bengöj vu dob rë lo, og ngaa pin sënë ham nevong vu sa.’

⁴¹ Log rëḵ nanër alam sën demedo nema këj lo nabë, ‘Ham alam nimin paya! Ham su bare sa malaḡ. Ham na medoḵ na nyëḡ sën devong vu Satan losho yi angër lo. Sën nengwah netum yoh vu buk los buk lo. ⁴² In wirek sediikahëḡ, rëḵ ham su vo nos vu sa rë. Sayoḡ vev in bël kul, rëḵ ham su vo bël kul vu sa rë. ⁴³ Sa mehö nyëḡ ngwë, rëḵ ham su ḵo sa ya ham beggang rë. Sa niḡ raḵ los sa nado karabus, rëḵ ham su yam lë sa kesii rë.’

⁴⁴ Lob rëḵ denanër nah vu yi nabë, ‘Mehöböp! Vu buk tena he halë bë ḡediikahëm, ma ayom vev in bël, ma hong mehö nyëḡ ngwë, ma navim meris, ma nim raḵ los ḡenedo karabus rëḵ he su halë hong nivesa rë?”

⁴⁵ Loḵ rëḵ nanër nah vu sir nabë, ‘Sa nanër vu ham yönon nabë ngaa sën ham nehulin in arig lo nij paya paya vu dob lo, og ham nehulin ngaa pin sënë in sa ving.’ ⁴⁶ Lob alam sënë rëḵ denatök vu nipaya nyëvewen doḵ nah degwata los degwata. Gaḵ alam yohvu rëḵ demedo malaj-tumsën degwata los degwata.”

Alam Ggev Devengwëḡ Raḵ Yesu Bë Dengis Yi Nadiik

(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Jn 11:45-53)

26 Yesu nër gägek pin sënë ggovek ya, log mëm nër vu yi hur maluh bë, ² “Ham raḵ ni bë buk luu mu nahën lob Buk-ggöksën-yi* berup, lob mëm rëḵ denanër Mehönon Nalu rangah bedengis yi jak kelepeḵo*.”

³ Vu buk sënë alam-deneḵo-seriveng hir ggev los alam teta desupin sir raḵ alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp Kayapas yi beggang, ⁴ bedejoo gägek bë denadëḡek bedenajom Yesu ahon gedengis yi menadiik. ⁵ Rëḵ denër bë, “Hil su ḡevong doḵ buk nos yi sënë in alam rëḵ deḡevong dedun.”

**Avëh Keseh Ngaa Reggu
Nivesa Raḵ Yesu Yu**

(Mk 14:3-9; Jn 12:1-8)

⁶Yesu nedo loḵ mehō sevuuknyë Simon yi begganḡ vu Betania. ⁷Medo negga nos, lob avëh ti ḵo ngaa reggu nivesa loḵ buayo ḡelōng veroo sën denenër arë nebë alabasta* lo ti, beya keseh raḵ Yesu yu. Alam Yuda debaḡo ngaa reggu nivesa sënë raḵ monë böpata bedenerikin raḵ heljēng. ⁸Rëḵ yi hur maluh delë ngaa sënë, lob ahēj sengen gedenër bē, “Nevasap ngaa reggu nivesa sënë in va? ⁹Bē hil ḡevonḡ balam debaḡo, og hil rëḵ ḡaḵo monë böpata jaḵ, lob hil adok vu alam-ḵupeḵ-masën jaḵ.” ¹⁰Rëḵ Yesu raḵ hir ḡaḡek sënë ni, lob nēr vu sir bē, “Ham nēr avëh in va? Yö semu sa raḵ ngaa nivesa! ¹¹Alam-ḵupeḵ-masën rëḵ demedo geving ham gesu rëḵ nama na rē. Gaḵ saḵ su rëḵ medo hus ading geving ham rē. ¹²Avëh keseh ngaa reggu nivesa sënë raḵ sa vorot in gero sa naviḡ namuḡin in sēḵ nadiiḵ mededev sa. ¹³Sa nanēr vu ham yōnon nabē rëḵ denanēr Bengō Nivesa ranḡah na menoh vu dob pin bedenanēr ngaa sën avëh vonḡ vu sa agi geving, in alam pin degenḡo bekwaj bo.”

**Yudas Yoḡek Bē Rëḵ
Nanēr Yesu Ranḡah**

(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)

¹⁴Lob yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu ti sën arë nebë Yudas Iskar-iot lo ya vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev, ¹⁵beloḵ tepëḵ in sir bē, “Ham rëḵ bo va vu sa log mēm sa ḡevonḡ Yesu doḵ na ham nemamin-a?” Lom devo monë seriva mehōdahis ti benemadluho vu yi. ¹⁶Lob vu buk saga Yudas medo mekwa nesero buk los aggata in bē ḡevonḡ Yesu doḵ na nemaj.

**Yesu Gga Nos-ggöksën-yi
Ving Yi Hur Maluh**

(Mk 14:12-21; Lk 22:7-14,
21-23; Jn 13:21-30)

¹⁷Lob buk vabuung sën alam Yuda denegga brët sën yiist* nema in lo yi buk muḡinsën verup, lob yi hur maluh deya vu yi bedenēr bē, “He na ḡero nyëḡ vu tena in ḡegwa nos los reggu ggöksën-yi dok-a?” ¹⁸Lob nēr vu sir bē, “Ham na nyëḡ böp Yerusalem beham na vu mehō sën lo, beham nanēr vu yi nabē, ‘Tatovaha nēr bē, ‘Sa buk dus raḵ, om sa bē ḡa nos los reggu ggöksën-yi geving sa hur maluh jaḵ hong begganḡ.’ ” ¹⁹Lob yi hur maluh devonḡ yoh vu sën Yesu nēr vu sir lo, bedesemu nos los reggu ggöksën-yi loḵ.

²⁰Loḵ sehuksën lob medo negga nos los reggu ving yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu. ²¹Medo denegga, lob nēr vu sir bē, “Sa nanēr vu ham yōnon nabē: Ham sënë ti rëḵ ḡevonḡ sa doḵ na alam Yuda nemaj.” ²²Lob ayoḡ maggin rot, gesir ti ti deloḵ tepëḵ in yi bē, “Mehöböḡ, maḵ sa?” ²³Rëḵ nēr yah vu sir bē, “Mehö sën nema loḵ ya ḡabum in nos ving sa lo rëḵ ḡevonḡ sa doḵ na alam sën denelë sa paya lo nemaj. ²⁴Kē! Mehōnon Nalu rëḵ nadiiḵ nabē sën dekevu meneggëḡ loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo. Rëḵ mu ḡëpin mehō sën rëḵ nanēr Mehōnon Nalu ranḡah vu alam bedengis yi lo, ko nabē ata su ḡëḵo yi!” ²⁵Log Yudas mehō sën rëḵ nanēr yi ranḡah lo, nēr ving bē, “Tatovaha, maḵ sa?” Rëḵ Yesu nēr yah vu yi bē, “Yiḵ ngo ḡenēr yoh vu!”

Yesu Vo Pasa Vu Yi Hur Maluh

(Mk 14:22-26; Lk
22:15-20; 1 Kr 11:23-25)

²⁶Medo denegga nos los reggu, lob Yesu ḵo brët ḡejom raḵ in los kwa vesa ya vu Anutu, log debu mevo ggelek yoh vu yi hur maluh pin ḡenēr bē, “Ham

gweko nök begwa! Sa reggos sënë!”

²⁷ Log ko wain kap ti rak, gejom rak in los kwa vesa ya vu Anutu gevo vu sir genër bē, “Ham pin nanum dok sënë!

²⁸ Sa kōk sënë in tato sa gāgek mewis sēn sejoo in dok vu ham lo nabē rēk anon jak! Sa kēsēh in alam ngāhisekē in bē dahun hir ngāa nipaya na. ²⁹ Sa nanēr vu ham nabē sa su rēk nanum wain nabē sënë gökin nah rē. Rot bena berup dok buk sēn hil nanum wain agga ngwē dok ti dok Amağ yi Nyēğ.”

³⁰ Log devong raro ti beggovek, log to deyah dobnē bedeya Kedu Kele-oliv.

Yesu Nēr Bē Pita Rēk Geruu Demi Vu Yi

(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Jn 13:36-38)

³¹ Lob Yesu nēr vu sir bē, “Ham pin rēk gwēvu sa geham beya mena in sa pehi buk sënë. In dekevu wirek meneggēp lok Anutu-yi-kaپی nebe:

‘Sa Anutu sēk ngis sipsip alaj, log sipsip lo degevu talē medena jeggīn jeggīn.’

³² Om rēk nabē saga, lok sēk kedi jak nah gökin, lob sēk namuğin mena distrik Galilea, geham tamu in sa.” ³³ Lob Pita nēr yah vu yi bē, “Sir pin sënë og mağ rēk degevu hong bedebeya medena, gağ sağ su rēk gevonğ nabē sënë rē!” ³⁴ Lom Yesu nēr yah vu yi bē, “Sa nanēr vu hong yōnon nabē: Pehi sënë og kōkrēh su rēk ngu rē, log rēk gedah sa vun natu beron löö!” ³⁵ Rēk Pita nēr yah vu yi bē, “Seyoh vu bē sēk nadiik geving hong, gağ sa su rēk dah hong vun rē, gerēk nama verōk yi!” Lob yi hur maluh pin denēr nebe saga.

Yesu Jom Rağ Ggēp Getsemane

(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

³⁶ Lob Yesu ya nyēğ sēn denenēr arē nebe Getsemane lo, ving yi hur maluh lo, lob nēr vu sir bē, “Ham medo sënë gesena najom jak vu sagu!” ³⁷ Lob ko

Pita ving Sebedi nalu luho. Lob ayo maggin rot gekwa ketuin yi. ³⁸ Lob nēr vu sir bē, “Sayoğ maggin rot bevongin bē sa nadiik. Om melöo nağōōk medo sënë be-medo malamin natum beğadu sa. ³⁹ Log tah ya teka, lob petev meneggēp dob, log jom rak meketağ bē, “O Amağ! Bē yoh vu og gweko ngāa maggin sënë bēr in sa! Rēk mu su gesepa dok sa gāgek, gağ ngo kwam!”

⁴⁰ Log yah to vu lööho, rēk lē gedeneg-gēp yiing. Lob lok tepēk vu Pita bē, “Nebē va? Melöo su yoh vu bē rēk medo malamin natum dus ti geving sa rē?

⁴¹ Melöo malamin medo natum bemelöo najom jak, in ngāa ti su kepē ham! Eē-ē yōnon! Ham ayomin niyes rēk mu navimin ni tebō!”

⁴² Lob yah nejom rak beron netu luu bē, “Oo Amağ! Bē ngāa maggin sënë natōk vu sa gesu yoh vu bē noh nenga in sa rē, og ggovek, sa gevonğ noh vu kwam.” ⁴³ Lok yom to ggökin, rēk lē bē deneggēp yiing yah, in malaj neggēp lo.

⁴⁴ Lob denedo geyah meya nejom rak netu beron löö, lob yik nēr gāgek lo ggökin yah.

⁴⁵ Log yah to vu yi hur maluh benēr vu sir bē, “Ham sewah bengō nahēn newēp-a? Ham lē! Buk sēn Anutu tung in debo Mehōnon Nalu dok na alam nij paya nemaj lo verup ggovek ya, ⁴⁶ om ham kwedi jak behil ana. Ham lē? Mehō sēn gevonğ sa dok na nemaj lo yam dus rak!”

Yudas Vo Yesu Lok Ya Alam-beğö-yi Nemaj

(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Jn 18:3-12)

⁴⁷ Yesu nahēn medo nenēr bē saga, log Yudas verup. Yi sēn hur maluh nemadluho-mevidek-luu lo ti, lob ko alam yu böpata ti medeyam los paēp yu anil gebeğö. Alam-deneko-seriveng hir ggev los Israel hir alam-teta devong sir yam. ⁴⁸ Lob mehō sēn bē tato Yesu rangah vu sir lo, nēr vu sir vorot bē, “Sēk

tato Yesu vu ham nabë sënë, nabë sa gemul* mehöti, og ham najom yi ahon.”

⁴⁹ Lob Yudas ya verup sesor meya vu Yesu pevis benër bë, “Buk Tatovaha!” Log mul* yi. ⁵⁰ Rëk Yesu nër yah vu yi bë, “Sa mehö! Ngaa sën geyam in bë gw-evong lo, og gwevong pevis!” Lob deyam dus bedejom Yesu ahon. ⁵¹ Rëk alam sën denare ving Yesu lo ti nema loḵ yah dadii yi paëp-yu-anil vër in newis, besap alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi hur ti nenga ris vahi ya. ⁵² Rëk Yesu nër vu bë, “Ġejöp hong paëp doḵ nah newis. In alam sën denevong begö lo, og mehö ngwë rëk dengis sir doḵ nah nyëvewen medenadiiḵ. ⁵³ Bë sa ḵetaḡ na vu Amaḡ nabë gevong yi angër ngahiseḵë rot denam pevis mededok vu sa, og ḡekuung bë su rëk gevong nam rë? ⁵⁴ Rëk bë sa ḡevong nabë sënë, og su rëk Anutu yi ḡägeḵ anon jak rë. Sën dekevu meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë ngaa nabë sënë rëḵ natöḵ vu sa lo.”

⁵⁵ Log Yesu nër vu alam sënë bë, “Ham yam in bë sero mehö-begö-hodeḵ-yi om sën ham ḵo paëp-yu-anil los begö meyam in bë najom ahon-a? Sa ne-tateḵin ḡägeḵ vu ham loḵ dub-vabuung-böp yoh vu buk, rëḵ ham su nejom sa ahon rë? ⁵⁶ Rëḵ mu ngaa pin sënë netöḵ vu sa in ḡägeḵ sën alam-denenër-ḡägeḵ-rangahsën dekevu meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo anon jak.” Nebë saga lob yi hur maluh pin devuu yi gedeveya medeya.

Devong Ḡägeḵ Vu Yesu Benare Kayapas Mala

(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55,
63-71; Jn 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Dejom Yesu ahon bedeko ya alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp Kayapas yi beggang. Galam-horek-yi los alam-teta desupin sir bedenedo ggovek ya.

⁵⁸ Lom Pita tamuin sir beneya, rëḵ nevun yi geneyam ggëp ading. Lob ya be-loḵ ya alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi beggang tete ayo, beya nare telig ving ahëvavu sën denare medenemalajin nyëḡ lo, in bë jak ḡägeḵ lo degwa ni.

⁵⁹ Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev los kaunsor pin denesero mehö la in bë denanër ḡägeḵ kuungsën jak Yesu in lob dengis yi menadiiḵ. ⁶⁰ Lob alam ngahiseḵë denër ḡägeḵ kuungsën rak yi, rëḵ su detöḵ vu degwa ti in bë dengis yi menadiiḵ rë. Loḵ mëm mehö luu deverup, ⁶¹ lob luho denër bë, “Mehö sënë nër bë, ‘Seyoh vu bë sa ḵevoh Anutu yi dub-vabuung-böp na gesedev nah buk löö mul!”

⁶² Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp kedi nare gelok tepëḵ vu Yesu bë, “Su genenër ḡägeḵ ti yom rë? Denenër ḡägeḵ va sën rak hong-ë?” ⁶³ Rëḵ Yesu su nër ḡägeḵ ti yah rë. Loḵ alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp loḵ tepëḵ vu yi ggökin bë, “Selok tepëḵ in hong yönon rak Anutu mala-tumsën arë, om genanër vu he nabë hong Kerisi*, Anutu nalu hong ma ma?”

⁶⁴ Loḵ Yesu nër yah bë, “Ġenër yoh vu! Rëḵ mu sa nanër vu ham nabë: Nahub rëḵ ham gwelë Mehönon Nalu gemedo ḡëp Mehö Niwëëḵ nema vesa, gerëḵ jak medo beggob vu yaḡek benom!”

⁶⁵ Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp kweek yi röpröp ading getahi bë, “Ḵo yi rak besevök Anutu! Ma hil medo nesero mehönon sën denanër ḡägeḵ jak yi lo in va? Ham ngo bë ḵo yi rak besevök Anutu! ⁶⁶ Om ham kwamin nevo bë?” Lob denër yah niwëëḵ vu yi bë, “Vong paya om nadiiḵ!”

⁶⁷ Log depesuv nyëḡ ḵos rak mala gede-pëeng yi, gela depetap nenga, ⁶⁸ gedenër bë, “Hong Kerisi*? Om genanër rangah vu he nabë re sis hong-a?”

Pita Lah Yesu Vun

(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Jn 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Log Pita nedo rak telig, lob Kayapas yi hur avêh ti yam dus vu yi benêr bê, “Hong sênêk melu Yesu sên vu Galilea lo nesepa ham.” ⁷⁰ Rêk Pita lah yi vun rak alam pin malaj bê, “Sa duğin gâgek sên genêr aga!” ⁷¹ Log to meya nare ya tete avi, lob hur avêh ngwê lê yi ggôkin, lob nêr vu alam sên denedo lo bê, “Mehô sênê nedo ving Yesu Nasaret!” ⁷² Rêk Pita lah yi vun ggôkin bê, “Yönon vavunê, sa duğin mehô sênê!” ⁷³ Lob nedo teka, loğ alam sên denare dus vu yi yam denêr vu bê, “Yönon rot, alam sagu hir ti sên hong agi. In ayem yô tato hong rangah bê hong Galilea ti!” ⁷⁴ Lob Pita du gâgek in yi benêr niwêêk rot neggêp Anutu mala bê, “Yönon vavunê, sa duğin mehô sênê! Bê sa gekuung jak og Anutu ngis sa mesa nadiik!” Nêr ggovek log kôkrêeh su. ⁷⁵ Lob Pita kwa vo yah gâgek sên Yesu nêr lo bê, “Kôkrêeh su rêk ngu rê, log rêk gedah sa vun natu beron löö.” Lob Pita to meyah dobnê beya mesu bö-pata rot.

Alam-deneço-seriveng Hir Ggev Deço Yesu Ya Vu Pilatus

(Mk 15:1; Lk 23:1-2; Jn 18:28-32)

27 Monbuk anon lob Israel hir alam-deneço-seriveng hir ggev los alam-teta lo pin devengwêng rak Yesu ggovek bê dengis yi menadiik. ² Log dedu yi gedeko meya devong loğ ya kiap böp Pilatus nema.

Yudas Vaku Kwa

(Sn 1:18-19)

³ Lob Yudas, mehô sên nêr Yesu rangah lo, lê bê dejoo gâgek bê Yesu nadiik, lob yom ayo maggin vu yi, lom ko monê seriva mehôdahis bene-

madluho sên lo yah vu alam-deneço-seriveng hir ggev los alam-teta, ⁴ genêr bê, “Sa hevong ngaa nipaya! Senêr mehô sên nipaya su neggêp vu yi rê lo rangah, bevongin dengis yi menadiik.” Rêk denêr yah bê, “Su he ngaa rê, gak ngo hong ngaa!” ⁵ Lob Yudas pengah monê sênê ya dub-vabuung-böp ayo, log to meya vaku kwa bediik.

⁶ Lob alam-deneço-seriveng hir ggev depatu monê seriva sênê rak, rêk denêr bê, “Monê hel kôk sênê, om hil su ayoh vu bê getung na geving Anutu yi monê seriveng rê!” ⁷ Lob denêr gâgek ti venuh, lob debago dob len ti vu mehô sên nesemu dëg lu ngaa rak ngâgek lo rak monê sênê, in bê dedev alam-yu-ngwê hir heljeng dok. ⁸ Om sên denêr dob len ti sênê arê nebê Dob-hel-kôk, meneggêp nebê saga begwêbeng. ⁹ Lob gâgek sên Anutu vong verup mehô-nenêr-gâgek-rangahsên Yeremia avi wirek lo anon rak. Sên nêr bê, “Alam Israel denêr vorot bê rêk degevong monê seriva mehôdahis ti benemadluho in mehô los arê sênê, lob deko monê sên deggoin rak in bê debago yi jak agi, ¹⁰ bedebago mehô sên nesemu dëg lu ngaa rak ngâgek lo yi dob len ti rak, yoh vu gâgek sên Anutu nêr vu sa lo.”

Rom Ti Sên Tu Kiap Böp Lo Pilatus Loğ Tepêk In Yesu

(Mk 15:2-5; Lk 23:3-5; Jn 18:33-38)

¹¹ Devarah Yesu ya kiap böp mala, lob loğ tepêk in yi bê, “Alam Yuda hir mehô-los-bengö hong-a?” Loğ Yesu nêr yah bê, “Genêr ya meyoh vu!” ¹² Lob alam-deneço-seriveng hir ggev los alam-teta denêr gâgek rak yi, rêk su nêr gâgek ti loğ yah rê. ¹³ Nebê saga lom Pilatus nêr vu yi bê, “Mağ su gengo gâgek pin sên denêr rak hong-ê rê?” ¹⁴ Rêk Yesu su nêr gâgek ti loğ yah rê, lom kiap böp kwa ya ngahi.

Kiap Böp Pilatus Nër Bë Dengis Yesu Jaḵ Ʒelepeḵo

(Mk 15:6-15; Lk 23:13-25;

Jn 18:39-19:16)

¹⁵ Alam Yuda hir Buk-ggöksën-yi* lob hir aggata neggëp nebë sënë: Neyoh vu ngebek pin, og kiap böp nevong alam Ʒarabus ti ti vër. Bë alam detahi mehöti arë, og Pilatus nelëin mehö timu saga neyah vu sir. ¹⁶ Vu buk saga mehöti nedo Ʒarabus, arë nebë Barabas, galam pin denḡo bengö bë mehö nevun alam kwaj. ¹⁷ Lob alam ngähiseḵë yam desupin sir, lob Pilatus loḵ tepëḵ in sir bë, “Ham vonḡin mehö ngwë tena bë sa ḡaḵo yi bër nöḵ vu ham-a? Barabas, ma Yesu sën denenër arë nebë Kerisi* lo?” ¹⁸ In yö raḵ ni rot bë alam-deneḵo-seriveng ahëj nevong medenelë Yesu paya, besën devo yi loḵ ya nema.

¹⁹ Lob Pilatus raḵ nedo yi sëa-ḡaḡek-yi in bë genḡo yi ḡaḡek, rëḵ venë vonḡ ḡaḡek ya vu yi bë, “Su gwevonḡ ngaa ti vu mehö niröp saga, in sa halë pesepsën raḵ yi gwëbeng, lob sa newaḡ raḵ rot.”

²⁰ Loḵ alam-deneḵo-seriveng hir ggev los alam-teta deloḵ alam ahëj bedetahi ya vu Pilatus bë dëin Barabas bër vu sir gengis Yesu menadiiḵ. ²¹ Rëḵ kiap böp Pilatus loḵ tepëḵ yah vu sir bë, “Ham vonḡin mehö luu sënë ngwë tena bë sa ḡaḵo bër nöḵ vu ham-a?” Loḵ denër yah bë, “Barabas!” ²² Rëḵ Pilatus loḵ tepëḵ yah vu sir ggökin bë, “Om sëḵ ḡevonḡ nabë va vu Yesu, mehö sën denenër yi nebë Kerisi* lo?” Lom detahi yah bë, “Ḡengis yi jaḵ na Ʒelepeḵo*!” ²³ Loḵ Pilatus loḵ tepëḵ bë, “In va? Mehö sënë vonḡ va paya?” Rëḵ detahi niwëëḵ rot bë, “Ḡengis yi jaḵ na Ʒelepeḵo*!”

²⁴ Lom Pilatus raḵ ni bë su debë nenḡaj vu yi ḡaḡek rë, ḡaḵ newaj raḵ gebegö böpata vonḡin berup. Om Ʒo bël beripeḵ nema raḵ alam pin malaj genër bë, “Bë ham ngis mehö niröp sënë menadiiḵ, og

su degwa neggëp vu sa rë! Ḡaḵ ham ngo ham ngaa!”

²⁵ Lob alam pin detahi yah bë, “Degwa yö ḡëp vu he los he mewis!” ²⁶ Lob Pilatus lëin Barabas yah vu sir. Log nër balam-begö-yi deveek Yesu gedekö medeya in dengis yi jaḵ na Ʒelepeḵo*.

Alam-begö-yi Denër Pelësën Raḵ Yesu

(Mk 15:16-20; Jn 19:2-3)

²⁷ Kiap böp yi alam-begö-yi deḵo Yesu loḵ ya kiap böp yi begganḡ sën denenër arë nebë Prëtoryam lo, log desupin alam-begö-yi yu böpata pin ya detetup yi. ²⁸ Lob dekah yi tob vër, gederöp röprüp Ʒöḵ ti loḵ yah yi medetahu mehö-los-bengö raḵ yi. ²⁹ Debuu aggis niggin ggin tahu alam-los-bengöj hir madub gedetung raḵ yu, gedevö nḡesing loḵ nema vesa, log deneyun lusej vu yi gedepelë yi bë, “Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong, mehö böp los ḡayeheng!” ³⁰ Gedepesuv nyëj Ʒos raḵ yi, gedevö nḡesing vër bedesis yu raḵ. ³¹ Depelë yi ggovek, log dekah tob sënë vër in yi, gederöp yö yi tob loḵ yah yi, gedekö yi bedeya in dengis yi jaḵ na Ʒelepeḵo*.

Desis Yesu Raḵ Ya Ʒelepeḵo

(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Jn 19:17-27)

³² Deya lob detöḵ vu alam Kurene ti, arë nebë Simon. Lob denër niwëëḵ bë, “Kwerë Ʒelepeḵo*!” ³³ Lob ya deverup Ʒedu ti arë nebë Golgota. Arë sën degwa nebë ‘Nyëḡ-yuseḵë’. ³⁴ Lob desarömin marasin nimenḡëës ving wain bedevö vu Yesu in bë nanum. Lob tep beseggi rëḵ nilëlin gesu num rë. ³⁵ Desis yi raḵ ya Ʒelepeḵo* ggovek, log yom detë ḡelöng mahen teka la in bë gooin sir ti ti jaḵ bedegekö yi tob. ³⁶ Ggovek log medo denemalajin yi. ³⁷ Lob dekevu yi ḡaḡek sën mehönön denër raḵ yi lo raḵ neggëp Ʒelepeḵo* yu nebë:

ALAM YUDA HIR

MEHÖ-LOS-BENGÖ YESU SËNË.

³⁸ Log desis alam-beğö-hodek luu rak kelepeko* ving. Ngwë nare ggëp nema vesa gengwë nare ggëp nema kěj. ³⁹ Lob alam sën deneyah gedenevom lo denenër pelë rak yi gedenevarah nemaj vu yi ⁴⁰ gedenenër bë, “Hongëk-o! Genër bë kwevoh Anutu yi dub-vabuung-böp na, geğedev nah buk löö mu lo, om ngo gedok vu hong! Bë Anutu Nalu hong, og ngo geduk vu kelepeko* megenam!” ⁴¹ Log alam deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi ving alam-teta denenër pelë rak yi nebë saga ving. ⁴² Denenër bë, “Nelok vu alam, gak su yoh vu bë yö dok vu yi rë! Alam Israel hir mehöl-los-bengö! Nabë dëein kelepeko* geduk menam, og mëm rëk hil gevong geving yi. ⁴³ Nevong ving Anutu? Om nabë Anutu ahë ving yi yönon, og nam dok vu yi! In nër bë Anutu Nalu yi.” ⁴⁴ Lob alam-beğö-hodek luu sën desis luho nare Yesu vahi vahi lo denër pelë rak Yesu ving nebë saga.

Yesu Diik Ya

(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Jn 19:28-30)

⁴⁵ Log hes vuheng rak, log malakenu loğ beyoh vu dob pin beya meto 3 krök sheuksën.

⁴⁶ Lob dus rak in bë 3 krök lob Yesu ngeek böpata bë, “*Eli, Eli, lama sabaktani?*” Sënë degwa nebë, “O sa Anutu, sa Anutu, nebë va sën gwevu sa ya-ë?” ⁴⁷ Lob alam sën denare dus vu yi lo vahi denğo lob denër bë, “Mehö sënë netahi Elia!” ⁴⁸ Log pevis besir ti serög beya meko ngaa ayo sovinsën sën nedo loğ loo lo ti, bedağoo luk wain ahëggin sën arë nebë vinegga lo geduu ya vetii ngesing, gevo ya verup loğ Yesu avi in bë sesuvin. ⁴⁹ Rëk sir vahi denër bë, “Genaköök gehil galë rë, nabë Elia rëk nam dok vu yi ma rëk nama?” ⁵⁰ Rëk Yesu ngeek böpata ggökin log lëein anon ya.

⁵¹ Lob pevis betob böp sën neruu dub-vabuung-böp ayo vabuung lo kweek rak

luu ggëp vavu beya metök ahu. Log dob ggee geğelöng böp böp değo. ⁵² Gebedub avi tatekin yi gAnutu-yi-alam sën dediik ggovek lo ngahisekë vesaj loğ, bedekedi rak los navij dahis. ⁵³ Dekedi rak loğ mëm Yesu kedi rak yah ggökin, log mëm to deyam medelok ya nyëğ vabuung Yerusalem. Balam ngahisekë delë sir. ⁵⁴ Log mehö neğin alam-beğö-yi ving yi alam-beğö-yi sën medo denegin Yesu lo denğo gejemapi ggee, gedelë ngaa vahi nebë saga, lob kenuj verup, gedenër bë, “Yönon rot! Mehö sënëk Anutu nalu yi!”

⁵⁵ Lob avëh sën denetamuin Yesu vu Galilea bedeyam in bë dedok vu yi lo ngahisekë denare ading teka bevare denelë. ⁵⁶ Sir ti arë nebë Maria vu Magdala. Log Maria ngwë sën Yakobus lu Yosep ataj. Log avëh ti sën Sebedi nalu luho ataj.

Debë Yesu Navi Loğ Gelöng Len

(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Jn 19:38-42)

⁵⁷ Log sehuk luk lob mehö-los-bengö-ggoreksën ti vu Arimatea beberup. Arë nebë Yosep. Yik Yesu yi hur maluh ti yi ving, bemedo nesepa loğ Yesu yi gağek. ⁵⁸ Ya verup belok tepëk vu Pilatus bë geğo Yesu nihel. Lob Pilatus nër bedevo vu yi. ⁵⁹ Lob Yosep ko nihel bebom loğ tob veroo mewis ti. ⁶⁰ Log ya mebë loğ ya yö yi bedub mewis sën nahën denesap loğ gelöng meris lo. Log tetolin gelöng böpata ti ggërin avi. Vong ggovek log ya. ⁶¹ Lob Maria vu Magdala luho arë ngwë denedo bemedo malaj neya waak bedub saga.

Alam-beğö-yi Ggëp Denegin Bedub

⁶² Buk sën alam Yuda denero sir in bë dega nos Buk-ggöksën-yi* lo ggovek ya geheng to, loğ mëm alam-deneko-seriveng los alam Parisai* yah denër vu Pilatus bë, ⁶³ “Mehö böp! He kwamin nevo gağek sën mehö gağek kuungsën

saga nedo mala vesa genër lo bē, ‘Buk löö na govek rē, loḵ sēḵ kedi jaḵ nah!’⁶⁴ Om genanēr bedegeḡin bedub avi noh vu buk löö. In rēḵ yi hur maluh degodeḵ yi na gedenanēr vu alam nabē kedi raḵ ggökin vu bedub. Lob ḡaḡek kuungsēn vu tamusēn rēḵ kesuu sēn muḡinsēn.”⁶⁵ Lom Pilatus nēr vu sir bē, “Ham gweḵo alam-begö-yi la in degeḡin, beham behii bedub avi niwēēk ata!”⁶⁶ Lob ya dekepa bedub avi niwēēk gedejegwi ḵele niḵegwi* teka raḵ ḡelöḡ nenga ya vetii waak avi ving, gedetunḡ alam-begö-yi medo deneḡin.

Yesu Kedi Raḵ Ggökin

(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Jn 20:1-10)

28 Lob Buk-sewachsēn-yi* ggoveḵ ya, geheng to loḵ Soda monbuk, lob Maria vu Magdala luho Maria ngwē kedi deya in bē degelē bedub.² Lob pevis bejemapi ggee böpata, in Mehöböḡ yi angēr ti vu yaḡek meluḵ yam tetolin ḡelöḡ vēr in waak avi geraḵ nedo.³ Mala netum nebē davēs, geyi tob veroo meris nebē beggob.⁴ Alam-begö-yi sēn deneḡin bedub lo delē, lom ḵenuj verup in yi, benij loḵ ti nebē alam-diiḵsēn.⁵ Rēḵ angēr nēr vu avēh luho bē, “Melu su ḡöneng! Seraḵ ni bē melu yam nesero Yesu, mehö sēn desis yi raḵ ḵelepeḵo* lo.”⁶ Rēḵ mu su neggēḡ sēnē rē! Gaḵ kedi raḵ yoh vu sēn nēr wireḵ lo! Om melu nam gwelē nyēḡ sēn neggēḡ loḵ veseveng lo.⁷ Log melu nah mena pevis, bena nanēr vu yi hur maluh lo nabē kedi raḵ ggökin vu bedub bemuḡin meya distrik Galilea, geham rēḵ na gwelē yi vu sagu. Yiḵ senēr vu meluu ggoveḵ saga!”

⁸ Lob avēh luho deggöneng rot, rēḵ kwaj vesa böpata, lob pevis beluho deseröḡ bedeneyah in bē denanēr vu yi hur maluh lo.⁹ Loḵ Yesu töḵ vu luho vu aggata benēr bē, “Monbuk!” Lob luho deya dus vu bedepetev medeneggēḡ gedejom

loḵ vaha medeḵo arē raḵ.¹⁰ Lob Yesu nēr vu luho bē, “Melu su ḡöneng! Melu nah mena nanēr vu arig lo nabē dena distrik Galilea, lob rēḵ degelē sa ḡēḡ sagu.”

Ḡaḡek Raḵ Alam Sēn Deneḡin Bedub Avi

¹¹ Avēh luho nahēn deneyök aggata galam-begö-yi sēn deneḡin bedub lo deyah medeya nyēḡ böḡ Yerusalem pevis bedenēr ngaa pin sēn töḵ vu sir ḡḡēḡ bedub lo vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev.¹² Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev ving alam-teta bedevengwēḡ raḵ ḡaḡek ti, lob devo monē ngahiseḵē vu alam-begö-yi saga,¹³ gedevo ḵoo vu sir bē, “Ham na nanēr nabē sēnē, ‘Yi hur maluh deyam buk, gehe hēḡ yiing, log deggodeḵ ya.’”¹⁴ Lob nabē kiap böḡ genḡo ḡaḡek sēnē, og he rēḵ semu ḡaḡek vu yi, lob su rēḵ gevong ḡaḡek vu ham rē.”¹⁵ Nebē saga lob alam-begö-yi deḵo monē geya devong yoh vu ḡaḡek sēn alam Yuda hir ggev denēr vu sir lo. Lob ḡaḡek sēnē ya meyoh vu alam Yuda pin, lob nahēn denesepa loḵ hir ḡaḡek sēnē bedenēnēr nebē sēnē rot begwēbeng.

Yesu Vo Huk Vu Yi Hur Maluh

(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49;
Jn 20:19-23; Sn 1:6-8)

¹⁶ Log hur maluh nemadluho-bevideḵti lo detetuu aggata medeya Galilea, beya deverup ḵedu sēn Yesu nēr tato vu sir lo.¹⁷ Lob delē Yesu, lob depetev medeneggēḡ loḵ vaha gedeḵo arē raḵ, rēḵ sir vahi kwaj luu luu.¹⁸ Lob Yesu yam dus benēr ḡaḡek vu sir bē, “Anutu vo niwēēk pin vu sa bē sa ḡeḡin yaḡek los dob.”¹⁹ Om ham na gwevong mehönön pin denatu sa hur maluh los avēh. Lob ham jipeḵ sir jaḵ Ama arē, geNalu arē, bAnon Vabuung arē.²⁰ Log ham tahu sir doḵ ḡaḡek pin sēn sa netateḵin vu ham lo in desepa doḵ. Ham gwengö rē! Serēḵ

medo geving ham noh vu buk pin rot
bedob los yagek hir buk govek na.”

Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Markus Kevu

Mehö-neripek-alam Jon Nër Yi Gägek Rangah

(Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Jn 1:19-30)

1 Anutu nalu Yesu Kerisi yi Bengö Nivesa degwa muğinsën: ²Nebë sën mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya kevu loğ Anutu-yi-қаpiya wirek meneggëp nebë:

“Gwengö rë! Sëk gevong sa hur ti namugin

mena negetongin hongg aggata.”

³“Gemehöti aye nerağ loğ nyëg-yumeris bë,

‘Ham bolinin Mehöböp yi aggata meham sesor megëp niröp.”

⁴Nebë sënë, loğ Mehö-neripek-alam Jon yam vu nyëg-yumeris meyam nenër gägek rangah nebë, “Ham gwevu ham ngaa nipaya na, geham gwërin ham nom vu Anutu, lom mëm sejipek ham jak bël, gAnutu rëğ dahun ham ngaa nipaya na.”

⁵Nër bë saga, lob alam vu distrik Yudea los alam Yerusalem pin deneya vu yi. Denenër hir ngaa nipaya pin rangah vu, log mëm neripek sir luğ bël Yordan.

⁶Jon röp yi röpröp ading sën denevasu rağ kamer nivis lo, log nevëh kabi neggëp balo, genegga sepaak los nenum beggoh netu yi nos. ⁷Lob yam nenër Anutu yi gägek rangah nebë, “Mehö los niwëek ti kesuu sa rëğ tamu in sa menam. Gesa su mehö niğ vesa yoh vu in bë sa natu yi hur ti mekevelekin vaha suu rë. ⁸Sën seripek ham lo, og sengo hetung bël meris mu rağ ham, gağ mëm yi sën rëğ nam getung Anon Vabuung jak ham.”

Yesu Ripek Bël

(Mt 3:13-17; Lk 3:21-22)

⁹Vu buk saga Yesu vu Nasaret ggëp distrik Galilea meya vu Jon, beJon ripek yi luğ bël Yordan. ¹⁰Ripek, log Yesu nahën nerağ yom roneğ, loğ lë geyagëk tatekin ya gAnon Vabuung ni nebë soğ nuung ti meto megwang ya Yesu ayo. ¹¹Log gägek ti yam vu yağëk bë, “Sa naluğ hong! Sahëg neving hong besa halë hong nivesa.”

Satan Seggi Yesu

(Mt 4:1-11; Lk 4:1-13)

¹²Ggovek saga lob Anon Vabuung ggee loğ ayo bë na nyëg-yumeris ti. ¹³Ya nyëg-yumeris ti sën sağ hir nyëg lo beya nedo buk mehödahis luu, geSatan ya medo nepelëpin yi vu sagu. Lom Satan vuu yi ya gemëm angër yam denelok vu yi.

Yesu Neğö Yi Huk Rağ Vu Galilea

(Mt 4:12-17; Lk 4:14-15)

¹⁴Deduu Mehö-neripek-alam Jon beya nedo karabus, loğ mëm Yesu ya distrik Galilea menër Anutu yi Bengö Nivesa rangah nebë, ¹⁵“Anutu tung buk vorot lob töğ yam, om gwëbeng sënë Anutu-yi-nyëg vongin anon jak, om ham gwevu ham ngaa nipaya na, geham gwërin ham nom vu Anutu, beham gwevong geving Anutu yi Bengö Nivesa sënë.”

Yesu Tahi Alam-gël-yi Lubeluu

(Mt 4:18-22; Lk 5:1-11)

¹⁶Buk ti lob Yesu medo nesepa loğ ngaggee böp Galilea nenga, lob töğ vu Simon lu ari Andreas geluho medo denetë leğ luğ ya ngaggee in bë degeko gël, in yik luho yö hir huk sagi. ¹⁷Lob Yesu nër vu luho bë, “Melu nam sepa sa natu sa hur besa tahu meluu in gweko mehönon denam vu sa nabë sën melu

neko gël gwëbeng agi lo.” ¹⁸Lob pevis beluho devuu lek ya geya desepa yi melöôho deya.

¹⁹Log löôho deya dus ti beya deverup, lok Yesu læ Sebedi nalu luho, Yakobus lu ari Jon, geluho rak denedo yağ ti medeneduu hir lek vepulsën yah. Læ luho lob pevis metahi luho. ²⁰Lom luho devuu amaj Sebedi losho yi hur-huk-yi lo berak denedo yağ geluho ya desepa Yesu medeya.

Mehöti Los Memö Nipaya Ti

²¹Sir sënë ya detök ya Kapernaum, log yik Yudea hir Buk-sewachsën-yi* ti, lom Yesu luk ya dub-supinsën-yi menetatekin gağek vu alam sën denedo lok lo. ²²Nenër gağek vu sir, lob kenuj ya rot in su nenër nebë mehö-horek-yi rë, gağ nenër gağek nebë mehö los niwëek ti.

²³Nebë saga, lom mehöti to nare lok dub ayo gememö nipaya ti nedo lok ayo. ²⁴Lom ngeek bë, “Yesu vu Nasaret! Bë gwëvong va vu he? Mağ geyam in bë kw-evoh he? Serağ nim nebë Anutu yi Mehö Vabuung hong!” ²⁵Lok Yesu petupek rak bë, “Ayem nama! Gegweto gena in mehö saga!” ²⁶Lob memö sesö yi lok mehö lo ayo gengeek böpata, log vuu yi geto meya. ²⁷Lob alam pin saga delëk anon, gedenelok tepëk vu sir bë, “Va ti sënë? Mağ gağek mewis ma va? Mehö sënë nenër vu memö nijpaya lo ving nebë yi mehö los niwëek ti, om nengaj yes geto deneya!” ²⁸Lom pevis medenenër Yesu arë ya meyoh vu distrik Galilea pin.

Yesu Vong Pita Ggen Avëh Menivesa Rak

(Mt 8:14-15; Lk 4:38-39)

²⁹Ggovek saga log tur vu dub-supinsën-yi ayo, lob löôho Jon lu Yakobus ya derağ ya Simon Pita luho Andreas hir begganğ. ³⁰Lob pevis medenër Simon Pita ggen avëh vu bë nivanë rot meneggeğ. ³¹Lob mëm Yesu

ya mejom lok nema beko yi rak, lom nikul ya pevis, lob mëm neyeh nos bevo vu sir.

Sehuksën Lob Yesu Vong Alam Ngahisekë Nij Vesa Rak

(Mt 8:16-17; Lk 4:40-41)

³²Ggovek log shehuksën behes luk ya, lob deneko alam nijraksën meya deverup vu Yesu, medeneko alam sën memö denegwanğ ya ayoj ving. ³³Alam pin vu begganğ-bu ti saga ya denekebu sir lok veluung avi. ³⁴Lok mëm Yesu nevong alam ngahisekë sën niraksën ag-gagga nevong sir agi benijvesa nerak, genetii memö ngahisekë to deneya in mehönon. Log nërin memö pin bë su denanër yi ranğah, in denerak ni bë Anutu Nalu yi.

Yesu Neko Lok Nyëğ Menër Yi Gağek Ranğah

(Lk 4:42-44)

³⁵Nyëğ yö nahën gesu heng rë, log Yesu kedi rak buk meya nedo nyëğ-yumeris tahsën in bë najom jağ na vu Anutu. ³⁶Lok Simon losho alam sën denedo ving yi lo ya desero ³⁷bedetök rak lob denër vu bë, “Alam pin medo denesero hong!” ³⁸Lok Yesu nër vu sir bë, “Hil ana begganğ bu böp böp sën nedo dus agi in sa nanër Anutu yi gağek ranğah vu sir geving. In seyam in bë sa gevong nabë sënë.” ³⁹Lom mëm neko lok distrik Galilea beneluk ya dub-supinsën-yi pin menenër Anutu yi gağek ranğah vu alam pin. Genetii memö to deneya in mehönon ving.

Yesu Vong Mehöti Los Nisevuuk Benivesa Rak

(Mt 8:2-4; Lk 5:12-16)

⁴⁰Buk ti lob mehöti los nisevuuk ya vu yi metunğ lus luk geketağ vu yi bë, “Nabë ahëm geving, og geyoh vu bë gwëvong besa niğ veseek jağ.” ⁴¹Lob

Yesu kwa pesivin yi mebë nema rak yi genër vu yi bë, “Sa ahëg ving! Om nim veseek jak!”⁴² Lob yik seuuuk saga mehor ya pevis.⁴³ Lob Yesu vo kooiin niwëk gevong yi ya pevis. Nër vu yi nebë, “Gwegin hong besu gena genanër ngaa sënë vu mehö la.⁴⁴ Gağ mëm gena getato hong vu mehö-neko-seriveng gegwetung seriveng in nim veseek rak. Noh vu sën Moses nër wirek bë hil gevong lo, in alam pin dejak ni nabë nim veseek rak.”⁴⁵ Rëk ma gemehö lo to meya meya medo neturin yi gağek sënë rangah vu mehönnon pin medengo, lob Yesu su yoh vu bë na tato yi rangah vu begganğ-bu ti rë gema. Geyö ya nedo tahsën loğ mëm alam yoh vu nyëg pin medo deneya vu yi.

Yesu Vong Mehö Sekë Selöngin Ti Benivesa Rak

(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)

2 Buk la ggovek ya, loğ Yesu yah meya nedo Kapernaum, loğ alam denço bë yah nedo ben.² Lob desup sir ya beyi begganğ pup. Gedeggërin veluung avi ving, belen ti su ggëp netök rë. GeYesu nenër Anutu yi gağek nivesa rangah vu sir.³ Medo nenër vu sir log deko mehö sekë selöngin ti medeverup. Sir lubeluu devaku medeyam vu Yesu.⁴ Derak vu mehönnon pin saga besu deyoh vu bë degeto denam Yesu mala rë, lom derak ya begganğ vavunë medekehe begganğ demi valek sën Yesu nare lo. Dekehe ggovek ya geggëp netök, log mëm deseyesin reek los mehö sekë selönginsën lo to meluk ya begganğ ayo.⁵ Nebë sënë lob Yesu lë bë ayoj neya timu vu yi, lom nër vu mehö sekë selönginsën bë, “Nalug-e! Sa dahun hong ngaa nipaya ya!”

⁶ Log alam-horek-yi la loğ denedo begganğ ayo sën ving Yesu bekway nevo loğ

ayoj bë,⁷ “Nenër gağek va ti sënë? Ko yi rak besevök Anutu! Mehöti su yoh vu bë dahun ngaa nipaya na rë, gağ Anutu yö timu yoh vu!”⁸ Loğ Yesu rak ni loğ ayo bë kwaj nevo nebë sënë, lom nër vu sir bë, “Ham ayomin neya ngahi nebë sënë in va?”⁹ Ham kwamin nevo gağek sën senër agi bë, ‘Sa dahun hong ngaa nipaya ya’ lo bë anon ma, in re yoh vu bë gelë nabë dahun ya yönon-a? Rëk mu mëm nabë sa nanër vu yi nabë, ‘Kwedi jak megena’, og mëm ham rëk jak ni nabë sa nanër gağek los anon.¹⁰ Rëk sa bë ham jak ni nabë sa Mehönnon Nalu sën seyoh vu bë dahun ngaa nipaya na gëp dob, om...” log peggirin menër vu mehö sekë selönginsën bë,¹¹ “Sa nanër nök vu hong nabë: Kwedi gweko hong reek jak megenah böm!”¹² Lob kedi rak pevis beko yi reek rak meya, gesir pin vare denelë. Delë, bavij tök rot gedeko Anutu arë rak medenenër bë, “Hil su halë ngaa ti nebë sënë wirek rë!”

Yesu Tahi Levi

(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)

¹³ Ggovek log Yesu to meyah dobnë meyah meya ngaggee böp Galilea nenga, loğ mëm alam pin deneya vu yi benetatekin gağek vu sir.¹⁴ Ggovek, log ya rak meya meto metök vu Alpeus nalu Levi* gelok nedo begganğ-takës-yi, lob nër vu yi bë, “Genam medo gesepa sa!” Lob Levi kedi rak mesepa yi meya.

¹⁵ Loğ Yesu losho alam ngahisekë sën denetamuin yi lo ya denegga nos loğ Levi ben. Alam-deneke-takës* losho alam nijpaya sën denekeyëh horek lo geyi hur maluh, sir pin ya denegga nos ving yi.¹⁶ Loğ tum Parisai* hir alam-horek-yi lo delë bë losho alam nijpaya sën galam-deneke-takës* lo denegga nos loğ ti, lob delok tepëk vu yi hur maluh bë, “Nebë va sën negga nos ving alam-

*2:14 Levi sënë arë ngwë nebë Matai. Su Yakob nalu rë, gağ yik mehö ngwë.

deneko-takës* losho alam nijpaya agi-ë?" ¹⁷Rëk Yesu ngo lob nër vu sir bë, "Alam nijvesa su deneya vu dokta rë, gaḵ alam nijraḵsën mu yö deneya vu. Om sesu yam in bë tahi alam yohvu rë; gaḵ mu seyam in bë tahi alam sën ngaa ni-paya neggëp vu sir lo."

**Deloḵ Tepëḵ In Alam Sën
Ayej Neggërin Nos Lo**

(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)

¹⁸Log buk ngwë, lob Mehö-neripek-alam Jon yi hur maluh losho alam Parisai* pin devongin bë degeḵo Anutu arë jaḵ, lom ayej ggërin nos besu degga rë, loḵ tum mehö la ya deloḵ tepëḵ vu Yesu bë, "Jon yi hur maluh losho Parisai* hir hur maluh ayej neggërin nos besu denegga rë, log tum hong hur maluh denegga nos gesu ayej neggërin rë in va?" ¹⁹Lom Yesu peggirin gaḵek raḵ mehö sën neḵo avëh lo, benër yah vu sir bë, "Ham kwamin bo rë, nabë mehöti medo geving yi alam geluho avëh ti denajom nemaj! Bë nabë sënë og yi alam sënë su deyoh vu bë rëḵ ayej gërin nos rë! Gaḵ mu mehöti sën bë geḵo avëh lo nedo ving sir, om rëḵ kwaj nivesa medega nos gesu deyoh vu bë rëḵ ayej gërin rë. ²⁰Rëḵ mëm buk sën debo mehö sën geḵo avëh lo vër besu medo geving yi alam rë, og mëm yi alam rëḵ ayoj maggin bayej gërin nos doḵ buk saga."

²¹Log Yesu nër vu sir ving bë, "Mehöti su neḵo tob mewis sën su deneripek rë lo len ti menepeḵa tob muḡeng sën nekweek lo len raḵ rë. Nabë gevonḡ nabë sënë, og rëḵ dejipek, lob tob mewis sënë najul menom getob muḡeng sënë rëḵ nakweek gökin melen böpata rot. ²²Gemehöti su netöö wain* mewis loḵ ya memëk-navi muḡeng rë. Gaḵ bë mehöti gevonḡ nabë sënë, og rëḵ wain ngol navi mebepul, gewain keseh geto mena bebasap wain los memëk-navi doḵ

ti. Gaḵ denetöö wain mewis loḵ ya memëk-navi mewis mu!"

**Yi Hur Maluh Derur
Nos Loḵ Buk-sewahsën-yi***

(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)

²³Lob Buk-sewahsën-yi* ti, lob Yesu yi hur maluh deyoh ya huk wit* ti, lob yi hur maluh derur anon mededah. ²⁴Lom Parisai* lo delë medeloḵ tepëḵ vu yi nebë, "Gwelë! Nebë va sën hong hur maluh dekeyëh horek Buk-sewahsën-yi-ë?"

²⁵Rëḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu sir bë, "Maḵ ham su tevin gaḵek raḵ ngaa sën Davit vonḡ wirek lo rë? Nos main medi-ikahë, ²⁶lob losho alam sën denesepa yi lo deloḵ ya Anutu yi dub-vabuung. Alam-deneko-seriveng hir ggev Abiatar negin Anutu yi dub-vabuung loḵ buk saga, lob deluḵ ya medegga brët vabuung sën denetunḡ netu seriveng benedo ggëp Anutu mala lo. Nos sën alam meris su deyoh vu bë dega rë lo, gaḵ alam-deneko-seriveng mu yö denegga. Rëḵ mëm mehö meris sën Davit gga, gevo vu alam meris sën denesepa yi lo bedegga ving. (Rëḵ su devonḡ paya rë, gaḵ dedi-ikahëj om degga, lob yik sa hur maluh sënë nebë)."

²⁷Loḵ Yesu nër vu sir ggökin yah nebë, "Anutu su tunḡ Buk-sewahsën-yi* in bë deḡinengin mehönon rë, gaḵ tunḡ in bë doḵ vu sir. ²⁸Om Mehönon Nalu tu Buk-sewahsën-yi* ala."

Mehö Sekë Belooin

(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

3 Buk ngwë rë, lob luḵ yah dub-supinsën-yi ggök yahin, galam sën loḵ denedo dub ayo lo ti sekë belooin. ²Log alam vahi sën denelë Yesu paya lo medo malaj nesepa yi, in bë degelë nabë rëḵ gevonḡ benema nivesa jaḵ doḵ Buk-sewahsën-yi* ma rëḵ nama. Nabë

gevonḡ, og mēm denanēr ḡaḡek jaḡ yi nabē keyēh horek.[†]

³ Lom Yesu nēr vu mehōti sēn sekē be-looin lo bē, “Kwedi jaḡ meḡenam ḡebare doḡ he malamin vuheng atov!” ⁴ Lob loḡ tepēḡ vu sir pin bē, “Maḡ hil horek nēr bē hil ḡevonḡ nḡaa nivesa doḡ Buk-sewahsēn-yi*, ma hil ḡevonḡ nḡaa ni-paya? Maḡ nēr bē hil adok vu mehōnon in demedo vesaj, ma hil nid dēl jaḡ sir in denadiiḡ?” Denḡo rēḡ ayej ma rot ḡeti su vengwēḡ rē. ⁵ Lom Yesu vare mala neḡo loḡ menelē sir ḡahē sengēn vu sir ḡayo maggin rot vu sir, in su kwaj nevonḡin mehōti sēnē rē, ḡayoj niwēēk. Loḡ nēr vu mehō sekē be-looin bē, “ḡetelo sekēm nam!” Lom mehō lo telo nema ya, lom nivesa raḡ pevis. ⁶ Rēḡ Parisai* lo deluḡ yom dobnē, lob losho Herot* yi alam de-sap sir medenesero aggata in bē dengis Yesu menadiiḡ.

Alam Yu Bōpata Desupin Sir Gḡēp Nḡagḡee Bōp Nenga

⁷ Lob Yesu losho yi hur maluh detaḡ sir meya denedo nḡagḡee bōp nenga, lom alam nḡahiseḡē rot vu distrik Galilea denetamuin sir. Galam vu distrik Yudea ving. ⁸ Galam vu nyēḡ bōp Yerusalem, galam vu distrik Idumea, galam vu bēl Yordan vahi-yi. Galam sēn denedo dus vu nyēḡ bōp Ture los Sidon, be-sir nḡahiseḡē deyam. Sir pin denenḡo nḡaa pin sēn nevonḡ lo, lom deneya vu yi. ⁹ Lom nēr vu yi hur maluh bē na deḡeḡo yaḡ ti, in alam nḡahiseḡē deneyam rot om rēḡ deḡeving in yi. ¹⁰ In vonḡ sir nḡahiseḡē benijvesa raḡ, om alam nijraḡsēn denepeḡa raḡ yi rot in bē deḡebē nemaj jaḡ yi. ¹¹ Log memō sēn denegwang ya mehōnon medenevonḡ lo,

denelē yi lom denepetev medeneggēp loḡ vaha gedenenḡeeḡ bē, “Anutu nalu hong!” ¹² Lob nevo ḡoo vu sir niwēēk bē su denanēr yi rangah.

Yesu Gḡooiin Sinarē Nemadluho-bevidek-luu Raḡ

(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

¹³ Loḡ tum ya nyēḡ ti los ḡedu betahi alam sēn kwa nevo sir lo bē dena vu yi. ¹⁴ Log ḡgooiin maluh nemadluho-bevidek-luu raḡ in bē de-sepa yi ḡeyō rēḡ gevonḡ sir mena denanēr yi ḡaḡek rangah. ¹⁵ Vo niwēēk vu sir ving in deḡetii memō sēn denegwang ya mehōnon ayoj lo ḡeto dena. ¹⁶ Gḡooiin Simon, lob nēr ḡgev ngwē raḡ nebē Pita. ¹⁷ Lob ḡgooiin Yakobus luho ari Jon sēn Sebedi nalu luho raḡ, benēr ḡgev ngwē raḡ luho nebē Boanerges, (deḡwa nebē luho nij wēēk nebē vaḡuvek). ¹⁸ Lob ḡgooiin Andreas luho Pilip ga, Bartolomai luho Matai, geTomas ga, Alpeus nalu Yakobus, geTadaius, geSimon sēn yi mehō-neruuk-alam-Rom ti, ¹⁹ geYudas Iskariot ving, sēn rēḡ nanēr Yesu rangah lo.

Yesu Luho Belsebul*

(Mt 12:24-32; Lk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu yah meya ben lob mehōnon nḡahiseḡē yom desupin sir ḡḡōkin yah, lom Yesu losho yi hur maluh su deyoh vu bē deḡa nos rē, in mehōnon nḡahiseḡē medeggērin sir. ²¹ Loḡ Yesu yi alam denedo bej gedengo bē alam deggērin sir rot, lob denēr bē, “Maḡ yu vonḡ paya!” Lom deya in bē denajom yi nah.

²² Log alam-horek-yi la deyam vu Yerusalem medenenēr bē, “Memō alaj Belsebul* nevonḡ yi!” Gedenenēr ving

[†]3:2 Alam Parisai* denelē sēn Yesu nevonḡ mehōnon benijvesa neraḡ lo nebē nevonḡ huk ti, om nabē gevonḡ doḡ Buk-sewahsēn-yi og nekeyēh horek Buk-sewah-sēn-yi. Rēḡ Yesu nēr bē Anutu tunḡ Buk-sewahsēn-yi in doḡ vu mehōnon, om nabē doḡ vu mehōnon benijvesa jaḡ doḡ Buk-sewahsēn-yi og yiḡ yoh vu, ḡaḡ su keyēh horek rē. Rēḡ alam Parisai* delē Yesu paya in nḡaa sēnē bedenevonḡin bē dengis yi.

bë, “Netii memö to deneya raḵ memö alaj niwëëk!” ²³ Loḵ mēm Yesu supin sir yam dus getateḵin vu sir bë, “Satan rëḵ getii yō yi hur memö geto dena nabë va? ²⁴ Nabë alam dob timu debasuh sir bedengis sir, og alam sënë su rëḵ demedo los nij wëëk rë. ²⁵ Log nabë alam degwa timu debasuh sir medengis sir, og alam sënë su rëḵ demedo los nij wëëk rë. ²⁶ Om nabë Satan losho yi alam debasuh sir medengis sir, og su rëḵ demedo rë, gaḵ rëḵ malaj nama na.

²⁷ Log hil su ayoh vu bë agök Mehö Nipaya los niwëëk saga ben vavunë gabo yi ngaa vër rë. Mēm nabë hil naduu Mehö los niwëëk sënë ahon, og mēm hil rëḵ abo yi ngaa pin vër menama na verök yi.”

²⁸⁻³⁰ Alam sënë denenër bë Yesu nevonḡ ngaa nebë sënë in memö nipaya ti nevonḡ yi, loḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Sa nanër vu ham yōnon nabë Anutu yoh vu bë dahun mehōnon hir ngaa nipaya pin na, ngaa nipaya los ḡaḡek pelësën sën denanër jaḵ Anutu lo. Gaḵ nabë mehōti nanër ḡaḡek pelësën jaḵ Anon Vabuung (nabë yik sëëḵ memö nipaya ti), og Anutu su rëḵ dahun yi ḡaḡek sënë na rë, gaḵ yō rëḵ gëp vu yi degwata.”

Yesu Ata Losho Ari Lo

(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)

³¹ Lob ata losho ari lo yam denare dobnë gedevonḡ ḡaḡek ya vu yi bë duk na vu sir. ³² Gelosho mehōnon ḡahiseḵë denedo, lom denër vu yi bë, “Atam garim lo avëhnöm lo yam denare dobnë medenelok tepëḵ in hong!” ³³ Rëḵ loḵ tepëḵ yah vu sir nebë, “Ataḡ lo arig re lo?” ³⁴ Log mala neḵo loḵ begganḡ ayo menelë alam pin sën detebuu yi lo genër vu sir bë, “Sataḡ lo sarig lo sënë! ³⁵ Alam sën denesepa loḵ Anutu kwa lo, og sir saga mēm detu sarig lo, savëhnög lo, sataḡ lo.”

Yesu Nër ḡaḡek Peggirinsën Raḵ Mehö Sën Netetëhin Nos ḡahis

(Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)

4 Buk ngwë rë, loḵ Yesu yah meya ḡaḡee böp lo nenga, lom tateḵin ḡaḡek vu mehōnon ggökin yah. Mehōnon ḡahiseḵë rot desup sir medeneteḵing raḵ sir, lom raḵ ya nedo yaḡ ti raḵ ḡaḡee vavunë ḡalam pin denedo ḡaḡee nenga.

² Lom mēm nenër ḡaḡek peḡḡirinsën ḡahiseḵë vu sir, genër bë, ³ “Ham gwengö rë! Mehö netetëhin nos ḡahis ti to meya huk anon in bë tetëhin yi nos ḡahis. ⁴ Netetëhin nos ḡahis, lob vahi to nedo loḵ aggata sën neyoh huk vuheng lo, lob soḵ yam pevis medegga. ⁵ Log ḡahis vahi to meraḵ nedo dob mahen teka sën raḵ neggëp ḡelöng vavunë lo, om kip pevis in dob mahen teka mu. ⁶ Lob hes verup netum bevev raḵ, lob meran ya pevis in ḡëḡa su luḵ ya dob rë. ⁷ Log ḡahis vahi to meloḵ ya nedo vos niggin ggin ayo, lob vos niggin ggin sënë kip merig, lob ggök nos besu sis anon rë gema. ⁸ Log ḡahis vahi to meluḵ ya nedo dob jeji lob kip verup merig mesis anon. Vahi sis dahis ti benemadluho, gevahi sis dahis löö, gevahi sis dahis nemadvahi.” ⁹ Log nër ving bë, “Mehōti bë nenga neggëp, og genḡo ḡaḡek sënë.”

Yesu Nenër ḡaḡek Peggirinsën In Va?

(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)

¹⁰ Ya nedo tahsën, loḵ yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu sën losho alam sën denesepa yi lo, yam deloḵ tepëḵ vu yi bë, “ḡaḡek peḡḡirinsën sën genër-ë degwa nebë va?” ¹¹ Loḵ nër yah vu sir bë, “Anutu netateḵin ḡaḡek vunsën raḵ yi nyëḡ degwa vu ham, gaḵ alam vahi sën denedo nenga lo, og Anutu nenër vu sir loḵ ḡaḡek peḡḡirinsën mu,

¹² in bë su rëḵ degërin sir nah vu Anutu mekevoh hir ngaa nipaya na rë.

Gaḵ degelë mu gesu dejaḵ ni rë,
log degengo mu gesu denatōḵ jaḵ ḡaḡek
degwa rë.”

**Yesu Tateḵin Mehō Sën Netetëhin
Nos ḡahis Lo Yi ḡaḡek**

(Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)

¹³Lob loḵ tepëḵ yah vu sir nebë,
“Ma ham su raḵ ḡaḡek peggirinsën sënë
degwa ni rë? Om maḵ ham rëḵ jaḵ ḡaḡek
peggirinsën pin ni nabë va? ¹⁴Mehöti
sën netetëhin nos ḡahis lo nebë mehō
nenër Anutu yi ḡaḡek. ¹⁵Log ḡahis vahi
sën to nedo loḵ aggata lo nebë alam sën
denḡo Anutu yi ḡaḡek ggovek, loḵ tum
Satan yam pevis meḡo vër in ayoj lo.
¹⁶Gegahis vahi sën to meraḵ nedo dob
los ḡelöng lo nebë mehōnon vahi sën
denḡo Anutu yi ḡaḡek log ahëj nivesa
medeko raḵ pevis. ¹⁷Rëḵ mu sir nebë nos
ḡëḡa sën neraḵ vu ḡelöng lo om denedo
teka, loḵ ngaa maggin töḵ vu sir, ma,
alam denenër pelësën raḵ sir in denesepa
loḵ Anutu yi ḡaḡek, lom tum delëëin pe-
vis. ¹⁸Log ḡahis vahi sën loḵ nedo vos
niggin ggin ayo lo nebë alam sën de-
nengo Anutu yi ḡaḡek ggovek lo. ¹⁹Loḵ
newaj neraḵ in ngaa-dob-yi rot gahëj
neving monë bedenelev vahaj in kupek
lu ngaa, lob mëm ngaa pin sënë neg-
gök Anutu yi ḡaḡek banon nema. ²⁰Log
ḡahis sën to meluḵ ya dob jeji lo nebë
alam sën denḡo yi ḡaḡek medevasu loḵ
ayoj medenevonḡ yoh vu banon ner-
aḵ lo. Sënë nebë nos rig menesis anon
nivesa; vahi nesis dahis ti benemadluho,
gevahi nesis dahis löö, gevahi nesis dahis
nemadvahi.”

**Yesu Nër Bë Hil Su Abun
Ram Gevek Na Reek ḡëbinë**

(Lk 8:16-18)

²¹Lob nër vu sir bë, “Bë hil ḡelu doḵ
ram buk, og maḵ yoh vu bë hil abun duḵ
na dëḡ ayo ti, ma, hil ḡetunḡ duḵ na reek
ḡëbinë? Ma! Hil ḡetunḡ jaḵ medo reek

vavunë in natum nivesa behil ḡalë nyëḡ
jaḵ. ²²Lob ngaa pin sën neggëp vunsën
lo, najeeng rëḵ tato yi rangah, gengaa
pin sën debom meneggëp loḵ ḡobeng
gwëbeng agi, og najeeng rëḵ alam pin
dejaḵ ni. ²³Bë ham nengamin neggëp, og
ham gwengo ḡaḡek sënë meham kwamin
bo!”

²⁴Loḵ nër vu sir ggökin bë, “Ham
kwamin bo ḡaḡek sën ham nengo lo
nivesa rë. Ngaa sën ham nevong vu
mehō ngwë lo, og rëḵ Anutu bo doḵ nah
vu ham nabë, gebo la geving mesevök.
²⁵Mehöti sën neraḵ ḡaḡek degwa ni lo,
og rëḵ jaḵ la degwa ni geving rot. Geme-
höti sën su neraḵ ḡaḡek degwa ni rë lo,
og rëḵ kwa birekin teka sën neraḵ ni lo
benama na verök yi.”

**Yesu Nër ḡaḡek Peggirinsën Raḵ Nos
ḡahis Nebë Nekip Nebë Sënë**

²⁶Log nër bë, “Sën Anutu yi Nyëḡ
anon jaḵ lo, og yik nebë mehöti tetëhin
nos ḡahis luḵ ya dob. ²⁷Lom neggëp buk
genekedi raḵ monbuk benedo yoh vu
buk ngahi, log nos ḡahis lo kip berig
geyi duḡin degwa sën nos nerig raḵ lo.
²⁸ḡahis yö kip verup dob. Neru verup
muḡinsën, lob tunḡ ris raḵ genema ggol
raḵ, lom mëm vuuḵ anon. ²⁹Loḵ nelë
bë anon loḵ beris nebunḡ, lob mëm
neḡo paggëpek beketöv anon in anon loḵ
ggovek lo. Kë! Lob Anutu yi Nyëḡ anon
neraḵ nebë sënë.”

**Yesu Nër ḡaḡek Peggirinsën
Raḵ Mastet* ḡahis**

(Mt 13:31-32; Lk 13:18-19)

³⁰Log nër ggökin yah bë, “Hil nanër
nabë Anutu neḡin hil nebë va? Gehil
nanër ḡaḡek peggirinsën jaḵ yi nyëḡ
nabë anon neraḵ nebë va? ³¹Hil nanër
nabë: Sën yi Nyëḡ anon jaḵ lo, og yik
nebë mastet* ḡahis sën hil nehehin lo.
Mastet* ḡahis sënë og mahen teka rot
genos ḡahis pin kesuu. ³²Loḵ nabë hil

gehin, og nakip bejig böpata bekesuu jøjeng pin, bemëm nema böp gol dok og soḵ sën denevëeng medeneya agi rëḵ nam dejegwi newisej dok nema gedevivin kuu. Kë! Lob Anutu yi Nyëḡ anon neraḵ nebë sënë!”

Yesu Nenër Ġaḡek Peggirinsën

(Mt 13:34-35)

³³ Yesu nenër vu sir loḵ ḡaḡek peggirinsën ngähi yoh vu sën bë dejak ni. ³⁴ Nenër yi ḡaḡek vu mehönön pin loḵ ḡaḡek peggirinsën nebë sënë, rëḵ mëm losho yi hur maluh yö ya denedo tahsën, log netateḵin ḡaḡek sën pin rangah vu sir.

Yesu Nevonḡ Mesanḡ Ahë Yes Rak

(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)

³⁵ Loḵ buk timu saga, lob nyëḡ luḵ ya, lob nër vu yi hur maluh nebë, “Hil ana ngaggee vahi sagu rë.” ³⁶ Yesu rak nedo yaḡ lo vorot, lom yi hur maluh derak ya ving medeya, gedevuu alam saga lo ya. Gelosho yaḡ vahi desepa sir medeya. ³⁷ Lob sanḡ böpata nevë genḡaggee nesis böp meneluḵ ya yaḡ ayo bevuuk loḵ, bevonḡin bë napup. ³⁸ GeYesu bë kwa rak ngadoheng dus ti meneggëp ying ggëp yaḡ hus, loḵ mëm yi hur maluh deggee vu yi medenër vu bë, “Tatovaha! Su kwam nevo hil bë vonḡin hil malad nama rë?” ³⁹ Lom kedi rak pevis bepetupek rak sanḡ los ngaggee bë, “Ggovek ya! Ahëm yes jak!” Lom sanḡ ahë yes rak pevis gededun ma geneggëp. ⁴⁰ Lob mëm nër vu sir bë, “Ham newamin rak in-a? Maḵ su ham ayomin neyam timu vu sa rë?” ⁴¹ Lom ḵenuj ya rot gedenelok tepëḵ vu sir nebë, “Maḵ mehö sënë yi nebë va? Om sën sanḡ los ngaggee denḡo aye-ë?”

Memö To Meya in Garasa Maluh Ti

(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

5 Nebë saga, lom ya detök ya ngaggee nenga vahi, sën alam Garasa hir

nyëḡ lo. ² Lob Yesu rak nedo yaḡ meya pesönḡ ya roneḵ, lob mehöti kedi ggëp waak sën denebë mehönön sekëj loḵ lo meluḵ to vu yi, lob memö nipaya nedo loḵ ayo. ³ Mehö sënë ben loḵ neggëp waak ving mehönön sekëj gemehöti su yoh vu bë naduu yi ahon jak sëḡ ma ngaa ti rë gema. ⁴ Gaḵ dene-duu nema los vaha rak sëḡ wirek, loḵ nevepul sëḡ in nema genekeluḡin sëḡ benepepöö in vaha, gemehöti su yoh vu bë gevonḡ bemala yes jak rë. ⁵ Nedo nyëḡ heljënḡ los ḵedu, log medo nengeek buk los rangah genesis yi rak ḡelönḡ.

⁶ Mehö sën nahën nedo adingnë menelë Yesu, loḵ seröḡ meyam petev neggëp loḵ Yesu vaha, ⁷ gengeek bë, “Yesu, Anutu Vavunë nalu honḡ. Ġeyam in-a? Bë gwevonḡ va vu sa? Sa ḵetaḡ yöḵ vu honḡ niwëëḵ neggëp Anutu mala nebë su ḡebasap sa!” ⁸ In Yesu nër vu memö sënë bë, “Memö nipaya-e! Gwevu mehö sënë na gegweto ḡena!” ⁹ Lob mëm Yesu loḵ tepëḵ ya vu mehö sënë bë, “Arëm re?” Rëḵ bë, “Sarëḡ nebë Mehömehö in he ngähiseḵë.” ¹⁰ Loḵ mëm pasanḡ neketag vu Yesu nebë Yesu su getii sir na gedegevuu nyëḡ sagi.

¹¹ Log böök yu ti vare deneruuk rak ḵedu sënë vewen, ¹² lom tum memö deketag vu yi bë, “Gwevonḡ he mehe na ḡegwanḡ na böök sagu ayoj.” ¹³ Lob yöḡekin bë yoh vu bë degegwanḡ na, lom mëm memö nipaya sën devuu mehö lo ya geto deya degwanḡ ya böök; lob böök saga sir 2,000, lob mëm deseröḡ meya deluḵ nyëḡ vaha degwa ti meya devës ya ngaggee bengaggee rehöö sir pin bemalaj maya verök yi.

¹⁴ Lob alam sën denëḡin böök lo deveya meya denër ngaa sënë rangah vu alam pin sën denedo loḵ nyëḡ böp los mahen mahen lo ving. Lob alam saga deyah in bë degelë ngaa sën to meya lo. ¹⁵ Lob deyah vu Yesu medelë mehö

sën memö to deya in yi lo. Delë mehö sën Mehömehö gwang ya yi wirek lo vëh tob benedo nivesa gekwa nevo ngaa nivesa, loḵ tum deneggönengin sir rot.¹⁶ Lob alam sën delë ngaa agi raḵ malaj lo, denetateḵin ngaa pin sën tōḵ vu mehö los memö nipaya geböök lo pin vu sir ving.¹⁷ Lom mëm alam pin deketag vu Yesu bë gevu u hir nyëḡ gena.¹⁸ Lom Yesu nahën neraḵ yah yaḡ, log mehö sën memö to deya in yi lo ya ketag vu yi bë na geving yi.¹⁹ Rëḵ Yesu vonḡ yi yah genër vu yi bë, “Mu ḡenah meḡena vu hong alam meḡena ḡenanër ngaa böp sën Mehöböḡ vonḡ vu hong los kwa pesivin hong lo rangah vu sir.”²⁰ Lob yah meya medo nenër ḡaḡek sënë rangah vu alam ḡḡep nyëḡ sën denenër arë nebë Beggang-bu-nemadluho lo nebë Yesu vonḡ ngaa böp sën sënë vu yi, lom tum alam pin avij netōḵ.

**ḡaḡek Raḵ Yairus Nalu Avëh Luho
Avëh Sën Bë Nema Raḵ Yesu Yi Tob**

(Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

²¹ Yesu raḵ yaḡ meyah meya ngaggee vahi galam ngahiseḵë desupin sir meyam detetup yi loḵ ngaggee nenga.²² Nahën nedo ngaggee böp nenga lob dub-supinsën-yi ala ti, arë nebë Yairus, to metōḵ vu yi, lob petev meto negḡep loḵ vaha,²³ log ketaḡ niwëëḵ vu yi bë, “Sa naluḡ avëh dus raḵ in nadiiḵ. Om ḡenam gwebë nemam jaḵ yi in vesa dok bemedo.”²⁴ Lom Yesu ya ving yi beluho deya, lob alam ngahiseḵë rot desepa luho medepeḵa raḵ yi medeya ving.

²⁵ Lob avëh ti niḵōḵ medo neyam yoh vu ta nemadluho-bevidek-luu.²⁶ Yi sënë neya vu dokta ngahiseḵë in bë degevonḡ benivesa jaḵ, rëḵ ma gesu deyoh vu rë, geneḵo vanë rot. Baḡo sir raḵ yi monë los yi ngaa pin bemaya verōḵ yi, rëḵ su nivesa neraḵ rë genikōḵ neyam ata.²⁷ Avëh sënë lo nengö Yesu bengö nebë nevong mehōnon benijvesa neraḵ, lob

mëm sepa yi begwang ya alam ngahiseḵë sënë lo vuheng atov, beyam to nare Yesu demi gebë nema raḵ yi tob, in kwa nevo loḵ ayo nebë,²⁸ “Nabë sa gebë nemaḡ jaḵ yi tob mu, og rëḵ sa niḡ kelōḵ jaḵ.”²⁹ Kwa vo loḵ ayo nebë sënë, gebë nema raḵ tob genengö loḵ ayo nebë niḵōḵ tewii ya benivesa raḵ pevis.³⁰ Lob Yesu ngo bë niwëëḵ la to meya in yi, lob peggirin yi pevis loḵ alam sagi lo vuheng atov meloḵ tepëḵ vu sir nebë, “Re bë nema raḵ sa tob-a?”³¹ Rëḵ yi hur maluh denër yah vu yi bë, “ḡenelë bë alam ngahi sën denepeḵa raḵ hong rot, loḵ ḡeloḵ tepëḵ bë re bë nema raḵ hong in va?”³² Rëḵ Yesu mala neḵo loḵ menelë sir in bë jaḵ mehōti sën vonḡ nebë agi ni.³³ Loḵ avëh raḵ ngaa sën tōḵ vu yi lo ni, om ḡḡo-neng menelëḵ, lom yam petev meneggḡep loḵ Yesu vaha genër yi ḡaḡek pin sënë rangah vu yi.³⁴ Lob Yesu nër yah vu yi bë, “Naluḡ-e! Ayom yam timu vu sa, lob vonḡ benim vesa raḵ, om ḡena los ayom sepëḡ genim raksën sënë rëḵ nama na verōḵ yi.

³⁵ Yesu nahën nevengwëḡ vu avëh sënë, log mehö la deḵo ḡaḡek ḡḡep dub ala Yairus yi begganḡ beyam denër vu dub ala sënë bë, “Nalum diiḵ ya gwëbeng, om su gwëḵo Tatovaha mala seggi rë.”³⁶ Loḵ Yesu su bë nenga vu hir ḡaḡek rë, genër vu dub-supinsën-yi ala bë, “Su newam jaḵ! Gaḵ ayom nam timu vu sa!”³⁷ Lob nërin alam pin saga bedenedo, geyiḵ losho Pita geYakobus luho ari Jon, gavëh avö sën diiḵ lo ama, medeya.³⁸ Ya deto dub ala sënë yi begganḡ, lob mëm nelë bë alam ngahiseḵë denedo genengö bë denevonḡ dedun böpata gedenesu medenesis sir rot.³⁹ Nebë sënë rëḵ Yesu loḵ ya begganḡ ayo benër vu sir bë, “Ham nevong dedun böpata los ham nesu rot nebë sënë in va? Hurmahen sënë su diiḵ rë, gaḵ negḡep yiing mu!”⁴⁰ Loḵ denöp raḵ yi, lom tii sir pin to deya dobnë gemëm losho hurmahen

sënë ama lu ata, geyi hur maluh lööho sën deya ving yi lo, medelok ya beggāng ayo sën hur avēh diik meneggēp loḵ lo, ⁴¹ lob jom loḵ nema genēr vu loḵ ayej bē, “*Talita kumi!*” (Degwa nebē, “Avēh mahen-e! Kwedi jak!”) ⁴² Lom mēm avēh mahen lo kedi raḵ pevis meneggee meneya, in yi ta nemadluho-bevidek-luu. Gemem sir pin kenuj ya rot in. ⁴³ Log Yesu vo ḵoo vu sir bē su dena denanēr ngāa sënë rangāh vu mehō la, genēr ving bē degevonḡ nos vu avēh mahen sënë.

Alam Nasaret Depelē Yesu

(Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

6 Ggovek log Yesu yah meya yi nyēḡ, lom yi hur maluh deya ving yi. ² Lob Buk-sewahsēn-yi* lom luḵ ya dub-supinsēn-yi menetahu alam. Sir ngāhi denedo, lom denḡo aye bavij tōḵ medenēr vu sir nebē, “Mehō sënë neḵo ḡāḡek sënë vu tena? Maḵ re vonḡ ḡāḡek los kwa sënë vu yi? Re loḵ vu yi om sën nevonḡ ngāa böp böp nebē agi? ³ Sënëḵ yik Maria nalu, mehō sën nelev beggāng lo? Gari lo sën Yakobus luho Yosēs geYudas lu Simon agi lo? Gavēhnō lo sën yik nahēn denedo ving hil-ē lo?” Lom denelē yi paya. ⁴ Nebē sënë lob Yesu nēr vu sir bē, “Alam vu nyēḡ pin denēḵo mehō-nenēr-ḡāḡek-rangāhsēn arēj raḵ, ḡaḵ yō hir alam, gehir degwa, gesir sën losho beggāng-bu timu lo, og ma!” ⁵ Lom Yesu su yoh vu bē gevonḡ ngāa böp vu saga rē. ḡaḵ yik nebē nema raḵ alam nijraḵsēn ti ti mu benijvesa neraḵ. ⁶ Lob avi tōḵ merāḡa nema in su denevonḡ ving yi rē gema. Lom ya neḵo loḵ beggāng-bu sën denedo dus raḵ lo metateḵin Anutu yi ḡāḡek vu sir.

Yesu Vonḡ Yi Hur Maluh Nemadluho-bevidek-luu Sën Deya Raḵ

(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

⁷ Lob supin yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu sën lo genēr vu sir bē dena jak. Nevonḡ sir luu luu ya genēr vu sir bē deḡetii memō nipaya lo ḡeto dena. ⁸ Lob nēr ḡāḡek vu sir ving bē denato-hin atohēḡ mu gedena meris. Su deḡeḵo nos sepa, gevahek los monē ḡēp. ⁹ ḡaḵ yik deḡöp suu berōpröp ading timu gesu deḡeḵo ngwē sepa. ¹⁰ Log yik nēr yah vu sir ḡḡōkin bē, “Bē mehōti ḡeḵo ham luu luu sënë doḵ na yi beggāng meḡēḡin ham, og ham nakōōḵ doḵ beggāng saga rot beham na jak. ¹¹ Rēḵ nabē beggāng-bu ti su deḡēḡin ham los deḡeḡo ham ḡāḡek nivesa rē, og ham tetēhin kebus in vahamin, in deḡaḵ ni nabē devonḡ paya, log ham gwēvuu beggāng ti saga na geham na jak. ¹² Lob mēm deya raḵ meya denēr Anutu yi ḡāḡek sënë rangāh vu mehōnon bē deḡevuu hir ngāa nipaya na gedegērin sir nom vu Anutu. ¹³ Gedenetii memō ngāhiseḵē to deneya, gedenerikin wēl* ḵele-oliv* raḵ mehōnon ngāhiseḵē sën nij neraḵ lo ving, benijvesa neraḵ.

Mehō-neripek-alam Jon Diik Nebē Sënë

(Mt 14:1-12; Lk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Alam pin denḡo Yesu bengō medenēr ya meyoh vu alam pin, beMehō-los-bengō Herot* ngo ving bē nevonḡ ngāa böp nebē sënë, lom alam vahi denenēr bē yik sënëḵ Mehō-neripek-alam Jon sën diik lo rēḵ vesa loḵ yah, om sën nevonḡ huk los niwēēḵ nebē agi. ¹⁵ Rēḵ mu alam vahi denenēr bē, “Mu maḵ Elia.” Galam vahi denenēr bē, “Mu mehō-nenēr-ḡāḡek-rangāhsēn ti nebē alam sën denenēr ḡāḡek rangāh wirek

lo.” ¹⁶Rëk mu Herot* nengo bengö nebë sënë lob nër bë, “Mu yik Jon sën sa ketöv kwa lo sën kedi rak yah.”

¹⁷In wirek og Herot* yö vong mehö la ya dejom Mehö-neripek-alam Jon ahon medetung loķ ya karabus rak degwa nebë sënë: Herot* ggođek ari Pilip venë Herodias, betum neķo netu venë, ¹⁸lom Jon nër vu Herot* bë, “Gehodeķ arim avëh, sënë su yoh vu rë, ģekweyëh horeķ!” ¹⁹Lob Herodias ahë sengen vu Jon bebë ngis yi nadiķ rëķ ma, gaggata su negģep rë, in Herot* negģonengin Jon. ²⁰In neraķ ni bë su nevong ngaa ni-paya ti rë, gaķ yi mehö yohvu beyi vabuning, lom neģin yi nivesa. Nengo Jon yi ģaģek lom kwa neya ngahi gayo maggin, rëķ ahë neving pangsen bë genģo yi ģaģek rot.

²¹Nebë sënë geHerodias yö medo mekwa nevo bë buk ti rë. Lob mëm buk ti, lob Herot* kwa vo yi buk sën ata ķo yi wirek lo, lob nevong nos böpata ti vu yi ggev losho yi alam sën denegın begö lo hir ggev, gevu alam böp böp vu distrik Galilea pin. ²²Medo denegga nos sënë geHerodias nalu avëh avö ti lo ya nelöo loķ malaj, geHerot* losho yi vatëveķ sën ahëj nivesa rot vu yi, lom Mehö-los-bengö Herot* nër vu bë, “Ģenanër ngaa ti sën ahëm neving rot lo rangah vu sa, lob sëķ bo nöķ vu hong.”

²³Lom tato nema ya vavunë genër yönon rot bë, “Ngaa ti sën ģenanër vu sa lo, og yik sëķ bo noh vu nöķ vu hong. Gaķ bë ģenanër sa ngaa pin sënë vewen, og sa su rëķ ģulin rë.”

²⁴Lob avëh avö to meyah dobnë beya meloķ tepëķ vu ata bë, “Senah mena nanër va?” Rëķ bë, “Mehö-neripek-alam Jon yu!” ²⁵Lom pevis meloķ yah humek ayo menewa newa meneya vu mehö-los-bengö menër vu yi bë, “Sa bë gwevong Mehö-neripek-alam Jon yu vu sa! Gwetung doķ medo ģabum ti meģebo vu sa pevis.” ²⁶Lob mehö-los-bengö ayo mag-

gin rot, rëķ ģģöneng vu ģaģek sën nër rangah vu avëh lo, lob su bë rëķ keyëh ģaģek rë in nër yönon getato nema ya vavunë, beyi alam vatëveķ pin denģo. ²⁷Lom pevis mevong alam-begö-yi ti ya in Jon yu loķ karabus ayo. Lob ketöv Jon kwa, ²⁸betung loķ ģabum ti, beķo yom vu avëh avö sënë lo, loķ mëm ķo meyah vo vu ata.

²⁹Ggoveķ saga lob Jon yi hur maluh denģo bengö bë desis yi mediik, lob ya deķo meya debë loķ waak heljeng yi ti.

Yesu Vet Alam 5,000

(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Jn 6:1-13)

³⁰Lob sinarë sën Yesu vong sir ya lo yom deverup vu yi, bedenër huk sën denevong lo los ģaģek pin sën denenër vu alam lo vu yi. ³¹Galam ngahiseķe deneyah gedaneyom vu sir besu deyoh vu bë dega nos rë, lom Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, “Ham nam hil ngo ana medo nyëģ-yumeris tahsën geham sewah teķa rë!”

³²Lom mëm sir yö anon deraķ ya yaģ medeya nyëģ-yumeris tahsën ti. ³³Rëķ alam ngahi delë bë deneya rak, lob deraķ nyëģ sën bë dena lo ni, lob alam vu nyëģ böp pin saga deneserög medeneyoh roneķ medenemuģin meya denegın Yesu losho yi hur maluh vu ngagģee böp nenga vahi sagu. ³⁴Yesu pesöng ya roneķ loķ lë bë sir ngahiseķe, lob kwa vongın sir rot, in sir nebë sip-sip sën alaj main sir, lom mëm tateķin ģaģek ngahiseķe vu sir rot, ³⁵besehuk luķ, lom yi hur maluh ya denër vu yi bë, “Sënëķ nyëģ-yumeris tahsën sënë ģenyëģ ggoveķ ya, ³⁶om gwevong sir medenah medena begganģ-bu ti ti sën negģep dus agi medebaģo hir nos.” ³⁷Loķ nër yah vu sir bë, “Mu ham ngo gwevong nos vu sir!” Loķ deloķ tepëķ yah vu bë, “Gemonë K200 tena in he na baģo brët noh vu sir medega?” ³⁸Lom mëm loķ tepëķ vu sir bë, “Ham brët va la

neggëp-a? Ham nah gwelë rë!” Lob yah delë beyom denër vu bë, “Brët nemadvahi, gegël luu!”

³⁹ Nebë saga, lob mëm nër vu alam pin bë, “Ham gweto medo yu ti ti jak pahup sën nimewis aga, beham medo rë!” ⁴⁰ Lob to denedo yu yu rak neggëp alam mehödahis nemadvahi vahi, geraç neggëp alam mehödahis löö löö. ⁴¹ Ggovek ya, lob mëm nejom brët nemadvahi saga gegël luu lo rak, bemëm varah mala rak yaçek gejom rak in los ahë nivesa ya vu Anutu, log mëm dego brët bevo vu yi hur maluh bemëm ya devo ggelek yoh vu alam pin. Lob hek gël mevo yoh vu sir pin nebë saga ving. ⁴² Lom degga beyoh vu sir pin bahëj pup ya. ⁴³ Degga ggovek, log desupin brët los gël sën nedo lo loç sap nemadluhobevidek-luu bepup ya. ⁴⁴ Log alam sën degga nos lo, sir maluh 5,000.

Yesu Vare Neggök Ngaggee Vavunë

(Mt 14:22-33; Jn 6:15-21)

⁴⁵ Ggovek ya log Yesu vonç yi hur maluh bë dejak na yağ medenamugin medena ngaggee vahi medena Betsaida, geyik medo megevong alam pin sën deketëkin medena rë. ⁴⁶ Lob vonç sir ya, log ya los kedu in bë najom jak. ⁴⁷ Nebë saga lob sehuk luç गयाğ to meya ngaggee vuheng atov geYesu yö ti nahën nedo kedu. ⁴⁸ Loç nelë bë denevimengin yağ rot in sang neruuk sir los yağ yom. Loç nyëğ neggovek in bë geheng, lob Yesu vare neya rak ngaggee vavunë beya meto vu sir bevong in bë kesuu sir gena. ⁴⁹ Rëk delë bë vare neya rak ngaggee vavunë meneya, lob dekuung bë alam-diiksën kenuj ti, lom dengeek. ⁵⁰ In sir pin delë medeggönen-gin yi medelëk rot, rëk Yesu vengwëng ya vu sir pevis bë, “Ham su newamin jak! Yik sa sënë, om ham su göneng!” ⁵¹ Lom rak ya yağ ving sir, log sang maya avuti, lom tum avij netök mederanga ne-

maj ⁵² in su kwaj nevo brët sën vet alam rak lo rë gema. In nahën gesu kwaj tök rak degwa rë.

Yesu Nevong Alam Genesaret* La Menij Vesa Rak

(Mt 14:34-36)

⁵³ Lob derak yağ medetök ya Genesaret*, lom mëm deseyu yağ ahon ya ngaggee nenga menedo. ⁵⁴ Log depesong mederak ya ronek, lom alam vu nyëğ sagi delë Yesu mederak ni pevis. ⁵⁵ Lom mëm deneserög medeneyoh vu nyëğ saga pin medenevaku alam nijraksën loç hir kanyë medeneya nyëğ sën denengo bë Yesu ya meto nedo lo. ⁵⁶ Vu beggang yu böp geyu mahen geyoh vu nyëğ sën Yesu neyoh lo pin, og denebë alam nijraksën ya deneggëp telig, log deneketağ vu yi bë yoh vu bë degebë nemaj jak yi röpröp ading nenga mu. Lom alam pin sënë sën denebë nemaj rak yi tob lo, og nijvesa nerak.

Alam Hib Wirek Hir Gägek Muğeng

(Mt 15:1-9)

7 Parisai* galam-horek-yi la vu Yerusalem desupin sir medeya vu Yesu. ² Lob delë bë yi hur maluh vahi denegga nos los nemaj nipaya-sënë nebë su deneripek nemaj yoh vu alam Yuda hir horek mugin rë gema. ³ Denër nebë sënë in Parisai* ving alam Yuda pin denesepa loç alam hib wirek hir gägek sën nebë: Su dejipek nemaj namugin rë, og su rëk dega nos. ⁴ Gençaa pin sën debağo vu maket lo, og deneripek rë, loç mëm denegga. Gemedo denesepa alam hib wirek hir gägek muğeng ngahisekë nebë sënë ving, bedeneripek kap gegabum gedëg aën los ngaa pin. ⁵ Denevong nebë sënë, om sën Parisai* losho alam-horek-yi deloç tepëk vu Yesu bë, “Hong hur maluh dekeyëh horek medenegga nos los nemaj nipaya gesu denesepa loç alam hib wirek hir

gägek rë in va?" ⁶Lob nër yah vu sir bë, "Mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya nër valek ham yönon bë ham ayomin luu. Kevu wirek meneggëp nebë sënë: 'Alam sënë deneko sarëg rak rak avij

meris mu,

gak ayoj nilëlin sa.

⁷Yö denenër mehönon hir horek mu, log denenër nebë "Anutu yi gägek sënë!"

Log deneko sarëg rak meris mu.'

⁸Ham lëin Anutu yi horek ya, geham nejom mehönon hir gägek mugeng ahon."

⁹Loq nër vu sir ggökin bë, "O yönon! Maq ham mehönon los kwamin, om sën ham neruu demimin vu Anutu yi horek geham ngo nesepa loq alam hib wirek hir gägek-ë? ¹⁰In Moses nër wirek meneggëp bë, 'Gegurek amam lu atam babuj!' genër ving bë, 'Bë mehöti nanër gägek nipaya jak ama ma ata, og ham tengwa yi menadiik.' ¹¹Loq ham nenër bë, 'Bë mehöti yi monë lu ngaa neggëp in bë dok vu ama ma ata jak, rëk mu nanër vu luho nabë, "Sa bë dok vu meluu megevonq sa ngaa sënë nök vu meluu, rëk mu rëk nama in sehoo in rak ggovek netu Korban (sënë nër bë tu Anutu yi seriveng)." ¹²Nenër nebë saga, lob ham nevo veyovin bë, 'Yik ggovek, su dok vu ama lu ata!' ¹³Lob sënë og ham nek-weyëh Anutu yi horek meham nenër bë ngaa meris, geham nesepa loq alam hib wirek hen hir gägek menenër bë ngaa anon. Beham netahu nalumin lo loq ving. Geham nevong ngaa ngahisekë nebë sënë."

Ngaa Sën Nevong Mehönon Menij Paya Neraq

(Mt 15:10-20)

¹⁴Ggovek, loq supin alam ggök yahin menër vu sir bë, "Ham pin gwengo sa gägek bejak ni venuh! ¹⁵Ngaa pin sën hil naha lo su yoh vu bë duk na mehöti ayo

megevonq benipaya jak rë. Gak mu ngaa sën nedo loq ayo meraq neverup avi lo mu sën nevong benipaya neraq. ¹⁶[Bë mehöti nenga neggëp og gengö mekwa bo rë!]"

¹⁷Nër gägek sënë ggovek, log vuu alam saga geraq ya begganq, loq mëm yi hur maluh ya delok tepëk vu yi in gägek peggirinsën sënë. ¹⁸Lob loq tepëk yah vu sir bë, "Ma ham nahën geham su neraq ni rë? Maq ham su rak ni bë ngaa pin sën hil naha menelok ya hil ayod lo, og su yoh vu bë gevong mehöti benipaya jak rë? ¹⁹In ngaa nebë sënë su negwang ya mehönon ayoj rë, gak neluk ya ahëj kevus mu, loq tum to neluk ya asoreng." Yesu nër vu hil loq gägek sënë nebë nos los reggu aggagga pin og nivesa. ²⁰Log mëm nër vu sir bë, "Ngaa sën nedo loq mehönon ayoj meneverup avij lo, sën nevong bemehönon nij paya neraq. ²¹In ngaa sën neggëp loq mehönon ayoj meraq neverup avij lo nebë sënë: Kwaj nevo ngaa nipaya, denevonq baggëb, deneggodek ngaa, denesis mehönon medenediik, ²²deneggodek mehö ngwë venëj ma reggaj, malaj anonin mehö ngwë yi ngaa, denevonq ngaa nipaya aggagga, denetetuhin mehö ngwë, kwaj nevo ngaa nipaya yoh vu buk pin netu hir ngaanon, ahëj sengën, denenër gägek pelësën rak mehönon, deneko sir rak, denevonq jegg in jegg in. ²³Ngaa nipaya pin sënë loq neggëp mehönon ayoj, besën rak neverup avij menevonq benij paya neraq."

Ponisia Avëh Ti Vong Ving Yesu

(Mt 15:21-28)

²⁴Lob Yesu kedi rak loq saga meya Ture los Sidon hir nyëg, beya nedo loq begganq ti. Vongin bë bun yi, rëk ma gesu yoh vu bë dah bengö vun rë. ²⁵Loq avëh ti vu sagu ngo bë Yesu nedo, lom ya vu yi pevis. In memö nipaya ti gwang ya nalu avëh ayo menevonq yi, lom ya

pevis mepetev meneggëp loḵ Yesu vaha. ²⁶Avëh sënë og avëh yu ngwë, ata Grik avëh beḵo yi vu Ponisia vu distrik Suria benedo, lob ya ketag vu Yesu bē getii memō geto mena in nalu.

²⁷Lob Yesu nēr raḵ ḡaḡek peggirin-sënë yah vu yi bē, “Hil abet hurmahen namuḡin rē, in su yoh vu bē hil ḡaḵo hurmahen hir nos vēr meḡetē na vu anōō rē!”

²⁸Loḵ avëh sepa loḵ yi ḡaḡek menēr yah vu yi nebē, “Ēē-ē, Mehōbōp yōnon! Gaḵ mēm hurmahen hir nos sën denegga gemetes to neluḵ ya reek len lo, og mēm anōō yam denepatu medenegga.”

²⁹Lom mēm Yesu nēr yah vu yi bē, “Ġenēr ḡaḡek los kwam saga, om ḡenah meḡena bōm in memō nipaya vuu nalum geto meya gwëbeng!” ³⁰Lom yah meya ben genalu raḵ neggëp kanyē gememō to meya verōḵ yi yoh vu sën Yesu nēr lo.

Yesu Vonḡ Bemehō Nenga Mir Gekwa Ngengōleng Ti Nivesa Raḵ

³¹Lob Yesu vu Ture hir nyëḡ meyoḵ ya Sidon meneya ngaggee bōp Galilea nenga meya neḵo loḵ nyëḡ sën denenēr arē nebē Beggang-bu-nemadluho lo hir dob. ³²Lob deḵo mehōti nenga mir gekwa ngengōleng bedeya vu yi medeketaḡ bē gebē nema jaḵ yi. ³³Mehōnon ngahiseḵē denedo saga, lom li yi meya nenga tahsën, loḵ mēm gelu nema deggis loḵ ya mehō lo nenga len, log pesuv nyë ḵos metunḡ raḵ daggen. ³⁴Yesu mala ya yaḡek gerov saḡeng in kwa pesivin mehō sënë lo, log nēr vu bē, “*Epatal!*” (Degwa nebē “Nengam natōḵ!”). ³⁵Lom nenga tōḵ menḡo ḡaḡek gedaggen neggee men-evengwëḡ nivesa. ³⁶Lob mēm Yesu vo ḵoo vu sir pin saga bē su dena denanēr ḡaḡek sënë rangah vu mehō la. Yesu vo ḵoo vu sir niwëëḵ, rëḵ ma gedekeyēḡ aye genij wëëḵ beya denēr rangah. ³⁷Alam denḡo lob ḵenuj ya rot medenēr bē, “Mehō sënë nevongḡ ngaa pin nivesa.

Om sën nevongḡ balam nengaj mirsën denengo ḡaḡek, genevongḡ balam kwaj ngengōleng denevengwëḡ nivesa.”

Yesu Vet Alam 4,000

(Mt 15:32-39)

8 Loḵ buk saga alam ngahiseḵē desupin sir ya vu yi ḡḡokin benos main sir, lom supin yi hur maluh menēr vu sir bē, ²“Sa kwaḡ nevongin alam sënë in hil nado buk lōō genos main sir. ³Sir vahi deyam vu nyëḡ ading, om nabē sa ḡevongḡ sir medenah bej los ahēj meyip, og rëḵ nōḵ denadiiḵ aggatata.” ⁴Lom yi hur maluh deloḵ tepëḵ yah vu yi bē, “Hil nado nyëḡ-yumeris tahsën sënë, om hil rëḵ ḡaḵo nos vu tena in hil abet mehōnon sënë jaḵ-a?” ⁵Lob Yesu loḵ tepëḵ yah vu sir bē, “Ham ḵo brët va la?” Loḵ denēr yah vu yi bē, “Nemadvahi-bevidek-luu!”

⁶Lom mēm nēr vu mehōnon pin beto denedo dob, log ḵo brët nemadvahi-bevidek-luu sënë raḵ gejom raḵ in los kwa vesa ya vu Anutu, log debu bevo vu yi hur maluh in bē debo gelek noḵ vu alam pin, lom mēm devo ggelek yoh vu sir. ⁷Gegël mahen luu neggëp ving, lob nejom raḵ yah vu Anutu los kwa vesa in, genēr vu yi hur maluh bē debo gelek noḵ vu alam pin geving. ⁸Lob degga meyoḵ vu sir pin beggoveḵ ya, log vahi nedo bedesupin loḵ jebeng nemadvahi-bevidek-luu mepup. ⁹Log alam sën degga nos lo, sir yoh vu 4,000. Log mēm Yesu vonḡ sir ya, ¹⁰log pevis belosho yi hur maluh de-raḵ ya yaḡ ti medeya nyëḡ Dalmanuta.

Parisai* Deseggi Yesu Yi Huk Niwëëḵ

(Mt 16:1-4; Lk 12:54-56)

¹¹Lob Parisai* la kwaj nevo bē depelē Yesu, lom ya deto vu bedeseggi yi bē, “Gwevongḡ ngaa bōp yaḡek yi ti in he ḡalē nabē Anutu vonḡ hongḡ yam!” ¹²Lob Yesu ayo maggin berov saḡeng genēr vu sir bē, “Ham sën ham nedo dob-ē, ham

vongin bë sa gevongŋŋaa böp in bë tato nabë Anutu vongŋ sa meseyam in va? Rëk mu sa nanër vu ham yonon nabë sesu rëk gevongŋŋaa böp ti beham gwelë rë, gaŋ rëk nama!”¹³ Lob vuu sir geraŋ yah nedo yaŋ ggökin meyah meya ngaggee vahi.

**Degegin Sir In Parisai*
Losho Herot* Hir Gaŋek**

(Mt 16:5-12)

¹⁴Yi hur maluh kwaj virekin nos gesu deŋo la sepa rë, geyik brët perurek timu raŋ nedo yaŋ. ¹⁵Lob Yesu nër vu sir loŋ gaŋek peggirinsën bë, “Arë! Ham gwegin ham vu Parisai* hir yiist*, gevu Herot* yiŋi geving.” ¹⁶Lom kwaj nevo yi gaŋek medenesap sir raŋ medenër vu sir bë, “Hil su haŋo brët la sepa rë, om sën maŋ nenër aga!” ¹⁷Loŋ Yesu raŋ ni, lom nër vu sir bë, “Nebë va sën ham nesap ham raŋ bë ham su ƙo brët la sepa rë-ë? Maŋ ham duŋin degwa? Ma maŋ ham ayomin yö nahën niwëëka?” ¹⁸Ham malamin neggëp rëk ham su nelë rë? Geham nengamin neggëp rëk ham su nengo rë? Ma ham su kwamin nevo ¹⁹sën sa debu brët nemadvahi vu alam 5,000 geham supin vahi loŋ ya sap va la mepup lo rë?” Rëk denër yah vu bë, “Nemadluho-bevidek-luu!” ²⁰Rëk bë, “Log sën sa deŋo brët nemadvahi-bevidek-luu vu alam 4,000 lo, og ham supin vahi loŋ ya jebeng va la mepupa?” Lok denër bë, “Nemadvahi-bevidek-luu!” ²¹Loŋ tum loŋ tepëŋ bë, “Rëk ham ngo nahën geham su raŋ degwa ni rë?”

**Yesu Vongŋ Bemehö Los Mala Ƙenod
Ti Vu Betsaida Nivesa Raŋ**

²²Loŋ tum yah deverup Betsaida, lob alam la deli mehö mala ƙenod ti yam vu Yesu bedeketaŋ vu yi bë gebë nema jaŋ yi. ²³Lob Yesu jom loŋ nema geli yi meluho deya begganŋ telig nenga, loŋ mëm pesuv nyë ƙos loŋ ya mala gahis gebë nema raŋ yi, loŋ loŋ tepëŋ

vu nebë, “Gëlëŋŋaa la?” ²⁴Lob vër mala raŋ menër bë, “Sa nehalë mehönon, rëk mu sa halë ahëŋ ƙenu nebë ƙele, rëk mëm vare deneggee medeneya!” ²⁵Lob mëm Yesu bë nema raŋ yah mala gahis ggökin, lob mëm mehö lo mala tum niwëëk menelë nyëŋ, bemala nivesa raŋ genelëŋŋaa pin neggëp rangah. ²⁶Lob nër vu mehö sënë bë, “Su gedoŋ nah begganŋ-bu ti sënë pehi gökin bedegelë hong!” Log vongŋ yi yah ben.

Pita Nër Yesu Arë Rangah

(Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)

²⁷Log Yesu losho yi hur maluh ya medo deneko loŋ begganŋ-bu ti ti sën neggëp dus raŋ Sisarea vu distrik Pilipi lo. Nahën deneyök aggata log loŋ tepëŋ vu yi hur maluh bë, “Alam denenër sa bë sa re?” ²⁸Loŋ denër yah vu yi bë, “Alam vahi denenër bë Mehö-neripek-alam Jon hong, gevahi denenër bë hong Elia, gevahi denenër bë hong mehö-nenër-gaŋek-rangahsën wirek hen ti!” ²⁹Loŋ yiŋ loŋ tepëŋ yah vu sir bë, “Log hameŋ? Ham nenër bë sa re?” Loŋ Pita nër yah vu yi bë, “Hong Kerisi*. Mehö sën Anutu ggooŋ raŋ in bë geŋo he nah lo.” ³⁰Lob vo ƙooŋ niwëëk vu sir bë, “Om ham su na nanër sa nabë sënë vu mehöti!”

**Yesu Nër Rangah Bë
Rëk Nadiik Nabë Sënë**

(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)

³¹Lob mëm nërŋŋaa sën rëk natök vu yi lo rangah vu sir bë alam böp böp galam-deneko-seriveng hir ggev rëk debo vanë vu Mehönon Nalu rot, galam-horek-yi rëk degeruu demij vu yi, lob dengis yi menadiik gebuk natu löö loŋ kedi jaŋ nah gökin. ³²Nenër vu sir nebë sënë, lob Pita li yi meya nenga mevongŋ gaŋek raŋ yi bë, “Su genanër gaŋek nabë sënë!” ³³Loŋ Yesu peggin melë yi hur maluh pin, genër Pita bë, “Hong Satan!

Gwevuu sa geğena! In su kwam tök rak Anutu kwa rë, gaḵ mu kwam nevo ngaa nebë sën mehönon yö kwaj nevo lo.”

³⁴Lob supin alam yu böpata saga deyam ving yi hur maluh benër vu sir bë, “Mehöti bë natu sa hur, og kwa birekin yi gekerë yi kelepëko* meta-muin sa. ³⁵Mehöti bë kwa bo yi begegin nivesa, og rëḵ anon mala nama, gaḵ mehöti bë kwa birek in yi benadiik in sa los Bengö Nivesa, og rëḵ medo malatumsën. ³⁶Gaḵ nabë mehöti yö geḵo yi jaḵ in ngaa dob yi pin bemedo loḵ nadiik, og yi ngaa sënë rëḵ doḵ vu yi nabë va? ³⁷Ma mehönon rëḵ debaḡo Anutu jaḵ va in gevong bedemedo malaj-tumsën-a? Ma! ³⁸Alam sën denedo dob agi sir mehönon nij paya los deneruu demij vu Anutu, om nabë sir ti ninamum in sa los sa gaḡek vu dob sënë, og vu Buk-tamusën sën Mehönon Nalu nom los Ama yö niwëëḵ geyi vuneḵ vuneḵ yaḡek yi geyi angër vabuung lo, og rëḵ ninamum in mehö saga doḵ nah.”

9 Lob Yesu nër vu sir ving bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë: Ham sën nare agi vahi su rëḵ denadiik rë, gaḵ rëḵ nahën demedo medegelë gAnutu yi nyëḡ anon jaḵ los niwëëḵ.”

Yesu Navi Agga Ngwë Rak

(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)

²Nahub gebuk nemadvahi-bevidek-ti ya ggovek rë, loḵ Yesu ḵo Pita lööho Yakobus lu Jon beli lööho belosho deya ḵedu ading ti beyö ya denedo. Lob Yesu nare loḵ lööho malaj, lom lööho delë genavi agga ngwë rak, ³geyi tob veroo meris genepelibin, mehöti su yoh vu bë jipek tob ti meveroo jaḵ nabë sënë rë. ⁴Lob delë Elia luho Moses yam denare ving yi gelööho denevengwëḡ. ⁵Lom Pita nër vu Yesu bë, “Sa alaḡ-e! He nado mehalë ngaa sënë om mëm nivesa rot, om he dev numeng löö, ti vu hong, gengwë vu Moses ga, ngwë vu Elia.”

⁶Lööho deneggöneng in sir rot, om sën Pita vengwëḡ pevis benër nebë saga gesu kwa vo nivesa rë. ⁷Loḵ pevis beggob ti yam ggërin sir, log aye ti yam loḵ beggob lo ayo bë, “Sa naluḡ yiḵ sënë sën sahëḡ neving yi lo, om ham gwebë nengamin vu yi.” ⁸Nebë saga loḵ pevis belööho malaj neḵo loḵ nyëḡ rëḵ su delë mehöti rë. Gaḵ Yesu perurek timu yö nare ving sir.

⁹Lob nahën deneluk medeneyam vu ḵedu genër niwëëḵ vu lööho bë su denanër ngaa sën delë lo rangah. Gaḵ yö gëp rot bemëm Mehönon Nalu kedi jaḵ nah vu bedub rë, loḵ mëm. ¹⁰Lom devong yoh vu yi gaḡek sënë, loḵ yö yom medo denesap sir rak medenër bë, “Kedi jaḵ nah vu bedub sën nabë va?” ¹¹Lom deloḵ tepëḵ vu yi bë, “Rëḵ nebë va sën alam-horek-yi denër bë Elia namugin menom dob-ë?” ¹²Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Yönon, Elia namugin menom in gero ngaa pin nah. Loḵ maḵ gaḡek va ti sënë sën dekevu meneggëp loḵ Anutuyi-ḵapiya bë mehönon rëḵ debo vanë vu Mehönon Nalu bedegeruu demij vu yi-ë? ¹³Om mëm sa nanër vu ham nabë Elia yom ggovek, rëḵ mehönon devong ngaa nipaya vu yi yoh vu yö kwaj, nebë sën dekevu wirek meneggëp loḵ Anutuyi-ḵapiya lo.”

Yesu Vong Memö To Meya In Hurmahen Ti

(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43)

¹⁴Lob yah deto vu yi hur maluh vahi lo, lob delë gemehönon ngähiseḵë ya detetup sir, gelosho alam-horek-yi dene-mehoo sir. ¹⁵Ya meto detöḵ vu sir, lob alam pin delë Yesu bedelëḵ in yi, lom pevis medeserög medeya vu yi in bë denajom nema. ¹⁶Lob loḵ tepëḵ vu sir bë, “Ham hök ham in gaḡek re?” ¹⁷Loḵ sir ti aye rak menër yah vu bë, “Tatovaha! Sa haḵo naluḡ ti sën yam vu hong in memö kwa ngengöleng ti gwanḡ ya ayo, lom

su nevengwëng rë. ¹⁸ Loḵ buk sën memö negwang ya yi, og nepengah yi raḵ dob, log nyë kataḵ netuṅ genevu nengitek geni neköpeḵ, om sën sa haḵo meyam. Sa ḵetaḡ vu hong hur maluh sënë bë degetii memö geto mena in, rëḵ ma gesu deyoh vu rë.”

¹⁹ Lob Yesu nër yah vu sir bë, “O ham mehönon sën nedo dob-ë! Ham su nevonḡ ving sa rë! Om maḵ sëḵ medo geving ham buk va la geving-a? Gesëḵ medo ḵerë ham maggin noh vu kwev va la geving-a? Om maam ham gweḵo hurmahan nam vu sa rë!” ²⁰ Lob deḵo maluh mahen sënë ya vu yi, lob memö nelë Yesu, lob pevis mevong behurmahan vës meto nesap nyëḡ meggëp neyon yi genyë kataḵ netuṅ.

²¹ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ vu ama bë, “Ngaa sënë töḵ vu yi nangërek-a?” Rëḵ bë, “Yö nahën niḵöḵ lob vonḡ, genevonḡ menesepa loḵ rot. ²² Nevesi yi raḵ nengwah los netë yi luḵ ya bël beron ngahiseḵë bebë nadiiḵ. Rëḵ mëm nabë ḡeyoh vu, og mëm kwam paya in aluu megedoḵ vu.” ²³ Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Mu nabë ngo ḡeyoh vu, og mëm! In alam sën ayoj neya timu vu Anutu lo, og deyoh vu bë degevonḡ ngaa pin.” ²⁴ Lob ama pevis besu bë, “Yiḵ sayoḡ neyök vu hong mahen teka mu, rëḵ mu nabë mëm ḡedoḵ vu sa, og sëḵ ayoḡ nöḵ timu vu hong pangësën.”

²⁵ Yesu lë bë alam ngahiseḵë desupin sir ya vu yi rot, lom pevis menër memö nipaya sën lo bë, “Hong memö kwam ngengöleng los malam ḵenod! Sa nanër vu hong nabë: Gwevu hurmahan sënë gegweto gena, gesu ḡedoḵ nah gökin!” ²⁶ Lob memö nḡeḵ gesesö yi rot loḵ hurmahan, log mëm to meya gehurmahan niköpeḵ meneggëp nebë heljëṅḡ, lom alam ngahiseḵë denër bë, “Diḵ ya verök yi!” ²⁷ Rëḵ Yesu jom loḵ nema beḵo yi raḵ gemëm kedi raḵ.

²⁸ Log Yesu raḵ yah begganḡ belosho yi hur maluh yö denedo, lob deloḵ tepëḵ vu yi bë, “Nebë va sën he su ayoh vu bë ḡetii memö sënë geto mena rë-ë?” ²⁹ Loḵ nër yah vu sir bë, “Su aggata ngwë neggëp in bë hil ḡetii memö nabë sënë geto dena rë, gaḵ hil najom jaḵ mu og mëm!”

Yesu Nër Ggökin Bë Rëḵ Nadiiḵ Nabë Sënë

(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)

³⁰ Ggovek gedekedi vu nyëḡ saga bedeya raḵ meya denëḵo loḵ distrik Galilea, lom vun yi in bë alam su deḵaḵ nyëḡ sën nedo loḵ lo ni. ³¹ In netateḵin ḡaḡek vu yi hur maluh benenër vu sir bë, “Rëḵ degetuṅ Mehönon Nalu doḵ na mehönon nemaj, log dengis yi menadiiḵ. Dengis yi menadiiḵ govek gebuk löö jaḵ, loḵ mëm kedi jaḵ nah gökin.” ³² Lob sir duḡin ḡaḡek sënë rëḵ deneggöneng gesu deneloḵ tepëḵ in vu yi rë.

Deloḵ Tepëḵ Bë Re Rëḵ Natu Ggev-a?

(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)

³³ Lob yah deverup Kapernaum mede-loḵ ya begganḡ ayo ggovek, loḵ mëm loḵ tepëḵ vu yi hur maluh lo bë, “Sën hil nahën netetuu aggata menayam lo, log ham nevengwëng raḵ va?” ³⁴ Loḵ ayej ma rot in ḡaḡek sën denesap sir raḵ lo. In denenër bë sir ti tena maḵ yi böp ke-suu sir vahi. ³⁵ Loḵ to nedo gesupin sir nemadluho-bevidek-luu lo yam benër vu sir bë, “Bë ham ti gevonḡin nabë natu ham mehö böp ti begeḡin ham, og mehö saga dahun yi benah natu mehö meris bedoḵ vu alam pin loḵ mëm.” ³⁶ Lob ḵo hurmahan ti bevarah yi loḵ sir vuheng atov gelah nema loḵ yi genër vu sir bë, ³⁷ “Nabë mehöti kwa bo sa begevong nivesa vu hurmahan nabë ti sënë, og sënëḵ vonḡ vu sa; log bë mehöti gevong nivesa vu sa, og su vonḡ vu sa mu rë, gaḵ vonḡ vu Mehö sën vonḡ sa meseyam lo ving.”

**Mehöti Sën Su Nelë Hil Paya Rë
Lo, Og Neloḵ Vu Hil**

(Lk 9:49-50)

³⁸ Lob Jon nër vu Yesu bë, “Tatovaha! He halë mehöti genenër arëm los niwëëk benetii memö to deneya, loḵ he nërin yi, in hil los su nesepa hil rë!” ³⁹ Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Ham su nanërin yi rë! Gaḵ bë mehöti gevong ngaa böp jaḵ sarëḡ, og maḵ su rëḵ nanër gaḡek nipaya jaḵ sa rë. ⁴⁰ In mehöti sën su nelë hil paya rë lo, og neloḵ vu hil. ⁴¹ Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë mehöti bo bël kul beham nanum, in Kerisi-yi-alam ham, og sënë su rëḵ gevong vu ham nyëmasën rë.”

**Nḡaa Pelëpinsën Neli
Mehönon Ya Paya**

(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)

⁴² Log Yesu nër ving bë, “Nabë mehöti tahu sa alam sën ayoj neyam vu sa mahen teka mu lo ti begevong ngaa nipaya, og rëḵ geḵo nyëvewen böpata rot vu tamusën. Gaḵ nabë deseyu ḡelöng böpata doḵ kwa namuḡin bedegëtë duk na loo vuheng bemala nama na, og mëm nivesa in su kepë mehönon la. ⁴³ Log nabë nemam gevong bengaa nipaya kepë hong, og maam kwetöv na, geyiḵ ḡemedo jaḵ nemam vahi ti in ḡena ḡemedo malam-tumsën ḡëp Anutu yi Nyëḡ. Gaḵ nabë ḡemedo los nemam vahi vahi, og rëḵ degetë hong doḵ na Nyëḡ Nipaya sën nengwah medo mega hong gesu rëḵ nakul rë lo.

⁴⁴ [Nyëḡ Nipaya sënë, og melë medo mega sir noh vu buk pin gesu rëḵ denadiiḵ rë, genengwah su rëḵ nakul rë.]

⁴⁵ Log nabë vaham geli hong na begwewong ngaa nipaya, og maam kwetöv na, geyiḵ ḡemedo los vaham vahi ti in ḡena ḡemedo malam-tumsën ḡëp Anutu yi Nyëḡ. Gaḵ nabë ḡemedo los vaham vahi vahi, og rëḵ degetë hong doḵ na

Nyëḡ Nipaya sën nengwah medo mega hong lo.

⁴⁶ [Nyëḡ Nipaya sënë, og melë medo mega sir noh vu buk pin gesu rëḵ denadiiḵ rë,

genengwah su rëḵ nakul rë.]

⁴⁷ Log nabë malam gevong bengaa nipaya kepë hong, og maam ḡeselupek vër megwetë na, geyiḵ ḡemedo los malam vahi ti in ḡena ḡemedo malam-tumsën ḡëp Anutu yi Nyëḡ. Gaḵ nabë ḡemedo los malam vahi vahi, og rëḵ degetë hong doḵ na Nyëḡ Nipaya sën nengwah medo mega hong lo. ⁴⁸ Vu nyëḡ sënë, og ‘melë medo mega sir noh vu buk pin gesu rëḵ denadiiḵ rë,

genengwah su rëḵ nakul rë.’

⁴⁹ Rëḵ debo vanë vu mehönon pin nabë sën alam Yuda denekevu mamireng raḵ sipsip gedenevesi netu seriveng vu Anutu lo. ⁵⁰ Mamireng og ngaa nivesa, rëḵ mu nabë mamireng nimöḵ jaḵ, og hil rëḵ ḡevong benengën jaḵ nah nabë va? Ngaa niröp ḡëp doḵ ham ayomin nabë mamireng, log ham medo los gaḡek-mala-yes.”

**Yesu Nër Gaḡek Raḵ Sën Avëh
Los Maluh Denevepul Sir**

(Mt 19:1-12; Lk 16:18)

10 Yesu kedi vu saga beyah vaseḵ bël Yordan geya distrik Yudea, lob alam ngähiseḵë desupin sir medeya vu yi ḡḡökin, loḵ netateḵin gaḡek vu sir ḡḡökin nebë sën yö medo nevong yoh vu buk lo.

² Lob Parisai* la deverup in bë deseggi yi, lom deloḵ tepëḵ vu yi bë, “Hil horek nër bë yoh vu bë mehöti nidëlin venë ma ma?” ³ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu sir bë, “Moses vo horek vu ham nebë va?”

⁴ Lom denër bë, “Moses nër bë yoh vu bë mehöti kevu ḵapiya-vepulsën-yi ti nabë ‘Su sa venëḡ hong rë!’, log mëm juuk venë na.” ⁵ Loḵ Yesu nër vu sir bë, “Ham ayomin niwëëk, om sën Moses vo horek

ti sën vu ham. ⁶ Gaḵ Anutu tung maluh gavëh vu nyëdahis sën netung dob los ngaa pin lo. ⁷ Om maluh rëḵ gevuu ama lu ata, log geḵo venë, lob luho denatu anon timu. ⁸ Yönon, luho denatu anon timu. Luho su rëḵ nabë luho luu gökin rë, gaḵ denatu anon timu. ⁹ Om ngaa sën Anutu duu ahon ggovek lo, og mehönön su debepul.”

¹⁰ Loḵ mëm derax yah hir beggang vavunë, lob yi hur maluh deloḵ tepëḵ yah vu yi in gaḵek sënë ggökin. ¹¹ Lom mëm nër vu sir bë, “Bë maluh ti nidëlin venë geḵo avëh ngwë natu venë, og mehö sënë nevong baggëb bevong paya vu venë soḵek. ¹² Log bë avëh ti nidëlin regga megevu na, log na mejaḵ vu maluh ngwë natu regga, og avëh sënë nevong baggëb.”

Yesu Jom Raḵ In Hurmahlen

(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)

¹³ Lob mehö la deḵo hurmahlen mahen medeyam vu yi in bë gebë nema jaḵ sir, loḵ yi hur maluh deruuk sir. ¹⁴ Loḵ Yesu lë bë denevong nebë sënë, lom ahë sengen genër vu sir bë, “Ham gwëvong hurmahlen denam vu sa, ham su gwërin sir! In alam sën ayoj neyam timu vu sa nebë hurmahlen, og rëḵ demedo doḵ Anutu-yi-nyëḡ. ¹⁵ Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë mehöti sën su ayo na timu vu Anutu-yi-nyëḡ nabë hurmahlen rë lo, og su yoh vu bë doḵ na rë.” ¹⁶ Lom mëm neḵo hurmahlen raḵ menetabuu sir, log bë nema raḵ sir gejom raḵ vu Anutu in sir bë semu sir.

Mehö Los Bengö-ggoreksën Ti

(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

¹⁷ Yesu kedi in bë na jaḵ, loḵ mehöti seröḡ meyam ggërin yi geyun lus vu yi, log loḵ tepëḵ in bë, “Tatovaha! Hong mehö nim vesa anon! Sa ḡevong nabë va in sa medo malaḡ-tumsën degwata los degwata?” ¹⁸ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu

yi bë, “Gënër sa bë sa niḡ vesa in va? Yiḵ Anutu yö timu nivesa! ¹⁹ Gëraḵ Anutu yi horek sënë ni nebë: Su gengis mehönön medenadiiḵ! Su gwëvong baggëb! Su ḡegodeḵ ngaa! Su ḡenanër ḡaḡek kuungsën jaḵ mehö ngwë! Su gwëkuung in mehönön ḡeḡebo hir ngaa vër! Gëḡurek amam lu atam babuj!” ²⁰ Lob mehö sënë nër yah vu Yesu bë, “Tatovaha! Sënëḵ sengö nahën hurmahlen log sa nesepa loḵ horek pin sënë, rot beverup gwëbeng sagi.” ²¹ Lob Yesu lë yi bahë ving yi, lob nër vu yi bë, “Gëngaa ti nahën! Gëna gwëvong hong kuḡek pin na bemehönön debaḡo, lob gwëvong monë sën gwëḵo jaḵ lo na vu alam sën deneraḵ vu in ngaa lo. Gwëvong nabë sënë, log mëm ḡenam ḡesepa sa, gemëm hong kuḡek nivesa rëḵ ḡep vu yaḡek.” ²² Mehö sënë ngo ḡaḡek sënë, lom mala seluh geyah meya los ayo maggin in yi kuḡek ngahiseḵë rot.

²³ Lom Yesu mala ḵo loḵ sir, log nër vu yi hur maluh bë, “Alam sën hir kuḡek ngahiseḵë lo bë dedoḵ na Anutu-yi-nyëḡ, og rëḵ debimengin.” ²⁴ Lob yi hur maluh delëḵ mederanga nemaj in yi ḡaḡek sënë, loḵ Yesu nër yah ggökin vu sir bë, “Naluḡ lo! Alam bë dedoḵ na Anutu-yi-nyëḡ, og rëḵ huk böp vu sir. ²⁵ Nabë kamer ti gurek na rureḵ len, og yiḵ huk böpata rot, rëḵ mu nabë mehö-los-bengö-ggoreksën ti ḡevongin nabë doḵ na Anutu-yi-nyëḡ, og sagak huk böpata rot kesuu.” ²⁶ Lob yi hur maluh ḵenuj ya in, geyö deloḵ tepëḵ vu sir bë, “Om maḵ re yoh vu bë rëḵ na medo mala-tumsën-a?” ²⁷ Lob Yesu ḡët sir genër bë, “Mehönön su deyoh vu bë deḡevong beyö demedo malaj-tumsën rë, gaḵ Anutu yö yoh vu bë ḡevong. In Anutu yoh vu bë ḡevong ngaa pin.”

²⁸ Loḵ Pita nër yah vu yi bë, “Gwelë! He hevu he ngaa pin ya ḡehë yam medo nesepa hong!” ²⁹ Lob Yesu nër bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë mehöti sën gevu ben gari losho avëhnö lo, gata

losho ama genalu lo geyi dob, in sa los sa Bengö Nivesa sënë lo, ³⁰og vu buk sënë rëk geko mehödahis jak gep alam nemadvahi dok nah yi beggan gari lo avëhnö lo, ata lo nalu lo, geyi dob. Log rëk geko vanë geving, gevu Buk-tamusën rëk medo mala-tumsën degwata los degwata. ³¹Rëk mu alam ngahijsekë vu müginsën, rëk nom denatu alam tamusën, galam ngahijsekë vu tamusën rëk nah denatu müginsën.”

**Yesu Nër Netu Beron Löö
Bë Rëk Nadiik Nabë Sënë**

(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)

³²Lob detetuu aggata beya deverup in bë dena Yerusalem. Yesu mügin meya, lob yi hur maluh newaj neraq, galam sën denesepa yi lo deneggöneng in sir. Lok Yesu supin sir nemadluho-bevidek-luu lo ggök yahin benër ngaa sën rëk natök vu yi lo rangah vu sir. ³³Bë, “Ham ngo! Gwëbeng hil narak menaya Yerusalem, lom mëm rëk degetung Mehönon Nalu dok na alam-deneqo-seriveng hir ggev lo los alam-horek-yi lo nemaj, lom rëk degevonq gägek vu yi bedenänër nabë nadiik, log degevonq dok na alam-yu-ngwë nemaj ³⁴in depelë yi gedepesuv nyëj kos jak yi gedebeek yi jak aggis, log mëm dengis yi menadiik. Gebuk natu löö lok kedi jak nah gökin.”

Yakobus Luho Jon Hir Tepëk

(Mt 20:20-28)

³⁵Lob Sebedi nalu Yakobus luho Jon verup deya vu Yesu medelok tepëk vu bë, “Tatovaha! Alu bë ketag gägek ti vu hong in gwevonq vu aluu.” ³⁶Lok Yesu lok tepëk yah vu luho bë, “Melu kwamin nevo bë sa gevonq nabë va vu meluu-a?”

³⁷Lok luho denër yah bë, “Genänër vu aluu in tamusën sën rëk gemedo los nim

wëek böpata gevunek vunek yaqek yi lo, og mëm alu natu hong gadu bemedo kwebem vahi vahi. Aluu ngwë medo nemam vesa, gengwë medo nemam këj.” ³⁸Rëk Yesu nër yah vu luho bë, “Meluu dügin gägek sën melu nekwetaq in vu sa-ë degwa! Ma melu yoh vu bë melu rëk nanum dok kap* sën sëk nanum dok lo? Ma melu yöh vu bë rëk jipek bël[‡] nabë sën sëk jipek dok lo?”

³⁹Lok luho deyoqekin bë, “Alu ayoh vu!”

Lob mëm Yesu nër vu luho bë, “Melu nër yönon! Kap* sën sëk nanum dok lo, og melu rëk nanum dok, gemelu rëk jipek bël nabë sën sëk jipek lo. ⁴⁰Rëk mu mehö sën rëk medo gep sa nemaq vesa, gemehö sën rëk medo sa nemaq këj lo, og su neggëp vu sa rë. Gak alam sën Amag yö ggoo in sir rak lo, sën rëk demedo dok.”

⁴¹Lob sir nemadluho dengo luho hir gägek sënë, lob ahëj sengën vu Yakobus luho ari Jon. ⁴²Rëk Yesu supin sir genër vu sir bë, “Ham rak alam dahis nij bë hir alam sën denegin sir lo, og deneko sir rak vu hir alam, gehir alam böp denedeqinengin hir alam rak horek ngahi. ⁴³Rëk mu ham, og ham su gwevonq nabë sënë. Gak bë ham ti gevonqin nabë natu ham mehö böp ti, og gevonq ngaa nabë sën tu ham hur in dok vu ham, ⁴⁴log bë ham ti gevonqin nabë natu ham mehö müginsën ti, og gevonq ngaa nabë sën yi mehö meris lo, begevonq huk nyëmasën vu ham pin. ⁴⁵In Mehönon Nalu yik nebë sënë. Su yam in bë mehönon pin degevonq huk mededok vu yi rë, gak yam in bë gevonq huk vu mehönon pin los nadiik dok nah alam ngahisekë bej in geko sir nah vu Anutu.

[‡]10:38 Yesu nër maggin sën vonqin natök vu yi, rëk peggin gägek rak ripeksën bël.

Mehö Mala Kenod Bartimaius Mala Nivesa Raḱ

(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)

⁴⁶ Yesu losho yi hur maluh ya detōḱ ya Yeriko gedekesuu medeneya. Geyi hur maluh losho alam ngahiseḱē deneya ving yi. Loḱ ya verup detōḱ vu Timaius nalu Bartimaius mala kenod menedo loḱ aggata nenga, bemedo neketag monē lu ngāa vu alam bē dedoḱ vu yi. ⁴⁷ Lob ngo Yesu Nasaret bengō nebē verup, lob tahi ya niwēēḱ bē, “Yesu! Davit*-yi-mewis hong! Kwam gevonḱin sa!” ⁴⁸ Loḱ alam pin saga depetupek raḱ yi medenēr bē aye nama. Rēḱ ma gepasaḱ netahi niwēēḱ rot bē, “Davit*-yi-mewis! Kwam gevonḱin sa!” ⁴⁹ Lob Yesu nare benēr vu sir bē, “Nabē nam!” Lob detahi yam bedenēr vu bē, “Ayom sepēp jaḱ! Tahi hong, om kwedi jaḱ meḱena vu!” ⁵⁰ Lob selevekin yi röpröp sēn bom yi loḱ lo ya, gekedi pesōḱ meya vu Yesu. ⁵¹ Loḱ Yesu loḱ tepēḱ vu yi bē, “Gevonḱin bē sa gevonḱ va vu hong-a?” Loḱ mehō sēn mala kenod lo nēr yah vu bē, “Mehōböp! Sa bē gwelonḱ sa malaḱ natum in sa ḱalē nyēḱ ḱōkin!” ⁵² Lom mēm Yesu nēr vu yi bē, “Om ḱena! Ayom yam timu vu sa, om vonḱ bemailam nivesa raḱ!” Lob pevis menelē nyēḱ, loḱ mēm tetuu aggata metamuin Yesu.

Yesu Loḱ Ya Yerusalem Lob Alam Deḱo Yi Raḱ

(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Jn 12:12-19)

11 Lob ya deverup dus vu Yerusalem meya deto Betpage los Betania ggēp Kedu Kele-oliv, lob vonḱ yi hur maluh luu deya, ² genēr vu luho bē, “Melu na beggaḱ-bu ti sēn melu malamin neya agu. Lob melu na berup aggatavi loḱ melu rēḱ gwelē nabē deseyu dogi nalu ti menare loḱ sagu. Dogi nalu ti sēn su mehōti raḱ wireḱ rē geyō nahēn nare, lob melu kwevelekin begweli nom.

³ Genabē mehōti bare gelē meluu, bedoḱ tepēḱ vu meluu nabē, ‘Melu nevonḱ va saga?’ og melu nanēr nah vu nabē, ‘Mehōböp bē jaḱ mena!’ lob mēm rēḱ gevonḱ nam pevis.” Nēr vu luho nebē saga, log vonḱ luho ya. ⁴ Luho deya lob detōḱ vu dogi nalu yoh vu sēn nēr lo. Deseyu meloḱ nare aggatavi benare rangah loḱ aggata böp, lom luho dekevelekin. ⁵ Galam vare denelē luho, lob deloḱ tepēḱ vu luho bē, “Melu gwelonḱ va vu dogi nalu saga sēn melu nekwevelekin-ē?” ⁶ Rēḱ luho denēr Yesu aye vu sir, lom mēm delēēin dogi ya vu luho. ⁷ Lob luho deli dogi nalu yah verup vu Yesu, log delah hir röpröp raḱ demi, log mēm Yesu raḱ ya nedo. ⁸ Lob alam ngahiseḱē dekah hir tob medevah loḱ aggata, gesir vahi deneserōḱ medeneya aggata vahi vahi medenesap ḱapah medenevah aggatata ving, geYesu neraḱ dogi meneg-ḱōḱ. ⁹ Lob alam sēn denemuḱin gesēn denetamuin yi lo denepiseḱ in medenetahi bē, “Hosana!

Anutu gevonḱ semusemu vu mehō sēn neyam los Mehōböp niwēēḱ.

¹⁰ Anutu semu hil kenud Davit yi buk sēnē, sēn vonḱin nom berup vu hil ḱōkin.

Om hil ḱaḱo Anutu arē jaḱ na vavunē!”

¹¹ Lob Yesu ya metōḱ ya Yerusalem be-loḱ ya Anutu yi dub-vabuung-böp beḱo loḱ belē ngāa pin, loḱ hes mala ggoveḱ ya lom losho yi hur maluh nemadluho-bevideḱ-luu lo to deyah doḱnē medeyah medeya Betania.

Yesu Terot Kele Pik*

(Mt 21:18-19)

¹² Heng to lob sir vu Betania medeyam lom diiḱahē, ¹³ lob nelē kele pik* ti nare adingnē geris ngahiseḱē rot, lob ya dus in bē sero anon. Ya deverup vu lom lē rēḱ ris meris ganon ma, in yi buk nahēn gesu nesis anon rē. ¹⁴ Lob nēr vu kele bē, “Su

rêk gëngis anom bemehönon dega gök nahin rë!” Geyi hur maluh vare denengo nebë sënë.

Yesu Tii Alam Sën Denebağo Ngaa Loğ Dub-vabuung-böp Lo

(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Jn 2:13-22)

¹⁵ Yah deverup Yerusalem, lob loğ yah Anutu yi dub-vabuung-böp ggökin, lob tii alam sën denevong huk bağosën loğ lo. Log keyovekin alam sën denepekwë* monë lo hir tevor, los alam sën dene-tung nuung in bë alam debağo be-debesi natu hir seriveng lo hir sëa. ¹⁶ Log nêrin mehönön pin bë su degeko hir ngaa medenah medenom nabë aggata doğ dub vabuung. ¹⁷ Log nêr vu sir bë, “Ğağek neggëp loğ Anutu-yi-ğapiya nebë:

‘Sa beggang og rêk denanêr nabë beggang-jom-raksën-yi in mehönön vu dob pin denajom jak doğ.’

Rêk ham vong beyah tu alam hodek bej waak vunsën rak.”

¹⁸ Lob alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi sën denğo bë Yesu nêr ğağek nebë sënë lob desero aggata in bë dengis yi menadiik. In deneggöneng in yi, in alam pin avij netök in yi ğağek bemedo denengo. ¹⁹ Nebë saga lob hes luk ya lob devuu Yerusalem ya gedeyah.

Yesu Nêr Ğağek Rak Kele Pik* Meransën

(Mt 21:20-22)

²⁰ Lob monbuk loğ yom deverup, loğ delë keke pik* sënë bë meran ya. Ris meran geğëga gilin gebebov ya. ²¹ Lob Pita kwa vo Yesu yi ğağek menêr vu bë, “Tatovaha! Gwelë! Kele pik* sën geterot lo meran bebebov ya!” ²² Loğ Yesu nêr yah vu sir bë, “Ham gwevong geving Anutu! ²³ Sa nanêr vu ham yönön nabë: Bë mehöti nanêr vu kedü sënë nabë, ‘Kwedi gwetë hong duk na loo vuheng!’

gesu medo ayo luu luu rë, gağ gevong geving nabë yi ğağek sënë rêk anon jak, og rêk anon jak. ²⁴ Om sa nanêr vu ham nabë: Ngaa sën ğenejom rak megenek-wetağ in vu Anutu lo, og gwevong geving yi nabë rêk gweko anon, og rêk bo vu hong yönön.

²⁵ Log nabë ham bare najom jak na vu Anutu, rêk ham ahëmin sengën neggëp vu mehö la, beham kwamin nevo nebë devong ngaa nipaya vu ham, og ham dahun hir ngaa nipaya sën lo na benama na verök yi, geham su kwamin bo gök nahin. Ham gwevong nabë saga, og mëm ham Amamin sën nedo yağek lo rêk dahun ham hömin ngaa nipaya na geving. ²⁶ [Gağ nabë ham su dahun hir ngaa nipaya na rë, og ham Amamin sën nedo yağek lo su rêk dahun ham ngaa nipaya na rë, gağ yö rêk gëp vu ham.]”

Deloğ Tepëk Bë Re Vo Arë Böp Los Niwëek Vu Yesu

(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)

²⁷ Lob ya detök yah Yerusalem lob neko loğ Anutu yi dub-vabuung-böp lo ggökin, lob alam-deneko-seriveng hir ggev, galam-horek-yi los alam teta detök vu yi. ²⁸ Lob deloğ tepëk vu yi bë, “Re vo niwëek vu hong benêr bë gwevong huk nabë sënë? Re ggoo in hong rak-a?”

²⁹ Loğ Yesu nêr yah vu sir bë, “Kë, om sa bë doğ tepëk in ğağek ti nöğ vu ham rë, loğ nabë ham nanêr nom, og mëm sëğ nanêr mehö sën ggoo in sa rak in bë sa ğevong huk ağı nöğ vu ham. ³⁰ Ham nanêr ğağek sënë vu sa rë nabë: Jon neripek alam, og yam vu yağek, ma, sepa loğ mehönön vu dob kwaj?” ³¹ Lom yö yah denesap sir rak medenenêr vu sir nebë, “Bë hil nanêr nabë yam vu yağek, og rêk doğ tepëk nom nabë, ‘Rêk nebë va sën ham su vong ving yi rë-ë?’ ³² Log nabë hil nanêr nabë sepa loğ mehönön vu dob kwaj...” Rêk su yoh vu bë denanêr ğağek sënë rë, in deneggöneng in

alam sën vare denengo lo bë rëk dengis sir. In alam pin kwaj nevo Jon bë yi mehö-nenër-gägek-rangahsën ti yönön.

³³ Lom denër yah vu Yesu bë, “He dugin degwa-o!” Loḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Nebë saga, om sa su rëk nanër mehö sën ggooïn sa raḵ lo vu ham rë!”

Yesu Peggirin Gägek Raḵ Alam Nij Paya Deneḡin Huk Wain

(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)

12 Lob Yesu nër gägek peggirinsën ti vu sir bë, “Mehöti varoh huk wain ti, gejegelin gelöng netu heek, log semu nyëḡ ti in napip wain anon doḵ. Log lev begganḡ ading ti sën debare jaḵ medemalajin wain lo. Loḵ tum vo huk sënë loḵ ya mehö la nemaj in bë degeḡin, loḵ mëm anon vahi natu yiyi gevahi natu hej. Ggovek log tah yi ya meya nyëḡ ading ti meya nedo. ² Gebuk sën wain anon nemoneḵ lo dus raḵ, lob huk ala sënë nevonḡ yi hur ti ya vu mehönon sën deneḡin huk lo, in bë geḵo yi wain anon vahi. ³ Rëḵ dejom yi ahon medeveek yi gedevonḡ yi yah meya nema meris. ⁴ Loḵ huk wain ala lo vonḡ yi hur ngwë yah ggökin, loḵ desis yu raḵ begö, bedevonḡ paya vu yi rot. ⁵ Lom yik vonḡ hur ngwë ya, loḵ desis yi mediik ya; genevonḡ yi hur ngahiseḵë deya ggök ggökin nebë saga, lob deneveek vahi, gedenesis vahi medenediik. ⁶ Nebë saga lob yi hur pin maya geyik nalu perurek timu sën ahë neving yi rot lo nahën nedo ving yi. Lom kwa vo nebë, ‘Sa nalug sënë, om rëḵ degurek babu!’ lom vonḡ yi ya raḵ neggëp hus. ⁷ Rëḵ alam sën deneḡin yi huk lo, yö denër vu sir nebë, ‘Mehö sënë rëḵ doḵ nah ama ben begeḵo yi ngaa pin, om ham-o! Hil angis yi menadiik gehuk sënë natu hil ngaa!’ ⁸ Lom dejom yi ahon medesis mediik, log detë yah dobnë.

⁹ Nebë saga, om huk wain ala sënë maḵ rëḵ gevonḡ nabë va vu sir-a? Rëḵ na bekevoh alam sën deneḡin yi huk lo be-

malaj nama na veröḵ yi, log mëm gevonḡ huk sënë vu alam mewis la medegeḡin.

¹⁰ Ma maḵ ham su tevin gägek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo rë? Nebë:

‘Alam sën denelev begganḡ lo nij lëlin gelöng ti sënë.

Rëḵ mu sënë netu gelöng niwëëk begganḡ nyëḵetu yi.

¹¹ Mehöböp vonḡ sënë

lom he halë bë nivesa rot!”

¹² Lob alam Yuda hir ggev derak ni bë nenër gägek peggirinsën raḵ sir, lom devonḡ in bë denaduu yi na ḵarabus, rëḵ deggöneng in alam ngahiseḵë sën denedo lo, lom devuu yi gedeyah medeya.

Yesu Vonḡ Gägek Raḵ Alam Rom Hir Mehö-los-bengö Sisar* Yi Monë-takës-yi

(Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

¹³ Lob devonḡ Parisai* la losho Herot* yi alam la to deya vu Yesu in bë deseggi yi, in bë nabë nanër gägek ti paya, og denajom yi ahon nabë sën mehönon dene-sis soḵ loḵ lek lo. ¹⁴ Ya deto vu yi lom de-loḵ tepëḵ vu bë, “Tatovaha! He raḵ nim bë hong mehö niröp, gesu genehöneng in mehönon meḡenër gägek yah nenga rë! Gesu genehöneng in alam malaj rë, gaḵ ḡenenër gägek neggëp ti vu alam meris gevu alam los arëḡ ving, log ḡenatateḵin Anutu yi gägek vu alam los anon mu. Om ḡenanër vu he rë nabë hil ḡetë takës na vu alam Rom hir mehö-los-bengö Sisar* ma nama? Hil rëḵ ḡetunḡ ma hil su rëḵ ḡetunḡ rë?” ¹⁵ Rëḵ Yesu raḵ nij bë kwaj luu, lom nër vu sir bë, “Ham neseggi sa in va? Ham gweḵo monë ḡahis ti nam sa ḡalë rë!”

¹⁶ Lom deḵo ti ya vu, loḵ loḵ tepëḵ vu sir bë, “Re ḵenu los arë sën raḵ neggëp agi?” Rëḵ bë, “Sisar*!” ¹⁷ Lom Yesu nër vu sir bë, “Om ham gwevonḡ Sisar* yi ngaa nah vu Sisar*, log Anutu yi ngaa

og ham bo nah vu Anutu!” Lob tum delëk rot gavij netök in nër gägek sënë los kwa.

Hil Medo Malad-Tumsën Nabë Va?

(Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

¹⁸ Alam Sadukai* denenër bē alam-diiksën og su rëk deked i jak nah rē. Lob sir la deya vu Yesu medeloḵ tepëḵ vu yi bē, ¹⁹“Tatovaha! Moses kevu horek sënë vu hil meneggëp bē, ‘Bē mehōti ari ti nadiḵ geyi alov nedo, rëk mu luho su deḵo naluj rē, og mēm ari geḵo yi alov natu venē meluho degeḵo naluj vu ari sën diḵ lo’.” ²⁰Lob hur maḡëm ti losho ari lo, sir nemadvahi-bevidek-luu denedo, lob arij āguu ḵo avēh, ²¹loḵ diḵ geluho su deḵo naluj rē. Lom tum ari amon ḵo yi alov, rëk luho su deḵo naluj rē, log amon diḵ ving. Log gwee nebë saga, ḵo alov rëk diḵ geluho naluj ma. Beyiḵ sir pin devong nebë sënë metök ya arij meggi, gesir pin naluj ma. ²²Log avēh sënë diḵ raḵ neggëp hus. ²³Om ḡenanër nabë najeeng sën mehōnon diiksën deked i jak nah lo, og avēh sënë rëk natu arij ti tena venē? In sir pin deḵo avēh timu saga netu venëj.”

²⁴Loḵ Yesu nër yah vu sir bē, “Ham duḡin Anutu yi gägek sën neggëp loḵ yi kapiya lo, geham duḡin Anutu niwëëḵ ving. ²⁵Vu Buk-tamusën sën mehōnon diiksën deked i jak nah lo, og maluh su rëk degeḵo avēh rē, gavēh su rëk dejak maluh rē. Gaḵ rëk demedo nabë angër lo vu yaḡek. ²⁶Ḡägek sën mehōnon diiksën deked i jak nah lo, maḵ ham su tevin kapiya sën Moses kevu lo rē? Sën nengwah medo netum loḵ ḵele yu dabun ti log Anutu nër vu Moses bē, ‘Sa Abraham yi Anutu sa, ḡIsaak yi Anutu sa, ḡYakop yi Anutu sa!’” ²⁷Nabë alam-diiksën denadiḵ bemalaj nama na verök yi, og su yoh vu bē nanër nabë lööho hir Anutu yi rē. Gaḵ lööho denedo malaj-tumsën, in Anutu og alam malaj vesa los malaj-

tumsën hir Anutu yi. Rëḵ ham nekwetul loḵ.”

Horek Böp Sën Kesuu

(Mt 22:34-40)

²⁸Lob alam-horek-yi ti verup mengo bē denesap sir nebë sënë, lob nengo bē Yesu nër gägek los kwa vu sir lom loḵ tepëḵ vu yi bē, “Horek ti tena sën kesuu horek vahi pin-a?” ²⁹Loḵ Yesu nër yah bē, “Horek sën kesuu lo nebë: Hong Israel! Gwengö rē! Anutu sën hil Mehöböḵ lo, yiḵ Mehöböḵ perurek timu, ³⁰om ahëm geving Mehöböḵ hong Anutu los ayom dahis. Ḳenum natu yi ngaa, gekwam los dahis na vu yi timu, ḡahëm geving yi los nim wëëḵ pin. ³¹Lob horek böḵ ngwë sën netu luu nebë: Ahëm geving alam sën denedo dus vu hong nabë sën ngo ahëm neving hong lo. Behorek ngwë su kesuu horek luu sënë rē!”

³²Loḵ mehö-horek-yi sënë nër yah vu yi bē, “Ḡenër niröp, tatovaha! Ḡenër yōnon nebë Anutu yō timu, ḡAnutu ngwë su nedo rē. ³³Log bē hil ahëd geving yi los ayod dahis gehil kwad los dahis na vu yi timu, gehil ahëd geving yi los nid wëëḵ, log hil ahëd geving alam sën denedo dus vu hil lo nabë sën hil ngo ahëd neving hil, og mēm ngaa sënë kesuu seriveng sën hil nehetung medenevesi vu Anutu lo los seriveng vahi pin.”

³⁴Lom Yesu ngo bē mehö sënë nër gägek los kwa lom nër vu bē, “Su ḡenedo ading in Anutu-yi-nyëḡ rē!” Lob tum alam pin deggöneng in sir gesu deloḵ tepëḵ yah vu Yesu in gägek ngwë rē.

Yesu Loḵ Tepëḵ In Davit Nalu

(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)

³⁵Loḵ tum Yesu medo nenër gägek vu mehōnon loḵ Anutu yi dub-vabuungböḵ, loḵ loḵ tepëḵ bē, “Nebë va sën alam-horek-yi denenër Mehö sën Anutu ggoo in raḵ in bē geḵo hil nah lo bē

degwa vu Davit*-ë? ³⁶ Anon Vabuung vo kwa vu Davit menër bë: ‘Mehöböp nër vu sa Mehöböp nebë, “Gemedo sa nemağ vesa gevu tamusën og sêk getunğ alam sën denelë hong paya lo

dedok na vaham ġebinë!” ’

³⁷ Yi degwa vu Davit*, loğ nebë tena sën Davit nër yi bë yi Mehöböp-ë?” Lob alam ngähisekë rot denengo yi ġağek bekwaj vesa.

Yesu Nër Alam Horek Yi

(Mt 23:1-36; Lk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Lob lev horek vu sir bë, “Ham gweğin ham in alam-horek-yi. In ahěj neving bë dejöp tob ading nivesa vesa, log ahěj neving bë alam debengwëng vu sir bedegeko arěj jağ dok alam tabaak, ³⁹ gahěj neving bë demedo lël mala dok dub-supinsën-yi los jağ na dega nos namuğın ġep nyëğ-nos-böp-yi. ⁴⁰ Alam sënë su kwaj nevonğın avëh alov rë, gağ deneggodek hir ngaa, log denejom rağ hus ading meris mu rağ alam malaj. Om nyëvewen rëk natök vu sir mekesuu rot.”

Avëh Alov Ti Tunğ Seriveng

(Lk 21:1-4)

⁴¹ Log Yesu to nedo dus vu keröng sën denetunğ monë seriveng loğ vu Anutu lo, benelë alam sën denetunğ lo. Lob lë mehönön los bengöj-ggoreksën ngähisekë gedenetunğ monë böpata loğ ya keröng, ⁴² log avëh alov ti hen monë ma, lob yik ko monë mahen kök luu mu beto metunğ luğ ya ving. Monë kök luu sënë yoh vu bë nah natu toea ti. ⁴³ Lob Yesu supin yi hur maluh lo ya menër vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönön nabë: Avëh alov ti sënë tunğ seriveng böpata rot kesuu seriveng pin sën alam denetunğ loğ ya keröng-seriveng-yi lo. ⁴⁴ Senër nebë sënë in sir mehönön los bengöj-ggoreksën behir ngaa ngähisekë nedo vu sir, gağ sën denetunğ lo og

yik metes. Gağ avëh sënë og su hen vahi nedo rë, rëk yö keyovekin keröng ahë degwa rağ metunğ yi ngaa pin tu seriveng gehen monë nos yi ma.”

Yesu Nër Bë Dub

Vabuung Rëk Kevoh Na

(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)

13 Yesu vu dub-vabuung-böp ayo meluğ yom, lob yi hur maluh ti nër vu yi bë, “Gwelë, tatovaha! Delev dub sënë rağ ġelöng malangeri gedub böpata benivesa rot!” ² Lob Yesu nër vu bë, “Ġelë begganğ böp böp sën delev rağ ġelöng agi? Su rëk degönengin ġelöng ti gejağ medo ngwë vavunë rë. Gağ rëk dekevoh pin medegetë geto jeggın jeggın.”

Nivanë Nyëmuğinsën

(Mt 24:3-14; Lk 21:7-19)

³ Yesu ya nedo rağ Kedu Kele-oliv, gAnutu yi dub-vabuung-böp nedo vahi yi, loğ Pita losho Yakobus lu Jon gAndreas bedeya vu yi medeloğ tepëk bë, ⁴ “Ġenanër vu he nabë ngaa sën genër lo rëk anon jağ dok buk tena? Geva rëk tato vu he nabë ngaa sënë vonğın natök nama?”

⁵ Lob Yesu nër vu sir bë, “Ham gweğin ham in mehö la rëk detetuhin ham!

⁶ Alam ngähisekë rëk denam medenanër sarëğ jağ nah sir nabë, ‘Mehö sën lo, yik sa sënë!’ Lob rëk detetuhin alam ngähisekë medenah vu sir.

⁷ Log ham rëk gwengo begö bengö galam denanër jeggın jeggın nabë vonğın berup, og ham su newamin jağ, in ngaa nebë sënë yö rëk nam, gağ Buk-tamusënek yö rëk nahën. ⁸ Lob alam dob ngwë rëk dekedi belosho alam dob ngwë dengis sir, gemehö-los-bengö ngwë losho yi alam rëk dekedi belosho mehö-los-bengö ngwë losho yi alam dengis sir. Log jemapi rëk gee jağ dob la, gemeyip

gevonḡ mehönon vu dob la. Ngaa sënë nebë nivanë sën avëh denevimeng in degeko naluj lo. ⁹Om ham gweḡin ham nivesa. In rëk degetunḡ ham doḡ na kaunsor lo nemaj, gedebeek ham doḡ dub-supinsën-yi, geham rëk bare kiap böp losho alam-los-bengöj böp malaj in sa alam ham, lob ham nanër sa rangah vu sir, ¹⁰geham nanër Bengö Nivesa rangah na menoh vu mehönon pin sën denedo dob-ë namuḡin rë, loḡ mëm buk govek na.

¹¹Lob bë denaduu ham medegeli ham na karabus medegevonḡ ham bare kot, og ham su newamin jak pevis nabë, ‘Sëk nanër nabë va?’ Ma! Gaḡ doḡ buk saga ham rëk nanër noh vu gaḡek sën Anutu yö rëk gevonḡ vu ham lo. In ham su ngo rëk kwamin bo gaḡek sënë benanër rë, gaḡ Anon Vabuung yö rëk gevonḡ gaḡek sënë vu ham beham nanër. ¹²Lob alam rëk degevonḡ arij lo doḡ na alam-begö-yi nemaj medengis sir medenadiik, log amaj rëk degevonḡ naluj nabë, gehurmahen rëk degevonḡ amaj los ataj doḡ na hir alam-begö-yi nemaj medengis sir nadiik, log alam pin rëk ahëj sengën vu ham in sa alam ham. ¹³Log mehönon sën denajom sa ahon medemedo los nij wëek rot menatök na buk sën denadiik lo, og rëk Anutu geḡo sir nah vu yi.”

**Yesu Nër Bë Nivanë
Böpata Rot Rëk Berup**

(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

¹⁴“Lob bë ham gwelë ngaa vabuung degwa nipaya bare doḡ nyëḡ ti sën su yoh vu bë bare doḡ rë lo begevonḡ paya vu, og alam sën denedo distrik Yudea lo debeya medena kedü pevis. (Bë mehöti natevin kapiya sënë, og yö kwa bo gaḡek sënë mejak ni rë!). ¹⁵Bë mehöti jak na sewah jak yi begganḡ yu tamangsën vavunë megeḡo ayööng doḡ buk saga, og su rëk doḡ nah geḡo yi kupek lu ngaa doḡ begganḡ ayo rë, gaḡ rëk beya mena pe-

vis. ¹⁶Log bë mehöti na medo huk anon, og su rëk pekwë menah begganḡ in geḡo yi röpröp ayööng yi lu ngaa rë, gaḡ rëk beya mena pevis! ¹⁷Log gëpin avëh sën naluj nare loḡ ayoj lo, gesir sën nahën denevo rur vu naluj lo doḡ buk saga. ¹⁸Om ham najom jak nabë ngaa sënë su natök vu ham doḡ kwev-ayööng-nikul-yi. ¹⁹Yönon, doḡ buk saga og rëk maggin böpata rot. Maggin nabë sënë su neggëp wirek vu buk sën Anutu tung ngaa pin lo rë, rot Beverup gwëbeng sagi. Log su rëk maggin nabë sënë berup vu dob sënë gökin nah vu tamusën rë. ²⁰Lob nabë Mehöböp su kwa bo nabë bepul buk saga dus rë, og mehöti su rëk medo vesa rë. Rëk mu kwa nevo yi alam sën ggoooin sir rak lo, om rëk bepul buk los maggin saga dus.

²¹Doḡ buk saga nabë mehö ngwë nanër vu ham nabë, ‘Ham lë! Yik Kerisi* sënë!’ ma nanër nabë, ‘Gwelë! Yi saga!’ og ham su gwevonḡ geving hir gaḡek. ²²In Kerisi-kuungsën la los alam denenër gaḡek kuungsën rangah la yö rëk dekedü bedegevonḡ huk los niwëek ag-gagga, gedegevonḡ ngaa böp böp, lob nabë deyoh vu og rëk degeḡo alam sën Anutu ggoooin sir rak lo nah vu sir. Rëk mu su deyoh vu rë.”

**Yesu Nër Bë Mehönon
Nalu Rëk Nom Dob**

(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

²³“Om ham gweḡin ham. Senër gaḡek sënë pin muḡin vu ham in bë ham jak ni bekwamin bo. ²⁴Ngaa maggin saga govek na rë, loḡ mëm ‘hes malakenu doḡ gekwev su rëk natum rë, ²⁵gebetuheng rëk geto in yaḡek, gengaa los niwëek pin vu yaḡek rëk de-sasukin sir.’

²⁶Lom doḡ buk saga rëk degelë Mehönon Nalu medo doḡ beggob ayo menom los niwëek böpata gevunëḡ

vunek yagek yi. ²⁷Lob rëk gevong beyi angër dena dengupin yi alam sën ggooiin sir rak tu yi alam lo noh vu nyëg pin. Vu dob vuheng atov mena menoh vu dob nenga lubeluu.”

Yesu Tatekin Gagek Rak Go*

(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

²⁸“Ham kwamin bo jak go* rë. Bë purpur berup ngu, og ham neraq ni bë go* vongin nabung beham dev jak na jök. ²⁹Om nabë ham gwelë ngaa pin sënë anon jak, og mëm ham jak ni nabë Mehönon Nalu yam dus rak benare ag-gata avi. ³⁰Sa nanër vu ham yönon nabë: Mehönon pin su rëk malaj nama na verök yi rë, log ngaa pin sën agi rëk anon jak. ³¹Yagek los dob rëk mala nama, gak mu sa gagek su rëk mala nama na rë, yö rëk gëp degwata.”

Yesu Nër Bë Su Mehöti Rak Yi Buk Ni Rë

(Mt 24:36-44; Lk 17:26-30, 34-36)

³²“Rëk mu ngaa sënë yi buk gehes mala, og mehönon pin duğin. Angër vu yagek duğin, geNalu duğin ving. Gak Ama yö timu rak ni. ³³Om ham gweğın ham, bemailamin medo natum, in ham duğin buk sën rëk nam natök vu ham lo. ³⁴Gagek sënë nebë mehöti kedi rak beya nyëg ading ti, log nër vu yi hur bë degeğın yi ngaa pin, log ya rak. Vong huk ggelek yoh vu sir ti ti genër vu mehö sën neğın veluung avi lo bë bare geğın nivesa, gesu gëp. ³⁵Lob rëk ham nabë. Ham medo malamin natum in ham duğin buk sën begganğ ala rëk nom lo. Rëk nom geto raggita, ma buk vuheng, ma sën kökrëh nahën nesu lo, ma nyëg hengsën. ³⁶In rëk nom pevis menatök vu ham geham gwëp. ³⁷Gagek sën senër vu ham agi, og yik senër vu alam pin bë ham medo malamin natum!”

Ggev Desap Sir Rak Bë Dengis Yesu

(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Jn 11:45-53)

14 Lob yik buk luu mu nahën in bë alam Yuda hir buk-vabuung-ggöksën-yi sën denegga brët sën yiist* nema in lo. Lob alam-deneqo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi denesero aggata rot in bë denadëgek medenajom yi ahon. Denevong in bë denaduu yi gedengis menadiik. ²Loğ denër bë, “Hil su gevong dok alam sën denegga nos böp agi malaj, in rëk dedun böpata.”

Avëh Ti Rikin Marasin Rak Yesu Vu Betania

(Mt 26:6-13; Jn 12:1-8)

³Log Yesu ya verup Betania benedo mehö sevuuknyë Simon ben. Denedo be-medo denegga nos, loğ avëh ti qo buayo ti beya begganğ ayo vu sir. Dero buayo sënë rak gelöng alabasta* gewël reggu nivesa loğ nare. Wël nart sënë sën dener-ikin rak heljeng beyi monë böpata rot, rëk avëh saga qo meloğ ya vu beberöp buayo rak gekeseh rak Yesu yu. ⁴Rëk alam la sën denedo ving sir lo ahëj sengen meyö denër vu sir bë, “Nevasap wël nivesa sënë in va? ⁵Gak nabë mëm mehöti bağo wël sagi jak K300 vu hil og mëm, in hil adok vu alam-kupek-masën jak!” Gedenër avëh saga rot. ⁶Rëk Yesu nër vu sir bë, “Gëpin! Ham su nanër yi! Yö semu sa rak ngaa nivesa. ⁷Gak alam-kupek-masën og rëk demedo noh vu buk geving ham gesu rëk nama na rë, lob bë ham kwamin bo nabë ham dok vu sir, og mëm ham yoh vu. Gak sak su rëk medo geving ham hus ading rë. ⁸Huk sënë yoh vu avëh sënë bë gevong. Rikin marasin sënë rak sa vorot in gero sa naviğ namuğın in sëk nadiik mededev sa. ⁹Gesa nanër vu ham yönon nabë: Rëk denanër Bengö Nivesa rangah na menoh vu dob pin bedenanër ngaa sën avëh vong vu sa

agi geving, in alam pin degenḡ mekwaj bo.”

**Yudas Nër Ġaḡek Ya Nare
Vorot Bë Rëḡ Gevonḡ Yesu
Doḡ Na Alam Yuda Nemaj**

(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

¹⁰Lob Yudas Iskariot sën sir nemadluho-bevidek-luu lo ti ya vu alam-deneḡo-seriveng hir ggev in bë nanër Yesu rangah begevonḡ doḡ na nemaj. ¹¹Denḡo yi ḡaḡek sënë, lob ahëj nivesa medenër bë rëḡ debaḡo yi, lom mëm Yudas kwa nesero buk los aggata sën bë gevonḡ Yesu doḡ na nemaj lo.

**Yesu Losho Yi Hur Maluh
Degga Nos Buk-ggöksën-yi***

(Mt 26:17-25; Lk
22:7-14, 21-23; Jn 13:21-30)

¹²Log buk vabuung sën alam Yuda denegga brët sën yiist* nema in lo yi buk muḡinsën verup ggovek ya. Yiḡ buk sën denesis sipsip nalu ggöksën-yi loḡ lo sënë, lob Yesu yi hur maluh ya de-loḡ tepëḡ vu yi bë, “He na ġero nyëḡ vu tena in ġegwa nos los reggu ggöksën-yi dok-a?” ¹³Lob vonḡ yi hur maluh luu ya genër vu luho bë, “Melu doḡ na nyëḡ böp Yerusalem, og mëm melu rëḡ natök vu mehöti genakud bël doḡ dëḡ ti, lom melu tamuın mena. ¹⁴Lob jaḡ na begganḡ ti, og melu nanër vu begganḡ saga ala nabë, “Tatovaha nër bë, “Sa begganḡ ayo vatëveḡ yi tena in sa los sa hur maluh lo aḡa nos los reggu ggöksën-yi dok-a?” ¹⁵Loḡ rëḡ tato ayo böp ti sën detonḡin medero ggovek ggëp vavunë lo vu meluu, lom melu gwero nos los reggu vu hil doḡ saga.” ¹⁶Nër vu luho nebë saga, log luho deya raḡ medeloḡ ya Yerusalem meya detök vu nḡaa pin yoh vu sën nër lo, lob mëm luho dero nos los reggu ggöksën-yi loḡ begganḡ ayo ti saga.

¹⁷Ggovek, log sehuksën lob Yesu losho yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo verup deya begganḡ ti saga. ¹⁸Lob nahën denegga nos los reggu, loḡ Yesu nër vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë ham sën newa nos ving sa agi ti rëḡ gevonḡ sa doḡ na alam sën denelë sa paya lo nemaj.” ¹⁹Lom ayoj maggin mesir ti ti deneloḡ tepëḡ in yi mesepa loḡ bë, “Maḡ sa?” ²⁰Loḡ nër yah vu sir bë, “Yiḡ ham nemadluho-bevidek-luu sënë ti. Ham sën hil nedaḡoo brët loḡ ḡabum agi lo ti. ²¹Mehönon Nalu rëḡ nadiiḡ nabë sën dekevu meneggëp loḡ Anutu-yi-ḡapiya wirek lo, rëḡ mu ḡëp in mehöti sën rëḡ nanër Mehönon Nalu rangah vu alam bedengis yi lo. Ko nabë ata su geḡo yi-ḡa?”

**Yesu Vo Pasa Mewis Vu Yi
Hur Nyë Muḡinsën**

(Mt 26:26-30; Lk
22:15-20; 1 Kr 11:23-25)

²²Nahën medo denegga nos, loḡ Yesu ḡo brët raḡ gejom raḡ in los ahë nivesa ya vu Anutu. Log debu bevo ggelek yoh vu sir genër bë, “Ham gweḡo nöḡ gwa! Sa reggos sënë!”

²³Log ḡo wain kap ti raḡ, gejom raḡ in los ahë nivesa ya vu Anutu, log vo vu sir pin medenum. ²⁴Log nër vu sir bë, “Sa ḡök sënë, sën sa ḡeseh loḡ yah mehönon nḡahiseḡë in bë tato nabë ḡaḡek mewis sën sejoo in doḡ vu sir lo rëḡ anon jaḡ. ²⁵Sa nanër vu ham yönon nabë sa su rëḡ nanum wain nabë sënë gökin nah rë, rot bena berup doḡ buk sën seḡ nanum wain agga ngwë doḡ Anutu-yi-nyëḡ.”

²⁶Ggovek log devonḡ raro ti, log to deyah dobnë medeyah Ḳedu Ḳele-oliv.

Yesu Nër Bë Pita Rëḡ Dah Yi Vun
(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Jn 13:36-38)

²⁷Deya raḡ lob Yesu nër vu sir bë, “Ham pin rëḡ gwevuū sa geḡam beya

mena. In dekevu wirek meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë:

‘Sa Anutu, sêḵ ngis sipsip alaj log sipsip lo degevu talë medena jeggîn jeggîn.’

²⁸ Om rëḵ nabë saga, loḵ sêḵ ḵedi jaḵ nah göḵin, lob sêḵ namuḡin mena distrik Galilea, loḵ ham rëḵ tamuîn sa.” ²⁹ Lom Pita nër yah bë, “Sir pin sënë og maḵ rëḵ degevu hong gedebeza medena, gaḵ saḵ su rëḵ gevonḡ nabë sënë rë!” ³⁰ Lob Yesu nër yah vu yi bë, “Sa nanër vu hong yönon nabë pehi sënë og ḵökrëeh su rëḵ ngu beron luu rë, log rëḵ gedah sa vun beron löö!” ³¹ Loḵ Pita nër niwëëḵ bë, “Seyoh vu bë sêḵ nadiiḵ geving hong, gaḵ sesu rëḵ dah hong vun rë, gerëḵ nama veröḵ yi!” Lob yîḵ sir pin denër nebë sënë.

Yesu Jom Raḵ Loḵ Huk Ti Ggëp Getsemane

(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

³² Lob Yesu losho yi hur maluh ya deverup nyëḡ ti sën denenër arë nebë Getsemane lo, lob nër vu sir bë, “Ham medo sënë, gesena najom jaḵ rë!” ³³ Lob ḵo Pita geYakobus luho Jon medetah ya teka, loḵ ayo maggin rot gekwa ketuin yi. ³⁴ Lob nër vu lööho bë, “Sayoḡ maggin rot vonḡin bë sa nadiiḵ, om melöö naḵöök medo sënë bemedo malamin natum begadu sa.” ³⁵ Log tah teka, lob petev meneggëp dob, log jom raḵ meketag bë yoh vu, og Anutu gevonḡ buk-maggin-yi sënë noh nenga in yi. ³⁶ Lob nër bë, “Aba-e! nebë Amaḡ-e! Geyoh vu bë gwevonḡ ngaa pin, om gweḵo ngaa maggin sënë vër in sa. Rëḵ mu su gesepa doḵ sa ḡaḡek, gaḵ ngo kwam!”

³⁷ Loḵ yah meya vu lööho melë gedeneḡḡep yiing, lob nër vu Pita bë, “Simon, ḡëwëp-a? Su geyoh vu bë medo malam natum dus ti rë?” ³⁸ Ham gweḡin ham, beham malamin natum geham najom jaḵ nabë ngaa ti su kepë ham.

Yönon, ham ayomin niyes raḵ, rëḵ mu navimin ni tebö!”

³⁹ Lob yah meya ketag vu Anutu beron ngwë ggöḵin menër ḡaḡek timu nebë sën nër muḡin lo. ⁴⁰ Loḵ yom to vu sir ggök yahin belë bë deneggëp yah, in malaj neggëp lo. Lom su deyoh vu bë denanër ḡaḡek ti nah vu yi rë.

⁴¹ Lom nevonḡ nebë saga netu beron löö, loḵ nër vu sir bë, “Ham ngo nahën newëp geham su malamin netum rë? Maam yîḵ ggovek, in sa buk yam töḵ vu sa ggovek ya! Devo Mehönon Nalu loḵ ya alam nij paya lo nemaj yönon!” ⁴² Om ham kwedi jaḵ mehil ana! Ham lë! Mehöti sën gevonḡ sa doḵ na nemaj lo yam dus raḵ!”

Yudas Nër Yesu Raḡah Mededuu Yi

(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Jn 18:3-12)

⁴³ Yesu nahën medo nenër bë saga log Yudas verup. Yi sën sir nemadluhobevidek-luu lo ti, lob ḵo alam yu böpata ti medeyam los paëp-yu-anil gebeḡö. Alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi, galam teta devonḡ sir yam. ⁴⁴ Lob mehö sën bë tato yi raḡah lo nër vu sir vorot bë, “Sêḵ tato Yesu vu ham nabë sënë: Nabë sa ḡemul* mehöti, og ham najom yi ahon beham gweḡin yi nivesa megweḵo mena.”

⁴⁵ Lob Yudas ya verup sesor meya vu Yesu pevis menër bë, “Tatovaha!” log mul* yi. ⁴⁶ Lob dejom yi ahon bededuu.

⁴⁷ Lob alam sën denare ving Yesu lo ti dadii yi paëp-yu-anil vër in newis besap alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi hur ti nenga ris vahi ya. ⁴⁸ Lom Yesu loḵ tepëḵ vu sir bë, “Ham yam in bë sero mehö-beḡö-hodeḵ-yi, om sën ham ḵo paëp-yu-anil los beḡö meyam in bë najom ahon-ë?” ⁴⁹ Sa netateḵin ḡaḡek vu ham loḵ dub-vabuung-böp yoh vu buk, rëḵ ham su nejom sa ahon rë! Rëḵ maam Anutu yi ḡaḡek sën dekevu wirek meneg-

gëp lo anon jak rë!" ⁵⁰ Lom yi hur maluh pin devuu yi gedeveya medeya.

Mağëm Ti Veya Meya

⁵¹ Loğ hur mağëm ti sepa Yesu meya. Bom yi loğ tob meris ti gesepa, lom dejom loğ tob in bë denajom yi ahon. ⁵² Rëk vuu tob loğ nemaj geveya meya ahë töksën.

Yesu Nare Loğ Kaunsor Mala

(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55, 63-71; Jn 18:13-14, 19-24)

⁵³ Log deko Yesu ya vu alam-deneço-seriveng hir ggev böp, geggev pin losho alam teta galam-horek-yi pin denesupin sir. ⁵⁴ Lob Pita tamuın sir meneya, rëk nevun yi in sir meneyam ggëp ading, meya verup alam-deneço-seriveng hir ggev böp yi beggag belok ya tete ayo menedo telig. Lob medo nevenguh nengwah ving ahëvavu sën denare medene-malajin nyëğ lo.

⁵⁵ Lob alam-deneço-seriveng hir ggev losho kaunsor pin denesero mehö la in bë denanër gağek jak Yesu gemëm dengis yi menadiik, rëk ma gesu detök vu rë. ⁵⁶ Alam ngahisekë denenër gağek tetuhinsën rak yi, rëk ma gedenenër jeggin jeggin, gehir gağek su neggëp ti rë. ⁵⁷ Gesir vahi kedi denër gağek tetuhinsën rak yi bë, ⁵⁸ "He hangö bë yi sënë nër bë, 'Sëk kevoh Anutu yi dub-vabuung-böp sën mehönon delev rak nemaj lo na, loğ buk natu löö lob sëk dev ngwë sën mehönon su denelev rak nemaj rë lo bebare nah.'" ⁵⁹ Rëk ma gehir gağek sën denër agi su neggëp ti ving rë.

⁶⁰ Lob alam-deneço-seriveng hir ggev böp kedi nare loğ sir vuheng atov gelok tepëk ya vu Yesu bë, "Su gënër gağek ti yom rë? Mehönon sënë denenër gağek va sën rak hong-ë?" ⁶¹ Rëk Yesu aye ma gesu nër gağek ti yah rë. Loğ alam-deneço-seriveng hir ggev böp loğ tepëk vu yi ggökin bë, "Hong Kerisi* ma ma?

Mehö sën hil nehaço arë rak lo nalu hong-a? Genanër!"

⁶² Loğ Yesu nër yah bë, "Yik sa lo sënë! Lob ham rëk gwelë Mehönon Nalu gemedo gëp Mehö Niwëëk nema vesa, gerëk jak medo beggob vu yağek menom." ⁶³ Lob alam-deneço-seriveng hir ggev böp kweek yi röprüp ading getahi bë, "Hil medo nesero mehönon sën denanër gağek jak yi lo in va? ⁶⁴ Ham ngo bë ko yi rak besevök Anutu? Om ham kwamin nevo bë?" Loğ sir pin denër bë vong paya om nadiik.

⁶⁵ Lob depesuv nyëğ kos rak yi gedevaku tob ggërin mala gedepëeng yi gedelok tepëk in bë, "Re sis hong-a? Genanër!" Lob ahëvavu sën denegin yi lo depetap yi ving.

Pita Lah Yesu Vun

(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Jn 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Log Pita nahën nedo rak telig, log alam-deneço-seriveng hir ggev böp yi hur avëh ti yam to vu sir ⁶⁷ belë bë Pita medo nevenguh nengwah, lob gët yi pangsen genër bë, "Hong sënëk melu Yesu Nasaret nesepa ham!" ⁶⁸ Rëk lah yi vun bë, "Ma! Sa su rak ni rë! Sa duğin hong gağek sënë." Lob kedi rak meyah nare loğ tete avi, log kökrëeh ti su. ⁶⁹ Loğ hur avëh ti sën lo lë yi ggökin genare loğ tete avi, lom nër vu alam sën denare dus vu yi lo bë, "Mehö saga yik sir ti saga!" ⁷⁰ Rëk nër ggökin yah bë, "Ma!"

Lob nare teka rë, loğ alam sën denaregu lo denër vu Pita ggökin bë, "Yönon rot! Yik hir mehöti sën hong-ë! In hong Galilea ti!" ⁷¹ Rëk Pita du gağek in yi benër niwëëk rot neggëp Anutu mala bë, "Yönon vavunë! Sa duğin mehöti sën ham nenër agi! Bë sa gekuung jak og Anutu ngis sa mesa nadiik." ⁷² Log pevis bekökrëeh su netu beron luu, lob Pita kwa vo yah Yesu yi gağek sën nër lo bë, "Kökrëeh su rëk ngu beron

luu rë, log rëk gedah sa vun beron löö.”
Pita kwa vo lob kwa paya besu rot.

Yesu Nare Loḵ Kiap Böp Pilatus Mala

(Mt 27:1-2, 11-14; Lk
23:1-5; Jn 18:28-38)

15 Monbuk anon lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam teta, galam-horek-yi, gekaunsor pin bedevengwëng raḵ Yesu, log mëm deduu yah meya devo loḵ ya Pilatus nema. ²Lob Pilatus loḵ tepëḵ vu yi bë, “Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong-a?” Loḵ nër yah vu bë, “Gënër ya meyoh vu!” ³Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev denër ḡaḡek ngähiseḵë raḵ yi. ⁴Lom Pilatus loḵ tepëḵ ggöḵ yahin bë, “Su gënër ḡaḡek ti yom rë? Gëngo bë denenër ḡaḡek ngähiseḵë raḵ hong-a?” ⁵Rëḵ Yesu su nenër ḡaḡek ti yah rë gema, lom Pilatus kwa ya ngahi rot.

Denër Bë Yesu Nadiiḵ

(Mt 27:15-26; Lk
23:13-25; Jn 18:39-19:16)

⁶Alam Yuda hir Buk-ggöksën-yi* lob hir aggata neggëp nebë sënë neyoh vu ngebek pin bë Pilatus nelëëin ḵarabus ti ti vër. Bë detahi mehöti arë, og Pilatus nelëëin mehö timu saga neyah vu sir. ⁷Lob vu buk saga alam sën denesis begö vu gavman, gesir vahi sën denesis mehö la medenediḵ beya denedo ḵarabus lo, lob sir ti arë nebë Barabas. ⁸Lob alam yu böpata verup deya vu Pilatus medeketaḡ vu bë, “Gwevong nabë sën genevong yoh vu ta lo!” ⁹Loḵ Pilatus nër yah vu sir bë, “Ham vongin bë sa ḵevelekin alam Yuda hir mehö-los-bengö sënë lo vër nöḵ vu ham ma ma?” ¹⁰In raḵ ni bë alam-deneḵo-seriveng hir ggev ahëj nevong medenelë Yesu paya, om sën devo yi loḵ ya nema. ¹¹Rëḵ alam-deneḵo-seriveng hir ggev deloḵ alam pin ahëj bë denanër vu Pilatus bekevelekin Barabas vër. ¹²Loḵ Pilatus loḵ tepëḵ yah vu sir

ggöḵin bë, “Log sëḵ gevong va vu mehö sënë, sën ham nenër yi bë alam Yuda hir mehö-los-bengö lo?” ¹³Rëḵ detahi yah vu bë, “Gëngis yi ḵaḵ na ḵelepeḵo*!” ¹⁴Lom Pilatus loḵ tepëḵ vu sir bë, “In va? Mehö sënë vong va paya?” Rëḵ pasang detahi ya niḵelap bë, “Gëngis yi ḵaḵ na ḵelepeḵo*!” ¹⁵Lob mëm Pilatus ngo hir ḡaḡek bevongin bë alam ahëj nivesa ḵaḵ, lom kevelekin Barabas vër, gevong Yesu ya in bë alam-begö-yi debeek yi, loḵ mëm dengis yi ḵaḵ na ḵelepeḵo*.

Alam-begö-yi Denër Pelësën Raḵ Yesu

(Mt 27:27-31; Jn 19:2-3)

¹⁶Lob alam-begö-yi vahi deḵo Yesu medeloḵ ya Pilatus yi beggang-ḡaḡek-yi ayo ti (Rom ayej nebë Prëtoryam), log detahi alam-begö-yi vahi bedesupin sir ya ving. ¹⁷Lob deröp tob mala saḡap ti loḵ Yesu gedebuu aggis niggin ggin tahu alam-los-bengöj hir madub gedetung raḵ yu. ¹⁸Log depelë yi gedesis nemaj vu gedenër bë, “Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong, mehö böp los ḡayeheng!” ¹⁹Log desis yu raḵ atoheng ngesing gedepesuv nyëj ḵos raḵ yi gedeyun lusej vu yi. ²⁰Denër pelësën raḵ yi ggovek, log dekah tob mala saḡap sën vër gederöp yö yi tob loḵ yah, log deḵo yi yah meya dobnë in dengis yi ḵaḵ na ḵelepeḵo*.

Yesu Nare Raḵ Ḵelepeḵo

(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Jn 19:17-27)

²¹Deḵo medeya lob detöḵ vu mehöti loḵ aggata geverup. Simon vu Kurene, sën Aleksander lu Rupus amaj lo, verup in bë doḵ na nyëḡ böp Yerusalem, lob alam-begö-yi dejom yi ahon gedenër bë, “Kwerë ḵelepeḵo*!”

²²Lob deḵo Yesu medeya nyëḡ ti sënë arë nebë Golgota (sënë nebë Nyëḡ-yuseḵë). ²³Lob dekeseḵ mur* teka loḵ ya wain medeggee loḵ gedevu vu, rëḵ nilëlin gesu num rë. ²⁴Lob desis yi raḵ ya ḵelepeḵo*, log detë ḡelöng mahen teka

la in bë gooin sir ti ti jaḵ bedegeḵo yi tob.

²⁵ Log 9 krök monbuk lob desis yi raḵ ya ḵelepeḵo*. ²⁶ Gedekevu yi ḡaḡek sën mehönön denenër raḵ yi lo raḵ neg-ḡep ḵelepeḵo* yu nebë: *ALAM YUDA HIR MEHÖ-LOS-BENGÖ SËNË!* ²⁷ Log desis alam begö hodeḵ luu raḵ ḵelepeḵo* ving. Ngwë nare ggëp nema vesa gengwë nare ggëp nema ḵej. ²⁸ [Nebë saga lob Anutu yi ḡaḡek wireḵ hen lo anon raḵ, sën nebë: “Detevin yi ving alam nij paya sën denekeyëh horeḵ lo.”]

²⁹ Lob alam sën deneyah gedeneyom lo, denenër pelë raḵ yi gedenevarah nemaj vu yi gedenenër bë, “Hongëḵo! Genër bë kwevoh Anutu yi dub-vabuung-böp na, geḡedev nah buk löö mu? ³⁰ Om ngo ḡedok vu hong meḡeduk vu ḵelepeḵo* meḡenam!” ³¹ Galam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam-horeḵ-yi denenër pelë raḵ yi ving bedenenër vu sir bë, “Nelok vu alam, gaḵ su yoh vu bë yö dok vu yi rë. ³² Nabë yi Kerisi, balam Israel hir mehö-los-bengö yönön, og gevuu ḵelepeḵo* geduk menam. Hil ḡalë nabë saga loḵ mëm hil ḡevongḡ geving yi!” Gemehö luu sën desis luho nare raḵ ḵelepeḵo* vahi vahi lo denepelë yi ving.

Yesu Diik

(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Jn 19:28-30)

³³ Log hes vuheng raḵ, loḵ malakenu loḵ beyoh vu dob pin beyam to 3 krök sehuksën. ³⁴ Lob 3 krök sehuksën lob mëm Yesu nḡeeḵ böpata bë, “*Eloi, Eloi, lama sabaktani!*” —sënë degwa nebë: “*Sa Anutu! Sa Anutu! Nebë va sën ḡevuu sa ya-ë?*” ³⁵ Lob alam sën denare dus vu yi lo vahi denḡo lob denër bë, “Ham ngo! Netahi Elia!” ³⁶ Loḵ mehöti tup meḵo nḡaa ayo sovinsën sën nedo loḵ loo lo ti bedaḡoo loḵ wain ahëḡgin sën arë nebë vineḡḡa lo, geduu raḵ ḡagwëḵ gevo ya verup loḵ Yesu avi in bë sesuvin, loḵ

mehö sënë nër bë, “Ham naḵöök! Hil ḡalë rë nabë Elia rëḵ nam ḡeḵo yi vër in ḵelepeḵo* ma rëḵ nama!” ³⁷ Lob Yesu nḡeeḵ böpata log diik ya, ³⁸ lob tob böp sën neruu dub-vabuung-böp ayo vabuung lo kweeḵ raḵ luu ggëp vavu beya metök ahu.

³⁹ Lob Rom hir alam-begö-yi hir ggev ti sën nare Yesu mala lo lë bë diik ya, lom nër bë, “Mehö sënë og Anutu Nalu yönön rot!” ⁴⁰ Gavëh la denare ading teḵa mevare denelë. Sir lo sënë Maria vu Magdala, geMaria ngwë sën Yakobus mahen luho Yoses ataj, geSalome. ⁴¹ Vu buk sën Yesu nahën nedo Galilea lo, lom lööho sënë denesepa yi medeneloḵ vu yi. Gavëh vahi sën denesepa yi belosho de-raḵ medeya Yerusalem lo denare ving.

Debë Yesu Loḵ Waak-heljäng-yi

(Mt 27:57-61; Lk 23:50-55; Jn 19:38-42)

⁴² Log hes ggoveḵ in bë duk na, lom alam Yuda kwaj nevo bë degero sir in dega nos dok Buk-sewahsën-yi* monbuk. ⁴³ Lom Yosep vu Arimatea sën kaunsor böp ti los arë, beyi mehö sën medo netunḡ mala in buk sën Anutu-yi-nyëḡ anon jaḵ lo. Sën kedi raḵ los ni-wëëḵ meya vu Pilatus meḵetaḡ vu yi bë juh Yesu nihel vër in ḵelepeḵo*. ⁴⁴ Lob Pilatus lëḵ in, ḡekwa vo bë maḵ diik pevis ma va? Lom vonḡ ḡaḡek ya vu alam-begö-yi hir ggev yam, beloḵ tepëḵ vu bë, “Mehö sënë lo diik ya verök yi ma ma?” ⁴⁵ Rëḵ alam-begö-yi hir ggev vonḡ ḡaḡek yom vu, lob raḵ ni bë diik ya verök yi, lob mëm nër vu Yosep bë juh heljäng vër beḡeḵo mena. ⁴⁶ Lom Yosep baḡo tob veroo nivesa ti, beruh Yesu nihel vër in ḵelepeḵo* meḡom loḵ, ḡebë loḵ ya waak ti sën yö desap loḵ ḡelöng meris, log tetolin ḡelöng böpata yah ḡḡerin avi. ⁴⁷ GeMaria vu Magdala, geMaria sën Yoses ata lo, luho delë nyëḡ sën debë heljäng loḵ ya negḡep lo.

Yesu Kedi Raḵ Yah

(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Jn 20:1-10)

16 Log Buk-sewahsën-yi* saga ggovek ya, lob Maria vu Magdala lööho Maria ngwë sën Yakobus ata lo, geSalome, belööho ya debaḡo marasin reggu nivesa in bë dejikin jaḵ Yesu nihel vu bedub. ²Buk-sewahsën-yi ggovek ya geheng to, loḵ Soda monbuk anon, lob deked i raḵ medeya bedub, loḵ mëm hes mala töḵ. ³Nahën deneyök aggata gedenenër vu sir bë, “Maḵ re rëḵ tetolin ḡelöng böpata ti sën nare ggërin waak avi lo na vu hil-a?” ⁴Loḵ devër malaj raḵ medelë loḵ bë ḡelöng böpata sën lo tetolin meya nare ya nenga vorot. ⁵Lob lööho deluḵ ya waak ayo lom delë gemaḡëm ti nedo ggëp lööho nemaj vesa. Yi tob veroo adingsekë, lom delëḵ mekenuj ya.

⁶Lob anḡër sënë nër vu sir bë, “Ham su ḵenumin na! Ham yam nesero Yesu Nasaret sën desis yi raḵ ḵelepeḵo lo. Rëḵ mu su negḡëp sënë rë, gaḵ kedi raḵ meya. Melöö lë! Nyëḡ sën debë yi loḵ lo negḡëp meris. ⁷Om melöö nah mena nanër vu yi hur maluh, gevu Pita geving, nabë: Muḡin meya distrik Galilea om ham tamu in. Ham rëḵ gwelë yi vu sagu noh vu ḡaḡek sën yö nër vu ham wirek lo.”

⁸Lob lööho vu waak ayo meto deyom dobnë pevis medeveya medeyah. Denelëḵ rot gavij netök gedeneḡḡöneng in sir, lom su denër ranḡah vu mehöti rë.

Yesu Tato Yi Vu Maria

(Jn 20:11-18)

⁹[Yesu kedi raḵ loḵ Soda monbuk anon, lom tato yi vu Maria vu Magdala muḡin. Yi sën Yesu tii memö nemadvahibevedek-luu to deya in yi wirek lo. ¹⁰Avëh sënë yah meya menër bengö vu alam sën denesepa Yesu benahën medo

denesu medenesis sir lo. ¹¹Nër bedenḡo bë kedi raḵ menedo mala vesa metök vu yi, rëḵ ma gesu debë nengaj vu aye rë.

Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh Luu

(Lk 24:13-35)

¹²Ggovek ya loḵ sir luu medo denete-tuu aggata medeneya vuheng ti, lom Yesu töḵ vu luho rëḵ ni agga ngwë raḵ. ¹³Lom luho deyah meya denër bengö ranḡah vu sir vahi, rëḵ su devonḡ ving luho ving rë.

Yesu Vo Huk Vu Sir

Nemadluho-bevidek-ti

(Mt 28:16-20; Lk 24:36-49; Jn 20:19-23)

¹⁴Ggovek loḵ mëm yi hur maluh nemadluho-bevidek-ti sënë medo denegga nos loḵ begganḡ ayo ti, lom ya meto metök vu sir medelë yi, lom nër sir in su devonḡ ving yi rë gayoj niwëëḵ. Nenër sir nebë sënë in su devonḡ ving alam sën delë bë kedi raḵ yah lo hir ḡaḡek rë. ¹⁵Loḵ mëm nër vu sir bë, “Ham na menoh vu dob pin, beham nanër Bengö Nivesa ranḡah vu mehönon pin. ¹⁶Mehö sën ayo neyam timu vu sa geripek bël lo, og sëḵ ḡaḵo yi nom vu sa berëḵ medo mala-tumsën degwata. Gaḵ mehö sën su ayo neyam timu vu sa rë lo, og rëḵ medo los yi nḡaa nipaya menatök jaḵ nyëvewen bemala nama. ¹⁷Alam sën ayoj neyam timu vu sa lo, og deyoh vu bë rëḵ degevonḡ nḡaa böp nabë sënë: Rëḵ degetii memö geto dena jaḵ sarëḡ, log debengwëḡ doḵ nyëḡ ngwë ayej, ¹⁸log nabë denajom nyël, ma, denanum bël diiksën, og su rëḵ denadiiḵ rë. Gerëḵ degebë nemaj jaḵ alam nijraḵsën benijvesa jaḵ.”

Yesu Raḵ Yah Yaḡek

(Lk 24:50-53; Sn 1:9-11)

¹⁹Mehöböḡ Yesu nër vu sir nebë saga ggovek ya, log Anutu ḵo yi raḵ yah yaḡek

benedo nema vesa. ²⁰Geyi hur maluh
deya rak beya denenër yi Bengö Nivesa
rangah ya meyoh vu nyëg pin, geMe-

höböp nedo ving sir menelok vu sir,
genevong ngaa böp los niwëëk yoh vu
gägek sën nër vu sir lo.]

Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Lukas Kevu

Lukas Kevu Ƴapiya Sënë Vu Teopilus

1 Oo mehö böp Teopilus*, serak ni bë alam ngahi kwaj nevo ngaa sën tøk vu he lo, bedekavu loƳ ya Ƴapiya vorot. ²Desepa loƳ alam sën denelë ngaa pin agi rak malaj vu muginsën lo ayej, bedekavu yoh vu. Alam sënë hir huk bë denanër Anutu yi Ƴagek rangah, om deturin vu he. ³RëƳ mu sa kwaƳ nevo ving bë mak mëm sëƳ Ƴevu niröp rot beƳevong nök vu hong, in sa nado ving sir hus ading beseloƳ tepëƳ in ngaa pin sën yö vu agu meyam lo degwa mehero vu sir. ⁴Nebë saga in bë ƳeƳak Ƴagek sën detahu hong loƳ lo ni nivesa nabë sënëƳ yönon rot.

Angër Nër Vu Sakaria Bë Venë RëƳ GeƳo Nalu Jon

⁵Mehö-neƳo-seriveng ti nedo loƳ buk sën Herot* tu alam Yuda hir mehö-los-bengö lo. Arë nebë Sakaria, balam sën Abia neƳin sir lo ti yi. Gevenë arë nebë Elisabet, geyi degwa vu Aaron. ⁶Luhu denevong ngaa niröp ƳƳëp Anutu mala. Denesepa loƳ horek los Anutu yi Ƴagek pin gesu denevuu ti rë. Ngaa nipaya ti su negƳëp vu luhu rë. ⁷RëƳ luhu naluj ma, ƳElisabet nare babu seƳë, beluhu atov ya.

⁸Lob yah verup Abia yi alam hir buk bë deƳëƳin huk dub-vabuung ayo, lob Sakaria yi buk bë Ƴevong, lob Ƴo rak menevong menare Anutu mala. ⁹Yik deggoin yi rak loƳ alam-deneƳo-seriveng vahi yoh vu sën denevong lo, in bë doƳ na Mehöböp yi dub ayo vabuung mebesi ngaa bereƳƳu nivesa berup na vu Anutu. ¹⁰Alam ngahiseƳë desup sir meyam vare denejom rak ƳƳëp dob, log loƳ ya nevesi ngaa reggu nivesa

verup neya. ¹¹Lob Sakaria lë ƳeMe-höböp yi angër ti verup nare jepö sën ngaa reggu nivesa yi lo nenga vesa. ¹²Lë angër, lob lëƳ meƳenu ya, ƳegƳöneng rot. ¹³RëƳ angër nër vu yi bë, “Sakaria, su ƳegƳöneng! Anutu ngo hong vengevsën Ƴgovek ya, om venëm Elisabet rëƳ ƳeƳo hurmahen maluh ti vu hong. Lob Ƴetahi ƳƳev jak yi nabë Jon. ¹⁴RëƳ ayom nivesa, Ƴekwam vesa rot. Ata rëƳ ƳeƳo yi, lob alam ngahiseƳë rëƳ kwaj vesa rot in yi medenapisek in. ¹⁵Lob rëƳ natu ƳƳev mebare Mehöböp mala. Su rëƳ nanum wain los bël niwëëƳ rë, Ƴak yö rëƳ nahën doƳ bare ata ayo, log Anon Vabuung rëƳ doƳ nam Ƴërin ayo. ¹⁶Lob rëƳ Ƴërin alam Israel ngahiseƳë denom vu hir Anutu sën hir Mehöböp lo. ¹⁷RëƳ natu mehö niwëëƳ los Ƴayeheng nabë sën Elia wirek lo benamugün, loƳ mëm Mehöböp tamuın yi menam. RëƳ Ƴevong mamer, lob alam hib los hurmahen degelë sir nivesa. Log rëƳ Ƴërin alam-Ƴagek-keyëhsën ayoy bedesepa doƳ alam-yohvu kwaj nivesa. Log rëƳ Ƴevong huk in mehönon borot medegero sir in Mehöböp rëƳ nam.”

¹⁸Lob Sakaria nër yah vu angër bë, “SëƳ jak Ƴagek sënë ni nabë yönon nabë va? Sa atov ya, besa venëƳ atov ya ving.”

¹⁹LoƳ angër nër yah vu bë, “Sa Gabriel, besa nare Anutu mala, bAnutu yö vong sa yam niröp in bë sa nanër vu hong, meƳevong bengö nivesa sënë nök vu hong. ²⁰Om gwengö rë! Sa Ƴagek sënë rëƳ anon jak doƳ buk sën Anutu Ƴggoın rak vorot lo. RëƳ su Ƴevong ving sayëƳ rë, om rëƳ Ƴengoo jak kwam, gesu rëƳ ƳebengwëƳ rë, rot bena berup doƳ buk sën ngaa pin agi anon jak lo, lom mëm.”

²¹Log alam medo deneƳin Sakaria hus ading rot, lob kwaj ya ngahi, in ya nedo rot loƳ dub ayo vabuung. ²²LoƳ luk yom, lob su yoh vu bë bengwëƳ rë. Lom derak ni bë tøk vu ngaa agga ti loƳ dub ayo

vabuung. Lom yik netato ngaa raḵ nema mu vu sir, in avi mir. ²³ Loḵ Sakaria ggovek yi huk, log yah meya ben.

²⁴ Ggovek, loḵ mēm venē Elisabet nalu loḵ, beyō neggēp begganḡ ayo yoh vu kwev nemadvahi beggēp neḵo Mehōbōp arē raḵ bē, ²⁵ “Mehōbōp vonḡ nebē sēnē vu sa. Sa naluḡ ma besa niḡ nemum, rēḵ ma geMehōbōp kwa vo sa besemu sa.

Angēr Nēr Vu Maria Bē Rēḵ Geḵo Nalu Yesu

²⁶ Elisabet nalu loḵ bekwev nemadvahi bevidek ti ggovek ya, loḵ mēm Anutu vonḡ angēr Gabriel ya distrik Galilea nyēḡ bōp ti arē nebē Nasaret. ²⁷ Ya vu avēh avō ti sēn deggooin yi raḵ ggovek menedo vu mehōti arē nebē Yosep. Yi degwa vu Davit*. Gavēh avō arē nebē Maria. ²⁸ Gabriel ya vu yi benēr bē, “Hong-e! Anutu kwa vonḡin hong, menelē hong nivesa. Mehōbōp nedo ving hong.”

²⁹ Maria ngo ḡagek sēnē, lob ayo ya ngahi rot, gekwa nevo bē, “Maḵ ḡagek va ti sēnē?”

³⁰ Loḵ angēr nēr vu yi bē, “Maria, su newam jaḵ. Anutu ahē nivesa vu hong. ³¹ Om gwengō rē! Rēḵ nalum doḵ, lob gweḵo nalum maluh ti. Lob ḡetahi ggev jaḵ nabē Yesu. ³² Rēḵ natu Mehōbōp los bengō, lob denanēr yi nabē Anutu Kesu-sēn nalu. Log Anutu rēḵ gevonḡ yi natu mehō-los-bengō doḵ nah yi degwa Davit ben. ³³ Rēḵ natu Yakop yi mewis lo hir mehō-los-bengō degwata. Lob rēḵ natu alaj megeḡin sir degwata los degwata.”

³⁴ Loḵ Maria loḵ tepēḵ yah vu angēr bē, “Ngaa sēnē rēḵ anon jaḵ nabē va, in sengō nahēn nado gesa su raḵ maluh ti rē?”

³⁵ Loḵ angēr nēr yah bē, “Anon Vabu-ung rēḵ jaḵ nōk hong, ḡAnutu Vavunē Kesu-sēn niwēēk rēḵ gebom hong. Om rēḵ denanēr hurmahen sēn gweḵo agi vu tamusēn nabē vabuung, los denanēr

nabē Anutu Nalu. ³⁶ Om gwengō agi rē! Hong ngwē Elisabet atov ya, rēḵ nalu aḡuu loḵ nare ahē. Wirek og alam denenēr yi bē nare babu seḵē, rēḵ gwēbeng og nalu loḵ bekwev nemadvahi-bevidek-ti ggovek ya. ³⁷ In Anutu yoh vu bē gevonḡ ngaa pin.”

³⁸ Loḵ Maria nēr bē, “Mehōbōp yi hur avēh sa, om yō gevonḡ noh vu sēn ḡenēr aga.” Lob mēm nedo gangēr ya.

Maria Ya Nelē Elisabet

³⁹ Maria kedi loḵ buk saga bepevis meya begganḡ-bu ti ggēp Yuda hir nyēḡ ḵedu, ⁴⁰ beya meloḵ ya Sakaria yi begganḡ benēr hes vuheng raḵ Elisabet. ⁴¹ Hurmahen nare loḵ Elisabet ayo, ḡElisabet ngo Maria aye, lob hurmahen neggee loḵ ayo rot. Lob Anon Vabu-ung loḵ yam ḡḡerin Elisabet ayo, ⁴² lob tahi niwēēk bē, “Anutu semu hong kesuu avēh pin. Besemu hurmahen sēn nare loḵ ayom aga ving. ⁴³ Sa nebē va om sēn Mehōbōp ata yam vu sa-ē? ⁴⁴ Om gwengō rē, sa hanḡo ayem loḵ ya nengag, lob hurmahen sēn loḵ nare sayoḡ agi kwa vesa beggee. ⁴⁵ Yōnon, Mehōbōp rēḵ semu hong in gevonḡ ving ḡagek sēn nēr vu hong lo.”

Maria Yi Raro

⁴⁶ Lob Maria nēr bē:
“Sa nehaḵo Mehōbōp arē raḵ loḵ ayoḡ.
⁴⁷ Lob sanoḡ nepisek in Anutu sēn ḵo sa yah vu yi lo.
⁴⁸ In sa og ngaa meris,
rēḵ setu yi hur avēh besemu sa.
Om vu gwēbeng sēnē gevu tamusēn, og alam pin rēḵ denanēr nabē Anutu semu sa.
⁴⁹ In Anutu Mehō Niwēēk ata vonḡ ngaa bōpata rot vu sa, garē tu vabuung.
⁵⁰ Yi semusemu neggēp ving alam sēn deneggurek babu lo,
genesepa loḵ naluj lo meneya meneya rot.

⁵¹ Nema nevonğ huk niwëëk,
log netii alam sën deneko sir rak loğ ayoj
lo, meya denepalët lok.

⁵² Nedahun alam-los-bengöj niwëëk
wëëk,

geneko alam sën su los arëj rë lo rak.

⁵³ Nevo ngaa nivesa vesa vu alam sën
denerak vu in ngaa lo, bedeneko
beggovek,

rëk alam sën los bengöj-ggoreksën lo, og
netii sir yah los nemaj meris.

⁵⁴ Nelok vu yi hur Israel,
in yö nahën kwa nevo yi gağek

⁵⁵ sën nër wirek vu hil dobahë Abraham
lo bë

rëk kwa gevongin yi losho yi mewis sën
rëk deberup vu tamusën lo,

beyö gëp degwata.”

⁵⁶ Lob Maria nedo ving Elisabet yoh vu
kwev löö, lok yah meya ben.

Elisabet Ɔo Nalu Jon

⁵⁷ Lob Elisabet yi buk ggovek ya bë
geko nalu, lob Ɔo nalu agu. ⁵⁸ Lob yi
alam sën sir beggang-bu ti lo losho alam
sën sir degwa ti lo denğo bë Mehöböp
semu yi böpata rot, lob kwaj vesa ving
yi.

⁵⁹ Log buk nemadvahi-bevidek-luu
ggovek ya, geti netu löö, lob deyam in
bë degerah* hurmahen navi. Devongin
bë detahi ama arë Sakaria jak yi, ⁶⁰ rëk
hurmahen ata nër bë, “Ma! Hil tahi
Jon jak yi.” ⁶¹ Lok denër yah vu yi bë,
“Rëk mu hong alam ti su arë nebë saga
rë-o.” ⁶² Rëk ma, lob detato rak nemaj
vu ama bë vongin bë tahi ggev re jak
nalu, ⁶³ lob tato bedeko taperë mahen
ti yam bekevu rak bë: “Arë nabë Jon.”
Lob kwaj ya ngahisekë rot.

⁶⁴ Lob mëm Sakaria kwa nivesa lok
yah pevis, bemëm daggen sepëp rak
benevengwëng, beneko Anutu arë rak.

⁶⁵ Lob alam sën sir beggang-bu ti lo deg-
göneng rot, beya denër ngaa pin sënë ya
meyoh vu distrik Yudea nyëğ kedu pin.

⁶⁶ Lob alam pin sën denğo bengö lo debë
lok ya yuj, bemedo mekwaj nevo, mede-
nenër vu sir bë, “Mağ hurmahen sënë rëk
jig lob gevong nabë va?” Lob Mehöböp
nemalain yi menegin.

Sakaria Yi Raro

⁶⁷ Lob Anon Vabuung lok yam ggërin
ama Sakaria ayo bevong menër gağek
rangah nebë:

⁶⁸ “Hil gağo Mehöböp arë jak, hil Israel
hil Anutu.

In yam vu yi alam in bë dok vu sir beğeko
sir vër in hir ngaa nipaya nyëvewen.

⁶⁹ Genevong mehö niwëëk ti verup lok yi
hur Davit* yi mewis

in bë geğo hil nom vu yi.

⁷⁰ Yoh vu gağek sën nevonğ verup yi
alam vabuung lo avij bedenener
rangah yö vu agu rot beyam lo.

⁷¹ Bë: Rëk geğo hil vër in alam sën den-
esis begö vu hil

los alam sën denelë hil paya lo nemaj.

⁷² Nevonğ yam in bë gağek
kwa-vonginsën sën nër vu hil Ɔenud
lo lo anon jak,

genevong in bë gağek vabuung sën joo
vu sir wirek lo anon jak.

⁷³ Gağek sën nenër los yönon vavunë vu
hil dobahë Abraham nebë:

⁷⁴⁻⁷⁵ Rëk geğo hil vër in alam sën denesis
begö vu hil lo pin nemaj

gehil su rëk agönengin sir rë,

lok mëm hil bare mala menatu yi alam
vabuung los yohvu meğako arë jak
noh vu buk pin vu dob.

⁷⁶ Log hong, hur mahen-e! Alam
rëk denaner hong nabë
Mehöböp los gayeheng yi
mehö-nenër-gağek-rangahsën ti
hong.

In rëk genamugin megwetongin
Mehöböp yi aggata,

⁷⁷ lob Anutu-yi-alam dejak ni nabë
vongin kevoh hir ngaa nipaya na,
gegeğo sir nah vu yi.

⁷⁸ Ngaa sënë rëk berup in hil Anutu kwa vongin hil,

lom rëk gevong Mehö-rangah-yi nam vu hil nabë sën hes neverup monbuk menetum rak hil.

⁷⁹ Rëk nam in gevong berangah jak in alam sën denedo loḵ malakenu bevongin denadiik lo,

gerëḵ geko hil vahi betato aggata vu hil in hil medo nivesa los ayod gëp revuh.”

⁸⁰ Loḵ hurmahen sënë rig meböḵ rak, lob töḵ vu kwa besepa loḵ ngaa nivesa. Loḵ mëm ya nedo nyëḡ-yumeris rot beya verup loḵ buk sën töḵ yam tato yi vu alam Israel.

Maria Ƙo Yesu

(Mt 1:18-25)

2 Lob vu buk saga alam Rom hir mehö-los-bengö Sisar* Augustus vong gaḡek ya vu alam pin nebë vongin gevong sensas ti bekevu alam pin arëj. ² Kwirinius tu kiap böḵ menegin distrik Suria loḵ buk saga, lob vong sensas nyëdahis sënë.

³ Lob alam pin deneya medeneya bej in bë dekevu arëj.

⁴ Lob Yosep vu Nasaret ggëḵ distrik Galilea merak meyah Davit yi nyëḡ Betlehem ggëḵ distrik Yudea, in Davit* yi mewis yi, beyi degwa vu Davit*. ⁵ Luho venë Maria sën deli vu yi in bë luho denajom nemaj lo, deya in bë kiap kevu luho arëj doḵ ti. GeMaria nalu loḵ nare ayo.

⁶ Lob luho ya verup denedo Betlehem, log Maria yi buk ggovek ya bë geko nalu.

⁷ Lob ƙo nalu aḡuu mebom yi loḵ tob mebö loḵ neggëḵ reggu hir ḡabum-nos-yi, in vatëveḵ bej pup ya genyëḡ len ti su neggëḵ rë.

Angër Nër Bengö Vu Sipsip Alaj

⁸ Lob sipsip alaj denedo dus vu nyëḡ Betlehem saga bedenegin hir sipsip buk ggëḵ pahup ayo. ⁹ Lob Anutu yi angër ti yam vu sir, beniḡapiik los vuneḵ vuneḵ yaḡek yi jëh rak sir nebë nengwah bö-pata, lom deggöneng rot. ¹⁰ Loḵ angër nër vu sir bë, “Ham su newamin jak! Gaḡ ham gwengö rë! Sa haḡo Bengö Nivesa yam vu ham, gevu alam pin sën denedo dob-ë, in bë degenḡo bekwaj vesa rot. ¹¹ In gwëbeng sënë avëh ti ƙo nalu vu Davit yi nyëḡ böḵ Betlehem. Yik yi Mehöböḵ Kerisi*. Yi saga sën yam in bë geko alam vër in hir ngaa nipaya nyëvewen. ¹² Geham rëḵ gwelë jak sënë nabë debom yi loḵ tob meneggëḵ loḵ reggu hir ḡabum-nos-yi.”

¹³ Lob pevis bangër ngahiseḡë vu yaḡek medeyam ving angër ti sënë medepisek in Anutu medeḡo arë rak nebë,

¹⁴ “Hil ḡaḡo Anutu arë jak na vavunë! Galam pin ayoḡ gëḵ revuh in Anutu nelë sir nivesa.”

Sipsip Alaj Ya Delë Yesu

¹⁵ Angër deyah medeya yaḡek, log sipsip alaj lo yom denër vu sir bë, “Ham-o! Hil ana Betlehem meḡalë ngaa sën anon rak agu, sën gwëbeng Mehöböḵ nër tato vu hil lo.” ¹⁶ Log dekedo rak pevis medeya. Ya deverup, lob detöḵ rak Maria luho Yosep gedenedo, gehurmahen neggëḵ loḵ reggu hir ḡabum-nos-yi. ¹⁷ Delë ggovek, log denër gaḡek sën denḡo rak hurmahen lo rangah. ¹⁸ Lob alam pin sën denḡo sipsip alaj hir gaḡek lo ƙenuj ya rot. ¹⁹ Rëḵ mu Maria, og jelë gaḡek pin sënë loḵ ya yu bemedo mekwa nevo. ²⁰ Log sipsip alaj lo deyah medeya, gedeneḡo Anutu arë rak. Kwaj vesa vu Anutu in ngaa pin sën denḡo los delë lo, yoh vu sën angër nër vu sir lo.

Detahi Ggev Raḵ Hurmahen

²¹ Neggëp gebuk nemadvahi-bevidek-löo raḵ, loḵ mēm derah* navi, log detahi ggev raḵ yi bē Yesu. Su loḵ nare ata ayo rē geyō nahēn, log angēr tahi ggev sēnē raḵ yi vorot.

Simeon Luho Ana Delē Yesu Loḵ Dub Ayo

²² Buk sēn avēh los naluj deneggëp rot meneggovek gedeneluk yah dub ayo ggökin in bē nij veseek jaḵ lo ggovek ya yoh vu sēn Moses nēr lo, lob Yesu ata lu ama deḵo yi medeya Yerusalem in bē degetung yi doḵ na Mehöböp nema. ²³ Sēnē yoh vu Mehöböp yi gägek sēn neggëp loḵ yi kapiya lo bē: Avēh degeḵo naluj muḡinsēn, benabē aḡuu, og ham gwevong bedenatu Mehöböp yi ngāa vabuung. ²⁴ Log luho bē debesi seriveng geving, noh vu sēn Mehöböp yi horek nēr lo bē: Vevop nivesa luu ma, nuung nalu mewis luu.

²⁵ Lob mehöti arē nebē Simeon nedo Yerusalem. Yi mehö niröp menesepa loḵ Anutu yōnon, log neḡin mehö semusēn sēn rēḵ doḵ vu Israel lo. GAnon Vabuung nedo ving yi. ²⁶ GAnon Vabuung tateḵin vu yi vorot bē su rēḵ nadiiḵ pevis rē, gaḵ rēḵ gelē Mehöböp yi Kerisi* jaḵ mala rē, loḵ mēm. ²⁷ Lob mēm Anon Vabuung kehe ayo beloḵ ya dub-vabuung-böp ayo, loḵ Yesu ata lu ama deḵo yi verup loḵ ya in bē degevonḡ noh vu sēn horek nēr lo. ²⁸ Lom Simeon ḵo hurmahen ya betabuu gepisek in Anutu meḵo arē raḵ bē:

²⁹ “O Mehöböp, mēm sēḵ nadiiḵ los ahēḡ nivesa, in gwēbeng sēnē gägek sēn ḡenēr wirek lo anon raḵ.

³⁰ Sa malaḡ raḵ mehö sēn ḡevong in bē gwēḵo he nöḵ vu hong lo.

³¹ Lom ḡevong ngāa sēnē ggëp mehōnon pin malaj.

³² Mehö sēnē nebē rangah, om rēḵ najēh rangah jaḵ alam dahis pin, lob geḵo hong alam Israel lo arēḡ jaḵ rot.”

³³ Yosep luho venē kwaj ya ngāhi in gägek sēn Simeon nēr raḵ luho naluj agi.

³⁴ Loḵ Simeon jom raḵ vu Anutu bē semu luho, log nēr vu hurmahen ata Maria bē, “Gwengö rē, hurmahen sēnē rēḵ gevonḡ balam Israel ngāhiseḵē rēḵ malaj nama, log rēḵ gevonḡ besir ngāhiseḵē denom vu Anutu. Yam in tato aggata vu hil, rēḵ mu alam ngāhiseḵē rēḵ nij dēlin yi. ³⁵ Rēḵ nabē sēnē in mēm alam ngāhiseḵē kwaj sēn yō neggëp vu sir lo natōḵ rangah. Rēḵ mu ngo rēḵ ayom maggin rot geving berēḵ nabē sēn paëp-yu-anil ti negelu newam.”

³⁶ Log tum avēh-nenēr-gägek-rangahsēn ti nedo, arē nebē Ana. Panuel nalu yi, geyi degwa vu Aser, rēḵ yi atov rot. Yi avö gerak regga beluho denedo wirek yoh vu nḡebek nemadvahi-bevidek-luu, ³⁷ loḵ regga diiḵ, genedo alov rot beyi nḡebek 84 raḵ loḵ buk sēnē. Rēḵ su nevuū dub-vabuung-böp ya rē, gaḵ yō neya rot. Buk ngāhi og aye ggērīn nos genejom raḵ menedo mu, benevonḡ Anutu yi huk buk gerangah. ³⁸ Lob Yesu lööho ama lu ata nahēn denare loḵ buk sēnē, log Ana verup ving bepisek in Anutu, log nēr gägek raḵ hurmahen sēnē vu alam pin sēn denēḡin bē Anutu geḵo alam Yerusalem nah vu yi lo.

Yosep Yah Nasaret

³⁹ Devong ngāa pin sēnē yoh vu sēn Mehöböp yi horek nēr lo, log deyah medeya distrik Galilea vu hir nyēḡ böp Nasaret lo. ⁴⁰ Log hurmahen rig beniwēek raḵ. Beyi mehö los kwa nivesa, bAnutu yi semusemu neggëp vu yi.

Yesu Böp Raḵ Meya Dub-vabuung-böp

⁴¹ Yesu ama lu ata deneraḵ medeneya Yerusalem yoh vu ta pin medenelē buk vabuung böp sēn denenēr bē Buk-ggöksēn-yi* lo. ⁴² Lob Yesu yi ta nemadluho-bevidek-luu raḵ, log yīḵ devong nebē saga mederaḵ medeya Yerusalem in bē degelē Buk-ggöksēn-yi*. ⁴³ Lob Buk-ggöksēn-yi* ggovek ya, beyi buk pin maya, log deneyah medeneya bej. Gaḵ Yesu og nedo Yerusalem, gama lu ata duḡin. ⁴⁴ Luho dekuung bē ya ving yi mehō la medeneya. Rot bese-huk luḵ, loḵ luho denesero yi beya denesero vu alam sēn losho degwa ti lo, genij papu lo. ⁴⁵ Luho desero medenesero rēḵ ma. Lom luho deyah medeya denesero yi vu Yerusalem. ⁴⁶ Luho medo denesero yi yoh vu buk löö, loḵ mēm luho detōḵ vu yi loḵ dub-vabuung-böp ayo, genedo ving alam tatovaha lo, benengo hir ḡaḡek, genelōḵ tepēḵ in degwa ving. ⁴⁷ Lob alam pin sēn vare denengo yi tepēḵ lo ḵenuj ya in kwa los yi ḡaḡek sēn nenēr yah vu sir lo. ⁴⁸ Ama lu ata delē yi, lob delēḵ anon mederanga nemaj. Lob ata nēr vu yi bē, “Aḡuu-e? Ḡevasap aluu in-a? Alu amam ayomin maggin rot in alu medo nesero hong rot.” ⁴⁹ Loḵ nēr yah vu luho bē, “Melu nesero sa in va? Maḵ melu su kwamin nevo bē sēḵ medo doḵ Amaḡ yi begganḡ rē?” ⁵⁰ Rēḵ luho su kwaj tōḵ raḵ yi ḡaḡek sēn nēr agi degwa rē.

⁵¹ Ggovek log mēm yah ving luho belōōho deyah Nasaret, lob yō nenga yes yes vu ama lu ata ayej. Lob ata jelē ḡaḡek pin sēnē loḵ ya yu bemedo mekwa nevo. ⁵² GeYesu rig meböp raḵ, lob yi Mehō los kwa nivesa rot. Lob Anutu losho mehōnon denelē yi nivesa, mekwaj vesa in.

Mehō-neripek-alam Jon Nenēr Ḡaḡek (Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Jn 1:19-28)

3 Tiberius tu alam Rom hir Sisar* menedo yoh vu ta nemadluho menemadvahi vorot, lob vong bePontius Pilatus tu kiap pin vu distrik Yudea hir yuseḵē beneḡin sir. Log Herot* tu yuseḵē meneḡin distrik Galilea, gari Pilip tu yuseḵē meneḡin alam ggēp distrik Ituraya los Trakonitis. Log Lusanus tu yuseḵē meneḡin distrik Abilene, ² gAnas luho Kayapas detu alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp. Lob Sakaria nalu Jon nedo nyēḡ-yumeris loḵ buk saga, bAnutu yi ḡaḡek neyam vu yi. ³ Nebē saga, lob neyoh vu begganḡ-bu pin sēn nedo dus vu bēl Yordan, benenēr ḡaḡek vu alam bē degēr in sir medejipek bēl, lob mēm Anutu rēḵ kevoh hir ngāa ni-paya sēn neggēp vu sir lo na. ⁴ Sēnē yoh vu ḡaḡek sēn mehō-nenēr-ḡaḡek-rangahsēn Yesaya nēr meneggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bē:

“Mehōti aye neraḵ loḵ nyēḡ-yumeris bē: ‘Ham bolinin Mehōböp yi aggata, meham sesor begēp niröp.

⁵ Debahu lii ayo böp böp na, gededev ḵedu böp böp los mahen medegerurin geto geving.

Gaggata pin sēn neggēp bejusēn lo, og dedev gguu beniverōḵ jaḵ.

⁶ In alam pin degelē ngāa sēn Anutu gevonḡ in geḵo hīl nah vu yi lo.”

⁷ Lob alam ngāhiseḵē deya vu yi in bē dejipek bēl jaḵ nema, loḵ nēr vu sir bē, “Nyēl nalu ham! Re nēr vu ham bē ham beya in nyēvewen sēn rēḵ natōḵ vu ham vu Buk-tamusēn agi? ⁸ Ham gw-evong ngāa niröp noh vu sēn ham wēr in ayomin lo, in tato nabē ham wēr in ham yōnon. Gaḵ ham su kwamin bo megweḵo ḡaḡek jaḵ nah menanēr nabē Abraham yi mewis ham. Gaḵ sa nanēr vu ham nabē Anutu yoh vu bē gevonḡ ḡelōḡ sēne denatu Abraham yi mewis. ⁹ Yōnon, in

koov nevu nevalek kele geğa meneggëp vorot. In kele pin sën su denesis anoj nivesa rë lo, og rëk buv mebesi jak na nengwah.”

¹⁰ Nër nebë sënë, lob alam pin denelok tepëk in yi bë, “Om he rëk gevonğ nabë va?” ¹¹ Loğ nër yah vu sir bë, “Mehöti sën yi röprüp luu neggëp vu yi lo, og bo ngwë vu mehö ngwë sën nerak vu in lo. Gemehöti sën yi nos neggëp lo, yik gevonğ nabë saga geving.”

¹² Log alam sën deneko takës* lo la deyam ving in bë dejipek bël, lob delok tepëk vu yi bë, “Tatovaha, log hek rëk gevonğ nabë va?” ¹³ Loğ nër yah vu sir bë, “Ham gweko monë takës niröp noh vu sën gavman nër vu ham lo, gak ham su godek la sevök na geving rë.”

¹⁴ Log alam-beğö-yi la delok tepëk in sir vu yi bë, “Log hek rëk gevonğ nabë va?” Loğ nër yah vu sir bë, “Ham su ngis mehönon jeggin jeggin los nanër gağek kuungsën jak sir in nabë ham godek hir monë lu ngaa, gak yik ham gweko ham monë sën ggev denebağö ham lo niröp los ahëmin nivesa beggovek.”

¹⁵ Alam denğö gağek sënë, lob kwaj vo ya niwëek loğ ayoj bë, “Mağ Jon sënë yik mağ yi Mehö sën Anutu ggooiñ rak in bë geğö hil nah lo ma ma?” ¹⁶ Nebë sënë, lob Jon nër yah vu sir bë, “Sa naripek ham rak bël. Rëk mëm mehö los niwëek ti kesuu sa rëk tamuñ sa menam, log sa su mehö niğ vesa yoh vu in bë sa natu yi hur beğevelekin vaha suu rë. Yi saga sën rëk basuh ham begevonğ Anon Vabuung vu ham vahi begevonğ benengwah ga ham vahi. ¹⁷ Jom yi savor loğ ya nema vorot in tetëhin kale kale na in yi wit*, gengupin wit* anon jak na yi jök-wit-yi. Gak kale kale saga og rëk besi jak na nengwah sën yö medo netum degwata lo.”

¹⁸ Jon nenër bengö nivesa vu alam genenër gağek ngahisekë ving in bë gelu ayoj medegërin sir.

Herot* Kõ Jon Ya K̄arabus

(Mt 14:3-4; Mk 6:17-18)

¹⁹ Rëk Jon vo gağek rak hir yusekë Herot*, in ggodek ari avëh Herodias log nevonğ ngaa nipaya vahi ving. ²⁰ Genevonğ ngaa nipaya ti sënë ggökin ving: Tunğ Jon ya k̄arabus.

Jon Ripek Yesu

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Log alam pin deneripek bël, lob Yesu ripek bël ving. Ripek bël ggovek gevare nejom rak, lob yağek tatekin yi ²² gAnon Vabuung ni nebë soğ nuung beluğ yam rak ya yi. Log gağek ti yam vu yağek bë, “Sa naluğ hong. Sahëğ neving hong besa halë hong nivesa.”

Yesu Yi Degwa Lo

(Mt 1:1-17)

²³ Yesu yi ta mehödahis-menemadluho rak, lob mëm kō yi huk rak. Loğ alam kwaj nevo yi bë yik Yosep nalu yi.

Log yik Yosep ama Heli. ²⁴ Ga, Heli ama Matat, geMatat ama Levi* ga, Levi* ama Melki. Ga, Melki ama Yanai ga, Yanai ama Yosep (sënëk yö ngwë).

²⁵ Ga, Yosep ama Matatias ga, Matatias ama Amos.

Ga, Amos ama Naum ga, Naum ama Esli. Ga, Esli ama Nagai. ²⁶ Ga, Nagai ama Maat.

Ga, Maat ama Matatias (sënëk yö ngwë), ga, Matatias ama Semein.

Ga, Semein ama Yosek ga, Yosek ama Yoda.

²⁷ Ga, Yoda ama Yoanan ga, Yoanan ama Resa.

Ga, Resa ama Serubabel ga, Serubabel ama Sealtiel.

Ga, Sealtiel ama Neri. ²⁸ Ga, Neri ama Melki, (sënëk yö ngwë).

Ga, Melki ama Adi ga, Adi ama Kosam.

Ga, Kosam ama Elmadam ga, Elmadam ama Er.

²⁹ Ga, Er ama Yosua ga, Yosua ama Elieser.

Ga, Elieser ama Yorim ga, Yorim ama Matat (sënëk yö ngwë).

Ga, Matat ama Levi (sënëk yö ngwë).

³⁰ Ga, Levi ama Simeon.

Ga, Simeon ama Yuda ga, Yuda ama Yosep (sënëk yö ngwë).

Ga, Yosep ama Yonam ga, Yonam ama Eliakim.

³¹ Ga, Eliakim ama Melea ga, Melea ama Mena.

Ga, Mena ama Matata ga, Matata ama Natan.

Ga, Natan ama Davit. ³² Ga, Davit ama Yese.

Ga, Yese ama Obet ga, Obet ama Boas.

Ga, Boas ama Salmon ga, Salmon ama Nason.

³³ Ga, Nason ama Aminadap ga, Aminadap ama Admin ga, Admin ama Arni.

Ga, Arni ama Hesron ga, Hesron ama Peres.

Ga, Peres ama Yuda (sënëk yö ngwë).

³⁴ Ga, Yuda ama Yakop.

Ga, Yakop ama Isaak ga, Isaak ama Abraham.

Ga, Abraham ama Tera ga, Tera ama Nahor.

³⁵ Ga, Nahor ama Seruk ga, Seruk ama Reyu.

Ga, Reyu ama Pelek ga, Pelek ama Eber.

Ga, Eber ama Sela. ³⁶ Ga, Sela ama Kainan.

Ga, Kainan ama Arpaksat ga, Arpaksat ama Sem.

Ga, Sem ama Noa ga, Noa ama Lamek.

³⁷ Ga, Lamek ama Metusala ga, Metusala ama Enok.

Ga, Enok ama Yaret ga, Yaret ama Mahalalel.

Ga, Mahalalel ama Kainan (sënëk yö ngwë). ³⁸ Ga, Kainan ama Enos.

Ga, Enos ama Set ga, Set ama Adam.

Ga, Adam og yik Anutu nalu in tung yi.

Satan Seggi Yesu

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

4 Anon Vabuung loḵ yam ggërin Yesu ayo, lob yi vu bël Yordan meneyah, lob Anon Vabuung li yi meya nyëgyumeris. ² Beya nedo nyëgyumeris yoh vu buk mehödahis luu, lob Satan pelëpin yi.

Yesu su negga nos loḵ buk saga rë, genedo meris yoh vu buk pin sënë beggovek ya loḵ tum diikahë. ³ Lob Satan nër vu yi bë, “Bë Anutu nalu hong, og genanër megelöng sënë natu brët.” ⁴ Loḵ Yesu nër yah vu bë, “Ğaḡek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë: Nos mu su yoh vu bë gevong bemehönon demedo vesaj rë.”

⁵ Loḵ Satan ḵo yi merak ya ḵedu ading, lob pevis betato alam pin sën denedo dob lo los hir nyëḡ pin vu Yesu, ⁶ genër vu yi bë, “Sëḵ bo ngaa nivesa vesa los niwëëk sënë pin vu hong barëm böp jaḵ kesuu mehönon pin. In ngaa pin sënë tu sa ngaa. Om nabë sebo vu mehöti, og sëḵ bo vu yi benatu yi ngaa. ⁷ Om nabë ḡenadudeḵ vu sa megweḵo sa jaḵ, og ngaa pin sënë rëḵ nöḵ natu hong ngaa.”

⁸ Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Ğaḡek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë: Yik gweḵo Mehöböḡp sën hong Anutu lo jaḵ, beḡeḡurek yi yö timu babu.”

⁹ Loḵ Satan ḵo Yesu ggökin beya nyëḡ böḡ Yerusalem metung yi rak ya Dubvabuung-böḡ yu vavunë rot, genër vu yi bë, “Bë Anutu Nalu hong, og gwetë hong na dob, ¹⁰ in ḡaḡek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë:

Rëḵ gevong yi angër lo nam deḡeḡin hong nivesa.

¹¹ Log nër ving bë:

Rëḵ detabuu hong doḵ nemaj, gesu rëḵ ḡengis vaham jaḵ ḡelöng rë.”

¹² Loḵ Yesu nër yah vu yi bë,

“Ğağek neggëp ving bë: Su ğeseggi hong Mehöböp Anutu.”

¹³ Satan seggi yi rağ ngaa sënë ggovek, log ya gekwa vo bë maam buk ngwë rë.

Yesu Ƙo Huk Rağ Nyëdahis Ggëp Galilea

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Yesu ƙo niwëëk vu Anon Vabuung beyah meya distrik Galilea, lob bengö ya meyoh vu distrik saga los dahis. ¹⁵ Lob netatekin ğağek vu alam loğ hir dub-supinsën-yi pin, lob alam pin deko arë rağ.

Alam Nasaret Deruu Demij Vu Yesu

(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

¹⁶ Lob Yesu yah verup Nasaret sën wirek yi mahen genedo merig loğ lo, log Buk-sewahsën-yi*, lob loğ ya dub-supinsën-yi nebë sën yö nevonğ yoh vu soda pin lo. Lob kedi nare in bë nat-evin Anutu yi ğağek. ¹⁷ Lob devo mehö-nenër-ğağek-rangahsën Yesaya yi ƙapiya loğ nema bepuh, lob tōk rağ len teka sën dekevu meneggëp bë:

¹⁸ “Mehöböp yi Anon Vabuung loğ yam ggërin sayoğ.

In yö ggoo in sa rağ

in bë sa nanër Bengö Nivesa vu alam sën denerağ vu in ngaa lo.

Vonğ sa yam in bë sa nanër ğağek rangah vu alam sën denedo loğ ƙarabus ayo lo nabë ggovek ya gedegetah sir vër. Gesa bë nanër vu alam malaj ƙenod lo nabë malaj natum gökin medegele nyëğ.

Ğevonğ sa yam in bë sa ğağo alam sën ngaa maggin deginengin sir lo vër,

¹⁹ gesa nanër rangah nabë ngebek sën Mehöböp gelë mehönon nivesa lo tōk yam ggovek.”

²⁰ Yesu tevin ğağek dus ti sënë ggovek medenğo, lob vevir ƙapiya yah bevo yah vu ala geto nedo. Log alam sën denedo

loğ dub-supinsën-yi ayo lo pin yiğ malaj neya timu vu yi.

²¹ Lob mëm ƙo ğağek lo rağ menër vu sir bë, “Anutu yi ğağek sën ham nahën nengo agi lo anon rağ gwëbeng.” ²² Lob deko arë rağ, loğ kwaj neya ngahi in yi ğağek nivesa vesa sën nenër verup avi lo, medenër bë, “In va gemu sënëğ Yosep nalu-ë lo?”

²³ Lob nër vu sir bë, “Yönon, mağ ham rëğ nanër alam hib hir ğağek ti sënë jağ sa nabë, ‘Dokta! Ngo gwëvonğ benim vesa jağ namuğ in rë. Om gwëvonğ ngaa nabë sën he hangö bë ğëvonğ ggëp Kapernaum lo doğ ngo hong nyëğ sënë geving loğ mëm.” ²⁴ Loğ nër ggökin bë, “Sa nanër yönon vu ham nabë: Alam su denebë nengaj vu mehö-nenër-ğağek-rangahsën ti ggëp yö yi beggang degwa rë. ²⁵ Rëğ mu sa nanër yönon vu ham nabë: Loğ Elia yi buk og avëh alov ngahiseğ denedo Israel. Lob beg-gob kehe ya gebamöö veriik, behob su neto rë yoh vu ngebek löö bekwev nemadvahi-mevidek-ti. Gemeyip böpata yoh vu nyëğ. ²⁶ Rëğ Anutu su vonğ Elia ya vu alov la vu Israel in bë doğ vu sir rë. Gağ mëm yiğ vonğ yi meya nyëğ ngwë vu Sarepat ggëp distrik Sidon mu in doğ vu avëh alov ti vu sagu. ²⁷ Log yiğ alam nij sevuuk ngahiseğ denedo Israel loğ mehö-nenër-ğağek-rangahsën Elisa yi buk nebë saga ving. Rëğ sir ti su nivesa nerağ loğ sir len rë. Gağ yiğ mehö-yu-ngwë Naaman vu dob Suria yö timu sën nivesa rağ.”

²⁸ Loğ alam pin sën denedo dub-supinsën-yi agi denğo ğağek sënë, lob ahëğ sengën böpata rot. ²⁹ Lob dekedi deruuk Yesu to meya in nyëğ saga. Delev hir nyëğ sagi benedo rağ nyëğ kedu ti, lob deko yi medeya peğ in bë dejos na. ³⁰ Rëğ ma geyoh sir vuheng atov beto meya.

Yesu Tii Memö To Meya In Mehöti

(Mk 1:21-28)

³¹ Loḵ tum ya meto distrik Galilea yi nyëḡ böp ngwë sën Kapernaum. Log Buk-sewahsën-yi*, lob nenër ḡaḡek vu alam. ³² Dengo yi ḡaḡek, lob avij töḵ mederanga nemaj in nenër ḡaḡek nebë mehö los niwëëḵ ti. ³³ Loḵ memö ti nedo loḵ mehö ti benedo loḵ dub-supinsën-yi saga ving, lob nḡeëḵ bē, ³⁴ “O! Yesu vu Nasaret, bē gwevong va vu he? Maḵ ḡeyam in bē kwevoh he? Seraḵ nim bē Anutu yi mehö vabuung hong.”

³⁵ Rēḵ Yesu petupek raḵ bē, “Ayem nama! Gegweto ḡena in mehö saga!” Lob memö sënë tē mehö lo to neggëp dob loḵ sir vuheng, log to meya, rēḵ su vong paya vu yi rē. ³⁶ Lob alam pin delëḵ anon gedenenër vu sir bē, “Sënëḵ maḵ ḡaḡek re? Mehö sënë nenër vu memö nebë yi mehö niwëëḵ los bengö ti, om denengö aye meto deneya in mehönon.” ³⁷ Yesu vong nebë sënë, lob bengö ya meyoh vu nyëḡ pin vu sagu.

Yesu Vong MePita Ggen Avëh Nivesa Raḵ

(Mt 8:14-15; Mk 1:29-31)

³⁸ Yesu vu dub-supinsën-yi ayo meluḵ yom, lom ya meloḵ ya Simon yi begang, geSimon ggen avëh nivanë böpata meneggëp. Lob deketaḡ vu Yesu bē dok vu yi. ³⁹ To meya nare dus mekepë yi ya vu, log petupek raḵ nivanë, lob nikul ya. Log avëh kedi raḵ pevis beneyeh nos in losho dega.

Yesu Ro Alam Nḡahiseḵë Menij Vesa Raḵ

(Mt 8:16-17; Mk 1:32-34)

⁴⁰ Hes ggovek in bē duḵ na, lob alam deḵo hir alam sën nij neraḵ lo medeya vu yi. Lob nebë nema raḵ sir pin ti ti benevong benijvesa neraḵ. ⁴¹ Gememö to deneya in alam nḡahiseḵë, gede-

nenḡeëḵ bē, “Anutu Nalu hong.” Rēḵ petupek raḵ sir bē ayej nama. In derak ni bē yi Mehö sën Anutu ggoo in raḵ in bē geḵo hil nah lo.

Yesu Nevong Huk Meneya Nyëḡ Böp La

(Mk 1:35-39)

⁴² Log monbuk anon, lob kedi raḵ beya nyëḡ-yumeris tahsën ti. Loḵ alam desero yi medeya vu yi bedevong in bē denanërin yi in su gevuu sir gena nyëḡ ngwë. ⁴³ Rēḵ nër vu sir bē, “Sa naya in nanër Anutu-yi-nyëḡ yi Bengö Nivesa rangah vu nyëḡ vahi geving. In Anutu vong sa meseyam in bē ḡevong huk sënë.” ⁴⁴ Lob ya nenër loḵ distrik Yudea hir dub-supinsën-yi pin.

Yesu Tebë Pita, Lom Ƴo Gël Nḡahiseḵë

(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

5 Buk ti, lob nare nḡaggee böp Gensaret* nenga, lob alam nḡahiseḵë ya detetup yi medahis raḵ, in bē dengengö Anutu yi ḡaḡek. ² Lob lë geyag mahen luu nedo meris yam nḡaggee nenga galam-ḡël-yi deluḵ medeneripek leḵ. ³ Lob raḵ ya yaḡ ngwë sën Simon yiyi, benër vu yi lob Ƴo yaḡ to meya vuheng teka, log mēm nedo raḵ genetateḵ in ḡaḡek vu sir.

⁴ Nër ḡaḡek vu sir ggovek, log nër vu Simon bē, “Gwetee hong yaḡ geto mena nḡaggee sën luḵ ya ading teka loḵ mēm ham gwetë leḵ duḵ na in ham gwëḵo ḡël.” ⁵ Loḵ Simon nër yah bē, “Alaḡ, he hevong huk böpata gwëbeng buk ading rot, rēḵ he su haḵo ḡël la rē. Rēḵ maam ḡenër om saḵ ḡetë leḵ duḵ nah gökin rē.” ⁶ Devong nebë sënë, lob devasu ḡël nḡahiseḵë rot beleḵ vong in bē bepul. ⁷ Lob detahi sir vahi sën denedo raḵ yaḡ ngwë lo bē na dedoḵ vu sir. Lob mēm deya bedëḵo ḡël raḵ yaḡ luhoho, rēḵ ḡël vevii bevong in bē duḵ na nḡaggee. ⁸ Simon Pita lë nebë sënë, lob yun lus loḵ

Yesu vaha genër bë, “Oo-o, Mehöböp! Gedëein sa geëna! In saḵ ngaa nipaya neggëp vu sa.” ⁹In losho yi alam sën denedo loḵ yaḡ delë gël pin sën deḵo lo, lob ḵenuj ya in. ¹⁰Log Sebedi nalu Yakobus luho ari Jon sën yiḵ losho Simon denevonḡ huk timu lo, ḵenuj ya in ving. Rëḵ Yesu nër vu Simon bë, “Su newam jaḵ, in rëḵ gweḵo mehönön nabë saga.” ¹¹Lob dedadii yaḡ ya roneḵ, lob devuu ngaa pin ya gedetamuin yi, be-losho deya.

**Yesu Vong Bemehöti
Yi Sevuuk Mehor**

(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹²Yesu nedo nyëḡ böp ti, lob mehöti nedo sagu, besevuuk vunin navi pin. Mehö sënë lë Yesu, lob petev meneggëp loḵ vaha geketaḡ vu yi bë, “Mehöböp! Nabë ahëm geving, og geyoh vu bë gw-evonḡ mesa niḡ veseek jaḵ.” ¹³Lob Yesu bë nema raḵ yi genër bë, “Sahëḡ ving, om nim veseek jaḵ!” Lob yiḵ sevuuk saga mehor ya pevis. ¹⁴Log Yesu vo ḵooiin bë, “Su gena ḡenanër vu mehöti. Gaḵ mëm gena ḡetato navim vu mehö-neḵo-seriveng, gegwetunḡ seriveng* in nim veseek raḵ. Noh vu sën Moses nër wireḵ bë hil ḡevonḡ lo. In alam pin de-jaḵ ni nabë nim veseek raḵ.” ¹⁵Rëḵ ma geYesu yi ngaa pin sën nevonḡ lo bengö tup luḵ nyëḡ meya. Lob alam ngähiseḵë denḡo medeyam vu yi in bë degenḡo yi ḡaḡek gegevonḡ hir niraksën nama na. ¹⁶Rëḵ buḵ la og netah yi ya nyëḡ-yumeris menejom raḵ.

**Yesu Vong Bemehö Nema Los
Vaha Nipaya Ti Nivesa Raḵ**

(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷Buḵ ti, lob medo nenër ḡaḡek vu mehö la, galam Parisai* la losho alam-horeḵ-yi la denedo ving. Deyam ggëp

nyëḡ neru ti ti lo pin. Vu distrik Galilea, gevu distrik Yudea gevu nyëḡ böp Yerusalem. Lob Mehöböp vo ni-wëëḵ vu Yesu in bë gero alam nijraksën benijvesa jaḵ. ¹⁸Lob mehö la devaḵu mehö ti raḵ reek medeya vu in seḵë pin selönḡin. Lob devaḵu medeya in bë na degebë doḵ Yesu mala ḡëp begganḡ ayo, ¹⁹rëḵ nyëḡ mir in alam ngähiseḵë, gesu aggata neggëp in bë debaḵu doḵ na rë. Nebë saga, lob deraḵ ya beg-ganḡ demi tamangсэн medekehe beg-ganḡ demi gedeseluhin mehö sënë los reek luḵ ya alam vuheng atov beya meto neggëp loḵ Yesu mala. ²⁰Yesu lë berak ni bë ayoj neya timu vu yi, lob nër vu mehö sënë bë, “Sa mehö-e! Sa dahun hong ngaa nipaya ya.”

²¹Lob alam Parisai* losho alam-horeḵ-yi yö kwaj neya ngahi bë, “Mehö re sagi, sën neḵo yi raḵ besevöḵ Anutu-ë? Mehöti su yoh vu bë dahun ngaa nipaya na rë, gaḵ Anutu yö timu yoh vu.” ²²Rëḵ Yesu raḵ ayoj ni, lob nër yah vu sir bë, “Ham ayomin neya ngahi in va?” ²³Ham kwamin nevo ḡaḡek sën senër agi bë, ‘Sa dahun hong ngaa nipaya ya’ lo bë anon ma, in re yoh vu bë gelë nabë dahun ya yönon-a? Rëḵ mu mëm nabë sa nanër vu yi nabë, ‘Kwedi jaḵ meḡena!’ og mëm ham rëḵ jaḵ ni nabë sa nanër ḡaḡek los anon. ²⁴Rëḵ sa bë ham jaḵ ni nabë Mehönön Nalu yoh vu bë dahun ngaa nipaya na vu dob.” Log peggirin menër vu mehö sën seḵë selönḡin lo bë, “Sa nanër nöḵ vu hong nabë: Kwedi gweḵo hong reek jaḵ meḡenah böm.” ²⁵Nër nebë sënë, lob yiḵ kedi raḵ avuti raḵ alam pin saga malaj, bekerë ngaa sën devaḵu raḵ lo beneyah ben, geneḵo Anutu arë raḵ. ²⁶Lob alam pin saga ḵenuj ya gederanḡa nemaj. Lob deḵo Anutu arë raḵ, gedegḡöneng medenenër bë, “Ngaa ti sën hil halë gwëbeng agi yö agga ti.”

Yesu Tahi Levi

(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Ggovek, geYesu to meyah dobnë meneya, loḵ lë gemehö sën neḵo takës* lo ti loḵ nedo begganḡ-takës-yi. Arë nebë Levi.[†] Lob nër vu yi bë, “Genam ḡesepa sa.” ²⁸ Lob vu u ngaa pin menedo, gekedi meya sepa Yesu meluho deya.

²⁹ Lob Levi vonḡ Yesu yi nos böp ti loḵ yi begganḡ, balam sën deneko takës* lo ngahiseḡë loḡo alam vahi deyam ving luho belosho denegga. ³⁰ Rëḵ alam Parisai* losho hir alam-horek-yi delë, lom denër ḡaḡek ngahiseḡë raḵ Yesu vu yi hur maluh lo bë, “Nebë va sën ham los alam-deneko-takës* losho alam sën denevonḡ ngaa nipaya lo newa nos loḵ ti-ë?” ³¹ Loḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Alam nijvesa su deneya vu dokta rë. Gaḵ yik alam nijraḡsën mu yö deneya vu. ³² Om sa su yam in bë tahi alam-yohvu rë. Gaḵ seyam in bë tahi alam sën ngaa nipaya negḡep vu sir lo in degërin ayoj.”

Yesu Tahu Yi Raḵ Mehö Sën Neḵo Avëh Lo

(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Loḵ deloḡ tepëḵ vu Yesu ggökin bë, “Jon yi hur maluh ayej denegḡërin nos gedenejom raḵ beron beron, balam Parisai* hir hur maluh denevonḡ nebë saga ving. Rëḵ honḡ hur maluh, og yö medo denegga gedenenum mu.” ³⁴ Loḵ Yesu peggin ḡaḡek raḵ mehö sën neḵo avëh lo benër yah vu sir bë, “Ham kwamin bo rë, nabë mehöti medo geving yi alam geluho avëh ti denajom nemaj. Bë nabë sënë, og yi alam sënë su deyoh vu bë ayej gërin nos rë. ³⁵ Rëḵ mëm buk sën debo mehö sën ḡo avëh lo vër, besu medo geving yi alam rë, og mëm yi alam rëḵ ayoj maggin bayej gërin nos doḵ buk saga.”

Yesu Tahu Yi ḡaḡek Raḵ Tob Los Wain Gememëḵ Navi

³⁶ Loḵ Yesu nër ḡaḡek pegginrsën ngwë vu sir ggökin bë, “Mehöti su nek-week tob mewis ti len teka menepeḡa muḡeng ngwë sën nekweek lo len raḵ rë. Bë mehöti gevonḡ nabë saga, og rëḵ gevonḡ paya vu tob mewis saga, gemewis len ti sën lo su luho tob muḡeng rëḵ ḡep ti rë. ³⁷ Log mehöti su netöö wain* mewis loḵ memëḵ navi muḡeng rë. Bë mehöti gevonḡ nabë sënë, og wain rëḵ ngol memëḵ navi mebeḡul gewain keseh geto mena. Gememëḵ navi nipaya jaḵ geving. ³⁸ Gaḵ yik alam yö denetöö wain mewis loḵ ya memëḵ navi mewis og mëm. ³⁹ Log alam sën yö denenum wain muḡeng lo, og su ahëj neving wain mewis rë. Gaḵ denenër bë, ‘Wain muḡeng mëm nivesa.’”

ḡaḡek Raḵ Sën Hil Su ḡevonḡ Huk Doḵ Buk-sewahsën-yi

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

6 Buk-sewahsën-yi* ti, lob Yesu losho yi hur maluh deyoh ya huk wit* ti ayo medeya. Lob yi hur maluh derur wit* anon la mederii raḵ nemaj mededah. ² Rëḵ alam Parisai* la delë medenër bë, “Nebë va sën ham kweyëh horek Buk-sewahsën-yi-ë?” ³ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu sir bë, “Maḵ ham su tevin ḡaḡek raḵ ngaa sën Davit vonḡ wirek lo rë? Sën losho yi hur dedi-ikahëj lo, ⁴ lob loḵ ya Anutu yi dub beḡo brët vabuung sën denetunḡ netu seriveng benedo gḡep Anutu mala lo. Alam-deneko-seriveng mu yö deyoh vu bë dega brët saga, gaḵ alam meris nebë Davit og ma. Rëḵ gga gevo vu yi hur medegga ving.” ⁵ Log Yesu nër ving bë, “Mehönon Nalu tu Buk-sewahsën-yi* ala.”

[†]5:27 Levi sënë arë ngwë nebë Matai. Su Yakob nalu rë, gaḵ yik mehö ngwë.

**Yesu Vong Mehö-sekë-paya Ti
Menivesa Raḵ Loḵ Buk-sewahsën-yi**

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶Log Buk-sewahsën-yi* ngwë, lob loḵ ya dub-supinsën-yi menetateḵin ḡaḡek vu alam. Log mehöti nema vesa belooḵ benedo. ⁷Alam-horek-yi loḡo alam Parisai* medo malaj nesepa Yesu in bë degelë nabë rëḵ gevonḡ benema nivesa jaḵ doḵ Buk-sewahsën-yi*, ma rëḵ nama! In denesero aggata in bë denanër ḡaḡek jaḵ Yesu nabë keyëḡ horek. ⁸Rëḵ yö raḵ ayoj ni. Lob nër vu mehö sën sekë paya lo bë, “Kwedi ḡenam ḡebare doḵ vuheng atov.” Lob kedi meya nare. ⁹Log Yesu nër vu sir bë, “Sa bë doḵ tepëḵ in ḡaḡek ti vu ham nabë: Maḵ horek nër bë hil ḡevonḡ nḡaa nivesa doḵ Buk-sewahsën-yi*, ma hil ḡevonḡ nḡaa nipaya? Maḵ nër bë hil adok vu alam in demedo vesaj, ma hil nid dël jaḵ sir in malaj nama?” ¹⁰Log mala neḵo loḵ menelë sir pin, log nër vu mehö lo bë, “Getelo sekëm nam!” Telo sekë ya, lob nivesa loḵ ḡḡökin. ¹¹Rëḵ alam saga ahëj sengën böpata rot, geyah desap sir raḵ bë degevonḡ nabë va vu Yesu!

**Yesu Vong Yi Hur
Maluh Denetu Sinarë**

(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹²Loḵ buk sënë, Yesu tah yi ya ḵedu ti in bë najom jaḵ, lob medo mejom raḵ vu Anutu buk ading rot menyëḡ heng ya. ¹³Log hes mala verup, lob supin yi hur maluh ya vu yi, betum ḡḡooḵin sir nemadluho-mevidek-luu lo raḵ benër sir bë Sinarë. ¹⁴Alam lo sënë: Simon sën Yesu tahi ḡgev ngwë raḵ bë Pita lo. Ga, ari Andreas. Ga, Yakobus lu Jon. Ga, Pilip lu Bartolomai. ¹⁵Ga, Matai lu Tomas. Ga, Yakobus sën Alpeus nalu. Ga, Simon sën yi mehö-neruuk-alam-Rom lo. ¹⁶Ga, Yudas sën Yakobus nalu lo, log Yu-

das Iskariot sën rëḵ nanër Yesu rangah vu alam-begö-yi lo.

Yesu Vong Huk Raḵ Alam Nḡahiseḵë

(Mt 4:23-25)

¹⁷Lob Yesu luḵ meya ving sir beya nare nyëḡ neggumeng ti ving yi hur maluh yu böpata. Galam nḡahiseḵë deyam vu nyëḡ böp Yerusalem, gesir sën distrik Yudea pin, galam loo sën dus vu Ture los Sidon lo beyam desupin sir medenedo. ¹⁸Deyam in bë degenḡo yi ḡaḡek, log gevonḡ behir niraksën nama na. Galam sën memö nevasap sir lo, og Yesu nevonḡ menjivesa neraḵ ving. ¹⁹Galam pin denedu sir in bë degebë nemaj jaḵ yi. In yi niwëëḵ ya nevonḡ balam pin nijvesa neraḵ.

**Yesu Nër Bë Mehönon Deyoh Vu Bë
Kwaj Vesa, Gedeyoh Vu Bë Dengu**

(Mt 5:1-12)

²⁰Loḵ Yesu vër mala raḵ menelë yi hur maluh lo, lom nër bë:

“Ham sën neraḵ vu in nḡaa dob-yi lo, ham kwamin vesa.

In ham tu Anutu-yi-alam beham rëḵ medo nivesa doḵ yi nyëḡ.

²¹Ham sën nediiḵahëmin agi, ham kwamin vesa.

In ham su rëḵ jaḵ vu in nḡaa nivesa ti vu tamusën rë.

Ham sën nesu menedo agi, ham kwamin vesa.

In ham rëḵ kwamin vesa menanöp vu tamusën.

²²Alam rëḵ degelë geham sepa doḵ Mehönon Nalu,

lob rëḵ degelë ham paya, bedegeti ham, gedepelë ham, gedenanër ham nabë ham nimin paya, rëḵ mu ham kwamin vesa in nḡaa saga.

²³Nabë degevonḡ nabë sënë vu ham, og ham kwamin vesa, geham napiseḵ in rot, in ham nyëvewen sën neggëp yaḡek lo, og böpata rot. In wirek og ḵenuj lo

denevonḡ nebë sënë vu alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën lo ving.

²⁴ Gaḡ ham sën los bengömin-ggoreksën lo, og ḡepin ham!

In ham nedo raḡ ngaa sën nivesa vesa lo vorot.

²⁵ Geham sën newa nos böp bahëmin nepup agi, ḡepin ham!

In ham rëḡ jaḡ vu in ngaa vu tamusën.

Geham sën nenöp gwëbeng agi, ḡepin ham!

In ham rëḡ ngu mengis ham vu tamusën bemalamin ruḡ keseh.

²⁶ Nabë alam pin deḡeḡo ham arëmin jaḡ, og ḡepin ham!

In kenuj lo denevonḡ nebë saga wirek vu alam-ḡaḡek-kuungsën lo.”

**Yesu Nër Bë Hil Ahëd Geving
Alam SënDenelë Hil Paya Lo**

(Mt 5:38-48)

²⁷ “Rëḡ sa bë nanër vu ham sën nengö sa ḡaḡek agi nabë: Ham kwamin pesivin alam sën denesis begö vu ham lo. Geham gwevonḡ nivesa vu alam sën degelë ham paya lo. ²⁸ Geham najom jaḡ in alam sën deneterot ham lo nabë Anutu semu sir. Geham benḡev jaḡ in alam sën denenër pelë raḡ ham lo nabë Anutu doḡ vu sir. ²⁹ Nabë mehöti petap nengam vahi, og hongëḡ ḡegwërin vahi bepetap geving. Genabë mehöti ngoo doḡ hong röpröp-ayööng-yi, og ḡenakah hong röpröp ngwë geving, gaḡ su ḡegulin. ³⁰ Nabë mehöti ketaḡ ngaa ti vu hong, og ḡebo vu yi. Genabë mehöti sepos hong ngaa vër in hong, og su ḡenanër vu nabë bo nom. ³¹ Ngaa sën ham ahëmin neving bë alam deḡevonḡ vu ham lo, og yik ham gwevonḡ nabë saga vu sir namugin.

³² Nabë yik ham ngo ahëmin geving alam sën ahëj neving ham lo mu, og alam rëḡ deḡeḡo ham arëmin jaḡ in degwa tena? Gaḡ yik alam pin og denevonḡ nebë sënë, bahëj neving alam

sën ahëj neving sir lo. ³³ Log nabë ham doḡ vu alam sën deneloḡ vu ham lo mu, og alam rëḡ deḡeḡo ham arëmin jaḡ in degwa tena? Gaḡ yik alam pin og denevonḡ nebë sënë ving. ³⁴ Log nabë ham bo ngaa vu alam gekwamin bo nabë rëḡ debo doḡ nah vu ham, og alam rëḡ deḡeḡo ham arëmin jaḡ in degwa tena? Gaḡ yik alam pin og denevo ngaa vu sir vahi, in bë deḡeḡo hir ngaa vahi doḡ nah nyëvewen. ³⁵ Gaḡ mëm ham ahëmin geving alam sën denesis begö vu ham lo. Geham doḡ vu mehönon pin. Ham bo ngaa vu alam, gaḡ ham su kwamin bo nabë rëḡ debo ngaa ti nom vu ham doḡ nah nyëvewen. Ham gwevonḡ nabë saga, log vu tamusën, og ham rëḡ natöḡ vu ham nyëvewen böpata rot benatu Anutu Vavunë nalu lo. In nevonḡ semusën vu alam sën su kwaj vesa in yi rë lo, losho alam nij paya. ³⁶ Om ham kwamin gevonḡin alam medoḡ vu sir nabë sën ham Amamin Anutu nevonḡ lo.”

**Yesu Nër Bë Su ḡeseggi Mehö Ngwë
Hir ḡaḡek Nabë ḡetu Ala**

(Mt 7:1-5)

³⁷ “Ham su seggi mehö ngwë doḡ ayomin nabë yi mehö nipaya. In lob Anutu su seggi ham benanër ham nabë ham alam nimin paya. Log ham su nanër mehö ngwë nabë deḡeḡo nyëvewen doḡ nah hir ngaa nipaya. In lob Anutu su nanër ham nabë ham gweḡo nyëvewen doḡ nah ham ngaa nipaya. Gaḡ ham dahun ngaa nipaya sën mehönon denevonḡ vu ham lo na, in lob Anutu dahun ham ngaa nipaya na geving. ³⁸ Ham bo ngaa vu mehönon, og Anutu rëḡ bo doḡ nah vu ham rot, beham dëḡ napup avi, beham deḡinenḡin gesesin jaḡ beduḡ na, genam göḡ gökin megerurin geto. In yik ngaa sën ham nevonḡ vu mehönon lo, og Anutu rëḡ gevonḡ nabë saga doḡ nah vu ham.”

³⁹Log Yesu nër gägek peggirinsën ti vu sir bë, “Maḵ mehö mala kenod ti yoh vu bë tato aggata vu mehö mala kenod ngwë? Ma! Bë nabë sënë, og luhoho rëḵ debës söv doḵ ti. ⁴⁰Hur maluh ti su ke-suu yi tatovaha rë. Bë tatovaha tahu yi govek mejaḵ ni, og mëm luho ala rëḵ degëp ti.

⁴¹Ma ġenelë kale mahen teka sën negga raḵ arim mala lo, log su kwam nevo ġangḵ dus ti sën neggëp loḵ malam aga rë? ⁴²Ma nebë va sën ġenër vu arim bë, ‘Ari-e! Kööḵ gesa hevongḵ kale vër in malam ġahis rë.’ Gwelë rë! Hong mehö kwam luu! In ġangḵ neggëp loḵ ngo malam ġahis! Ngo gwevongḵ ġangḵ dus ti sënë vër in malam govek rë, loḵ mëm rëḵ gwelë ngaa mahen teka sën neggëp loḵ arim mala aga nivesa meḡebo vër.”

Yesu Nër Bë Kele Nipaya Yö Nesis Anon Nipaya

(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³“Kele nivesa su nesis anon nipaya rë. Log kele nipaya su yoh vu bë rëḵ ngis anon nivesa rë. ⁴⁴Om mehönon degelë kele anon, loḵ mëm dejaḵ ni nabë kele nivesa, ma nipaya. In mehöti su nerur mori anon raḵ aggis niggin ti jes rë. Log mehöti su nerur vud anon raḵ kele niggin nipaya ti agga rë. ⁴⁵Om mehö nivesa neḵo ngaa nivesa vër loḵ ngaa nivesa sën nesupin meneggëp loḵ ayo lo, menenër yam rangah. Log mehö nipaya neḵo ngaa nipaya vër loḵ ngaa nipaya sën nesupin meneggëp loḵ ayo lo, menenër yam rangah. Mehönon avij nenër gägek sën neggëp loḵ ayoj lo, meneyam rangah.”

Yesu Tahu Gägek Raḵ Sën Hil Adev Begganḵ Lo

(Mt 7:24-27)

⁴⁶“Ham ayemin neloḵ sa bë, ‘Mehöböp, Mehöböp!’ rëḵ ham su nengö sayeḡ rë in va? ⁴⁷Alam sën denam vu

sa bedegenḡo sa gägek bedesepa doḵ lo ⁴⁸og sir nebë mehö sën lev yi begganḵ raḵ nedo ġelöng böp, belev mudeng len luḵ ya rot. Log bël vaar böpata beya mevuv raḵ begganḵ lo, rëḵ su yoh vu bë kevoḵ rë. In mehö sënë yö lev niwëëḵ mero. ⁴⁹Gaḵ alam sën degenḡo sa gägek rëḵ su desepa doḵ rë lo, og sir nebë mehö sën lev yi begganḵ raḵ nedo dob vavunë mu lo. Su lev mudeng luḵ ya ġebinë rë, om bël vaar beya mevuv raḵ begganḵ saga, lob kevoḵ ya pevis, benipaya raḵ ya veröḵ yi.”

Yesu Vongḵ Balam-begö-yi Vu Rom Hir Ggev Yi Hur Nivesa Raḵ

(Mt 8:5-13)

7 Yesu nër gägek sënë vu alam ggovek, log ya raḵ beya meluḵ ya Kaper-naum. ²Alam-begö-yi vu Rom yu ti yoh vu mehödahis nemadvahi (100) hir ggev nedo, beyi hur ti nedo, lob ahë neving yi rot, rëḵ hur töḵ vu niraksën, bedus raḵ bë nadiiḵ. ³Loḵ alam-begö-yi hir ggev sënë ngo bë Yesu ya verup nedo, lob vongḵ Yuda hir ggev la deya vu yi in bë na denanër vu benam gevongḵ beyi hur nivesa jaḵ. ⁴Ya deverup vu Yesu, lob deketaḡ niwëëḵ vu bë, “Mehö sënë yi mehö nivesa, om yoh vu bë ġedoḵ vu yi. ⁵Ahë neving hil Yuda, beyö lev hil Yuda hil dub-supinsën-yi ti.”

⁶Lob losho Yesu deyah, beya deverup dus raḵ begganḵ, loḵ alam-begö-yi hir ggev vo gägek vu yi mehö la medeḵo medeya vu Yesu bë, “Mehöböp, su ġe-basap hongḵ, in saḵ su mehö niḡ vesa yoh vu in bë ġedoḵ na sa begganḵ rë. ⁷Log sa su niḡ vesa in bë senök vu hongḵ geving rë. Om yikḵ ġenanër jaḵ avim mu, gesa hur rëḵ nivesa jaḵ. ⁸Gaḵ yikḵ sa mehö los niḡ wëëḵ ti ving. Sa nahurek sa alaḡ babu, log sengö sa alam-begö-yi sën sa neheḡin sir lo deneggurek sa babuḡ ving nebë saga. Bë sa nanër vu sir ti nabë, ‘Ġena!’, og rëḵ na. Log bë sa nanër vu

ngwë nabë, ‘Genam!’, og rëk nam. Log bë sa nanër vu sa hur nabë, ‘Gwevong huk sënë!’, og rëk gevong. Om yik genaner jak avim mu og yik yoh vu.”

⁹ Yesu ngo gagek sënë, lob ranga nema geggerin yah vu alam yu böpata sën losho denesepa sir medeneya lo bë, “Sa nanër vu ham yonon nabë sa su tök vu Israel ti gayo neyam timu vu sa nebë sënë rë.” ¹⁰ Log alam sën alam-begö-yi hir ggev vong sir ya lo yah deverup begganğ lok delë bë hur lo nivesa lok menedo.

Yesu Vong Balam Nain Magëm Ti Vesa Lok

¹¹ Heng to, lob Yesu ya nyëg böp ti arë nebë Nain. Lob yi hur maluh losho alam ngahisekë rot deya ving yi. ¹² Lob ya deto dus rak nyëg böp saga yi aggata avi, lok alam devaku heljeng ti meya verup deneya bedub. Heljeng sënë ata yam ving. In yik nalu aguu perurek timu sën diik agi, geyi avëh alov. Log alam ngahisekë vu nyëg saga desepa sir medeyam ving. ¹³ Lob Yesu lë avëh saga mekwa paya in rot, lob nër vu bë, “Su gengu!” ¹⁴ Lob to meya dus bebë nema rak reek sën devaku heljeng lok lo, lom denare. Log Yesu nër bë, “Hur magëm-e! Sa nanër vu hong nabë kwedi jak!” ¹⁵ Lob heljeng lo kedi rak menedo benevengwëng. Log mëm Yesu vong yi yah vu ata. ¹⁶ Nebë sënë, lob alam pin deggöneng bemëm deko Anutu arë rak medenër bë, “Mehö-nenër-gagek-rangahsën böpata ti sën verup nare lok hil vuheng atov agi.” Gedenër ving bë, “Anutu yam in dok vu yi alam.” ¹⁷ Lob denër Yesu bengö sënë ya meyoh vu distrik Yudea los nyëg vahi pin.

Jon Vong Hur Maluh Luu Ya Vu Yesu (Mt 11:2-6)

¹⁸ Mehö-neripek-alam Jon yi hur maluh denër ngaa pin sën Yesu nevong lo vu yi. ¹⁹ Lob Jon tahi yi hur maluh

luu ya vu yi bevong luho ya in bë dedok tepëk vu Mehöböp nabë, “Yik hong mehö sën denenër bë rëk nam lo sënë, ma he rëk medo gëgin yi rë?” ²⁰ Lob luho ya deverup vu Yesu medenër bë, “Mehö-neripek-alam Jon vong aluu yam vu hong genër bë, ‘Mağ yik hong mehö sën denenër bë rëk nam lo sënë, ma he rëk medo gëgin yi rë?’”

²¹ Lob lok buk sënë, Yesu medo nevong alam niraksën aggagga menjvesa nerak. Netii memö to deneya in sir, genevong balam malaj kenod denelë nyëg ggökin. ²² Lob Yesu nër yah vu luho bë, “Melu nah mena nanër ngaa sën melu nelë los nengo agi vu Jon nabë: Alam malaj kenod denelë nyëg, galam vahaj paya deneya aggata, galam nij sevuuk nij veseek nerak, galam nengaj mir denengo gagek, galam sën denediik lo vesaj nelok yah, log alam sën denedo paya in ngaa navij yi lo denengo Bengö Nivesa. ²³ Om mehö sën su kwa neya luu luu in sa rë lo, og kwa vesa.”

Yesu Vong Tepëk Rak Ngaa Ngahisekë In Jon

(Mt 11:7-19)

²⁴ Jon yi hur luho deyah, lok mëm Yesu nër Jon yi degwa vu alam bë, “Wirek ham ya nyëg-yumeris in bë ham gwele mehö nebë va? Mağ ham ya in bë gwelë nabë ayöong neko dee ti menekepë ya geneyom-a? ²⁵ Ma ham ya in bë gwelë mehö nebë va? Mağ ham bë gwelë mehöti neröp tob niyes mala ngeri ngeri? Ma. Alam sën deneröp tob niyes los denedo rak ngaa nivesa vesa lo, og sir sagak yö denedo ggëp alam-los-bengöj bej. ²⁶ Ma ham ya in bë gwelë mehö nebë va? Mehö-nenër-gagek-rangahsën ti? Eë-ë, om mëm sa nanër vu ham nabë, mëm yi mehö-nenër-gagek-rangahsën, bekesuu alam denenër-gagek-rangahsën pin. ²⁷ Yik mehö saga sën gagek rak yi lok Anutu-yi-kapiya lo bë:

Gwengö rë, sêk gevong sa hur ti namugin mena negetongin aggata in hong.

²⁸ Om sa nanër vu ham nabë: Jon arë böp rot kesuu alam pin sën ataj neko sir vu dob agi. Rëk mu alam sën denesepa loḱ sa bedenetu Anutu-yi-alam lo pin, og rëk dekesuu Jon.”

²⁹ Dengö gaḱek sënë ggovek, log alam pin losho alam sën denëḱo takës* lo denër bë, “Yönon. Anutu nevonḱ ngaa niröp.” In deneripek bël raḱ Jon nema. ³⁰ Rëk alam Parisai* losho alam-horek-yi, og su deyam beJon ripek sir rë, gaḱ deruu demij vu aggata nivesa sën Anutu bë tateḱin vu sir lo.

³¹ Log Yesu nër bë, “Om maḱ sêk tateḱin ham alam buk sënë jaḱ va? Maḱ ham nebë va? ³² Ham nebë hurmahen sën ggëp deneggök telig medenetahi vu sir vewen bë:

‘He nasis ggageng,
rëk ma geham su nelöö rë.
Gehe nasu kwamin paya paya,
rëk ham su nesu menepengah ham ving rë.’

³³ In mehö neripek alam Jon yam, lom su negga nos los nenum wain rë. Loḱ ham nenër bë, ‘Memö neloḱ vu yi.’

³⁴ Log Mehönon Nalu yam, lob negga los nenum, loḱ ham nër yi bë, ‘Ham gwelë, mehö saguḱ mehö ahëta, gemehö sën yö nenum wain pangësën. Galam sën denëḱo takës* lo, losho alam sën denevonḱ ngaa nipaya lo vahi hir mehö yi.’ ³⁵ Rëk mu hil galë Anutu yi huk los kwa, lob mëm hil ajaḱ ni nabë mehö los kwa ti.”

Avëh Ti Sën Ngaa Nipaya Neggëp Vu Yi Lo Ripek Yesu Vaha Raḱ Wël

³⁶ Alam Parisai* ti tahi Yesu bë na mega nos geving yi, lob ya ben bemedo negga nos. ³⁷ Lob avëh nipaya ti nedo nyëḱ sagu, lob ngo bë Yesu medo negga nos loḱ Parisai* sënë yi begganḱ. Lob ḱo wël reggu malangeri loḱ buayo gelöng alabasta* veroo ti beya vu. ³⁸ Ya verup

nare loḱ Yesu demi dus vu vaha gemedo nesu, lob mala ruḱ töö raḱ Yesu vaha, log revu raḱ yu viis. Log mul Yesu vaha, gekeseh wël merikin raḱ vaha. ³⁹ Rëk Parisai* sën tahi Yesu meya negga nos ving yi lo lë ngaa sënë, lob kwa nevo bë, “Yönon, bë mehö sënë yi mehö-nenër-gaḱek-rangahsën, og rëk jaḱ avëh sën nema raḱ yi agi ni, gejaḱ ni geving nabë avëh nipaya.”

⁴⁰ Nebë sënë loḱ Yesu raḱ ni benër yah vu yi bë, “Simon, sa kwaḱ nevo gaḱek ti, om sa bë nanër vu hong.” Loḱ Simon nër bë, “Tatovaha, ḱenanër nam.”

⁴¹ Lob Yesu nër bë, “Mehöti vo ngaa vu mehö luu meya neggëp vu luho, geluho su devo loḱ rë. Ngwë yi K500, gengwë yik hen K50 mu. ⁴² Rëk luho su deyoh vu bë debo doḱ nah rë, lob mehö sënë nilël raḱ luho. Om mehö ngwë tena sën rëk ahë geving yi rot-a?”

⁴³ Loḱ Simon nër yah bë, “Sa kwaḱ nevo bë mehö sën yi nyëvewen böpata mesevöḱ lo maḱ ahë neving monë ala rot mekesuu.” Lob Yesu nër vu bë, “Genër yoh vu.”

⁴⁴ Loḱ Yesu ggërin yah vu avëh sënë genër vu Simon bë, “Gwelë avëh sënë? Seyam hong begganḱ ayo, rëk su ḱevo bël vu sa in bë sejipek vahaḱ rë. Rëk avëh sënë og ripek sa vahaḱ raḱ mala ruḱ gerevu raḱ yu viis. ⁴⁵ Log seloḱ yöḱ begganḱ ayo rëk su ḱemul* sa rë, rëk avëh sënë og yö medo nemul* sa vahaḱ rot. ⁴⁶ Log su ḱerikin wël teka raḱ sa yuḱ rë, rëk avëh sënë loḱ wël nivesa rot sagi raḱ sa vahaḱ. ⁴⁷ Om sa nanër vu hong yönon nabë: Avëh sënë ahë neving Anutu pangësën rot in yi ngaa nipaya ngahiseḱë rot, rëk ma ḱAnutu dahun ya bemaya. Gaḱ mehö sën ngaa nipaya mahen mu neggëp vu yi, lob Anutu dahun ya lo, og yik ahë neving yi mahen teka mu.” ⁴⁸ Log Yesu nër vu avëh bë, “Sa dahun hong ngaa nipaya ya vorot.” ⁴⁹ Lob alam sën losho medo

denegga nos lo kedi denër yah meyom vu sir bë, “Mehö sënë maḵ yi re om sën bë dahun nḡaa nipaya na-ë?” ⁵⁰ Log Yesu nër vu avëh lo bë, “Ayom neyam timu vu sa, om Anutu ḵo hong yom vu yi vorot. Kwam vesa meḡena los ayom sepëp.”

Avëh La Detamuin Yesu Medeya

8 Ggovek loḵ Yesu ya neḵo loḵ nyëḡ böp böp los beggaḡ-bu mahen mahen, benenër Bengö Nivesa rangah vu sir raḵ Anutu-yi-nyëḡ. Lob yi hur maluh nemadluho-mevidek-luu lo deya ving yi. ² Gavëh la sën wirek Yesu netii memö in sir los nevo niraksën vër in sir lo deya ving. Sir sënë: Maria sën denenër bë Maria vu Magdala, beYesu tii memö nemadvahi-bevidek-luu to deya in yi wirek lo. ³ Ga, Kusa sën neḡin Herot* yi beggaḡ lo venë Yoana, ga, Susana, gavëh vahi ving, melosho deya. Avëh pin sënë deneloḵ vu Yesu losho yi hur maluh lo raḵ hir monë lu nḡaa.

Mehöti Netetëhin Nos Ḡahis Loḵ Huk Anon

(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Alam yu böpata desupin sir medenedo galam vu nyëḡ pin deyam vu Yesu, lob nër ḡaḡek peḡḡirinsën ti sënë vu sir bë, ⁵ “Mehö netetëhin nos ḡahis ti to meya huk anon in bë tetëhin yi nos ḡahis. Netetëhin nos ḡahis, lob vahi to nedo loḵ aggata sën neyoh huk vuheng lo, lob mehönön denevaḵë gesoḵ yam degga. ⁶ Ga, ḡahis la to meraḵ nedo dob mahen teka sën raḵ neggëp ḡelöḡḡ vavunë, lob kip rëḵ bël ma, lob meran mediḵ ya. ⁷ Log ḡahis la to meloḵ ya nedo vos nigginggin ayo, lob vos nigginggin sënë kip berig, lob ggök nos bevong paya. ⁸ Log mëm ḡahis la to meluḵ ya nedo dob jeji, lob kip merig besis anon nivesa. Nesis dahis nemadvahi vahi.” Log nër bë, “Bë

mehöti nenga neggëp, og genḡo ḡaḡek sënë.”

Yesu Nenër Ḡaḡek Peḡḡirinsën Degwa

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹ Lob yi hur maluh deloḵ tepëḵ vu yi in ḡaḡek peḡḡirinsën sënë degwa. ¹⁰ Loḵ nër bë, “Anutu yö tateḵin yi nyëḡ yi ḡaḡek vunsën degwa vu ham, beham rëḵ jaḵ ni. Rëḵ alam vahi og degenḡo ḡaḡek peḡḡirinsën mu,

‘in malaj rëḵ ḡelë, rëḵ mu su rëḵ dejaḵ ni rë.

Log rëḵ degenḡo ḡaḡek, rëḵ mu su rëḵ dejaḵ degwa ni rë.”

Yesu Tateḵin Nos Ḡahis Lo Yi Degwa

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹ “Ḡaḡek peḡḡirinsën sagi degwa nebë: Nos ḡahis sënë yḵ Anutu yi ḡaḡek. ¹² Log ḡahis la sën to nedo loḵ aggata lo, yḵ alam sën denenḡo ḡaḡek, loḵ Satan ya neḵo vër in ayoj in bë rëḵ degevonḡ geving lob Anutu geḵo sir nah lo. ¹³ Log ḡahis la sën to nedo loḵ nyëḡ ḡelöḡḡ lo, yḵ alam sën denḡo ḡaḡek bekwaj vesa in lo, rëḵ mu su luḵ ya ayoj rë. Gaḵ yḵ devonḡ ving dus teka, loḵ seggisën töḵ vu sir lom delëëin ya. ¹⁴ Log ḡahis la sën to meloḵ ya vos nigginggin ayo lo, og yḵ alam sën denḡo ḡaḡek medeya medeya, loḵ tum newaj raḵ in maggin aggagga, gemonë los nḡaa-dob-yi sën nesemu hil navid lo pin ggök ya, lom su anon raḵ rë gediḵ ya. ¹⁵ Gaḵ ḡahis sën to meluḵ ya dob jeji lo, og alam sën denḡo ḡaḡek medejom ahon bayoj neya niröp beneggëp nivesa, gedenedo niwëëk medenevonḡ banon neraḵ lo.”

Yesu Nër Bë Hil Su Abun Ram

(Mk 4:21-25)

¹⁶ “Mehöti su netaggi loḵ ram genekeyoveḵin dëḡ raḵ, ma netunḡ ggevek ya reek len rë. Gaḵ netunḡ raḵ

ya vavunë, in bë alam sën dedok na beggang ayo lo degelë nyëg. ¹⁷Lob ngaa pin sën neggëp vunsën gwëbeng agi rëk natök nam rangah. Gengaa pin sën mehönön denelok kesii in lo, rëk natök nam rangah vu tamusën balam pin dejak ni.

¹⁸Ham gwebë nengamin, in ham gwengö gägek megwero. Mehöti sën nerak gägek la degwa ni bekwa nevo lo, og rëk jak la degwa ni geving rot. Gemehöti sën su nerak gägek degwa ni rë lo, og rëk kwa birekin teka sën nerak ni lo benama na verök yi.”

Yesu Ata Lo Ari Lo

(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹Lok buk saga Yesu ata lo ari lo deya in bë degelë yi, rëk alam yu böpata desup sir medenedo, lob su deyoh vu bë dedok na vu yi rë. ²⁰Lok mehö la denër ya vu yi bë, “Atam losho arim lo verup denare dobnë. Deyam in bë degelë hong.” ²¹Lok nër yah vu sir bë, “Alam sën denengö Anutu yi gägek medenesepa lok lo, og sir saga sën sa atag lo arig lo.”

Yesu Nër Lob Sang Ahë Yes Rak

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-40)

²²Buk ti lob Yesu losho yi hur maluh derak ya yağ, lom nër vu sir bë, “Hil ajak mana ngaggee nenga vahi.” Lom deya. ²³Yağ neya geYesuk ggëp yiing. Log sang böpata ti verup, lob vonğ benagaggee neluk ya yağ ayo bevuuk lok bedus rak bë malaj nama. ²⁴Lob ya deggee vu Yesu gedenër vu bë, “Tato-vaha! Hil hevongin malad nama!” Lob kedi petupek rak sang los ngaggee sën netëe lo, lob sang los ngaggee ahë yes rak, gededun ma geneggëp. ²⁵Log nër vu sir bë, “Ham su ayomin neyam timu vu sa yönön rë!” Lom deggöneng gekwaj ya ngahi medenenër vu sir bë, “Mağ mehö sënë yi nebë va, om sën nër vu sang los bël, lob denğo aye-ë?”

Yesu Tii Memö To Meya In Mehöti

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶Lok ya deverup Gadara hir dob ga, distrik Galilea neggëp ngaggee nenga vahi yi, genyëg sënë neggëp vahi. ²⁷Lob Yesu vu yağ mepesong ya ronek, lok alam nyëg sënë ti verup vu yi. Memö la denedo lok mehö sënë meyö medo neya ahë töksën yö wirek la, lob su nedo lok beggang rë, gağ yö ya neggëp lok waak sën denebë mehönön sekëj lok lo. ²⁸Mehö sënë lë Yesu, lob ngeek geto petev meneggëp lok vaha. Log ngeek böpata bë, “Yesu! Anutu Vavunë Nalu hong! Bë gwevonğ va vu sa? Sa ketağ vu hong nabë su gebasap sa!”

²⁹Nër bë sënë in Yesu nër vu memö bë geto mena in mehö sënë, in memö sënë nejom yi ahon beron ngahisekë. Lob yi alam malaj nesepa yi medeneduu rak sêng los aën buk ngahi, rëk ma genevepul sêng lu ngaa pin. Gememö sënë netë meneya nyëg-yumeris.

³⁰Lob Yesu lok tepëk vu yi bë, “Arëm re?” Lok nër yah bë, “Mehömehö.” In degwa nebë memö ngahisekë denedo lok yi. ³¹Lob memö pin saga detahi ya vu Yesu bë, “Su gwetii he dok na asoreng böpata sën adingsekë rot lo!”

³²Log böök yu ti vare deneruuk rak keddu dus vu sir, lob memö lo deketağ vu Yesu bë, “Mëm gwevonğ he na vu böök sagu!” Lob Yesu vonğ sir ya. ³³Lob memö lo to deya in mehö sënë beya delok ya böök yu ti sënë. Lob pevis geböök pin deserög rot beya devës ya nyëg vaha degwa, bedeluk ya ngaggee merehöö sir bemalaj maya verök yi.

³⁴Lob alam sën denegin böök lo delë, lob deveya medeya, beya denër ngaa sënë vu alam nyëg böp los mahen mahen pin. ³⁵Lob alam saga deya in bë degelë ngaa sën to meya lo. Yah deverup vu Yesu bedelë mehö sën memö to deya in yi lo, gevëh tob gekwa nevo ngaa nivesa,

genedo loḵ Yesu vaha. Loḵ tum deneg-göneng in sir rot. ³⁶ Loḵ mēm alam sën delē ngāa agi raḵ malaj lo deturin ngāa sën Yesu vong vu mehō sën memō nelok vu yi wirek loḵ nivesa raḵ agi medero. ³⁷ Lob alam pin vu Gadara denēr vu Yesu bē kedi jaḵ mena, gesu medo hir nyēg. In deneggöneng rot. Lob Yesu raḵ yah yaḡ meyah meya. ³⁸ Loḵ mehō sën memō to deya in yi lo ketaḡ vu Yesu bē na geving yi. Rēḵ Yesu vong yi yah genēr vu bē, ³⁹ “Genah meḡena bōm, meḡena ḡenanēr ngāa pin sën Anutu vong vu hong lo vu hong alam.” Lob mehō lo yah meya menēr ngāa pin sënē vu alam ggēp yi nyēg.

**Yesu Vong Ggev Nalu Avēh Vesa
Lok, Gevong Avēh Sën Jom
Loḵ Yi Tob Lo Nivesa Raḵ
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)**

⁴⁰ Yesu yah to, lob alam pin kwaj vesa in yi, in medo denegin yi geyah to. ⁴¹ Loḵ mehōti arē nebē Yairus ya verup. Dub-supinsën-yi ala ti yi, lob ya verup petev meneggēp loḵ Yesu vaha, geketaḡ vu yi bē na yi begganḡ. ⁴² In yiḵ nalu mew-ing timu beyi ta nemadluho-bevidek-luu raḵ, lob dus raḵ bē nadiiḵ.

Lob Yesu neya raḵ, loḵ alam ngāhiseḵē depeḵa raḵ yi rot belosho deneya. ⁴³ Lob avēh ti neya ving. Niḵōḵ yō medo neyam yoh vu nḡebek nemadluho-bevidek-luu, rēḵ mehōti su yoh vu bē gevong menivesa jaḵ nah rē. ⁴⁴ Avēh sënē verup ya nare dus loḵ Yesu demi gebē nema raḵ Yesu yi tob nyē. Vong nebē sënē, lob niḵōḵ tewii ya avuti gesu neyom ggōkin rē. ⁴⁵ Loḵ Yesu loḵ tepēḵ bē, “Re bē nema raḵ sa?” Loḵ sir pin denenēr yah vu bē sireḵ ma. Log Pita nēr bē, “Sa alaḡ-e! Yiḵ alam ngāhiseḵē sën denare tetup hong meyōk depeḵa raḵ hong aga.” ⁴⁶ Loḵ Yesu nēr bē, “Ma! Loḵ sir ti bē nema raḵ sa, mesa hanḡo bē sa niḡ wēek la ya vu yi.” ⁴⁷ Lob avēh

sënē raḵ ni bē ngāa sën vong lo tōḵ yam ranḡah, om nelēk rot, lob verup ya mepetev meneggēp loḵ vaha, genēr sën bē nema raḵ yi tob lo degwa ranḡah vu raḵ alam pin malaj benēr ving bē yi ni-raksën maya avuti. ⁴⁸ Lob Yesu nēr vu yi bē, “Naluḡ-e, ayom yam timu vu sa, om vong benim vesa raḵ. Om ḡenah meḡena los ayom sepēp.”

⁴⁹ Yesu nahēn nevengwēng vu avēh, log mehōti vu dub ala ben meverup nēr vu dub ala sënē bē, “Nalum diiḵ ya, om su gweḵo Tatovaha mala seggi!” ⁵⁰ Yesu ngo ḡaḡek sënē rēḵ nēr yah bē, “Su newam jaḵ, gaḵ ayom nam timu vu sa mu, loḵ mēm nalum rēḵ vesa doḵ nah.” ⁵¹ Lob Yesu tōḵ ya ggev lo ben, lob nērin alam pin bē su dedoḵ na begganḡ ayo geving yi. Gaḵ yiḵ ḵo Pita löōho Jon lu Yakobus ving hurmahen ama lu ata mu bedeloḵ ya. ⁵² Galam yō medo denesu medenesis sir in, loḵ Yesu nēr vu sir bē, “Ham su ngu. In sënēḵ su diiḵ rē, gaḵ yiḵ neggēp yiing mu.” ⁵³ Loḵ denōp raḵ yi, in derāḵ ni bē diiḵ ya verōḵ yi. ⁵⁴ Rēḵ Yesu jom loḵ avēh mahen nema getahi bē, “Avēh mahen-e, kwedi jaḵ!” ⁵⁵ Lob avēh mahen lo anon to meloḵ yah, log kedi raḵ pevis. Lob Yesu nēr vu sir bē, “Ham bo nos la vu yi mega.” ⁵⁶ Lob avēh mahen ata lu ama ḵenuj ya mederanḡa nemaj. Loḵ Yesu vo ḵoo vu luho bē luho su na denanēr ngāa sënē vu mehōti.

**Yesu Vo Huk Vu Sinarē
Nemadluho-mevidek-luu
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)**

9 Log tahi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo deyam vu yi bevo ni-wēek vu sir in bē denoh vu bedegeti memō geto dena, gedevong meni-raksën nama na. ² Log vong sir ya in bē denanēr ḡaḡek jaḵ Anutu-yi-nyēg, gedevong balam nijraksën nijvesa jaḵ nah. ³ Log nēr vu sir bē, “Ham na, rēḵ mu ham su gweḵo ḵupeḵ sepa ham. Ham

su natohin atoheng, ga, gweje vahek, ma gweko nos, ma monë sepa. Geham su gweko röpröp luu luu sepa. ⁴Log nabë mehöti geço ham luu luu sënë doḵ na yi begganḡ megeḡin ham, og ham naḵöök doḵ begganḡ timu saga rot beham nom jaḵ. ⁵Gaḵ nabë su degeço ham doḵ na hir begganḡ rë, og ham tetëhin kebus in vahamin in deḵ ni nabë devonḡ paya, log ham na jaḵ. ⁶Nër nebë sënë ggovek, log ya deyoh vu nyëḡ pin. Bedenenër Bengö Nivesa ranḡah, gedenevonḡ balam ni-jraḵsën nijvesa neraḵ yoh vu nyëḡ pin.

Herot* Ngo Yesu Bengö

(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷Log dob ala Herot* ngo nḡaa pin sën Yesu nevonḡ lo bengö, lob kwa neya nḡahi in mehö la denenër bë Jon kedi vu bedub ggökin. ⁸Log la denenër bë Elia yom verup. Log la denenër bë alam sën denenër ḡaḡek ranḡah wirek lo ti kedi raḵ yah ggökin. ⁹Rëḵ Herot* nër bë, “Joneḵ sa ḵetöv kwa lo. Gaḵ maḵ mehöre sën sa nehanḡo bengö nebë aḡi?” Lob kwa nevo bë gelë yi jaḵ mala.

Yesu Vet Alam 5,000

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-34; Jn 6:1-13)

¹⁰Sinarë lo deya geyom deverup, lob denër nḡaa pin sën devonḡ lo vu Yesu. Lob ḵo sir raḵ belosho yö detah sir ya nyëḡ-yumeris ti dus vu Betsaida. ¹¹Loḵ alam saga deraḵ ni lob desepa yi medeya. Ya detök vu yi, lob vengwëḡ vu sir los kwa vesa, benër Bengö Nivesa raḵ sën Anutu bë natu ala megeḡin sir lo. Genevonḡ balam nijraḵsën nijvesa neraḵ ving. ¹²Log sehuk luḵ, lob yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo ya denër vu yi bë, “Gwevonḡ alam sënë dena in dedoḵ na begganḡ-bu böp los mahen sën denedo dus dus lo bena degëp, in denatök vu nos lu nḡaa rë. In hil nado sënëḵ nyëḡ-yumeris tahsën.” ¹³Rëḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Ham ngo rëḵ bet sir.”

Loḵ denër yah bë, “Nos nḡahi su nedo vu he rë. Gaḵ yiḵ brët nemadvahi ga, ḡël luu mu nedo. Ma he yoh vu bë ana baḡo nos in alam pin sënë?” ¹⁴In alam nḡahi rot denedo bemaluh yoh vu 5,000.

Loḵ Yesu nër yah vu yi hur maluh lo bë, “Ham nanër vu sir nabë sir mehödahis luu menemadluho demedo jaḵ yu ti ti.” ¹⁵Yi hur maluh devonḡ nebë sënë balam pin to denedo. ¹⁶Log Yesu ḵo brët nemadvahi ga, ḡël luu lo raḵ, gevarah mala raḵ yaḡek gejom raḵ in los kwa vesa ya vu Anutu; log debu bevo vu yi hur maluh lo bë na debo gelek alam. ¹⁷Lob sir pin degga meyoh vu, log desupin vahi sën nedo lo loḵ ya sap nemadluho-bevidek-luu.

Pita Nër Yesu Ranḡah Bë Yi Mehö Sën Anutu Ggoin Raḵ In Bë Geço Hil Nah

(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸Lob buk ti rë lob Yesu medo nejom raḵ, geyi hur maluh denedo ving yi, lob loḵ tepëḵ in sir bë, “Alam denenër sa bë sa re?” ¹⁹Loḵ denër yah vu yi bë, “Sir la denenër honḡ bë Mehöneripek-alam Jon. Gela denenër honḡ bë Elia. Gela denenër bë alam-denenër-ḡaḡek-ranḡahsën wirek ti kedi raḵ yah ggökin.” ²⁰Loḵ loḵ tepëḵ in sir ggökin bë, “Gaḵ hameḵ nenër bë sa re?” Loḵ Pita nër yah bë, “Anutu yi Kerisi* honḡ.”

Yesu Nër Ranḡah Bë Rëḵ Nadiiḵ Gekedi Jaḵ Nah

(Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1)

²¹Lob Yesu vo ḵoin niwëëḵ vu sir bë, “Om ham su na nanër ḡaḡek sënë ranḡah vu mehöti.” ²²Log nër ving bë, “Mehönon Nalu rëḵ geço maggin nḡahiseḵë, galam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi lo rëḵ degeruu demij vu yi, gerëḵ dengis yi menadiiḵ, gebuk natu löö loḵ kedi jaḵ nah gökin.”

²³Log nër vu sir pin bë, “Mehöti bë natu sa hur, og kwa birek in yi gekerë

yi kelepeko* noh vu buk metamuin sa. ²⁴Mehöti bë kwa bo yi begegin nivesa, og rëk anon mala nama. Gağ mehöti bë kwa birek in yi menadiik in sa, og rëk na medo mala-tumsën. ²⁵Gağ nabë mehöti yö geko yi jak in ngaa dob yi pin bemedo loğ nadiik, og yi ngaa sënë rëk doğ vu yi nabë va? ²⁶Log nabë mehöti göneng in mehönon bedah sa los sa gağek vun, og Mehönon Nalu rëk dah yi vun doğ buk sën nom los Ama yö niwëek garë böpata, gelos angër vabuung nij wëek gevunek vunek yağek yi lo. ²⁷Sa nanër vu ham yönon nabë alam sën denare agi vahi su rëk denadiik rë, gağ rëk nahën demedo medegelë gAnutu nam in geğin hil.”

Yesu Navi Agga Ngwë Rağ

(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

²⁸Yesu nër gağek sënë ggovek bebuk nemadvahi-mevidek-löö ya ggovek, loğ ko Pita lööho Jon lu Yakobus medeya kedu, in bë najom jak. ²⁹Medo nejom rağ, lob mala agga ngwë rağ, geyi röpröp veroo meris nebë davës. ³⁰Log pevis bemehö luu yam vare denevengwëng ving yi. Yik Moses lu Elia. ³¹Luhu deyam los nij kapiik, meyam denenër ngaa pin sën Yesu rëk gevong gëp Yerusalem begovek genah mena lo tato vu yi. ³²Pita lööho malaj neggëp pangësën rot bë degëp ying. Rëk su deneggëp ying rë, lob delë Yesu nikapiik ving mehö luu sën lööho denare lo. ³³Lob luho bë degevu Yesu gedenah jak, lob Pita nër vu Yesu bë, “Sa alağ-e! He nado mehalë ngaa sënë om mëm nivesa rot. Om he dev numeng löö: Ti vu hong, gengwë vu Moses, gengwë vu Elia.” Pita su kwa vo mero rë, gağ newa rağ om pevis menër nebë sënë.

³⁴Nahën nenër gağek sënë, log beggob ti yam kebu sir. Loğ yam rot beggërin sir, lob newaj rağ rot. ³⁵Log gağek ti yam loğ beggob ayo bë, “Sënëk sa naluğ. Se-hoo in yi rağ ggovek ya. Om ham gwebë nengamin vu yi.” ³⁶Dengö gağek sënë

ggovek, log delë bë Yesu yö ti nedo. Lob ayej ma gesu denër ngaa sën delë agi lo vu mehöti loğ buk saga rë.

Yesu Vong Behurmahen Ti Sën Memö Nengwang Ya Yi Lo Nivesa Rağ Yah

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

³⁷Log heng to, lob sir vu kedu beyah deto, loğ alam yu böpata ti yam debuu Yesu ggëp aggata. ³⁸Lob sir ti pevis metahi ya bë, “Tatovaha, sa ketağ vu hong nabë gwelë sa naluğ ağıu sënë. In yik sa naluğ perurek anon timu. ³⁹Rëk memö nipaya ti nepesöng rağ yi pevis avuti, lob nengeek böpata. Log memö sënë nesesesin rağ yi pangësën rot lob nyë katağ netung. Beyö nevasap yi rot, gesu nevu yu pevis rë. ⁴⁰Lob sa verup su vu hong hur maluh lo bë degetii memö nipaya sënë geto mena, rëk ma gesu deyoh vu rë.”

⁴¹Loğ Yesu nër yah bë, “Oo ham alam vu buk sënë, ham ayomin su neyam timu rë, log ham ayomin su neggëp niröp rë. Om sëk nahën medo geving ham buk va la geving mekerë ham maggin-a? Maam gweko nalum nam.” ⁴²Hurmahen sënë nahën neya vu Yesu, log memö lo të yi to mesap nyëğ, genesesesin rağ yi pangësën. Loğ Yesu petupek rağ memö lo, gevong behurmahen nivesa rağ, log vong yah vu ama. ⁴³Lob alam pin delë Anutu niwëek sënë, lob delëk anon mederanga nemaj.

Yesu Nër Netu Beron Luu Bë Rëk Nadiik

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Nahën medo mekwaj neya ngahi in ngaa pin sën Yesu nevang agi, log Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, ⁴⁴“Ham gwebë nengamin vu gağek sënë megwero! Nahub rëk rëk debo Mehönon Nalu doğ na mehönon nemaj.” ⁴⁵Rëk su derak gağek sënë ni rë. Gağek sënë degwa vun yi in sir, besu kwaj tök vu rë.

Rêk deggöneng in yi gesu delok tepêk in degwa rê.

**Hur Maluh Yö Delok Tepêk
In Sir Bê Re Böp Kesuu-a?**

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

⁴⁶ Log yi hur maluh deko gâgek ti rak medemehoo sir in bê sir ti tena böp kesuu sir vahi. ⁴⁷ Lok Yesu rak gâgek sên kwaj nevo lok ayoj lo ni, lob ko hurmahen ti yam nare ving yi ⁴⁸ genër vu sir bê, “Mehöti bê kwa bo sa begevong nivesa vu hurmahen teka nabê sênê, og nevonğ nivesa vu sa. Log mehöti sên gevonğ nivesa vu sa lo, og nevonğ nivesa vu yi sên vonğ sa meseyam lo. Om ham ti sên dahun yi benevonğ nivesa vu ham pin lo, og tu böp vorot ggöp Anutu mala.

**Mehöti Bê Su Ngis Begö Vu
Ham Rê, Og Ham Alam Yi**

(Mk 9:38-40)

⁴⁹ Lok Jon nêr yah vu yi bê, “Sa alag-e! He halê mehöti genenêr arêm los niwêek benetii memö to deneya, lok he nêrin yi in hil los su nesepa hil rê.” ⁵⁰ Rêk Yesu nêr yah vu sir bê, “Ham su nanêrin yi, in mehöti sên su nelê ham paya rê lo, og nelok vu ham.”

**Samaria* La Deggërin
Nyëg Gedetii Yesu**

⁵¹ Buk sên Anutu geکو Yesu jak nah yâgek lo dus rak, lob Yesu kwa verök rak bê na Yerusalem. ⁵² Lob vonğ yi hur maluh luu medeko gâgek muğin meya delok ya Samaria* hir nyëg ti in bê degero ngaa vu yi. ⁵³ Rêk alam vu nyëg sagu nij lël bê su rêk degeکو Yesu dok na hir begganğ rê. In derak ni bê yö rêk berup na Yerusalem. ⁵⁴ Hur maluh luu sênê, Jon lu Yakobus, delê ngaa sênê, lob luho denêr bê, “Mehöböp, mak hil tahi nengwah vu yâgek duk nam ga alam sênê?” ⁵⁵ Lok Yesu ggërin yah bevonğ

gâgek rak luho. ⁵⁶ Log deya rak medeya begganğ-bu ngwê.

**Alam Sên Denevonğin
Bê Desepa Yesu Lo**

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Nahên medo deneyök aggata, lob mehöti nêr vu Yesu bê, “Nyëg pin sên gena lo, og sêk sepa hong mena geving.” ⁵⁸ Lok Yesu nêr yah vu bê, “Anöösik lej neggëp, gesok newisej nedo, gak Mehönon Nalu, og ben sên gëp dok lo ma.” ⁵⁹ Log nêr vu mehö ngwê bê, “Genam gesepa sa.” Lok nêr bê, “Amağ nadiik besedev rê lok mêm.” ⁶⁰ Lok Yesu nêr vu bê, “Alam diiksên yö rêk dedev hir heljeng. Gak hong, og gena genanêr gâgek jak sên Anutu natu ala megegin hil lo.”

⁶¹ Lok mehö ngwê nêr vu yi bê, “Mehöböp, sa hevongin bê nök sepa hong, om genaööök gesenah najom sa alam nemaj rê. ⁶² Lok Yesu nêr vu bê, “Mehö sên ko huk rak rêk kwa luu luu in lo, og su yoh vu bê dok na Anutu-yi-nyëg rê.”

**Yesu Vonğ Alam Mehödahis Löö
Benemadluho Ya In
Bê Degevong Yi Huk**

10 Ggovek, log ggooin alam 70 rak ving, bevonğ sir luu luu demuğin medeya nyëg böp los mahen pin sên rêk na lo. ² Log peggin gâgek menêr vu sir bê, “Nos ngâhisekê anon lok menedo huk anon, rêk alam sên deketöv medengupin lo su ngahi rê. Om ham kwetağ vu huk ala nabê gevonğ yi hur na debo yi nos medengupin nom.

³ Om ham na jak. Rêk mu ham gwenğö rê, sa nehevong ham ya nebê sên sipsip denelok ya anöo bemên avij. ⁴ Om ham su banuh jej monê-yi ma, gweje vahek ma, gweکو suu sepa. Geham su bengwëng in alam medenajom ham ahon dok aggata. ⁵ Nabê ham dok na begganğ ti,

og ham bengev jak in sir menaner namugin nabë senë, ‘Alam begganğ ayo ti senë ayoj gëp revuh.’ ⁶In lob nabë mehöti nedo ayo revuh loğ begganğ saga, og ham gägek semusen saga rëk semu yi. Rëk nabë sir ti su nebë saga menedo rë, og ham gägek sën ham nër ya lo, yö rëk pekwë menom semu ham. ⁷Log yik ham naköök dok begganğ timu saga, beham gwa los nanum ngaa sën denevong vu ham lo. In mehö sën nevong huk lo, og netök rak nyëvewen rak yi huk. Gak ham su medo mepesong dok begganğ ti ti lo.

⁸Nabë ham dok na nyëg böp ti, lob degeko ham na vu sir, og ham gwa nos sën debo vu ham lo. ⁹Geham gwevong behir alam nijraksën nijvesa jak. Geham nanër nabë, ‘Anutu yi nyëg vongin anon jak.’ ¹⁰Gak nabë ham dok na nyëg böp ti, rëk su degeko ham na vu sir rë, og ham kwedi mena bare na nyëg saga yi aggata nyë, genaner nah vu sir nabë, ¹¹‘Ham nyëg senë dob kebus gga rak he vahamin, rëk mu he netetëhin yök vu ham. Rëk mu ham ngo kwamin bo rë, in Anutu yök dus rak ham ggovek ya, rëk ma geham nimin lël in.’ ¹²Sa nanër vu ham nabë: Vu Buk-tamusën, og alam vu nyëg nebë senë rëk denatök vu maggin böp rot kesuu alam Sodom.”

Yesu Nër Bë, “Gëpin Alam Nyëg Vahi Sën Su Deggërin Sir Rë Lo”

(Mt 11:20-24)

¹³“Wöp-o! Ham Korasin! Gëpin ham! Log ham Betsaida! Gëpin ham! Bë mehöti gevong ngaa böp gëp alam Ture los Sidon hir nyëg nabë sën sa hevong loğ ham nyëg agi, og rëk ayoj maggin in devong ngaa nipaya medegërin sir nom medegeyeh vahek duum gedebo rarii medemedo dok vewev degwa. ¹⁴Om dok buk-nyëvewen-yi, og ham rëk gweko maggin böpata rot kesuu alam Ture los Sidon. ¹⁵Log ham Kapernaum, ham bë

kwerë ham jak na vavunë? Ma! Ham rëk duk na Nyëg-nengwah-yi.”

¹⁶Log nër vu yi hur maluh lo bë, “Mehöti bë gengö ham ayemin, og sagak nengö sayëg. Log mehöti bë geruu demi vu ham, og sagak neruu demi vu sa ving. Log mehöti bë geruu demi vu sa, og yik neruu demi vu Mehö sën vong sa meseyam lo.”

Hur Mehödahis Löö Benemadluho Sën Vong Sir Ya Lo Yom Deverup

¹⁷Ggovek, galam 70 lo yom deverup, lob kwaj vesa rot gedenër bë, “Mehöböp, he nër arëm, lob memö nengaj yes ving meto deya.” ¹⁸Lob nër vu sir bë, “Ëë-ë sa nehalë gevong bë Satan vës vu yağek nebë davës meyam sis yi. ¹⁹Ham ngo! Sevo niwëek vu ham, om ham yoh vu bë bakë nyël los veveeyagëk böp, geham yoh vu bë dahun Satan yi ngaa vahi pin sën gevong begö vu ham lo, gengaa ti su yoh vu bë gevong paya vu ham rë. ²⁰Rëk mu ham su napisek in sën memö nengaj yes vu ham ayemin lo rë, gak ham napisek in dekevu ham arëmin ya neggëp yağek vorot.”

Yesu Kwa Vesa Bahë Nivesa Vu Ama Anutu

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹Loğ buk saga Anon Vabuung vong beYesu kwa vesa rot, lob jom rak bë, “Oo Amağ, hong Mehöböp vu yağek los dob. Sa ahëg nivesa vu hong, in ngaa senë neggëp vunsën in alam sën deneluk dub böp lo los alam los kwaj, gak getato vu alam sën su deneluk dub böp rë lo mu. Yönon Amağ, in yik ngo kwam nevo bë gwevong nabë saga in nivesa.” ²²Log nër ving bë, “Amağ tung ngaa pin loğ yam sa nemağ ggovek ya. Log mehöti su rak Nalu ni rë, gak Ama yö timu rak ni. Log mehöti su rak Ama ni rë, gak yik Nalu yö timu rak ni. Galam sën Nalu tato Ama vu sir lo, og derak ni ving.”

²³Lob Yesu ggërin yah menër vu yi hur maluh mu bë, “Alam sën denelë ngaa sën ham nelë rak malamin agi, og kwaj vesa. ²⁴Yönon, sa nanër vu ham nabë: Wirek og alam-denenër-gägek-rangahsën ngahi galam-los-bengöj ngahisekë denetung malaj in bë degelë ngaa sën ham nelë agi, rëk su denelë rë. Gedenebë nengaj in bë degenö gägek sën ham nengö agi, rëk su denengö rë.”

Mehö-horek-yi Loḵ Tepëḵ In Horek Soḡek

²⁵Nebë saga lob alam-horek-yi ti kedi rak in bë seggi yi. Lob loḵ tepëḵ vu yi bë, “Tatovaha, sëḵ ḡevong va in lob sa medo malaḡ-tumsën degwata los degwata?” ²⁶Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu yi bë, “Dekevu gägek nebë va meneggëp loḵ horek meḡetevin-a?” ²⁷Loḵ mehö saga nër yah vu bë, “Ahëm geving Mehöböp hong Anutu los ayom dahis bekenum los dahis, gahëm geving yi los nim wëëḵ pin, gekwam los dahis na vu yi timu. Log ahëm geving alam sën denedo dus vu hong nabë sën ngo ahëm neving hong lo.” ²⁸Lob Yesu yoḡekin bë, “Sagaḵ ḡenër ya meyoh vu. Gwevong nabë saga, og mëm rëḵ ḡemedo malam-tumsën degwata los degwata.”

Yesu Nër Ḡägek Peggirinsën Ti Rak Samaria* Ti In Bë Tateḵin Alam Sën Denedo Dus Vu Hil

²⁹Rëḵ mehö saga vongin bë tato yi nabë yi mehö nivesa, lom sën loḵ tepëḵ yah vu Yesu bë, “Alam sën denedo dus vu sa lo, og sir maḵ re lo?” ³⁰Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Mehöti vu Yerusalem meneluk meneya in bë na Yeriko. Lob alam-begö-hodeḵ la detöḵ rak yi loḵ ag-gata, lob desis yi bedus rak bë nadi-ik geneggëp loḵ aggata nenga. Log deg-godeḵ yi tob lu ngaa pin bedeya. ³¹Loḵ alam-deneḵo-seriveng ti tetuu aggata

saga beya meto, lob lë mehö saga, rëḵ ma geyö yoh aggata nenga vahi beke-suu meya. ³²Log alam Levi* ti yik vong nebë saga. Ya meto aggata saga belë yi geneggëp, rëḵ yoh aggata nenga vahi, bekesuu meya. ³³Loḵ mëm Samaria* ti medo netamu beya meto belë mehö saga geneggëp, lob kwa pesivin yi. ³⁴Lom to meya dus vu yi berikin wain los wël* rak begö nyë, geteta. Log tung yi rak ya yi dogi, beḵo meya mebë loḵ ya vatëveḵ-bej ti begin yi nivesa. ³⁵Log heng to, lob vo kina luu vu mehö sën neḡin vatëveḵ-bej lo, genër vu yi bë, ‘Gweḡin mehö sënë nivesa. Genabë monë sënë su yoh vu rë lob ḡebasap hong monë la jaḵ geving, og sëḵ nom geto, lob mëm sebo doḵ nah hong monë.’ ³⁶Nebë saga, om kwam nevo bë mehö löö sën deyoh aggata agi ti tena vong yoh vu nebë sën nedo dus vu mehö sën devasap yi agi?” ³⁷Lob mehö-horek-yi lo nër yah bë, “Mehö sën kwa pesivin yi lo.” Lob Yesu nër vu bë, “Om ḡena jaḵ, log yik gwevong nabë saga.”

Marta Luho Maria

³⁸Loḵ tum ya medo denëḵo loḵ beya deverup begganḡ-bu ti, lob Yesu loḵ ya, lob avëḵ ti arë nebë Marta ḵo yi loḵ ya ben. ³⁹Log Marta ari ti nedo barë nebë Maria. Lob Maria verup nedo loḵ Mehöböp vaha menebë nenga vu yi ḡägek. ⁴⁰Rëḵ Marta og nevong huk ngahi in neyeh nos lu ngaa, om kwa neya vu ngaa aggagga. Nevong nebë sënë, lob ya menër vu Yesu bë, “Mehöböp, arig vuu sa gesengö ti nehevong huk böp meneheyeh nos. Ma su kwam nevo sënë rë? Om ḡenanër vu Maria nabë nam doḵ vu sa.” ⁴¹Loḵ Mehöböp nër yah vu yi bë, “Marta, Marta, kwam neya ngahi genewam neraḵ in ngaa ngahisekë. ⁴²Rëḵ mu hil naraḵ vu in ngaa timu, lob Maria ḵo ngaa nivesa sënë ya vu yi ggovek ya, lob hil su rëḵ abo ngaa nivesa sënë vër in yi rë.”

Hil Najom Jak Nabë Sënë

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

11 Buk ti lob Yesu medo nejom rak loḵ nyëḡ len ti. Jom rak ggovek, loḵ yi hur maluh ti nër vu yi bë, “Mehöböp, ḡetahu he doḵ jomraksën nabë sën Jon netahu yi hur maluh wirek lo.” ² Loḵ nër yah vu sir bë, “Bë ham najom jak, og ham nanër nabë sënë: ‘Amaḡ,

arëm yö gëp vabuung.

Gemehönon pin degurek babum.

³ Ḡebo nos vu he noh vu buk pin.

⁴ Log ḡedahun he ngaa nipaya na.

In he ngo nedahun mehönon pin hir ngaa nipaya sën denevong vu he lo ya.

Log su gweli he na vu pelëpinsën.”

⁵ Log nër vu sir ving bë, “Maḵ bë ham ti kedi mena vu yi alam ti doḵ buk vuheng menanër vu nabë, ‘Sa mehö-e! Ḡebo brët löö vu sa rë, ⁶ in sehög vatëvek ti medo meyam benahën neverup vu sa, lob nos teka su nedo vu sa in bë ga rë.’

⁷ Loḵ yi alam ti sën lo maḵ rëḵ nanër nah vu yi nabë, ‘Su gegwee vu sa. In sa vehii repingë beniwëëḵ rak ḡehe los hurmahen ahëp yiing ya; om sa su yoh vu bë rëḵ kedi menök bo ngaa ti vu hong rë.’ ⁸ Rëḵ mu sa nanër vu ham nabë: Maḵ su rëḵ kwa bo yi mehö saga nabë bo vu yi rë, rëḵ mu netahi menegeyeh loḵ, om rëḵ kedi mebo ngaa pin sën neraḵ vu in lo vu yi. ⁹ Om sa nanër vu ham nabë: Bë ham kwetaḡ ngaa vu Anutu, og rëḵ bo vu ham. Geham bë sero ngaa, og ham rëḵ natöḵ jak. Geham bë pepa jak repingë, og Anutu rëḵ tahnin vu ham. ¹⁰ In alam pin sën deneketaḡ ngaa vu Anutu lo, og nevo vu sir. Galam sën denesero ngaa lo, og denetök vu. Galam sën denepepa rak repingë lo, og Anutu netahnin vu sir.

¹¹ Bë ham ti nalu ketaḡ nos vu ama, og maḵ rëḵ bo ḡelöng ti vu yi? Ma bë ketaḡ ḡël vu yi, og maḵ rëḵ bo nyël ti vu yi?

Ma! ¹² Log bë nalu ketaḡ kökrëeh ḡahis ti vu ama, og maḵ ama rëḵ bo veveeyagëḵ ti vu yi? Rëḵ nama! ¹³ Ham alam nimir paya rëḵ ham nevo ngaa nivesa vesa vu nalumin lo. Gaḵ Amaḡ sën nedo yaḡëḵ lo nevong ngaa nivesa rot kesuu ham, om rëḵ bo Anon Vabuung vu alam sën deneketaḡ vu yi lo.”

Denër Bë Yesu Nevong Huk Rak Belsebul* Niwëëḵ

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ Yesu tii memö kwa ngengöleng ti to meya in mehöti, genevengwëḡ nivesa. Lob alam kwaj neya ngahi mederanga nemaj. ¹⁵ Rëḵ sir vahi denenër bë, “Netii memö to deneya rak memö hir ala Belsebul* niwëëḵ.” ¹⁶ Gesir vahi kwaj nevo bë deseggi Yesu, lom denër vu bë gevong ngaa böp yaḡëḵ yi ti medegelë. ¹⁷ Rëḵ rak ayoj ni, lob nër vu sir bë, “Bë alam dob timu debasuh sir bedengis sir, og hir nyëḡ rëḵ nabumeng na. Log alam degwa ti bë debasuh sir medengis sir, og rëḵ arëḡ nama na. ¹⁸ Om nabë Satan losho yi alam debasuh sir na yu luu medengis sir, og hir nyëḡ rëḵ gëp niwëëḵ nabë va? Senër sënë in ham nër bë sa nehetii memö rak Belsebul* niwëëḵ. ¹⁹ Rëḵ bë Belsebul* nelok vu sa yönon besa nehetii memö to deneya, og maḵ re nelok vu ham alam besën denetii memö to deneya agi? Om ham alam saga degenḡo ham ḡagëḵ sagi medeseggi rë. ²⁰ Rëḵ mu nabë Anutu nema nelok vu sa, besa nehetii memö lo, og saga tato bë Anutu yam vu ham ggovek ya in bë gëḡin ham.

²¹ Nabë mehö niwëëḵ ti medo los ngaa-begö-yi megeḡin yi beggang nivesa, og yi ngaa pin yö nedo nivesa. ²² Rëḵ mu nabë mehö los niwëëḵ ngwë niwëëḵ kesuu yi beberup ngis yi medahun na, og nevo yi ngaa-begö-yi sën kwa nevo bë rëḵ doḵ vu yi lo vër, betum bo yi ngaa pin vër bebo gelek yi alam.

²³ Mehöti sën su neloḵ vu sa rë lo, og nesis begö vu sa. Gemehöti sën su neloḵ vu sa menesupin sipsip ving rë lo, og netii sir meya denepalët loḵ.”

**Yesu Nër Ğaḡek Peggirinsën Raḵ
Memö Sën Neyom Ggökin**

(Mt 12:43-45)

²⁴ “Memö nipaya sën to neya in mehönön ti lo, og to meya medo neyoh nyëḡ nivevo menesero nyëḡ len ti in bë sewah doḵ. Rëḵ su netöḵ vu rë lob nenër bë, ‘Maam saḵ nah mena ḡalë begganḡ sën sa nado loḵ wirek lo rë.’ ²⁵ Lob yah verup rëḵ nelë bë desekee begganḡ sën lo bedevunëḵ vu menedo meris. ²⁶ Lob rengö yi beyah ḵo memö nemadvahibevidek-luu sën denevonḡ nḡaa nipaya rot medenekesuu yi lo, beyom denedo loḵ begganḡ sënë. Lob mehö sën nedo paya wirek lo, mëm nedo paya ya veröḵ yi rot.”

Alam Sën Kwaj Vesa Lo

²⁷ Alam yu böpata denedo, geYesu nenër ḡaḡek sënë, loḵ avëh ti nare loḵ sir vuheng bepisek in bë, “Avëh ti sën ḵo hong wirek, bevo rur vu hong lo, maḵ yö nedo los kwa vesa.” ²⁸ Rëḵ Yesu nër yah bë, “Rëḵ mëm alam sën denengö Anutu yi ḡaḡek agi medenesepa loḵ lo, og mëm kwaj vesa rot mekesuu yi.”

Alam Detahi Bë Degelë Nḡaa Böp

(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

²⁹ Log alam nḡahiseḵë denesup sir yam ggöḵ ggökin rot, lob nër vu sir bë, “Alam vu buk sënë og sir alam nij paya, om deketaḡ bë degelë nḡaa böp yaḡek yi. Rëḵ mu sa su rëḵ tato nḡaa böp ti vu sir rë. Gaḵ yik sëḵ tato nḡaa böp nabë sën Yona lo mu vu sir beggovek. ³⁰ Wirek alam Nineve delë nḡaa böp sën töḵ vu Yona lo mederaḵ ni medeggerin sir. Om yik alam vu buk sënë rëḵ degelë nḡaa böp natöḵ vu Mehönön

Nalu nabë saga in deḡaḵ ni medeggerin sir. ³¹ Log vu Buk-tamusën og Anutu rëḵ seggi mehönön hir ḡaḡek, lob rëḵ avëh-los-bengö vu sën sanḡ neverup lo kedi bare menanër ḡaḡek jaḵ alam vu buk sënë nabë denevonḡ nḡaa nipaya. In wirek avëh sënë nedo dob nenga, rëḵ yam in bë gengö Solomon* yi ḡaḡek los kwa böp. Gaḵ mehö sën nedo gwëbeng agi kesuu Solomon*, rëḵ ham su nḡo aye rë. ³² Log vu Buk-tamusën og Anutu rëḵ seggi mehönön hir ḡaḡek, lob rëḵ alam Nineve kedi debare medenanër ḡaḡek jaḵ alam vu buk sënë nabë denevonḡ nḡaa nipaya. In alam Nineve denḡo Yona aye medeggerin sir yah vu Anutu. Gaḵ mehö sën nedo gwëbeng agi kesuu Yona, rëḵ ham su wërin ham rë.”

**Yesu Nër Bë Hil Malad
Tu Hil Navid Yi Ram**

(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ “Mehöti su netaggi loḵ ram menevun luḵ ya reek len ma, nekeyoveḵin dëḡ raḵ rë. Gaḵ netunḡ raḵ ya reek in bë alam sën dedoḵ na begganḡ ayo lo degelë nyëḡ. ³⁴ Log malam tu navim yi ram. Bë malam natum in nḡaa nivesa, og ranḡah rëḵ gegwanḡ na navim pin los dahis. Gaḵ bë malam natum in nḡaa nipaya, og navim pin rëḵ malakenu doḵ. ³⁵ Om gweḡin hong nivesa, in rëḵ ranḡah sën nedo loḵ hong lo malakenu doḵ. ³⁶ Nabë navim pin ranḡah rot, gelen ti su malakenu rë, og navim pin rëḵ ranḡah na veröḵ nabë sën ram nejëh raḵ hong.”

**Nḡaa Nipaya Sën Alam Parisai*
Los Tatovaha Denevonḡ Lo**

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lk 20:45-47)

³⁷ Yesu nër ḡaḡek sënë ggovek, log Parisai* ti nër bë na mega nos geving yi. Lob ya meloḵ ya begganḡ ayo beya nedo ya tevor. ³⁸ Lob Parisai* sënë lë bë Yesu sesor meya nedo ya tevor menegga nos gesu ripek nema rë, lom kwa ya nḡahi.

³⁹ Rêk Mehöböp nêr vu yi bê, “Ham Parisai*, ham neripek kap los perê navi mu, gağ ham ayomin og hodek los ngaa nipaya pup ya. ⁴⁰ Ham kwamin ma! Anutu sên nero ngaa demi lo, mağ su nero ayo peggo ving rê? ⁴¹ Gağ ham doğ vu alam sên denerağ vu in ngaa, loğ mêm ham rêk nimin rôp jağ los dahis.

⁴² Rêk mu ham Parisai*! Gêpin ham! In ham nos pin vu huk saga sên ham neko anon ti ti ggêp sên netu nemadluho lo, beham netunğ netu seriveng vu Anutu. Ham netunğ nos böp los mahen mahen pin nebê yesek los keke navi, gejojeng reggu nivesa aggagga. Rêk mu ham nehök ngaa niröp los sên ahêmin geving Anutu lo. Yönon, horek sên nebê hil abo ngaa sên netu nemadluho natu seriveng vu Anutu lo, og hil su rêk gevuu na rê. Rêk mu mêm hil sepa doğ ngaa böp sênê namugin.

⁴³ Wöp-o! Ham Parisai*! Gêpin ham! In ham ahêmin neving pangsen bê ham medo lël mala doğ dub ayo geham ahêmin neving bê alam debengweng vu ham medegeko ham jağ doğ alam tabağ.

⁴⁴ Wöp-o! Gêpin ham! In ham nebê heljeng sên neggêp vunsên loğ sôv gebinê lo. Alam su denerağ ni rê, geyö medo deneggök ham ggêp vavunê.”

⁴⁵ Lob alam-horek-yi ti nêr yah vu yi bê, “Genêr nebê saga, om genêr gağek nipaya yam rağ he ving.” ⁴⁶ Loğ Yesu nêr yah bê, “Ham alam-horek-yi, gêpin ham ving! In ham netelê ngaa maggin rağ ya mehönon kwaj. Rêk ham ti su netelo nema ya in bê doğ vu sir teka rê.

⁴⁷ Wöp-o! Gêpin ham! In ham kenumin lo desis alam-denenêr-gağek-rangahsên lo wirek medediik, log gwëbeng og ham medo nelev beggang-bedub-yi nivesa vesa rağ nedo waak sên denebê sekêj loğ lo. ⁴⁸ Ham nevong nebê sênê, log ham kwamin nevo ham kenumin lo hir ngaa nipaya

saga beham ahêmin nivesa in. In ham kenumin denesis alam saga, log ham nevunek vu hir bedub.

⁴⁹ Nebê saga om sên Anutu los kwa böp nêr bê, ‘Sêk gevong alam-denenêr-gağek-rangahsên los sinarê la dena vu sir, lob rêk dengis sir la denadiik, gedegetii vahi na depalêt doğ.’ ⁵⁰ Nebê saga om Anutu rêk nanêr alam-denenêr-gağek-rangahsên pin sên denesis sir wirek vu nyêdahis sên Anutu tung yağek los dob beyam verup gwëbeng agi degwa gëp vu alam vu buk sênê nabê desis sir ving. ⁵¹ Loğ sên Abel diik wirek lo rot, beyam verup loğ Sakaria sên diik loğ jepö degwa los dub ayo vabuung vuheng atov lo. Sa nanêr vu ham yönon nabê: Anutu rêk nanêr nabê nipaya pin nyêvewen rêk natök vu alam sên denedo gwëbeng agi.

⁵² Wöp-o! Ham alam-horek-yi! Gêpin ham! In ham vun kii sên tatekin aggata vu mehönon medejağ gağek los kwa böp ni lo. Ham su ngo nepedi veluung avi meneloğ ya rê, log ham newêrin aggata in alam vahi sên denevongin bê dedoğ na lo ving.”

⁵³ Lob Yesu vu beggang sênê ayo beto meyah dobnê, lob alam-horek-yi losho Parisai* nij wêk medenevong newa newa in bê denanêr gağek jağ yi. Lob deneloğ tepêk in gağek agga ti ti vu yi pangsen in bê degenço aye. ⁵⁴ Lob deseji yi in bê denatök jağ gağek ti berup avi, lob degevonğ gağek vu yi.

Yesu Nêr Bê Hil Gêgin Hil

In Ngaa Tetuhinsên

(Mt 10:26-27)

12 Alam ngahisekê rağ neggêp mehömehö desup sir yam mederağ vu sir, log Yesu nenêr vu yi hur maluh lo bê, “Ham su gwa jağ Parisai*, in ham rêk natu alam kwamin luu nabê sir. ² In ngaa pin sên neggêp vunsên lo, rêk natök nam rangah vu tamusen.

Gengaa pin sën debom meneggëp loḡ gobeng gwëbeng lo, og mehönon rëḡ deḡaḡ ni vu tamusën. ³Nebë sënë om ḡaḡek sën ham nenër loḡ mala vahis lo, og alam rëḡ degenḡo ḡaḡ hes. Ga, ḡaḡek pin sën ham nepatereng loḡ begganḡ ayo lo, og rëḡ debare ḡaḡ telig gedetahi na ranḡah.”

**Yesu Nër Bë Hil Ağönengin
Anutu Yö Timu Baḡurek Babu**

(Mt 10:28-31)

⁴“Sa mehö lo, sa nanër vu ham nabë: Ham su ḡönengin alam sën dengis ham navimin mu meham nadiiḡ lo. In su deyoh vu bë dengis ham anomin geving rë. ⁵ḡaḡ mëm sa tato mehö sën ham ḡönengin yi lo: Ham ḡönengin yi sën nesis mehönon medenediḡ, geniweëḡ neggëp beyoh vu bë rëḡ getë anoj doḡ na Nyëḡ-nengwah-yi geving lo. Om sa nanër vu ham nabë mëm ham ḡönengin Mehö sënë.

⁶Log ham neraḡ ni. Alam denebaḡo soḡ mahen nemadvahi raḡ toea luu mu, rëḡ Anutu su kwa neviḡekin soḡ nebë sënë ti rë. ⁷ḡaḡ ham, og Anutu tevin ham yumin viis pin los dahis beneraḡ ni. Om ham su ḡönengin ham, in Anutu kwa nevo ham kesuu soḡ mahen mahen nḡahiseḡë sënë menëḡin ham.”

**Yesu Nër ḡaḡek Raḡ Alam Sën
Denanër Yesu Arë Ranḡah Lo**

(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸“Log sa nanër vu ham nabë: Bë mehöti nanër yi ranḡah ḡëp mehönon malaj nabë sa alam yi, og Mehönon Nalu rëḡ nanër yi ranḡah nabë sënë ḡëp Anutu yi anḡër lo malaj. ⁹Log bë mehöti dah sarëḡ vun in mehönon, og sëḡ dah arë vun in Anutu yi anḡër lo.

¹⁰Mehöti bë nanër ḡaḡek nipaya ti ḡaḡ Mehönon Nalu, og aggata neggëp in bë mëm Anutu rëḡ dahun yi nipaya sënë na. ḡaḡ nabë mehöti nanër ḡaḡek nipaya ti

ḡaḡ Anon Vabuung, og aggata su neggëp in bë Anutu rëḡ dahun yi nipaya ti sën lo na rë.

¹¹Log nabë alam degelë ham paya in sën ham nesepa loḡ sa lo medegeḡo ham na dub-supinsën-yi ayo, gevu gavman, gevu alam sën detu ggev lo, og ham su newamin ḡaḡ nabë, ‘Maḡ hil rëḡ nanër ḡaḡek nah nabë va? Ma hil rëḡ nanër ḡaḡek re?’ ¹²ḡaḡ doḡ buk saga, og Anon Vabuung yö rëḡ gevonḡ ḡaḡek sën ham nanër nah lo vu ham.”

**ḡaḡek Peggirinsën Raḡ
Mehö-los-bengö-ggoreksënKwa
Masën Ti**

¹³Alam yu böpata sën yam denedo lo ti nër vu Yesu bë, “Tatovaha, ḡenanër vu arig nabë basuh alu amamin yi nḡaa pin begevong vahi vu sa.” ¹⁴Rëḡ Yesu nër yah vu yi bë, “Sa mehö-e! In re ggooḡin sa raḡ in bë sa ḡanḡo ham ḡaḡek, ma sebo ham nḡaa geleḡ-a?” ¹⁵Log nër vu sir ving bë, “Ham gweḡin ham! Beham kwamin bo in ham rëḡ malamin anon in nḡaa nḡaa. In mehöti sën yi nḡaa nḡahiseḡë lo, og su rëḡ medo mala-tumsën ḡaḡ yi ḡupeḡ rë.”

¹⁶Loḡ tateḡin ḡaḡek ngwë ggöḡin vu sir bë, “Mehö-los-bengö-ggoreksën ti yi nos anon loḡ rot menedo huk anon. ¹⁷Lob mehö-los-bengö-ggoreksën sënë kwa nevo loḡ ayo bë, ‘Sëḡ ḡevong nabë va? Sehög begganḡ su yoh vu bë sa ḡetung nos anon pin sënë doḡ nam rë.’

¹⁸Loḡ nër bë, ‘Maam sa ḡevong nabë sënë: Sëḡ kevoḡ sa jöḡ pin na, gesedev böp böp doḡ nah. Lob mëm sëḡ ngupin wit* ḡahis los sa nḡaa nivesa vesa pin ḡaḡ na jöḡ sënë. ¹⁹Log mëm sëḡ nanër vu sa nabë, “Ma sa in-a! Sesupin nḡaa nḡahiseḡë beyoh vu nḡebek nḡahiseḡë rot. Om sëḡ sewah bemedo meḡa los nanum kwaḡ vesa vesa.”’ ²⁰Rëḡ Anutu nër vu yi bë, ‘Kwam ma rot! Rëḡ ḡenadiḡ pehi buk sënë. Log nḡaa pin sën ḡe-

supin menedo lo, og rëk natu re yi ngaa?’
²¹ Om alam sën yô kwaj neya vu hir ngaa mu gesu kwaj neya vu Anutu rë lo, rëk nabë saga.”

**Yesu Nër Bë Hil Su Newad
 Jaḵ Bekwad Na Ngahi**

(Mt 6:25-34)

²² Log Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, “Nabë saga om sa nanër vu ham nabë: Ham su newamin jaḵ in ham medok tepëḵ nabë, ‘Hil rëk aḡa va?’ Geham su newamin jaḵ in navimin nabë, ‘Hil rëk ḵebu navid jaḵ va?’ ²³ In hil anod kesuu nos gehil navid kesuu tob. ²⁴ Om ham kwamin bo soḵ lo rë. Su denehin nos ḡahis rë, gesu denerur anon medene-supin rë. Hej jök los beggāḡ sën degetung anon doḵ lo ma. Rëḵ Anutu nevet sir. Gaḵ ham mehōnon, og ham kwesuu soḵ lo yōnon! ²⁵ Nabë ham ti kwa bo nabë geḵo yi buk sën medo mala vesa lo seggi berup na teka geving, og maḵ yoh vu bë rëḵ gevong-a? ²⁶ Ma! Ham su yoh vu bë gwevong ngaa mahen teka nabë sënë rë, om ham su newamin jaḵ in ngaa vahi.

²⁷ Ham kwamin bo sesik talohek sën nekweḵ pahup ayo lo rë nabë deneraḵ nebë va? Su denevong huk rë, besu denevasu tob rë. Rëḵ mu sa nanër vu ham nabë: Wirek Solomon* los yi vunek vunek niḵapiik neggërin yi, rëḵ mu ti su nivesa nebë sesik sënë rë. ²⁸ Yōnon, Anutu neḡin vos sën nare gwëbeng gerëḵ dekesik neheng medebesi jaḵ na nengwah agi nivesa. Om nebë va sën ham su ayomin neya timu vu Anutu rë-ë? Ham jaḵ ni nabë Anutu rëḵ geḡin ham nivesa geving kesuu vos saga. ²⁹ Om ham su newamim jaḵ medok tepëḵ in ham nabë ham rëḵ gwa va los nanum va? Geham su medo mekwamin na ngahi. ³⁰ In alam dahis vu dob yiḵ kwaj nevo ngaa pin sënë pangsën bë denatōḵ vu. Gaḵ ham Amamin vu yaḡek raḵ ni ggovek ya bë

ham neraḵ vu in ngaa nebë sënë. ³¹ Gaḵ mēm ham malamin sepa nabë Anutu natu ala begeḡin ham, lob mēm rëḵ bo ngaa pin saga vu ham geving.”

**Yesu Nër Bë Hil Angupin
 Ngaa Nivesa Gëp Yaḡek**

(Mt 6:19-21)

³² “Ham sipsip yu mahen teka sënë, ham su göneng! Gaḵ ham Amamin vu yaḡek joo ḡaḡek menare vorot bë ham rëḵ natu alam-los-bengōmin beham medo nivesa geving yi. ³³ Ham gwevong ham ngaa pin balam debaḡo, lob ham bo monë sën ham gweko jaḵ lo vu alam sën deneraḵ vu in ngaa lo in doḵ vu sir. Ham sero jej-monë-yi sën su rëḵ siis jaḵ rë lo. Geham ngupin ngaa nivesa vesa gëp yaḡek, in vu yaḡek og ngaa su mala nema rë galam hodeḵ su deyoh vu bë dena dus jaḵ rë, gejeluj su nelok rë. ³⁴ Nyëḡ sën ham ngupin ham ḵupeḵ bemedo doḵ lo, og ham rëḵ gwëp natumin.”

**Yesu Nër Bë Hil Gëro Hil,
 Bemedeo Gëḡin Yesu Duk Nom**

³⁵ “Ham gwevëh ham tob dus, beham baḵu ahon jaḵ ḵabi, geham taggi doḵ ram, bemedo gweḡin Yesu duk nom. ³⁶ Ham gwevong nabë sën hur deneḡin hir alam in ya nos böp sën maluh ti lu venë denejom nemaj gerëḵ nom geto lo, om deneḡin yi in bë pepa jaḵ reping, og detahinin pevis in yi. ³⁷ Nabë alaj nom geto begelë genahën medo denetum, og hur lo sënë rëḵ kwaj vesa. Sa nanër vu ham yōnon nabë: Alaj yô rëḵ gevëh tob nos yi gërin yi, log mēm nanër vu sir nabë na detetup doḵ tevor. Log yô rëḵ bo nos gelek sir. ³⁸ Yōnon, nabë nam buk vuheng, ma doḵ sën ḵōkrëeh nesu beron ti geneggëp yah lo, begelë nabë yô nedo denetum, og yô rëḵ kwaj vesa rot.

³⁹ Log ham kwamin bo ngaa sënë rë: Bë beggāḡ ala gengō hes mala sën mehō hodeḵ rëḵ godeḵ yi ngaa lo bengō na-

muġin, og su yoh vu bē rēk gelē mehō saga mu gedok na yi begganġ ayo rē.
⁴⁰ Om ham gwero ham nabē saga, in Mehōnon Nalu rēk nom dok buk ti sēn ham su kwamin nevo bē rēk nom dok lo rē.”

**Ġaġek Peggirinsēn Raġ Hur
 Nivesa Los Hur Nipaya**

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Lob Pita loġ tepēk in bē, “Mehōbōp, maġ ngo ġenēr ġaġek peggirinsēn sēnē vu he mu, ma ġenenēr vu alam pin ving-a?” ⁴² Loġ Mehōbōp nēr yah bē, “Maġ hur ti tena nedo, beyi mehō los kwa benevonġ yi huk nirōp-a? Og mēm ala rēk gooin yi jaġ in ġeġin yi hur vahi pin mebo nos gelek sir nirōp dok buk sēn degeko nos lo! ⁴³ Og ala rēk na genom berup begelē nabē yi hur nevonġ huk yoh vu sēn nēr lo, lob yi hur sēnē rēk kwa vesa. ⁴⁴ Gesa nanēr vu ham yōnon nabē ala rēk gevonġ yi ngaa pin dok na nema in ġeġin. ⁴⁵ Gaġ bē hur saga kwa bo nabē ala su rēk nom berup pevis rē, lob beek hur maluh los hur avēh, log yō medo mega los nanum mekeyevin, ⁴⁶ og ala rēk nom dok buk ti sēn yi hur su neġin yi loġ lo rē, gaġ rēk nom dok hes mala sēn yi duġin lo. Lob ala rēk ngis yi rot mebasap yi, log getē yi na medo geving alam sēn denekeyēh ġaġek lo, be-degeko nyēvewen ġep ti.

⁴⁷ Sa nanēr nabē hur sēn neraġ ala kwa ni ggovek ya, rēk mu su nesepa loġ rē, om ala rēk beek yi paṅgsēn rot. ⁴⁸ Log mehōti bē duġin ala kwa lom gevonġ paya beyoh vu bē rēk ġeko nyēvewen dok nah, og ala su rēk beek yi paṅgsēn rot rē. In alam sēn alaj bo ngaa ngahisekē dok nemaj lo, og alaj kwaj nevo bē degevonġ huk bōpata medegeġin ngaa pin saga nivesa. Log alam sēn degeġin huk ngahisekē lo, og alaj kwaj nevo bē degevonġ pin nirōp, gedegevonġ huk vahi geving.”

**Yesu Nēr Bē Mehōnon Rēk
 Debasuh Sir Degwa Jaġ Yi Ġaġek**

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Sa haġo nengwah yam in bē natum ġep dob, om ko nengwah sēnē natumek-a! ⁵⁰ Dus raġ in bē sa ġaġo ġerus, om sa hevongin bē govek na pevis in sayoġ maggin rot. ⁵¹ Maġ ham kwamin nevo bē seyam in bē ġevonġ mamer vu dob-a? Ma! Sa nanēr vu ham nabē: Seyam in bē alam degenġo sa ġaġek bedebasuh sir na yu luu. ⁵² Rēk degevonġ dok buk sēnē mena rot. Alam nemadvahi rēk demedo dok begganġ timu, lob debasuh sir na yu luu. Lōo rēk degelē luu paya, log luu rēk degelē lōo paya. ⁵³ Rēk debasuh sir bamaj rēk degelē naluj maluh lo paya, genaluj maluh rēk degelē amaj paya. Log ataj rēk depemēġin naluj avēh lo, genaluj avēh lo rēk depemēġin ataj. Gavēh bōp rēk denapēēng ggej avēh lo geggej avēh lo rēk denapēēng ggej avēh bōp, degwa jaġ sa ġaġek.”

Nġaa Sēn Hil Rēk Ġalē Jaġ

(Mt 16:2, 3; Mk 8:11-13)

⁵⁴ Log nēr vu alam ving bē, “Ham nelē beggob nekebu yam ggēp sēn hes nemasuseġ ya lo, lob ham nenēr pevis bē, ‘Hob vongin geto!’ Lob hob neto yōnon. ⁵⁵ Log ham nengo bē saṅg neyam ggēp ahē, lob ham nenēr bē, ‘Hes vongin natum bōpata-o!’ Lob anon neraġ yoh vu saga. ⁵⁶ Ham alam ġaġek tetuhinsēn ata! Ham nelē raġ dob yi ngaa, ga, yaġek yi ngaa. Rēk ham su neraġ buk sēnē ni ben-eraġ ni bē Anutu nevonġ huk loġ ham vuheng atov rē.”

**Yesu Nēr Bē Hil Semu Ġaġek Pevis
 Gaġ Su Na Bebōpata Jaġ**

(Mt 5:25-26)

⁵⁷ “Nebē va sēn ham su ngo neseggi ngaa sēn neyoh vu lo menevonġ rē-ē? ⁵⁸ Buk sēn ġenena geving mehō sēn

melu neya in gwevong ġaġek lo, og melu nahën nenök aggata, log ġenanër vu yi bemelu semu ġaġek, in rëk dadii hong dok na jaas sën nengo ġaġek lo nema. Lob jaas bo hong dok na ahëvavu nemaj, lob ahëvavu degetung hong dok na karabus. ⁵⁹Om sa nanër vu hong nabë: Su rëk gwetah hong vër in karabus pevis rë. Gağ rëk ġemedo rot bena berup dok buk sën hong nyëvewen govek na los dahis lo lom mëm.”

Mehöti Bë Su Ġërin Yi Rë, Og Rëk Mala Nama

13 Yik loğ buk sënë, lob mehö la denër alam Galilea la vu Yesu bë Pilatus sis sir benij kôk keseh beto meya sarömin ving hir seriveng kôk. ²Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Ham kwamin nevo bë alam Galilea sënë hir ngaa nipaya ngahi neggëp vu sir kesuu Galilea vahi pin om sën malaj ma rak-a? ³Sa nanër vu ham niröp nabë: Ma! Su nebë saga rë! Rëk mu nabë ham su gwërin ham rë, og ham pin rëk malamin nama nabë saga. ⁴Ma alam nemadluho-menemadvahi-videk-löö (18) sën begang ading vu Siloam kepë mesis sir wirek bedediik lo, og mağ ham kwamin nevo bë hir ngaa nipaya kesuu alam vahi pin sën denedo Yerusalem lo hir ngaa nipaya? ⁵Ma! Sa nanër vu ham niröp nabë: Su nebë saga rë! Rëk mu nabë ham su gwërin ham rë, og ham rëk malamin nama nabë saga.”

Ġaġek Peggirinsën Rağ Kele Sën Su Nesis Anon Rë Lo

⁶Loğ nër ġaġek peggirinsën ti bë, “Mehöti varoh kele pik* ti menare loğ yi huk wain ayo, lob ya in bë gelë anon mejur, rëk anon ma. ⁷Lob nër vu hur sën nevong huk in lo bë, ‘Ġengö? Seyam sero pik* anon yoh vu ngebek löö, rëk ma, om ġebuv kele na, ma va sën vasap

dob jeji rot-ël’ ⁸Loğ yi hur sën lo nër yah bë, ‘Mehö böp, ġenağöök ġebare ta ngwë sënë geving, besedev dob doğ degwa, gesa ġetung tebek doğ degwa balu ġalë rë. ⁹In mağ mëm rëk ngis anon doğ ta sënë. Rëk mëm nabë nama lo, og mëm ngo rëk ġebuv na.”

Yesu Vong Bavëh Ti Nivesa Rağ Loğ Buk-sewahsën-yi

¹⁰Yesu vare nenër ġaġek vu alam loğ Buk-sewahsën-yi* ti loğ dub-supinsën-yi ayo. ¹¹Log avëh ti nedo, rëk memö gwanğ ya ayo lob vong beni nerağ yoh vu ngebek nemadluho-menemadvahimevidek-löö (18). Lob avëh sënë seğë ma rot gedemi seğë vegguu besu yoh vu bë kedi bare niröp rë. ¹²Yesu lë yi, lob tahi yi ya benër vu bë, “Avëh-e, sa hevong behong niraksën maya.” ¹³Log bë nema rağ avëh sënë, lob demi sesor avuti benare niröp. Log avëh lo ko Anutu arë rağ. ¹⁴Rëk dub-supinsën-yi ala ahë sengën pangsën in Yesu vong bavëh sënë nivesa rağ loğ Buk-sewahsën-yi*. Lob nër vu alam pin bë, “Buk-huk-yi nemadvahi-bevidek-ti neggëp, om nabë ham nam in degevong beham nimin vesa jağ, og ham nam doğ buk-huk-yi, gağ ham su nam in ngaa nabë sënë doğ Buk-sewahsën-yi*.” ¹⁵Loğ Mehöböp nër yah vu yi bë, “Ham alam kwamin luu! Nelok Buk-sewahsën-yi* og ham pin neya böök bej beham nekwevelekin ham burmakau los dogi beneko sir ya denenum bël. ¹⁶Gağ avëh sënë lo, og yik Abraham yi mewis yi, rëk Satan jom yi ahon yoh vu ngebek nemadluho-menemadvahi-videk-löö (18). Om sa bë kevelekin aggis in yi doğ Buk-sewahsën-yi*, ma su yoh vu rë?” ¹⁷Nër nebë sënë, lob sir sën denelë yi paya lo nij mum. Galam pin ahëj nivesa medepisek rot in ngaa nivesa pin sën nevong ağı.

**Gägek Peggirinsën Raḵ
Mastet* Los Yiist**

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-34)

¹⁸ Log Yesu nër gägek peggirinsën ngwë ggökin bë, “Maḵ sën Anutu-yi-nyëḡ anon jaḵ lo, og yik nebë va? Maḵ sëḵ tateḵin jaḵ va? ¹⁹ Sën Anutu-yi-nyëḡ anon jaḵ lo, og yik nebë nos sën hil nanër bë mastet* lo ḡahis. Mehöti ḵo mastet* sënë ḡahis behin loḵ yi huk. Lob kip merig beni nebë ḵele, lob soḵ sën denevëḡḡ medeneya aḡi yam denejegwi newiseḡ loḵ.”

²⁰ Loḵ nër gägek peggirinsën ngwë ggökin bë, “Maḵ sa tateḵin sën Anutu-yi-nyëḡ anon jaḵ lo jaḵ va ngwë geving-a? ²¹ Sën Anutu-yi-nyëḡ anon jaḵ lo, og yik nebë yiist* sën nevonḡ bebrët nerig lo. Avëh ti sarömin yiist* sënë los parawa ḵetuk böp löö loḵ ḡabum, lob köd parawa pin sënë merig.”

Hil Adoḵ Na Veluung Avi Mahen

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Log ya neḵo loḵ nyëḡ los begganḡ-bu la, menenër gägek vu alam, log ya in bë na Yerusalem, ²³ lob mehöti loḵ tepëḵ vu yi bë, “Mehöböḡ, maḵ yik Anutu rëḵ geḵo alam ti ti mu nah vu yi?” Loḵ Yesu nër yah vu bë, ²⁴ “Ham pasanḡ dev va-hamin doḵ in ham doḵ na veluung avi mahen. In sa nanër vu ham nabë: Alam ḡahiseḵë rëḵ degevonḡin rot nabë dedoḵ na, rëḵ mu su rëḵ denoh vu rë, ²⁵ in begganḡ ala rëḵ kedi bebehii repinḡ. Log ham rëḵ berup bare doḡnë bepepa jaḵ, genanër nabë, ‘Mehöböḡ, ḡetahinin repinḡ in hel!’ Loḵ rëḵ nanër nöḵ vu ham nabë, ‘Ham re lo? Sa duḡin ham!’ ²⁶ Loḵ ham rëḵ nanër nah nabë, ‘He sën hil los naha nos los nanum loḵ ti, geḡenare loḵ he agḡata meḡenenër gägek vu he lo.’ ²⁷ Loḵ rëḵ nanër vu ham nabë, ‘Ham re lo? Sa duḡin ham! Ham sënë nevonḡ ḡḡaa nipaya, om ham jaḵ na nenga in sa!’

²⁸ Ham rëḵ ḡwelë Abraham ga, Isaak ga, Yakop ḡalam-denenër-gägek-ranḡahsën pin demedo doḵ Anutu-yi-nyëḡ, rëḵ mu ham, og rëḵ deḡos ham nah doḡnë be-ham rëḵ ngu meḡweköö nyëmin. ²⁹ Gaḵ alam vu nyëḡ sën hes mala neverup los nyëḡ sën hes mala nemasuseḵ ya lo, ḡalam vu nyëḡ sën ayööḡ neyam lo los nyëḡ sën sanḡ neyam lo, og rëḵ dedoḵ na bemedo deḡa nos böḡ ḡëḡ Anutu-yi-nyëḡ. ³⁰ Yönon, log alam vahi vu tamusën rëḵ nah denatu alam muḡin-sën. ḡalam vahi vu muḡinsën rëḵ nom denatu alam tamusën.”

Yesu Su Raḵ Yerusalem

(Mt 23:27-39)

³¹ Lob alam Parisai* la denër niröp loḵ buk sënë vu yi bë, “Gwevu nyëḡ sënë geḡena nyëḡ ngwë, in Herot* vonḡin ngis honḡ meḡenadiiḵ.” ³² Loḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Ham na nanër vu anöö bemën kwa ḡahi saga nabë, ‘Ḡenḡo! Sëḵ ḡetii memö geto dena, gesëḵ ḡevonḡ balam nijraḵsën nijvesa jaḵ pehi geneheng. Gaḵ duu og sëḵ semu sa huk na veröḵ yi.’ ³³ Rëḵ mu sëḵ medo mena pehi sënë geneheng, ga, duu. In su yoh vu bë dengis alam-denenër-gägek-ranḡahsën ti doḵ begganḡ-bu ngwë rë, gaḵ yik yö dengis menadiiḵ doḵ Yerusalem timu.

³⁴ “Oo Yerusalem, Yerusalem, honḡ mehö ḡenesis alam-denenër-gägek-ranḡahsën medenediḵ, geḡenetengwa Anutu-yi-alam sën nevonḡ sir yöḵ vu honḡ lo raḵ ḡelönḡ medenediḵ. Sa nehevönḡ beron beron in bë sengupin nalum lo nabë sën köḵrëëh ata nesupin nalu lo loḵ yah babu lo, rëḵ nim nelël. ³⁵ Om ham ḡwenḡo rë! Anutu vuu ham ya ḡgoveḵ ya beham nyëḡ rëḵ nabumeng na. Sa nanër vu ham nabë: Ham su rëḵ malamin jaḵ sa gökin nah rë, rot bena berup doḵ buk sën ham nanër nabë:

‘Anutu gevong semusemu vu Mehö sën vong yam los niwëek lo!’”

**Yesu Vong Bemehö
Nivuuksën Ti Nivesa Raḵ Yah**

14 Lob Buk-sewahsën-yi* ti, lom Yesu ya medo negga nos ving Parisai* hir ggev ti, lob alam medo malaj nesepa yi. ² In mehö vuuksën ti nedo, lob nedo loḵ mala. ³ Yesu lë, lob loḵ tepëḵ vu alam-horek-yi los alam Parisai* bë, “Yoh vu bë hil gevong balam nijraksën nijvesa jaḵ doḵ Buk-sewahsën-yi*, ma su yoh vu rë?” ⁴ Rëḵ ayej ma rot, lom ḵo mehö saga bevong benivesa raḵ, log vong yah meya ⁵ genër vu sir bë, “Bë ham ti nalu ma yi burmakau ti bës duḵ asoreng-bël-yi doḵ Buk-sewahsën-yi* ti, og maḵ ham su rëḵ dadii jaḵ nom doḵ buk saga rë? Gaḵ ham rëḵ gwevong!” ⁶ Rëḵ su kwaj töḵ raḵ gaḵek ti medenër loḵ yah rë.

Yesu Nër Bë Hil Dahun Hil

⁷ Yesu lë vatëvëḵ sën deyam in bë dega nos lo ya denedo raḵ sëa sën los arë lo. Lob nër gaḵek raḵ sir betateḵin bë, ⁸ “Nabë mehöti gevong dik nam vu hong nabë gena nos böp sën maluh ti lu venë denejom nemaj lo, og su gweto gemedo jaḵ sëa sën los arë lo. In tum mehö sënë, maḵ rëḵ gevong dik in mehö ngwë sën los arë kesuu hong lo nam geving. ⁹ Bë gevong nabë sënë, og mehö sën vong dik in meluu lo rëḵ nam nanër vu hong nabë, ‘Gebo sëa-los-arë saga vu mehö sënë.’ Lob rëḵ nim namum böpata rot beḡenah gemedo lël hus. ¹⁰ Om nabë mehöti gevong dik in hong nabë gena nos böp geving yi, og gena geberup gemedo lël hus. Gwevong nabë sënë in lob mehö sën vong dik in hong lo nam gelë hong lob nanër nabë, ‘Sa mehö, genam lël mala.’ Nabë nanër nabë sënë, og mëm alam pin sën ham los newa nos lo rëḵ degelë nabë ḵo hong raḵ. ¹¹ In mehöti bë yö geḵo arë jaḵ, og Anutu rëḵ dahun yi. Gaḵ mehöti

sën nabë dahun yi lo, og Anutu rëḵ geḵo arë jaḵ na vavunë.”

**Gwevong Dik Na In Mehönon
Nabë Denam Nos Böp, Og
Gwevong Nabë Sënë**

¹² Log nër vu mehö sën vong dik ya in yi lo bë, “Nabë gwevong nos böp ti, og su gwevong dik na in nim papu lo, arim lo, galam sën ham degwa ti lo. In maḵ rëḵ degevang dik nom in hong beḡena ḡegwa nos doḵ nah hong nos saga ḡëp hir begganḡ buk ngwë. ¹³ Gaḵ nabë gwevong nos böp, og mëm gwevong dik na in alam bengöj masën, galam vahaj paya los vahaj ḵasöm, galam malaj ḵenod. ¹⁴ In alam nebë sënë su deyoh vu bë debo doḵ nah hong nos nyëvewen vu hong rë. Gwevong nabë sënë, lob kwam vesa. In Anutu rëḵ bo doḵ nah hong nos vu hong vu Buk-tamusën doḵ buk sën alam yohvu dekedi jaḵ nah ḡëp bedub lo.”

Ḡaḵek Peggirinsën Raḵ Nos Böp

(Mt 22:1-10)

¹⁵ Alam sën losho Yesu medo denegga nos agi ti ngo gaḵek sënë, lob nër vu Yesu bë, “Mehöti sën rëḵ medo mega nos doḵ Anutu-yi-nyëḡ lo og kwa vesa.” ¹⁶ Rëḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Mehöti vongin bë gevong nos böpata, lob vong dik ya vorot vu alam ngahi in bë nam dega nos böp sënë. ¹⁷ Lob mëm ya verup loḵ buk sën dega nos böp doḵ lo, lob vong yi hur ya denër vu alam sën vong dik ya in sir wirek lo bë, ‘Ham nam jaḵ in sa hero ngaa pin ggovek ya menedo.’ ¹⁸ Rëḵ alam saga sir pin ti ti yö kwaj nevo hir gaḵek medenenër yah vu bë su deyoh vu bë dena rë. Sir ti nër bë, ‘Sa baḡo huk bengö ti, om sa naya in ḡalë kesii. Om wöp-o, sa su yoh vu bë nöḵ rë.’ ¹⁹ Log ngwë nër vu bë, ‘Sa baḡo burmakau-huk-yi nemadluho, om sa naya in tahu sir doḵ huk, om wöp-o, sa su yoh vu bë nöḵ rë.’ ²⁰ Log ti nër bë, ‘Yiḵ sa nahën nehaḵo

avëh gwëbengko, om sa su yoh vu bë nök rë.’

²¹ Lob hur sën lo yah meya demi meris menër vu ala. Lob begganğ ala ahë sengën rot, lob nër vu yi hur bë, ‘Gëna pevis megenoh vu aggata böp pin los mahen pin vu nyëğ sënë, begweko alam bengöj masën, galam vahaj paya, galam malaj kenod, galam vahaj kasöm lo megweko sir doğ nam sa begganğ.’ ²² Lob yi hur yah geyom verup, lom nër bë, ‘Sa hevongğ yoh vu ayem, rëğ mu len la nahën neg-ğëp meris.’

²³ Lob ala nër yah vu bë, ‘Om gëna genoh vu aggata böp pin, geğena gesepa doğ heek degwa geving, beğedadii alam denam. In sa hevongin bë sa begganğ yö napup. ²⁴ Gağ sa nanër vu hong nabë: Alam pin sën sa hevongğ dik ya in sir wirek lo, og su rëğ dega sa nos rë.’”

Hil Kwad Bo Meğero, Loğ Mëm Hil Tamuin Yesu

(Mt 10:37-38)

²⁵ Alam yu böpata denetamuin Yesu medeneya, lob Yesu ggërin yom menër vu sir bë, ²⁶ “Nabë mehöti nam vu sa rëğ ahë neving ama lu ata gevenë losho nalu lo gari lo avëhnö lo kesuu sa, genabë yö kwa nevo yi kesuu sa, og mehö sënë su yoh vu bë natu sa hur rë. ²⁷ Gemehöti sën su kerë yi kelepeko* metamuin sa rë lo, og su yoh vu bë rëğ natu sa hur rë.

²⁸ Gağ bë ham ti kwa nevo bë dev begganğ ading ti jağ na vavunë, og nedo bekwa neko ngaa-begganğ-yi yi monë muğin loğ mëm. ²⁹ Nabë su gevongğ nabë sënë rë geyö barah mudeng mu doğ na meris, log su yoh vu bë gevongğ besemu na rë, og alam pin rëğ degelë bedenänër pelë jağ mehö sënë, gedenanöp jağ nabë, ³⁰ ‘Mehö sënë nelev begganğ, rëğ mu su yoh vu bë rëğ dev mesemu na rë.’

³¹ Log bë mehö-los-bengö ti na begö vu mehö-los-bengö ngwë, og medo mekwa neko aggata pin muğin loğ mëm neya.

In mağ yik hen alam-begö-yi 10,000 mu, log mehö-los-bengö ngwë yi alam-begö-yi 20,000 kesuu hen. Om rëğ kwa bo namuğin meğero rë nabë: Mağ rëğ ngis begö vu mehö-los-bengö ngwë sënë begetii na, ma mağ su yoh vu rë? ³² Rëğ nabë rağ ni bë su yoh vu rë, og alam nyëğ ngwë sën lo yö nahën denedo ading, log nevongğ mehö la ya denenër gağek ya bë desemu gağek menadiik gebegö gëp.

³³ Nebë saga, om ham kwamin bo rë. Bë ham ti gelë yi ngaa mu nabë ngaanon, og su yoh vu bë natu sa hur rë.”

Gağek Peggirinsën Rağ Mamireng Sën Nengën Nemaya Lo

(Mt 5:13; Mk 9:50)

³⁴ “Mamireng og ngaa nivesa. Rëğ mu nabë mamireng sënë nengën nama na, og rëğ hil gevongğ benengën jağ nah nabë va? ³⁵ Mamireng nebë sënë og su yoh vu bë hil rëğ sarömin los dob rë, in rëğ gevongğ paya vu nos vë, log hil su ayoh vu bë keşeh doğ na geving reggu ahëj sën hil neketëkin loğ huk lo rë, in su rëğ bo tebek doğ nos rë. Gağ hen huk maya veröğ yi behil nehetë ya meris. Mehöti bë nenga neggëp, og genço gağek sënë.”

Gağek Peggirinsën Rağ Sipsip Sën Mala Ma

(Mt 18:12-14)

15 Log alam sën deneko takës* losho alam nij paya deneya vu Yesu medenenço yi gağek. ² Lob Parisai* losho alam-horek-yi denër yi bë, “Mehö sënë ahë neving alam nijpaya, genegga nos ving sir.”

³ Denër nebë sënë, lob Yesu nër gağek peggirinsën vu sir bë, ⁴ “Bë ham ti yi sip-sip 100 denare, lob nabë ti mala nama, og rëğ gevuu 99 bare dega kesëğ gëp nyëğ len ti, log na sero ti sën mala ma lo. Yö rëğ sero niwëek rot benatök jağ loğ mëm. ⁵ Bë natök jağ, og rëğ kerë jağ gëp bağë los kwa vesa menah. ⁶ Rëğ

nah berup begganğ, lob tahi yi alam lo, galam sën yik sir begganğ-bu ti lo, bedenam vu yi, lob nanër vu sir nabë, ‘Hil kwad vesa! In sa sipsip ti mala ma, rëk setök vu behako yom ggökin.’ ⁷ Om yik nebë saga, sa nanër vu ham nabë: Angër lo vu yağek kwaj vesa in alam yohvu ⁹⁹ nebë saga, in su huk neggëp vu sir bërëk degërin sir rë. Gağ nabë alam nij paya ti gërin yi, og rëk kwaj vesa böpata rot vu yağek kesuu.”

Yesu Nër Gağek Peggirinsën Rağ Monë Mala Ma

⁸ “Log nabë avëh ti neko yi monë ġahis nemadluho, loğ ti mala ma, og rëk taggi doğ ram gesekee begganğ ayo menesero rot, bemëm natök jağ loğ mëm. ⁹ Bërë natök vu, og rëk tahi yi alam lo, galam sën sir begganğ-bu ti lo na vu yi, log nanër vu sir nabë, ‘Hil kwad vesa! In sa hevu sa monë ġahis ti, rëk sa sero metök vu ggökin.’ ¹⁰ Om yik nebë saga, sa nanër vu ham nabë: Bërë mehöti sën ngaa nipaya neggëp vu yi lo gërin yi nom, og Anutu yi angër lo kwaj vesa rot.”

Gağek Peggirinsën Rağ Hur Mağëm Ti Vuu Ama Geya Nyëğ Ngwë

¹¹ Log Yesu nër ving bërë, “Mehöti nalu maluh luu denedo, ¹² lob amon nër vu luho amaj bërë, ‘Amağ-e, kwam bo beğebasuh hong monë lu ngaa pin borot, beğebo gelek alu arig.’ Lob ama tung ngaa pin ggelek luho. ¹³ Lob amon su nedo hus ading rë, gağ pevis besupin hen beya nyëğ ading ti. Beya nedo, lob tërë yi monë pin ya rağ ngaa nipaya paya sën nevong lo. ¹⁴ Vasap yi ngaa pin bemaya, log meyip böpata verup vu dob sagu. Lob nerağ vu in nos lu ngaa. ¹⁵ Lob maam ya nevong huk vu mehöti ggëp nyëğ sagu. Lob mehö sënë vong yi ya, beya nëgin yi böök lo ggëp yi dob. ¹⁶ Lob kwa neya

vu böök hir nos rot bërë ga, in mehöti su nelok vu yi rë.

¹⁷ Nebë sënë loğ kwa yah tök rağ ama, lob nër bërë, ‘Amağ yi hur lo hir nos ngahisekë, besu deyoh vu bërë dega mepalët na rë. Rëk tum sengö yam nado sënë menadiikahëğ pangësën. ¹⁸ Om maam sa kedi jağ menah mena vu amağ. Log sëk nanër vu yi nabë, ‘Amağ. Sa hevong paya vu Anutu, gevu hong. ¹⁹ Om gwëbeng sa su mehö niğ vesa yoh vu bërë ġenanër sa nabë nalum rë. Gağ gwetung sa natu hong hur ti.” ²⁰ Log kedi rağ meyah meya vu ama.

²¹ Nahën verup neyam ggëp ading teka, loğ ama lërë yi, lob kwa paya in yi. Lob serög beya kebi yi, gemul* yi. Loğ nalu nër vu yi bërë, ‘Amağ, sa hevong paya vu Anutu, gevu hong. Om sa su mehö niğ vesa yoh vu bërë ġenanër sa nabë nalum sa rë.’ ²² Rëk ama nër vu yi hur lo bërë, ‘Ham gweko tob ading malangeri ti nam pevis bejöp doğ yi. Geham nağah seğes ti doğ seğë. Geham jöp suu doğ vaha. ²³ Geham gweko burmakau nalu tuvek sën jeji lo ti nam mengis, in hil ağa nos böp gekwad vesa in yi. ²⁴ In vong bërë sa naluğ sënë di-ik ya, rëk gwëbeng vesa loğ yah ggökin. Mala ma, loğ hil atök vu yi ggökin.’ Lob kwaj vesa medenepisek in yi lo.

²⁵ Log ari ağu ya nedo huk anon, beberup dus rağ begganğ, loğ ngo geggağeng dedun gedenelöo rot. ²⁶ Lob tahi hur ti ya, belok tepëk vu yi bërë, ‘Denevong va sagu?’ ²⁷ Loğ nër yah vu yi bërë, ‘Arim amon yom verup, om sën amam sis burmakau nalu tuvek sën jeji lo ti medenegga gekwaj vesa. In nalu su ya mala ma rë, gağ ya nedo vesa beyom verup.’ ²⁸ Rëk nalu ağu ahë sengën rot, lob su loğ ya begganğ ayo rë. Lob ama luğ ya dobnë, beya semu aye in yi. ²⁹ Rëk nër yah vu ama bërë, ‘Sa nehevong hong huk menado yoh vu ngebek ngahisekë nebë hong ngaa meris ti, gesa su nekeyëh ayem beron ti rë. Rëk su genevo memëk

nalu ti vu sa, behe los sa alam naha gekwamin vesa rë. Geyö nema rot. ³⁰ Rëk nalum teka saga ya vasap hong ngaa pin rak avëh baggëb lo, geyom verup, lob kwam vo yi begesis burmakau nalu tuvek sën jeji lo in yi.'

³¹ Loḵ ama nër yah vu bē, 'Naluḡ, hongëḵ alu nado loḵ ti yoh vu buk, besa ngaa pin tu hong ngaa. ³² Gaḵ mēm hil kwad vesa benapisek in arim sënë. In vonḡ bē diiḵ ya, rëḵ ma genedo vesa beyom verup ggökin. Mala maya veröḵ yi, loḵ hil halë yi ggökin.'"

Ḡaḡek Peggirinsën Rak Hur Ti Sën Negin Ala Yi Ngaa Paya Lo

16 Log Yesu nër vu yi hur maluh lo ving bē, "Mehö-los-bengöggoreksën ti nedo, beyi hur ti nedo menegin yi ngaa ngaa paya. Lob mehö la deya vu mehö monë degwa sënë medenër yi hur rangah vu yi bē nevasap yi ngaa ngahisekë. ² Lob tahi yi hur yam benër vu yi bē, 'Genevong nebë tena sën mehö la denër bengöm vu sa-ë? Genah ḡetateḵin sa ngaa pin sën geneḡin lo nabë genevong nebë tena, in sejaḵ ni. In su rëḵ gweḡin sa ngaa gökin nah rë.'

³ Lob mehö sën negin yi ngaa lo kwa nevo loḵ ayo bē, 'Sëḵ ḡevong nabë va? Ma gemehö böp rëḵ juuk sa na pehi lo, gesa su rëḵ ḡegin yi ngaa gökin nah rë. Sa sekëḡ ma, om sa su yoh vu bē kedub dob rë-o! Log sa niḡ nemum bē sa su ḡetaḡ nos vu mehö ngwë. ⁴ Rëḵ mu sa kwaḡ töḵ rak aggata ti, om nabë sa ḡevong nabë sënë, og alam rëḵ deḡeḵo sa na hir begganḡ doḵ buk sën sa alaḡ juuk sa gesesu ḡegin yi ngaa gökin rë lo.' ⁵ Nebë sënë lob tahi alam pin sën hir nyëvewen neggëp berëḵ debo doḵ nah vu ala lo ti ti ya vu yi. Lob ti ya verup muḡin, lob loḵ tepëḵ vu bē, 'Hong nyëvewen va la neggëp vu sa alaḡ-a?' ⁶ Loḵ nër yah bē, 'Wël* dram 100.' Lob nër vu bē, 'Gweḵo ḡapiya teka sën hong nyëvewen arë neggëp loḵ

lo, begweto ḡemedo pevis, bekwevu yiḵ dram 50 mu doḵ ḡëp.' ⁷ Ggovek log mehö ngwë verup, lob mehö sën negin ngaa lo loḵ tepëḵ vu bē, 'Hong nyëvewen va la neggëp-a?' Loḵ bē, 'Wit* bëëḵ 100.' Lob nër vu bē, 'Om gweḵo hong ḡapiya sën hong nyëvewen neggëp loḵ lo, beyiḵ kwëvu bëëḵ 80 mu doḵ ḡëp.'

⁸ Lob ala ngo bē nevong nebë saga, lob ḵenu ya benër yi hur sën tetuhin yi lo bē yi mehö los kwa. Yönon, mehönön vu dob sënë yiḵ kwaj böp bedenetetuhin hir alam nebë sënë. Gaḵ alam-rangah-yi, og su denevong ngaa los kwa nebë sënë rë.

⁹ Om sa nanër vu ham nabë: Ham su ngupin monë in gwevong ngaa nipaya paya jaḵ, gaḵ ham gwevong balam denatu ham alam jaḵ. Gevu tamusën sën monë nama na lo, og rëḵ deḡeḵo ham jaḵ na begganḡ nivesa sën rëḵ medo degwata los degwata lo.

¹⁰ Nabë mehöti nemalain ngaa mahen teka teka nivesa, og rëḵ malain ngaa böp nivesa geving. Log mehöti sën su gevong ngaa mahen mahen niröp rë lo, og su rëḵ gevong ngaa böp niröp geving rë.

¹¹ Om nabë ham su gweḡin dob sënë yi monë niröp rë, og re rëḵ bo ngaanon vu ham beham gweḡin-a? ¹² Log nabë ham su gweḡin mehö ngwë hir ngaa nivesa rë, og re rëḵ bo ham ngo ham ngaa sën lo vu ham-a?

¹³ Hur ti su yoh vu bē gevong huk vu ala luu doḵ ti rë. In rëḵ nidelin ngwë, gahë geving ngwë. Ma rëḵ napiiḵ vu ngwë, genitebö in ngwë. Ham su yoh vu bē gwevong huk vu Anutu los monë doḵ ti rë."

Ḡaḡek Rak Horek Los Anutu-yi-nyëḡ

¹⁴ Rëḵ alam Parisai* ahëḡ neving monë pangsën, om denḡo ḡaḡek pin sën Yesu nër agi, lob denöp rak yi. ¹⁵ Rëḵ nër yah vu sir bē, "Ham ngo neḵo ham rak ggëp alam malaj bē ham alam yohvu. Rëḵ mu Anutu rak ham ayomin ni. In ngaa sën

mehönon denelë bë nivesa medenekö rak lo, og Anutu nelë bë ngaa nipaya.

¹⁶Horek yi gägek los alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek neggëp in bë hil sepa doḵ, rot meverup loḵ Jon yi buk. Rëḵ loḵ Jon yi buk, beyam verup gwëbeng, og Bengö Nivesa rak Anutu-yi-nyëḡ töḵ yam rangah. Lob alam pin nij wëëk rot in bë dedoḵ na nyëḡ sënë.

¹⁷Yagek los dob yoh vu bë govek na be-mala nama, rëḵ mu gägek sën neggëp loḵ horek lo, og su yoh vu bë teka rëḵ geto mena rë.”

**Yesu Nër Gägek Rak Sën Alam
Los Venëj Denevupul Sir Lo**

(Mt 5:31-32; 19:9; Mk 10:11-12)

¹⁸“Bë mehöti nidëlin venë gegekö avëh ngwë natu venë, og nevonḡ bag-gëb. Log mehöti sën nabë gekö avëh sën regga nilëlin yi lo, og nevonḡ baggëb bengaa nipaya neggëp vu yi.”

**Yesu Nër Gägek Rak Mehö
Bengö-ggoreksën Luho
Mehö Meris Lasarus**

¹⁹“Mehöti nedo wirek, lob yö neröp röpröp malangeri ngeri los tob saḡap nivesa vesa. Genegga nos nivesa vesa yoh vu buk. ²⁰Log mehö-kupek-masën ti neggëp loḵ yi veluung avi, arë nebë Lasarus. Bepegges vunin yi. ²¹Rëḵ kwa nevo timu bë na in patu nos metes sën mehö-los-bengö-ggoreksën nevonḡ meneto loḵ tevor ḡbinë lo mega, rëḵ ma. Ganöö verup denetep rak yi pegges.

²²Loḵ mehö-kupek-masën lo diiḵ muḡin medelev, lob angër deḵo yi ya nedo ving Abraham. Log mehö-los-bengö-ggoreksën diiḵ tamu bedelev yi ving. ²³Lob ya nedo Nyëḡ-nipaya benekö vanë böpata. Loḵ vër mala rak, lob lë ga, Abraham nedo ading rot, log Lasarus nedo ving yi. ²⁴Lob mehö-los-bengö-ggoreksën lo tahi ya vu bë, ‘Amaḡ Abraham-e! Kwam

gevonḡin sa begwevonḡ Lasarus nam daḡoo nema deggis nyë teka doḵ bël, begevong jak sa daggeḡ bahë yes jak teka rë. In nengwah sënë gga sa besa hanḡo nivanë böpata rot.’

²⁵Loḵ Abraham nër yah vu bë, ‘Naluḡ-e! Ngo kwam bo rë! In wirek sën ḡnedo malam vesa lo, og ḡnedo rak hong ngaa pin nivesa vesa. Log Lasarus nedo paya in ngaa pin. Rëḵ vu nyëḡ sën gwëbeng agi, og nedo nivesa, log ḡnetöḵ vu vanë rot. ²⁶Log ngaa ngwë sënë ving. Anutu vonḡ lii böpata ti neggëp loḵ vuheng meneruu hil. Om alam sën denedo agi degevonḡin nabë deduḵ lii sënë gedenök vu ham, og su deyoh vu rë. Galam sën denedo ggëp aga su deyoh vu bë deduḵ lii sënë gedejak nam vu he rë.’

²⁷Lob mehö-los-bengö-ggoreksën lo nër bë, ‘Nebë saga om amaḡ, sa ḵetaḡ vu hong bë gwevonḡ Lasarus nah bena amaḡ yi beggang. ²⁸In sarig lo nemadvahi denedo loḵ. Om Lasarus pasanḡ nanër gägek niwëëk vu sir. In rëḵ dedoḵ nam nyëḡ sënë bedegeḵo vanë.’

²⁹Loḵ Abraham nër yah vu bë, ‘Moses losho alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek neggëp vu sir. Om yiḵ degenḡo saga.’ ³⁰Lob mehö sën los kupek wirek lo nër bë, ‘Ma rot! Amaḡ Abraham, sagak su yoh vu rë. Gaḵ mëm nabë alam-diiḵsën ti kedi jak ḡëp bedub benah nanër vu sir, og mëm rëḵ degërin sir.’ ³¹Loḵ Abraham nër yah vu yi bë, ‘Bë su degenḡo Moses losho alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek rë, log nabë mehöti kedi jak nah ḡëp bedub benah nanër, og su rëḵ degevonḡ geving yi gägek geving rë.”

**Ngaa Nipaya Rëḵ Gërin Mehönon
Besu Degevonḡ Geving Yesu Rë**

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

17 Log Yesu nër vu yi hur maluh bë, “Ngaa aggagga rëḵ berup beseggi mehönon, lob rëḵ kepë sir. Rëḵ mu ḡëpin

mehöti sën jan doḱ vahaj lo! ²In maḱ rëḱ kepë alam sën nahën nij yes yes lo ti jaḱ ngaa nipaya. Gaḱ nabë deseyu gelöng böpata ti doḱ mehö nipaya saga kwa namuḱin medegetë yi duḱ na loo bemala nama, og sagaḱ nivesa in lob su rëḱ kepë mehönön la rë, gaḱ nama og rëḱ geḱo nyëvewen böpata rot vu tamusën. Om ham ngo gweḱin ham nivesa.

³Nabë arim gevong ngaa nipaya, og ḡebo ḡageḱ jaḱ yi. Lob nabë ḡerin yi, og kwam birek na in yi ngaa nipaya saga. ⁴Log nabë gevong paya vu hong beron nemadvahi-bevidek-luu doḱ buk timu, loḱ ḡerin yi nom vu hong beron nemadvahi-bevidek-luu genanër vu hong nabë, ‘Wöp-o, sa hevong sënëḱ nipaya rot.’ Og kwam birek na in yi nipaya saga.”

Hil ḡevong Geving Nabë Sënë

⁵Sinarë lo denër vu Mehöböp bë, “Gw-evong behe ayomin na niwëëḱ.” ⁶Loḱ Mehöböp nër yah vu sir bë, “Nabë yik ham ayomin nam timu mahen teka mu nabë mastet* ḡahis, og ham yoh vu bë rëḱ nanër vu keḱe malberi sënë nabë, ‘Gesepul hong los degwam meḡena ḡejyanḡ hong duḱ na loo vuheng’, og rëḱ gevong noh vu ham ayemin.”

Yesu Nër Bë Yi Hur Degevong Nabë Sënë

⁷Log Yesu nër ving bë, “Nabë ham ti yi hur kedub dob ḡëp huk anon, ma ḡegin sipsip govek geberup begganḡ, og maḱ ala rëḱ nanër vu yi nabë, ‘Gepevis beḡejjaḱ nam sëa in ḡegwa nos’—a? ⁸Ma! Mu rëḱ nanër vu yi nabë, ‘Gwero sa nos. ḡejöp röpröp in ḡejuu sa nos begweḱo nam beseḡa genanum namuḱin, loḱ mëm rëḱ ḡegwa höm los genanum tamu.’ ⁹Log maḱ rëḱ kwa vesa meḡeḱo hur sënë jaḱ in nevong ngaa yoh vu aye? Ma! ¹⁰Om yik ham gwevong nabë saga geving. Nabë ham gwevong ngaa pin be-

govek na noh vu sën Anutu nër vu ham bë ham gwevong lo, og ham nanër nabë, ‘Heḱ hur nimin paya. Om huk sën he nehevong lo, og yik he ngo he huk om he nehevong.’”

Yesu Vong Alam Nij Sevuuk Nemadluho Nij Vesa Raḱ

¹¹Yesu yoh aggata meneya in bë na Yerusalem, lob ya meto aggata vuheng atov sën neruu dob distrik Samaria los Galilea lo. ¹²Medo meya beya verup begganḡ-bu mahen ti, lob alam nij sevuuk nemadluho detök verup vu yi bedenare adingnë ¹³gedetahi ya vu yi bë, “Tatovaha, kwam paya in he!” ¹⁴Yesu nelë sir, lom nër yah vu sir bë, “Ham na tato navimin vu alam-deneḱo-seriveng.” Lob nahën medo deneyök, log navij tup nivesa raḱ pevis. ¹⁵Lob sir ti nelë bë navi nivesa raḱ, lob ḡḡerin yi benepisek in menetahi ya vavunë, ḡeḱo Anutu arë raḱ geneyah vu Yesu. ¹⁶Mehö saga yah verup, lob to petev loḱ Yesu vaha genër vu bë kwa vesa rot. Rëḱ mu mehö sënë og Samaria* ti. ¹⁷Yesu lë bë mehö timu sënë yom to vu yi, lom lëḱ menër bë, “Sa kwaḡ nevo bë ham nemadluho sën lo nimin vesa raḱ pin, loḱ sir nemadvahi-bevidek-lubeluu ya deyoh tena? ¹⁸Su deyom in bë deḡeḱo Mehöböp arë jaḱ rë? Gaḱ yik mehö-yungwë sënë yö timu yom-a?” ¹⁹Lom Yesu nër vu yi bë, “Kwedi ḡena! Ayom yam timu vu sa om sën nim vesa raḱ.”

Anutu-yi-nyëḡ Rëḱ Anon Jaḱ

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰Lob Parisai* deloḱ tepëḱ in Yesu bë, “Anutu rëḱ nam natu ala meḡegin hil nangërek-a? Loḱ Yesu nër yah vu sir bë, “Buk sën nabë Anutu nam ḡegin hil lo, og ham su rëḱ gwelë ngaa ti jaḱ malamin rë. ²¹Log su rëḱ denanër vu ham nabë ‘Nedo sagi!’ ma, ‘Nedo sagu!’ rë. Ham

ngo? Anutu yam nedo loḵ ham vuheng atov ggovek ya.”

²² Log Yesu nēr vu yi hur maluh lo bē, “Buk ti vonḡin berup, lob ham rēḵ gw-evonḡ in rot nabē ham gwelē Mehōnon Nalu gökin, rēḵ mu ham su rēḵ gwelē yi rē gerēḵ nama. ²³ Rēḵ denanēr vu ham nabē, ‘Nedo sagu om ham na!’ ma, rēḵ denanēr vu ham nabē, ‘Nedo sagi om ham nam!’ og ham su tamuın sir, gaḵ ham najom ham ahon! ²⁴ In buk sēn Mehōnon Nalu duk nom lo, og ham rēḵ gwelē nabē sēn ham nelē davēs nevēr lom nejēh raḵ nyēḡ pin lo. ²⁵ Rēḵ mu geḵo nivanē ngahiseḵē rē, galam sēn denedo gwēbeng agi degeruu demij vu yi govek rē. ²⁶ Log doḵ buk sēn Mehōnon Nalu duk nom dob lo, og mehōnon rēḵ medo denegevong ngāa pin nabē sēn denevonḡ loḵ Noa yi buk wirek lo. ²⁷ Mehōnon medo denegga nos los denenum, gemaluh denēko venēj, gavēh deneraḵ reggaj, beya verup loḵ buk sēn Noa loḵ ya yaḡ ayo lo, loḵ tum bēl bö-pata vuuk verup pevis merehöö sir pin.

²⁸ Log yiḵ rēḵ nabē sēn Lot yi buk lo geving. Denegga nos gedenum gedenebaḡo kupeḵ lu ngāa. Denevaroh nos los denelev begganḡ. ²⁹ Rēḵ mu loḵ buk sēn Lot kedi ggēp Sodom meya raḵ lo, og Anutu vonḡ nengwah böpata los ḡelönḡ nisanḡsang sēn netum lo luk yam vu vavunē nebē hob megga sir pin bermalaj maya. Ḡelönḡ saga arē nebē salpa*.

³⁰ Lob yiḵ rēḵ mehōnon medo denegevong hir ngāa aggagga nabē saga doḵ buk sēn Mehōnon Nalu duk nom dob betato yi ranḡah lo.

³¹ Lob nabē mehōti jaḵ na sewah jaḵ yi begganḡ yu tamangsēn vavunē megeḵo ayöönḡ doḵ buk saga, geyi ngāa pin doḵ medo begganḡ ayo, og su doḵ nah geḵo yi kupeḵ doḵ begganḡ ayo, gaḵ beya mena pevis. Log nabē mehōti na medo huk anon, og yiḵ nabē saga, su seröḡ

menah begganḡ, gaḵ beya mena pevis. ³² Ham kwamin bo Lot venē rē. ³³ Nabē mehōti kwa bo navi pangsen og su rēḵ medo mala-tumsēn rē. Gaḵ nabē mehōti kwa birek in yi, og anon rēḵ medo mala-tumsēn.

³⁴ Sa nanēr vu ham nabē: Mehö luu rēḵ degēp buk jaḵ ḡanyē timu doḵ buk sēnē, lob Anutu rēḵ geḵo ngwē, log gevuu ngwē begēp. ³⁵ Log avēh luu rēḵ medo denegerii wit* ḡahis natu parawa, lob Anutu rēḵ geḵo ngwē, log gevuu ngwē bemedo. ³⁶ [Log mehö luu rēḵ demedo doḵ huk anon, lob Anutu rēḵ geḵo ngwē, log gevuu ngwē bemedo].”

³⁷ Yi hur maluh deloḵ tepēḵ vu yi bē, “Mehöböp, ngāa sēnē rēḵ anon jaḵ gēp tena?” Loḵ Yesu nēr yah vu sir bē, “Vu nyēḡ sēn heljēnḡ neggēp lo, og ḡadanii denesup sir ya timu in bē dega.”

Ḡaḡek Peggirinsēn Raḵ Avēh Ti Vonḡin Bē Jaas Doḵ Vu Yi

18 Lob Yesu nēr ḡaḡek peggirinsēn ti vu sir in bē tahu sir beyö denajom jaḵ noh vu buk gesu nij tebö. ² Nēr bē, “Jaas sēn nēḡo ḡaḡek lo ti nedo nyēḡ böp ti. Lob jaas ti sēnē su neggönen-gin Anutu rē, log su kwa nevo mehōnon ving rē. ³ Lob avēh alov ti nedo nyēḡ böp sēnē ving. Lob neya vu jaas sēnē yoh vu buk menenēr vu bē, ‘Mehōti vonḡ paya vu sa, om gwenḡo sa ḡaḡek megwero.’ ⁴ Loḵ jaas sēnē kwa vo muḡin bē su rēḵ doḵ vu yi rē, lob nedo hus ading teka. Loḵ tum yom kwa vo loḵ ayo bē, ‘Sa su nahönengin Anutu rē, gesa su kwaḡ nevo mehōnon rē. ⁵ Rēḵ avēh alov sēnē yam neketag vu sa mekeduung raḵ, om maam yiḵ ggovek gesedoḵ vu yi in ḡaḡek. In maḵ rēḵ medo menam vu sa nabē sēnē rot besa niḡ tebö jaḵ na veröḵ yi.”

⁶ Log Mehöböp Yesu loḵ tepēḵ bē, “Ham ngo jaas nipaya sēnē yi ḡaḡek, ⁷ om ham kwamin nevo bē? Alam sēn Anutu ggooın sir raḵ tu yi ngāa bede-

nesu vu yi buk los rangah pin lo, og ham kwamin nevo bē maḵ su rēḵ doḵ vu sir in ḡaḡek rē? Maḵ rēḵ ḡegin hus ading rot, gesu doḵ vu sir pevis rē? Ma. ⁸ Sa nanēr vu ham nabē: Rēḵ ḡenḡo hir ḡaḡek bedoḵ vu sir pevis. Rēḵ mu vu tamusēn sēn Mehōnon Nalu nom lo, og maḵ rēḵ natōḵ vu yi alam la gedeneḡevonḡ ḡev-ing yi medemedo ma rēḵ nama?”

ḡaḡek Peggirinsēn Raḵ Alam Parisai* Los Mehō Sēn Neḡo Takēs

⁹ Log Yesu nēr ḡaḡek peggirinsēn ti vu alam vahi sēn yō kwaj nevo sir bē sir alam yohvu gedeneḡē alam vahi pin bē nij paya lo bē, ¹⁰ “Mehō luu kwaj nevo bē denajom jaḵ, lob luho deraḵ medeya dub vabuung böp. Parisai* ngwē, log alam sēn denēḡo takēs* lo ngwē. ¹¹ Parisai* sēnē nare ya, bevenḡev raḵ loḵ ayo nebē sēnē, ‘Oo Anutu, sa kwaḡ vesa vu hong, in sa su nebē alam vahi rē. In sir og kwaj luu bedenevo alam hir nḡaa vēr. Gesir alam nij paya, gedenevonḡ bagḡēb. Rēḵ sa og su nebē sēn sir-ē rē. Gesa su nebē mehō neḡo takēs* sēn nare agi ving rē. ¹² Sayēḡ negḡerīn nos buk luu luu neyoh vu soda ti ti. Log nḡaa pin sēn sa nehaḡo lo, og sa nehetunḡ ya yu nemadluho, lob sa navo ti vu hong.’ ¹³ Rēḵ mehō sēn neḡo takēs* lo, og yō nare ḡḡēp ading, log nilēl bē su barah mala jaḵ yaḡek, ḡaḵ petap babu log jom raḵ bē, ‘Oo Anutu, sa mehō niḡ paya, rēḵ mu kwam ḡevonḡin sa!’

¹⁴ Om sa nanēr vu ham nabē: Anutu nēr mehō sēn neḡo takēs* agi bē yi mehō yohvu beyah meya yi begḡanḡ los nipaya masēn. ḡaḵ mehō ngwē sēnē og ma. In mehōti bē yō ḡeḡo yi jaḵ, og Anutu rēḵ dahun yi. ḡaḵ mehōti sēn yō dahun yi lo, og Anutu rēḵ ḡeḡo arē jaḵ.”

Yesu Jom Raḵ Hurmahen

(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Loḵ deḡo hurmahen deyam vu Yesu, in bē gebē nema jaḵ sir. Rēḵ yi hur maluh delē, lob denērīn sir. ¹⁶ Rēḵ ma ḡeYesu tahi hurmahen deyam vu yi, log nēr bē, “Ham ḡwevonḡ hurmahen denam vu sa. Ham su ḡwērīn sir, in alam sēn ayoj neyam timu vu sa nebē hurmahen lo, og rēḵ demedo doḵ Anutu-yi-nyēḡ. ¹⁷ Om sa nanēr vu ham yōnon nabē: Mehōti sēn su ayo na timu vu Anutu-yi-nyēḡ nabē hurmahen rē lo, og su yoh vu bē rēḵ doḵ na rē.”

ḡaḡek Raḵ ḡgev Sēn Yi Nḡaa Nḡahiseḡē Negḡēp Vu Yi

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Loḵ ḡgev ti loḵ tepēḵ in yi bē, “Tato-vaha! Hong mehō nim vesa anon, om sēḵ ḡevonḡ nabē va in sena medo malaḡ-tumsēn degwata los degwata?” ¹⁹ Loḵ Yesu nēr yah vu yi bē, “ḡenēr sa bē sa niḡ vesa in va? In Anutu yō timu og nivesa. ²⁰ ḡeraḵ Anutu yi horek ni ḡgovek ya bē: Su ḡwevonḡ bagḡēb. Su ḡengis mehōnon medenadiḵ. Su ḡēḡodeḵ nḡaa. Su ḡe-nanēr ḡaḡek tetuhinsēn jaḵ mehō ngwē. ḡēḡurek amam lu atam babuj.” ²¹ Loḵ ḡgev lo nēr yah vu bē, “Ēē-ē, sēnēḵ senḡo nahēn hurmahen, log sa nesepa loḵ horek pin sēnē rot beverup ḡwēbeng sagi.” ²² Yesu nḡo lob nēr yah vu yi bē, “Log nḡaa ti nahēn. ḡwevonḡ hong ḡu-peḵ pin bemehō la debaḡo, lob ḡebo monē sēn ḡweḡo jaḵ lo gelek alam sēn hej nḡaa nema in sir lo. ḡwevonḡ nabē sēnē log mēm ḡenam ḡesepa sa, ḡemēm hong ḡupeḵ nivesa rēḵ ḡēp vu yaḡek.” ²³ Rēḵ ḡgev sēnē nḡo ḡaḡek sēnē, lob ayo maggin rot. In yi mehō ḡupeḵ degwa.

²⁴ Yesu lē yi lob nēr bē, “Alam sēn hir ḡupeḵ nḡahiseḡē lo, bē dedoḵ na Anutu-yi-nyēḡ og rēḵ debimengin rot. ²⁵ Yōnon, kamer bē ḡurek na rureḵ len, og yīḵ

huk böpata rot, rëk mu nabë mehö-los-bengö-ggoreksën ti gevong in nabë dok na Anutu yi nyëg og sagak huk böpata rot kesuu.” ²⁶ Alam denö gägek sënë lob denër bē, “Om maḵ re yoh vu bē rëk medo mala-tumsën degwata?” ²⁷ Loḵ Yesu nēr bē, “Ngaa sën mehōnon su deyoh vu bē degevonḡ rē lo, og Anutu yō yoh vu bē gevong.”

²⁸ Loḵ Pita nēr bē, “Gwelē! He hevuu he nyëg los he ngaa pin ya, gehe yam medo nesepa hong.” ²⁹ Lob Yesu nēr vu sir bē, “Sa nanēr vu ham nabë: Alam pin sën kwaj nevo Anutu-yi-nyëg, bedenevuu hir begganḡ, gevenēj, garij lo, gamaj los ataj, genaluj lo lo, ³⁰ og Anutu rëk bo ngahiseḵē dok nah vu sir dok buk sënë, log rëk demedo malaj-tumsën degwata los degwata vu tamusën.”

Yesu Nēr Beron Netu Löö Bē Rëk Nadiiḵ Gekedi Jaḵ Gökin

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Lob Yesu ḵo sir nemadluho-bevidek-luu lo ya, benēr vu sir bē, “Ham ngo! Gwëbeng hil narak menaya Yerusalem. Lob gägek pin sën alam-denenēr-gägek-rangahsën dekevu raḵ Mehōnon Nalu wirek meneggëp lo vonḡin anon jaḵ. ³² In rëk debo yi dok na alam-yu-ngwë nemaj. Lob rëk denanēr pelē jaḵ yi, gedegevonḡ paya vu yi, gedepesuv nyëj ḵos jaḵ yi. ³³ Log rëk debeek yi, log mēm dengis yi menadiiḵ. Rëk mu buk natu löö jaḵ, lob rëk kedi jaḵ nah gökin.” ³⁴ Rëk yi hur maluh su derak gägek sënë ni rē. In neggëp vunsën in sir lob su kwaj töḵ raḵ degwa rē.

Yesu Ro Mehö Mala Kenod Ti Menivesa Raḵ

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Yesu ya verup Yeriko, lob mehö mala kenod ti nedo loḵ aggata nenga be-medo neketag monē lu ngaa vu alam bē dedok vu yi. ³⁶ Lob ngo dedun bē alam

yu böpata to deneyam, lob loḵ tepëḵ vu sir bē, “Denevonḡ va?” ³⁷ Loḵ denēr vu bē, “Yesu vu Nasaret verup.” ³⁸ Lob tahi ya bē, “Yesu! Davit* yi mewis-e! Kwam gevongin sa.” ³⁹ Loḵ alam sën dene-muḡin lo depetupek raḵ yi bē aye nama. Rëk ma gepasang netahi menegeyeh loḵ bē, “Davit* yi mewis-e! Kwam gevongin sa!” ⁴⁰ Lob Yesu ya nare genēr vu sir bē degeḵo yi na vu yi. Ya verup, lob Yesu loḵ tepëḵ vu yi bē, ⁴¹ “Gevongin bē sa ḡevonḡ nabë va vu hong-a?” Loḵ nēr bē, “Mehöböp, sa bē gwevonḡ besa malaḡ natum gökin.” ⁴² Lob Yesu nēr vu bē, “Malam natum. Ayom yam timu vu sa om vonḡ bemalam nivesa raḵ.” ⁴³ Lob pevis bemala nivesa raḵ avuti genelē nyëg. Lob tamuin Yesu meneya, genëḵo Anutu arē raḵ. Galam pin sën delē ngaa agi deḵo Anutu arē raḵ ving.

Sakeus Yi Gägek

19 Lob Yesu loḵ ya Yeriko in bē noh na bena. ² Loḵ mehöti arē nebë Sakeus nedo. Alam-deneḵo-takës* hir ggev ti yi, beyi mehö neggorek monē ngahiseḵē. ³ Lob kwa nevo bē gelē Yesu mejaḵ ni nabë yi mehö nebë va. Rëk yi mehö vaha dus besu yoh vu bē rëk gelē yi nivesa rē, in alam ngahi rot medeg-gërin yi. ⁴ Lob serög bemuḡin beya mer-aḵ ya ḵele map ti in bē mēm gelē Yesu. In raḵ ni bē rëk na berup sagu. ⁵ Lob Yesu ya verup bevarah mala raḵ melē yi, lob nēr ya vu bē, “Sakeus, geduḵ pevis meḡenam! In sëḵ medo geving hong dok böm pehi sënë.” ⁶ Lob luḵ pevis beḵo Yesu raḵ meya yi begganḡ los kwa vesa. ⁷ Alam delē nebë sënë, lob ahëj sengën medenēr bē, “Ya neggëp loḵ mehö nipaya ti sagu yi begganḡ in va?”

⁸ Lob Sakeus ya nare benēr vu Mehöböp bē, “Mehöböp, gwenḡo rē. Sëḵ ḡevonḡ sa ngaa pin vahi vu alam sën deneraḵ vu in ngaa lo. Log alam sën sa tetuhin sir gesehodeḵ hir ngaa

ti ti lo, og sêk gevongŋŋŋa lubeluu lubeluu dok nah vu sir.” ⁹Lob Yesu nêr vu yi bē, “Gwēbeng sēnē, Anutu kōl alam beggāng ayo ti sēnē yah vu yi. In mehō sēnē og degwa vu Abraham ving. ¹⁰Yōnon, Mehōnon Nalu yam in bē sero mehōnon sēn malaj nema lo begekō sir nah.”

Ġaġek Peggirinsēn Raġ Alam Bōp Ti Vo Monē Vu Yi Hur Nemađuho

¹¹Denġo ġaġek sēnē ggovek, log nêr ġaġek peggirinsēn ti vu sir. In ya verup dus raġ Yerusalem, lob kwaj nevo bē buk dus raġ bAnutu-yi-nyēg vonġin anon jaġ pevis avuti. ¹²Lob nêr vu sir bē, “Mehō bōp ti bē na nyēg ading ti jaġ in degetung yi natu mehō-los-bengō benom ġegin yi alam pin. ¹³Lob supin yi hur nemađuho yam bevo monē ġapiya luu luu ggelek sir pin, log nêr vu sir bē, ‘Ham medo gw-evong huk baġosēn jaġ monē sēnē rot, besenom geto sēnē ġokin.’

¹⁴Rēġ yi alam nij nelēlin yi, om ya, log devong mehō la detamuin yi medeya beya denêr bē, ‘He nimin lēl bē mehō saga su natu he mehō-los-bengō meġegin he!’ ¹⁵Rēġ ma gedetung yi tu hir mehō-los-bengō ggovek geyom to. Lob nêr bē, ‘Ham tahi alam sēn sevo monē vu sir lo nam. Sa bē ġalē nabē sir ti ti denēko va la va la loġ ya ving-a?’

¹⁶Lob mehōti nare yam muġin benêr ya bē, ‘Mehō bōp, sa hevong huk baġosēn raġ hong monē ġapiya luu sēnē, log sa haġo ġapiya mehōdahis sēnē loġ yam ving.’ ¹⁷Lob mehō-los-bengō nêr vu yi bē, ‘Hong hur nivesa begevong huk nivesa rot. Genemalamin ŋaā mahen sēnē nivesa, om sêk gevong begweġin nyēg bōp yu nemađuho.’

¹⁸Log mehō ngwē sēn netu luu nare benêr ya bē, ‘Mehō bōp, sa hevong huk baġosēn raġ hong monē ġapiya luu sēnē, log gwēbeng sa haġo ġapiya nemađuho sēnē loġ yam ving.’ ¹⁹Lob mehō-los-

bengō nêr vu yi bē, ‘Om sêk gevong nyēg bōp yu nemađuho in gweġin.’

²⁰Loġ hur ti verup nare yam, benêr ya bē, ‘Mehō bōp, hong monē ġapiya luu sēn lo sēnē. Sa hebom loġ tob nyē dus teka besa ġegin nivesa beyō nedo rot. ²¹In sa nehalē hong bē hong mehō nim wēēk. Ŋaā sēn mehō ngwē dene-tung menedo lo, og ġeneko. Genos sēn mehō ngwē denevaroh lo, og ġenelev anon. Om sēn sehōnengin hong, lob hong monē ġapiya luu sēn lo yō nedo.’

²²Lob mehō-los-bengō nêr vu mehō sēnē bē, ‘Hong sēnē, nim paya rot! Maġ sêk gevong ġaġek vu hong jaġ ŋgo hong ġaġek saga rē. Maġ ġeraġ ni yōnon bē sa mehō niġ wēēk, bemehō ngwē denetung ŋaā nedo loġ sa nehako, gesa nalev nos sēn mehō ngwē denevaroh lo? Yōnon-a? Sa nehevong nebē sēnē? ²³Rēġ nebē va sēn su ġetung sa monē loġ ya beggāng-monē-yi in bē senom og sa ġaġo teka sevōk geving rē-ē?’ ²⁴Log nêr vu alam sēn denare dus vu lo bē, ‘Ham bo monē ġapiya luu saga vēr in mehō saga, gebo nah geving vu mehō sēn ġapiya mehō-dahis nedo vu yi lo.’

²⁵Loġ denêr yah vu bē, ‘Mehō bōp, mu ġapiya mehōdahis negġep vu yi vorot.’

²⁶Loġ nêr bē, ‘Sa nanêr vu ham nabē mehōti sēn ŋaā negġep vu yi lo, og sêk bo la ġokin geving vu. Gaġ mehōti sēn yi ŋaā su negġep rē lo, og sêk bo teka sēn negġep vu yi lo vēr in yi. ²⁷Rēġ alam sēn denelē sa paya benij lēl bē sa su natu hir mehō-los-bengō lo, og ham gwēko sir nam sēnē beham ngis sir bedenadiiġ jaġ sa malaġ.’”

Yesu Loġ Ya Yerusalem Nebē Mehō-los-bengō

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Jn 12:12-19)

²⁸Yesu nêr ġaġek sēnē ggovek, log muġin betetuu aggata meneya Yerusalem. ²⁹Ya verup dus raġ Betpage los Betania ggēp Ķedu Ķele-oliv, lob

vonḡ yi hur maluh luu deya, ³⁰ genër vu luho bē, “Melu na medoḡ na beggaṅ-bu ti sēn melu malamin neya agu, lob melu rēḡ gwelē gedeseyu dogi nalu ti menare dus vu aggata avi. Mehōti su raḡ dogi sēnē wirek rē, lob melu kwevelekin begweḡo nom. ³¹ Genabē mehōti doḡ tepēḡ nabē, ‘Melu gwevonḡ va vu dogi sagi?’ og melu nanēr nah nabē, ‘Mehōbōp bē jaḡ mena’.”

³² Yesu vonḡ luho ya, lob luho ya de-tōḡ vu ṅгаа pin yoh vu sēn nēr vu luho lo. ³³ Luho medo denekevelekin dogi sēnē, loḡ dogi ala loḡ tepēḡ in luho bē, “Melu nekwevelekin dogi nalu sēnē in gwevonḡ va vu?” ³⁴ Loḡ luho denēr yah bē, “Mehōbōp bē jaḡ mena.”

³⁵ Lob luho deḡo dogi medeya vu Yesu. Lob delah hir tob raḡ ya dogi demi, log detunḡ Yesu raḡ ya nedo vavunē. ³⁶ Bemēm neraḡ meneya, galam pin kwaj vesa rot vu yi bedenevah hir tob ggōḡ ag-gata geneggōḡ, ³⁷ beya deverup dus raḡ sēn aggata nehōō Ḳedu Ḳele-oliv. Lob yi hur maluh pin sēn denesepa yi lo, gesir ṅgahiseḡē saga kwaj vo yah ṅгаа bōp bōp pin sēn nevonḡ bedenelē wirek lo, lob kwaj vesa bedenepisekin medeneḡo Anutu arē raḡ bē:

³⁸ “Anutu gevonḡ semusemu vu mehō-los-bengō sēn neyam los Mehōbōp niwēēḡ!

Ḡaḡek ahē yes raḡ neggēp yaḡek, log Anutu arē bōpata los niḡapiik nivesa neggēp yaḡek vavunē!”

³⁹ Log alam Parisai* la deloḡ ya alam yu bōpata saga vuheng belosho deneya, lob denēr vu Yesu bē, “Tatovaha, ḡe-nanēr in honḡ hur maluh lo sēnē nabē ayej nama.” ⁴⁰ Loḡ nēr yah vu sir bē, “Sa nanēr vu ham nabē: Bē ayej nama, og ḡelōṅ lo sēnē yō rēḡ denapisek.”

Yesu Su Raḡ Yerusalem

⁴¹ Loḡ Yesu ya verup dus raḡ, lob mala ya melē nyēḡ bōp Yerusalem, lob

su raḡ. ⁴² Su raḡ bē, “Nabē yiḡ ḡe-jaḡ mehō sēn yoh vu bē gevonḡ honḡ begemedo revuh lo ni gwēbeng sagi, og mēm sēnē nivesa. Rēḡ ma gemehō sēnē neggēp vunsēn in honḡ, gesu ḡeraḡ ni rē. ⁴³ Gwengo rē, buk ti vonḡin berup, lob alam sēn degevonḡ begō vu honḡ lo rēḡ nam dedev lii begō yi medetetup doḡ honḡ. Log rēḡ deketumin honḡ vahi vahi. ⁴⁴ Lob rēḡ dekevoh honḡ geving nalum lo pin sēn denedo loḡ honḡ lo na. Log su rēḡ degōnengin ḡelōṅ ṅgwē gejaḡ medo ṅgwē vavunē rē. In su kwam nevo buk sēn Anutu yam in bē doḡ vu honḡ lo rē.”

Yesu Tii Alam Sēn Denebaḡo ṅгаа Loḡ Dub-vabuung-bōp Lo

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Jn 2:13-22)

⁴⁵ Log loḡ ya dub-vabuung-bōp ayo, lob tii alam sēn denevonḡ huk baḡosēn loḡ ayo lo. ⁴⁶ Genër vu sir bē, “Ḡaḡek neggēp loḡ Anutu-yi-ḡapiya bē: Sa beg-gaṅ, og yō rēḡ natu beggaṅ jom-raksēn-yi. Rēḡ ham vonḡ beyah tu alam hodeḡ bej waḡḡ vunsēn raḡ.”

⁴⁷ Log nenēr ḡaḡek vu alam yoh vu buk loḡ dub-vabuung-bōp ayo. Lob alam-deneḡo-seriveng hir ggev, galam-horek-yi, galam ggev, bedenesero aggata in bē dengis yi menadiiḡ. ⁴⁸ Rēḡ alam pin nij wēēḡ bē degengo yi ḡaḡek, lob ggev lo su detōḡ raḡ aggata ti rē.

Deloḡ Tepēḡ In Yesu Bē Re Vo Niwēēḡ Vu Yi

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

20 Buk ti, lob Yesu medo ne-tateḡin ḡaḡek vu alam loḡ dub-vabuung-bōp genenēr Bengō Nivesa rangah vu sir. Lob alam-deneḡo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi, galam ggev, bedeya vu yi. ² Bedeloḡ tepēḡ vu yi bē, “Ḡenanēr vu he nabē: Re vo niwēēḡ vu honḡ benēr bē gwevonḡ huk nabē sēnē? Re ggōoin honḡ raḡ-a?” ³ Loḡ nēr yah vu sir bē, “Kē, om sa bē doḡ tepēḡ

in gägek ti nök vu ham rë. Ham nanër vu sa nabë: ⁴Sën Jon neripek alam lo, og yam vu yägek, ma sepa loḱ mehönön vu dob kwaj?” ⁵Lob yö desap sir raḱ medenër bë, “Nabë hil nanër nah nabë: ‘Yam vu yägek’, og rëḱ doḱ tepëḱ nom nabë: ‘Rëḱ nebë va sën ham su nevong vïng yi rë-ë?’” ⁶Lob nabë hil nanër nabë: ‘Sepa loḱ mehönön vu dob kwaj’, og rëḱ alam detengwa hil jak ḡelöng. In kwaj neya niwëëḱ vu yi bë yi mehö-nenër-gägek-rangähsën ti.” ⁷Lob maam denër yah vu Yesu bë, “He duḡin degwa-o!” ⁸Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Nebë saga, om sa su rëḱ nanër mehö sën ggooïn sa raḱ lo vu ham rë.”

**Yesu Nër Gägek Peggirinsën Raḱ
Alam Nij Paya Denegin Huk Wain**

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹Nër nebë saga, log nër gägek peggirinsën sënë vu alam bë, “Mehöti varoh huk wain bengö ti, lob vo huk sënë loḱ ya alam la nemaj in bë degeḡin medegeḱo anon vahi natu yiḡi gevahi natu hej. Log tah yi ya nedo nyëḡ ading ti beya nedo hus ading rot. ¹⁰Log buk sën wain anon nemoneḱ lo dus raḱ, lob vonḡ yi hur ti ya vu alam sën denegin yi huk wain lo in bë debo yiḡi la behur geḱo nah vu yi. Rëḱ alam lo deveek hur saga, gedevonḡ yi yah meya nema meris. ¹¹Loḱ vonḡ hur ngwë yah meya vu sir ggökin. Rëḱ desis yi vïng bedevonḡ paya vu yi, gedevonḡ yi yah meya nema meris. ¹²Lob yïḱ vonḡ hur ti yah ggökin netu beron löö. Rëḱ desis yi gedepengah, log detë yi yah dobnë. ¹³Devonḡ nebë sënë, lob huk ala kwa vo bë, ‘Maḱ sëḱ ḡevonḡ nabë tena? Maam sa ḡevonḡ senḡo naluḡ sën sahëḡ neving yi lo na, in mëm maḱ rëḱ degurek babu.’ ¹⁴Rëḱ alam lo delë bë nalu ya verup, lob yö denër vu sir bë, ‘Mehö sën agi rëḱ doḱ nah ama ben begeḱo ama yi nḡaa pin, om ham-o! Hil angis yi menadiiḱ. In mëm huk sënë natu hil nḡaa.’ ¹⁵Lob

derot yi yah dobnë, beyah desis mediik. Om huk wain ala sënë maḱ rëḱ ḡevonḡ nabë va vu sir-a? ¹⁶Rëḱ na, lom kevoh alam sën denegin huk wain agi bemalaj nama na, log bo huk wain sënë vu alam mewis la bedegeḡin.” Alam denḡo gägek sënë lob denër bë, “Maam nḡaa nabë saga og nöḱ ḡëp!”

¹⁷Rëḱ Yesu ḡët sir gelöḱ tepëḱ in sir bë, “Bë nama og gägek sën negḡëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya lo nër bë va? Sën nër bë: ‘Alam sën denelev begganḡ lo nij lëlin ḡelöng ti sënë, rëḱ mu netu ḡelöng niwëëḱ begganḡ nyëketu yi.’”

¹⁸Mehönön pin bë debës bedengis sir jak ḡelöng sënë, og rëḱ deḱataḱ jak pin. Log nabë ḡelöng sënë geto mejak ḡëp mehöti, og rëḱ natul mehö sënë bemetes na.”

¹⁹Lob alam-horek-yi lo sho alam-deneḱo-seriveng hir ggev derak ni bë Yesu nenër gägek peggirinsën sënë raḱ sir. Lob devonḡin bë denajom yi ahon doḱ buk sënë, rëḱ deggönengin alam.

**Deloḱ Tepëḱ Vu Yesu Bë Yoh Vu Bë
Degetë Takës Vu Alam Rom
Hir Mehö-los-bengö Sisar*?**

(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

²⁰Lob tum alam ggev medo denegin yi. Log devonḡ hir mehö la ya deloḱ yi medenelë. Lob ya detetuhin bë sir alam yohvu, in bë denajom yi ahon jak gägek la bedegevonḡ doḱ nah nemaj gena gägek vu kiap böp. ²¹Lob deloḱ tepëḱ vu yi bë, “Tatovaha, he nehanḡo hong gägek bë hong gägek neya niröp, beḡenenër gägek niröp vu alam. Su ḡenehönengin alam sën los arëḡ lo malaj rë. Gaḱ ḡenetateḱin Anutu yi gägek vu alam los anon mu. ²²Om kwam nevo bë? Yoh vu bë hil ḡetunḡ takës vu alam Rom hir mehö-los-bengö Sisar* ma nama?” ²³Rëḱ Yesu raḱ hir gägek tetuhinsën

sënë ni, lom nër yah vu sir bë, ²⁴“Ham tato monë gahis ti nam besa gälë rë.” Devo ya lob nër bë, “Re kenu los arë sën rak neggëp agi?” Loḱ denër yah bë “Sisar*.” ²⁵Lob nër yah vu sir bë, “Om ham gwëvong Sisar* yi ngaa nah vu Sisar*. Log Anutu yi ngaa, og ham bo nah vu Anutu.” ²⁶Lob su deyoh vu bë denatöḱ vu gägeḱ ti jaḱ yi gëp alam malaj medenajom yi ahon rë. Gaḱ kenuj ya in gägeḱ sën nër lo, lob ayej ma.

Deloḱ Tepëḱ Vu Yesu In Sën Mehönon Denadiiḱ Gedekedi Jaḱ Nah Lo

(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷Alam Sadukai* denenër bë alam diiḱsën og su rëḱ dekedi jaḱ nah rë. Lob sir la deya vu Yesu, ²⁸bedeloḱ tepëḱ vu yi bë, “Tatovaha, Moses kevu horek ti vu hil meneggëp bë, ‘Nabë mehöti geḱo avëh, rëḱ nadiiḱ geluho naluj nama, og ari geḱo yi alov natu venë beluho degeḱo naluj vu ari sën diiḱ lo.’” ²⁹Lob hur maḱëm ti losho ari lo, sir nemadvahibevedek-luu denedo. Lob arij aḱuu ḱo avëh, lob nalu ma gediiḱ. ³⁰Lob ari amon ḱo yi alov loḱ diiḱ ving. ³¹Lob ari gwee vong nebë saga ving, beya metöḱ meggi. Besir pin deḱo avëh timu sënë, rëḱ naluj ma, gedediiḱ pin. ³²Log mëm avëh diiḱ rak neggëp hus. ³³Om ḱenanër nabë najeeng sën mehönon diiḱsën dekedi jaḱ nah lo, og avëh sënë rëḱ natu arij ti tena venë? In sir pin deḱo avëh timu sënë netu venëj.”

³⁴Loḱ Yesu nër yah vu sir bë, “Maluh los avëh denëḱo sir loḱ buk sënë. ³⁵Gaḱ maluh los avëh sën Anutu nër bë yoh vu bë rëḱ dekedi jaḱ nah medemedo malaj-tumsën lo, og su rëḱ degeḱo sir doḱ Buk-tamusën rë. ³⁶In su deyoh vu bë denadiiḱ gökin rë. Gaḱ rëḱ demedo nabë angër lo. Anutu rëḱ gevong bedekedi jaḱ nah gëp bedub, om rëḱ denatu yö nalu lo. ³⁷Log Moses tato vu hil ving bë alam-diiḱsën denekedi rak

yah ggëp bedub. In kevu rak Mehöböḱ meneggëp loḱ gägeḱ sën nengwah netum loḱ ḱele yu dabun ti lo bë, ‘Abraham yi Anutu, gIsaak yi Anutu ga, Yakop yi Anutu.’” ³⁸Om nabë mehönon denadiiḱ bemalaj nama na veröḱ yi, og su yoh vu bë rëḱ nanër nabë lööho hir Anutu yi rë. Gaḱ lööho denedo malaj-tumsën, in Anutu og alam malaj vesa los malaj-tumsën hir Anutu yi. In nelë mehönon pin bë sir pin denedo malaj-tumsën.”

³⁹Nër nebë sënë, lob alam-horek-yi la denër yah vu bë, “Tatovaha, ḱenër ya meyoh vu.” ⁴⁰Lob nij nemum in yi besu deloḱ tepëḱ in yi ggökin yah rë.

Yesu Loḱ Tepëḱ Vu Alam Parisai* In Mehö Sën Anutu Ggöoin Rak In Bë Geḱo Hil Nah Lo

(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹Loḱ Yesu loḱ tepëḱ yah vu sir bë, “Log nebë tena sën denenër Kerisi* bë degwa vu Davit*-ë? ⁴²In Davit yö nër rak avi beneggëp loḱ ḱapiya Saam bë: ‘Mehöböḱ nër vu sa Mehöböḱ bë: ‘Gemedo sa nemaḱ vesa.

⁴³Gevu tamusën og sëḱ ḱetung alam sën denelë hong paya lo dedoḱ na vaham ḱebinë.” ’

⁴⁴Yi degwa vu Davit*, loḱ nebë tena sën Davit nër yi bë yi Mehöböḱ-ë?”

Alam-horek-yi Denevong Nipaya Nebë Sënë

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lk 11:37-54)

⁴⁵Alam pin nahën medo denengo Yesu yi gägeḱ, lob nër vu yi hur maluh bë, ⁴⁶“Ham gwëgin ham in alam-horek-yi. In ahëj neving bë deḱöp tob ading nivesa vesa. Log ahëj neving bë alam debengwëng vu sir medegeḱo sir jaḱ doḱ alam tabaak. Gahëj neving pangësën bë na demedo lël mala gëp alam malaj doḱ dub-supinsën-yi ayo, gahëj neving bë jaḱ na dega nos namugin gëp nyëḱ-nos-böpyi. ⁴⁷Alam sënë deneraa avëh alov hir

beggang yah vu sir, log denekuung rak bedenevengv rak hus ading. Om dok buk-gagek-yi, og rëk denatök vu maggin böpata rot mekesuu.”

**Avëh Sën Hen Monë Ma Lo
Tung Seriveng Vu Anutu**

(Mk 12:41-44)

21 Log Yesu vër mala rak menelë alam-los-bengöj-ggoreksën lo vahi, geya denetung seriveng luk ya keröng-monë-yi vu Anutu. ²Lob lë avëh alov ti sën hen monë ma, lob yik tung monë kök teka luu mu luk ya keröng. ³Lob nër bë, “Sa nanër yönon vu ham nabë: Avëh alov sën hen monë ma agi tē monë böpata rot bekesuu alam vahi pin. ⁴Senër nebë sënë in sir mehönon-los-bengöj-ggoreksën behir ngaa ngahisekë nedo vu sir, gak sën denetung lo og yik metes. Gak avëh sënë og su hen vahi nedo rë, rëk yö keyovekin keröng ahë degwa rak metung yi ngaa pin tu seriveng gehen monë nos yi ma.”

**Yesu Nër Bë Rëk Debasap
Dub-vabuung-böp**

(Mt 24:1-2; Mk 13:1-2)

⁵Log mehö la denevengwëng rak dub-vabuung-böp medenenër bë, “Devunek vu beggang sënë rak gelöng nivesa vesa los kupek sën detung tu seriveng vu Anutu lo bemalangeri rot.” Lok Yesu nër bë, ⁶“Ngaa pin sën ham nelë gwëbeng agi, og buk ti vongin berup, lob su rëk degönengin gelöng ti gejak medo ngwë vavunë rë. Gak rëk dekevoh pin be-degetë geto yoh yoh.”

**Yesu Nër Bë Maggin
Ngahisekë Rëk Berup**

(Mt 24:3-14; Mk 13:3-13)

⁷Lob delok tepëk vu yi bë, “Tatovaha, ngaa sën genër lo rëk anon jak dok buk tena? Geva rëk tato vu he nabë ngaa sënë

vongin anon jak-a?” ⁸Lok Yesu nër yah bë, “Ham gwegin ham nivesa, in mehö la rëk degekuungin ham. Alam ngahisekë rëk denam bedenänër sarëg jak nah sir nabë, ‘Mehö sën lo yik sa sënë.’ Log rëk denänër nabë, ‘Buk dus rak ggovek ya.’ Rëk mu ham su sepa sir mena. ⁹Log ham rëk gwengö begö bengö los dedun nabë vongin berup, og ham su kenumin berup. In ngaa nebë sënë yö rëk nam, gak Buk-tamusënëk yö rëk nahën.”

¹⁰Log nër vu sir ving bë, “Alam dob ngwë rëk dekedi belosho alam dob ngwë dengis sir. Log mehö-los-bengö ngwë losho yi alam rëk dekedi belosho mehö-los-bengö ngwë losho yi alam dengis sir. ¹¹Log jemapi böpata rëk gee jak dob beron beron. Log alam nyëg la rëk denatök jak meyip los niraksën aggagga. Log ham rëk gwelë ngaa böp böp gengaa aggagga sën rëk gevong beham kenumin berup in lo gëp yagek babu.

¹²Rëk mu ngaa pin sënë yö rëk nahën, log rëk denajom ham ahon, bedegevong paya vu ham. Rëk degevong beham gwevong gagek dok dub-supinsën-yi log degetung ham na karabus. Log rëk degekö ham na bare alam-los-bengöj böp los kiap böp lo malaj in sa alam ham. ¹³Lob dok buk sënë, og yik ham nanër sa rangah vu sir. ¹⁴Om ham medo kwamin verök, gak ham su medo mekwamin bo gagek sën ham nanër nah vu sir lo. ¹⁵In sengö rëk gevong gagek sën ham nanër nah vu sir lo dok nök ham avimin, besebo kwa nivesa vu ham. Lob alam sën degelë ham paya lo su deyoh vu bë dekeyëh, ma dedahun gagek sën sebo vu ham agi rë.

¹⁶Ham amamin los atamin garimin, geham alam sën ham degwa ti lo, geham nimin papu lo, yö rëk denänër ham rangah vu alam sën dengis ham lo. Lob rëk dengis ham la medenadiik. ¹⁷Log alam pin rëk ahëj sengën böp rot vu ham, in sa alam ham. ¹⁸Rëk mu ham yumin

viis ti su rëk mala nama doḵ ham yumin rë. ¹⁹Bë ham najom sa ahon bemedo los nimin wëëk, og ham rëk medo malamin-tumsën.”

**Yesu Nër Bë Rëk Degevonḡ
Paya Vu Yerusalem**

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰“Rëk mu ham rëk gwelë nabë alam-begö-yi nök detetup doḵ Yerusalem, og ham jak ni nabë buk sën debasap Yerusalem lo yök dus rak saga. ²¹Dok buk saga og alam sën denedo Yudea lo, rëk debeya bedena kedü. Galam sën denedo loḵ Yerusalem lo, rëk degevuü nyëḡ saga gedebeya medena nyëḡ ngwë. Galam sën su denedo loḵ nyëḡ böp agi rë lo, og su rëk debeya menah dedok na rë. ²²Buk sënë og buk sën Anutu rëk bo doḵ nipaya nyëvewen lo, lob gaḡek pin sën neggëp loḵ yi kapiya lo rëk anon jak. ²³Gëpin avëh sën naluj nare loḵ ayoj lo, los sën nahën denevo rur vu sir lo doḵ buk sënë! In Anutu rëk gevonḡ be-maggin böpata rot natök vu dob sënë bekevoh alam sënë. ²⁴Paëp-yu-anil rëk ga sir. Galam rëk denaduu sir gedegëko sir bena demedo qarabus na na geving alam-yu-ngwë pin. Galam-yu-ngwë rëk vahaj bakë nyëḡ böp Yerusalem, be-demedo nabë sënë rot, begëp nabë sënë bena berup doḵ buk sën alam-yu-ngwë hir buk govek na lo.

Yesu Nër Bë Mehönon Nalu Rëk Nom

(Mt 24:29-31; Mk 13:24-27)

²⁵Lob ham rëk gwelë gengaa böp ag-gagga natök vu hes lu kwev, gebetuheng. Log mehönon pin vu dob rëk newaj bepul bemedo degelëk in loo dedun sën rëk natëë benam lo. ²⁶Alam ngähisekë rëk kwaj bo ngaa sën anon jak vu dob agi, lob rëk newaj jak rot, gemalaj pe-bilin. In ngaa los niwëëk pin vu yaḡek rëk desasuḡin sir. ²⁷Sënë anon jak, lob

rëk degelë Mehönon Nalu doḵ medo beg-gob ayo menam los niwëëk böpata ge-vunëḵ vunëḵ yaḡek yi. ²⁸Dok buk sën nabë ngaa agi natök nam lo, og ham rëk bare nam bebarah malamin jak. In buk sën Anutu geḡo ham nah lo yam dus rak ggovek ya saga.”

Yesu Tateḡin Buk-tamusën Rak Go

(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

²⁹Log nër gaḡek ti metateḡin vu sir bë, “Ham kwamin bo jak go* los ngaa vahi pin rë. ³⁰Bë purpur berup ngu, og ham neraḵ ni bë go* vonḡin nabunḡ beham dev jak na jök. ³¹Om nabë ham gwelë ngaa pin sënë anon jak, og ham jak ni nabë buk dus rak ggovek ya bë Anutu natu ala benam gëḡin hil.

³²Sa nanër vu ham yönon nabë: Mehönon pin su rëk malaj nama na verök yi rë, log ngaa pin sën agi rëk anon jak. ³³Log yaḡek los dob rëk govek na bemala nama na vu tamusën, gaḵ sa gaḡek og su rëk mala nama rë.”

Yesu Vo Horek Vu Hur Maluh

³⁴“Rëk mu ham gweḡin ham nivesa, in ham rëk medo gwevonḡ ahëmin ta, genanum beyumin gevonḡ paya gekwamin bo ngaa-dob-yi, lob ngaa nabë saga rëk gërin ham ayomin, lob Mehöböp yi buk sënë rëk nam natök vu ham avuti nabë sën saḡ nelok sapu lo. ³⁵Buk sënë rëk natök vu alam pin vu dob pin. ³⁶Om ham ngo medo malamin natum bekwetag vu Anutu noh vu buk pin in gadu ham niwëëk. In lob ngaa pin sënë noh nenga in ham, geham medo rot menatök na vu Mehönon Nalu bebare mala.”

³⁷Yesu netahu alam loḵ dub-vabuung-böp rangah pin, log buk lob yah neggëp Kedü Kele-oliv. ³⁸Log monbuk anon lob alam pin dekedi deneya dub-vabuung-böp in bë nanër gaḡek medegenḡo.

**Yudas Nër Ğağek Ya Nare Vorot
Vu Alam Ggev Bë Rëk Bo
Yesu Doğ Na Nemaj**

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk
14:1-2, 10-11; Jn 11:45-53)

22 Buk vabuung sën denegga brët sën yiist* nema in lo verup. Sën denenër bë Buk-ggöksën-yi* lo. ²Lob alam-deneķo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi denesero aggata bë dengis Yesu. Rëk ma in denegğönengin alam.

³Loķ Satan loķ ya Yudas sën denenër arë ngwë nebë Iskariot lo ayo. Yik sir nemadluho-bevidek-luu lo ti yi, ⁴lob ya vengwëng ving alam-deneķo-seriveng losho alam sën deneggin dub-vabuung-böp lo, in bë natöķ vu aggata lob bo Yesu doķ na nemaj. ⁵Lob kwaj vesa, gedenër vu yi vorot bë rëk debağo yi. ⁶Lob Yudas yoğek in ayej, log kwa nesero buk sën alam ngahiseķë su denedo ving yi rë lo, in bë mëm gevong Yesu doķ na nemaj.

**Hur Maluh Luu Dero
Nos Buk-ggöksën-yi**

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Jn 13:21-30)

⁷Log Buk-vabuung sën alam Yuda denegga brët sën yiist* nema in lo verup ggovek ya, lom yik buk sën denesis sip-sip nalu Buk-ggöksën-yi* yi loķ lo sënë. ⁸Lob Yesu vonğ Pita luho Jon ya, genër vu luho bë, “Melu na gwero nos los reggu Buk-ggöksën-yi* vu hil in hil ağa.” ⁹Lok luho deloķ tepëķ yah vu bë, “Gevonğin bë alu ğero ğëp tena?” ¹⁰Loķ nër yah bë, “Melu lë! Melu na medoķ na nyëğ böp sagu, log mehöti rëķ kerë bël doķ dëğ böp ti menatöķ vu meluu doķ aggata. Lob melu tamuin yi rot bedoķ na beggang sën doķ na lo. ¹¹Lob melu nanër vu beggang ala nabë, “Tatovaha nër bë alu anam nanër vu hong nabë, “Beggang ayo tena in sa los sa hur maluh lo ağa nos los reggu Buk-ggöksën-yi* dok-a?” ¹²Lob rëķ tato ayo böpata ti sën negğëp vavunë

vu meluu, ayo ti sën yö devah kanyë raķ vorot. Lob melu gwero nos los reggu vu hil doķ saga.” ¹³Ggovek log luho deya, lob ya detöķ vu ngaa pin yoh vu sën Yesu nër vu luho lo. Lob luho dero nos los reggu Buk-ggöksën-yi* loķ.

Yesu Vo Pasa Vu Yi Hur Maluh

(Mt 26:26-30; Mk
14:22-26; 1 Kr 11:23-25)

¹⁴Log nyëğ neggovek, lob Yesu bë ga nos los reggu geving sinarë lo. ¹⁵Lob nër vu sir bë, “Sahëğ neving rot bë seğa nos los reggu Buk-ggöksën-yi* sënë geving ham rë, loķ mëm sa ğaķo vanë. ¹⁶Log sa nanër vu ham nabë: Sa su rëķ ğa ngaa sënë gökin nah rë, rot bena berup doķ buk sën hil ağa doķ ti vu Anutu-yi-nyëğ lo.”

¹⁷Log ko wain kap ti raķ bejom raķ in los kwa vesa ya vu Anutu log nër vu sir bë, “Ham gweķo sënë nöķ benanum noh vu ham. ¹⁸Sa nanër vu ham nabë: Sa su rëķ nanum wain gökin nah rë, rot bena berup doķ buk sën hil medo doķ Anutu-yi-nyëğ lo.” ¹⁹Log ko brët raķ bevengëv raķ in los kwa vesa ya vu Anutu, log debu bevo vu sir. Log nër bë, “Sa reggos sënë. Sën sëķ ğetunğ natu seriveng doķ nah ham bömin. Om ham medo sepa doķ megwevonğ nabë sënë in ham kwamin bo sa.” ²⁰Nebë saga bedegga ggovek, log ko wain kap ti raķ bevong nebë saga, log nër bë, “Wain kap ti sënë og sa köķ, sën sëķ ķeseh in ham in bë tato nabë ğağek mewis sën sejoo in doķ vu ham lo rëķ anon jak.

²¹Rëķ mu ham gwelë ham rë! Mehö sën rëķ bo sa doķ na alam sën denelë sa paya nemaj lo yik nedo raķ tevor ving sa. ²²Yönon, Mehönon Nalu nesepa loķ aggata sën Anutu nër tato vu yi lo. Rëķ mu ğëpin mehö sën rëķ nanër yi rangah vu alam bedengis yi lo.” ²³Nër nebë sënë, lob yö deloķ tepëķ vu sir yah meyom bë, “Mehö re rëķ gevong ngaa sënë?”

Hur Maluh Denër Sir Bë Sir Ti Tena Kesuu Vahi?

²⁴ Log tum hur maluh deko gägek ti raķ loķ sir, medenenër bë, “Re böp kesuu in gegin hil-a?” ²⁵ Loķ Yesu nër vu sir bë, “Alam-yu-ngwë, og hir mehö-los-bengö tu alaj. Log alam sën detu ala medeneğin sir lo, og denenër behir alam deneko sir raķ bedenenër sir bë sir alam ngatum. ²⁶ Rëķ mu ham, og ham su gw-evong nabë saga. Gaķ mehöti sën vongin bë natu ham ala lo, og dahun yi bemedo nabë sën mehö ahë hus. Log mehöti sën vongin bë natu ham ggev lo, og gevong ngaa nabë sën yi mehö meris ti in doķ vu ham. ²⁷ Ma re tu ala? Mehö sën medo neğin in ga nos lo, ma hur sën neruu nos in bë geķo na vu lo? Gaķ yik mehö sën neğin bë nos na in ga lo! Rëķ mu sa, og sa nado ving ham nebë hur meris in bë sedoķ vu ham.

²⁸ Wirek hil los nado gemaggin töķ vu sa beseggi sa, rëķ ham nedo ving sa, geham su vuu sa rë. ²⁹ Log Amağ vo yi nyëğ vu sa in bë sa gegin, om sebo nyëğ vu ham in ham gweğin nabë saga. ³⁰ Ham rëķ gwa los nanum geving sa jaķ sa tevor gëp sa nyëğ. Geham rëķ medo jaķ sëa-los-arëj beseggi alam Israel degwa nemadluho-bevidek-luu sën lo hir gägek.”

Yesu Nër Pita Bë Rëķ Dah Yi Vun

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Jn 13:36-38)

³¹ “Simon, Simon, gwengö rë! Satan nër vorot bë yoh vu bë rëķ geķo ham na vu yi, begerii ham tetër nabë wit* gahis. ³² Rëķ sejom raķ in hong ggovek ya bë hong vonğvingsën su rëķ nadiiķ na rë. Om sën gegwërin hong megenom lo, og gebo gadu doķ arim lo.”

³³ Loķ Pita nër yah bë, “Mehöböp, sa hero sa menado in sena karabus geving hong balu nadiiķ doķ ti.” ³⁴ Loķ Yesu nër bë, “Pita, sa nanër vu hong nabë: Pehi

buk sënë, og köķrëeh su rëķ ngu rë, log rëķ gedah sa vun beron löö nabë hong dugin sa.”

Gägek Raķ Jej-monë-yi, Gevahek Nalu Los Paëp-yu-anil

³⁵ Log nër vu sir bë, “Wirek sa hevong ham ya, lob ham su ķo jej-monë-yi los je vahek sepa rë. Log ham su röp suu rë, lob maķ ham raķ vu in ngaa ti ma ma?” Loķ denër yah bë, “Ma!” ³⁶ Lob nër vu sir bë, “Gaķ gwëbeng sënë nabë mehöti yi jej-monë-yi nedo, og yö geķo sepa yi. Bevahek nabë saga. Gemehöti sën hen paëp-yu-anil nama lo, og tahuuin paëp-yu-anil ti jaķ yi röprüp-ayöong-yi. ³⁷ In gägek neggëp loķ Anutu-yi-ķapiya bë, ‘Detevin yi ya ving alam nij paya.’ Om sa nanër vu ham nabë: Gägek sënë rëķ anon jaķ, jaķ ngaa pin sën rëķ natöķ vu sa. Yönon, gägek pin sën neggëp loķ ķapiya raķ sa lo, og rëķ anon jaķ.” ³⁸ Lob denër bë, “Mehöböp, gelë? He paep-yu-anil luu sënë!” Loķ nër yah bë, “Om yik ggovek saga.”

Yesu Jom Raķ Vu Getsemane

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Log to meya dobnë beya Këdu Kële-oliv nebë sën nevong yoh vu buk lo. Lob yi hur maluh desepa yi medeya. ⁴⁰ Ya detöķ ya, lob nër vu sir bë, “Ham najom jaķ niwëëķ, in ngaa ti su kepë ham.” ⁴¹ Log tah verup ya teka, yoh vu sën hil getë gelöng na geto lo, lob yun lus log ke-tağ vu Ama bë, ⁴² “Amağ, nabë kwam, og gweķo ngaa maggin sënë vër in sa. Rëķ mu su gesepa doķ sa gägek, gaķ ngo kwam.”

⁴³ [Lob angër ti vu yağek beyam gadu yi. ⁴⁴ Yesu ngo maggin pangşën rot, lob jom raķ ggökin niwëëķ rot. Lob ķerus yam in rot benetetuk nebë köķ beto neluķ ya dob.]

⁴⁵ Jom raķ ggovek, log kedi raķ beyah to vu yi hur maluh lo. Loķ lë bë deneg-

gëp yiing, in ayoj maggin rot. ⁴⁶ Lob nër vu sir bë, “Ham newëp in-a? Ham kwedi bengëv jak, in ngaa ti su kepë ham.”

Yudas Vo Yesu Loḵ Ya Alam Sën Dengis Yi Lo Nemaj

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Jn 18:3-12)

⁴⁷ Yesu nahën medo nevengwëng, log alam yu böpata deverup. Mehö sën arë nebë Yudas sën sir nepadluho-bevidek-luu lo ti yi, rëḵ li sir medeyam. Lob verup sesor meya vu Yesu in bë gemul* yi. ⁴⁸ Loḵ Yesu nër vu yi bë, “Yudas, gëmul* Mehönon Nalu in bë gë tato yi rangah-a?”

⁴⁹ Yesu yi hur maluh denare ving yi medelë ngaa sënë bë vonḡin natök vu yi, lob denër bë, “Mehöböp, he ngap sir jak paggëpek-yu-anil-a?” ⁵⁰ Lob sir ti pevis mesis alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi hur, besap nenga ris vahi vesa ya. ⁵¹ Rëḵ Yesu nër bë, “Ggovek! Ngaa saga gëp!” Log bë nema raḵ mehö sënë nenga, lob nivesa raḵ yah ggökin.

⁵² Log Yesu loḵ tepëḵ vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev ga, dub-vabuung-böp ala lo, galam teta sën losho deyam in bë denajom yi ahon lo bë, “Maḵ ham yam in bë sero mehö-begö-hodeḵ-yi ti om sën ham ḵo paëp-yu-anil los begö meyam-ë? ⁵³ Sa nado loḵ dub-vabuung-böp yoh vu buk ving ham, rëḵ ham su lah nemamin loḵ sa mejom sa ahon rë. Gaḵ buk sën gwëbeng agi, mëm ham buk. Om mala vahis niwëëḵ jak na vavunë rot mekesuu.”

Pita Lah Yi Vun Bë Yi Duḡin Yesu

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Jn 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Nër ggovek log dejom yi ahon medeḵo medeya. Lob deḵo yi loḵ ya alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi beggaḡ. Log Pita tamuin sir meneya, rëḵ nevun yi in sir menyam ggëp ading. ⁵⁵ Log devev nengwah loḵ telig ggëp

beggaḡ sënë yi tete ayo, bemedo den-evenguh. Lob Pita verup ya nedo ving sir. ⁵⁶ Loḵ avëh ti lë bë medo nevenguh nengwah, lob tung mala raḵ yi genër bë, “Mehö sënë nedo ving Yesu ving.” ⁵⁷ Loḵ Pita lah yi vun bë, “Ma! Avëh, saḵ duḡin yi.” ⁵⁸ Genedo teka loḵ mehö ngwë yah verup lë yi, lob nër bë, “Yiḵ sir sën lo ti sën hong agi ving.” Rëḵ Pita nër yah bë, “Alam-e! Saḵ ma!” ⁵⁹ Ggovek genedo hus ading rot yoh vu hes mala ti loḵ mehöti yah verup nër niwëëḵ bë, “Yönon rot, yiḵ mehö sagi sën nesepa yi ving. In yiḵ yi Galilea ti sënë!” ⁶⁰ Rëḵ Pita lah yi vun bë, “Alam-e! Sa duḡin gaḡek ti sën genenër agi!” Nahën nenër nebë sënë, log pevis beḵöḵrëëh su. ⁶¹ Lob Mehöböp ggërin yah melë Pita. Lob Pita kwa vo yah gaḡek sën Mehöböp nër vu yi vorot lo bë, “Pehi buk sënë og köḵrëëh su rëḵ ngu rë, log rëḵ gedah sa vun beron löö.” ⁶² Lob Pita to meya dobnë, beyah su böpata rot.

Depelë Yesu Gedepëëḡ Yi

(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Alam sën denejom Yesu ahon lo denër pelë raḵ yi gedeveek yi. ⁶⁴ Debom mala loḵ tob, gedenesis yi, log deneloḵ tepëḵ vu yi bë, “Hong mehö-nenër-gaḡek-rangahsën-a? Om genanër nabë re sis hong-a?” ⁶⁵ Log denenër gaḡek nipaya ngahiseḵë vahi raḵ yi ving.

Devonḡ Gaḡek Vu Yesu Raḵ Kaunsor Malaj

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Jn 18:19-24)

⁶⁶ Heng to lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev detu alam Israel hir kaunsor, belosho alam-horek-yi lo desupin sir, log deḵo Yesu yam nare malaj gedener bë, ⁶⁷ “Genanër vu he nabë hong Mehö sën Anutu ggooḡin raḵ in bë geḵo hil nah lo ma ma?” Loḵ nër yah vu sir bë, “Nabë sa nanër nöḵ vu ham, og ham su rëḵ gwëvong geving rë. ⁶⁸ Log bë sedok tepëḵ

in nök vu ham gökin, og ham su rëk nanër doḱ nom vu sa rë. ⁶⁹Rëk mu pehi sënë, og Mehönon Nalu rëk medo gëp niwëëk ala Anutu nema vesa bemedo degwata.” ⁷⁰Lob sir pin denër yah bë, “Om maḱ hong sagaḱ Anutu Nalu hong-a?” Loḱ nër yah vu sir bë, “Yiḱ saga. Ham voseḱ vorot.” ⁷¹Lob denër bë, “Hil rëk ḡango ḡaḡek re gökin-a? ḡaḡek sënë yö raḱ verup avi behil hanḡo ḡgovek ya.”

Devong ḡaḡek Vu Yesu Menare Pilatus Mala

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk
15:1-5; Jn 18:28-38)

23 Lob sir pin dekedu bedeko yi ya vu Pilatus ²gedevong ḡaḡek vu yi bë, “He halë mehö sënë bë nelok alam ahëj in dekedu medengis begö medekepe gavman na. Genenërin he bë he su getë takës vu ham mehö-los-bengö Sisar*. Log nenër bë yik yi Kerisi* sënë, beyi mehö-los-bengö.” ³Loḱ Pilatus loḱ tepëḱ vu yi bë, “Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong-a?” Loḱ nër yah vu Pilatus bë, “Genër ya meyoh vu.” ⁴Lob Pilatus nër ya vu alam-deneḱo-seriveng hir ggev losho alam pin bë, “Sa su töḱ vu ḡaḡek ti geneggëp vu mehö sënë rë.” ⁵Loḱ denër yah niwëëk bë, “Netateḱin ḡaḡek vu alam yoh vu distrik Yudea pin benelok ahëj rot bë degevonḡ begö medekepe gavman na. Ḳo ḡaḡek sënë raḱ nyëdahis ggëp Galilea, lob nevong rot, gesën verup agi.”

Devong ḡaḡek Vu Yesu Menare Herot* Mala

⁶Pilatus ngo hir ḡaḡek, lob loḱ tepëḱ yah vu sir bë, “Mehö sënëḱ yi Galilea ti?” ⁷Lob detateḱin vu yi meraḱ ni bë Yesu yam vu distrik Galilea sën Herot* negin lo, lom vong yi ya vu Herot*. In Herot* verup nedo Yerusalem loḱ buk sënë ving. ⁸Herot* lë Yesu, lob kwa vesa rot, in nengo Yesu bengö lob nevong rot bë

gelë yi. Lob kwa vo bë maḱ Yesu rëḱ gevong ngaa böp ti begelë. ⁹Nebë sënë lom Herot* nelok tepëḱ in yi hus ading. Rëḱ Yesu su nenër ḡaḡek ti yah vu yi rë. ¹⁰Lob alam-deneḱo-seriveng hir ggev losho alam-horeḱ-yi deya dus medenër ḡaḡek niwëëk ya atata vu yi rot. ¹¹Lob Herot* losho yi alam-begö-yi devasap yi gedenër pelë raḱ yi. Log deḱo tob malangeri ti bederöp loḱ yi, log devong yah meya vu Pilatus ggökin. ¹²Wireḱ og Herot* luho Pilatus denelë sir paya, rëḱ loḱ buk sënë, og luho desemu ḡaḡek medenelë sir nivesa.

Pilatus Nër Bë Dengis Yesu Jaḱ Na Ḳelepeḱo

(Mt 27:15-26; Mk
15:6-15; Jn 18:39-19:16)

¹³Lob Pilatus tahi alam-deneḱo-seriveng hir ggev losho alam teta, galam meris ving medesupin sir yam. ¹⁴Log nër vu sir bë, “Ham ḱo mehö sënë yam vu sa, log ham nër bë nelok alam ahëj in dekedu medengis begö medekepe gavman na. Om ham gwengö rë. Sa nalok tepëḱ in yi ḡaḡek sënë raḱ ham malamin niröp. Lob sa su töḱ vu bë vong ngaa ti paya loḱ ḡaḡek pin sën ham nër raḱ yi agi rë. ¹⁵Log Herot* ving nebë saga om sën vong yi yom vu hil ggökin. Ham lë! Mehö sënë su vong ngaa ti paya in bë hil angis yi menadiiḱ rë. ¹⁶Om maam sëḱ beek yi gegevong yi nah mena.” ¹⁷[In hir horeḱ neggëp nebë Pilatus gevong alam ḱarabus ti ti vër doḱ buk vabuung sënë noh vu ta menah vu sir.]

¹⁸Loḱ alam pin ayej loḱ ti medeke-seh rur raḱ bë, “Gengis mehö saga menadiiḱ gegwevonḡ Barabas nom vu he.” ¹⁹Barabas sënë vong begö vu gavman loḱ nyëḱ böp saga genesis alam medenediḱ, lob deḱo yi ya nedo ḱarabus. ²⁰Loḱ Pilatus loḱ tepëḱ yah vu sir ggökin, in kwa nevo bë dëin Yesu

mena. ²¹ Rêk detahi yah bê, “Gengis yi jak na kelepeko*! Gengis yi jak na kelepeko*!” ²² Loḵ yik loḵ tepêḵ yah vu sir netu beron löö bê, “In va? Mehö sënë vonḡ va paya? Sa su halê bê vonḡ ngaa ti paya meneggëp vu yi in bê hil angis yi menadiik rê. Om sebeek yi gegevong yi nah.” ²³ Rêk nij wêêk rot, gedetahi ya niwêêk ata bê ngis yi jak na kelepeko*, bayej rehöö Pilatus aye. ²⁴ Lob Pilatus kwa vo bê maam gurek hir gaḡek babu. ²⁵ Lob lêein mehö sën vonḡ begö vu gavman besis mehönon dediik beya nedo karabus lo yah vu sir in detahi arê. Log vo Yesu yah vu sir in bê dengis menadiik yoh vu sën alam detahi lo.

Desis Yesu Raḵ Ya Kelepeko

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Jn 19:17-27)

²⁶ Deḵo Yesu raḵ medeya, log Simon vu Kurene nahën verup neya in bê doḵ na nyëḡ böp Yerusalem. Lob dejom yi ahon gedebê kelepeko* raḵ ya baḡë bekere metamuin Yesu.

²⁷ Galam yu böpata denetamuin yi, gavêh ngahiseḡë denesu medenesis sir, gedenegelu tarot raḵ yi. ²⁸ Rêk Yesu ggërin yah menër vu sir bê, “Ham Yerusalem avêh, ham su ngu in sa, gaḡ mêm ham ngo ngu in ham los nalumin lo. ²⁹ In buk vonḡin berup lob rêk denanër nabê:

‘Avêh sën denare babuj seḡë lo, gavêh sën su naluj nelok rê lo, gavêh sën su denevo rur vu naluj rê lo, og kwaj vesa.’

³⁰ In doḵ buk saga, og

‘rêk denanër vu kedü nabê,

“Ham kwepê ham menam jak gwêp he!”

Log rêk denanër vu kedü mahen mahen nabê,

“Ham dahun he!” ’

³¹ In nabê degevong nabê sënë vu kele nidun pehi sënë, og maḡ rêk degevong nabê va vu kele sën rêk denaboveng na lo?”

³² Log deḵo alam sën denekeyêh horek lo luu ya in bê dengis luho geving Yesu. ³³ Ya deverup nyëḡ ti sën denenër arê nebê Nyëḡ-yuseḡë lo lob desis yi raḵ ya kelepeko*. Log desis alam sën denekeyêh horek lo luu raḵ kelepeko* ving. Ngwê nare Yesu nema vesa, gengwê nare nema kěj. ³⁴ Lob Yesu nêr bê, “Amaḡ, ḡedahun sir sën devasap sa lo hir ngaa nipaya sënë na. In su derak ni bê denevonḡ paya rê.” Ggovek log detê ḡelöng mahen teka la in bê gooin sir ti ti jak medegeḡo yi tob. ³⁵ Log alam vare denelê. Rêk alam ggev denêr pelê raḵ yi bê, “Nelok vu alam vahi. Om nabê Anutu yi Kerisi* yi yönon sën Anutu ggooiin yi raḵ lo, og yö doḵ vu yi.” ³⁶ Galam-begö-yi denenêr pelê raḵ yi ving. Log deya dus in bê debo wain ahëḡgin sën arê nebê vineḡga lo besesuvin. ³⁷ Log denêr vu yi bê, “Nabê alam Yuda hir mehö-los-bengö hong yönon, og ngo gedok vu hong.” ³⁸ Log dekevu gaḡek ti raḵ neggëp kelepeko* yu nebê: *ALAM YUDA HIR MEHÖ-LOS-BENGÖ MEHÖ SËNË.*

³⁹ Log mehö luu sën desis luho raḵ kelepeko* ving lo ngwê nêr Yesu bê, “Hong Kerisi*? Og ngo gedok vu hong, geḡedok vu aluu geving!” ⁴⁰ Rêk ngwê ngo gaḡek sënë, lob ggoo yi bê, “Yik alöö hoho haḡo vanê neggëp ti, ma su genehöneng in Anutu rê? ⁴¹ Yönon, aluu og desis aluu loḵ yah ngaa nipaya sën alu hevong lo, om alu haḡo vanê beyoh vu. Gaḡ mehö sënëḡ su vonḡ ngaa ti paya rê.” ⁴² Log nêr bê, “Yesu, ḡenom los arêm böpata in gwëḡin mehönon, og kwam bo sa.” ⁴³ Lob Yesu nêr yah vu yi bê, “Sa nanêr vu hong yönon nabê: Pehi sënë, rêk ḡemedo geving sa ḡëp Paradis*.”

Yesu Diik Ya

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Jn 19:28-30)

⁴⁴ Log hes vuheng raḵ, loḵ hes malakenu loḵ beyoh vu dob pin, beya

meto 3 krök sehuksën. ⁴⁵Lob tob böpata sën neruu dub-vabuung-böp ayo vabuung lo kweek rak luu.

⁴⁶Log Yesu ngeek böpata bë, “Amag, sa nehevong anog neyök loğ nemam.” Tahı nebë sënë, log diik ya.

⁴⁷Lob Rom hir alam-begö-yi yu ti hir ala lë ngaa sënë, lob ƙo Anutu arë rak bë, “Yönon rot, mehö sënë yi mehö yohvu!”

⁴⁸Log alam pin sën desup sir ya in bë degelë lo delë ngaa sënë, lob ayoj maggin gedesis sir gedeyah medeya bej.

⁴⁹Log Yesu ni papu lo pin, gavëh sën sir vu Galilea medesepa Yesu medeyam lo yö denare ggëp ading teka medenelë ngaa pin sënë.

Debë Yesu Nihel Loğ Ya Ġelöng Len

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Jn 19:38-42)

⁵⁰Log mehöti arë nebë Yosep nedo. Yi vu Yuda hir nyëğ böp ti arë nebë Ari-matea. Mehö sënë yi mehö nivesa geyi mehö yohvu, geyi kaunsor ving. ⁵¹Rëƙ su nevo veyov in kaunsor vahi hir ġağek sën denenër bë dengis Yesu lo rë. Gağ yö negin buk sën Anutu natu ala beğegin sir lo benedo. ⁵²Lob mehö sënë ya vu Pilatus meketağ Yesu vu yi. ⁵³Log ya meruh Yesu nihel navi luğ mebom loğ tob veroo ti, log ya mebö loğ waak ti. Nahën denesap waak sënë loğ ġelöng yö meris beneggëp mewis, gesu debë mehö ti loğ rë.

⁵⁴Buk sënëƙ buk sën denero sir in bë geheng geto log dega nos Buk-ggöksën-yi* lo, log hes neluğ in bë govek na gedegök na Buk-sewahsën-yi*.

⁵⁵Log avëh sën desepa Yesu ggëp Galilea medeyam lo, desepa Yosep medeya ving bedelë bedub sënë. Lob delë mederaƙ nyëğ len ti sën bë Yesu nihel meneggëp loğ lo ni ving. ⁵⁶Delë ggovek, log deyah medeya bedero marasin los wël, gengaa sën reggu nivesa vesa lo medenedo. Log

Buk-sewahsën-yi* og desewah yoh vu sën horek nër lo.

Yesu Kedi Rak

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Jn 20:1-10)

24 Log loğ soda saga yi buk muğinsën monbuk anon lob avëh dekedı bedeko wël los ngaa reggu nivesa vesa sën dero menedo vorot lo medeya. ²Loğ delë ġegelöng sën negğërin bedub avi lo tetolin meyö ya nare ya nenga. ³Lob deloğ ya delë rëƙ Mehöböp Yesu nihel su negğëp rë. ⁴Lob vare mekwaj neya ngahi in, medeneketul loğ, loğ mehö luu depevis beyam denare ving sir geluho hir tob nevër. ⁵Avëh delë, lob ƙenuj verup bedepetev bemalaj ya dob. Rëƙ luho denër vu sir bë, “Ham nesero mehö mala-tumsën sënë loğ alam-diiksën hir nyëğ in va? Su nedo sënë rë. Gağ kedi rak meya gwëbeng! ⁶Ham kwamin bo nah ġağek sën nahën nedo ggëp distrik Galilea genër vu ham lo rë. ⁷Nër vu ham bë debo Mehönon Nalu doğ na alam nij paya nemaj bedengis yi na betii ƙelepeƙo*, log buk natu löö, lob rëƙ kedi jağ nah gökin.”

⁸Lob kwaj vo yah ġağek sën Yesu nër wirek lo. ⁹Lob sir vu bedub bedeyah, beya denër ngaa pin sënë rangah vu hur maluh nemadluho-bevidek-ti sën lo losho alam vahi pin. ¹⁰Yiğ sir lo sënë: Maria vu Magdala ga, Yoana, geMaria sën Yakobus ata lo, gavëh vahi sën losho deya lo, bedenër ġağek sënë vu sinarë nyëdahis lo. ¹¹Rëƙ sinarë lo kwaj nevo bë yiğ avëh om mağ yö denenër ġağek kuungsën mu, lob su devong ving ayej rë. ¹²Rëƙ Pita kedi serög meyah bedub beya meto nare gekeƙooın melë waak ayo, rëƙ lë bë tob meris yö nedo. Lob yah meya rëƙ kwa neya ngahi in ngaa sënë rot.

**Mehö Luu Detök Vu
Yesu Loğ Aggata Emaus**

(Mk 16:12-13)

¹³ Loğ yik sir sënë luu medo denete-tuu aggata loğ yik buk saga medeneya nyëğ mahen ti arë nebë Emaus. Aggata sën vu Yerusalem meneya Emaus lo, og yik yoh vu kilomita nemadluho. ¹⁴ Lob luho medo denetetu aggata gedene-vengwëng rak ngaa pin sën lo. ¹⁵ Luho denevengwëng rak gedanelok tepëk in sir gedeneya, lob Yesu verup ving luho, belöôho deneya loğ ti. ¹⁶ Rëk luho su de-rak ni bë Yesu rë.

¹⁷ Lob loğ tepëk vu luho bë, “Melu ne-vengwëng rak va meneya?” Nër nebë sënë, lob luho denare gayoj maggin rot, gemalaj seluh. ¹⁸ Loğ ngwë sën arë nebë Kleopas loğ tepëk yah bë, “Alam pin sën yam denedo Yerusalem lo derak ngaa sën verup ggëp Yerusalem loğ buk agi ni, gağ mağ yik ngo timu sënë sën hong dugin-a?” ¹⁹ Loğ Yesu loğ tepëk yah bë, “Va ti?”

Loğ luho denër yah vu bë, “Ngaa sën tøk vu Yesu Nasaret lo. In ngaa sën nevonğ los nenër ggëp Anutu losho alam pin malaj lo netato bë yik yi mehö-nenër-ğäğek-rangahsën los arë böpata ti, in nevonğ ngaa pin los niwëëk. ²⁰ Lob hil alam-deneğ-seriveng hir ggev lo, losho hil ggev pin devo yi loğ ya alam Rom ne-maj. Lob alam Rom denër ğäğek venuh bë nadiik, lob desis yi rak ya kelepëğ*.” ²¹ He hekuung bë yi mehö sën rëk geko alam Israel vër in alam Rom nemaj lo. Kë! Log ğäğek ngwë sënë: Ngaa pin sënë tøk vu yi ngöp, log buk netu löö sën gwëbeng agi, ²² lob he sënagi avëh la ya delë medenër vu he lob he kënumin ya. In dekedi rak monbuk anon medeya bedub, ²³ lob desero Yesu nihel, lob yom verup denër vu he bë delë angër la, lob

angër denër vu sir bë Yesu nedo vesa. ²⁴ Lob he sënagi la deyah medeya bedub, loğ delë ngaa yoh vu sën avëh denër lo. Gağ su detök rak yi rë.”

²⁵ Lob Yesu nër vu luho bë, “Oo, melu kwamin ma! Melu su pasang nevonğ ving alam-denenër-ğäğek-rangahsën hir ğäğek pin sën denenër lo rë. ²⁶ Ma melu su rak ni bë Kerisi* og rëk geko vanë menadiik, loğ mëm vesa dok nah meğëğ arë böpata los vunëğ vunëğ yağëk yi rë?” ²⁷ Lob ko ğäğek rak loğ Moses yi ğäğek los alam-denenër-ğäğek-rangahsën pin hir ğäğek betatekin ğäğek pin sën nerak yi meneggëp loğ Anutu-yi-ğapiya lo degwa vu luho.

²⁸ Lob deya rot beya deverup dus vu beggang-bu ti sën luho deneya agi, lob Yesu vonğ in bë kesuu luho gena. ²⁹ Rëk luho denërin yi bë, “Gemedo geving aluu in hes luğ ya bevonğin kënu dok.” Lob loğ ya nedo ving luho. ³⁰ Ggovek gebë dega nos, lob Yesu nedo ving luho. Lob ko brët rak bejom rak ya vu Anutu los kwa vesa, log debu bevo vu luho. ³¹ Vonğ nebë sënë, lob mëm luho malaj rangah rak mederak ni. Log mehor pe-vis geluho su delë yi ggökin rë. ³² Lob luho yö yom denër vu sir bë, “Yönon, alöö medo nesepa hil menayam aggata, lob netatekin Anutu-yi-ğapiya degwa rangah vu aluu, lob alu ayod tee yi in rot.”

³³ Lob luho pevis bedekedi loğ buk bedeyah medeya Yerusalem ggökin. Luho yah to detök vu sir nemadluho-bevidek-ti sën lo ving hir alam vahi, gedesupin sir medenedo. ³⁴ Lob denër vu luho bë, “Mehöböp kedi rak ggökin yönon beSimon lë yi ggovek ya!” ³⁵ Nebë saga loğ luho deturin ngaa pin sën tøk vu luho loğ aggata lo vu sir. Geluho denër bë derak ni loğ sën debu brët bevo vu luho lo.

Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Jn 20:19-23)

³⁶Medo denenër gägek sënë, log Yesu verup nare rangah loḵ sir vuheng atov [benër vu sir bë, “Ham ayomin gëp revuh.”] ³⁷Lob deggöneng rot bekenuj verup. In dekuung bë mehöti ķenu nare rangah vu sir. ³⁸Loḵ nër vu sir bë, “Ham ķenumin neverup in va? Geham kwamin neya ngahi in va? ³⁹Ham gwelë sa vahaḡ los nemaḡ sagi. Yiḡ sa sënë. Ham gwebë nemamin jaḵ sa geham gwelë. Gaḵ mehönön ķenuj og nijreggos los nijpeḡoḡk nema, gaḵ su nebë sënë ham lë sa agi rë. ⁴⁰[Nër vu sir nebë sënë, log tato nema los vaha vu sir.] ⁴¹Lob kwaj vesa rot, rëḵ mu yö denahën gesu devonḡ ving rë, gaḵ kwaj neya ngahi. Lob nër vu sir bë, “Maḵ ham nos la neggëp-a?” ⁴²Lob devo ḡël sënë devesi lo dus ti vu yi. ⁴³Lob vo vër megga gedelë raḵ malaj.

⁴⁴Lob nër vu sir bë, “Wirek sën sa nahën nado ving ham lo, log senër vu ham bë: Gägek pin sën dekevu raḵ sa meneggëp loḵ Moses yi horek, geneggëp loḵ alam-denenër-gägek-rangahsën hir ķapiya, geneggëp loḵ Saam lo, og gägek

pin sënë rëḵ anon jaḵ.” ⁴⁵Mëm tateķin kwaj, lob deraḵ Anutu yi gägek sën neggëp loḵ ķapiya lo degwa ni. ⁴⁶Loḵ nër vu sir bë, “Dekevu gägek meneggëp loḵ Anutu-yi-ķapiya bë: Kerisi* geḵo vanë, gebuk natu löö, lob kedi jaḵ nah gëp bedub. ⁴⁷Lob rëḵ denanër arë gëp Yerusalem namuḡin bena menoh vu dob pin, in mehönön degërin sir, lob Anutu dahun hir ngaa nipaya na. ⁴⁸Ham lë ngaa pin sënë raḵ malamin, om ham na nanër rangah. ⁴⁹Log sëḵ ḡevonḡ ngaa sën Amaḡ nër bë rëḵ bo vu ham lo, nõk vu ham. Om ham ngo naḵööḵ medo nyëḡ sënë, rot bemëm niwëëḵ yaḡek yi duk nam vu ham lom mëm.”

Anutu Ƙo Yesu Raḵ Yah Yaḡek

(Mt 16:19-20; Sn 1:9-12)

⁵⁰Log li sir meya deverup Betania. Lob varah nema raḵ, gevenḡev raḵ in sir bë Anutu ḡëgin sir nivesa. ⁵¹Nahën nejom raḵ in sir, lob vu sir, gAnutu ƙo yi raḵ yah yaḡek. ⁵²Log deḵo arë raḵ gedeyah medeya Yerusalem los kwaj vesa rot. ⁵³Lob denesupin sir loḵ dub-vabuung-böp raḵ buk pin bedenëḵo Anutu arë raḵ.

Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Jon Kevu

Gägek Mala-tumsën-yi Saga Netu Mehönon Yesu

1 Vu muğinsën Gägek nedo. Gägek nedo vîng Anutu, lob Gägek yîk yi Anutu. ² Vu muğinsën rot Gägek yö nedo vîng Anutu. ³ Yö tung ngaa pin. Gengaa ti su verup ggëp aggata ngwë rë. Ma. Ngaa pin sën anon rak menedo agi, og pum rak yi yö timu. ⁴ Mala-tumsën degwa neggëp vu yi, lob mala-tumsën saga sën mehönon hir Rangah. ⁵ Lob Rangah sënë netum rak malakenu, lob malakenu su yoh vu bë gërin rë.

⁶ Anutu vông mehöti arë nebë Jon yam. ⁷ Yam in bë nanër gägek rangah. Benanër gägek jak Rangah sënë in alam pin degengo yi gägek bayoj na timu vu. ⁸ Jon saga og yi su Rangah rë. Gak yam in bë nanër gägek jak Rangah sënë mu.

⁹ Rangah soğek sën netum rak mehönon pin lo yam dob. ¹⁰ Yi yö tung dob, rëk luk yam nedo dob, rëk mehönon vu dob su derak ni rë. ¹¹ Yam yi nyëğ, rëk yi alam su deko yi rak rë. ¹² Gak alam sën deneko yi rak bayoj neya timu vu yi lo, og nër sir bë detu Anutu nalu. ¹³ Lob degwa sën detu Anutu nalu lo su neggëp vu amaj lu ataj nij kök rë, gesu neggëp vu mehönon yö ayoj neggurekin sir rë, gesu neggëp vu mehönon yö kwaj bë denatu rë. Gak degwa yö neggëp vu Anutu.

¹⁴ Lob Gägek sënë netu mehönon rak benedo vîng hil, behe halë niwëëk los vunek vunek yağek yi. Niwëëk los vunek vunek yağek yi in yîk Ama Nalu timu, lob semusën degwa yi beyam los gägek anon pin. ¹⁵ Jon nër yi rangah genër bë. “Yîk mehö sënë sën senër vu ham wirek lo bë, ‘Mehö sën netamuin sa, og ke-

suu sa in yö nedo wirek, gak sak nahën neverup.”

¹⁶ Hil pin haço ngaa nivesa vesa ggëp yi. Vông semusën sënë vu hil, ge-yîk vông semusën ggök ggökin rot vu hil. ¹⁷ Moses vo Anutu yi horek vu hil, rëk Yesu Kerisi vo semusën vu hil rot beyam los gägek anon pin. ¹⁸ Mehöti su mala rak Anutu rë. Yö ma rot. Yîk Anutu Nalu timu sënë, sën nedo loğ Ama babu lo, om sën tatekin Anutu yi degwa vu hil.

Mehö-neripek-alam Jon Nër Gägek

(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lk 3:15-17)

¹⁹ Alam Yuda hir ggev devong alam-deneko-seriveng la vîng alam Levi* la vu Yerusalem beya delok tepëk in Jon bë, “Hong re?” Lob Jon nër gägek rangah nebë sënë. ²⁰ Su lah gägek vun rë, gak nër rangah bë, “Sa su Mehö sën Anutu ggoo in rak in bë geço hil nah lo rë!” ²¹ Loğ delok tepëk in yi ggökin bë, “Gak hong re? Mağ hong Elia ma re?” Rëk bë, “Ma!” Loğ sirek delok tepëk yah bë, “Mağ hong mehö-nenër-gägek-rangahsën sën hil nehegin lo?” Rëk nër yah bë, “Ma!” ²² Nebë saga lom delok tepëk bë, “Gak hong re? Genanër in he nah nanër vu alam sën devong he yam lo!” ²³ Loğ Jon nër bë, “Sa mehö sën mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya nër gägek rak sa wirek lo nebë:

“Ham bolinin Mehöböp yi aggata!”

”

²⁴ Alam Parisai* devong alam saga yam, ²⁵ lob delok tepëk in yi bë, “Su hong Kerisi* rë, gesu hong Elia rë, gesu hong mehö-nenër-gägek-rangahsën sënë lo rë, loğ nebë va sën generipek alam-ë?” ²⁶ Rëk Jon nër gägek yah vu sir bë, “Sa naripek alam rak bë. Gak mehöti nare loğ ham vuheng, geham su rak ni rë. ²⁷ Mehö saga sën rëk tamu in sa menam. Yi mehö nivesa kesuu sa, gesa mehö niğ paya besesu yohvu in bë natu yi

hur mekevelekin aggis in vaha suu rë.”
²⁸ Denër gägek sënë vu Betania[§] ggëp bël Yordan nenga vahi vu nyëg sën Jon neripek alam lo.

Anutu Yi Sipsip Nalu Yesu

²⁹ Heng to lom Jon lë bē Yesu to neya lom nēr bē, “Kē! Yi sën Anutu yi sipsip nalu sën rēk natu seriveng mekevoh alam dob pin hir nipaya na lo sagu.
³⁰ Yik mehō saga sën sa nanēr wirek lo bē, ‘Mehōti rēk nam tamuın sa, yi og kesuu sa in yō nedo muın, gesak ma!’³¹ Sa og su serak ni rē. Rēk seyam ripek alam rak bël in bē mehō saga rēk natōk nam rangah balam Israel dejak ni.”

³² Lob Jon nēr ggōkin bē, “Sa halē Anon Vabuung vu yağek geluk yam nebē sok nuung ti meyam nedo rak yi.
³³ Sa og su serak ni rē, rēk Mehō sën vong sa yam in bē sejipek alam jak bël lo nēr vu sa bē, ‘Gwelē nabē Anon Vabuung duk nam medo jak mehōti, og mehō saga sën rēk getunğ Anon Vabuung jak ham nabē sën ngo ğenetunğ bël rak sir lo.’
³⁴ Lob sa halē ggovek besenēr gägek rangah bē Anutu nalu yi saga.”

Yesu Ɔo Yi Hur Maluh Lōō

³⁵ Loğ monbuk lob Jon yah nare ggōkin beyi hur maluh luu denare ving yi.
³⁶ Loğ Yesu to neya, lom mala sepa menēr bē, “Kē! Anutu yi sipsip nalu yi sagu!”
³⁷ Beyi hur maluh luu sënë denğo nebē sënë, lob ya detamuın Yesu.
³⁸ Lob Yesu ggërin yom melē bē luho denetamuın yi lob nēr vu luho bē, “Melu nese-ro va?” Rēk luho denēr yah vu yi bē, “Rabai! (Sën hil ayed nebē Tatovaha). Bōm tena?”
³⁹ Rēk bē, “Melu nam rēk gwelē!” Lob luho ya delē beggāng sën

neggëp loğ lo. Yik loğ 10 krök monbuk, lob luho denedo ving yi loğ buk saga.

⁴⁰ Luho sën denğo Mehō-neripek-alam Jon aye meya detamuın Yesu lo ngwē** Andreas sën Simon Pita ari.
⁴¹ Lom ya metōk vu ari Simon muın menēr vu yi bē, “He tōk vu Mesia!” (Hil pekwe arē Mesia sënë doğ nah Grik ayej nabē Kerisi*.)
⁴² Lob Andreas Ɔo yi ya vu Yesu, lob Yesu mala nelē yi rēk bē, “Hong Simon, Jon* nalu. Hil rēk nanēr arēm nabē Kepas!” (Arē sënë degwa nebē Gelōng.)

Yesu Tahi Pilip Luho Natanael

⁴³ Loğ tum heng to lob Yesu bē na distrik Galilea. Lom tōk vu Pilip benēr vu yi bē, “Getamuın sa!”
⁴⁴ Pilip sënë yi Betsaida ti, yik lööho Andreas lu Pita beggāng-bu timu.
⁴⁵ Lob Pilip ya metōk vu Natanael, lom nēr vu yi bē, “Mehō sën Moses kevu gägek rak loğ horek wirek galam-denenēr-gägek-rangahsën dekevu gägek rak ving lo sën he tōk rak ggovek ya. Yi Yesu Nasaret, Yosep nalu.”
⁴⁶ Lob Natanael nēr vu yi bē, “Mağ ngaa nivesa ti rēk berup ğep Nasaret-a?” Rēk Pilip nēr yah vu yi bē, “Ĝenam rēk gwelē!”

⁴⁷ Yesu lē Natanael neyam vu yi, lom nēr vu yi bē, “Ham gwelē! Israel anon soğek yi saga! Gägek kuungsën ti su neggëp vu yi rē!”
⁴⁸ Loğ Natanael loğ tepëğ vu yi bē, “Nebē va sën ğerak sa niğ-ē?” Loğ Yesu nēr yah vu yi bē, “Pilip su tahi hong rē genğo nahën ğëdo loğ keke pik* degwa, log sa halē hong muın ggëp sagu.”
⁴⁹ Lob Natanael nēr yah vu bē, “Tatovaha! Anutu nalu hong! Alam Israel hir Mehō-los-benğo hong!”
⁵⁰ Rēk Yesu nēr yah vu bē, “Ĝevonğ ving saga in senēr vu hong bē sa halē hong loğ keke pik* degwa? Nahub rē, lob rēk gwelē ngaa

§1:28 Betania sën neggëp lok Jn 1:28 agi og yō ngwē, gağ su nyëg mahen ti sën Lasarus lööho avëhnō luho hir nyëg lo rē.

**1:40 Mehō-neripek-alam Jon yi hur maluh luu desepa Yesu medeya. Jon nēr ngwē arē rangah bē Andreas gelah ngwē vun, lob ngwē saği og mağ yik yi Jon, rēk yō kevu Ɔapiya sënë om mağ ggōneng in arē besu kevu rangah rē.

böpata rot kesuu sënë!” ⁵¹ Loḵ Yesu nēr vu yi ggökin bē, “Sa nanēr vu ham yōnon nabē nahub rēḵ ham rēḵ gwelē yaḡek rēḵ tateḵin yi geham gwelē Anutu yi angēr deḡaḵ gededuk vu Mehōnon Nalu.”

Mehöti Ƴo Venē Vu Kana

2 Log buk netu löö lob mehöti Ƴo venē ggēp Kana vu distrik Galilea, lom denegga nos böp geYesu ata nedo ving sir. ² Log devonḡ ḡaḡek yah in Yesu losho yi hurmaluh bedeyam ving. ³ Lob wain maya, lob Yesu ata nēr vu yi bē, “Hej wain maya!” ⁴ Lom Yesu nēr yah bē, “Ataḡ! Alu su nemad loḵ ti in ngāa rē! In sa buk yō nahēn!” ⁵ Rēḵ ata nēr vu hur sēn denevo nos ggelek lo bē, “Nabē nanēr ḡaḡek ti vu ham, og ham gwevonḡ noh vu!”

⁶ Lob dēḡ nemadvahi-bevidek-ti nedo in bē vatēvek deḡipek nemaj doḵ noh vu sēn alam Yuda hir ḡaḡek muḡeng lo. Dēḡ sēnē böpata beyoh vu bē hil keḡesh bēl Ƴetuk nemadluho ma nemadluho-menemadvahi doḵ na ti ti.

⁷ Lob Yesu nēr vu sir bē, “Ham gweḵo bēl mekweseḡ doḵ na dēḡ sagu!” Lob deḵo meya dekeḡesh luḵ ya bepin pup. ⁸ Lob nēr vu sir bē, “Mēm ham jeḵoov begweḵo mena vu mehō-neḡin-nos!” ⁹ Lob deḵo medeya. Lob mehō-neḡin-nos lo num bēl menḡo bē tu wain raḵ, rēḵ su raḵ ni bē deḵo vu tena rē. Gaḵ hur sēn denēḵo bēl lo mēm deraḵ ni. Lob mehō-neḡin-nos tahi mehō sēn Ƴo avēh lo yam benēr vu yi bē, ¹⁰ “Alam pin og denevo wain nivesa ggelek muḡin, balam denenum ngahiseḵē ggovek rē, loḵ denevo wain nipaya teka tamu. Gaḵ honḡ og ḡejom wain nivesa ahon bemēm nahēn ḡejom yam gwēbengko!”

¹¹ Yesu vonḡ yi ngāa böp nyēmuḡin-sēn sēnē ggēp Kana vu distrik Galilea. Tato niwēēk vu sir nebē sēnē, lob yi hur maluh ayoḡ neya timu vu yi.

¹² Saga ggovek log Yesu luḵ meyah Kapernaum ving ata gari lo, geyi hur maluh lo. Beya denedo buk la ggēp sagu.

Yesu Tii Alam Sēn Denebaḡo Ngāa Loḵ Dub Vabuung Böp Ayo

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lk 19:45-46)

¹³ Yuda hir Buk-ggöksēn-yi* dus raḵ, lob Yesu raḵ meya Yerusalem. ¹⁴ Lom töḵ raḵ alam sēn denedo loḵ dub-vabuung-böp Ƴatum ayo medenetunḡ burmakau los sipsip gesoḵ nuung in bē alam de-baḡo lo. Gelē alam sēn denepekwē* alam Yuda hir monē loḵ yah alam Rom hir monē lo denedo hir tevor medenevonḡ huk. ¹⁵ Lob Ƴo aggis bejoo tu begō betii mehōnon ving sipsip los burmakau pin vu dub ayo beto deyah doḡnē. Geke-seh alam sēn denepekwē* monē lo, hir monē los tevor ya. ¹⁶ Log nēr vu alam sēn denevonḡ huk baḡosēn raḵ soḵ lo bē, “Ham gweḵo ngāa saga mena! Ham su gwevonḡ Amaḡ yi begganḡ sēnē natu nyēḡ-baḡosēn-yi.” ¹⁷ Lob yi hur maluh kwaj vo yah ḡaḡek sēn neggēp loḵ Anutu-yi-Ƴapiya lo nebē: “Sa nehevonḡ niwēēk in bē ḡevonḡ honḡ begganḡ ḡēp nivesa.”

¹⁸ Rēḵ alam Yuda delē sēnē lom de-loḵ tepēḵ in yi bē, “Ḡetii he, om rēḵ ḡe-tateḵin honḡ jaḵ ngāa böp tena in he jaḵ nim nabē honḡ mehō-los-arēm-a?”

¹⁹ Rēḵ Yesu nēr yah vu sir bē, “Ham rēḵ kwevoh dub vabuung sēnē na, gebuk natu löö rēḵ sedev nah gökin!” ²⁰ Lob alam Yuda denēr bē, “Denelev dub-vabuung-böp sēnē yoh vu ta mehōdahis luu menemadvahi-vidék-ti, log ḡekuung bē gedev jaḵ nah noh vu buk löö mu?”

²¹ Rēḵ dub sēn Yesu nēr lo, saga yō nēr raḵ navi. ²² Nebē saga, loḵ nahub geYesu kedi raḵ yah vu bedub rē, lob yi hur maluh kwaj nevo yah yi ḡaḡek sēn nēr wirek lo, lom devonḡ ving ḡaḡek sēn

neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo los ḡaḡek sën Yesu nër lo.

Yesu Raḵ Alam Pin Nij

²³ Yesu nedo Yerusalem loḵ Buk-ggöksën-yi*, lob alam ngahiseḡë delë ngaa böp sën nevong lo, lom ayoj ya timu vu yi. ²⁴ Rëḵ mu Yesu raḵ sir pin ayoj ni om su vong yi loḵ ya nemaj rë. ²⁵ In raḵ alam pin ayoj ni. Mehöti su yoh vu bë nanër mehö ngwë ayo vu yi rë, gaḵ neraḵ mehönon pin ayoj ni ggovek ya.

Yesu Luho Nikodemus Devengwëḡ

3 Parisai* ti nedo, arë nebë Nikodemus, balam Yuda hir ggev ti. ² Mehö sënë yam vu Yesu buk benër vu yi bë, “Tatovaha! He raḵ nim bë hong tatovaha ti, bAnutu vong hong yam. Bë Anutu su medo geving mehöti rë, og su yoh vu bë rëḵ gevong ngaa böp böp nabë sën genevong-ë rë.”

³ Rëḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Sa nanër vu hong yönon nabë: Mehöti bë su natu mewis gökin nah rë, og su rëḵ doḵ na Anutu-yi-nyëḡ rë.”

⁴ Lom Nikodemus loḵ tepëḵ yah vu yi bë, “Alam atov rëḵ natu mewis nah nabë va? Maḵ yoh vu bë rëḵ doḵ nah atayo meḡëḡo yi nom-a?”

⁵ Rëḵ Yesu nër yah vu bë, “Sa nanër vu hong yönon nabë: Bë mehönon su denatu mewis jaḵ bël los Anon Vabuung rë, og su deyoh vu bë rëḵ dedoḵ na Anutu-yi-nyëḡ rë. ⁶ Ngaa navim yi, og sagaḵ navim yö yi. Gaḵ ngaa sën anom yi, og sagaḵ anom yö yi ngaa. ⁷ Su kwam na ngahiseḡë in sën senër vu hong bë ḡe-natu mewis gökin-ë! ⁸ Gaḵ kwam bo sang rë. Sang yö neya jeggin jeggin benevë ya ya. Gengö dedun rëḵ su ḡeraḵ ni bë ya neverup tena ma ya neyoh tena rë. Og alam pin sën detu mewis raḵ Anon Vabuung lo, sir nebë sënë.”

⁹ Loḵ Nikodemus loḵ tepëḵ yah vu yi bë, “Ngaa sënë rëḵ anon jaḵ nabë va?”

¹⁰ Rëḵ Yesu nër bë, “Alam Israel hir tatovaha ti hong rëḵ su ḡeraḵ ngaa sënë ni rë? ¹¹ Sa nanër vu hong yönon nabë: Ngaa sën he naraḵ ni lo sën he nanër. Gehe nanër ngaa sën he nehalë ggovek lo. Rëḵ ham neruu demimin vu ḡaḡek sën he nanër lo. ¹² Sa nanër ngaa-dob-yi vu ham, rëḵ ham su nevong ving rë. Om nabë sa nanër ngaa-yageḡ-yi vu ham, og ham rëḵ gwevong geving nabë va? ¹³ Mehönon ti su raḵ ya melë yaḡek rë, gema. Yiḵ Mehönon Nalu yö timu vu yaḡek meluḵ yam. ¹⁴ Wirek Moses varah nyël ḡenu raḵ nare kele vu nyëḡ-yumeris, lob rëḵ debarah Mehönon Nalu jaḵ nabë saga, ¹⁵ in alam pin sën ayoj na timu vu yi lo demedo malaj-tumsën degwata los degwata.

¹⁶ In Anutu kwa pesivin mehönon rot, lob vong nalu perurek timu sënë yam dob in bë alam sën ayoj na timu vu yi lo su malaj nama. Gaḵ demedo malaj-tumsën degwata. ¹⁷ Anutu su vong Nalu yam dob in bë bo nyëvewen doḵ nah mehönon hir ngaa nipaya rë. Gaḵ vong yi yam in bë ḡëḡo sir nah vu yi. ¹⁸ Mehönon sën ayoj neya timu vu yi lo su rëḵ deḡëḡo nyëvewen rë. Gaḵ mehönon sën su ayoj neya timu vu yi rë lo, og Anutu nër vorot bë rëḵ deḡëḡo nyëvewen doḵ nah hir ngaa nipaya, in su ayoj neya timu vu Anutu Nalu timu sënë rë. ¹⁹ Rangah yam dob ggovek, rëḵ mehönon ahëḡ ving malakenu. Su ahëḡ ving rangah rë, in hir huk nipaya, om rëḵ deḡëḡo nyëvewen doḵ nah. ²⁰ Alam pin sën denevong ngaa nipaya lo, og denesis beḡö vu Rangah gesu detoḵ yam vu rë, in nij nelël bë su hir ngaa nipaya natöḵ rangah. ²¹ Gaḵ mehönon sën denesepa loḵ ngaa nivesa lo, og detoḵ yam rangah, in bë mehönon degelë medejaḵ ni nabë denevong hir huk raḵ Anutu niwëëḡ.”

Mehö-neripek-alam Jon Nër Yesu Yi Degwa Rangah

²² Sënë ggovek ya, log Yesu losho yi hur maluh deyah distrik Yudea belosho ya denedo sagu, beneripek alam. ²³ GeJon neripek alam vahi ving ggëp Ainon, dus vu Salim. In bël ngahisekë neggëp vu nyëg sagu, lob alam deneya vu yi beneripek sir. ²⁴ Vu buk saga su deduu Jon ya karabus rë geyö nahën.

²⁵ Lob gägek ti verup vuheng loḵ Jon yi hur maluh losho Yuda ti, lob demehoo sir in gägek sën alam nij veseek jak lo. ²⁶ Lob Jon yi hur maluh ahëj sengën medeya vu Jon bedenër bē, “Tatovaha! Mehö sën nedo ving hong wirek vu bël Yordan nenga vahi agu, begenenër gägek rak yi lo, neripek alam lob alam pin deneya vu yi!” ²⁷ Rëḵ Jon tatekin vu sir bē, “Bē Anutu vu yaḡek su bo ngaa ti vu mehöti rë, og su rëḵ gevong rë. ²⁸ Ham ngo nengo gägek sën senër wirek lo bē sa su Kerisi* rë, rëḵ Anutu vong sa yam mugin. ²⁹ Bē avëh ti jak maluh, og avëh saga tu maluh sën rak vu yi lo yö timu venë. Lob bē regga sënë yi mehöti medo geving yi begengo aye, og su rëḵ gelë avëh regga paya rë, gaḵ rëḵ kwa vesa rot in yi. Lom gwëbeng sa kwaḡ vesa rot nebë saga. ³⁰ Arë rëḵ böp jak, gesarëḡ gëp ahu.

³¹ Mehö sën yam vu vavunë kesuu ngaa pin. Mehö sën ata ḵo yi vu dob lo, og yi vu dob, beyö nër gägek rak ngaa-dob-yi mu. Gaḵ mehö sën yam vu yaḡek lo, og kesuu ngaa pin. ³² Mehö saga nër gägek rak ngaa sën lë los ngo ggovek lo, rëḵ su mehöti vong ving yi gägek saga rë. ³³ Gaḵ bē mehöti gevong geving yi gägek, og yik yöḡekin Anutu nebë saga nebë yi mehö gägek anon degwa. ³⁴ Mehö sën Anutu vong yi yam lo, og nenër Anutu yi gägek, in Anutu vong yi Anon Vabuung los dahis loḵ yam ggërin ayo. ³⁵ Ama ahë ving Nalu, bevo

ngaa pin loḵ ya nema. ³⁶ Mehönon sën ayoj na timu vu Anutu Nalu lo, og rëḵ demedo malaj-tumsën degwata los degwata. Gaḵ mehönon sën su desepa doḵ Anutu Nalu aye rë lo, og su rëḵ demedo malaj-tumsën rë. Gaḵ Anutu ahë sengën neggëp vu sir.”

Yesu Vengwëḡ Vu Samaria* Avëh Ti

4 Yesu ngo bē alam Parisai* derak ni bē neripek hur maluh ngahisekë kesuu Jon. ² (Rëḵ Yesu su neripek sir rë, gaḵ yi hur maluh mu sën deneripek.) ³ Ngo nebë saga lom vuu distrik Yudea geyah meya distrik Galilea ggökin. ⁴ Lob aggata sën yoh meya lo, og yoh ya distrik Samaria vuheng meya.

⁵ Lob ya metöḵ ya Samaria nyëḡ böp ti arë nebë Sukar, dus vu dob len ti sën wirek Yakop vo vu nalu Yosep lo. ⁶ Lob asoreng sën wirek Yakop lev medenekö bël loḵ lo neggëp dus vu nyëḡ saga. Yesu yoh meya verup, lom vaha ma beto nedo dus vu asoreng-bël-yi sënë avi. Rak siks krök sehuksën.

⁷ Lom Samaria* avëh ti verup in bē geḵo bël, lob Yesu nër vu yi bē, “Bël nam sa nanum!” ⁸ In yi hur maluh deya nyëḡ böp Sukar in bē debaḡo nos. ⁹ Rëḵ Samaria* avëh nër yah vu bē, “Hong Yuda, gesa Samaria* avëh, rëḵ nebë va sën genër vu sa bē ‘Bël nam sa nanum’—ë?” Nër nebë sënë in alam Yuda denelë alam Samaria* paya besu denevengwëḡ vu sir rë. ¹⁰ Loḵ Yesu nër yah vu yi bē, “Bē ḡejaḵ ngaa sën Anutu vong vu hong ni, beḡejaḵ mehöti sën nër vu hong bē ‘Bël nam sa nanum’ ni, og rëḵ kwetaḡ vu yi lob bo bël-mala-tumsën-yi vu hong.” ¹¹ Rëḵ avëh nër yah vu yi bē, “Mehöböḡ, höm ḵetuḵ ma, log asorengbël-yi sënë adingsekë rot, om rëḵ gwëḵo bël-mala-tumsën-yi sënë vu tena? ¹² Hil ḵenud Yakop num bël sënë ving nalu lo wirek, geyi reggu lo denum ving, log vo asorengbël-yi ti sënë vu he behe

nanum. Rêk maq gekuung bê gekwesuu yi?" ¹³ Rêk Yesu nêr yah bê, "Alam pin sên denenum bêl sênê rêk ayoj bev nah gökin in bêl. ¹⁴ Gaq mehöti bê nanum bêl sên sebo vu yi lo, og rêk nabê sên bêl nebenguv loq yi. Log bêl sênê rêk berup jak buk, bebo mala-tumsên vu yi bemedo degwata los degwata."

¹⁵ Lom avêh nêr bê, "Mehöböp, gebo bêl sênê vu sa in sa su ayoq bev in bêl, gesa su medo menom gaqo bêl vu sênê gök gökin!"

¹⁶ Loq Yesu nêr vu yi bê, "Gena getahi reggam bemelu nom sênê rê!" ¹⁷ Rêk bê, "Sa reggaq ma!" Lom Yesu nêr yah vu bê, "Gênêr bê reggam ma, saga gênêr yönon rot. ¹⁸ In wirek geraq maluh nemadvahi. Gaq mehö sên genewöp ving yi loq yi beggaq gwëbeng lo, og sagaq su reggam anon rê! Om gênêr yönon!" ¹⁹ Rêk avêh nêr bê, "Mehöböp, gwëbeng seraq ni bê mehö-nênêr-gaqek-rangahsên ti hong! ²⁰ He kënumin lo denesupin sir vu këdu Gerisim sênê medenejom raq vu Anutu, rêk ham Yuda nêr bê hil najom jak gëp Yerusalem yö timu."

²¹ Lom Yesu nêr vu yi bê, "Avêh, gwëvong geving sa gaqek nabê buk ti vongin berup, lob ham su rêk najom jak vu hil Amad vu këdu sênê rê, beham su rêk najom jak gëp Yerusalem yö timu geving rê. ²² Ham nejom raq vu ngaa sên ham duqin lo, rêk he og he najom raq vu ngaa sên he naraq ni lo. In mehö sên rêk geko mehönon nah vu Anutu lo rêk berup gëp Yuda. ²³ Lob buk sên Anutu ggooi raq bê berup lo vongin berup. Yönon, lob verup ggovek ya, om doq buk sênê og alam pin sên degevonqin nabê denajom jak yönon lo, og rêk degetung kënuj los dahis vu hil Amad medenajom jak los ayoj timu. Kê', hil Amad Anutu nesero alam nebê saga in bê denadudek vu yi. ²⁴ Anutu yiq nebê Anon Vabuung. Om nabê alam degeko yi jak, og dege-

tung kënuj los dahis vu yi, medenajom jak los ayoj timu."

²⁵ Rêk avêh nêr bê, "Seraq ni bê Mesia rêk nam. Sên denenêr yi bê Mehö sên Anutu ggooi raq in bê geko hil nah lo. Bê nam, og rêk nanêr ngaa pin degwa rangah vu hil." ²⁶ Lom Yesu nêr vu yi bê, "Yiq sa lo sên sa nevengwëng ving hong agi!"

²⁷ Nenêr nebê saga log yi hur maluh yom deverup. Lob kwaj ya ngahi in nevengwëng ving avêh nyëq ngwë ti sênê, rêk mehöti su loq tepëk in luho bê, "Bê bo va vu hong-a?", ma, "Nebê va sên genevengwëng ving avêh-ê?" rê. ²⁸ Lob avêh sênê vuu yi ketuq menedo, geyah meya beggaqne beyah nêr vu yi alam bê, ²⁹ "Ham nam gwelê mehöti! Yi sênê og nêr ngaa pin sên sa nehevong wirek lo rangah vu sa. Maq yi Kerisi* ma va?" ³⁰ Lob to deya medeya vu Yesu.

³¹ Nahên medo deneyam, log yi hur maluh denenêr vu yi bê, "Tatovaha, gegwa nos rê!" ³² Rêk nêr yah vu sir bê, "Sa nos sên sa naha lo nedo, geham su raq ni rê." ³³ Lom yi hur maluh lo yö deloq tepëk vu sir bê, "Maq mehöti ko nos yam vu yi?" ³⁴ Rêk Yesu nêr bê, "Sa nos nebê sênê: Sa bê sepa doq yi sên vong sa meseyam lo yi gaqek. Besa bê semu yi huk begovek na. Ham nêr nebê sênê, 'Kwev lubeluu govek na log nos nabung!', rêk sa nanêr vu ham nabê ham malamin jak megeko doq megwelê huk rê. Nos anon loq beveroo raq beyoh vu bê hil ketöv bangupin. ³⁵ Mehö sên nevo nos lo neko yi nyëvewen raq yi huk menedo, genesupin nos sên gwëbeng agi in medo mala-tumsên degwata los degwata, lob rêk mehö sên nevaroh nos lo gemehö sên nevo nos anon lo, luhoho rêk kwaj vesa doq ti. ³⁶ Wirek alam hib denenêr nebê, 'Mehö ngwë nevaroh nos loq huk gengwë neko anon.' ³⁷ Gaqek saga yönon, om sên sa hevong ham ya in bê ham gwëko nos anon doq huk sên

ham su vonḡ huk in rē lo. ³⁸ Alam ngwē yō devonḡ huk in huk saga, rēk ham na gweko nos anon sēn devonḡ huk in bepum rak nemaj lo.”

³⁹ Lob Samaria* ngahisekē vu nyēḡ saga denḡ avēh sēnē yi ḡāgek, lom ayoj ya timu vu Yesu. In avēh sēnē nēr bē, “Nēr ngaa pin sēn sa hevong wirek lo rangah vu sa!” ⁴⁰ Lob alam Samaria* deyam vu yi bedeketaḡ bē medo geving sir, lob nedo saga buk luu ving sir. ⁴¹ Lob alam vahi denḡo yi ḡāgek besir ngahisekē ayoj ya timu vu yi ving. ⁴² Lob denēr vu avēh sēnē bē, “Gwēbeng he su ayomin neya timu vu yi rak hong ḡāgek rē, ḡak he ngo hangō yi ḡāgek behe rak ni bē yik Mehō sēnē, sēn yam in bē dok vu mehōnon meḡeko sir nah vu Anutu lo yōnon.”

Yesu Vonḡ Mehō-los-bengō Herot* Yi Ggev Nalu Nivesa Rak

⁴³ Buk luu saga ggovek ya, lob Yesu vu nyēḡ sēnē ya geyah meya distrik Galilea. ⁴⁴ In Yesu yō nēr ḡāgek vorot bē, “Su rēk deḡeko mehō-nenēr-ḡāgek-rangahsēn ti arē ḡak ḡēp yō yi beggāḡ degwa rē!” ⁴⁵ Loḡ ya metōk ya distrik Galilea, lob alam Galilea kwaj vesa in ya vu sir, in ya delē buk-vabuung-ggōksēn-yi ving, lom delē ngaa pin sēn vonḡ vu Yerusalem lo.

⁴⁶ Log yah meya verup Kana vu distrik Galilea ggōkin,—nyēḡ sēn vonḡ bēl tu wain lo. Lom mehō-los-bengō Herot* yi ggev ti nedo Kapernaum, lob nalu maluh nirak. ⁴⁷ Mehō sēnē ngo ḡāgek bē Yesu vu distrik Yudea meyah verup distrik Galilea, lom ya ketaḡ vu yi bē duk mena gevonḡ benalu nivesa ḡak, in dus rak bē nadiik. ⁴⁸ Loḡ Yesu nēr yah vu yi bē, “Bē ham su gwelē ngaa böp aggagga rē, og ham su rēk gwevonḡ geving rē!” ⁴⁹ Rēk mehō-los-bengō yi ggev nēr bē, “Mehōböp, ḡenam alu aduk manah pevis in sa naluḡ vonḡin nadiik!” ⁵⁰ Rēk Yesu

nēr vu yi bē, “Ḡenah meḡena! Nalum rēk vesa dok.” Lob mehō sēnē vonḡ ving Yesu yi ḡāgek meyah. ⁵¹ Nahēn neyōk aggata log yi hur detōk verup vu yi bedenēr vu yi bē, “Nalum vesa lok!” ⁵² Lob loḡ tepēk vu sir bē, “Hes mala va lom vesa loḡ-a?” Rēk denēr bē, “Nikul veseveng loḡ seven krōk buk.” ⁵³ Lom ama rak ni bē yik veseveng rak hes mala sēn Yesu nēr vu yi bē nalu rēk vesa dok lo. Lom losho yi alam pin ayoj ya timu vu Yesu. ⁵⁴ Yesu vu distrik Yudea meyah verup distrik Galilea lo, lob vonḡ ngaa böp sēnē netu luu.

Yesu Vonḡ Mehō Sekē Selōḡin Vu Ngaggee Betesda Benivesa Rak

5 Saga ggovek, log Yuda hir buk vabuong ti verup, lob Yesu rak meya Yerusalem.

² Lob ngaggee mahen teka nedo Yerusalem dus vu sipsip hir aggata avi. Denenēr arē loḡ Hibru ayej nebē Betesda. Log delev beggāḡ ti ggērīn ngaggee sēnē, geyi nyēketu los veluung avi nemadvahi. ³ Lob alam niraksēn ngahisekē losho alam malaj kenod los vahaj nipaya, galam sēn sekēj neselōḡin lo deneloḡ ya beggāḡ-ayōōḡ-yi teka sēnē beggēp [deneḡin ngaggee sēnē sēn bē gee lo. ⁴ In Mehōböp yi angēr ti neluk ya ngaggee sēnē buk ti ti meneggee loḡ. Lob ggeesēn nemaya log mehōti sēn pevis meduk na namuḡin lo, og yi niraksēn rēk nama na pevis.] ⁵ Lob mehōti nedo loḡ beggāḡ-ayōōḡ-yi sēnē, nirak yoh vu ta mehōdahis ti benemadluho benemadvahi bevidek löö (38). ⁶ Yesu lē mehō sēnē neggēp lom rak ni bē nirak hus ading rot, lom loḡ tepēk vu yi bē, “Gevonḡin bē nim vesa ḡak-a?”

⁷ Lob mehō niraksēn nēr yah vu bē, “Mehō böp, buk sēn ngaggee neggee lo, lom sehōḡ mehōnon sēn ḡeko sa mena

getunğ duk na ngaggee lo ma! Sengo bë rëk duk na, loğ sa nahën navimen-
gin log denemuğın medeneluğ ya in sa.”

⁸Lob Yesu nër vu yi bë, “Om kwedi ge-
bare begweko hong kanyë jak beğena!”

⁹Lom pevis bemehö sënë nivesa rak
geko yi kanyë rak beya. Gebuk saga og
Buk-sewahsën-yi* ti. ¹⁰Lom alam Yuda
denër vu mehö sën nivesa rak lo bë,
“Buk-sewahsën-yi* gwëbeng sënë, be-
horek nërin bë su gweko hong kanyë
dok!” ¹¹Rëk nër yah vu sir bë, “Mehö
sën vong sa mesa niğ vesa rak lo nër vu
sa bë, ‘Gweko hong kanyë jak meğena!’”

¹²Loğ deloğ tepëk in yi bë, “Mehö re
nër vu hong bë gweko hong kanyë jak
meğena?” ¹³Rëk mehö sën nivesa rak lo
duğın, in alam ngahisekë vu nyëğ saga
lob Yesu loğ ya sir vuheng.

¹⁴Nahub rëk Yesu tök vu yi ggökin loğ
dub-vabuung-böp katum ayo lob nër vu
yi bë, “Gwengö? Gwëbeng nim vesa rak,
om su gwevong ngaa nipaya gök nahin,
in rëk maggin böpata natök vu hong ke-
suu muğinsën.” ¹⁵Lob mehö sënë yah
nër vu alam Yuda bë, “Mehö sën vong
besa niğ vesa rak lo, yiğ Yesu.”

¹⁶Lob yiğ alam Yuda ahëj sengën vu
Yesu medenelë yi paya in nevong ngaa
nebë sënë loğ Buk-sewahsën-yi*. ¹⁷Rëk
Yesu nër yah vu sir bë, “Amağ nevong
ngaa nebë sënë yoh vu buk pin, om sën
sa nesepa loğ yah vaha.” ¹⁸Nebë saga
lom alam Yuda devong rak rak rot in
bë dengis Yesu menadiik. In su keyëh
horek Buk-sewahsën-yi* mu rë, gağ nër
bë Ama Anutu yönon. Lob yiğ sënë nebë
luho Anutu neggëp ti.

Anutu Nalu Mehö Los Niwëëk

¹⁹Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Sa
nanër vu ham yönon nabë: Nalu su
rëk gevong ngaa ti noh vu yö kwa rë.
Gağ nevong ngaa sën nelë gAma nevong

lo. Ngaa pin sën Ama nevong lo, og
Nalu nesepa loğ menevong nebë saga
ving. ²⁰In Ama ahë ving Nalu rot, lob
tato ngaa pin sën nevong lo vu yi.
Gerëk tato huk böp la geving kesuu
sënë, lob ham rëk kenumin na. ²¹Ama
nenër balam-diiksën denekedi rak yah
genevong medenedo malaj-tumsën. Log
Nalu nesepa loğ meneggooın alam rak
yoh vu yö kwa, in bë demedo malaj-
tumsën nabë saga. ²²Ama su rëk gengö
mehöti yi gağek degwa rë. Gağ vo huk
saga pin loğ yah Nalu nema ggovek ya.
²³Nebë saga in alam pin rëk degeko Nalu
jak, nabë sën deneko Ama rak lo. Alam
sën su deneko Nalu rak rë lo, og su
deneko Ama sën vong yi yam lo rak ving
rë.

²⁴Sa nanër vu ham yönon rot nabë:
Mehöti bë gengö sa gağek bayo na timu
vu Amağ sën vong sa meseyam lo, og
rëk medo mala-tumsën degwata los deg-
wata. Su rëk natök jak nyëvewen rë, gağ
kesuu diiksën ggovek ya genedo mala-
tumsën vorot.

²⁵Log sa nanër vu ham yönon nabë:
Buk ti vongin berup, balam-diiksën de-
gengö Anutu Nalu aye, lob buk saga
verup ggovek ya. Lob alam sën de-
gengö aye lo, rëk demedo malaj-tumsën.

²⁶Mala-tumsën degwa neggëp vu Ama
yö timu, lom vo niwëëk vu Nalu
gemala-tumsën degwa neggëp vu yi
ving. ²⁷Mehönon Nalu yi, om sën Ama
ggooın yi rak in bë gengö mehönon
hir gağek. ²⁸Ham su gwelëk in gağek
sënë. Gağ buk vongin berup, lob alam-
diiksën pin sën deneggëp bedub lo, rëk
degengö aye medekedi jak medenam.
²⁹Alam sën denevong ngaa nivesa lo,
rëk dekedi jak medemedo malaj-tumsën.
Galam sën denevong ngaa nipaya lo, rëk
dekedi jak nah medenatök jak hir nipaya
nyëvewen.

Nġaa Nebë Sënë Tatekin Yesu Degwa Rêk Su Devong Ving Rê

³⁰ Sa su yoh vu bê gevong ngaa ti noh vu sengo kwağ rê. Gağ sa nesepa loğ gağek sên sa nehangö vu Amağ lo mensesor alam hir gağek rağ. Lob sa gağek neya niröp in sa su kwağ nevo bê sepa doğ ngo kwağ rê, gağ sa nesepa loğ yi sên vong sa meseyam lo kwa.

³¹ Bê sengo tatekin sa degwa og su yoh vu rê. ³² Rêk mehö ngwë nedo metatekin sa degwa, lob serağ ni bê netatekin yoh vu.

³³ Wirek ham vong alam deya vu Mehö-neripek-alam Jon in bê degenğö yi gağek, lob tatekin gağek anon vu sir ggovek ya. ³⁴ Rêk mu sa su nesero mehöti in bê doğ vu sa metatekin sa degwa rê. Gağ sa nanër sënë in bê ham gwërin ham bAnutu geko ham nom. ³⁵ Mehö-neripek-alam Jon nebë rangah sên nejêh rağ nyëğ lo, om ham kwamin vesa dus teka in rangah saga.

³⁶ Yönon, Jon tatekin sa degwa vu ham, rêk mu ngaa böp sên sa nehevong lo tatekin sa degwa rot bekesuu Jon yi gağek. Sa nehevong huk pin sên Amağ vo vu sa in bê sa gevong begovek na lo. Lob huk pin sên sa nehevong lo netato vu mehönon in bê dejak ni nabë Amağ vong sa beseyam. ³⁷ Lob Amağ sên vong sa beseyam lo, yi yö nêr sa degwa rangah. Ham su nengo aye rê, geham su malamin nerağ yi rê. ³⁸ Geyi gağek sënë su neggëp loğ ham ayomin rê. In ham su vong ving mehö sên Anutu vong yi yam lo rê. ³⁹ Ham nesero gağek loğ Anutu-yikapiya, in ham kwamin nevo bê malatumsên degwa loğ neggëp beham rêk natök jak bemedo malamin-tumsên degwata. Rêk kapiya saga sên tatekin sa degwa. ⁴⁰ Rêk ham nimin lël geham su neyam vu sa in bê ham medo malamin-tumsên rê.

⁴¹ Sa su yam in bê alam degeko sarëğ jak rê! ⁴² Rêk serağ ham nimin bê ham su ahëmin ving Anutu neggëp ham ayomin rê. ⁴³ Seyam rağ Amağ niwëëk, rêk ham su ko sa rağ rê. Bê mehöti nam jak yö yi niwëëk, og ham rêk gweko yi jak. ⁴⁴ Ham ahëmin neving bê mehönon degeko ham arëmin jak, rêk ham su nevongin bê Anutu timu geko ham arëmin jak rê, om ham rêk gwevong geving yi nabë va? ⁴⁵ Ham su kwamin bo nabë serëğ gevong gağek vu ham vu Amağ. Gağ mehö sên mêm rêk gevong gağek vu ham lo, og Moses. Yi sên ham kuung bê rêk doğ vu ham lo! ⁴⁶ Bê ham gwevong geving Moses yi gağek, og rêk ham gwevong geving sa gağek geving. In kevu gağek rağ sa. ⁴⁷ Gağ bê ham su gwevong geving ngaa sên Moses kevu lo rê, og ham rêk gwevong geving sa gağek nabë va?"

Yesu Vet Alam 5,000

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-34; Lk 9:10-17)

6 Gağek sënë maya, log buk ti lob Yesu ya ngaggee böp Galilea nenga vahi-sên denenër arë ngwë nebë Ngaggee-böp Tiberias* lo. ² Lob alam yu böpata delë ngaa böp sên vong vu alam niraksên lo, lob denetamuin yi. ³ Lob Yesu rağ meya kedu beya nedo ving yi hur maluh lo, ⁴ log alam Yuda hir Buk-ggöksên-yi* dus rağ. ⁵ Loğ Yesu mala neko loğ nyëğ, lob lê bê alam yu böpata verup deneyam vu yi, lob loğ tepëk vu Pilip bê, "Hil rêk bağo nos vu tena balam sënë dega?" Nêr nebë sënë meseggi Pilip, ⁶ gağ yö rağ ngaa sên bê gevong lo ni ggovek ya.

⁷ Loğ Pilip nêr yah vu yi bê, "Bê hil bağo nos jak monë K200, og sagağ su rêk noh vu sir pin bedega teka teka rê!" ⁸ Rêk yi hur maluh ngwë Andreas, sên Simon Pita ari lo, nêr vu yi bê, ⁹ "Hurmahen ti ko brët nemadvahi gegël luu menedo sënë. Rêk mu sagağ su yoh vu alam yu böpata sënë rê!" ¹⁰ Lom Yesu nêr bê, "Ham nanër vu sir nabë

degeto demedo.” Lob pahup ngahisekë taya menedo, lom to denedo raḵ, lob sir maluh 5,000.

¹¹ Log Yesu ḵo nos raḵ bejom raḵ in los kwa vesa ya vu Anutu, log vo ggelek sir. Log vonḡ ḡël luu lo ving nebë saga. Vo vu sir medejom ggelek sir yoh vu kwaj. ¹² Degga ggovek meyoḥ vu sir, log Yesu nēr vu yi hur maluh bē, “Ham ngupin nos vahi sēn nahēn nedoga. In hil su basap na meris.” ¹³ Lob desupin bedevasu loḵ sap nemadluho-bevidek-luu, yiḵ degga brēt nemadvahi sēn meyoḥ vu sir gevewen nedo.

¹⁴ Alam delē ngaa böp sēn vonḡ-ē, lob denēr bē, “Yōnon rot, mehō-nenēr-ḡāḡek-ranḡahsēn sēn denenēr bē rēḵ nam dob lo yiḵ sēnē.” ¹⁵ Lob Yesu raḵ ni bē vonḡin denajom yi ahon bedeketung yi natu hir mehō-los-bengō, lom yō ti tah yi meyah los ḵedu.

Yesu Vare Neya Raḵ Ngaggee Vavunē (Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶ Log sehuksēn lob Yesu yi hur maluh deluḵ medeya ngaggee nenga ¹⁷ bederaḵ ya yaḡ in bē denah Kapernaum. Lob buk loḵ in sir geYesu yō nahēn nedo ḵedu, ¹⁸ log sanḡ yam niwēēk bengaggee tēē böp. ¹⁹ Log detee yaḡ meto deya ngaggee vuheng rot, (yoh vu 5 ma 6 kilomita), lom delē Yesu raḵ nare ngaggee vavunē meverup dus vu yaḡ, lob deggōneng rot. ²⁰ Rēḵ Yesu nēr ya vu sir bē, “Yiḵ sa sēn verup agi, om ham su ḡōneng!” ²¹ Lob devonḡin bē degeḵo yi jaḵ na yaḡ rēḵ pevis metōḵ ya ngaggee nenga sēn bē dēna lo.

Alam Desero Yesu

²² Log heng to lob alam yō nahēn denedo ngaggee nenga vahi, gederak ni bē su yaḡ ngahi nedo veseveng rē. Gaḵ yiḵ timu nedo, geYesu su raḵ ya yaḡ sēnē ving yi hur maluh rē gema. Gaḵ yi hur maluh meris yō deraḵ ya

yaḡ saga medeya. ²³ Rēḵ yaḡ la vu nyēḡ böp Tiberias* deverup monbuk anon medenedo roneḵnē vu nyēḡ sēn Yesu jom raḵ nos gedegga lo. ²⁴ Lom delē bē Yesu losho yi hur maluh su denedo rē, lom deraḵ ya yaḡ saga beya desero Yesu vu Kapernaum.

Yesu Yō Nēr Yi Bē Nos Mala-tumsēn-yi

²⁵ Desero yi meya detōḵ vu yi ḡḡēp ngaggee nenga vahi, lob deloḵ tepēḵ vu yi bē, “Tatovaha! ḡeyoh bē tena meḡeyam-a?” ²⁶ Rēḵ Yesu nēr yah bē, “Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Ham su kwamin nevo ngaa böp sēn sa hevong lo beham yam nesero sa rē, gaḵ ham wa nos bahēmin pup, om sēn ham yam nesero sa. ²⁷ Ham su gwevonḡ huk in nos sēn rēḵ petar agi! Gaḵ ham gw-evonḡ huk in nos sēn rēḵ medo degwata geyoh vu bē gevong beham medo malamin-tumsēn lo. Mehōnon Nalu rēḵ bo nos sēnē vu ham, in Ama Anutu tato yi ggovek ya bevong yi yam.”

²⁸ Lob denēr yah vu yi bē, “He ḡevonḡ nabē va in he ḡevonḡ Anutu yi huk-a?” ²⁹ Rēḵ Yesu nēr yah vu sir bē, “Anutu yi huk nebē sēnē: Ham ayomin na timu vu Mehō sēn Anutu vonḡ yam lo.” ³⁰ Loḵ denēr yah bē, “Rēḵ gwevonḡ ngaa böp va ti mehe ḡalē loḵ mēm he rēḵ ḡevonḡ geving hong-a? ḡeyoh vu bē rēḵ gwevonḡ va? ³¹ He ḵenumin lo degga mana* ḡḡēp nyēḡ-yumeris wirek, nebē sēn dekevu meneggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebē: Vo nos-yaḡek-yi vu sir medegga.”

³² Lom Yesu nēr vu sir bē, “Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Moses su vo nos-yaḡek-yi vu ham rē, gaḵ mēm Am-aḡ nevong nos-yaḡek-yi soḡek vu ham. ³³ Nos sēn Anutu nevong lo, og luḵ yam vu yaḡek in bē gevong beme-hōnon demedo malaj-tumsēn.” ³⁴ Rēḵ denēr yah vu yi bē, “Om Mehōböḡ, ḡebo nos sēnē vu he noh vu buk!” ³⁵ Rēḵ Yesu nēr bē, “Sengō ti nos-mala-tumsēn-yi.

Mehöti bë nam vu sa, og su rëk nadiik-ikahë gökin nah rë. Log bë mehöti ayo na timu vu sa, og su rëk ayo bev in bël gökin rë. ³⁶Rëk senër vu ham vorot bë ham nelë sa rëk ham su ayomin neyam timu vu sa rë. ³⁷Mehönon pin sën Amağ vo sir vu sa lo, og rëk denam vu sa. Lob mehöti bë nam vu sa, og sa su rëk juuk yi rë. ³⁸In sa su vu yağek meyam in bë ngo sepa kwağ rë. Gağ seluğ yam in bë ġevong noh vu Mehö sën vong sa meseyam lo kwa. ³⁹Lob Mehö sën vong sa meseyam lo kwa nebë sënë bë: Alam sën vong vu sa gğovek lo, saga sa su rëk ġevuu sir ti bemala nama rë, gağ sengö rëk nanër bedekedi jağ nah vu Buk-tamusën. ⁴⁰Kë! Amağ kwa nebë sënë bë: Alam pin sën degelë Nalu mayoj na timu vu yi lo, og rëk demedo malaj-tumsën degwata. Gesëk nanër bedekedi jağ nah vu Buk-tamusën.”

⁴¹Log nër bë, “Sengö ti nos sën luğ yam vu yağek!” Nër bë sënë lob alam Yuda devong ayej vu medenër ġağek ngahisekë rağ yi. ⁴²Denër bë, “Mehö sënëk mağ Yesu sën Yosep nalu yi lo? Behil arağ ama lu ata nij. Ma nebë va sën nër bë yi vu yağek meluğ yam-ë?”

⁴³Lom Yesu nër yah vu sir bë, “Ham su nanër ġağek ngahisekë vu ham! ⁴⁴Mehöti su yoh vu bë nam vu sa meris rë. Gağ Amağ sën vong sa meseyam lo, bë geğo mehöti nam, og mehö saga rëk nam vu sa. Lob sëk nanër bekedì jağ nah vu Buk-tamusën. ⁴⁵Alam-denenër-ğağek-rangahsën dekevu ġağek meneg-ğëp loğ Anutu-yi-ğapiya nebë: Anutu yö rëk tatekin ġağek vu sir pin. Lob alam pin sën denengö Amağ yi ġağek venuh lo, og rëk denam vu sa. ⁴⁶Mehöti su lë Amağ rë. Mehö timu sën nedo ving Anutu beyam lo, yiğ mehö timu saga sën lë Ama. ⁴⁷Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Bë mehöti ayo nam timu vu sa, og rëk medo mala-tumsën degwata los degwata. ⁴⁸Sengö ti nos-mala-tumsën-yi.

⁴⁹Wirek ham ķenumin lo degga mana* vu nyëğ-yumeris medenedo, loğ dediik.

⁵⁰Gağ bë mehöti ga nos sën luğ yam vu yağek ağı, og su rëk nadiik rë. ⁵¹Nos-mala-tumsën-yi sën luğ meyam vu yağek lo, yiğ sa. Bë mehöti ga nos sënë, og rëk medo mala-tumsën degwata. Nos sën sebo vu yi lo, yiğ sa reggos. Sëk bo vu alam vu dob in demedo malaj-tumsën.”

⁵²Lob alam Yuda yö yah denër vu sir bë, “Nebë va sën mehö sënë bo yi reggos mehil ağa-ë?”

⁵³Loğ Yesu nër vu sir bë, “Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Nabë ham su gwa Mehönon Nalu reggos los nanum yi kök rë, og ham su rëk medo malamin-tumsën rë. ⁵⁴Alam sën dega sa reggos los denanum sa kök lo, og rëk demedo malaj-tumsën degwata los degwata, om sëk nanër bedekedi jağ nah vu Buk-tamusën.

⁵⁵In sa reggos saga og nos soğek, gesa kök saga sën tu bël soğek. ⁵⁶Mehöti bë ga sa reggos los nanum sa kök, og rëk medo doğ sa, gesa medo doğ yi. ⁵⁷Amağ sën mala-tumsën degwa lo vong sa beseyam, lob sa nado malağ-tumsën rağ Amağ yi niwëëk. Nebë saga, om mehöti bë ga sa, og rëk medo mala-tumsën jağ sa niğ wëëk. ⁵⁸Nos sagi sën luğ vu yağek meyam. Su nebë nos sën ham ķenumin lo degga loğ dediik lo rë. Gağ mehöti bë ga nos sënë, og rëk medo mala-tumsën degwata los degwata.” ⁵⁹Yesu nër ġağek sënë vu sir loğ dub-supinsën-yi vu Kapernaum.

Ğağek Mala-tumsën Degwa Yesu

⁶⁰Lob yi hur maluh ngahisekë denğo ġağek sënë, lom denër bë, “Ğağek sënë su yoh vu rë! Re yoh vu bë rëk jağ degwa ni?” ⁶¹Rëk Yesu rağ ni bë yi hur maluh denër ġağek ngahisekë rağ ġağek sënë, lom nër vu sir bë, “Ğağek sënë vong beham ahëmin sengën-a? ⁶²Om nabë ham gwelë Mehönon Nalu jağ menah nyëğ sën nedo wirek meyam lo, og

ham rëk nanër nabë va? ⁶³Anon Vabu-ung yö ti nevonğ bemehönon denedo malaj-tumsën. Hil navid su yoh vu bë doğ vu hil rë, gağ gağek sën senër vu ham gwëbeng agi, og yoh vu bë doğ vu ham anomin begevong beham medo malamin-tumsën. ⁶⁴Rëk ham la su devong ving rë.” Alam sën su devong ving rë lo, og Yesu yö rağ nij mugin. Gerak mehö sën rëk nanër yi rangah vu alam-begö-yi lo ni ving. ⁶⁵Lob nër ggökin bë, “Ham la su devong ving sa gağek rë, om yik rağ degwa saga sën senër vu ham nebë: Bë Amağ su geko mehöti nam rë, og su yoh vu bë yö rëk nam vu sa rë.”

⁶⁶Dengo Yesu yi gağek saga, lob yi hur maluh vahi devuu yi gedeyah medeya, gesu deneya ving yi ggökin rë. ⁶⁷Lom Yesu loğ tepëğ vu sir nemadluho-bevidek-luu bë, “Mağ ham rëk kwehe ham in sa nabë saga geving mena?”

⁶⁸Loğ Simon Pita nër yah vu yi bë, “Mehöböp, rëk he na vu re? Ma. Hong timu gağek mala-tumsën degwa hong! ⁶⁹Behe ayomin yök timu vu hong ggovek ya, behe rağ nim bë Anutu yi Mehö Vabuung hong!”

⁷⁰Lob Yesu nër gağek yah vu sir bë, “Sehoo in ham nemadluho-bevidek-luu rağ, rëk ham tik memö!” ⁷¹Nër nebë saga rağ Yudas sën Simon Iskariot nalu. Hur maluh nemadluho-bevidek-luu hir ti yi sën rëk nanër Yesu rangah medengis yi nadiik lo.

Yesu Ari Lo Su Devong Ving Yi Rë

7 Sënë ggovek log Yesu tah yi meyah nedo distrik Galilea. Gesu ya neko loğ distrik Yudea rë, in alam Yuda denevonğ in bë dengis yi menadiik. ²Lob alam Yuda hir buk vabuung ngwë sën denenër bë Buk-vabuung-numeng-yi lo dus rağ, (in wirek kenuj lo delev numeng mahen mahen medeggëp loğ vu nyëğ-yumeris, om sën denetahu bedene-sepa loğ yoh vu ta). ³Lob ari lo denër

vu yi bë, “Gwevuu nyëğ sënë gegena Yudea in hong hur maluh degelë hong huk sën genevonğ lo. ⁴Bë mehöti kwa bo nabë gevong bengö jağ, og su nevun yi huk meneggëp vunsën rë. Genevonğ ngaa nebë sënë, om gena gëtao hong vu mehönon pin medegelë hong.” ⁵Ari lo sën su denevonğ ving yi bë Anutu nalu rë, om sën denër nebë sënë. ⁶Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Sa buk yö nahën! Gağ buk pin sënëğ ham ngo ham buk. ⁷Alam sën denesepa loğ aggata dob yi lo su deyoh vu bë degelë ham paya rë. Gağ denelë sa paya in sa nanër hir ngaa ni-paya sën denevonğ lo rangah. ⁸Ham ngo na gwelë buk vabuung saga! Gağ sağ su rëk na doğ buk vabuung sënë rë in sa buk yö nahën.” ⁹Nër bë sënë vu sir genedo Galilea.

Yesu Ya Melë

Buk-vabuung-numeng-yi

¹⁰Loğ ari lo demuğin meya denelë buk vabuung geyö ti rëk tamu in sir mer-ağ meya. Su ya rangah rë, gağ vun yi meya. ¹¹Rëk alam Yuda desero yi loğ buk vabuung saga bedenër bë, “Mehö sënë lo nedo tena?” ¹²Lob alam depatereng medenër gağek ngahisekë rağ yi. Vahi denenër bë, “Yi mehö nivesa!” Gevahi denenër bë, “Ma! Nekuungin alam!” ¹³Rëk deneggöneng in hir ggev, om sir ti su nër gağek rağ yi ya rangah rë.

¹⁴Denelë buk vabuung saga beyi buk vahi ggovek ya meya verup vuheng atov, lom Yesu ya verup meluğ ya dub-vabuung-böp katum ayo metatekin gağek vu alam. ¹⁵Lom alam Yuda derangä nemaj gedenër bë, “Mağ re rëk tahu mehö sënë loğ gağek sënë om sën nenër-ë? Mehöti su Tatekin vu yi rë!” ¹⁶Rëk Yesu nër yah bë, “Gağek sën senër vu ham lo, saga su sengö ti sa ngaa rë. Gağ Anutu sën nevonğ sa meseyam lo yi ngaa. ¹⁷Genabë mehöti ahë geving nabë

gevonḡ Anutu yi ḡaḡek banon jaḡ, og rēḡ jaḡ ḡaḡek sēn sa nanēr agi degwa ni nabē neyam vu Anutu, ma, sengo nanēr yoh vu kwaḡ. ¹⁸ Mehōti bē nanēr ḡaḡek noh vu yō kwa, og sakaḡ nevonḡin bē yō geḡo arē jaḡ mu. Gaḡ mehōti bē geḡo mehō sēn vonḡ yi meyam lo arē jaḡ, og mehō saga rēḡ nanēr ḡaḡek los anon gesu geku-ung jaḡ rē. ¹⁹ Wirek Moses vonḡ horek vu ham, rēḡ ham ti su nesepa loḡ yi horek saga rē. Ma ham bē ngis sa nadiiḡ in degwa va?” ²⁰ Rēḡ alam saga denēr yah vu bē, “Memō nipaya ti negwang ya ayom! Re bē ngis hong nadiiḡ-a?” ²¹ Rēḡ Yesu nēr yah bē, “Sa hevongḡ ngaa bōp ti lob ham pin kwamin ya ngahi. ²² Moses vo ḡaḡek vu ham bē ham gwerah* navimin. Yōnon, rēḡ mu ḡaḡek sēnē su verup nyēdahis vu Moses rē, gaḡ yō verup wirek vu ham dobahē lo. Rēḡ ham nerah* nalumin navij loḡ Buk-sewahsēn-yi*. ²³ Ham nerah* hurmahen navij loḡ Buk-sewahsēn-yi* in bē ham su kweyēh Moses yi horek. Loḡ nebē va sēn ham ahēmin sengēn vu sa in sēn sa hevongḡ bemehōti nivesa raḡ los dahis loḡ Buk-sewahsēn-yi*-ē? ²⁴ Ham su nanēr ḡaḡek jeggin jeggin jaḡ alam, gaḡ ham jaḡ degwa ni meseggi rē loḡ mēm ham nanēr sir nirōp.”

**Denēr Bē Maḡ Mehō Sēnēḡ Yi
Mehō Sēn Anutu Ggoin Raḡ
In Bē Geḡo Hil Nah**

²⁵ Log alam Yerusalem la denēr kwaj luu luu bē, “Maḡ yiḡ mehō sēn dene-sero yi in bē dengis yi menadiiḡ lo saga? ²⁶ Ham lē! Nare rangah menenēr ḡaḡek rēḡ su denenēr ḡaḡek ti raḡ yi rē! In maḡ alam ggev derak ni bē yi Kerisi* yōnon ma va? ²⁷ Rēḡ mu hil arak mehō sēnē yi nyēḡ ni, gaḡ bē Kerisi* berup, og hil su rēḡ ajaḡ yi nyēḡ ni rē!”

²⁸ Lob Yesu nedo dub-vabuung-bōp katum ayo metateḡin ḡaḡek vu alam, genēr rangah bē, “Ham raḡ sa niḡ, be-

ham raḡ sa nyēḡ ni! Rēḡ sa su yam yoh vu sengo kwaḡ rē. Gaḡ mehō sēn vonḡ sa meseyam lo, og ḡaḡek anon pin degwa yi, rēḡ ham su raḡ ni rē. ²⁹ Gaḡ saḡ seraḡ ni. In sa nado ving yi bevongḡ sa meseyam.”

³⁰ Nebē saga lob sir bē denaduu yi na ḡarabus, rēḡ su dejom yi ahon rē in yi buk yō nahēn. ³¹ Alam ngahiseḡē ayoj ya timu vu yi medenēr bē, “Mesia sēn bē rēḡ nam lo maḡ yiḡ yi sēnē! Gaḡ mehō ngwē su yoh vu bē rēḡ berup megevonḡ ngaa bōp bōp kesuu ngaa sēn mehō agi nevonḡ-ē rē.”

**Devongḡ Ahēvavu Deya
In Bē Denaduu Yesu**

³² Alam Parisai* denḡo alam denenēr ḡaḡek aggagga nebē sēnē raḡ Yesu, lom loḡo alam-deneko-seriveng hir ggev lo devongḡ ahēvavu la deya in bē denaduu na ḡarabus. ³³ Lob Yesu nēr bē, “Yiḡ sa medo buk dus teka geving ham, log sēḡ nah mena vu yi sēn vonḡ sa meseyam lo. ³⁴ Ham rēḡ sero sa, rēḡ ham su rēḡ natōḡ jaḡ sa rē. Lob ham su yoh vu bē na nyēḡ sēn sena medo lo rē.”

³⁵ Lob alam Yuda yō denēr vu sir bē, “Rēḡ na tena gehil su ayoh vu bē rēḡ natōḡ vu yi rē? Maḡ rēḡ na vu hil alam vu alam Grik hir nyēḡ betahu alam Grik-a? ³⁶ Om sēn nēr bē, ‘Ham rēḡ sero sa, rēḡ ham su rēḡ natōḡ vu sa rē’—ē? Log nēr ving bē, ‘Ham su yoh vu bē rēḡ na nyēḡ sēn sena medo lo rē’. Ma maḡ ḡaḡek sēnē degwa nebē va?”

Bēl Mala-tumsēn-yi

³⁷ Dus raḡ bē Buk-vabuung saga yi buk govek na, lob yi buk bōpata sēn dene-seggi hus lo verup, lob Yesu kedi nare getahi bē, “Bē mehōti ayo bev in bēl, og nam nanum vu sa! ³⁸ Saga yoh vu sēn dekevu meneggēp loḡ Anutu-yi-ḡapiya lo nebē: Bēl-mala-tumsēn-yi rēḡ benguv doḡ mehōti sēn ayo nam timu vu sa lo

ayo rot megeto mena.” ³⁹Nër raḵ Anon Vabuung sën bē rēḵ bo vu alam sën ayoj na timu vu yi lo. In vu buk saga Anon Vabuung su yam rē, in Anutu nahën gesu ḵo Yesu raḵ yah vu yi rē.

Alam Denesap Sir Raḵ Mesia Ggökin

⁴⁰ Alam la denḡo ḡaḡek saga, lob denër bē, “Maḵ mehō sënē, yi Mehō-nenër-ḡaḡek-rangahsën ti sën hil nehegin-ē lo yōnon.” ⁴¹ Gesir vahi denenër ngwē nebē, “Yi Mehō sën Anutu ggoo in bē ḡeḵo hil nah lo.” Loḵ vahi denenër bē, “Mu maḵ Kerisi* su rēḵ berup ḡep Galilea rē!” ⁴² In dekevu ḡaḡek raḵ Kerisi* meneggḡep loḵ Anutu-yi-ḵapiya bē Davit* yi mewis, om yō rēḵ berup ḡep nyḡ Betlehem sën Davit yi nyḡ lo.” ⁴³ Nebē saga lob alam devasuh sir ya yu luu in Yesu. ⁴⁴ Vahi bē deḡeḵo yi na ḵarabus, rēḵ ti su jom yi ahon rē.

Alam Yuda Hir Ggev Su Devonḡ Ving Yesu Rē

⁴⁵ Nebē saga lob ahēvavu deyah medeya vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam Parisai* ggökin. Lob alam Parisai* deloḵ tepēḵ vu sir bē, “Ham su ḵo yi yam rē in va?” ⁴⁶ Rēḵ ahēvavu denër yah bē, “Mehōti su nenër ḡaḡek nebē sën mehō agi nenër-ē wirek rē!” ⁴⁷ Loḵ alam Parisai* denër yah vu sir nebē, “Kuungin ham ving-a?” ⁴⁸ Maḵ ham lē bē he ggev los Parisai* ti ayo ya timu vu yi? Ma! ⁴⁹ Rēḵ alam meris sënē desepa loḵ yi in su deraḵ horek ni rē, om Anutu rēḵ gevonḡ bemalaj nama.”

⁵⁰ Loḵ sir ti sën Nikodemus, sën wirek ya vu Yesu buk lo, nēr vu sir bē, ⁵¹ “Maḵ hil horek nēr bē hil ḡevonḡ ḡaḡek vu mehōti meris mu? Ma! Hil ḡaḡo yi ḡaḡek namuḡin, behil ajaḵ ngaa sën vonḡ lo ni nivesa rē, loḵ mēm.” ⁵² Rēḵ denër ḡaḡek yah vu yi bē, “Maḵ hong Galilea ti ving-a? Bē ḡenatevin Anutu-yi-ḵapiya nivesa, og rēḵ ḡejaḵ ni nabē alam-

denenër-ḡaḡek-rangahsën ti su rēḵ berup ḡep distrik Galilea rē.” ⁵³ Log deketēḵin sir medeyah medeya bej.

Avēh Sën Nevonḡ Baggēb

8 [Log Yesu yah meya Ḵedu Ḵele-oliv. ² Log kedi monbuk anon meyah dub-vabuung-böp ḵatum ayo ggökin. Lob alam pin deya vu yi, lom to nedo getateḵin ḡaḡek vu sir. ³ Lob alam-horek-yi los alam Parisai* delē bē avēh ti vonḡ baggēb, lom deḵo medevarah ya alam pin malaj ⁴ gedenër vu Yesu bē, “Tato-vaha! Avēh sënē vonḡ baggēb lom alam detōḵ vu yi. ⁵ Moses vo horek vu hil bē hil tengwa avēh nabē sënē jaḵ ḡelōḡ menadiik. Ma hong og rēḵ ḡenanër nabē va?” ⁶ Denër bē saga in bē deseggi yi, bedenatōḵ vu ḡaḡek ti berup avi be-degevonḡ ḡaḡek vu yi. Rēḵ Yesu dudeḵ bemedo nesorōo dob raḵ nema deggis.

⁷ Deloḵ tepēḵ pangsën rot, lob mēm vēr yu raḵ benër vu sir bē, “Bē ham ti su nevonḡ ngaa nipaya rē, og mēm namuḡin betengwa avēh sënē jaḵ ḡelōḡ ti.” ⁸ Log dudeḵ yah bemedo nesorōo dob ggökin. ⁹ Denḡo nebē sënē, lom sir ti ti to medo deneya dobnē vēr vēr. Alam ggev to deya muḡin, log sir vahi detamu. Devuu Yesu geyō ti nedo gavēh nahën nare loḵ mala.

¹⁰ Lob Yesu vēr mala raḵ benër vu avēh bē, “Avēh, sir tena? Maḵ mehōti su vonḡin bē ngis hong rē?” ¹¹ Rēḵ bē, “Mehōböp, ma-o!” Lob Yesu nēr bē, “Sa ving, sa su hevongin bē ngis hong rē. Om ḡena, gesu gwevonḡ ngaa nipaya gökin nah!”]

Yesu Tu Dob Yi Rangah

¹² Lob Yesu nēr vu sir ggökin yah bē, “Sa og setu dob yi rangah. Mehōti bē tamu in sa, og su rēḵ ketul doḵ in aggata rē, ḡaḵ rēḵ nama. In rangah rēḵ geli yi mena medo mala-tumsën.” ¹³ Nebē saga lob alam Parisai* denër yah vu yi bē,

“Ngo ġenetatekin hong degwa, om hong ġaġek saga su anon rē.”

¹⁴ Loġ Yesu nēr yah vu sir bē, “Yōnon, senġo netatekin sa degwa. Rēk sa ġaġek saga yōnon, in seraġ nyēġ sēn sa nado meseyam gesēk nah lo ni. Rēk ham duġin sa nyēġ sēn sa nado meseyam gesēk nah mena medo lo. ¹⁵ Ham ngo nevo nyēvewen loġ yah vu mehōnon yoh vu ham alam-dob-yi ngo kwamin, rēk sa, og sa su navo nyēvewen loġ yah vu mehōti rē. ¹⁶ Gaġ nabē sa ġevonġ nyēvewen vu mehōti, og sēk ġevonġ noh vu, in su senġo ti rē. Gaġ Mehō sēn vonġ sa meseyam lo nelok vu sa, om sēk ġevonġ nirōp. ¹⁷ Yōnon, ham horek ti negġep nebē sēnē: Bē mehō luu denanēr ġaġek ġep ti, og luho hir ġaġek saga yōnon. ¹⁸ Log yik sa, og senġo netatekin sa degwa rangah, gAmag sēn vonġ sa meseyam lo netatekin sa degwa rangah ving.”

¹⁹ Nēr nebē saga lob delok tepēk in bē, “Amam tena?” Loġ Yesu nēr yah bē, “Ham su raġ sa niġ rē, geham su raġ Amag ni rē. Bē ham jaġ sa niġ, og ham rēk jaġ Amag ni geving.”

²⁰ Netatekin ġaġek sēnē vu alam loġ dub-vabuung-bōp katum ayo, genenēr vu sir loġ dub ayo ti sēn monē ben lo rēk mehōti su jom yi ahon rē, in yi buk yō nahēn.

Yesu Nēr Bē, “Ham Su Rēk Na Nyēġ Sēn Sēk Na Lo Rē”

²¹ Log Yesu nēr yah vu sir ggōkin bē, “Sēk na geham rēk sero sa, rēk nama beham nadiik los ham nipaya. Geham su yoh vu bē rēk nōk nyēġ sēn sena-ē rē.”

²² Lob alam Yuda denēr bē, “Nēr bē hil su ayoh vu bē rēk ana nyēġ sēn na lo rē! Maġ nēr sēnē in bē yō rēk ngis yi menadiik-a?” ²³ Loġ nēr yah vu sir bē, “Ham vu dob sēnē, gesa vu vavunē. Om ham nesepa loġ aggata-dob-yi, gaġ saġ su nesepa loġ aggata-dob-yi rē. ²⁴ Om sēn senēr vu ham ggovek bē ham rēk

nadiik los ham nipaya. Bē ham su gw-evonġ geving nabē sa Mehō sēnē lo rē, og ham ngaa nipaya rēk ġep vu ham, beham nadiik los.”

²⁵ Lom delok tepēk yah vu yi bē, “Hong re?” Loġ Yesu tatekin yah vu sir bē, “Yik sa Mehō lo sēnē, nebē sēn sa nanēr vu ham wirek wirek lo. ²⁶ Sa ġaġek ngahisekē nahēn negġep besa bē nanēr jaġ ham beseggi ham. Rēk Mehō sēn vonġ sa meseyam lo yi Mehō ġaġek anon degwa, om ġaġek pin sēn sa nehanġo vu yi lo, yik sēn sa nanēr vu alam pin vu dob.” ²⁷ Nenēr Ama Anutu vu sir rēk su deraġ ni rē.

²⁸ Log Yesu nēr vu sir ggōkin bē, “Nahub rēk ham ngis Mehōnon Nalu jaġ kelepeko*, lob mēm ham rēk jaġ ni dok buk saga nabē yik sa Mehō lo sēnē. Lob ham rēk jaġ ni nabē sa su nehevong ngaa ti yoh vu senġo kwaġ rē. Gaġ sa nanēr ġaġek yoh vu sēn Amag tato vu sa lo. Log Mehō sēn vonġ sa meseyam lo nelok vu sa. ²⁹ Su nevu sa besenġo ti nado rē. In sa nehevong ngaa sēn ahē neving lo yoh vu buk pin.”

³⁰ Nēr nebē sēnē lob alam ngahisekē ayoj ya timu vu yi.

Yesu Nēr Bē Ġaġek Anon Rēk Gevonġ Behil Medo Malad-Tumsēn

³¹ Lob Yesu nēr vu alam Yuda sēn ayoj neya timu vu yi ggovek lo bē, “Bē ham medo dok sa ġaġek, og ham rēk natu sa alam yōnon, ³² beham rēk jaġ ġaġek anon ni, lob ġaġek anon saga rēk ġeko ham vēr.”

³³ Loġ denēr yah vu yi bē, “Abraham yi mewis he, om he su nado loġ mehō ngwē nema benehevong huk qarabus vu yi rē! Rēk nebē sa sēn genēr bē hong ġaġek rēk ġeko he vēr-ē?”

³⁴ Loġ mēm Yesu tatekin yi ġaġek vu sir bē, “Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Alam pin sēn denevong ngaa nipaya lo, og denedo loġ ngaa nipaya, bengaa ni-

paya nëgin sir. ³⁵ Alam sën denedo loḵ mehö ngwë nema menëgin sir lo, og su rëḵ demedo degwata geving yi rë. Gaḵ yi yö nalu og mëm rëḵ medo doḵ yi beggāḡ degwata geving yi. ³⁶ Om Nalu bē geḵo ham vër in ngāa nipaya, og rëḵ geḵo ham vër yōnon, beham medo nivesa anon. ³⁷ Seraḵ ni bē Abraham yi mewis ham! Rëḵ sa ḡaḡek su nedo loḵ ham ayomin rë, om sën ham bē ngis sa mesa nadiiḵ. ³⁸ Sa nanër ḡaḡek raḵ ngāa sën Amaḡ tato vu sa ggovek lo, rëḵ ham nesepa loḵ ngāa sën ham amamin netato vu ham lo!”

Yesu Nër Alam Yuda Bē Satan Nalu Sir

³⁹ Lom denër yah bē, “He degwa vu Abraham!” Rëḵ Yesu nër vu sir bē, “Bē ham degwa vu Abraham yōnon, og ham rëḵ gwevong ngāa nabë sën Abraham nevonḡ lo. ⁴⁰ Senër ḡaḡek anon pin sën sa hanḡo vu Anutu lo vu ham, lom ham bē ngis sa mesa nadiiḵ, rëḵ Abraham su vong nebë sënë rë. ⁴¹ Gaḵ ham ngo nesepa loḵ amamin vaha!” Loḵ denër yah bē, “He atamin su deḵo he duum rë! He amamin Anutu timu.”

⁴² Rëḵ Yesu nër yah bē, “Bē ham amamin Anutu yōnon, og rëḵ ham ahëmin geving sa, in sa nado ving Anutu besën seyam. Sa su yam yoh vu senḡo kwaḡ rë, gaḵ Anutu vong sa meseyam. ⁴³ Ma nebë va sën ham su raḵ sa ḡaḡek degwa ni rë-ë? Sënë degwa nebë ham ayomin nilëlin sa ḡaḡek. ⁴⁴ Ham amamin Satan genalu ham, om ham nimin wëëḵ pangsën bē ham sepa doḵ amamin kwa. Vu muḡinsën yi mehō begō degwa menesis alam medenediik. Rot begwëbeng. Gesu nesepa loḵ ḡaḡek anon rë, in ḡaḡek anon su neggëp vu yi rë. Bē nanër ḡaḡek ti, og rëḵ nanër ḡaḡek kuungsën, in yō yi ngāa nebë saga. Yi mehō ḡaḡek kuungsën, lob ḡaḡek kuungsën ala los degwa yi. ⁴⁵ Gaḵ saḵ nanër ḡaḡek anon mu, om sën ham su nevonḡ ving sa rë.

⁴⁶ Ham ti tena yoh vu bē rëḵ natōḵ vu ngāa nipaya ti gegëp vu sa? Ma! Sa nanër ḡaḡek anon mu, rëḵ nebë va sën ham su nevonḡ ving rë-ë? ⁴⁷ Anutu nalu lo, og denebë nengaj vu Anutu yi ḡaḡek. Gaḵ su Anutu nalu ham rë, om sën ham su nebë nengamin vu yi ḡaḡek rë.”

ḡaḡek Raḵ Yesu Lu Abraham

⁴⁸ Lob alam Yuda denër yah vu yi bē, “He raḵ nim bē hong Samaria* ti, rëḵ memō nipaya ti gwanḡ ya ayom. Sagāḵ yōnon!” ⁴⁹ Rëḵ Yesu nër yah bē, “Su memō nipaya gwanḡ yam sayoḡ rë. Gaḵ sa nehāḵo Amaḡ raḵ, rëḵ ham nedahun sa. ⁵⁰ Sa su nehevongin bē ḡaḵo arëḡ jaḵ rë. Gaḵ Mehōti nedo beyō rëḵ kwa bo meseggi sa ḡaḡek beḡeḵo sarëḡ jaḵ. ⁵¹ Sa nanër vu ham yōnon rot nabë: Bē mehōti sepa doḵ sa ḡaḡek, og su rëḵ mala nama na verōḵ yi rë.”

⁵² Lob alam Yuda denër bē, “Gwëbeng he raḵ ni ggovek ya bē memō nipaya ti gwanḡ ya ayom meneloḵ vu hong. Abraham diiḵ ggovek, galam-denenër-ḡaḡek-rangāhsën dediik bemaya, loḵ genër bē, ‘Bē mehōti sepa doḵ sa ḡaḡek, og su rëḵ mala nama na verōḵ yi rë.’ ⁵³ In ḡekuung bē kwesuu hil dobahë Abraham sën diiḵ wirek lo? Ḡekwesuu alam-denenër-ḡaḡek-rangāhsën sën dediik wirek lo ving-a? Log bē gwëḵo hong jaḵ meḡe-natu re?”

⁵⁴ Lob Yesu nër yah bē, “Bē senḡo ḡaḵo arëḡ jaḵ, og serëḵ natu ngāa meris. Rëḵ Amaḡ neḵo sarëḡ raḵ, Mehō sën ham nër bē ham amamin yi lo. ⁵⁵ Rëḵ ma geham su raḵ ni rë. Gaḵ sa, og seraḵ ni. Bē sa nanër nabë sa duḡin yi, og rëḵ sa mehō ḡaḡek kuungsën nabë ham. Rëḵ seraḵ ni ggovek ya besa nesepa loḵ yi ḡaḡek nivesa rot. ⁵⁶ Ham dobahë Abraham sën kwa vesa anon rot in bē gelë sa huk sënë, lob lë ggovek ya, lob ayo nivesa rot.”

⁵⁷ Lob alam Yuda denër bē, “Su hong ta mehōdahis luu menemadluho rë geyō

nahën, log maḵ ḡelë Abraham-a?" ⁵⁸Rëḵ Yesu nër yah vu sir bë, "Sa nanër vu ham yõnon rot nabë: Vu muḡinsën ḡAbraham su nedo rë, vu buk saga sa nado." ⁵⁹Dengö ḡaḡek saga lom deḵo ḡelõng raḵ in bë detengwa yi menadiiḵ, rëḵ Yesu vun yi loḵ alam ḡḡëp dub ayo, beto meyah dobnë.

Ḡaḡek Raḵ Mehö Mala Ḷenod

9 Yesu tetuu aggata meya, loḵ tōḵ raḵ mehö mala Ḷenod ti. ¹Yiḵ yō mala Ḷenod loḵ buk sën ata ḵo yi lo. ²Lob Yesu yi hur maluh deloḵ tepëḵ in yi bë, "Tato-vaha! Re vonḡ nḡaa nipaya lom sën ata ḵo yi to los mala Ḷenod-a? Degwa negḡëp vu mehö sënë yō yi nḡaa nipaya, ma vu ama lu ata hir nḡaa nipaya?"

³Lob Yesu nër yah vu sir bë, "Degwa su negḡëp vu mehö sënë yi nḡaa nipaya ma, vu ama lu ata hir nḡaa nipaya rë! Gaḵ nḡaa sënë yō raḵ yi in bë Anutu yi niwëëḵ natōḵ nam rangah. ⁴Gwëbeng hes yō nahën netum, gehil ḡevonḡ Mehö sën vonḡ sa meseyam lo yi huk. In rëḵ buk doḵ in hil, lob mehōti su yoh vu bë rëḵ ḡevonḡ huk rë. ⁵Buk sën sa nado dob agi, og setu dob sënë yi Rangah."

⁶Yesu nër nebë sënë log pesuv nyë ḵos loḵ dob, log sarōmin los, ḡejegwi loḵ mehö mala Ḷenod mala ḡahis, ⁷log nër vu yi bë, "Ḡena ḡejipek duḵ nḡagḡee Siloam!" (Arë sënë degwa nebë 'Vonḡ ya'). Lom ya meripek luḵ, lob mala tum, log yom.

⁸Lob yi alam begganḡnë ving alam sën denelë yi wirek loḵ buk sën neketag monë lu nḡaa vu alam lo delë medeloḵ tepëḵ bë, "Maḵ yiḵ mehö sën medo neketag alam in monë lu nḡaa wirek lo sënë?" ⁹Lom la deyoḡek bë, "Ëë-ë! Yiḵ mehö lo sënë!" Log la denenër bë, "Oo sagak mehö ngwë, rëḵ ni nebë mehö saga!" Rëḵ mehö sënë yi yō nër raḵ avi bë, "Yiḵ sa lo sënë!"

¹⁰Lom deloḵ tepëḵ yah vu yi bë, "Rëḵ malam nivesa raḵ nebë va?" ¹¹Loḵ nër yah bë, "Mehö sën denenër arë nebë Yesu lo sarōmin dob ving nyë ḵos ḡejegwi loḵ sa malaḡ, log nër vu sa bë, 'Ḡena ḡejipek duḵ nḡagḡee Siloam!' Lom seya meripek luḵ, lob sa malaḡ nivesa raḵ besa halë nyëḡ." ¹²Lob denër vu yi bë, "Mehö saga nedo tena?" Rëḵ nër yah bë, "Sa duḡin!"

¹³Lob deḵo mehö sën mala Ḷenod wirek lo, bedeya vu alam Parisai*. ¹⁴In Yesu sarōmin dob los nyë ḵos sënë betateḵin mehö sënë mala loḵ Buk-sewahsën-yi* ti. ¹⁵Lom mëm Parisai* deloḵ tepëḵ in mehö saga ḡḡökin bë, "Malam nivesa raḵ nebë va?" Loḵ nër yah vu sir bë, "Mehö saga jegwi dob rumengsën loḵ sa malaḡ, log seripek, lob sa malaḡ tum." ¹⁶Lob Parisai* la denër bë, "Mehö saga keyëh horek Buk-sewahsën-yi*, om maḵ Anutu su vonḡ yi yam rë." Rëḵ la denër bë, "Bë mehö nipaya ti, og su yoh vu bë rëḵ ḡevonḡ nḡaa böp nabë sënë rë!" Lob devasuh sir ya yu luu.

¹⁷Lom denër yah vu mehö mala Ḷenod bë, "Mehö sën vonḡ malam nivesa raḵ lo, rëḵ ḡenanër yi nabë va?" Loḵ nër yah bë, "Yi mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën ti!"

¹⁸Wirek mehö sënë mala Ḷenod, rëḵ gwëbeng mala netum, rëḵ alam Yuda su devonḡ ving sënë rë. ¹⁹Lob detahi mehö mala Ḷenod sënë ama lu ata yam, bedeloḵ tepëḵ in luho bë, "Maḵ melu nalumin sënë sën melu nër bë ata ḵo yi to los mala Ḷenod lo? Rëḵ nebë va sën gwëbeng nelë nyëḡ-ë?"

²⁰Lom ama lu ata denër yah bë, "Alu arak ni bë alu nalumin sënë, balu arak ni bë ata ḵo yi to los mala Ḷenod. ²¹Rëḵ alu su arak ni bë mala netum nebë va rë! Galu duḡin mehö sën tateḵin mala lo. Om ham ngo doḵ tepëḵ vu yi rë. Yi böp raḵ ḡgovek ya, om yō nanër yi ḡaḡek!" ²²Ama lu ata degḡoneng in alam Yuda lom denër nebë sënë. In alam

Yuda hir ggev denër gägek venuh bë: Bë mehöti nanër Yesu nabë yi Mesia, og rëk degetii yi na in dub-supinsën-yi. ²³ Yik raq degwa sënë sën ama lu ata denër bë, “Yi böp raq ggovek ya, om ham ngo dok tepëk vu yi.”

²⁴ Lob detahi mehö sën mala kenod lo beron ngwë ggökin bedenër vu yi bë, “Genanër gägek sënë gëp Anutu mala nabë genenër yonon! In he og he raq ni bë yi mehö nipaya.”

²⁵ Lob nër yah vu sir bë, “Maq yi mehö nipaya ma ma? Sa duğin. Gaq yik serak ngaa timu ni. Wirek sa malağ kenod, rëk gwëbeng sa malağ netum.”

²⁶ Lok delok tepëk yah bë, “Vong nebë va vu hong-a? Tatekin malam nebë va?”

²⁷ Rëk nër yah vu sir bë, “Senër vu ham ggovek, ma ham su ngo rë? Ma nebë va sën ham bë gwenğo nah gökin-ë? Maq ham bë nату yi hur maluh geving-a?”

²⁸ Lom deggo yi medenër bë, “Yik yi hur maluh hong saga! Gaq he, og Moses yi hur maluh he! ²⁹ He raq ni ggovek ya bë Anutu vengwëng ving Moses, gaq maq mehö saga yam vu tena? He duğin yi degwa.”

³⁰ Lom mehö sënë nër yah vu sir bë, “Alam-e! Ngaa sënë yö agga ti! Ham su raq degwa ni rë, rëk vong besa malağ netum! ³¹ Hil araq ni bë Anutu su nengo alam nijpaya hir gägek rë, gaq bë mehöti geqo Anutu arë jak los sepa dok yi gägek lo, og mëm Anutu rëk genğo aye. ³² Vu buk muğinsën sën Anutu tung yağek los dob lo rot beyam tøk gwëbeng, og su denër bë mehöti ata qo yi to los mala kenod rëk mehö ngwë tatekin mala rë. ³³ Bë Anutu su gevong mehö sënë nam rë, og su yoh vu bë rëk gevong ngaa nabë sënë rë.” ³⁴ Rëk denër yah vu yi bë, “Atam avëh nipaya meko hong los ngaa nipaya, lob gerig los ngaa nipaya, lok bë getatekin gägek vu he?” Denër bë sënë gedetii vu dub ayo meto meyah dobnë.

Yesu Nër Gägek Peggirinsën Rağ Alam Malaj Kenod

³⁵ Yesu ngo bë deruuk mehö sënë, lob sero menër vu bë, “Ayom neya timu vu Mehönon Nalu, ma ma?” ³⁶ Lok nër yah bë, “O mehö böp, Mehönon Nalu sënëk re? Genanër tato vu sa rë, lok mëm sëk ayoğ na timu vu yi.” ³⁷ Lom Yesu nër vu yi bë, “Gelë yi ggovek ya, mehö sënë sën gwëbeng yik nevengwëng ving hong-ë!”

³⁸ Lob mehö sënë nër bë, “Mehöbö, sayoğ neyök timu vu hong!” Log yun lus vu Yesu.

³⁹ Lob Yesu nër bë, “Seyam dob sënë in mehönon hir gägek natök rangah. Alam malaj kenod rëk malaj natum, galam sën denekuung bë malaj netum lo, og malaj kenod dok.” ⁴⁰ Lob Parisai* la denedo medenğo yi gägek sënë, lob delok tepëk vu yi bë, “Maq he malamin kenod ving-a?” ⁴¹ Rëk Yesu nër yah vu sir bë, “Bë ham malamin kenod, og ham ngaa nipaya su rëk gëp vu ham rë. Rëk ham nenër bë ham malamin netum, om ham ngaa nipaya nahën neggëp vu ham!”

Yesu Nër Gägek Peggirinsën Rağ Tete-sipsip-yi

10 “Sa nanër vu ham yonon rot nabë mehöti sën su neyoh ya sipsip hir tete avi rë genepesong ggök tete yu meneluk ya lo, og yi mehö-hodek-ata los begö-yi. ² Gaq mehö sën neyoh ya tete avi lo, og sipsip alaj yi. ³ Mehö sën neğin tete avi lo, og netahinin tete avi in bë sipsip alaj dok na geqo sir. Nelem yi sipsip lo arëj ti ti, geyi sipsip denenğo aye medeneyam beneqo sir to deneya dobnë. ⁴ Neqo yi sipsip meto deneya dobnë ggovek, log nemuğin geyi sipsip lo denetamuin yi, in deneraq aye ni. ⁵ Su rëk desepa mehö ngwë rë. Gaq rëk debeya in mehö ngwë in su deraq ayej ni rë.” ⁶ Yesu nër gägek peggirinsën sënë vu sir, rëk su deraq degwa ni rë.

Yesu Tu Sipsip Alaj

⁷ Nebë saga lom Yesu nër yah ggökin bë, “Sa nanër vu ham yönon rot nabë sengo ti tu sipsip hir tete avi. ⁸ Alam pin sën demuğın meyam denër bë Anutu vonğ sir yam lo, og sir alam-hodek-ata los begö-yi. Rëk sipsip su denğo ayej rë. ⁹ Gağ sengo ti tu tete avi. Bë mehöti nam vu sa in bë doğ na tete ayo, og rëk medo nivesa, lob doğ na tete ayo gegeto mena mega nos benah genom noh vu buk pin.

¹⁰ Mehö-hodek-ata su neyam in ngaa ngwë rë. Gağ neyam in bë godek sipsip gengis sir nadiik megevong rii jak sir. Gağ sa, og seyam in bë demedo malaj-tumsën medemedo los kwaj vesa. ¹¹ Sipsip alaj nivesa sa. Sipsip alaj nivesa, og nediik in doğ vu yi sipsip lo. Gağ hur sën denebağo yi lo, og su neğın sipsip nivesa rë. ¹² In su sipsip alaj yi soğek rë, om nelë bë anöo bemën neyam, og nevu sipsip geneveya meneya, ganöo bemën negga sipsip genetii sir ya denepalët loğ. ¹³ In mehö sënë nevonğ huk in bağosën mu gesu kwa nevo sipsip lo rë.

¹⁴ Gağ sa, og sa sipsip alaj nivesa. Sa narak sa sipsip lo nij, gesa sipsip lo den-erak sa niğ, ¹⁵ nebë sën Amağ rak sa niğ geserak Amağ ni. Om sa nadiik in se-doğ vu sipsip lo. ¹⁶ Log sa sipsip vahi denedo ving, rëk su denedo dob Yudea sënë rë. Om sëk gağo sir saga geving lom degenğo sayeğ medesepa doğ. Lob rëk sipsip pin denatu yu timu, galaj timu. ¹⁷ Amağ ahë neving sa in sëk nadiik in sir. Sëk nadiik gesëk vesag doğ nah gökin. ¹⁸ Nabë sa su ngoğekin nabë sa nadiik rë, og mehöti su yoh vu bë rëk ngis sa rë. Gağ sengo yoğekin bë sëk nadiik. Sa niğ wëek yoh vu bë sa nadiik, gesa niğ wëek yoh vu bë sëk vesag doğ nah gökin. Gağek sënë rëk anon jak noh vu sën Amağ nër vu sa lo.”

¹⁹ Alam Yuda denğo gağek sënë lob devasuh sir ya yu luu ggökin. ²⁰ Balam

ngahisekë denenër bë, “Memö nipaya gwang ya yi, om sën nenër gağek jeggin jeggın. Ma nebë va sën ham nebë nengamin vu yi gağek-ë?” ²¹ Gela denenër bë, “Nabë memö nipaya nevonğ yi, og su rëk nanër gağek nabë sënë rë! Bë memö nipaya, og su yoh vu bë gevong bemehö mala kenod sënë nivesa jak rë!”

Alam Yuda Desis Begö Rağ Avij Vu Yesu

²² Nelok buk-ayöong-yi og kwaj nevo buk sën dejom rak dub-vabuung-böp vu Yerusalem wirek lo bedenegga nos böp neyoh vu ta pin. ²³ Nebë saga lob Yesu vare neggök dub nenga-gelusën sën denenër bë Solomon yi yi lo, ²⁴ lob alam Yuda ya denare tetup yi, gedelok tepëk vu yi bë, “Rëk medo gwevonğ behe ayomin ketul doğ noh vu buk va la? Bë hong Kerisi*, og genanër rangah vu he.”

²⁵ Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Senër vu ham ggovek ya, rëk ham su nevonğ ving rë. Huk pin sën sa nehevong rak Amağ niwëek lo, og saga netato sa rangah. ²⁶ Ham su ayomin neyam timu vu sa rë, in su sa sipsip ham rë. ²⁷ Sa sipsip lo, og denenğo sayeğ, gesa narak nij, gedenetamuin sa. ²⁸ Gesëk gevong bedemedo malaj-tumsën degwata los degwata gesu rëk malaj nama rë. Gemehöti su yoh vu bë rëk geğo sir vër in sa nemağ rë. ²⁹ Amağ vonğ sir vu sa, log Amağ niwëek rot bekesuu ngaa pin, om mehöti su yoh vu bë rëk geğo sir vër in nema rë. ³⁰ In alu Amağ og yik aluu timu.”

³¹ Lom alam Yuda dejom gelong rak in bë detengwa yi menadiik. ³² Loğ Yesu nër vu sir bë, “Sa tato Amağ yi huk nivesa vesa ngahisekë vu ham, rëk ham kwamin nevo sa huk ti tena besën ham bë ngis sa jak gelong-ë?”

³³ Loğ alam Yuda denër yah vu yi bë, “He su kwamin vo huk nivesa ti behe bë angis hong jak gelong rë! Gağ genenër

ğägek jeggin jeggin. Honğ mehö dob yi mu, rëk genër honğ bē honğ Anutu.

³⁴Lom Yesu nēr yah vu sir bē, “Mağ ğägek neggēp loḵ horek sēn Anutu vo vu ham lo bē, ‘Senēr ham bē ham anutu’ ma ma? ³⁵Anutu nēr alam sēn vonğ yi ğägek ya vu sir wirek lo bē sir anutu, om hil su ayoh vu bē mehoo Anutu yi ğägek sēnē rē. ³⁶Rëk ham nēr vu Mehö sēn Ama ggooiñ raḵ bevonğ yam dob lo bē nenēr ğägek jeggin jeggin in nēr bē Anutu nalu yi! ³⁷Nabē sa su nehevong Amağ yi huk rē, og mēm ham su ayomin nam timu vu sa beyiḵ ggovek. ³⁸Rëk mu sa nehevong yi huk, om nabē ham su ayomin nam timu vu sa rē, og ham gwelē huk sēn sa nehevong-ē lo, lob ham jaḵ ni nabē Amağ nedo loḵ sa, gesa nado loḵ yi.”

³⁹Lob devong beron ngwē in bē degeḵo na ḵarabus, rëk ma geruu sir geto meya. ⁴⁰Bemēm yah meya vaseḵ bēl Yordan beyah tōḵ ya nyēğ sēn Jon neripek alam loḵ nyēdahis lo, benedo nyēğ sagu. ⁴¹Lob alam ngahiseḵē deyam vu yi bedenēr bē, “Mehö-neripek-alam Jon su vonğ ngaa böp rē, gaḵ ğägek pin sēn nenēr raḵ mehö aḡi, sēn anon raḵ.” ⁴²Lob sir ngahiseḵē ayoj neya timu vu Yesu vu sagu.

Lasarus Diik

11 Mehöti arē nebē Lasarus nedo Betania lob niraḵ meneggēp. Betania sēn Maria luho ari Marta hir nyēğ lo. ²Lob Maria sēn keseh ngaa reggu nivesa raḵ Yesu vaha gerevu raḵ yu viis lo sēn maluhnö Lasarus niraḵ. ³Nebē saga, lob avēhnö luho devong ğägek ya vu Yesu bē, “Mehöböp, mehö sēn ahēm neving rot lo, niraḵ!” ⁴Yesu ngo bē niraḵ rëk nēr bē, “Niraḵ, rëk mu niraḵsēn saga su rëk gevong menadiiḵ rē! Gaḵ niraḵ in bē tato Anutu niwēēk nam rangah bAnutu Nalu niwēēk natōḵ nam rangah geving.”

⁵Yesu ahē ving Marta lööho ari Maria lu maluhnö Lasarus rot. ⁶Rëk ngo bē Lasarus niraḵ lob nedo buk luu ving vu nyēğ sēn nedo lo, ⁷loḵ nēr vu yi hur maluh bē, “Hil anah mana distrik Yudea.”

⁸Lom yi hur maluh denēr vu yi bē, “Tatovaha! Alam Yuda nahēn denevonğ in bē detengwa honğ jaḵ gelöng, log bē ğenah meğena gökin-a?”

⁹Lom Yesu nēr yah bē, “Hes mala nemadluho-mevidek-luu neggēp yoh vu buk pin, lob bē mehöti na jaḵ rangah, og su rëk taleḵ rē, in nelē nyēğ. ¹⁰Ma bē mehöti na doḵ buk, og rëk taleḵ in nyēğ malakenu.”

¹¹Nēr nebē sēnē ggovek, loḵ nēr vu sir ggökin bē, “Hil mehö Lasarus neggēp ying rëk sēḵ na megee vu yi.” ¹²Lob yi hur maluh denēr bē, “Mehöböp, nabē neggēp ying, og rëk nivesa jaḵ nah pevis!” ¹³In dekuung bē neggēp ying mu, gaḵ mu Yesu nēr bē Lasarus diiḵ.

¹⁴Lom mēm Yesu tateḵin vu sir bē, “Lasarus diiḵ! ¹⁵Lob sa kwağ vesa in ham in sa su nado ving yi vu buk saga rē. Nebē saga om ham rëk ayomin nam timu vu sa, om hil ana vu yi.”

¹⁶Lom Tomas sēn denenēr yi nebē Pepid lo, nēr vu hur maluh vahi bē, “Maam ham na behil ana, gedengis hil behil nadiiḵ geving yi.”

Mehönon Dekedi Jaḵ Nah Vu Bedub Bedemedo Malaj-Tumsēn Degwa Yesu

¹⁷Log mēm Yesu ya beya verup, lob denēr vu bē Lasarus ya neggēp bedub yoh vu buk lubeluu ggovek. ¹⁸Lob Betania neggēp dus vu Yerusalem (ading yoh vu kilomita löö). ¹⁹Lob alam Yuda ngahi vu Yerusalem bedeyam vu Marta luho Maria in bē degevong beluho ayoj nivesa jaḵ doḵ buk sēn luho maluhnöj diiḵ lo. ²⁰Nebē saga lom Marta ngo Yesu bengö bē neyam, lob ya nebuu aggata. GeMaria nedo beggang.

²¹Lob Marta nêr vu Yesu bē, “Mehöböp, bē gemedo sēnē, og sa maluhnög su rēk nadiik rē.” ²²Rēk serak ni, bē gekwetağ ngaa ti vu Anutu og rēk bo vu hong̃.”

²³Loğ Yesu nêr yah vu yi bē, “Maluhnöm rēk kedi jak nah!” ²⁴Rēk Marta nêr yah vu bē, “Serak ni bē rēk kedi jak nah vu Buk-tamusēn, sēn alam pin rēk dekedi jak nah lo.” ²⁵Rēk Yesu nêr bē, “Mehōnon dekedi jak nah los demedo malaj-tumsēn degwa sa. Mehōti sēn ayo nam timu vu sa lo, nabē nadiik, og rēk medo mala-tumsēn.” ²⁶Galam sēn denedo malaj vesa gayoj neyam timu vu sa lo, su rēk denadiik bemalaj nama na verök yi rē. Gağ rēk demedo malaj-tumsēn degwata los degwata. Ėvong̃ ving gağek sēnē ma ma?”

²⁷Lob Marta nêr yah vu Yesu bē, “Ėē-ē Mehöböp! Sa hevong̃ ving hong̃ ggovek ya bē Mesia hong̃! Anutu Nalu hong̃! Mehö sēn Anutu nêr wirek bē rēk duk nam dob lo.”

Yesu Su

²⁸Marta nêr bē sēnē, log yah tahi ari Maria. Log ya patereng vu yi loğ begang̃ ayo bē, “Tatovaha verup nedo betahi hong̃.” ²⁹Maria ngo lob kedi rak pevis meya vu Yesu. ³⁰Yesu su verup begang̃ rē, geyö nahēn nedo nyög len ti sēn Marta ya metök vu yi loğ lo. ³¹Lom alam Yuda sēn denedo ving Maria ggöp begang̃ ayo lo, delē bē kedi rak pevis meya dobnē, lob detamuin yi, in dekuung bē neya in bē ngu jak bedub avi.

³²Loğ Maria tök ya nyög sēn Yesu nedo lo belē yi, lob petev meneggöp loğ vaha genēr vu yi bē, “Mehöböp, bē gemedo sēnē, og sa maluhnög su rēk nadiik rē!” ³³Yesu lē bē nesu, gelē alam Yuda deyam ving yi, medenesu ving. Lob kwa paya gayo maggin rot lom loğ tepök bē, “Ham bē meneggöp tena?” ³⁴Loğ

denēr bē, “Mehöböp, ġenam rēk gwelē!”

³⁵Lob Yesu su.

³⁶Lob alam Yuda delē medenēr bē, “Ham gwelē! Ahē neving mehö sēnē rot!” ³⁷Rēk la denenēr bē, “Mehö sēnē vong̃ bemehö mala kenod mala nivesa rak, om bē berup og mağ yoh vu bē rēk gevong̃ beyi mehö sēnē medo vesa geving gesu rēk nadiik rē, ma su yoh vu rē?”

Yesu Nêr BeLasarus Vesa Loğ Yah

³⁸Yesu ayo maggin rot beya meto bedub. Bedub saga yik waak ti gedepeka ġelöng böpata ti ggēr in avi. ³⁹Lob Yesu nêr bē, “Ham kwehe ġelöng saga na!” Loğ mehö sēn diik lo avēhnö Marta nêr bē, “Mehöböp! Diik mebuk lubeluu ya ggovek benivē rak!” ⁴⁰Rēk Yesu nêr yah vu yi bē, “Senēr vu hong̃ gwēbeng lo bē, nabē gwevong̃ geving, og rēk gwelē Anutu niwēek!”

⁴¹Lob mēm dekehe ġelöng ya, log Yesu vēr mala rak ya yağek genēr bē, “O Amağ! Sa ketağ vu hong̃ beğengo sa jom-raksēn ggovek ya. ⁴²Serak ni bē ġenengo sa jom-raksēn yoh vu buk, rēk sa kwağ nevo alam sēn denare ağı, gesa nanēr sēnē in bē dejak ni nabē ġevong̃ sa yam.”

⁴³Nêr bē sēnē log tahi niwēek bē, “Lasarus! Gweto ġenam dob!” ⁴⁴Lob mehö diiksēn Lasarus tur to meyam los tob sēn debom yi loğ lo. Devenir yi loğ tob ggöp vaha beya metök bağē, gengwē ggēr in mala. Lob Yesu nêr vu sir bē, “Ham gwepuh tob vēr in yi!”

Alam Devengwēng Rak Yesu Medenēr Bē Dengis Menadiik

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

⁴⁵Alam Yuda ngahisekē sēn deyam vu Maria lo, delē ngaa sēn Yesu vong̃, lob ayoğ ya timu vu yi. ⁴⁶Rēk sir la yah denēr ngaa sēn Yesu vong̃ ağı rangah vu alam Parisai*.

⁴⁷Lob alam-deneko-seriveng hir ggev losho Parisai* desupin sir ving Kaun-

sor medenër bē, “Hil rēk ġevonġ nabē tena? In mehō sēnē nevonġ nġaa bōp bōp nġahisekē. ⁴⁸ Bē hil aġōneng in yi ġevonġ nabē sēnē rot, og rēk alam pin ayoj na timu vu yi. Lob alam Rom rēk nam dekevoh hil hed dub-vabuung-bōp los alam pin.”

⁴⁹ Loġ hir mehōti arē nebē Kayapas nedo. Tu alam-deneġo-seriveng hir ggev bōp loġ ta saga, lob nēr vu sir bē, “Ham su neraġ nġaa ti ni rē. ⁵⁰ Om sēn ham su kwamin tōk raġ bē: Nabē mehō timu nadiiġ doġ nah alam pin bej, og mēm nivesa rē. In mēm alam pin su malaj nama.” ⁵¹ Rēk su nēr sēnē yoh vu yō kwa rē. Gaġ tu alam-deneġo-seriveng hir ggev bōp loġ ta ti saga, om yiġ netu mehō-nenēr-ranġahsēn ti ving menēr ġaġek ranġah raġ sēn Yesu rēk nadiiġ doġ nah alam Yuda bej lo. ⁵² Rēk mu su rēk nadiiġ in alam Yuda mu rē, gaġ rēk nadiiġ in ngupin Anutu nalu lo pin sēn denedo ya ya, bedenatu degwa timu.

⁵³ Lob dejoo ġaġek venuh loġ buk sēnē bē dengis yi menadiiġ. ⁵⁴ Lom Yesu su vare neyoh ranġah loġ alam Yuda malaj ggōkin rē, gaġ tah meya begganġ-bu ti arē nebē Epraim, sēn neggēp dus vu nyēġ-yumeris. Belosho yi hur maluh ya denedo sagu.

⁵⁵ Lob alam Yuda hir Buk-ggōksēn-yi* dus raġ, lob alam nġahisekē vu nyēġ pin derak medeya Yerusalem in bē desemu sir in dega nos-ggōksēn-yi. ⁵⁶ Gedene-sero Yesu. Denare dub-vabuung-bōp yi katum ayo, gedenenēr vu sir bē, “Ham kwamin nevo nebē va? Maġ Yesu su rēk nam gelē buk vabuung sēnē rē?” ⁵⁷ Galam-deneġo-seriveng hir ggev losho alam Parisai* denēr ggovek bē, “Bē mehōti raġ ni bē nedo bē tena, og nanēr tato vu he, mehe najom yi ahon.”

Maria Keseh Nġaa Reggu Nivesa Raġ Yesu Vaha

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

12 Yesu ya metōk ya Betania sēn nēr bemehō diiġsēn Lasarus kedi raġ vu bedub lo, gebuk nemadvahi-videk-ti nahēn neggēp in bē mēm degelē Buk-ggōksēn-yi*. ² Lom devonġ nos bōp vu Yesu vu nyēġ sēnē, lob Marta neruu nos geLasarus losho vatēvek medo denegga nos ving Yesu. ³ Lob Maria ġo nġaa reggu nivesa buayo bōp ti yam. Alam Yuda denerikin nġaa reggu nivesa saga raġ heljēnġ. Arē nebē nart beyi monē bō-pata rot. Lom Maria rikin raġ Yesu vaha, gerevu raġ yu viis, lob nġaa reggu nivesa saga reggu ya tagwavek loġ begganġ ayo pin. ⁴ Rēk yi hur maluh ti arē nebē Yudas Iskariot, mehō sēn rēk nanēr Yesu ranġah vu alam-begō-yi lo, nēr bē, ⁵ “Hil su bē ġevonġ balam debaġo nġaa reggu nivesa sēnē jaġ K300 in hil adoġ vu alam-kupek-masēn jaġ-a?” ⁶ Rēk su kwa vo alam-kupek-masēn lo yōnon benēr rē. Gaġ mehō-hodek-ata! In neġin Yesu losho yi hur maluh lo hir jej-monē-yi, lom neggodek monē sēn denetunġ loġ lo.

⁷ Rēk Yesu nēr bē, “Ham naġōōk! Genevonġ tahutahu raġ sa buk sēn dedev sa na lo. ⁸ Alam-kupek-masēn rēk demedo geving ham gesu rēk nama na rē, gaġ saġ su rēk medo geving ham hus ading rē!”

Alam-deneġo-seriveng Devengwēnġ Raġ Bē Dengis Lasarus Nadiiġ

⁹ Lob alam Yuda nġahisekē derak ni bē Yesu nedo Betania lom deyam vu yi. Rēk su deyam in bē degelē Yesu yō ti rē, gaġ deyam in bē degelē Lasarus sēn Yesu nēr bekedi raġ vu bedub lo geving. ¹⁰ Lom alam-deneġo-seriveng hir ggev dejoo ġaġek revuh ti bē dengis Lasarus nadiiġ geving. ¹¹ In alam Yuda nġahisekē

kwaj nevo Lasarus bayoj ya timu vu Yesu gedevuu alam-deneko-seriveng ya.

Yesu Loḵ Ya Yerusalem Nebë Mehö-los-bengö

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

¹² Alam ngahisekë yam denedo ggovek ya in bë dega nos böp ggöksën-yi, loḵ heng to lom denḡo Yesu bengö bë vonḡin berup Yerusalem. ¹³ Lom deḡo ḡapah meya denebuu yi vu aggata, lob depisek in yi bë:

“Hosana!

Anutu gevong semusemu vu Mehö sën neyam los Mehöböp niwëek lo!
Alam Israel hir mehö-los-bengö!”

¹⁴ Lob Yesu töḵ vu dogi meraḵ nedo. Yoh vu sën Anutu-yi-ḡapiya nër lo bë:

¹⁵ “Alam Sion*-e! Ham su göneng in ham rë!

Ham gwelë rë!

Ham mehö-los-bengö neyök vu ham.

Nedo raḵ dogi nalu meneyök!”

¹⁶ Vu muḡinsën yi hur maluh su de-raḵ ngaa sënë degwa ni rë, rëḵ nahub geYesu kedi raḵ garë böp raḵ ggovek, loḵ mëm kwaj vo yah ḡaḡek sën negḡep loḵ Anutu-yi-ḡapiya lo, lom de-raḵ ni bë anon raḵ yoh vu.

¹⁷ Lob alam ngahisekë sën denare ving Yesu genër beLasarus kedi raḵ betah yi in waḡ geto meyom lo, denër bengö ya meya. ¹⁸ Lob alam pin ya denebuu yi loḵ aggata, in denḡo bengö bë vonḡ ngaa böp sënë. ¹⁹ Lob Parisai* yah denër vu sir bë, “Kë! Ham lë! Hil hed ḡaḡek su rëḵ anon ḡaḵ rë, in alam pin yah deta-muin yi.”

Alam Grik* La Bë Degelë Yesu

²⁰ Log alam ngahi de-raḵ medeya Yerusalem loḵ buk vabuung sënë in bë deḡeḡo Anutu arë ḡaḵ gedega nos Buk-ggöksën-yi*. Balam Grik^{††} la deya ving, ²¹ lob deya vu Pilip sën yi nyëḡ Betsaida vu distrik Galilea lo bedeloḵ tepëḵ vu yi bë, “Mehö böp, he bë ḡalë Yesu.” ²² Lob Pilip ya menër vu Andreas, lob Andreas luho Pilip ya denër vu Yesu.

²³ Loḵ Yesu nër yah vu luho bë, “Buk sën Mehönon Nalu niwëek los arë böp natöḵ nam rangah lo dus raḵ. ²⁴ Sa nanër vu ham yönon nabë: Bë hil su ḡehin saköm ḡahis ti duk na dob bemengëḵ na rë, og yik saköm ḡahis timu saga beyö rëḵ medo. Rëḵ mu nabë duk na dob bemengëḵ na, og rëḵ nakip banon ngahisekë berup ḡaḵ. ²⁵ Mehöti bë ahë geving navi vu dob sënë, og rëḵ anon mala nama. ḡaḵ mehöti bë nidëlin navi vu dob sënë, og rëḵ medo mala-tumsën degwata. ²⁶ Bë mehöti gevongin nabë natu sa hur ti, og sepa doḵ sa vahaḡ. Lob nyëḡ sën sa medo lo, og sa hur lo rëḵ demedo nyëḡ saga geving sa. Mehöti bë natu sa hur ti, og rëḵ Anutu geḡo yi ḡaḵ.”

Yesu Nër Bë Rëḵ Dejekö Yi ḡaḵ Ḳelepeḡo

²⁷ “Sayoḡ maggin rot, om sëḵ nanër nabë va? Maḵ sëḵ nanër nabë, ‘Amaḡ, gweḡo sa vër in ngaa sën vonḡin natöḵ vu sa aḡi’? Ma! Sa su rëḵ nanër nabë sënë rë. ḡaḵ seyam sënë in bë sa ḡaḡo maggin nabë sënë. ²⁸ Om Amaḡ, ḡetato nim wëek los arëm böp na rangah!” Yesu nër nebë sënë log ḡaḡek ti yam vu yaḡek bë, “Sa tato nig wëek los arëḡ böp ya rangah

^{††} **12:20** Jon kevu bë alam Grik la deyam in bë degelë Yesu. Alam Grik sënë su alam Yuda rë. Rëḵ mu denḡo Anutu bengö bekwaj vo bë yik Anutu soḡek, lom denesepa loḵ yi horek medenejom raḵ vu yi. Lob deneya ving alam Yuda, lob sir sënë deya Yerusalem in bë degelë dub-vabuung-böp medenajom ḡaḵ dok. Loḵ tum denḡo Yesu bengö bedeya vu yi in bë degelë. Alam-yu-ngwë pin og su denesepa loḵ Anutu rë, ḡaḵ yik sir ti ti nebë sënë.

vorot, gesëk ãevong gökin nah!” ²⁹ Loã alam sën denare dus vu lo, dengo lob denër bẽ, “Vakuvek veröp!” Gela denër bẽ, “Angër ti nër ãagek vu yi!”

³⁰ Lom Yesu nër vu sir bẽ, “Ãagek sãnagi su yam in bẽ bo niwëek vu sa rẽ, gaã yam in ham. ³¹ Gwëbeng og Anutu joo alam dob sënë hir ãagek venuh ggovek ya bẽ rẽk bo nyëvewen dok nah vu sir yõnon. Log gwëbeng vongin juuk dob ala nipaya sën lo na. ³² Dejekö sa jak na vavunẽ, loã mëm sëã gëtah alam dok mehõnon pin medenam vu sa.”

³³ Yesu nër ãagek sënë in bẽ tato nabẽ rẽk dengis yi jak ãelepeko* menadiik.

³⁴ Loã alam denër yah vu bẽ, “He hango ãagek nebẽ sënë loã horek bẽ Mesia rẽk medo degwata los degwata. Rẽk nebẽ va sën genër bẽ dejekö Mehõnon Nalu jak na ãelepeko*-ẽ? Maã Mehõnon Nalu sagaã re?”

³⁵ Loã Yesu nër yah vu sir bẽ, “Yik Rangah rẽk medo geving ham dus teka geving. Lob ham medo mena jak Rangah sënë dok buk sën nahën nedo ving ham agi, in malakenu rẽk gërin ham. Mehöti bẽ na dok malakenu, og rẽk duãin nyëã sën neyoh lo. ³⁶ Om ham ayomin na timu vu Rangah sënë dok buk sën nahën nedo ving ham agi, log mëm ham ngo rẽk natu alam dob sënë hir rangah.”

Yesu nër nebẽ saga ggovek log vuu sir geya mevun yi.

Alam Yuda Ngahisekẽ Su Devong Ving Yesu Rẽ

³⁷ Yesu vong ngaa böp ngahisekẽ medenelẽ, rẽk su ayoj ya timu vu yi rẽ, ³⁸ lob mehõ-nenër-ãagek-rangahsën Yesaya yi ãagek anon raã nebẽ sënë. Sën kevu meneggëp nebẽ:

“Mehöböp, alam tena devong ving alu hed ãagek-a?
Log Mehöböp, re raã nim wëek ni?”

³⁹ Su deyoh vu bẽ ayoj na timu vu Yesu rẽ, in ãagek ngwẽ sën Yesaya kevu meneggëp lo anon jak geving. Sën nebẽ: ⁴⁰ “Anutu kebu malaj,

gevonã kwaj ma in sir,
in bẽ su rẽk degelẽ ngaa jak malaj los kwaj bo bedejak ni rẽ,
log su deyoh vu bẽ degërin ayoj nom vu sa,

besa gevonã nijvesa jak rẽ. Gerẽk nama!”

⁴¹ Yesaya lẽ Yesu niwëek los vunek vunek yaãek yi wirek, lom nër ãagek saga raã yi. ⁴² Rẽk mu alam ngahisekẽ ayoj ya timu vu yi, geggev la ving. Rẽk deneggõnengin alam Parisai*, lom su denër rangah rẽ, in kwaj nevo bẽ rẽk dejuuk sir in dub-supinsën-yi. ⁴³ Om su ahëã ving pangsën bẽ Anutu geão arëã jak rẽ. Gaã mëm ahëã ving pangsën rot bẽ mehõnon yõ degeão arëã jak.

Ãagek Raã Sën Yesu Gengö Alam Hir Ãagek Degwa

⁴⁴ Lom Yesu tahi ya rangah bẽ, “Mehöti sën ayo nam timu vu sa lo, og su ayo neyam timu vu sengö ti rẽ. Gaã ayo neya timu vu Mehö sën vong sa meseyam lo ving. ⁴⁵ Gemehöti sën gelẽ sa lo, og nelẽ Mehö sën vong sa meseyam lo ving. ⁴⁶ Seluã yam dob sënë nebẽ rangah in bẽ alam pin sën ayoj nam timu vu sa lo su demedo dok malakenu. ⁴⁷ Bẽ mehöti gengö sa ãagek rẽk su gevonã banon jak rẽ, og sa su rẽk ãevong nyëvewen dok nah vu yi rẽ. In sa su yam dob in bẽ gevonã nyëvewen vu mehõnon rẽ gaã seyam in bẽ gaã sir nom. ⁴⁸ Mehöti bẽ geruu demi vu sa gesu gebẽ nenga vu sa ãagek rẽ, og ngaa sën rẽk seggi yi betatekin nabẽ vong paya lo nedo. Yik ãagek sën sa nanër lo. Rẽk seggi yi menanër nabẽ geão nyëvewen nipaya dok nah vu Buk-tamusën. ⁴⁹ In sa su nehevong ãagek yoh vu sengö kwaã rẽ. Gaã Amaã sën vong sa meseyam lo, yõ nër ãagek pin sënë vu sa bẽ sa gevonã

los nanër. ⁵⁰Nër vu sa bë sa nanër yi gägek vu ham in ham medo malamin-tumsën degwata, geserak ni bë yi gägek saga yönon om sën senër.”

Yesu Ripek Yi Hur Maluh Vahaj

13 Alam Yuda hir Buk-vabuung-ggöksën-yi yö nahën geYesu rak ni bë buk dus rak ggovek ya bë gevuudob sënë genah vu Ama. Ahë neving yö yi alam sën denedo dob sënë vu muginsën rot meya verup lok buk sën diik lo.

²Medo denegga nos sehuksën lok Sattan lok ya Yudas Iskariot sën Simon nalu lo ayo ggovek ya bë gevonğ Yesu dok na alam Yuda nemaj. ³Rëk Yesu yö rak ni ggovek ya bë Ama lëein ngaa pin lok ya nema, berak ni ving bë Anutu vonğ yi yam, gerëk nah mena vu Anutu gökin. ⁴Lom Yesu kedi rak vu tevor mekah yi röpröp ngwë sën neröp ggök vavunë lo ya, log ko taor ti bevëh neggëp balo, ⁵log keseh bël lok ya perë böp ti betunğ ya, generipek yi hur maluh vahaj, generevu rak taor sën vëh neggëp balo lo.

⁶Lob neripek vahaj meverup lok Simon Pita. Lom Pita nër vu yi bë, “Mehöböp, bë gejipek sa vahağ-a?”

⁷Lob Yesu nër yah vu bë, “Gwëbeng og su gerağ ngaa sën sa nehevonğ agi ni rë. Gağ nahub rëk rëk gejak ni.”

⁸Lok Pita nër yah vu bë, “Su rëk gejipek sa vahağ rë! Gağ rëk nama!” Rëk Yesu nër yah vu yi bë, “Bë sa su jipek vaham rë, og alu su rëk nemad dok ti in huk rë.” ⁹Lob Simon Pita nër yah bë, “Om Mehöböp, su gejipek sa vahağ mu, gağ gejipek sa nemağ los sa yuğ geving!”

¹⁰Rëk Yesu nër bë, “Mehöti sën ripek yi ggovek lo, og yik rëk jipek vaha mu gökin, gağ anon pin niveseek rak ggovek ya, rëk mu su ham pin rë.” ¹¹In Yesu rak ni ggovek ya bë mehö saga rëk nanër yi rangah vu alam Yuda hir ggev, lom mëm nër bë, “Ham pin su nimin veseek rak rë!”

¹²Yesu ripek vahaj ggovek, log röp yi röpröp yah geto nedo. Log nër vu sir bë, “Mağ ham rak ngaa sën sa hevonğ vu ham-ë ni?” ¹³Ham nenër sa nebë Tatovaha los Mehöböp, lob ham nër yoh vu in sa nebë saga. ¹⁴Ham Mehöböp los Tatovaha sa, rëk seripek ham vahamin. Om ham jipek arimin lo vahaj geving nabë saga. ¹⁵In gwëbeng sa tato tahutahu vu ham, om ham gwëvonğ nabë sën sa hevonğ vu ham-ë. ¹⁶Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Hur ti su kesuu ala rë. Genabë mehöti gevonğ ngwë geğö gägek mena, og ngwë sën ko gägek meneya lo, su kesuu mehö sën vonğ yi ya lo rë. ¹⁷Bë ham jak ngaa saga ni, beham gwëvonğ nabë saga, og rëk ham kwamin vesa. ¹⁸Sa su nanër rak ham pin rë, gağ sengo rak alam sën sehoo in sir rak tu sa alam ggovek lo nij. Rëk gägek sën neggëp lok Anutu-yikapiya lo anon jak. Gägek sën nër nebë: Mehö sën negga nos ving sa, vër vaha rak in bağ sa. ¹⁹Gägek sën sa nanër vu ham lo su anon rak rë geyö nahën, rëk sa nanër vu ham namugin in bë nahub rëk natök rangah, lob ham rëk gwëvonğ geving sa nabë yik Mehö lo sënë. ²⁰Sa nanër vu ham yönon rot nabë: Mehöti bë gevonğ nivesa vu mehö sën sa gevonğ nöğ lo, og mehö saga vonğ nivesa vu sa nebë saga. Log mehöti bë gevonğ nivesa vu sa, og vonğ nivesa vu Mehö sën vonğ sa meseyam lo ving.”

Yesu Tato Mehö Sën Bë Rëk Nanër Yi Rangah Lo

(Mt 26:20-25; Mk

14:17-21; Lk 22:21-23)

²¹Yesu nër nebë saga ggovek, log ayo maggin genër bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë ham sënë ti rëk gevonğ sa dok na alam sën denelë sa paya lo nemaj.” ²²Lom yi hur maluh degët sir meyah meyom in sir duğin mehö sën Yesu nër gägek rak yi lo. ²³Log hur

maluh ti sën Yesu ahë neving yi lo^{††} nedo dus vu Yesu. ²⁴Lob Simon Pita të kwa in genër vu bë, “Gedok tepëk vu yi nabë nenër re!”

²⁵Lob kepë yi yah dus vu Yesu genër vu bë, “Mehöböp, genenër re saga?” ²⁶Lob Yesu nër yah vu bë, “Rëk sa dağoo nos teka sënë dok ğabum besebo vu yi. Og yik mehö lo sënë.” Lob dağoo nos kemu teka loğ ğabum bevo vu Yudas sën Simon Iskariot nalu. ²⁷Yudas vo nos vër ggovek log pevis geSatan loğ ya ayo. Yesu nër vu bë, “Ngaa sën bë gwevong lo, og gwevong pevis.” ²⁸Lom sir pin sën medo denegga nos los reggu saga lo sir ti su rak ğağek sën Yesu nër agi degwa ni rë. ²⁹Derağ ni bë Yudas neğın jej-monë-yi, lom vahi kwaj nevo bë mağ Yesu nër vu bë na bağo nos-buk-vabuung-yi borot. Ma, mağ nër vu bë bo ngaa vu alam sën denerağ vu in ngaa lo. ³⁰Log Yudas gga nos teka saga ggovek, log pevis meto meyah dobnë. To meyah log buk loğ.

Horek Mewis Ti

³¹Yudas to meyah dobnë ggovek, log Yesu nër bë, “Gwëbeng Mehönon Nalu niwëek los arë böp tøk yam ranğah ggovek ya, log Mehönon Nalu vong bAnutu niwëek los arë böp tøk yam ranğah ving. ³²Yönon, vong bAnutu niwëek los arë böp tøk yam ranğah, om Anutu rëk gevonğ beMehönon Nalu niwëek los arë böp natøk nam ranğah geving, om vongin gevonğ pevis. ³³Naluğ lo! Sa medo geving ham teka rë, loğ ham rëk sero sa nabë sën senër vu alam Yuda wirek lo nebë, ‘Ham su yoh vu bë rëk na nyëğ sën sëk na-ë rë.’ ³⁴Sa bë bo horek mewis ti vu ham nabë: Ham ahëmin geving ham. Ham ahëmin geving ham nabë sën sahëğ neving ham lo.

³⁵Bë ham ahëmin geving ham nabë sënë, og rëk alam pin dejağ ni nabë sa hur ham.”

Yesu Nër Vu Pita Bë Rëk Dah Yi Vun

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

³⁶Loğ Simon Pita loğ tepëk vu yi bë, “Mehöböp, rëk ğena tena?” Lom Yesu nër yah vu bë, “Su ğeyoh vu bë rëk ğesepa sa meğenam nyëğ sën sena-ë rë. Gağ nahub rë, loğ rëk ğetamuin sa.” ³⁷Rëk Pita nër bë, “Mehöböp! Sa su rëk sepa hong mena pehi rë in va? Sëk nadiik in hong!”

³⁸Lob Yesu nër yah bë, “Rëk ğenadiik in sa yönon-a? Sa nanër vu hong yönon rot nabë pehi sënë og kökrëeh su rëk ngu rë, log rëk gedah sa vun beron löö!”

Yesu Neli Hil Ya Vu Anutu

14 “Ham su göneng in ham. Ham ayomin na timu vu Anutu, gayomin nam timu vu sa geving. ²Amağ yi begganğ los ayo ngahisekë neggëp. Bë nama, og sa su rëk nanër vu ham wirek nabë sena ğero nyëğ vu ham rë. ³Rëk nyëğ neggëp, om sën sena ğero vu ham govek rë, loğ mëm senom meğako ham jağ geving sa in nyëğ sën sa medo lo, og ham rëk medo geving. ⁴Log nyëğ sën sa bë na lo, og ham rağ yi aggata ni ggovek.”

⁵Rëk Tomas nër yah vu yi bë, “Mehöböp, ğena tena? He duğın! Lob he rëk ajağ aggata saga ni nabë va?”

⁶Lom Yesu nër vu yi bë, “Aggata sa, geğağek anon los mala-tumsën degwa sa. Mehöti su rëk noh aggata ngwë mena vu Amağ rë, gağ rëk nama! Gağ yik senğo timu. ⁷Bë ham jağ sa niğ, og ham rağ Amağ ni ving. Gwëbeng ham rağ ni, in ham lë yi ggovek.”

^{††}13:23 Mehö sën Yesu ahë neving yi lo og mağ yik yi Jon, rëk mu yö kevu ğapiya om sën lah yi vun bekevu meneggëp vunsën.

⁸Rêk Pilip nêr yah vu bê, “Mehöböp, gë tato Amam vu he, loḵ mêm he kwamin vesa.”

⁹Rêk Yesu nêr yah vu bê, “Pilip! Sa nado hus adingsekê rot ving ham, rêk ngo ghenahên gesu geraḵ sa niḡ rê? Alam sên delê sa lo, og yîḵ nebê delê Amaḡ. Ma genêr bê ‘Gë tato Amam vu he’ in va? ¹⁰Ma su gevonḡ ving bê Amaḡ nedo loḵ sa gesa nado loḵ Amaḡ rê? Gaḡek sên sa nanêr vu ham lo, og sa su nehevong yoh vu sengo kwaḡ rê, gaḵ Amaḡ sên nedo loḵ sa lo yö nevonḡ yi huk. ¹¹Ham gwevonḡ geving sa gaḡek sênê nabê sa nado loḵ Amaḡ, gAmaḡ nedo loḵ sa! Bê nama, og ham kwamin bo huk pin sên sa nehevong lo, lom ham gwevonḡ geving saga. ¹²Sa nanêr vu ham yönon rot nabê: Bê mehöti ayo nam timu vu sa, og yîḵ rêk gevonḡ huk pin nabê sên sa nehevong agi geving. Log rêk gevonḡ huk böpata rot kesuu sehög, in sa nayah vu Amaḡ. ¹³Log ngaa pin sên ham kwetaḡ in jaḵ sarêḡ lo, og sêḵ gevonḡ vu ham, in sa gevonḡ bAmaḡ niwêek los arê böp natöḵ nam rangah nabê saga. ¹⁴Bê ham kwetaḡ in ngaa jaḵ sarêḡ, og sêḵ gevonḡ vu ham.”

Yesu Nêr Bê Rêk Gevonḡ Anon Vabuung Nam

¹⁵“Bê ham ahêmin geving sa, og rêk ham sepa doḵ sa horek. ¹⁶Lob sêḵ ketaḡ na vu Amaḡ, lob rêk gevonḡ ham Mehö ngwê nam in gadu ham los gevonḡ niwêek vu ham, gerêḵ medo geving ham degwata los degwata. Mehö sênê yîḵ yi Anon Vabuung begaḡek anon ala yi. ¹⁷Alam sên denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, og su deyoh vu bê degeḵo yi rê, in su delê yi bederaḵ ni rê. Rêk hameḵ ham raḵ ni. In nedo ving ham, gelok nedo ham ayomin. ¹⁸Sa su rêk gevu ham meham medo kwetul doḵ nabê hur meten rê. Gaḵ sêḵ nom vu ham. ¹⁹Buk su hus ading rê galam sên de-

nesepa loḵ aggata-dob-yi lo pin su rêk degelê sa gökin rê, gaḵ hameḵ rêk gwelê sa. Sa nado malaḡ-tumsên, om ham rêk medo malamin-tumsên geving. ²⁰Doḵ buk saga og ham rêk jaḵ ni nabê sa nado loḵ Amaḡ, geham nedo loḵ sa, gesa nado loḵ ham. ²¹Mehöti sên geḵo sa horek mesepa doḵ nivesa lo, og mehö sênê ahê neving sa. Lom bê mehöti ahê geving sa, og Amaḡ rêk ahê geving yi, gesahêḡ geving yi geving, gesêḵ tateḵin sa vu yi bejaḵ sa niḡ.”

²²Yesu nêr nebê sênê, lom mehö ngwê arê nebê Yudas, saga su Iskariot rê, nêr vu Yesu bê, “Mehöböp, genêr va saga? Sên bê gë tato hong rangah vu he gesu rêk gë tato hong vu alam sên denesepa loḵ aggata-dob-yi lo rê-ê? Saga nabê va?”

²³Loḵ Yesu nêr yah vu bê, “Bê mehöti ahê geving sa, og rêk sepa doḵ sa gaḡek megero, lob mêm Amaḡ rêk ahê geving yi, galu rêk anam medo geving yi. ²⁴Mehöti bê su ahê geving sa rê, og su rêk sepa doḵ sa gaḡek rê. Gaḡek sên ham nengo lo, og su sengo ti sa ngaa rê, gaḵ yam ggêp Amaḡ sên vonḡ sa meseyam lo. ²⁵Sa nahên nado ving ham gesenêr gaḡek sênê vu ham. ²⁶Gaḵ Mehö sên doḵ vu ham anon lo, sagaḵ Anon Vabuung sên Amaḡ rêk gevonḡ nom los sa niḡ wêek doḵ nah sa böḡ lo, og rêk tateḵin ngaa pin vu ham los bêr ham kwamin jaḵ beham kwamin bo ngaa pin sên senêr vu ham. ²⁷Sa bê na jaḵ om sa gevonḡ beham ayomin geto revuh. Sa nehevong beham ayomin neto revuh nebê sên sayoḡ neggêp revuh lo. Alam sên denesepa loḵ aggata-dob-yi lo, og su deyoh vu bê degevonḡ beham ayomin geto revuh rê, gaḵ saḵ seyoh vu om sa nehevong. Om mêm ham su newamin jaḵ, geham su göneng in ham. ²⁸Ham ngo sa gaḡek sên senêr vu ham bê sa gevu ham gesena rêk sêḵ nom vu ham. Bê ham ahêmin neving sa, og ham kwamin

vesa in sa naya vu Amağ, in Amağ og böp bekesuu sa. ²⁹Ğağek sënë yö nahën gesa nanër vu ham namuğın, in nabë anon jak og ham jak ni.

³⁰Sa su rëk nanër ğağek pangşen rot vu ham rë, in dob sënë ala nipaya vonğın berup, rëk mu su yoh vu bë rëk kepë sa rë. ³¹Sa bë alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo dejak ni nabë sahëğ neving Amağ, gesa nehevongŋŋaa yoh vu ğağek sën Amağ vonğ vu sa meseyam in lo. Om ham kwedi jak mehıl ana!”

Yesu Nër Bë Tu Wain Jes Degwa

15 “Wain jes degwasekë soğek sa, ğAmağ tu wain ala. ²Sa nemağ pin sën su denesis anoj rë lo, og Amağ neketöv vër menetë ya, gesa nemağ nivesa pin sën denesis anoj lo, og neketöv dus genetongın, in bë dengis anojŋahisekë rot. ³Lob ğağek sën senër vu ham ggovek lo, tongın ham ggovek ya nebë saga. ⁴Ham medo doğ sa, loğ mëm sëk medo doğ ham. Bë ham su medo doğ sa rë, og ham su rëk ngis anomin rë. Sa tahu rağ nema sën su rağ nare jes rë lo, in saga su yoh vu bë ngis anon rë. ⁵Wain jes sa, genema ham. Mehöti sën nedo loğ sa gesa nado loğ yi lo, og rëk ngis anonŋahisekë rot. Bë sa su medo geving ham rë, og ham su yoh vu bë rëk gwevongŋŋaa ti niröp rë. ⁶Mehöti bë su medo doğ sa rë, og rëk mala nama nabë wain nema sën deneketöv vër benebebov ya lob denesupin beya denevesi rağ ya nengwah lo.

⁷Nabë ham medo doğ sa gesa ğağek medo doğ ham yönon, lom nabë ham ahëmin gevingŋŋaa ti bekwetag, og rëk ham gweko. ⁸Bë ham ngis anominŋahisekë, og saga rëk geğo Amağ arë jak los tato niwëek, lob ham rëk natu sa hur. ⁹Sahëğ neving ham nebë sën Amağ ahë neving sa, om ham su gwetah ham vër in sa ahëğ-vingsën saga. ¹⁰Bë ham sepa doğ sa horek, og sëk ahëğ gev-

ing ham pangşen, nabë sën sa nesepa loğ Amağ yi horek, gahë neving sa pangşen lo. ¹¹Senër ğağek pin sënagi yök vu ham, in bë ham kwamin vesa nabë sa, beham kwamin-vesasën ğerin ham ayomin los dahis.

¹²Sa horek nebë: Ham ahëmin geving ham nabë sën sahëğ neving ham. ¹³Mehöti bë nadiik doğ nah yi alam lo bej, og ahë neving sir kesuu sën mehönon pin ahëğ neving hir alam lo. ¹⁴Log nabë ham sepa doğ sa horek sën sevo vu ham lo, og ham tu salam yönon. ¹⁵Om sa su rëk nanër ham gökin nah nabë sa hur meris ham rë, in hur meris og sir duğın huk sën alaj kwa nevo bë gevonğ lo. Gağ senër ham bë ham tu sa alam soğek, inŋŋaa pin sën sa nehanğo ggëp Amağ lo, og senër rangah vu ham ggovek ya. ¹⁶Ham su hooın sa rağ rë, gağ sehooın ham rağ mehevongŋŋaa ya in bë ham ngis anominŋahisekë beham anomin saga medo degwata. Lom nabë ham kwetagŋŋaa ti jak sarëğ vu Amağ, og rëk bo vu ham. ¹⁷Lob sa horek nebë sënë: Ham ahëmin geving ham!”

Yesu Nër Bë Alam Sën Denesepa Loğ Aggata-dob-yi Lo Rëk Degevonğ Begö Vu Yesu Yi Alam

¹⁸“Alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo, bë ahëğ sengen vu ham, og ham jak ni nabë ahëğ sengen vu sa nebë saga muğın. ¹⁹Bë ham degwa vu dob, og rëk alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo ahëğ geving ham, in ham los degwa timu. Rëk ma geham su degwa vu dob rë. Sehooın ham rağ loğ alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo, om sën ahëğ sengen vu ham. ²⁰Ham kwamin bo ğağek sën senër vu ham lo bë: Hur ti su kesuu ala rë. Dedeginengin sa rağŋŋaa maggin, om rëk dedeginengin ham jakŋŋaa maggin nabë saga geving. Gağ bë desepa doğ sa ğağek, og rëk desepa doğ ham ğağek geving. ²¹Rëk mu mehönon rëk

degevonḡ nij paya vu ham in salam ham, in su derak Mehö sên vonḡ sa meseyam lo ni rē. ²²Bē sa su nam nanēr ḡaḡek rangah vu sir rē, og su rēḡ degeruu demij vu sa bengaa nipaya ḡēp vu sir rē. Rēḡ seyam nēr vu sir, om gwēbeng sēnē su yoh vu bē dedahun jak hir ngaa nipaya rē. ²³Mehōti bē gelē sa paya, og nelē Amaḡ paya ving nebē saga. ²⁴Ngaa bōp bōp sên mehōti su vonḡ wirek rē lo, bē sa su nam ḡevonḡ medegelē rē, og su rēḡ degeruu demij vu sa bengaa nipaya ḡēp vu sir rē. Rēḡ delē bē sa nehevonḡ ngaa bōp ngahiseḡē nebē sēnē, lom nahēn denelē alu Amaḡ paya. ²⁵Nebē saga in bē ḡaḡek sên dekevu meneg-ḡēp loḡ hir horek lo anon jak nabē: Denelē sa paya meris mu gedegwa ma. ²⁶Lob Mehō-dok-vu-ham, Anon Vabuung ḡaḡek-anon-yi sên yam vu Amaḡ lo, sên sēḡ ḡevonḡ vu Amaḡ menom vu ham lo, og rēḡ tateḡin sa degwa. ²⁷Geham rēḡ tateḡin sa degwa rangah nabē saga ḡev-ing, in ham nedo ving sa vu muḡinsēn mejom ahon menedo.

16 Senēr ḡaḡek sēnē vu ham in bē ham su bēs bemalamin nama. ²Alam rēḡ dejuuk ham in hir dub-supinsēn-yi, gebuk rēḡ berup lob dengis ham beham nadiiḡ, gerēḡ degekuung nabē sagaḡ denevonḡ Anutu yi huk. ³Rēḡ degevonḡ ngaa saga pin in su derak Amaḡ ni rē, besu derak sa niḡ rē. ⁴Om senēr ḡaḡek saga vu ham vorot, in nabē buk saga natōḡ vu ham, og ham kwamin bo nah ḡaḡek sên senēr vu ham lo.”

Yesu Tateḡin Anon Vabuung Yi Huk

⁵“Vu muḡinsēn sa su nēr ḡaḡek nebē sēnē vu ham rē, in sa nahēn nado ving ham. Log gwēbeng sa bē nah mena vu Mehö sên vonḡ sa meseyam lo, rēḡ ham ti su loḡ tepēḡ in sa bē, ‘Ḡēya tena?’ rē, gema. ⁶Senēr ḡaḡek saga vu ham gwēbeng, lob ham ayomin maggin rot. ⁷Rēḡ sa nanēr ḡaḡek anon sēnē vu ham

bē sa nayah in bē doḡ vu ham. Bē sa su nah rē, og ham Mehö sên doḡ vu ham lo su rēḡ nom vu ham rē. Gaḡ senah loḡ mēm sēḡ ḡevonḡ nom vu ham. ⁸Mehö saga rēḡ nam, lob rēḡ tateḡin vu alam sên denesepa loḡ aggata-dob-yi lo nabē ngaa nipaya negḡēp vu sir, gengaa nivesa negḡēp vu sa, lob rēḡ tateḡin nabē nyēvewen rēḡ natōḡ vu sir. ⁹Rēḡ tateḡin nabē ngaa nipaya negḡēp vu sir in su ayoj neyam timu vu sa rē. ¹⁰Gerēḡ tateḡin nabē ngaa nivesa negḡēp vu sa, in seyah meya vu Amaḡ geham su nelē sa ggōḡin yah rē. ¹¹Gerēḡ tateḡin nabē denatōḡ vu nyēvewen in Anutu nēr ggovek bē dob sēnē ala nipaya rēḡ natōḡ vu yi ngaa nipaya nyēvewen. ¹²Sa ḡaḡek ngahiseḡē rot sên sa bē nanēr vu ham lo negḡēp, rēḡ ham nahēn gesu yoh vu bē ham jak ni venuh rē. ¹³Gaḡ mēm Anon Vabuung ḡaḡek-anon-yi nam lo, lob mēm rēḡ tateḡin ḡaḡek anon los dahis vu ham beham jak ni. In su rēḡ nanēr yō yi ḡaḡek rē. Gaḡ ḡaḡek sên ngo lo, sên rēḡ nanēr, gerēḡ nanēr ḡaḡek sên nahēn gesu anon rak rē lo rangah vu ham borot. ¹⁴Rēḡ geḡo sarēḡ jak, in rēḡ geḡo ḡaḡek vu sa benom nanēr rangah vu ham. ¹⁵Amaḡ yi ngaa pin tu sa ngaa, om sên senēr rak Mehö saga bē rēḡ geḡo ḡaḡek vu sa menom nanēr rangah vu ham.”

Yesu Nēr Bē Ayoj Maggin Rēḡ Ḡērīn Natu Kwaj Vesa

¹⁶“Buk su rēḡ hus ading rē lob ham su yoh vu bē rēḡ gwelē sa rē, log buk su rēḡ hus ading rē gaḡ ham rēḡ gwelē sa göḡin.”

¹⁷Lob yi hur maluh lo yō deloḡ tepēḡ vu sir bē, “Nenēr ḡaḡek va sēnē? Bē, ‘Buk su rēḡ hus ading rē lob hil su ayoh vu bē rēḡ ḡalē yi rē, log buk su rēḡ hus ading rē lob hil rēḡ ḡalē yi göḡin-ē.’ Log nēr ving bē neya vu Ama-ē? ¹⁸Nēr bē buk

su rëk hus ading rë sënë degwa nebë va? Hil duğın yi gägek saga!”

¹⁹Lom Yesu rağ ni bē denevonğın bē dedok tepëk in yi, lom nēr vu sir bē, “Ham neloğ tepëk in ham in sa gägek saga sēn senēr bē buk su rëk hus ading rē lob ham su yoh vu bē rëk gwelē sa rē, log buk su rëk hus ading rē lob ham rëk gwelē sa gökin. ²⁰Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Ham rëk ngu bō-pata, gekwamin paya paya, galam sēn denesepa loğ aggata-dob-yi lo rëk kwaj vesa. Ham rëk kwamin paya, rëk mu ham kwamin paya saga rëk gērın natu kwamin vesa. ²¹Avēh ti bē bimeng in geko nalu, og ayo maggin rot in vanē tōk vu yi, loğ nabē mēm geko nalu govek lo, og mēm su rëk kwa bo vanē lo gökin nah rē, gağ kwa vesa in ko nalu metu yi ngaa ggovek ya. ²²Lob ham nebē saga. Ham ayomin maggin gwēbeng, rëk sēk galē ham gökin, lob mēm ham rëk kwamin vesa rot gemehōnon su deyoh vu bē degevonğ beham kwamin paya gökin nah rē. ²³Vu buk agu ham su rëk dok tepëk in ngaa ti nah vu sa rē. Sa nanēr vu ham yōnon rot nabē: Bē ham kwetağ ngaa ti vu Amağ jağ sarēğ, og rëk gevonğ vu ham. ²⁴Wirek ham su kwetağ ngaa ti rağ sarēğ rē. Bē ham kwetağ, og ham rëk gweko lom ham kwamin vesa rot.”

Yesu Kesuu Ngaa-dob-yi Pin

²⁵“Senēr gägek pin sënë vu ham rağ gägek peggirinsēn mu. Gağ buk vonğın berup, lob sa su rëk nanēr vu ham jağ gägek peggirinsēn gökin rē, gağ sēk nanēr Amağ degwa gēp rangah vu ham. ²⁶Lob buk saga bē berup, og rëk ham kwetağ ngaa vu yi jağ sarēğ. Sa su nēr bē sēk ketağ vu Amağ in ham rē, ²⁷in Amağ yō kwa pesivin ham, in ham ahēmin neving sa geham vonğ ving bē sa nado vu Anutu beseyam. ²⁸Sa nado ving Amağ beseluğ yam dob. Log sa hevongın gē-

vuu dob sënë, gesenah mena vu Amağ gökin.”

²⁹Lob yi hur maluh denēr yah vu yi bē, “Kē! Mēm gwēbeng genēr neggēp rangah, gesu genēr rağ gägek peggirinsēn rē. ³⁰Gwēbeng he rağ ni ggovek bē gerağ ngaa pin ni meğenedo. Su hong duğın mehōnon hir tepëk rëk mehō la denēr vu hong rē. Sënë vonğ behe hevong ving bē Anutu vonğ hong yam.”

³¹Lom Yesu nēr yah vu sir bē, “Gwēbeng ham vonğ ving sa? ³²Om ham gwengō rē! Buk dus rağ, lob tōk yam ggovek ya, geham rëk kwetëkin beham ti ti nah mena bōmin, gesengō perurek timu rëk medo. Rëk sa su perurek timu ngo rëk medo rē, in Amağ nedo ving sa. ³³Senēr gägek pin sënë vu ham in bē ham kwamin bo sa gemēm ayomin geto revuh. Vu dob sënë ngaa maggin rëk değinengin ham, rëk mu ham su newamin jağ, in sa kepeğ dob sënë ala ni-paya ya ggovek ya.”

Yesu Jom Rağ In Yi Hur Maluh

17 Yesu nēr saga ggovek log varah mala rağ yağek gejom rağ bē:

“Amağ, buk verup ggovek ya, om gētato nalum niwēek los arē bōp natōk nam rangah in lob mēm nalum gevonğ benim wēek los arēm bōp natōk nam rangah. ²Ğevonğ besetu mehōnon pin alaj in bē sa gevonğ balam pin sēn gevonğ sir vu sa lo demedo malaj-tumsēn degwata los degwata. ³Log nabē de-jağ nim nabē Anutu anon perurek timu hong, los de-jağ Yesu Kerisi sēn gevonğ yam lo ni, og saga rëk gevonğ bedemedo malaj-tumsēn degwata los degwata. ⁴Sa hevong benim wēek los arēm bōp tōk yam rangah vu dob, gesa semu huk sēn gevonğ vu sa bē sa gevonğ lo ggovek ya.

⁵ O Amağ, gwevonğ besa niğ wëëk los arëğ böp natök nam rangah gökin nabë sën neggëp rangah wirek loğ buk sën sa nado ving hong gedob yö nahën lo.

⁶ Sa tatekin hong degwa rangah vu mehönön sën gehooïn sir rak vu sa vu dob lo. Hong alam saga, loğ gevong sir vu sa, lom desepa loğ hong gağek. ⁷ Lob gwëbeng derak ni ggovek ya bë ngaa pin sën gevong vu sa lo, og yö yam vu hong timu. ⁸ In gağek sën gevo vu sa lo, og sevo vu sir bedeko rak bedevong ving rot bë sa vu hong meseyam. Bedevong ving bë gevong sa yam. ⁹ Sejom rak in sir sënë. Sa su jom rak in alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo rë, gağ sejom rak in sir sën gevo vu sa lo, in hong alam sir. ¹⁰ Salam pin tu hong ngaa, gehong alam pin tu sa ngaa, lob sir pin sënë detato sa niğ wëëk los arëğ böp rangah.

¹¹ Sa su rëk medo dob rë, gağ sir yö rëk demedo gesenök vu hong. O Amağ Vabuung! Gweğin alam sën gevong vu sa lo jak nim wëëk, in demedo jevuh ti nabë sën alu nado revuh ti agi. ¹² Sën sa nahën nado ving sir lo, og sa neheğin sir sën gevong vu sa lo rak nim wëëk. Sa neheğin sir rot gesir ti su mala ma rë, gağ yik mehö nipaya timu sën vongin mala nama lo, saga mala maya verök yi, in gağek sën neggëp loğ hong kapiya lo anon jak. ¹³ Gwëbeng sënë sa bë nök vu hong, rëk sa nanër gağek sënë vu dob in sir pin kwaj vesa rot nabë sa. ¹⁴ Sevo hong gağek vu sir, lob alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo delë sir paya in su denesepa loğ aggata-dob-yi rë nebë sën sa su nesepa loğ aggata-dob-yi rë lo. ¹⁵ Sa su ketağ vu hong bë gwëko sir vër in dob rë, gağ sa ketağ vu hong bë gweğin

sir vu Mehö Nipaya. ¹⁶ Sir og su denesepa loğ aggata-dob-yi rë, nebë sën sa su nesepa loğ aggata-dob-yi rë lo. ¹⁷ Gwevonğ bedejak gağek anon ni venuh, loğ mëm rëk denatu hong hur niröp jak saga, in hong gağek og gağek anon. ¹⁸ Sa hevong sir medeneya vu alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo, nebë sën gevong sa meseyam vu alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi agi. ¹⁹ Sa dahun sa besetu hong hur niröp in bë sedok vu sir bedejak gağek anon ni venuh medenatu hong hur niröp nabë saga geving. ²⁰ Sa su ketağ in sir sënë mu rë, gağ sa ketağ in alam sën rëk degenço hir gağek bayoj nam timu vu sa lo ving.

²¹ O Amağ! Gwevonğ sir pin demedo jevuh ti nabë sën genedo loğ sa, gesa nado loğ hong lo, lob hil pin medo jevuh ti, in alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo dejak ni medegevonğ geving nabë gevong sa meseyam. ²² Log nim wëëk sën gevo vu sa lo, og sevo vu sir in demedo jevuh ti nabë sën alu nado revuh ti agi. ²³ Sa nado loğ ayoğ nebë sën genedo loğ sayoğ lo, in bë demedo jevuh ti borot, galam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo dejak ni nabë gevong sa meseyam, los dejak ni nabë ahëm neving sir nebë sën ahëm neving sa.

²⁴ O Amağ! Ahëm neving sa wirek loğ buk sën dob yö nahën gesu getung rë lo rot, lob gevong nim wëëk los arëm böp vu sa, om sa bë salam sën gevong vu sa lo demedo geving sa dok nyëğ sën sëk medo dok lo in degelë sa niğ wëëk los arëğ böp saga.

²⁵ O Amağ, Mehö yohvu! Alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo su derak nim rë, gağ sa og serak nim gesir sënë derak ni bë gevong

sa meseyam. ²⁶ Senër hong degwa vu sir, gesëk medo nanër. In ahëvingsën na menoh vu sir geving nabë sën ahëm neving sa lo, log sa medo doḱ ayoj.”

**Yudas Nër Yesu
Rangah Vu Alam-begö-yi**

(Mt 26:47-56; Mk
14:43-50; Lk 22:47-53)

18 Yesu jom raḱ ggovek log to meya ving yi hur maluh meya devaseḱ bël Kidron, meya deto huk oliv* yi ti ggëp nyëḡ saga. Lob Yesu losho yi hur maluh ya deluḱ ya. ² Log Yudas sën nër yi rangah lo, yö raḱ huk saga ni vorot, in Yesu losho yi hur maluh denesupin sir ggëp saga buk ngähi. ³ Lob ḱo alam-begö-yi yu ti ving alam-deneḱo-seriveng hir ggev lo hir hur los Parisai* lo hir hur la bedeya huk saga. Detaggi nengwah los ram bedeko ngaa-begö-yi sepa. ⁴ Yesu raḱ ngaa pin sën vongin natök vu yi lo ni vorot, lom ya vu sir meloḱ tepëḱ bë, “Ham nesero re?” ⁵ Rëḱ denër yah vu bë, “Yesu Nasaret!”

⁶ Lom Yesu nër yah vu sir bë, “Sa lo sënë!” Lob Yudas sën tato yi rangah lo nare ving sir. Yesu nër vu sir bë, “Sa lo sënë!”, lom deyah raḱ demij medekepë meya deneggëp dob. ⁷ Lom Yesu loḱ tepëḱ in sir ggökin bë, “Ham nesero re?” Loḱ denër yah bë, “Yesu Nasaret!” ⁸ Loḱ Yesu nër yah bë, “Senër vu ham ggovek ya bë yik sa lo sënë! Nabë ham nesero sa, og ham gwevong alam sënë geto dena.” ⁹ Nër bë saga in yi ḡaḡek sën nër vorot lo anon jaḱ nabë, “Sir sën ḡevong sir vu sa lo, og sir ti su rëḱ mala nama rë.”

¹⁰ Lom Simon Pita neḱo paëp-yu-anil ti sepa, lob tur vër besap alam-deneḱo-seriveng hir ggev böp yi hur maluh ti nenga ris vesa ya. ¹¹ Hur maluh saga arë nebë Malkus. Rëḱ Yesu nër vu Pita bë, “Ḡejöp hong paëp doḱ nah newis. Ma

ḡekuung bë sëḱ noh nenga in ngaa maggin sën Amaḡ vong sa yam in lo?”

Deko Yesu Ya Vu Anas

¹² Log alam-begö-yi yu ti saga losho alaj, galam Yuda hir hur lo, medejom Yesu ahon gededuu yi. ¹³ Lob deḱo ya vu Anas atov muḡin. In alam-deneḱo-seriveng hir ggev böp wirek, rëḱ ggen Kayapas loḱ yah ben benedo loḱ nḡebek sagi. ¹⁴ Lob yik Kayapas sënë sën nër vu alam Yuda wirek lo bë, “Bë mehö timu nadiik doḱ nah alam pin bej, og mëm nivesa.”

Pita Lah Yi Vun

(Mt 26:69-70; Mk
14:66-68; Lk 22:55-57)

¹⁵ Simon Pita luho hur maluh ngwë detamuin Yesu medeya. Loḱ alam-deneḱo-seriveng hir ggev raḱ hur maluh ngwë saga ni, in mewa ma ngaa ti, lom loḱ ya alam-deneḱo-seriveng hir ggev böp saga yi begganḡ tete ayo ving Yesu. ¹⁶ GePita nare dobnë. Loḱ hur maluh ngwë sën alam-deneḱo-seriveng hir ggev raḱ ni lo to meyah menër vu avëh sën neḡin veluung avi lo, log ḱo Pita meluho deloḱ ya. ¹⁷ Lob avëh sën neḡin veluung avi lo loḱ tepëḱ vu Pita bë, “Maḱ mehö saga yi hur maluh ti hong-a?” Rëḱ bë, “Saḱ ma!”

¹⁸ Log nyëḡ ayööng, om alam-deneḱo-seriveng hir hur losho alam ahëvavu sën denemalajin nyëḡ lo devev nengwah medetetup mevare denevenguh. Lom Pita ya nare menevenguh ving sir.

**Alam-deneḱo-seriveng Hir
Ggev Böp Loḱ Tepëḱ In Yesu**

(Mt 26:59-66; Mk
14:55-64; Lk 22:66-71)

¹⁹ Log alam-deneḱo-seriveng hir ggev böp loḱ tepëḱ in Yesu yi hur maluh los yi ḡaḡek sën nenër vu mehönon lo. ²⁰ Rëḱ Yesu nër yah vu bë, “Sa nanër ḡaḡek vu mehönon pin menado rangah, gesa

nanër loḵ dub-supinsën-yi pin, gelok dub-vabuung-böp sën alam Yuda dene-supin sir loḵ lo. Sa su nanër ġaḡek menalah vun in ham rë. ²¹ Om su ġedok tepëḵ in sa, gaḵ ġedok tepëḵ in sa ġaḡek vu alam sën denengo sa ġaḡek lo rë, in denġo mederaḵ ni.”

²² Vare nenër ġaḡek saga, lob ahëvavu sën denevong huk medenare lo ti petap Yesu nenga genër bë, “Su ġenanër ġaḡek nabë saga vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp!” ²³ Rëḵ Yesu nër yah vu bë, “Nabë senër ġaḡek ti paya, og ġenanër rangah nabë senër tena paya. Ma nabë senër yoh vu, rëḵ nebë va sën ġesis sa meris mu-ë?”

²⁴ Deduu Yesu ggovek benahën nare los aggis, log Anas vong yah vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp Kayapas.

Pita Lah Yi Vun Ggökin

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lk 22:58-62)

²⁵ Log Simon Pita vare nevenguh nengwah lom denër vu yi bë, “Maḵ yi hur maluh ti sën hong-ë?” Rëḵ Pita lah yi vun bë, “Saḵ ma!”

²⁶ Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi hur ti sën Pita sap nenga ris ya lo ġadë ma nġaa ti verup nër bë, “Maḵ sa halë hong sënë. Sën ġenare ving yi loḵ huk anon agu lo?” ²⁷ Rëḵ Pita lah yi vun ggökin yah bë, “Saḵ ma!”, lob pevis bekökrëeh su.

Deḵo Yesu Ya Vu Pilatus

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lk 23:1-5)

²⁸ Loḵ heng to, lom deḵo Yesu ggëp Kayapas yi beggag beto deya Prëtoryam (sën nebë kiap böp yi beggag). Rëḵ alam Yuda su deloḵ ya Prëtoryam ving Yesu rë, in deneggöneng in alam Rom hir beggag saga in bë rëḵ gevong benij paya jaḵ, lob su deyoh vu bë dega nos-ggöksën-yi rë. ²⁹ Nebë saga lom Pilatus to meya dobnë vu sir menare malaj

genër bë, “Ham nër ġaḡek va raḵ mehö sënë?”

³⁰ Lom denër yah vu bë, “Mehö saga bë su yi mehö nipaya rë, og he su rëḵ ġaḵo yi manam vu hong rë!” ³¹ Rëḵ Pilatus nër yah bë, “Maam ham gweḵo nök megwengö yi ġaḡek noh vu ham horek!” Rëḵ denër bë, “Ham alam Rom ham horek nërin he bë he su ayoh vu bë rëḵ angis mehönon bedenadiḵ rë.” ³² Nebë saga in bë Yesu yi ġaḡek sën nër bë rëḵ nadiiḵ jaḵ kelepeḵo* lo anon jaḵ.

³³ Lom Pilatus loḵ yah Prëtoryam ggökin metahi Yesu yah meloḵ tepëḵ in bë, “Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong-a?”

³⁴ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu yi bë, “Nġo kwam nevo ġaḡek saga, ma mehö la denër vu hong-a?”

³⁵ Loḵ Pilatus nër yah vu yi bë, “O! Sa su Yuda ti rë! Hong alam losho hir alam-deneḵo-seriveng lo hir ggev yö deḵo hong yam vu sa. Ma ġevong va paya?”

³⁶ Loḵ Yesu nër bë, “Su sa nyëḡ neggëp dob sënë rë. Bë sa nyëḡ gëp vu dob sënë, og rëḵ salam sën detamuin sa lo degevong begö jaḵ sa, lom alam Yuda su deyoh vu bë rëḵ denajom sa ahon rë.”

³⁷ Lom mëm Pilatus nër yah bë, “Om maḵ hong mehö-los-bengö m ti yönon-a?” Rëḵ Yesu nër yah bë, “Ġenër yoh vu! Sa mehö-los-bengög ti, rëḵ setu mehönon meluḵ yam dob in bë sa nanër ġaḡek anon rangah. Mehöti bë ġaḡek anon gëp doḵ ayo, og rëḵ genġo sayeḡ.” ³⁸ Rëḵ Pilatus loḵ tepëḵ yah vu yi bë, “Ġaḡek anon sagaḵ va?”

Pilatus Nër Bë Denatul Brëm Na Yesu Betii Ķelepeḵo

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lk 23:13-25)

Pilatus nër ġaḡek saga ggovek, log to meyah dobnë menër vu alam Yuda bë, “Sa su toḵ vu ġaḡek ti geneggëp vu mehö sënë rë. ³⁹ Rëḵ mu ham nġo ham aggata neggëp bë sa ġaḵo mehöti bër in ḵarabus

doḵ Buk-ggöksën-yi* benök vu ham. Om ham nanër rë, nabë ham vonḡin bë sa ḡaḵo ham alam Yuda ham mehö-los-bengö vër vu ham ma ma?" ⁴⁰ Rëḵ detahi yah niḵelap vu bë, "Yiḵ ma! Ḡaḵ Barabas!" Barabas og mehö sën nesis alam geneggodeḵ hir nḡaa lo.

19 Lob Pilatus nër medejom Yesu ahon medeḵo meya deveek yi raḵ agḡis. ² Gemëm alam-begö-yi detahu mehö-yurëmek raḵ yi. Bededuu agḡis niggin ggin tahu alam-los-bengöj hir madub gedetunḡ raḵ yu, log deröp tob mala saḡap loḵ yi, ³ log ya denare mala gedevonḡ kewësën vu bë, "Alam Yuda hir mehö-yurëmek! He haḵo hong raḵ!" Log depetap yi.

⁴ Lob Pilatus to meyah dobnë ggökin menër bë, "Ham lë, sa hevongin ḡaḵo yi geto menam vu ham, in mëm ham nḡo jaḵ ḡaḡek sën senër vu ham lo ni nabë sa su töḵ vu nipaya ti geneggëp vu yi rë."

⁵ Lob mëm Pilatus ḵo Yesu los madub niggin ggin, betob mala saḡap sën beto meya vu sir genër bë, "Ham lë! Mehö lo sënë!"

⁶ Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev los ahëvavu sën denemalajin nyëḡ lo, delë yi lom detahi bë, "Gengis yi jaḵ na ḵelepeḵo*! Gengis yi jaḵ na ḵelepeḵo*!" Lom Pilatus nër yah vu sir bë, "Om ham nḡo gweḵo yi nöḵ mengis yi jaḵ na ḵelepeḵo*. In sa su töḵ vu nipaya ti geneggëp vu yi rë."

⁷ Loḵ alam Yuda denër yah vu bë, "He horek neggëp lom horek saga sën nër bë nadiiḵ in ḵo yi raḵ benër yi nebë Anutu Nalu yi."

⁸ Pilatus nḡo ḡaḡek saga, lob ggöneng in yi pangsën rot, ⁹ lom loḵ yah Prëto-ryam meloḵ tepëḵ in Yesu ggökin bë, "Geyam vu tena?" Rëḵ Yesu aye ma.

¹⁰ Lom Pilatus nër vu yi bë, "Su gevang-wëḡ in sa rë? Ḡeraḵ ni bë setu ala! Seyoh vu bë ḡaḵo hong vër, geseyoh vu

bë ḡevonḡ hong vu sir medengis hong jaḵ na ḵelepeḵo*!"

¹¹ Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, "Bë Anutu vu vavunë su ngoḡek rë, og su rëḵ ḡenatu ala rë. Nebë saga, om mehö sën vonḡ sa loḵ yök nemam lo, saga sën vonḡ nḡaa nipaya sevök hong."

¹² Pilatus nḡo ḡaḡek saga, lom tum kwa vo bë ḡeḵo Yesu vër, rëḵ alam Yuda detahi ya niḵelap bë, "Bë gweḵo mehö saga vër, og su mehö-los-bengö Sisar* yi mehö hong rë! Mehöti bë yö gooin yi jaḵ natu mehö-los-bengö, og neḵo yi raḵ bë kesuu Sisar*." ¹³ Pilatus nḡo hir ḡaḡek saga ggovek, lob ḵo Yesu meto meya ḡeraḵ nedo sëa-ḡaḡek-yi ggëp nyëḡ sën denenër bë Telig Gelönḡ lo. (Denenër ggëp Hibru ayej bë Gabata.)

¹⁴ Lob loḵ buk saga alam Yuda dene-semu sir in bë dega nos Buk-ggöksën-yi*, gemëm siḵs krök monbuk lob Pilatus nër vu alam Yuda bë, "Ham gwelë ham mehö-los-bengö sënë!" ¹⁵ Rëḵ detahi yah niḵelap bë, "Gweḵo na! Gweḵo na! Gengis yi jaḵ na ḵelepeḵo*!" Loḵ Pilatus loḵ tepëḵ in sir bë, "Ham vonḡin bë sengis ham mehö-los-bengö jaḵ na ḵelepeḵo*?" Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev denër yah bë, "He hömin mehö-los-bengö ma, ḡaḵ yiḵ mehö-los-bengö Sisar* yö timu!" ¹⁶ Denër nebë saga, lob tum Pilatus lëin Yesu loḵ yah nemaj in dengis yi jaḵ na ḵelepeḵo*.

Desis Brëm Ya Yesu Vetii Ḵelepeḵo

(Mt 27:32-44; Mk

15:21-32; Lk 23:26-43)

¹⁷ Lom Yesu yö kerë yi ḵelepeḵo* raḵ gedekö yi medeya nyëḡ sën denenër arë nebë Nyëḡ Yuseḵë lo, (Hibru ayej nebë Golgota). ¹⁸ Lom ya desis yi raḵ ḵelepeḵo* ggëp sagu, bedesis mehö luu denare vahi vahi, geYesu nare vuheng.

¹⁹ Log Pilatus nër medekevu yi ḡaḡek raḵ neggëp ḵelepeḵo* yu nebë: YESU NASARET, ALAM YUDA HIR MEHÖ-

LOS-BENGÖ. ²⁰ Lom nyëg sën desis Yesu rak ya kelepeko* lo, neggëp dus vu nyëg böp Yerusalem nenga, lom Yuda ngahisekë detevin gägek saga in dekevu loḵ ayej löö pin. Dekevu loḵ alam Yuda ayej, gelok alam Rom ayej, gelok alam Grik ayej. ²¹ Lom Yuda hir alam-deneḵo-seriveng hir ggev denër vu Pilatus bë, “Su gekwevu nabë alam Yuda hir mehölös-bengö, gaḵ kwevu nabë yö nenër yi nebë alam Yuda hir mehölös-bengö.”

²² Loḵ Pilatus nër yah vu sir bë, “Gägek sën sa kevu aga lo, yö gëp jak!”

²³ Lob alam-begö-yi desis Yesu rak ya kelepeko* ggovek, loḵ mëm yom devong yi tob ggelek sir ya yu lubeluu yoh vu sir. Rëḵ yi röpröp ading sën neröp ya gebinë lo nahën neggëp, rëḵ devasu los ayo dahis vu kwa beya meto vaha. ²⁴ Delë bë devasu nebë saga, om denër bë, “Hil su nakweek, gaḵ hil getë gelöng mahen in nabë mehöti sën sevök hil lo, og geḵo los dahis.” Devong nebë saga lob gägek sën dekevu meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo anon rak. Gägek sënë nebë:

“Devong sa tob ggelek sir.
Gedetë gelöng mahen in bë gooin mehöti
jak megeḵo sa röpröp.”

²⁵ Lob Maria sën Yesu ata lo luho ari, geKlopa venë Maria, geMaria vu Magdala, beya denare dus vu Yesu yi kelepeko*. ²⁶ Lob Yesu lë bë ata luho hur maluh* ti sën ahë neving yi pangësën lo denare, lom nër vu ata bë, “Avëh-e! Gwelë nalum saga!” ²⁷ Log nër vu hur maluh saga bë, “Gwelë atam saga!” Lom loḵ buk saga hur maluh saga ḵo Yesu ata rak meya nedo ving yi ggëp ben.

Yesu Diik

(Mt 27:45-56; Mk
15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸ Lom mëm Yesu rak ni bë semu ngaa pin ggovek ya, lom nër bë, “Sayoḵ neven in bë!” in gägek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo anon jak. ²⁹ Lob wain ahëg-

gin sën arë nebë vinegga lo nedo loḵ gabum ti. Lom deḵo ngaa-ayo-sovinsën sën nedo loḵ loo lo ti, bededuu vetii ngesing ti mededaḵoo luḵ gedevu ya verup loḵ avi. ³⁰ Lob Yesu sesuvin log nër bë, “Sa semu ngaa pin ggovek ya!” Log kwa yun luḵ gelëin anon ya.

Alam-begö-yi Depejeh Yesu Kweben

³¹ Loḵ buk saga alam Yuda dene-semu sir in bë monbuk lob dega nos Buk-ggöksën-yi*, lom deketag vu Pilatus bë gevong alam-begö-yi na dekeyeh lööho vahaj in denadiik pevis, log dejuh navij geto. In bë mehönnon navij su bare jak kelepeko* dok Buk-sewahsën-yi*, in Buk-sewahsën-yi* saga böpata rot kesuu.

³² Lom alam-begö-yi ya dekeyeh mehölö luu sën lo ngwë vaha muḵin, log devong ngwë sën nare vahi lo ving nebë saga. ³³ Log delok ya Yesu, rëḵ delë bë diik ggovek ya, lom su desis vaha mekeyeh rë. ³⁴ Rëḵ alam-begö-yi ti pejeh Yesu kweben rak jeggevek lom ḵök los bël ke-seh yam pevis. ³⁵ Lom mehö sën lë ngaa agi rak mala lo, sën kevu, om yi gägek sagi yönon. Yö rak ni benenër gägek yönon in ham jak ni geving begwevong geving. ³⁶ Devong nebë sënë lob gägek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo anon rak. Sën nenër bë:

“Sekë ti su rëḵ keyeh rë.”

³⁷ Gengwë neggëp bë:

“Alam rëḵ malaj jak mehö sën depejeh lo.”

Debë Yesu Loḵ Gelöng Len

(Mt 27:57-61; Mk
15:42-47; Lk 23:50-56)

³⁸ Saga ggovek log Yesu yi hur maluh ti sën Yosep vu Arimatea, sën vong ving Yesu rëḵ mu neggöneng in alam Yuda hir ggev lom su nesepa loḵ Yesu ya rangah rë lo. Yi saga sën ya ketag vu Pilatus bë juh Yesu nihel vër in kelepeko*, lom yo-

gekin beya meruh vër. ³⁹Lob Nikodemus ya ving, sën wirek ya vu Yesu loḵ buk lo. Lom ƙo ngaa reggu nivesa luu sepa, mesarömin luho revuh ti (denenër arëj nebë mur* los alos),[¶] bemaggin yoh vu 50 kilo. ⁴⁰Lob luho ya deruh Yesu vër lob desepa loḵ alam Yuda vahaj mede-bom nihel los ngaa reggu nivesa saga loḵ tob veroo. ⁴¹Lob huk ti neggëp dus vu nyëḡ sën desis Yesu raḵ ƙelepeko* lo, lom waak ti neggëp loḵ, rëḵ su debë heljäng ti loḵ rë, geyö nahën neggëp mewis. ⁴²Lom debë Yesu loḵ, in neggëp dus, galam Yuda hir buk sën desemu sir lo ggovek ya.

Yesu Kedi Raḵ Ggökin

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

20 Alam Yuda hir Buk-sewahsën-yi* ggovek ya geSoda monbuk anon. Nyëḡ su heng to rë geyö nahën, log Maria Magdala ya verup bedub, lom lë bë gelöng tetolin ya in waak avi. ²Lom serög meya menër vu Simon Pita luho hur maluh* ngwë sën Yesu ahë neving yi pangsën lo, benër vu luho bë, “Deḵo Mehöböḡ vër in bedub gehe duḡin sën ya debë lo!”

³Lom Pita luho hur maluh ngwë sën lo deserög pevis medeya bedub. ⁴Luh deserög loḵ ti, loḵ hur maluh ngwë sënë lo serög niwëëk mekesuu Pita betök ya muḡin. ⁵Ya verup bë mala melë waak ayo, loḵ lë bë tob gam veroo sën lo neggëp, rëḵ su luk ya waak ayo rë. ⁶Loḵ Simon Pita tamu beberup, lom sessor meluḵ ya waak ayo melë bë tob gam veroo sënë nahën neggëp vevirsën, ⁷getob ngwë sën debun yu loḵ lo su nedo ving tob veroo saga rë, gaḵ yö ya nedo los vahinin-sën ya tahsën. ⁸Lom hur maluh ngwë sën ya verup bedub avi muḡinsën lo luk

ya waak ayo melë nebë sënë ving, lom vonḡ ving bë Yesu kedi raḵ yah. ⁹In wirek luho su derak gaḡek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ƙapiya lo degwa ni rë. Sën neggëp nebë rëḵ kedi jaḵ nah vu bedub lo. ¹⁰Ggovek, log luho deyah medeya beggänḡ.

Maria Vu Magdala Lë Yesu

(Mk 16:9-11)

¹¹Rëḵ Maria vare nesu loḵ waak sën debë Yesu loḵ lo nenga. ¹²Nahën vare nesu, log bë mala in waak ayo loḵ lë gangër luu deröp tob veroo meris bedenodo loḵ nyëḡ len ti sën debë Yesu loḵ lo. Ngwë nedo ya los sën yu neya lo, gengwë nedo yom sën vaha neyom lo.

¹³Lob luho denër vu yi bë, “Avëh, genesu in va?” Loḵ nër yah vu luho bë, “Deḵo sa Mehöböḡ meya debë la, gesa duḡin nyëḡ sën debë loḵ lo!” ¹⁴Nër bë saga ggovek gepeggirin yi yom, lob lë Yesu genare, rëḵ su raḵ ni rë.

¹⁵Lom Yesu nër vu yi bë, “Avëh! Gësu in va? Genesero re?” Rëḵ Maria kuung bë mehö sën negin huk saga, lom nër yah vu yi bë, “Mehö böḡ, bë gweḵo yi meḡeya, og ḡenanër nyëḡ sën ḡebë yi loḵ lo tato vu sa, in senah gaḵo yi!”

¹⁶Lom Yesu nër yom bë, “Maria!” Loḵ Maria raḵ ni pevis lom peggirin menër vu yi loḵ Hibru ayej bë, “Raboni!” (Arë sënë nebë Tatovaha.)

¹⁷Lob Yesu nër vu yi bë, “Gedëëin sa! In sa nahën gesa su raḵ meyah vu Amaḡ rë. Om ḡenah meḡena ḡenanër vu arig lo nabë, ‘Sëḵ jaḵ menah vu Amaḡ geham Amamin, vu sa Anutu geham Anutu.’”

¹⁸Lob Maria Magdala ya menër rangah vu hur maluh bë, “Sa halë Mehöböḡ!”, log nër Yesu yi gaḡek pin rangah vu sir.

[¶]19:39 Alos og vos reggu nivesa ti sën denëḵo medenerikin raḵ heljäng in bë su nivë na.

Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh

(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

¹⁹ Soda saga ggovek ya gehes luḵ ya bebuk loḵ, lom Yesu yi hur maluh deneg-göneng in alam Yuda, lom devehii re-ping in sir gedenedo. Lob Yesu yam nare rangah loḵ sir vuheng genër bē, “Ham ayomin gēp revuh!”

²⁰ Log mēm tato nema los kweben vu sir, lom kwaj vesa raḵ in delē Mehöböp.

²¹ Log Yesu nēr vu sir ggökin bē, “Ham ayomin gēp revuh! Sēḵ gevong ham na nabē sēn Amaḡ vong sa meseyam.”

²² Nēr nebē saga, log rov saheng raḵ sir genër bē, “Ham gweḵo Anon Vabuung nöḵ! ²³ Nabē ham dahun alam hir ngāa nipaya na, og rēḵ nama na, ma nabē ham su dahun hir ngāa nipaya na rē, og rēḵ nahēn gēp vu sir rot.”

Tomas Tōḵ Vu Yesu

²⁴ Rēḵ sir nemadluho-mevidek-luu sēnē lo ti sēn Tomas (sēn denenēr yi bē Pepid lo), su nedo ving sir loḵ buk sēn Yesu tato yi vu sir lo rē.

²⁵ Lob Yesu yi hur maluh denēr vu Tomas bē, “He halē Mehöböp!” Loḵ Tomas nēr yah vu sir bē, “Bē sa su ḡalē brēm len sēn neggēp loḵ nema lo rē, besa su jöp nemaḡ doḵ brēm len rē, gesa su jöp nemaḡ doḵ ḵele len sēn neggēp loḵ kweben lo rē, og sa su rēḵ gevong geving rē, gerēḵ nama!”

²⁶ Lob soda ti ya ggovek rē, loḵ yi hur maluh denedo loḵ begganḡ saga ggökin yah beTomas nedo ving sir. Devehii re-ping in sir gedenedo, loḵ Yesu yam nare rangah loḵ sir vuheng atov genër bē, “Ham ayomin gēp revuh!” ²⁷ Log nēr vu Tomas bē, “Genam gwebē nemam deggis jaḵ sēnē, gegwelē sa nemaḡ. Geḡejöp nemam doḵ sa kwebēḡ. Su kweyēh ḡaḡek, ḡaḡ gwevong geving!”

²⁸ Lom Tomas nēr yah vu yi bē, “O sa Mehöböp los sa Anutu hong!”

²⁹ Lom Yesu nēr yah vu yi bē, “Ḡelē sa om gevong ving-a? Rēḵ mu alam sēn su delē sa rē, rēḵ degevonḡ geving lo, og rēḵ kwaj vesa rot.”

Jon Kevu Ḳapiya Sēnē In Va?

³⁰ Yesu vong ngāa böp ngahiseḵē meyi hur maluh delē, rēḵ sa su ḵevu los dahis meneggēp loḵ ḵapiya sēnē rē. ³¹ Yiḵ sa ḵevu dus ti ti sēnē in bē ham jaḵ ni begwevonḡ geving nabē Yesu yi Kerisi* sēn Anutu Nalu. Ham gwevonḡ geving nabē saga benatu yi alam lob ham rēḵ medo malamin-tumsēn jaḵ arē.

Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh

21 Nahub rē loḵ Yesu tato yi ggökin vu yi hur maluh vu ngaggee böp Tiberias* nenga. Tato yi nebē sēnē: ² Simon luho Tomas (sēn denenēr yi nebē Pepid lo), geNataanael (vu Kana ggēp distrik Galilea), log Sebedi nalu luho ving hur maluh luu bedenedo loḵ ti. ³ Lom Simon Pita nēr vu sir bē, “Sena ḡaḵo ḡēl!” Lom denēr vu yi bē, “He nöḵ geving hong.” Lom ya deraḵ ya yaḡ ti rēḵ su deḵo ḡēl ti loḵ buk saga rē gema rot. ⁴ Benyēḡ heng lom Yesu nare ngaggee nenga rēḵ yi hur maluh duḡin yi.

⁵ Lom tahi ya vu sir bē, “Hur maḡēm-e! Ham ḵo ḡēl la?” Rēḵ detahi yah vu yi bē, “Ma rot-o!” ⁶ Lob tahi vu sir bē, “Maam hameḵ gwetē leḵ nah los yaḡ nenga vesa rē, loḵ mēm ham rēḵ gweko.” Lom detē leḵ luḵ yah yoh vu sēn nēr-ē gededadii raḵ yom, rēḵ devimengin in ḡēl ngahiseḵē vevii besu deyoh vu rē.

⁷ Lob hur maluh* ngwē sēn Yesu ahē neving panḡsen lo, nēr vu Pita bē, “Sagik Mehöböp!” Lom Simon Pita ngo bē Mehöböp, lom kebu yi raḵ röpröp ti, in kah yi tob ya genare navi meris, lom pesong ya bēl beya vu Yesu. ⁸ Gehur maluh vahi sēn denedo raḵ yaḡ lo, deḵo yaḡ mededadii leḵ los ḡēl medeyam

ngaggee nenga, in denedo dus vu ronek (yoh vu mita 100 mu).

⁹Ya derak ya ronek lom delë bë neng-wah medo netum begël medo nenök rak gebrët la nedo ving. ¹⁰Lob Yesu nër vu sir bë, “Ham gweko gël sën gwëbeng ham ko aga lo la nam.” ¹¹Lom Simon Pita rak yah yağ medadii lek los gël böp böp rak yam ronek. Begël 153 pup rëk lek su vepul rë.

¹²Lob Yesu nër vu sir bë, “Ham nam gwa nos!” Lom hur maluh pin deggö-neng in sir gesir ti su lok tepëk in yi rë, in derak ni bë Mehöböp. ¹³Lob Yesu ko brët beyam vo vu sir, bevo gël ggelek sir ving.

¹⁴Yesu kedi rak vu bedub lob tato yi beron netu löö sënë vu yi hur maluh lo.

Yesu Luho Pita

¹⁵Log denedo medegga nos ggovek ya, lok Yesu lok tepëk vu Simon Pita bë, “Jon* nalu Simon, mak ahëm neving sa rot kesuu alam saga pin ma ma?” Lok Simon yoğek bë, “Ëë-ë, Mehöböp! Ngo gerak ni bë hong mehö sa!” Lom Yesu nër vu yi bë, “Om gebet sa sipsip nalu lo!”

¹⁶Lok Yesu lok tepëk in yi beron ngwë ggökin bë, “Jon* nalu Simon, mak ahëm neving sa yönon ma ma?” Rëk Simon nër yah bë, “Ëë-ë, Mehöböp! Ngo gerak ni bë hong mehö sa!” Lom Yesu nër vu yi bë, “Om gweğin sa sipsip lo!”

¹⁷Lok lok tepëk in yi netu beron löö bë, “Jon* nalu Simon, mak sa mehö hong yönon-a?” Nebë saga, lom Pita ayo maggin rak in lok tepëk in yi tu beron löö benër bë, “Mak sa mehö hong yönon-a?”, lok nër yah bë, “Mehöböp, ngo gerak ngaa pin ni, om gerak ni bë hong

mehö sa!” Lom Yesu nër yah vu yi bë, “Om gebet sa sipsip!” ¹⁸Gesa nanër vu hong yönon nabë ngo genahën magëm lom genevëh hong kabi megeneko lok nyëg yoh vu sën ahëm neving lo. Rëk mu nabë hong atov jak, og rëk getelë nemam gemehöti naduu hong kabi ahon megeli hong na nyëg sën su ahëm neving rë lo.”

¹⁹Yesu nër gağek saga rak Pita in bë tato sën rëk nadiik begeko Anutu arë jak lo. Nër gağek saga ggovek log nër vu Pita bë, “Gesepa dok sa!”

Hur Maluh* Sën Yesu Ahë Neving Lo

²⁰Lok Pita ggërin yi yah lom lë hur maluh ti sën Yesu ahë neving yi pangsen lo. ²¹Mehö sënë sën medo denegga nos wirek lo, lok kepë yi yah neggëp lok Yesu babu gelok tepëk vu bë, “Mehöböp, re rëk nanër hong rangah-a?” ²²Pita lë bë netamuin luho, lob lok tepëk in vu Yesu bë, “Mehöböp, gak mehö saguk rëk nabë va?” ²³Lok Yesu nër yah vu yi bë, “Gelok tepëk in va? Sengo sa ngaa! Om nabë sa kwağ bo nabë yö medo rot gesenom geto rë, og yö rëk medo rot. Gak hong og ngo gesepa dok sa!”

²⁴Lob mëm gağek lo ya meyoh vu ari lo vahi nebë hur maluh sagu su rëk nadiik rë. Rëk mu Yesu su nër bë su rëk nadiik rë, gak nër bë, “Bë sa kwağ bo nabë medo rot gesenom geto rë, og yö rëk medo rot.”

²⁵Yik hur maluh sënë sën nër gağek lo pin degwa rangah gekevu los dahis, lom he rak ni bë yönon. ²⁶Gengaa vahi sën Yesu nevonğ lo nahën neggëp. Rëk bë sa kwağ bo mesepa dok los dahis mekevu dok na kapiya, og mak rëk kapiya sënë na megërin dob pin.

§§21:20 Mehö sën Yesu ahë neving yi pangsen lo og mak yik yi Jon, rëk mu yö kevu kapiya om sën lah yi vun bekevu meneggëp vunsën.

Sinarë Hir Huk

Yesu Nër Ġaġek Ya Nare Vorot Bë Rëk Gevonġ Anon Vabuung Nam

1 O Teopilus*! Ġaġek sën sa kevu muġinsën lo, saga sa tatekin nġaa pin sën Yesu nevonġ los yi ġaġek sën nenër lo, ²vu muġinsën rot beverup loġ buk sën yah meya yaġek lo. Anon Vabuung tato huk vu yi lob nër tato vu sinarë sën ggoin sir raġ vorot lo ggovek log Anutu ko yi raġ yah yaġek. ³Mehö saga sën ko hil nivanë mediik in hil pin, loġ tato yi vu sinarë lo beron nġahisekë in bë deġaġ ni borot nabë nedo malatumsën lo. Denelë yi rangah los rangah yoh vu buk mehödahis luu, log nenër sën Anutu-yi-nyëġ anon jaġ lo degwa tato vu sir. ⁴Lob medo negga nos ving sir loġ buk saga ti, lob mëm nër vu sir bë, “Ham su gwevu Yerusalem. Gaġ ham medo gweġin nġaa sën Amaġ nër bë rëk gevonġ vu ham lo. Sën senër vu ham wirek lo. ⁵In Jon neripek alam raġ bël, rëk su buk hus ading rë gAnon Vabuung vonġin jaġ na ham.”

⁶Loġ buk saga desupin sir raġ bedel- loġ tepëk in yi bë, “Mehöböp, maġ buk yam ggovek bevonġin ġebër alam Israel hir nyëġ jaġ gehil nġo vonġin ġeġin hil gökin nah nabë wirek ma va?” ⁷Rëk nër yah vu sir bë, “Su ham nġaa in bë ham rëk jaġ buk los nġebek saga ni rë, in Amaġ yö tu ala mekwa vo meneggëp vu yi. ⁸Rëk mu Anon Vabuung rëk nam jaġ na ham los bo niwëek vu ham, beham nanër sarëġ rangah vu Yerusalem, gevu distrik Yudea los distrik Samaria bena menoh vu dob pin.”

Yesu Raġ Yah Yaġek

(Mk 16:19-20; Lk 24:50-53)

⁹Yesu nër ġaġek sënë ggovek, gevare denemalajin yi gAnutu ko yi raġ yah

yaġek, lob beggob ggërin yi log su delë yi ggökin rë. ¹⁰Log nahën vare malaj ne-sepa, lob pevis medelë mehö luu los tob veroo meris yam denare ving sir. ¹¹Lob luho denër bë, “Ham alam Galilea, ham malamin nelë yaġek pangsën in va? Yesu sën vuu ham geraġ yah yaġek lo rëk duk nom nabë sën ham nelë yi geraġ meyah agi!”

Deggoin Mehöti Raġ In Doġ Nah Yudas Ben

¹²Lob sir vu kedu sën denenër arë nebë Kele-oliv* lo medeyah medeya Yerusalem. Kedu Kele-oliv sënë neggëp dus vu Yerusalem yik yoh vu sën horek nër bë mehönon degee medena doġ Buk-sewahsën-yi* lo. ¹³Bedetöġ yah Yerusalem mederaġ ya bej meya denedo. Alam sën lo sagi: Pita, geJon, geYakobus lu Andreas, gePilip ving Tomas, geBartolomai ving Matai, geYakobus ngwë sën Alpeus nalu, log Simon ngwë sën mehö neruuk alam Rom lo, log Yudas sën Yakobus ngwë nalu. ¹⁴Alam pin sagi sën ayoj timu medenejom raġ medenedo. Gavëh la losho Maria sën Yesu ata ving Yesu ari lo pin dejom raġ medenedo ving.

¹⁵Ggovek, loġ buk ti lob Pita kedi nare loġ ari lo pin malaj benër ġaġek ti vu sir. Gesir pin saga raġ neggëp alam nemadvahi-bevidek-ti (120). ¹⁶Pita nër bë, “Arig lo, ġaġek sën dekevu meneggëp loġ Anutu-yi-kapiya lo anon raġ beyik ggovek. Wirek Anon Vabuung vonġ ġaġek verup Davit avi benër raġ Yudas, mehö saga sën tato aggata vu alam bë denajom Yesu ahon lo, lob ġaġek wirek hen saga gwëbeng anon raġ ggovek ya. ¹⁷In wirek Yesu ggoin Yudas raġ menedo ving he beġo huk sënë ving he. ¹⁸Ham raġ ni bë Yudas sën agi ko dob len ti raġ monë hel kök sën devo vu yi lo, lob ya mevës bahë tetap bahë pin keseh to meya. ¹⁹Lob alam pin sën

denedo Yerusalem lo, denġo ġaġek saga mederaġ ni, lom denenġr dob saga loġ ayej nebġ Akeldama. Sġnġ nebġ Dob-hel-kġk. ²⁰ Log tum ġaġek negġġp loġ ġapiya Saam sġn denevonġ raro raġ wirek lo nebġ:

‘Yi begganġ yġ medo menabumeng na, mehġti su doġ medo!’

Log ġaġek ngwġ nġr ving nebġ:

‘Mehġ ngwġ pevis medoġ nah ben.’

²¹ Om hil pevis maġooġn mehġti vuheng doġ alam sġn deneya ving hil los Mehġbġp Yesu raġ buk pin sġn hil neh-aġo loġ lo. ²² Mehġti sġn neya ving hil wirek geJon neripek alam lo, beyam verup loġ buk sġn Anutu ġo Yesu vġr in hil geġo yi yah vavunġ lo. Mehġnon sġn delġ sagi pin, og mġm hil aġooġn ti jaġ beġġo huk geving he benanġr ranġah nabġ Yesu kedi raġ vu bedub yġnon.”

²³ Pita nġr bġ saga, lob degġooġn mehġ luu raġ. Ngwġ Yosep sġn denenġr yi nebġ Barsabas garġ ngwġ nebġ Yustus lo, log ngwġ arġ nebġ Matias. ²⁴ Lom dejom raġ vu Mehġbġp bġ, “Mehġbġp, ġeraġ alam pin ayoj ni, om mġm ngo ġetato vu he nabġ ġehooġn mehġ luu sagi ngwġ tena rak ²⁵ in doġ nah Yudas ben menatu sinarġ nyġdahis geving he. In Yudas vuu huk sagi ya geya nyġġ sġn bġ na lo.” ²⁶ Lob derekġ veri raġ luho lob lġo raġ Matias, lom devonġ yi tu sinarġ ving sir nemadluho-bevidek-ti sagi lo.

Anon Vabuung Luġ Yam

2 Buk-supinsġn-yi sġn denenġr bġ Pen-tekos lo verup ggovek lob desupin sir loġ begganġ ti. ² Lob pevis bededun ti yam ggġp yaġek, benesu nebġ sang ni-wġġk, beġeyeh nengaj rot.

³ Lob delġ ngaa nebġ nengwah daggen netum, lob vepul dus dus beya meraġ ya sir ti ti. ⁴ Lob Anon Vabuung loġ yam ggġrin ayoj pin, lob denġr ayej aggagga yoh vu Anon Vabuung vonġ verup avij.

⁵ Lob alam Yuda ngahi sġn sir vu nyġġ pin meyam denedo Yerusalem in kwaj nevo Anutu lo, ⁶ denġo ngaa sġn dedun raġ, lob desupin sir ya, lom delġ in denġo alam sġnġ denevengwġng loġ ayej ti ti.

⁷ Lob delġ bekwaġ ya ngahi medenġr bġ, “Alam sġn agi yik sir Galilea pin!

⁸ Rġk nebġ va sġn hil pin nehango bġ denevengwġng loġ hil ayed ti ti nirġp-ġ? ⁹ Hil Patia geMedia, gehil sġn nado Mesopotamia, geYudea, geKapa-dosia, Pontus, gAsia*. ¹⁰ GePrugia los Pampulia, Ejep ga, hil vahi vu Libua sġn dus vu Kurene lo ga, hil alam vatġveġ vu Rom ving. ¹¹ Hil alam Yuda los alam-yu-ngwġ sġn degġrin sir medenesepa loġ alam Yuda hir horek lo, gehil Krete los Arabia. Rġk hil pin nehango bġ denenġr ġaġek raġ Anutu yi huk niwġġk loġ hil ayed ti ti.

¹² Lob sir pin delġ gekwaġ ya ngahiseġġ. Geya denġr vu sir nebġ, “Ngaa sagi degwa nebġ va?” ¹³ Rġk la denenġr ġaġek pelġsġn nebġ, “Denum bġl menġġġs pangsġn beyuj vonġ paya.”

Pita Nġr ġaġek Ranġah

¹⁴ Loġ Pita losho sir nemadluho-bevidek-ti sġnġ kedi denare, lob tahi ni-wġġk genġ ranġah vu alam bġ, “Ham Yuda los alam-yu-ngwġ pin sġn ham yam nedo Yerusalem agi! Ham gwebġ nengamin vu sa ġaġek, beham jaġ ngaa sagi ni! ¹⁵ Ham kuung bġ alam sagi denum meyuj vonġ paya, gaġ ma! Yik nahġn 9 krġk monbuk gemehġti sunenum bġl menġġġs monbuk rġ. ¹⁶ Rġk mu mehġ-nenġr-ġaġek-ranġahsġn Yoel nġr raġ ngaa sġnġ wirek bġ:

¹⁷ ‘Anutu nġr bġ, “Buk-tamusġn dus jaġ, og sġk ġeseh sa Anon Vabuung jaġ alam pin.

Geham nalumin maluh los avġh lo rġk denanġr ġaġek ranġah nabġ alam-denenġr-ġaġek-ranġahsġn.

Log ham hur mağēm rēk degelē ngāa ag-gagga nabē pesepsēn, gēham alam atov rēk degēp medegelē pesepsēn.

¹⁸ Kē! Vu buk saga rēk sa kēsēh sa Anon Vabuung jak sa hur maluh los avēh, lob rēk denanēr gāgēk rangah nabē alam-denenēr-gāgēk-rangahsēn.

¹⁹ Lob mēm sēk gēvong huk aggagga gēp yağēk, gesēk gēvong ngāa bōp bōp gēp dob sēnē:

Kōk los nengwah genengwah aru.

²⁰ Log hes rēk malakenu doḱ, gekwev mala kōk jak.

Govek log mēm Mehōbōp yi buk natōk nam.

Yi buk rēk bōp los niwēēk.

²¹ Log alam sēn detahi ya vu Mehōbōp lo pin,

og rēk Anutu geḱo sir nah vu yi.” ’

²² Om ham Israel! Ham gwengō gāgēk sagi! Sa bē nanēr Yesu Nasaret vu ham: Ham ngo raḱ huk niwēēk los ngāa bōp sēn Anutu vo loḱ mehō saga nema lo ni. Tato ngāa bōp saga vu ham in bē ham jak ni nabē Anutu vong yi yam.

²³ Wirek Anutu yō kwa vo meduu ahon ggovek ya, log mēm tung mehō saga loḱ yōk ham nemamin. Loḱ ham vong loḱ ya alam-yu-ngwē sēn denekeyēh horek lo nemaj, bedesis yi raḱ ya kelepeḱo* medi-ik. ²⁴ Rēk mu Anutu nēr mekedi raḱ yah vu bedub meḱo yi vēr vu nivanē nipaya pin sēn diiksēn-yi lo. In diiksēn saga su yoh vu bē dahun mehō saga yōnon rē.

²⁵ In Davit nēr gāgēk raḱ yi bē:

‘Sa nehalē Mehōbōp nedo sa malaḱ yoh vu buk pin.

Nare ggēp sa nemaḱ vesa gengāa ti su rēk kepē sa rē.

²⁶ Om sēn sa ahēg nivesa, log mēm sa hevong ayeḱ in sa kwaḱ vesa rot.

Gesēk bo kwaḱ in hong bemedo,

²⁷ in su rēk gwevuu sa ḱenug bemedo Nyēg-diiksēn-yi rē.

Log su rēk gwevuu hong mehō vabuung bepetar na rē.

²⁸ Ġetato aggata mala-tumsēn-yi vu sa, om rēk gemedo geving sa, lom rēk sa kwaḱ vesa rot.’

²⁹ Arig lo, sa bē nanēr nirōp vu ham nabē hil mehō teta wirek hen Davit diik ggovek ya, bedeleḱ. Geyi bedub nahēn neggēp vu hil gwēbeng. ³⁰ Rēk mu Davit yi mehō-nenēr-gāgēk-rangahsēn ti, log yō raḱ ni bē Anutu nēr yōnon venuh nebē, ‘Sēk ḱetung hong mewis ti be-medo jak hong sēa natu mehō-los-bengō doḱ nah bōm.’ ³¹ Wirek Davit lē ngāa sēn Anutu rēk gēvong lo, log nēr raḱ Kerisi bē rēk kedi jak nah. Nēr bē Anutu su rēk gevuu yi bemedo Nyēg-diiksēn-yi benavi petar na rē. ³² Yōnon, Anutu nēr beYesu saga kedi raḱ yah, behe pin halē ngāa sēn agi ggovek ya om sēn he nanēr. ³³ Gwēbeng raḱ yah vavunē ggovek beya nedo Anutu nema vesa, beḱo Anon Vabuung ggēp ama nema ggovek ya, yoh vu sēn wirek Ama nēr bē rēk bo vu yi lo. Lob ngāa sēn ham lē los ham ngo gwēbeng lo tato bē vong yam ggovek. ³⁴ Davit su raḱ ya yağēk rē, rēk nēr bē:

‘Mehōbōp nēr vu sa Mehōbōp nebē,

“Ġemedo sa nemaḱ vesa.

³⁵ Gevu tamusēn og sēk ḱetung alam sēn denelē hong paya lo dedoḱ na vaham gebinē.” ’

³⁶ Nebē sēnē om hil Israel pin ajaḱ ni yōnon nabē Yesu saga sēn ham rekō yi raḱ ya kelepeḱo* lo, saga Anutu tung yi netu hil Mehōbōp los hil Kerisi.”

Alam Ngahiseḱē Deggērın

Sir Mederipek Bēl

³⁷ Alam sēnē denḱo gāgēk saga lob gelu ayoj rot, lom denēr vu Pita loشو sinarē saga nebē, “O arig lo! He rēk gēvong nabē va?”

³⁸ Loḱ Pita nēr yah vu sir bē, “Ham ti ti ngo gwērın ayomin gēham jipek

běl jak Yesu Kerisi arě in dahun ham ngaa nipaya pin na, lob mēm Anutu rēk gevong Anon Vabuung vu ham. ³⁹In wirek Anutu nēr bē gevong yi vu ham los nalumin, gevu alam pin sēn nahēn denedo ading in yi lo geving. Yōnon! Rēk gevong vu alam pin sēn hīl Mehōbōp Anutu tahi sir bē dena vu yi lo.” ⁴⁰Pita nēr gāgek agga ngahisekē hus ading rot vu sir, log nēr niwēek bē, “Ham gwegin ham! Ham kwehe ham vēr in alam nij paya sēn denedo dob-ē!” ⁴¹Nebē saga, lob sir vahi dejom Pita yi gāgek ahon medenevong ving, lom deripek bēl. Lob vu buk saga sir 3,000 derevuh ya ving Mehōbōp yi hur medenedo. ⁴²Nijwēek bē degengo alam sinarē hir gāgek, lom detu degwa timu in dedok vu sir, lob denedo revuh ti bedenegga Pasa gedenejom rak.

Kerisi-yi-alam Mewis Hir Huk Nivesa

⁴³Lom Anutu vong balam sinarē devong ngaa bōp ngahisekē balam pin delē lob deggōneng.

⁴⁴Lob alam pin sēn ayoj neya timu vu Kerisi lo denedo revuh ti, log sir ti su ggulin yi ngaa rē, gak denevong ngaa pin tu sir pin hir ngaa. ⁴⁵Devong hir dob los hir kupek in bē alam debaḡo, lob deneko monē rak medenevo ggelek sir pin in bē ti su jak vu in nos lu ngaa. ⁴⁶Sir pin ayoj timu gedeneva dub-vabuung-bōp katum ayo yoh vu buk, log dene-supin sir loḡ hir begganḡ ti ti medenegga Pasa, log kwaj vesa medenevong hir nos ggelek sir. ⁴⁷Deneko Anutu arē rak yoh vu buk, galam pin ayoj netee yi in sir. GeMehōbōp nevong balam deneggērin ayoj yah vu yi mederevuh yam ving sir sēnē yoh vu buk.

Mehō Vaha Nipaya Nivesa Rak

3 Buk ti lob Pita luho Jon deya dub-vabuung-bōp rak 3 krōk sehuksēn in

bē denajom jak. In alam Yuda denevong nebē sēnē.

²Lob mehō vaha nipaya ti nedo, lob yi alam denevaḡu yi meyam denetung menedo dus vu veluung avi sēn denenēr arē nebē Malanḡeri lo. Ata yō ḡo yi to los vaha nipaya, lom denevong nebē saga yoh vu buk in bē ketaḡ los tahi monē lu ngaa vu alam sēn deneya dub-vabuung-bōp katum ayo lo. ³Mehō saga lē Pita luho Jon geluho bē dedok na dub-vabuung-bōp, lob ketaḡ vu luho bē luho debo ngaa vu yi. ⁴Rēk Pita luho Jon degēt yi niwēek ata, log Pita nēr vu yi bē, “Ḡebarah malam jak megwelē aluu rē!”

⁵Lob kwa vo bē maḡ luho rēk debo ngaa vu yi, lom peggin mala yah vu luho. ⁶Rēk Pita nēr bē, “Sehōḡ monē ma! Gak mu sa bē dok vu hong nabē sēnē: Sa nanēr vu hong jak Yesu Kerisi Nasaret arē nabē, ‘Kwedi jak meḡena!’” ⁷Lom jom loḡ nema vesa bedadii yi rak. Lob pevis bevaha los vaha pedus niwēek loḡ, ⁸gemēm kedi pevis mevare neya. Belok ya dub-vabuung-bōp katum ayo ving luho, genepisek menepesōḡ geneḡo Anutu arē rak.

⁹Lob alam pin delē bē ggee meneya geneḡo Anutu arē rak. ¹⁰Lob deraḡ ni bē yiḡ mehō sēn nedo yoh vu buk loḡ dub-vabuung-bōp veluung avi Malanḡeri, meneketaḡ los netahi monē lu ngaa vu sir lo. Lob delē bē nivesa rak lom delēk anon bekwaḡ neketul loḡ.

Pita Nēr Gāgek Ggēp Dub-vabuung-bōp Ayo

¹¹Mehō sēnē nahēn nekebi Pita lu Jon, lob alam deserōḡ meya detetup lōōho loḡ dub nenga-gelusēn sēn denenēr bē Solomon yiḡi lo, lob delēk bōpata rot. ¹²Pita lē alam sagi lob nēr gāgek vu sir bē, “Ham alam Israel! Nebē va sēn ham ayomin ya ngahisekē in ngaa agi-ē? Ham su gwelē aluu! Maḡ ham kwamin nevo

bë raḵ alu ngo he niwëëḵ ma maḵ alu ngo vabuung om sën alu hevong mehö aga benivesa raḵ meneya-ë? Gaḵ ma!
¹³ Abraham luho Isaak ving Yakop hir Anutu sën, hil ḵenud lo hir Anutu lo, sën ḵo yi hur Yesu arë raḵ nebë sënë. Sën yiḵ mehö saga sën ham vo yi loḵ ya alam-beḡo-yi nemaj, geham lah yi vun ggëp Pilatus mala lo. Pilatus bë dëëin yi mena, rëḵ ma geham ruu demimin vu yi!
¹⁴ Ham ruu demimin vu mehö vabuung los yohvu saga, log ham tahi vu Pilatus bë dëëin mehōti sën sis mehö la bedediḵ lo vër vu ham.
¹⁵ Mehö mala-tumsën degwa yi rëḵ ham sis yi bediḵ. Loḵ Anutu nër mekedi raḵ yah vu bedub, behe halë bë nedo mala-tumsën, besën he nanër rangah.
¹⁶ Galu ayomin neya timu vu yi, om sën alu anër arë, lob vong niwëëḵ vu mehö sënë besën ham nelë yi beham raḵ ni lo. Yesu vong mehö sënë nivesa raḵ raḵ ham pin malamin in alu ayomin neya timu vu yi.
¹⁷ Yönon, arig lo! Seraḵ ni bë ham los ham ggev su raḵ degwa ni rë, om sën ham vong paya vu yi nebë sënë.
¹⁸ Rëḵ wirek Anutu yō tateḵin ḡaḡek verup alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën lo pin avij nebë yō yi Kerisi rëḵ nam beḡeḵo vanë. Lob vong ḡaḡek saga banon raḵ raḵ huk sën ham vong lo.

¹⁹ Om ham gwërin ham nom vu Anutu in Anutu dahun ham ngaa nipaya pin na, lob mëm Mehöböp rëḵ gevong beham nimin semë semë jak.
²⁰ Lob rëḵ gevong Yesu nom vu ham. Mehö saga sën Anutu ggöoin raḵ in bë ḡeḵo hil nah lo.

²¹ Log gwëbeng nedo yaḡek meneḡin buk sën Anutu bë gevong ngaa pin natu mewis lo. Nebë sën nër wirek verup alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën vabuung lo avij lo.

²² Moses nër nebë, ‘Ham Mehöböp rëḵ gooin ham arimin ti begetuḡ yi natu ham mehö-nanër-ḡaḡek-rangahsën ti nabë sa. Om ham gwebë nengamin

vu ḡaḡek sën rëḵ nanër vu ham lo.
²³ Gaḵ nabë mehōti su gengö mehō-nenër-ḡaḡek-rangahsën saga aye rë, og Anutu rëḵ gevong bemala nama, gesu rëḵ medo mala-tumsën geving yi alam rë.’

²⁴ Log alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën pin yiḵ denenër ḡaḡek nebë saga. Samuel losho alam sën deneverup ggökin yi medenenër ḡaḡek rangah lo, sir pin denenër ḡaḡek raḵ buk sënë.

²⁵ Lob gwëbeng ham loḵ yah alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën bej, beḡaḡek sën Anutu losho hil ḵenud lo dejoo venuh wirek lo anon raḵ vu ham, in nër vu Abraham bë, ‘Hong mewis ti rëḵ natu mehö semusemu bedoḵ vu alam pin vu dob.’
²⁶ Yönon, Anutu kwa vo hil alam Yuda muḡin, lob ggöoin nalu Yesu raḵ bevong yam in bë gevong semusemu vu hil. Log semusemu sënë nebë hil pin ti ti ngo ḡevuu hil nipaya na baḡërin hil nom vu yi.”

Detuḡ Pita Luho Jon Ya Ḳarabus

4 Pita luho Jon nahën denenër ḡaḡek vu alam, log alam-deneḵo-seriveng losho mehö sën neḡin alam loḵ dub-vabuung-böp lo, galam Sadukai* lo, be-deverup.
² Ahëj sengën vu luho in luho denenër ḡaḡek rangah vu alam bë Yesu kedi raḵ yah vu bedub.

³ Lob dejom luho ahon medetuḡ luho ya denedo ḡarabus in sehuk luḵ, gemëm bë monbuk lom degevong ḡaḡek vu luho.
⁴ Rëḵ mu alam ngahiseḵë sën denḡo luho hir ḡaḡek lo devong ving, bederevuh yam ving alam muḡinsën besir 5,000 raḵ.

Devong ḡaḡek Vu Pita Lu Jon Raḵ Alam Ggev Malaj

⁵ Heng to lob alam Yuda hir ggev losho alam teta, galam-horek-yi, desupin sir vu Yerusalem.
⁶ Alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp Anas, geḲayapas luho mehōti

arĕ nebĕ Jon, gAleksander, gAnas yi alam pin medesupin sir.

⁷Log devarah Pita luho Jon ya denare malaj gedelok tepĕk in luho bĕ, “Melu vonġ ngaa sagi raġ re niwĕĕk-a? Ma re vonġ meluu yam-a?”

⁸Lob Anon Vabuung loġ yam ggĕrin Pita ayo lom nĕr vu sir bĕ, “Ham ggev los alam teta vu Israel! ⁹Gwĕbeng ham mak bĕ doġ tepĕk in aluu in ngaa nivesa sĕn alu hevong vu mehō vaha nipaya-ĕ. Mak ham bĕ jaġ mehō sĕn nivesa raġ agi degwa ni? ¹⁰Nabĕ nebĕ saga, og mĕm alu hevongin bĕ ham jaġ ni balam Israel pin deġaġ ni geving nabĕ: Yesu Kerisi Nasaret niwĕĕk vonġ mehō sagi benivesa raġ los dahis begwĕbeng nare ham malamin. Ham sis mehō saga bedi-ik raġ kelepĕko*, rĕġ Anutu nĕr bekedi raġ yah ggĕp bedub. ¹¹Yōnon!

‘Ham alam sĕn denelev beggaġ lo nimin lĕlin ġelong ti sĕnĕ.

Rĕġ mu netu ġelong niwĕĕk beggaġ nyĕketu yi.’

Oġ ġelong saga yik Yesu. ¹²Su mehō ngwĕ yoh vu bĕ doġ vu hil rĕ. In vu dob pin og Anutu su tato arĕ agga ngwĕ vu hil bĕ rĕġ ġeko hil nah vu yi rĕ.”

¹³Dengō bĕ Pita luho Jon denĕr rangah niwĕĕk, lob derangā nemaj in de-raġ ni bĕ luho su deluġ dub rĕ, gaġ luho alam meris mu. Lob kwaj ya ngahi, rĕġ deraġ ni bĕ wirek luho deneya ving Yesu.

¹⁴Log mehō sĕnĕ nare ving luho gedelĕ bĕ navi nivesa raġ yōnon, lob su deyoh vu bĕ denanĕr ġaġek ti doġ nah vu luho rĕ. ¹⁵Lob alam ggev denĕr vu lōōho bĕ lōōho degeto dena dobnĕ rĕ.

Lob lōōho to deya, log mĕm yō yah desap sir raġ medenĕr bĕ, ¹⁶“Rĕġ hil ġevong va vu mehō luu saga? Luho devong ngaa bōp sĕnĕ balam vu Yerusalem pin deraġ ni, om hil su ayoh vu bĕ rĕġ abun ġaġek saga rĕ. ¹⁷Gaġ ġaġek saga rĕġ na menoh vu alam pin, om hil nanĕrin luho niwĕĕk nabĕ luho su

dena denanĕr ġaġek jaġ Yesu arĕ saga vu mehō la ġokin.”

¹⁸Lob detahi luho yom bemĕm denĕr vu luho bĕ luho su na denanĕr ġaġek jaġ Yesu arĕ, beluho su detahu ġaġek sĕnĕ vu alam. ¹⁹Rĕġ Pita luho Jon denĕr yah vu sir bĕ, “Nabĕ alu ġevuu Mehōbōp yi ġaġek sĕnĕ na galu sepa doġ ham ġaġek, og maġ Anutu rĕġ ġelĕ aluu nivesa? Ham ngo kwamin bo saga rĕ. ²⁰Alu su ayoh vu bĕ rĕġ ayemin nama rĕ. Gaġ alu rĕġ nanĕr ġaġek rangah jaġ ngaa pin sĕn alu halĕ los hanġo lo!”

²¹Lob ggev lo devong ġaġek raġ luho niwĕĕk ggōkin, log mĕm delĕĕin luho beluho deya. Alam ggev deggōneng in alam, in sir pin denĕko Anutu arĕ raġ in ngaa sĕn luho devong agi, lob su kwaj ġo aggata ti in bĕ debo vanĕ vu luho rĕ. ²²Gemehō sĕn luho devong ngaa bōp raġ yi benivesa raġ lo, yi ta mehōdahis luu gekesuu meya.

Kerisi Yi Alam Dejom Raġ Bĕ Anutu Bo Niwĕĕk Vu Sir Medenanĕr ġaġek Rangah

²³Devong luho ya, lob luho deyah medeya vu hir alam bedenĕr alam-deneġo-seriveng hir ggev los alam teta hir ġaġek pin vu sir. ²⁴Dengō ggovek, log sir pin ayoġ timu gedejom raġ vu Anutu bĕ, “O Mehōbōp, ngo ġetunġ dob los yaġek los loo bengaa pin sĕn denedo loġ lo. ²⁵Wirek hong Anon Vabuung vonġ ġaġek ti verup loġ hong hur Davit avi, sĕn he ġenumin lo, nebĕ:

‘Nebĕ va sĕn alam-yu-ngwĕ ahĕġ sengĕn pangŕsĕn rot,
gemehōnon la medo denevengwĕng yah nenga meris mu-e?’

²⁶Alam-los-bengōġ vu dob sĕnĕ pin kedi dero sir in degevong begō,
log alam bōp pin desupin sir medeveng-wĕng raġ begō

in bĕ dedahun Mehōbōp luho Mehō sĕn ggōoin raġ in bĕ ġeko hil nah lo na.’

²⁷ Yönon rot, Herot* luho Pontius Pilatus ving alam-yu-ngwë, galam Israel, be-devengwëng yah nenga nebë saga ggëp nyëg böp Yerusalem in bë dedahun hong hur vabuung Yesu na. Mehö sën wirek gehoo in yi rak lo. ²⁸ Dejoo gägek revuh ti nebë saga in bë degevonng ngaa sën wirek geduu gägek ahon niwëëk bë rëk anon jak lo. ²⁹ Om Mehöböp, ngo kwam bo gägek maggin pin sën bë degevonng-ë rë megedok vu hong hur he, log gw-evonng niwëëk vu he in he nanër hong gägek rangah, gehe su agöneng. ³⁰ Gebër nemam niwëëk jak begwevonng alam niraksën nijvesa jak, log gwevonng ngaa böp los huk aggagga jak hong hur vabuung Yesu arë.”

³¹ Nahën denejom rak nebë sënë, log begganng sën desupin sir lok lo ggee böpata gAnon Vabuung yam ggërin ayoj, lob mëm denenër Anutu yi gägek niwëëk ata gesu deneggöneng rë.

Kerisi-yi-alam Ayoj Timu

³² Alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo ahëj los ayoj neya timu vu sir vewen vewen ving. Su mehöti lë yi ngaa ti benër bë, “Sagik sa ngaa!” rë, gak hir ngaa pin saga sën tu sir pin hir ngaa.

³³ Lob sinarë nyëdahis lo denenër gägek rangah bë Mehöböp Yesu kedi rak ggökin, lob hir gägek saga los niwëëk balam pin deneko arëj rak. ³⁴ Sir ti su rak vu in nos los ngaa ti rë, in sir sën deyoh vu dob los begganng lo pin denevo vu alam vahi medeneko monë rak. Deneko monë rak, ³⁵ lob devo vu sinarë nyëdahis lo medenegin, lok mëm sinarë denevo ggelek alam sën denerak vu in ngaa lo.

³⁶ Mehöti nedo, arë nebë Yosep, lob sinarë denër ggev ngwë rak yi nebë Barnabas. Arë sënë degwa nebë mehö nelev horek in alam. Yi Levi* ti, geyi vu dob Kupros. ³⁷ Lob yi dob len ti neggëp Yerusalem, lob vonng bemehöti baço, lob ko monë saga beya mevo vu sinarë lo.

Ananias Luho Sapira

5 Log mehö ngwë nedo arë nebë Ananias, gevenë arë nebë Sapira. Lob Ananias vonng yi dob len ti bemehö la debaço. ² Rëk luho venë devengwëng lok ti, lom devun monë saga vewen betu luho yö hir ngaa. Log Ananias ko vewen beya mevo vu alam sinarë genër bë monë sën lo yik pin sënë.

³ Lok Pita nër vu yi bë, “Ananias, Satan nare lok ayom begevun dob sagi yi monë vahi gegetetuhin Anon Vabuung. ⁴ Wirek sën su debaço dob rë lo, og yik ngo hong ngaa! Log debaço om mak monë saga netu hong ngaa in bë gwegin megwevonng noh vu kwam. Ma re nër vu hong bë gwevonng paya nabë sënë? Su gelah monë sënë vewen vun in mehönon mu rë, gak gelah vun in Anutu!”

⁵ Ananias ngo gägek sagi, lob diik pevis beto neggëp, lob alam sën vare denelë lo deggöneng böpata rot.

⁶ Lob alam magëm kedi debom lok tob beya delev. ⁷ Ggovek gehes mala löö ggovek ya, log Ananias venë verup yam begganng ayo, lob su rak ngaa sën tök vu regga lo ni rë.

⁸ Lom Pita lok tepëk vu yi bë, “Mak yik melu ko monë yoh vu sën rak dob saga ma ma?”

Lok avëh nër yah bë, “Eë-ë! Yoh vu! Alu haço nebë saga!” ⁹ Rëk Pita nër bë, “Melu reggam joo gägek revuh ti gemelu bë seggi Mehöböp yi Anon Vabuung-a? Om gwengö! Alam sën delev reggam lo yom denare lok veluung avi, om rëk debaku hong geving bona dedev!”

¹⁰ Lob pevis bavëh saga diik beto neggëp lok Pita vaha, lob alam magëm delok yam begganng ayo medelë bë avëh diik meneggëp, lom devaku beya delev ving regga.

¹¹ Lom Kerisi-yi-alam pin ving alam pin sën denço gägek agi deggöneng böpata rot.

Nġaa Böp Aggagga Verup

¹²Lob sinarġ nyġdahis devonġ nġaa böp aggagga raġ alam vahi besir pin denelġ, lob mġm alam sġn denesepa loġ Yesu lo pin ayoj timu gedenesupin sir loġ dub-vabuung-böp nenga-gelusġn sġn denenġr bġ Solomon yiŷi lo.

¹³Lob alam vu Yerusalem pin deġo arġj raġ, rġk deggöneng gesu desupin sir ya ving sir rġ. ¹⁴Rġk alam maluh los avġh nġahiseġkġ ayoj ya timu vu Mehöböp bederevuh yam ving ŷi alam, bedetu yu böpata raġ.

¹⁵Lob tum denevaġu alam nijraksġn meyam debġ neggġp loġ ġanyġ los bġk loġ aggata, lob denebġ sir ti ti ya ya in bġ Pita geto mena, og hes gelu ġenu na me-jaġ sir. ¹⁶Galam vu nyġġ pin sġn denedo dus vu Yerusalem lo denesupin sir yam. Deneko alam nijraksġn ving alam sġn memö nipaya gwanġ ya sir lo, lob alam saga pin nijvesa raġ yah ggöġin.

Angġr Ķo Sinarġ Lo Vġr In Ķarabus

¹⁷Nebġ saga lob alam-deneko-seriveng hir ggev böp losho ŷi alam Sadukai* pin denelġ Yesu ŷi alam paya, ¹⁸om deġoo ġaġek lob kedi deġom sinarġ nyġdahis lo ahon bedetunġ sir luġ ya ġarabus. ¹⁹Rġk Mehöböp ŷi angġr yam tahinin repinġ in sir buk vuheng, log ġo sir to meyah dobnġ genġr bġ, ²⁰“Ham na bare dub-vabuung-böp ġatum ayo beham tateġin ġaġek vu alam pin nabġ degevonġ nabġ sġnġ in denatu mewis medemedo malaj-tumsġn.”

²¹Denġo ġaġek saga, log monbuk anon lob deŷah dub-vabuung-böp bedetateġin ġaġek vu alam. Getum alam-deneko-seriveng hir ggev böp losho ŷi alam ya medo denesupin kaunsor pin yam. Log denġr ġaġek ya begganġ ġarabus bġ degeġo sinarġ nam.

²²Lob hir hur deloġ ya begganġ ġarabus, rġk sinarġ su denedo rġ. ²³Lob

yah denġr vu sir bġ, “He halġ begganġ ġarabus ŷi repinġ rġk desis loġ beni-wġġk ġahġvavu denare medeneġin. Lob he tahinin, rġk he su atöġ raġ mehötġ genedo begganġ ayo rġ.”

²⁴Lob hir ggev sġn neġin alam loġ dub-vabuung-böp lo losho alam-deneko-seriveng hir ggev denġo ġaġek saga, lob ġwaj ya nġahiseġkġ bedenesero degwa. ²⁵Loġ mehötġ ya verup vu sir benġr bġ, “Alam sġn ham tunġ sir ya ġarabus lo denare dub-vabuung-böp ġatum ayo medenatateġin ġaġek vu alam.” ²⁶Lob hir ggev sġn neġin alam loġ dub-vabuung-böp lo, losho ahġvavu la, ya deġo sir. Rġk su desis sir gederot rġ gema. In deneggöneng in alam bġ rġk detengwa sir jaġ ġelönġ.

Sinarġ Su Deneggöneng In Kaunsor Rġ, Gedenenġr ġaġek Ranġah

²⁷Deġo sir yam medevarah sir nare vuheng loġ kaunsor lo malaj, galam-deneko-seriveng hir ggev böp nġr vu sir bġ, ²⁸“He nġr niwġġk ata vu ham bġ ham su na nanġr bengö saga ranġah vu alam, rġk ham nevönġ in va? Ham nenġr ġaġek saga ya meŷoh vu Yerusalem pin beham vonġin bġ gweġo ġaġek jaġ nom he nabġ he sis mehö saga medi-ik!” ²⁹Rġk Pita losho sinarġ saga denġr yah vu sir bġ, “He bġ sepa doġ Anutu ŷi ġaġek namuġin, gemehönon hir ġaġek ġġp tamusġn!” ³⁰Ham vonġ paya vu Yesu beham sis ŷi raġ ġelepeġo*, rġk hil ġenud hir Anutu nġr mekedi raġ yah. ³¹Anutu ġo ŷi raġ yah vavunġ betunġ ŷi nedo nema vesa. Lob tu ala in geġo hil nah vu Anutu, gevönġin ġġrin hil Israel ayod gekevoh hil nġaa nipaya na. ³²He halġ nġaa pin saga, om sġn he nanġr ranġah gAnon Vabuung sġn Anutu vonġ vu alam sġn nengaj yes vu ŷi ġaġek lo tateġin ġaġek sagi ving.”

Gamaliel Nër Bë Alam Kaunsor Denahubin Sinarë

³³ Kaunsor lo denço yi gägek saga lob ahěj sengen pangsen rot gedevongin bë dengis sinarë pin saga medenadiik. ³⁴ Rëk kaunsor ti arë nebë Gamaliel kedi nare. Yi Parisai* ti, geyi tatovaha horek yi los bengö. Alam pin ahěj neving yi rot los deneço yi raç. Lob kedi menër vu sir bë degevonç sinarë geto dena dobnë teka rë, lob to deya.

³⁵ Log nër vu kaunsor pin bë, “Ham alam Israel! Bë ham gwevonç ngaa ti vu alam sënë, og maç ham ngo kwamin bo nivesa rë. ³⁶ Ham raç ni bë wirek mehöti arë nebë Tiudas kedi benër bë, ‘Sa, sa mehö los niç wëek böpata!’ Lob alam raç neggëp alam mehödahis ti (400) yah detamuin yi. Rëk desis yi bediik, log alam sën denetamuin yi lo deveya beya depalët loç geyi huk vës bemala maya veröç yi. ³⁷ Log tum buk sën kiap böp nekevu mehönon arëj lo lob Yudas vu Galilea kedi raç beço alam vahi yah detamuin yi. Rëk desis yi ving bediik, log alam pin sën denetamuin yi lo deketëkin sir bemaya. ³⁸ Om sën sa bë nanër vu ham nabë ham göneng in alam saga, geham naçöök gedemedo rë. Nabë yö denevonç huk yoh vu mehönon kwaj, og rëk noh paya bebës. ³⁹ Gaç nabë degwa neggëp vu Anutu yönon, og ham su yoh vu bë rëk kwepë sir rë, om ham gweçin ham in ham su ngis begö vu Anutu!”

Sinarë Kwaj Vesa In Devonç Nimumsën Vu Sir In Yesu Arë

⁴⁰ Lob devonç ving Gamaliel yi gägek saga, gedetahi sinarë pin loç yah bedevëk sir, log denër niwëek vu sir bë su denanër Yesu bengö rangah log delëein sir medeya.

⁴¹ Lob mëm devuu kaunsor ya geto deyah dobnë, lob kwaj vesa rot in Anutu ko sir raç belë sir bë deyoh vu bë alam degevonç benij namum in Yesu arë. ⁴² Lob medo denetatekin gägek rangah loç dub-vabuung-böp geloç begganç la yoh vu buk pin. Beyö medo denenër Yesu Kerisi bengö rangah gaç su denevuu rë.

Deggooin Alam Nemadvahi-bevidek-luu Raç In Dedoç Vu Sinarë Lo

6 Nahub geYesu yi hur ngahisekë raç, lob sir vahi sën denevengwëng Grik ayej lo ahěj sengen vu vahi sën denevengwëng alam Yuda ayej* lo. Ahěj sengen raç degwa nebë sënë: Alam sën denevengwëng Grik ayej lo denenër bë, “Ham nevo nos ggelek alam yoh vu buk pin log ham su nevo vu he hömin avëh alov lo rë.”

² Lob hurmaluh nemadluho-bevidek-luu muçinsën desupin Yesu yi hur lo pin yam medenër vu sir bë, “Bë he gevuü Anutu yi gägek na gehe bo nos gelek, og su yoh vu rë! ³ Arig lo! Ham ngo göoin ham alam nemadvahi-bevidek-luu jaç rë. Sir sën alam nijvesa gAnon Vabuung nedo loç sir niwëek lo, gesir sën los kwaj lo. Lob mëm hil gevonç medegeçin huk sagi. ⁴ Gaç heç ngo rëk medo in najom jaç noh vu buk pin los tatekin Anutu yi gägek mu.”

⁵ Alam pin ahěj ving gägek saga, lob deggooin Stepan, sën mehö yö nevonç ving niwëek ata gAnon Vabuung nedo niwëek ving yi lo. Log deggooin Pilip luho Prokorus ga, Nikanor luho Timon, geParmenas, geNikolas vu Antiok. Wirek yi alam-yu-ngwë ti rëk ggërin yi beloç ya metu alam Yuda ti. ⁶ Devarah alam saga

* **6:1** Vu nyë dahis og alam Yuda denevengwëng Hibru ayej lob Anutu yi kapiya muçeng neggëp loç Hibru ayej. Rëk verup loç Yesu yi buk og ayej Hibru sënë pekwe yi bedenenër arë nebë Aram. Aram og dus vu Hibru ayej rëk yööhu teka.

loḵ sinarë malaj, log dejom raḵ gedebë nemaj raḵ sir.

⁷Log Anutu yi ḡaḡek ya meyoh vu nyëḡ pin, balam ngähiseḵë detu Yesu yi hur vu Yerusalem. Galam-deneḵo-seriveng vahi ayoj neya timu vu yi ving.

Alam Yuda Devonḡ ḡaḡek Vu Stepan

⁸Anutu vonḡ semusemu los niwëëḵ böpata vu Stepan, lob nevonḡ ngaa böp aggagga balam denelë. ⁹Rëḵ alam vahi kedi desis begö raḵ ḡaḡek yah vu Stepan. Alam sagi vu Kurene los Aleksandria, gedenenër hir dub-supinsën-yi saga nebë alam sën devo sir vër in mehö ngwë nemaj ggovek lo hir hir. Gesir vahi vu Kilisia los Asia* ving. ¹⁰Rëḵ su deyoh vu bë dekeyëh Stepan yi ḡaḡek rë, in Anon Vabuung yö vo kwa nivesa vu yi.

¹¹Lom devo monë vu mehö la in bë denanër ḡaḡek kuungsën jaḵ Stepan nabë, “He hanḡo bë nenër ḡaḡek pelësën raḵ Moses lu Anutu!” ¹²Alam saga devonḡ balam teta los alam-horek-yi galam pin ahëj sengen vu raḵ saga, lob mëm sir yö depesönḡ medejom Stepan ahon bedëḵo ya nare kaunsor mala.

¹³Log devarah mehö la in bë denanër ḡaḡek kuungsën jaḵ yi lom denër bë, “Mehö saga nenër ḡaḡek nipaya raḵ dub-vabuung-böp sënë, geraḵ Moses yi horek. ¹⁴He hanḡo mehö saga nër bë, ‘Yesu Nasaret saga rëḵ kevoh dub-vabuung-böp sënë gepekwë ḡaḡek wirek hen sën Moses vonḡ vu hil lo benatu agga ngwë jaḵ.”

¹⁵Lob kaunsor pin detunḡ malaj raḵ Stepan niwëëḵ ata, lom delë mala nikapiiḵ raḵ nebë anḡer ti.

Stepan Tateḵin ḡaḡek Vu Kaunsor Lo

7 Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp loḵ tepëḵ bë, “ḡaḡek sagi yönon-a?”

Lob Stepan nër yah bë, ²“O arig lo, amaḡ lo! Ham gwengo rë! Wirek

hil dobahë Abraham nahën nedo Mesopotamia gesu ya Haran rë, lob vu buk saga niwëëḵ ala Anutu töḵ vu yi. ³Lom nër vu yi bë, ‘Gwevuu honḡ dob los honḡ alam na geḡena nyëḡ len ti sën sëḵ tato vu honḡ.’

⁴Lob Abraham vu Kaldia hir dob geya nedo Haran. Denedo saga bama di-ik ggovek, loḵ mëm Anutu vonḡ yi yam nedo nyëḡ sën gwëbeng hil nado loḵ agi. ⁵Rëḵ Anutu su vo dob sënë len mahen teka vu Abraham in bë yö geḡin menatu yi ngaa niröp rë, gema. Rëḵ Anutu nër bë tamusën og rëḵ bo dob sagi vu yi benajom ahon, in natu yi mewis lo pin hir dob geving. Rëḵ mu, loḵ buk sën Anutu nër ḡaḡek vu yi agi, og Abraham nalu ma. ⁶Log Anutu nër ving bë, ‘Honḡ mewis rëḵ na demedo alam-yu-ngwë hir dob. Lob rëḵ denatu alam-yu-ngwë saga hir hur bededeginengin sir jaḵ huk ḵarabus noh vu ta jaḵ gëp alam mehödahis ti (400). ⁷Rëḵ mu tamusën, og sëḵ gevonḡ nyëvewen vu alam-yu-ngwë saga sën rëḵ dedeginengin honḡ mewis raḵ maggin böp lo. Loḵ mëm rëḵ degevuu nyëḡ sagi na, gedenam denajom jaḵ vu sa gëp sagi.’

⁸Lob Anutu joo ḡaḡek vu Abraham bë gerah* nalu maluh lo navij. Lob nahub rë loḵ Abraham ḵo nalu Isaak, lob neggëp rot beyah verup loḵ buk sën netu nemadvahi-bevidek-löö sën ata ḵo yi lo, lob ama rah* navi. Log Isaak vonḡ nebë sënë vu nalu Yakop ving, geYakop vonḡ vu hil degwa nemadluho-bevidek-luu nebë saga ving. ⁹Rëḵ hil degwa lo saga denelë arij Yosep paya, lom devo yi vu alam-yu-ngwë bedebaḡo yi. Bedëḵo medeya Ejep betu Ejep ti yi ngaa meris. Rëḵ Anutu nedo ving yi, ¹⁰melok vu yi, beko yi vër vu ngaa nipaya pin sën deginengin yi lo. Vonḡ semusemu los kwa böpata vu yi loḵ Ejep hir mehö-los-bengö Parao mala belë. Lob tum Parao tunḡ yi tu ggev yuseḵë vu Ejep benegin Parao yi begganḡ lu ngaa pin.

¹¹ Lob nahub rēk meyip böpata neggēp dob Ejep los Kanaan pin, lob maggin böpata tōk vu sir, behil kenud lo su deyoh vu bē denatōk vu nos rē. ¹² Rēk Yakop ngo bē nos nedo Ejep, lob vong hil kenud lo deya nos beron muginsēn. ¹³ Ggovek ya loḵ sireḵ deyah netu beron luu, lob mēm Yosep nēr yi rangah vu ari lo bē, ‘Ham arimin sa Yosep.’ Lob mēm Parao raḵ ni bē Yosep yi alam sir. ¹⁴ Lob Yosep vong ḡaḡek yah in ama Yakop losho yi alam pin bedeyam vu yi. Sir yoh vu dahis löö benemadluho menemadvahi (75). ¹⁵ Lob Yakop luḵ meya nedo Ejep bediḵ, log hil kenud lo denedo bedediḵ ving. ¹⁶ Lob deḵo navij yom Sekem beyah debē loḵ waak sēn wirek Abraham baḡo vu alam Hamor raḵ monē betu yi waak bedub lo.

¹⁷ Lom buk sēn bē Anutu gevongŋŋaa sēn wirek nēr vu Abraham bē rēk gevongŋ lo neggovek in bē natōk nam rangah, lob alam Israel deverōng bedeggērin nyēḡ Ejep. ¹⁸ Beggovek, loḵ Ejep hir mehō-los-bengō mewis ti verup, lob su raḵ Yosep yi huk nivesa sēn nevongŋ lo ni rē. ¹⁹ Om sēn nevongŋ rii raḵ hil alam, genevongŋ huk ḵarabus vu hil kenud lo. Geniwēēk rot bē dejuuk naluj maluh niḵōḵ lo na demedo dobnē medenadiḵ.

²⁰ Loḵ nahub rē, loḵ Moses ata ḵo yi loḵ buk saga. Lob Anutu ro hurmahen saga nivesa bemalanḡeri rot. Lob ata lu ama deḡin yi loḵ begganḡ ayo yoh vu kwev löö. ²¹ Loḵ mēm ya debē yi loḵ bēl nenga, loḵ tum Parao nalu avēh ḵo yi ya menegŋn nebē sēn yō nalu.

²² Lob Moses luḵ dub ving Ejep hurmahen bedenetahu yi loḵ alam Ejep hir ḡaḡek los kwa pin, lom tum netu mehō los kwa-sevērinsēn-yi genevongŋ huk los niwēēk ving. ²³ Ggovek geMoses yi ta tu mehōdahis luu raḵ, lob kwa vo bē na gelē yi alam Israel. ²⁴ Lom tōk raḵ Ejep ti genevasap Israel ti, lob loḵ vu Israel ti sagi bevongŋ nyēvēwen loḵ yah ni-

paya saga vu besis Ejep ti saga mediḵ. ²⁵ Moses kuung bē rēk yi alam kwaj bo yi nabē Anutu vongŋ yi yam in bē doḵ vu sir. Rēk ma gesu kwaj nevo nebē saga rē.

²⁶ Loḵ heng to lob Moses yah verup betōḵ vu Israel luu geluho denesis sir. Lob vongin bē gevongŋ beluho ayoj nakul gebeḡō ḡēp, om nēr bē, ‘Alam-a! Melu arimin ham lo! Rēk nebē va sēn melu nevongŋ paga vu ham-ē?’ ²⁷ Rēk mehō sēn vongŋ paga vu ari lo ruuk Moses yah genēr bē, ‘Re nēr vu hongŋ bē ḡenatu he ggev los mehō sēn ḡebo nyēvēwen vu he?’ ²⁸ Maḵ bē ḡengis sa nabē sēn ḡesis Ejep ti bediḵ veseveng lo?’ ²⁹ Nēr bē saga lob Moses ḡḡoneng beveya meya pevis. Beya nedo alam Median hir nyēḡ. Lob mēm rēk ḵo nalu maluh luu vu sagu.

³⁰ Log ta mehōdahis luu ggovek ya, loḵ mēm angēr ti tato yi vu yi neggēp nyēḡ-yumeris dus vu ḵedu Sinai. Angēr los nengwah daggen loḵ nare ḵele teka niggin ggin. ³¹ Lob Moses lē lob kwa ya ngahiseḵē in ngaa sēn tōk vu yi. Lob ya dus in bē gelē nivesa, lob Mehōbōp aye nēr bē, ³² ‘Sa Anutu sēn ḵenum lo hir Anutu sa. Sa Abraham luho Isaak geYakop hir Anutu sa.’ Lob Moses lēk begḡoneng bē su gelē.

³³ Lob Anutu nēr vu yi bē, ‘Ḡenakaḵ suu vēr in vaham. In nyēḡ sēn ḡenare loḵ aga og nyēḡ vabuung.’ ³⁴ Sa halē huk nipaya los maggin pin sēn dedeḡinengin raḵ sa alam vu Ejep, lob ḡwēbeng seluḵ yam in bē sa ḵevelekin sir los ḡaḵo sir vēr vu ngaa maggin. Om kwedi jak! Sa bē ḡevongŋ hongŋ meḡenah Ejep.’ ³⁵ Yiḵ Moses saga sēn wirek deruu demij vu yi gedenēr bē, ‘Re tungŋ hongŋ bē ḡenatu ggev bōp los mehō sēn ḡebo nyēvēwen vu he?’ lo. Rēk Anutu vongŋ yi yah in bē natu hir ggev los kevelekin sir vēr, om sēn vongŋ bangēr sēnē tōk vu yi loḵ ḵele mahen teka sēn lo in bē bo niwēēk vu yi.

³⁶ Log yiḵ Moses saga sēn vongŋ ngaa bōp aggagga vu sir vu Ejep, loḵ ḵo sir

vër beli sir beya deyoh Loo-kök vuheng meya deko lok nyëg-yumeris yoh vu ta mehödahis luu.

³⁷ Log yik Moses saga sën nër vu alam Israel bë, ‘Anutu rëk gevong ham ti natu mehö-nanër-gägek-rangahsën nabë sa.’

³⁸ Log desupin sir ggëp nyëg-yumeris, lob yik Moses saga sën ya nedo kedu Sinai ving angër bevengwëng ving yi lo. Log Moses nedo ving hil kenud lo, lob ko Anutu yi Gägek mala-tumsën-yi bevong vu hil, ³⁹ rëk hil kenud lo nij lëlin yi gedekeyëh aye bederuuk yi gekwaj vo bë denah Ejep.

⁴⁰ Lom denër vu Aaron bë, ‘Gesemu he anutu la in degeli he na. In Moses sën ko he vu Ejep meyam lo mak ya tena? He duğin!’ ⁴¹ Lom mëm desemu burmakau nalu maluh ti kenu rak goor betu anutu-kuungsën gedenetung seriveng vu. Log ahëj nivesa in ngaa sën yö desemu rak nemaj agi. ⁴² Rëk Anutu ruu demi vu sir in denejom rak los ayej lok hes los kwev gebetuheng pin sën denedo yağek babu lo, yoh vu sën alam-denenër-gägek-rangahsën dekevu meneggëp lok Anutu-yi-kapiya lo bë:

‘Ham alam Israel, wirek ham nedo ta mehödahis luu vu nyëg-yumeris, lom ham sis burmakau los sipsip beham vesi netu seriveng.

Mak saga ham vong vu sa? Ma!

⁴³ Ham vaku anutu-kuungsën Molok yi dub sël ving anutu-kuungsën Rompa yi be-tuheng kenu.

Ham semu ngaa kenu pin saga in bë ham najom jak vu los gweko arëj jak, om sëk gevong nyëvewen vu ham, besëk gevong beham kwesuu nyëg böp Babulon*

mena medo karabus vu nyëg adingnë.’

⁴⁴ Wirek hil kenud denedo nyëg-yumeris, lob hir dub sël nedo. Saga sën Anutu yi dub sël getato bë nedo ving

sir, lob desemu yoh vu sën Anutu nër tato vu Moses bë gevong lo.

⁴⁵ Ggovek lok hil kenud lo deyam ving Yosua in bë degeko alam-yu-ngwë hir dob, lob Anutu lok vu sir bekevoh alam saga in sir. Vu buk saga deko dub sël sën amaj vo vu sir lo sepa, beyam detung nedo rot Beverup lok Davit yi buk.

⁴⁶ Lok mëm Anutu nelë Davit nivesa, lom Davit jom rak vu bë rëk dev dub ti vu Yakop yi Anutu. ⁴⁷ Rëk ma geneggëp rot bemëm nalu Solomon rëk lev. ⁴⁸ Rëk mu Mehö-gayeheng Anutu su nedo lok dub sën mehönon denelev rak yö nemaj lo rë. In mehö nenër-gägek-rangahsën nër bë:

⁴⁹ ‘Mehöböp nër bë sënë:

“Yağek netu sa sëa sën sa nado rak, gedob saga netu ngadoheng sën sa ne-hebë vahağ rak lo.

Om re yoh vu bë dev dub ti vu sa in bë sa sewah dok-a?

⁵⁰ Ma ham kuung bë sa nemağ su tung ngaa pin sënë rë?”

⁵¹ Ham alam ayomin niwëëk. Geham ayomin los nengamin dahis. Ham neruuk Anon Vabuung yoh vu buk pin nebë sën ham kenumin lo deneruuk wirek lo.

⁵² Mehö-nenër-gägek-rangahsën ti tena sën ham kenumin lo su denevong paya vu yi rë? Ma! Desis alam sën denenër Gägek rangah bë mehö yohvu Yesu rëk nam lo bedediik. Lob yi saga yam, rëk ham tato yi vu alam-begö-yi medesis yi bediik. ⁵³ Angër denevo Anutu yi horek vu ham rëk ham su nesepa lok rë.”

Detengwa Stepan Rak Ġelöng Mediik

⁵⁴ Dengo Gägek sagi, lob Gägek sagi gelu ayoj rot. Lom deneköö nyëj, gahëj sengën böpata rot vu Stepan. ⁵⁵ Rëk Anon Vabuung ggërin Stepan ayo, lob varah mala rak yağek niwëëk ata benelë Anutu nikapiik, log lë bë Yesu nare Anutu nema vesa. ⁵⁶ Lob tahi bë, “Om ham gwengö rë! Sa halë bë yağek tatekin

yi, log Mehönon Nalu nare loḵ Anutu nema vesa!”

⁵⁷Lob dereseeh rur raḵ gedemir nengaj, log sir pin kedi deseröḡ meya dejom Stepan ahon, ⁵⁸gederot yi medeḵo medeya Yerusalem ḵatum degwa dobnë, log mëm detengwa yi raḵ ḡelöng bediḵ. Lob alam sën denër ḡaḡek kuungsën raḵ yi lo dekah hir tob muḡin bedetung menedo loḵ mehö maḡem ti arë nebë Saulus vaha bemedo neḡin, ⁵⁹log mëm ya detengwa Stepan raḵ ḡelöng. Nahën denesis yi raḵ ḡelöng, log pevis mejom raḵ bë, “Mehöböp Yesu! Gweḵo sanog nöḵ vu hong!”

⁶⁰Lom tung lus luḵ getahi bë, “Mehöböp, su ḡebo doḵ nah hir ngaa nipaya sënë!” Log diḵ ya.

Saulus Nevong Paya Vu Kerisi-yi-alam

8 Saulus vo ḡadu loḵ sir in desis Stepan mediḵ. Lob vu buk saga alam deked i in bë debo maggin böpata rot vu Kerisi-yi-alam vu Yerusalem medebasap sir. Lob Kerisi-yi-alam pin deveya medeketëḵin sir medeya distrik Yudea lu distrik Samaria gesinarë nyëdahis mu yö nahën denedo nyëḡ böp Yerusalem. ²Galam vahi sën denesepa loḵ Anutu yi ḡaḡek medenero lo, sën mëm delev Stepan gesesu böpata rot in yi.

³Log Saulus mala nesepa bë kevoh Yesu yi alam benama na veröḵ yi, lob nesepa loḵ begganḡ pin beneloḵ ya benëḵo maluh gavëh ving, benedadii sir ya ḵarabus.

Denër Bengö Nivesa Vu Samaria

⁴Lob Kerisi-yi-alam sën deveya medeya jegg in jegg in lo denëḵo loḵ rot beya denenër Bengö Nivesa yoh vu nyëḡ. ⁵Pilip luḵ meya nyëḡ böp ti vu distrik Samaria, lob nër Kerisi vu sir. ⁶Alam ngahiseḵë denḡo yi ḡaḡek los delë ngaa böp sën nevong lo,

lom debë nengaj vu yi pangsen. ⁷In denelë gememö nipaya sën negwang ya alam ngahiseḵë ayoj lo denḡeek geto deya in sir. Log alam ngahiseḵë seḵëj neselöngin, gevahaj nipaya, og nijvesa neraḵ. ⁸Lom mëm alam ayoj tee yi rot vu nyëḡ saga.

⁹Lob mehöti arë nebë Simon nedo saga, beyi mehö nerob alam los nevong yesëḵ lu ngaa aggagga, menevong balam Samaria* kwaj neya ngahi in yi gedenër bë yi mehö böp ti. ¹⁰Lob alam ggev los alam meris pin niwëek bë degenḡo yi ḡaḡek, lob denenër bë, “Mehö saga ḵo Anutu niwëek böpata yönon!” ¹¹Niwëek in bë degenḡo yi ḡaḡek in nerob alam buk ngahiseḵë los nevong yesëḵ medenelë yi ngaa böp nebë sënë, lob kwaj neya ngahiseḵë.

¹²Loḵ tum mëm Pilip nër Bengö Nivesa raḵ Anutu-yi-nyëḡ los nër Yesu Kerisi bengö rangah, lom maluh los avëh pin devong ving bederipek bël. ¹³GeSimon vong ving nebë saga ving beripek bël, lob tum nesepa Pilip beya ving yi. Nelë ngaa böp aggagga ngahiseḵë sën Pilip nevong lo, lob kwa neya ngahiseḵë.

¹⁴Log tum alam sinarë sën nahën denedo Yerusalem lo denḡo bë alam Samaria* deḵo Anutu yi ḡaḡek raḵ, lom devong Pita lu Jon deya vu sir. ¹⁵Luhu deluḵ meya deto, lom dejom raḵ vu Anutu in bë gevong Anon Vabuung vu alam sën denevong ving lo. ¹⁶In Anon Vabuung su loḵ yam ggërin ayoj rë, geyö nahën. Gaḵ yḵ deripek bël raḵ Yesu arë mu. ¹⁷Om luhu debë nemaj raḵ sir, lom mëm Anon Vabuung loḵ yam ggërin ayoj.

¹⁸Lob Simon lë bë sinarë luhu debë nemaj raḵ sir bAnon Vabuung loḵ yam ggërin ayoj, lom ḵo monë ya vu luhu ¹⁹genër bë, “Melu bo niwëek saga vu sa geving, in nabë sa ḡebë nemaḡ jaḵ mehöti, og Anon Vabuung doḵ nam ḡërin yi.” ²⁰Rëḵ Pita nër vu yi bë, “Höm

monë mala nama na verök yi, behong geving! In gekuung bë geyoh vu bë gebago Ngaa sën Anutu vonğ nyëmasën vu hil lo jak monë! ²¹ Su rëk gedok vu he in huk sënë geving rë, in Anutu lë bë ayom nipaya. ²² Om gegwërin ayom begweruu demim vu kwam nipaya saga, gegenajom jak vu Mehöböp in kevoh hong ngaa nipaya sën neggëp loğ ayom aga na. ²³ Sa halë bë ayom sis yi pangsën, gengaa nipaya loğ nare ayom bejom hong ahon.”

²⁴ Lom Simon neggöneng genër yah vu luho bë, “Om maam melu ngo najom jak vu Mehöböp in mëm dok vu sa gengaa sën melu nër lo ti su natök vu sa!”

²⁵ Lob sinarë luho saga denër Yesu rangah bedevong Mehöböp yi gägek yoh vu alam, log mëm luho deyah Yerusalem. Lob luho yah denër Bengö Nivesa rangah vu beggang-bu ngahisekë vu distrik Samaria ggëp aggata.

Pilip Nër Bengö Nivesa Rangah Vu Etiopia Ti

²⁶ Log Mehöböp yi angër ti nër vu Pilip bë, “Kwedi gena los ahë sën aggata nevu Yerusalem geya nehöö ayo Gasa. Aggata sën neyoh ya nyëg-yumeris lo.”

²⁷ Lob Pilip kedi rak meya. Loğ mehö nyëg ngwë ti vu Etiopia neyoh aggata saga meneya. Etiopia hir avëh-los-bengö Kandase yi hur böp yi, benëgin yi monë los yi kupek nivesa vesa pin. Mehö sënë ya mejom rak vu Anutu ggëp Yerusalem geyom to aggata meneyah. ²⁸ Medo netevin mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya yi kapiya rak yi karis mejom to aggata vuheng in bë nah mena yi nyëg. ²⁹ Lob Anon Vabuung nër vu Pilip bë, “Gena dus vu karis saga megena geving!”

³⁰ Lob Pilip serög meya dus vu, lob ngo bë mehö saga netevin mehö-nenër-gägek-rangahsën Yesaya yi gägek, lob loğ tepëk in yi bë, “Mağ gägek sën genër aga, mağ gerağ degwa ni ma ma?”

³¹ Loğ mehö saga nër yah vu Pilip bë, “Bë mehöti su tatekin vu sa rë, og sëk jak degwa ni nabë va?” Lob nër vu Pilip bë, “Gejak nam vavunë balu ajak karis mana!”

³² Gägek sën neggëp loğ Anutu-yikapiya bemehö-ë netevin lo sënë:

“Deli yi yam nebë sën deneli sipsip yam in bë dengis menadiik, gesu neveng-wëng rë.

Nebë sën denekeping sipsip nalu niviiis, rëk su nesu rë.

³³ Devong nimusën rot vu yi, rëk mehöti su kedi rak melok vu yi menër yi gägek mero rë gema.

Ma rëk yi mewis tena in hil nanër rë?

In desis yi mediik pevis bemala ma gesu nedo dob rë.”

³⁴ Lom avëh-los-bengö yi hur sënë nër vu Pilip bë, “Getatekin vu sa rë! Mehö-nenër-gägek-rangahsën nër gägek sagi rak re? Yö nër rak yi, ma nër rak mehö ngwë?”

³⁵ Lob Pilip tatekin Anutu yi gägek dus ti saga genër Yesu yi Bengö Nivesa degwa tato vu yi. ³⁶ Ggovek geluho medo denetettu aggata medeneya beya deto bël ti, lob mehö saga nër bë, “Gwelë! Bël neggëp! Yoh vu bë gejipek sa ma ma?”

³⁷ [Loğ Pilip nër yah vu yi bë, “Bë gevong ving anon loğ ayom, og mëm!” Rëk bë, “Sa hevong ving Yesu Kerisi bë Anutu nalu yi!”] ³⁸ Lob mëm nër bë karis bare, log luhoho medeluk ya bël, bemëm Pilip dağoo yi luk ya bël.

³⁹ Log luho derak yom ronek, lob Mehöböp yi Anon Vabuung ko Pilip ya, gemehö sënë su lë yi ggökin rë, rëk mu kwa vesa rot mesepa yi aggata beya.

⁴⁰ Gağ Pilip, og Anon Vabuung ko yi metök ya Asotus pevis, lob ya meyoh vu nyëg böp pin menër Bengö Nivesa rangah. Beya rot beya metök ya Sisarea.

Saulus Ggërin Yi Tu Kerisi Yi Mehö

(Sn 22:4-16; 26:9-18)

9 Log Saulus nahën nenër gägek los ni-wëëk bë gevonğ paya vu Mehöböp yi hur bengis sir medenadiik. Lob ya vu alam-deneço-seriveng hir ggev böp, ²benër vu yi bë kevu kapiya noh vu alam Yuda hir dub-supinsën-yi pin sën denedo Damaskus lo bebo vu yi. Lob ggev böp kevu gägek loğ kapiya saga nebë, “Nabë Saulus sënë natök vu maluh ma avëh la gedenesepa loğ Yesu yi aggata, og gägek ma genaduu sir megeço sir nam Yerusalem.”

³Log Saulus losho ahëvavu la deya rağ beya deverup dus vu Damaskus, lob pevis bengaa ti vër vu yağek nebë davës beluğ yam jëh rağ sir. ⁴Lob Saulus vës betetolin beya neggëp dob, log ngo gägek ti yam vu vavunë bë, “Saulus, Saulus! Gëvo vanë vu sa in va?” ⁵Rëk Saulus nër yah bë, “Mehöböp, hong re?” Rëk gägek lo yom ggökin bë, “Sa Yesu sën genevonğ vanë vu sa lo. ⁶Rëk mu kwedi jağ meğena nyëğ böp sagu, genahub rëk mëm mehöti rëk nanër ngaa sën gwevonğ lo tato vu hong!” ⁷Galam sën deneya ving Saulus lo denare rëk denelëk besu deyoh vu bë debengwëng rë. Log denço gägek saga dedun rëk su delë bë mehöti nedo rë.

⁸Loğ mëm Saulus kedi nare bemala netum rëk nahën mala nepengipin rot, lom maam dejom loğ nema bedeli yi ya nyëğ böp Damaskus. ⁹Benedo buk löö, rëk mu yö nahën mala kenod rot, log su negga nos los nenum bël rë.

¹⁰Loğ Anutu yi hur maluh ti nedo Damaskus arë nebë Ananias. Lob Mehöböp tato yi vu belë nebë pesepsën, genër vu yi bë, “Ananias!” Rëk bë, “Mehöböp, sa nado-ë!” ¹¹Lob Mehöböp nër vu yi bë, “Kwedi gena aggata ti sën denenër arë nebë Aggata Niröp agu. Gena Yudas yi begganğ lob mëm

gedoğ tepëk in Tarsus ti sën denenër arë nebë Saulus. Mehö sagi medo nejom rağ ¹²genelë ngaa nebë pesepsën bë mehöti arë nebë Ananias neloğ ya begganğ ayo mebö nema rağ yi in bë gevonğ bemala natum megelë nyëğ gökin.” ¹³Rëk Ananias nër yah vu bë, “Mehöböp, sa hanço alam ngahisekë denenër mehö saga bë nevonğ huk agga nipaya rot vu hong alam vabuung pin vu Yerusalem, ¹⁴lob ço gägek vu alam-deneço-seriveng hir ggev in bë naduu alam sën ayej neloğ hong vu agi, in bë dena karabus.” ¹⁵Rëk Mehöböp nër yah vu bë, “Gena! Mehö saga og sa hur ti. Sehooi yi rağ ggovek ya in geço sa bengög bena nanër vu alam-yu-ngwë losho hir alam-los-bengöj, gevu alam Israel geving. ¹⁶Log sengo rëk tato nivanë aggagga pin sën rëk natök vu yi jağ sën nanër sarëğ ranğah lo vu yi.”

¹⁷Lob Ananias ya rağ. Ya verup be-loğ ya Yudas yi begganğ ayo log pevis mebö nema rağ Saulus genër vu bë, “Arig Saulus! Mehöböp Yesu sën tök vu hong loğ aggata lo vonğ sa beseyam in bë malam natum gökin nah, gemëm Anon Vabuung doğ nam gërin ayom.” ¹⁸Ngaa sën ggërin Saulus mala lo ni nebë gël niğepis mekehe ya pevis, log mala tum ggökin gemëm kedi beripek bël.

¹⁹Log mëm Saulus gga nos bemëm ni-wëëk loğ yah, benedo buk vahi ving Yesu yi hur vu nyëğ böp Damaskus.

Saulus Nër Bengö Nivesa Vu Alam Damaskus

²⁰Log pevis meya meyoh vu alam Yuda hir dub-supinsën-yi ggëp nyëğ böp Damaskus benër Yesu yi gägek ranğah nebë, “Mehö saga yi Mehöböp Nalu!”

²¹Alam pin denço yi gägek lob delëk pangsën bekenuj ya gedeloğ tepëk vu sir bë, “Mehö saga mağ sën yik nevonğ paya vu alam sën ayej neloğ Yesu arë vu Yerusalem lo! Mağ yik yi saga sën

gwëbeng verup agi in naduu sir sënë megeko nah vu alam-deneko-seriveng hir ggev-ë?" ²² Rêk Saulus kedi menër gağek los niwëek ata, lob alam Yuda sën denedo vu Damaskus lo dengo yi gağek, lom kwaj ya ngahi in tato vu sir yonon bë Yesu yi mehö sën Anutu ggoo in yi rak netu Kerisi.

Alam Yuda Desis Begö Vu Saulus Lom Veya Meya

²³ Buk ngahisekë ya ggovek ya lob alam Yuda vu nyëg böp Damaskus de-joo gağek in bë dengis Saulus menadi-ik. ²⁴ Rêk ngo hir gağek saga bë vare denegin yi loğ aggata avi pin yoh vu buk los rangah in bë dengis yi benadiik. ²⁵ Rêk alam sën dengo yi gağek mede-nesepa loğ lo deko yi buk medetung loğ kadaaad medevong ggök ya katum gelong yu vavunë vu nyëg böp saga nenga, medesejun aggis in yi geluk ya dobnë beya.

Saulus Yah Nedo Yerusalem

²⁶ Saulus yah meya betök yah Yerusalem, lom vongin bë losho Yesu yi hur demedo jevuh ti, rêk deneggöneng in yi, in kwaj nevo bë su Yesu yi hur maluh yi yonon rë. ²⁷ Rêk Barnabas ko Saulus beya vu sinarë nyëdahis lo, getatekin bë Saulus lë Mehöböp ggëp aggata benër gağek vu yi om sën ggërin yi menenër Yesu arë rangah los niwëek vu nyëg böp Damaskus rot. ²⁸ Ggovek lom mëm Saulus nedo ving sir medenesepa sir ggëp Yerusalem. Vong huk niwëek benër Mehöböp arë rangah gesu ggöneng rë. ²⁹ Nër gağek rak Yesu vu alam Yuda sën denevengwëng Grik ayej lo ving, lob losho denemehoo sir in gağek saga, lom desero aggata in bë dengis yi benadiik. ³⁰ Rêk Kerisi-yi-alam vahi dengo, lob deko yi bedeluk medeya Sisarea, bedevong ya Tarsus. ³¹ Nebë saga lom mëm Kerisi-yi-alam pin vu

distrik Yudea los Galilea geSamaria denedo nivesa gemaggin su netök vu sir ggökin rë. Yesu yi huk saga niwëek rak, lob yi alam pin deneggöneng in Mehöböp gedeneko arë rak, log Anon Vabuung vo niwëek vu sir lob alam medo deneyam vu sir bengahijsekë loğ.

Pita Vong Ainias Benivesa Rak

³² Lob Pita ya meyoh vu nyëg pin beya meto Luda benedo ving Anutu-yi-alam ggëp sagu. ³³ Lob tök vu Luda ti arë nebë Ainias. Sekë pin selöngin beneggëp loğ begganğ ayo yoh vu ta nemadvahibevidék-löö. ³⁴ Lob Pita nër vu yi bë, "Ainias! Yesu Kerisi vong benim vesa rak. Om kwedi gebahinin hong kanyë!" Lob Ainias kedi rak pevis.

³⁵ Lob alam Luda los Saron pin delë yi, lob mëm deggërin sir yom vu Mehöböp.

Pita Ggee Vu Tabita Bevesa Loğ Yah

³⁶ Yesu yi hur avëh ti nedo Yopa arë nebë Tabita. Sën Grik ayej nenër nebë Dorkas lo. Lob nevong nivesa beneloğ vu alam sën denerak vu in ngaa lo yoh vu buk pin. ³⁷ Lob loğ buk saga nirak lob di-ik. Lob deripek yi gedebë rak ya neggëp begganğ ayo vavunë ti.

³⁸ Lob Yopa neggëp dus vu Luda, gehur maluh dengo bë Pita nedo Luda, lob pevis medevong mehö luu deko dik ya vu yi bë, "Genam vu he pevis, gesu genaköpek!"

³⁹ Lob Pita ngo gağek meya ving luho medeyah deverup lob deko yi ya begganğ ayo vavunë. Lob avëh alov pin ya detetup loğ yi gevare denesu medeneta to los röprüp pin sën Dorkas semu vu sir loğ buk sën yö nahën nedo mala vesa lo. ⁴⁰ Rêk Pita ruuk alam pin saga to deyah dobnë, log yun lus log jom rak. Log mëm peggin mala ya vu heljeng genër bë, "Tabita, kwedi jak!" Lob avëh mala tum belë Pita gekedi nedo. ⁴¹ Pita jom loğ Tabita nema beloğ vu bekedi

raḵ, log tahi Anutu-yi-alam los avëh alov saga deyam betato Dorkas vu sir bē vesa loḵ yah. ⁴²Ğaḡek saga yoh vu alam Yopa pin medeṅḡo, lob sir ṅahiseḡē ayoj neya timu vu Mehöböp.

⁴³Lob Pita nedo buk ṅahiseḡē ggëp Yopa. Nedo ving Simon sën mehö nesemu ḵabi lu ṅaa raḵ reggu navi lo.

Angër Tök Vu Kornelius Menër Ğaḡek Vu Yi

10 Rom ti nedo Sisarea arë nebë Kornelius. Alam-beḡö-yi vu Itali hir kaptin ti menegın alam mehödahis nemadvahi (100). ²Log losho yi alam pin sën denedo loḵ ti lo deneggöneng in Anutu medeneḡo arë raḵ. Nevo monë ṅahiseḡē in bē doḡ vu alam Yuda sën deneraḵ vu in ṅaa lo, geyö nejom raḵ vu Anutu yoh vu buk pin.

³Lob buk ti loḵ 3 krök sehuksën, lob lë ṅaa ti nebë pesepsën meneggëp rangah rot. Lë bē Mehöböp yi angër ti loḵ ya begganḡ ayo vu yi benër bē, “Kornelius!”

⁴Lob Kornelius ḵenu verup begët yi, loḵ nër bē, “Mehöböp! Bē va?” Rëḡ angër nër yah vu Kornelius bē, “Anutu lë hong jomraksën gelë bē genelok vu alam sën deneraḵ vu in ṅaa lo, log lë bē yoh vu, lob kwa nevo menedo. ⁵Om gwevong mehö la dena Yopa bena denatök jaḡ Simon sën denenër arë ngwë nebë Pita lo bedegeḡo nom. ⁶Mehö saga nedo loḵ Simon ngwë sën yi mehö nesemu reggu navi lo yi begganḡ, dus vu loo nenga.” ⁷Angër nër Ğaḡek nebë saga vu Kornelius ggovek log ya raḵ, log Kornelius tahi yi hur luu ving mehö-beḡö-yi ti. Mehö-beḡö-yi saga yi mehö-jomraksën-yi ving. ⁸Lob Kornelius nër Ğaḡek saga pin mero vu lööho, log mëm vong lööho ya Yopa.

Pita Lë Ṅaa Nebë Pesepsën

⁹Lööho deya beya deneggëp aggata. Genyëḡ heng gelööho deya medeya dus

raḵ vu nyëḡ böp Yopa log hes vuheng raḵ. Log Pita raḵ ya Simon yi begganḡ yu-tamangsën vavunë in bē najom jaḡ. ¹⁰Lob diiḡahë, lob kwa vo bē ga nos rëḡ nahën deneyeh, lob lë ṅaa ti nebë pesepsën yam vu yi. ¹¹Lë yaḡek tateḡin log ṅaa ti luḡ meyam dob nebë sën denegom loḵ tob nyëḡetu lubellu lo, geböpata rot. ¹²Lob reggu aggagga pin loḵ nedo. Ṅaa pin sën denevëḡḡ, genḡaa pin sën vare deneya los deneggevek dob lo. ¹³Lob Ğaḡek ti yam vu Pita ving bē, “Pita, kwedi ḡengis reggu beḡegwa!”

¹⁴Lob Pita nër bē, “Ma rot, Mehöböp! Sa su rëḡ ḡa rë! Saḡ su naha ṅaa nebë sënë rë. In he horek nenërin bē nipaya besu yohvu rë.” ¹⁵Rëḡ Ğaḡek saga yom vu yi netu beron luu nebë, “Ṅaa sën Anutu nër bē yohvu, saga su ḡenanër nabë su yohvu rë!” ¹⁶Ṅaa pin sën agi töḡ vu Pita beron löö, log pevis betob sën yah meya vavunë.

¹⁷Pita nahën kwa neya ṅahi bē, “Ṅaa sën sa halë agi degwa nebë va?” log alam Rom sën Kornelius vong sir yam lo deverup. Lööho delok tepëḡ in Simon sën mehö nesemu reggu navi lo yi begganḡ, lob mëm verup denare loḵ veluung avi.

¹⁸Log detahi medelok tepëḡ bē, “Simon sën arë ngwë nebë Pita lo nedo sënë ma ma?” ¹⁹Rëḡ Pita nahën kwa nevo ṅaa sën lë nebë pesepsën lo, loḵ Anon Vabuung nër vu yi bē, “Gwenḡo? Mehö löö denesero hong! ²⁰Om kwedi ḡeduk meḡena vu sir beham na. Su kwam na ṅahi. Sengo hevong sir medeyam.” ²¹Lob Pita luḡ ya vu alam saga benër bē, “Mehö sën ham nesero lo, yiḡ sa sënë. Ma ham yam in-a?”

²²Loḵ denër bē, “Kornelius, sën alam-beḡö-yi hir kaptin lo vong he yam. Mehö yohvu sën neggöneng in Anutu geneḡo arë raḵ, galam Yuda pin denër bē yi mehö nivesa. Lob Anutu yi angër ti to menër vu yi bē gevong he nam in hong

behil anah yi begganġ in bē genġo hong ġaġek.”

²³ Lom Pita nēr bedeloġ ya begganġ ayo, bevo nos vu sir medegga gedeg-ġēp. Log monbuk lob kedi meya ving sir, lob Kerisi-yi-alam la vu Yopa desepa sir medeya ving.

Pita Ya Kornelius Yi Begganġ

²⁴ Ya deggēp buk ti vu aggata, loġ mēm detoġ ya Sisarea geKornelius medo neġin sir. Tahi yi alam losho yi mehō la ggovek bedesupin sir benedo denegin sir. ²⁵ Pita to meloġ ya begganġ ayo, lob Kornelius to meya vu bepetev meneggēp loġ Pita vaha in bē geko arē jaġ. ²⁶ Rēġ Pita jom loġ nema mekedi nare genēr vu bē, “Kwedi jaġ! Sa, og sa mehōnon meris mu!” ²⁷ Lob luho devengwēng gedeyah begganġ ayo vu alam nġahisekē sēn desupin sir medenedo lo.

²⁸ Lob Pita nēr vu sir bē, “Ham nġo rak ni bē horek niwēēk ata nērin he alam Yuda bē he su ayoh vu bē ana medo geving alam-yu-ngwē, ma ana vatēvek vu sir rē. Rēġ Anutu tato vu sa nebē sa su nanēr mehōti nabē nipaya ma su mehō yohvu rē. ²⁹ Om sēn sa su keyēh ġaġek rē. Gaġ ham kwetaġ sa lom seyam pevis. Rēġ sa bē ġanġo nirōp nabē ham tahi sa in va?”

³⁰ Lob Kornelius nēr bē, “Nġaa sēnē tōġ vu sa bebuk lōō ruu ya ggovek ya. Sa medo najom rak loġ sa begganġ ayo rak 3 krōk sheuksēn lob pevis besa halē mehōti nare geyi tob veroo benikapiik. ³¹ Lob nēr vu sa bē, ‘Kornelius, Anutu nġo hong jomraksēn ggovek gemedo mekwa nevo monē lu nġaa pin sēn ġevonġ in bē doġ vu alam sēn deneraġ vu in nġaa lo. ³² Om gwevonġ mehō la dena Yopa bena denanēr Simon sēn denenēr arē ngwē nebē Pita lo. Mehō saga nedo loġ Simon ngwē sēn mehō nesemu reggu navi lo yi begganġ dus vu loo nenga.’ ³³ Om sēn sa hevonġ mehō la deyōk in hong. Lob ġevonġ nivesa

beġeyam, om sēn gwēbeng he pin ayam nado loġ Anutu mala agi in bē he ġanġo ġaġek sēn Mehōbōp vonġ vu hong in bē ġenanēr vu he lo.”

Pita Nēr Ġaġek Ggēp Kornelius Yi Begganġ

³⁴ Lom mēm Pita nēr bē, “Yōnon rot, gwēbeng seraġ ni bē Anutu su kwa ya vu mehō los arē ma alam vahi mu rē. ³⁵ Gaġ kwa nevo alam vu nyēġ pin bē: Nabē sir ti ġoneng in yi begevonġ nġaa nohvu, og nelē yi nivesa.

³⁶ Yōnon, Anutu vonġ yi ġaġek vu he Israel, bevonġ Yesu Kerisi yi Bengō Nivesa vu he. Bengō Nivesa sēn nēr ġaġek mamer vu he bē Yesu Kerisi tu alam pin hir Mehōbōp. ³⁷ In ham nġo rak nġaa sēn Yesu Nasaret nevonġ lo ni vorot. Wirek Jon nēr ġaġek bēl-ripekse- yi rangah, lob vu buk sagi Yesu verup ggēp Galilea, lob bengō ya meyoh vu nyēġ pin vu distrik Yudea. ³⁸ Gemaġ ham rak ni bē Anutu ggoo in yi rak bevonġ Anon Vabuong los niwēēk vu yi, lob ya meyoh vu nyēġ pin beloġ vu mehōnon. Anutu nevo niwēēk vu yi, lob vonġ alam sēn Satan nevonġ paya vu sir lo benijvesa neraġ. ³⁹ Gehe sēnē halē yi wirek, lob sēn he nanēr ġaġek rangah rak nġaa pin sēn nevonġ vu Yerusalem los nyēġ pin vu distrik Yudea lo. Gesēn derekō yi rak ġelepeġo* gedesis medi- iġ lo. ⁴⁰ Rēġ buk netu lōō lob Anutu nēr bekedi rak yah, log tato yi rangah. ⁴¹ Su tato yi balam Yuda pin delē rē. Gaġ yik yō tato yi vu he sēn wirek Anutu ggoo in he rak in bē he nanēr yi ġaġek rangah lo. Kedi rak yah vu bedub, lob he ha los anum ving yi. ⁴² Log nēr vu he bē he nanēr yi ġaġek pin rangah vu mehōnon nabē Anutu ggoo in yi rak in bē genġo alam-malaj-vesa los alam-diiksēn pin hir ġaġek. ⁴³ Alam-denenēr-ġaġek-rangahsēn pin denēr yi ġaġek rangah nebē: Anutu nekevoh alam pin sēn ayoġ

neya timu vu Yesu lo hir ngaa nipaya ya raḵ Yesu arĕ los niwĕĕk.”

Alam-yu-ngwĕ Deḵo Anon Vabuung

⁴⁴Pita nahĕn nenĕr ḡaḡek saga, log Anon Vabuung yam raḵ ya alam pin sĕn denḡo yi ḡaḡek agi lo. ⁴⁵Alam Yuda sĕn ayoj neya timu vu Yesu wirek gedeyam ving Pita lo, delĕk anon rot in denelĕ bĕ Anutu keseh Anon Vabuung raḵ alam-yu-ngwĕ ving. ⁴⁶Denḡo sir gedenenĕr ayej aggagga bedenĕko Mehĕbĕp arĕ raḵ, lob Pita nĕr bĕ, ⁴⁷“Alam sĕnĕ deḵo Anon Vabuung nebĕ hil, om re rĕk nanĕrin bĕl-ripeksĕn-yi in sir-a?”

⁴⁸Lob nĕr vu alam sĕn deyam ving yi lo bĕ dejipek sir jaḵ Yesu Kerisi arĕ. Lob tum deketaḡ vu Pita bĕ medo buk la geving sir rĕ.

Pita Tateḵin Kornelius Yi ḡaḡek Vu Kerisi-yi-alam Gḡĕp Yerusalem

11 Sinarĕ nyĕdahis losho arij lo sĕn denedo yoh vu distrik Yudea pin lo denḡo ḡaḡek bĕ alam-yu-ngwĕ deḵo Anutu yi ḡaḡek ggovek ya ving. ²Log Pita raḵ meyah Yerusalem, lob alam Yuda sĕn denesepa loḵ Yesu lo denĕr yi, in nijwĕĕk bĕ degerah* alam sĕn deneg-ḡĕrin sir yah vu Yesu lo navij pin nabĕ sĕn sir Yuda lo. ³Gedenĕr yi bĕ, “Ger-aḵ ya alam sĕn su derah* navij rĕ lo hir begganḡ ḡĕgewa nos ving sir!” ⁴Rĕk Pita tateḵin ngaa pin sĕn tĕḵ vu yi lo vu sir bĕ, ⁵“Sa nado nyĕḡ bĕp Yopa, besa medo najom raḵ loḵ hes vuheng, lob sa halĕ ngaa ti nebĕ pesepsĕn. Sa halĕ ngaa bĕpata nebĕ sĕn denejom loḵ tob nyĕketu lubeluu, beluḵ vu yaḡek meyam to nedo dob dus vu sa. ⁶Lob sa hetunḡ malaḡ raḵ tob saga ayo peggo rot, lob sa halĕ bĕ reggu aggagga pin sĕn denedo dob lo denedo loḵ. Reggu pin sĕn vare neya los neggevek dob lo, gesĕn nevĕĕng vavunĕ lo. ⁷Lob sa hanḡo ḡaḡek ti yam vu sa bĕ, ‘Pita, kwedi ḡengis reggu beḡgewa!’

⁸Rĕk senĕr bĕ, ‘Mehĕbĕp, ma rot! Saḵ su naha ngaa nebĕ sĕnĕ rĕ! In he horek nenĕrin bĕ nipaya gesu yohvu rĕ.’ ⁹Lob ḡaḡek sĕn yam vu yaḡek lo nĕr vu sa netu beron luu nebĕ, ‘Ngaa sĕn Anutu nĕr bĕ yohvu lo, og su ḡenanĕr saga nabĕ su yohvu rĕ!’ ¹⁰Lob ngaa pin saga yam netu beron lĕo, log yah beya yaḡek ggĕkin.

¹¹Log mehĕti nedo Sisarea bevong mehĕ lĕo deyam in sa lob pevis belĕoḡho verup denare loḵ begganḡ sĕn sa nado loḵ lo veluung avi. ¹²Lob Anon Vabuung nĕr vu sa bĕ, ‘Ḡena geving sir. Su kwam na ngahi!’ Lob arig lo nemadvahi-bevidek-ti sĕnĕ deya ving sa behe ya maloḵ ya Kornelius yi begganḡ. ¹³Lob Kornelius nĕr vu he bĕ lĕ angĕr ti genare loḵ yi begganḡ ayo benĕr vu yi bĕ, ‘Ḡwevong mehĕ la dena Yopa bena denanĕr Simon sĕn arĕ ngwĕ nebĕ Pita lo nam. ¹⁴Og rĕk nanĕr ḡaḡek la vu hong, lob Anutu rĕk ḡĕko hong los hong alam pin nom vu yi jaḵ ḡaḡek saga.’

¹⁵Lob sa nahĕn nanĕr ḡaḡek vu sir, lob Anon Vabuung loḵ yam ggĕrin ayoj nebĕ sĕn loḵ yam ggĕrin hil muḡinsĕn lo. ¹⁶Lob sa kwaḡ vo Mehĕbĕp yi ḡaḡek ggĕkin, sĕn nĕr bĕ, ‘Jon neripek alam raḵ bĕl mu, gaḵ Anon Vabuung rĕk doḵ nam ḡĕrin ham.’ ¹⁷Wirek hil ayod ya vu Mehĕbĕp Yesu Kerisi, lob Anutu vong Anon Vabuung vu hil, lob yik vong Anon Vabuung vu sir nebĕ saga. Nebĕ saga lob sa su nebĕ re in bĕ seḡĕrin Anutu rĕ?”

¹⁸Denḡo Pita yi ḡaḡek saga, lob devuu hir ḡaḡek saḡi ya gedĕko Anutu arĕ raḵ bedenĕr bĕ, “Oo maḵ Anutu yoh vu bĕ ḡĕrin alam-yu-ngwĕ ayoj nah vu yi geving in demedo malaj-tumsĕn.”

Kerisi-yi-alam Vu Antiok Deḵo Huk Raḵ Muḡinsĕn

¹⁹Desis Stepan ggovek loḵ mĕm maggin bĕpata tĕḵ vu Kerisi-yi-alam, lob deveya medeya beya depalĕt loḵ bedeya Ponisia los Kupros ḡAntiok. Rĕk su denĕr

Bengö Nivesa vu alam-yu-ngwë rë. Gaḵ yö ya denenër vu alam Yuda mu. ²⁰ Loḵ sir la vu dob Kupros, gevahi vu Kurene, deya nyëḡ böp Antiok bedenër ḡaḡek vu alam Grik ving. Denenër Mehöböḡp Yesu yi Bengö Nivesa rangah vu sir, ²¹ lob Mehöböḡp loḵ vu sir balam Grik ngahiseḡë devonḡ ving medeggërin sir yah vu yi.

²² Lob Kerisi-yi-alam vu Yerusalem denḡo ḡaḡek saḡi, lob devonḡ Barnabas ya Antiok. ²³ Ya metöḡ ya vu sir lob lë bë Anutu vonḡ semusemu benedo ving sir, lob ahë nivesa. Lom mëm lev horek loḵ sir pin bë degurek Mehöböḡp babu bek-waj bo yi timu noh vu buk pin. ²⁴ Barnabas yi mehö nivesa gAnon Vabuung pup ayo, bevonḡ ving niwëëḡ ata.

Lob alam yu böpata deggërin sir mede-loḵ yam ving Mehöböḡp yi alam. ²⁵ Lob mëm Barnabas ya Tarsus in bë sero Saulus. ²⁶ Lob töḡ raḵ yi beḡo beyah Antiok, beluho denedo ving alam vu Antiok yoh vu ta ti, beluho detahu alam ngahiseḡë loḵ Anutu yi ḡaḡek. Lob mëm yiḡ alam Antiok saga detahi ggev raḵ Mehöböḡp yi hur muḡinsën nebë Kerisi-yi-alam.

²⁷ Luho nahën denedo saga lob alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën vahi vu Yerusalem deluḡ medeya Antiok, ²⁸ lob sir ti arë nebë Agabus kedi nare, log Anon Vabuung nër ḡaḡek rangah verup avi bë meyip böpata rëḡ natöḡ vu dob pin. Lob yi ḡaḡek saga anon raḵ loḵ mehö-los-bengö Klaudius yi buk. ²⁹ Lob Yesu yi alam vu Antiok dejoo ḡaḡek venuh bë degevonḡ monë noh vu nemaj na vu arij lo vu distrik Yudea in doḡ vu sir. Denevonḡ yoh vu sir ti ti, gesu deneggulin rë. ³⁰ Lob devo monë saga vu Barnabas lu Saulus beluho deḡo yah vu alam ggev vu Yerusalem.

Herot* Sis Yakobus Mediḡḡ Geduu Pita Ya Ḳarabus

12 Loḵ buk saga mehö-los-bengö Herot* jom Kerisi-yi-alam vahi ahon in bë ngis sir. ² Lom nër vu yi alam-begö-yi bedeketöv Jon ari Yakobus kwa raḵ paëḡ bediḡḡ. ³ Lob lë bë alam Yuda ahëḡ ving huk nipaya saga, lob nër vu yi ahëvavu bedetunḡ Pita luḵ ya ḡarabus ving. Jom yi ahon loḵ Buk-ggöksën-yi* yi buk ti, ⁴ betunḡ yi loḵ ya nedo ḡarabus, in kwa nevo bë Buk-ggöksën-yi* yi buk pin govek na log mëm geḡo menam bare alam Yuda malaj. Nebë saga log tato alam-begö-yi lubeluu lubeluu yoh vu yu lubeluu in degeḡin Pita medepeḡwë sir in.

⁵ Lob medo deneḡin Pita loḵ ḡarabus, rëḡ Anutu-yi-alam medo denejom raḵ in yi los ayoj dahis vu Anutu buk gerangah.

Angër Ti Ḳo Pita Vër In Ḳarabus

⁶ Deduu Pita raḵ sëḡ böp luu benedo ḡarabus gemëm Herot* vonḡin bë geḡo yi nam ḡaḡek monbuk. Alam-begö-yi luu denare veluung avi bedeneḡin, log deduu luu nemaj vetii Pita nema vahi vahi geneggëḡ loḵ luho vuheng atov bebuk vuheng raḵ.

⁷ Loḵ Mehöböḡp yi angër ti verup benikapiiḡ jëh raḵ begganḡ ḡarabus saga ayo. Lob angër sis Pita kweben genër vu yi bë, “Kwedi jaḡ pevis!” Lob sëḡ luho vepul in Pita nema beto nedo. ⁸ Log angër nër vu yi bë, “Gwevëh hong ḡabi los gwetunḡ hong suu nah!”

Pita vonḡ nebë saga, lob angër nër ggökin bë, “Ḡejöp hong röprüp-ayööḡḡ-yi nah geḡetamuin sa!”

⁹ Lob Pita vuu begganḡ ḡarabus ayo getamuin yi beya, rëḡ mu su raḵ ngaa sën angër vonḡ vu yi agi ni bë yönon rë, gaḡ kuung bë maḡ neggëḡ melë pe-sepsën mu. ¹⁰ Luho deya, beya dekesuu alam-begö-yi la ggoveḡ ya, geluho ya de-

verup dekesuu la ving gedetök ya reping aën sën deduk nah dobnë lo, lob reping saga yö tahnin yi in luho geluho to deya dobnë beya deyoh ya aggata ti. Log pevis bangër mehor bevuu Pita geya.

¹¹ Loğ mēm Pita kenu loğ yah lob nēr bē, “O gwēbeng mēm serağ ni rot bē Mehōbōp vōng yi angēr yam ƙo sa vēr loğ Herot* nema, gelok ngāa pin sēn alam Yuda kwaj nevo bē degevōng vu sa lo.” ¹² Pita kwa vo nebē saga ggovek, log mēm ya meya Jon sēn denenēr arē ngwē nebē Markus lo ata Maria yi begganğ. Alam ngahisekē desupin sir rağ begganğ saga bemedo denejom rağ. ¹³ Log Pita ya verup nare dobnë gepepa rağ reping, lob hur avēh ti arē nebē Roda ya in bē tahnin. ¹⁴ Lob ngo Pita aye berag ni lob kwa vesa rot bekenu pesōng ya, lom kwa virek gesu tahnin reping rē, gağ serōğ meyah begganğ ayo benēr vu sir bē, “Pita verup nare loğ veluung avi!” ¹⁵ Rēğ denēr vu bē, “O! Mağ genepesep!” Rēğ pasang nēr niwēēk bē, “Ma! Verup nare yōnon rot!” Loğ denēr bē, “Om mağ sakağ kenu!” ¹⁶ Rēğ Pita vare nepepa rağ reping benare rot, loğ mēm detahnin gedelē yi, lob delēk mekenuj ya.

¹⁷ Loğ Pita vōng nema bē ayej nama, log mēm turin gağek pin sēn Mehōbōp ƙo yi vēr in begganğ ƙarabus beto meyom dob lo vu sir. Log nēr ving bē, “Ham na nanēr gağek sēnē vu Mehōbōp ari Yakobus losho hil arid sēn Kerisi-yi-alam lo.” Log Pita to meyah dobnē, beya nyēğ ngwē.

¹⁸ Log mēm rangah rağ behes mala tōk lob alam-begō-yi delēk anon beyō denelok tepēk vu sir medenenēr bē, “Pita ya tena?” ¹⁹ Lob Herot* vōng yi alam-begō-yi ya denesero Pita, rēğ ma gesu detök vu yi rē. Lom mēm Herot* loğ tepēk in alam-begō-yi lubeluu sēn denēgin Pita buk lo rot. Rēğ ma lob nēr bedesis sir medediik, log tum Herot* vuu

distrik Yudea geluk meya nedo nyēğ bōp Sisarea.

Herot* Diik Ya

²⁰ Log Herot* ahē sengen bōpata vu alam Ture los Sidon, lob desupin sir in bē dena vu yi. Lob desemu gağek vu Blastus sēn negin yi begganğ los ƙu-peğ lo ggovek rē bē rēğ dok vu sir, loğ mēm desu vu mehō-los-bengō Herot* bē semu gağek saga gedemedo. Nij wēēk bē gevōng nabē saga in denebago nos loğ yi dob, gağ nabē nama, og rēğ degeğo nos vu tena?

²¹ Lob Herot* ggoo in buk ti rağ, lob vuneğ rağ alam-los-bengōj hir tob vuneksēn, gerağ nedo alam-los-bengōj hir sēa benēr gağek vu sir. ²² Lob alam saga detahi bedeko yi rağ bē, “Aye nebē anutu ti nevengwēng! Gağ mehōnon og su denenēr gağek nebē sagu rē!” ²³ Rēğ Herot* su dahun arē vu sir genēr bē degeğo Anutu soğek arē jağ rē, om Mehōbōp yi angēr vōng bebebēn gga ahē pevis mediik.

²⁴ Log Mehōbōp yi gağek niwēēk rağ meyoh vu nyēğ pin. ²⁵ Lob Barnabas luho Saulus devōng hir huk vu Yerusalem beggovek ya, log mēm luho deyah medeya Antiok. Luho değo Jon sēn arē ngwē nebē Markus lo sepa, meya ving luho.

Devōng Barnabas Luho Saulus Deya Huk Sinarē Nyēmuğinsēn

13 Kerisi-yi-alam vu Antiok hir alam-denenēr-gağek-rangahsēn la, getatovaha la, medenedo. Sir sēn arēj agi: Barnabas, geSimeon sēn denenēr arē ngwē nebē Veriik lo, geLusius vu Kurene ga, Manain sēn luho mehō-los-bengō Herot* derig loğ ti lo ga, Saulus. ² Denedo loğ buk ti lob sir sēn Kerisi-yi-alam agi ayej ggēr in nos medenedo, gemedo denejom rağ vu Mehōbōp. Lob Anon Vabuung nēr vu sir

bě, “Ham gooin Barnabas luho Saulus jaḵ in huk sĕn sa tato luho in bĕ luho degevonḡ lo.” ³Lob ayej ggĕrin nos gedenejom raḵ ggĕkin, gemĕm debĕ nemaj raḵ luho gedevonḡ luho ya.

Luhō Denĕr Bengō Nivesa Ggĕp Kupros

⁴Anon Vabuung vonḡ luho ya, lob luho deluḵ medeya Selusia mederaḵ yaḡ vu saga bedeggōk loo medeya Kupros. ⁵Luhō detōḵ ya Salamis, lob luho denĕr Anutu yi ḡaḡek loḵ alam Yuda hir dub-supinsĕn-yi la. Jon sĕn arĕ ngwĕ nebĕ Markus lo neya ving luho beneloḵ vu luho. ⁶Lob lööho detetuu aggata medeya deyoh vu dob Kupros vahi sagu, belööho detōḵ ya Papos. Lob lööho detōḵ raḵ Yuda ti arĕ nebĕ Bar-Yesu. Yi mehō nerob alam los nevonḡ yesek lu ngaa aggagga, rĕḵ nenĕr yi bĕ yi mehō-nenĕr-ḡaḡek-rangahsĕn ti. ⁷Mehō-nenĕr-ḡaḡek-kuungsĕn sĕnĕ nevonḡ huk vu kiap böp arĕ nebĕ Sergius Paulus, mehō kwa böp. Lob Sergius sĕnĕ tahi Barnabas luho Saulus deya vu yi in bĕ luho denanĕr Anutu yi ḡaḡek begengo. ⁸Rĕḵ mehō nerob alam Bar-Yesu sĕn denenĕr arĕ loḵ Grik ayej nebĕ Elumas lo, nevonḡ in bĕ ḡĕrin luho gekiap su ḡĕrin yi besepa doḵ Yesu. ⁹Rĕḵ Anon Vabuung loḵ ya meggĕrin Saulus sĕn denenĕr arĕ ngwĕ nebĕ Paulus lo ayo, lob tunḡ mala raḵ Elumas niwĕĕk genĕr bĕ, ¹⁰“Satan nalu hong! Genevonḡ ayem vu ḡaḡek anon pin! ḡaḡek kuungsĕn pin los ḡaḡek nipaya saga pup ayom ya! Genevonḡ paya vu Mehöböp yi aggata nivesa pin! Maḵ su kwam nevo bĕ gwewuu na rĕ?” ¹¹Om gwengo! Gwĕbeng Mehöböp nema vonḡin ngis hong be-malam gemir. Su rĕḵ gwelĕ nyĕḡ rĕ gerĕḵ gemedo nabĕ saga noh vu buk ngahi rot!” Paulus nĕr bĕ sagi, log pe-vis bElumas mala raru loḵ, log ketul loḵ beya nesero mehōnon sĕn denajom doḵ

nema bedetato aggata vu yi lo. ¹²Kiap böp lĕ ngaa saga, lob vonḡ ving. In lĕk anon merangā nema in Mehöböp yi ḡaḡek.

Luhō Devonḡ Huk Ggĕp Antiok Ngwĕ Vu Distrik Pisidia

¹³Paulus losho alam sĕn desepa yi lo devuu Papos, log yaḡ ḵo sir ya Pega ggĕp distrik Pampulia, rĕḵ Jon sĕn arĕ ngwĕ nebĕ Markus lo vu sir geyah meya Yerusalem. ¹⁴Gesir vu Pega beya detōḵ ya Antiok vu distrik Pisidia. Log Buk-sewahsĕn-yi* lob deloḵ ya dub-supinsĕn-yi beto denedo ving alam Yuda. ¹⁵Alam ggev detevin Moses yi horek los alamenenĕr-ḡaḡek-rangahsĕn hir ḡaḡek vu alam ggovek ya, log mĕm denĕr vu Paulus losho alam sĕn desepa yi lo bĕ, “Arig lo, nabĕ ham ḡaḡek la neggĕp in bĕ bo niwĕĕk doḵ alam ayoj, og ham nanĕr nam.”

¹⁶Lob Paulus kedi nare mevonḡ nema raḵ bĕ ayej nama, log mĕm nĕr bĕ, “Ham alam Israel sagi, geham alam-yu-ngwĕ sĕn ham nehōneng in Anutu meneko yi raḵ lo, ham gwengo rĕ!” ¹⁷Hil Israel hil ḵenud lo denedo nebĕ alam-yu-ngwĕ loḵ dob Ejep wirek, loḵ mĕm Anutu ggooiin sir raḵ bevonḡ bengahijsekĕ loḵ, loḵ tum ḵo sir vĕr in nyĕḡ saga raḵ niwĕĕk. ¹⁸Lob jom yi ahon loḵ nyĕḡ-yumeris geneḡin sir yoh vu ta mehōdahis luu. ¹⁹Tum vu Kanaan lob Anutu kevoh alam yu nemadvahi-bevidek-luu ya, log vo hir dob vu alam Israel. ²⁰Lob dejom dob sĕnĕ ahon medenedo loḵ yoh vu ta 450. Log ggooiin alam ggev raḵ in bĕ degeḡin sir. Rot beberup loḵ mehō-nenĕr-ḡaḡek-rangahsĕn Samuel yi buk.

²¹Lob vu buk saga denesu vu Anutu bĕ gevonḡ mehō-los-bengo ti in ḡĕgin sir, lob Anutu vonḡ Saulus sĕn Kis nalu lo vu sir. Yi degwa vu Benyamin, lob tu mehō-los-bengo menedo yoh vu ta mehōdahis luu. ²²Rĕḵ mĕm Anutu ruuk

yi ya getung Davit netu hir mehō-los-bengō loḵ yah ben. Tatekin Davit vu sir bē, ‘Sehooïn Yese nalu Davit raḵ ggovek. Sahēḡ ving yi vorot, in rēḵ tamuïn sa ḡaḡek.’ ²³ Anutu vonḡ yoh vu sēn nēr wirek bē rēḵ gevong lo, lob anon raḵ. Vonḡ Davit* yi mewis ti sēn Yesu verup vu Israel in bē ḡeḵo hil vēr in hil nḡaa nipaya nyēvewen. ²⁴ Yesu yō nahēn, log Jon muḡin benēr ḡaḡek rangah vu alam Israel pin bē degērïn sir vu hir nḡaa nipaya gedejipek bēl. ²⁵ Lob dus raḵ in bē Jon yi huk govek na, lob nēr bē, ‘Ham kuung bē sa re? Sa su mehō sēn ham neḡin lo rē. Om ham gwengō rē! Mehōti sēn rēḵ tamuïn sa menam, og sa su mehō niḡ vesa yohvu in bē sa natu yi hur ti meḡevelekin vaha suu rē.’

²⁶ Arig lo, ham sēn Abraham yi mewis ham, geham alam-yu-ngwē vahi sēn ham nehōneng in Anutu lo, og Anutu vonḡ ḡaḡek sēnē yam vu hil pin in bē ḡeḵo hil vēr in hil nḡaa nipaya nyēvewen. ²⁷ Alam sēn denedo Yerusalem losho hir alam ggev lo su deraḵ Yesu sagi ni nivesa rē, gesu detōḵ raḵ alam-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn hir ḡaḡek sēn denenēr loḵ Buk-sewahsēn-yi* pin lo degwa rē. Om dejoo yi ḡaḡek bē nadiiḵ, lom ḡaḡek sēn alam-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn denenēr wirek lo anon raḵ. ²⁸ Su delē bē vonḡ nḡaa ti paya in bē dengis yi rē, rēḵ de-tahi niwēēk vu Pilatus bē ngis yi menadiiḵ. ²⁹ Devonḡ yoh vu nḡaa pin sēn alam-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn dekevu wirek meneggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo, banon raḵ ggovek ya. Log deḵo yi vēr vu ḵelepeḵo* beya debē yi ya bedub. ³⁰ Rēḵ Anutu vonḡ bekedi raḵ yah vu bedub ggōkin. ³¹ Kedi raḵ vu bedub, lob tato yi vu alam sēn denesepa yi vu Galilea wirek gederak medeya Yerusalem ving yi lo. Lob gwēbeng alam saga sēn medo denenēr yi ḡaḡek rangah vu mehōnon.

³² Lob he yam in bē nanēr yi Bengō Nivesa vu ham nabē nḡaa sagi sēn wirek

Anutu nēr vu hil ḵenud lo bē rēḵ gevong lo, ³³ saga gwēbeng Anutu vonḡ banon raḵ vu hir mewis lo sēn hil agi ggovek ya. Saga nebē vonḡ meYesu kedi raḵ yoh vu ḡaḡek sēn neggēp loḵ Saam netu luu lo bē:

‘Sa naluḡ hong. Sa haḵo hong gwēbeng!’

³⁴ Log nēr wirek bē rēḵ gevong bekedi jaḵ nah vu bedub, gesu yoh vu bē rēḵ ḡēp mepetar na rē, in Anutu nēr bē:

‘Sēḵ gevong nḡaa nivesa vesa pin sēn wirek senēr bē sēḵ gevong vu Davit lo vu ham yōnon.’

³⁵ Log tatekin ḡaḡek sēnē raḵ ḡaḡek ngwē sēn nebē:

‘Su rēḵ gwēvu hong mehō vabuung mepetar na rē.’

³⁶ Hil arak ni bē Davit nedo dob, lob nevong huk yoh vu Anutu kwa beberup loḵ buk sēn diiḵ lo. Lob delev yi beya neggēp ving ama lo bu lo bemēm petar ya yōnon. ³⁷ Gaḵ mehō sēn Anutu vonḡ mekedi raḵ lo, og saga su petar ya rē.

³⁸ Om arig lo, sa bē ham jaḵ ni, om sēn he nanēr ḡaḡek rangah vu ham bē: Mehō saga sēn yoh vu bē kevoh ham nḡaa nipaya na. ³⁹ Moses yi horek og su yoh vu bē rēḵ kevoh ham nḡaa nipaya na genanēr nabē ham alam yohvu rē. Rēḵ mehō saga sēn mēm yoh vu bē kevoh alam pin sēn ayoj na timu vu yi lo hir nḡaa nipaya pin na, genanēr sir nabē sir alam yohvu. ⁴⁰ Nebē saga, om ham gwēḡin ham! In nḡaa sēn alam-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn denenēr wirek lo su natōḵ vu ham. Sēn nebē:

⁴¹ ‘Ham sēn nenēr ḡaḡek pelēsēn, ham gwelē!

Ham kwamin na ngahi, beham malamin nama!

In sa hevong huk ti loḵ ham buk sēn ham nedo-ē,

rēḵ mu nabē mehōti nanēr sagi vu ham, og ham su rēḵ gwēvong geving yi ḡaḡek rē!’”

⁴²Ggovek log Paulus luho Barnabas bë geto denah dobnë, lob alam saga denër vu luho bë luho nom denanër gägek sagi doḵ Buk-sewahsën-yi* ngwë tamusën gök nahin. ⁴³Log deketëḵin sir, loḵ alam Yuda ngahiseḵë losho alam-yu-ngwë sën deggërin ayoj medenejom raḵ ving alam Yuda lo deya vu Paulus luho Barnabas, lob luho delev horek loḵ sir bë nij wëḵk bedevongë geving Anutu yi semusemu sën nevong vu sir lo.

⁴⁴Log Buk-sewahsën-yi* ngwëgu, lob alam vu nyëḡ saga pin yam desupin sir in bë degenḡ Anutu yi gägek. ⁴⁵Rëḵ alam Yuda delë alam ngahiseḵë yam denedo, lob ayoj sis yi vu luho gedemehoo Paulus yi gägek pin bedenër gägek nipaya raḵ. ⁴⁶Nebë saga lom Paulus lu Barnabas denër yah niwëḵk ata bë, “Yönon! Huk neggëp vu aluu bë alu gaḵo Anutu yi gägek sënë nam vu ham namugin. Rëḵ ma geham ruu demimin vu, lob saga tato bë ham su yoh vu bë rëḵ medo malamin-tumsën degwata rë. Om ham gwengö rë! Alu rëḵ peggin he nah benanër vu alam-yu-ngwë sënë. ⁴⁷In Mehöböp nër vu he bë:

‘Sa hevongë hong in ḡenatu alam-yu-ngwë hir rangah, megedoḵ vu sir noh vu dob pin megweḵo sir nom vu sa.’”

⁴⁸Alam-yu-ngwë saga denḡo yi gägek, lob ahëj nivesa rot in Mehöböp yi gägek, galam pin sën Anutu yö ggooin sir raḵ bë demedo malaj-tumsën degwata los degwata lo devongë ving. ⁴⁹Lob Mehöböp yi gägek saga ya meyoh vu nyëḡ saga pin. ⁵⁰Rëḵ alam Yuda deloḵ avëh los arëj sën denejom raḵ ving sir lo la ahëj, gedeloḵ ggev maluh vu nyëḡ sagu la ahëj ving bë nij tebö in Paulus lu Barnabas gedegetii luho na in hir nyëḡ.

⁵¹Lob luho detetëhin kebus in vahaj in bë tato hir huk nipaya sën rëḵ gëp degwata vu sir lo vu sir, log luho deya Ikonium. ⁵²Lob sir sën denḡo Yesu yi

gägek ggëp Antiok medevongë ving lo, ahëj nivesa rot gemëm Anon Vabuung luḵ yam ggërin ayoj.

Paulus Luho Barnabas Devongë Huk Vu Ikonium

14 Vu Ikonium og luho devongë nebë sën Antiok lo. Luho deloḵ ya alam Yuda hir dub-supinsën-yi bedenër Bengö Nivesa rangah. Luho denër nivesa, lob alam Yuda los alam Grik yu böpata devongë ving. ²Rëḵ alam Yuda vahi su devongë ving rë, lob deloḵ alam dahis ahëj bedenër gägek nipaya raḵ Kerisi-yi-alam. ³Paulus luho Barnabas denedo buk ngahi vu Ikonium gesu deneggöneng rë. Gaḵ luho niwëḵk medenër Mehöböp yi gägek rangah, lob Mehöböp vongë niwëḵk loḵ luho nemaj, beluho devongë ngaa böp böp los huk ag-gagga in bë tato vu alam nabë gägek semusemu sën denenër lo yönon. ⁴Rëḵ alam nyëḡ saga devasuh sir ya yu luu. Vahi degadu alam Yuda gevahi degadu sinarë luho.

⁵Lob alam dahis ving alam Yuda medekedi ving hir alam ggev in bë degevongë paya vu Barnabas luho Paulus. Devongë in bë dengis luho jaḵ ḡelöng beluho denadiiḵ. ⁶Rëḵ luho denḡo, lob deveya medeya distrik ngwë arë nebë Lukaonia medeya Lustra los Derbe los begganḡ-bu sën denedo dus vu nyëḡ böp luu saga. ⁷Bemëm luho denër Bengö Nivesa rangah vu alam begganḡ-bu pin saga.

Paulus Luho Barnabas Devongë Huk Vu Lustra

⁸Lob mehöti nedo Lustra, su neggee meneya rë, in ata ḵo yi to los vaha nipaya. ⁹Mehö sënë nenḡo Paulus nenër gägek, lob Paulus gët yi niwëḵk geraḵ ni bë ayo neya timu beyoh vu bë nivesa jaḵ. ¹⁰Lob nër ya niwëḵk bë, “Kwedi jaḵ

beğebare!” Lob mehö sënë kedi rağ pevis beggee meneya.

¹¹ Lob alam ngahisekë delë ngaa sën Paulus vong agi, lob detahi loğ ayej Lukaonia nebë, “Anutu luu depöo mehönon rağ bedelux yam vu hil!” ¹² Bedenër Barnabas bë hir anutu-kuungsën Seyus, log Paulus nenër gağek, om denër yi bë hir anutu-kuungsën Hermes. ¹³ Anutu-kuungsën Seyus yi dub ti nedo ya los nyëğ böp sagu nenga, lob Seyus yi mehö-neko-seriveng vuneğ vu burmakau nalu maluh la rağ sesik beko meyam aggata avi in bë losho alam saga dengis bedebesi seriveng vu luho. ¹⁴ Loğ sinarë Barnabas lu Paulus denğo gağek sënë, lob luho ayoj maggin rot bedek-week hir röpröp, geluho deserög bedeya deloğ ya alam vuheng atov bedetahi bë, ¹⁵ “Alam-e! Ham nevonğin bë gwevong va? Aluu mehönon meris mu nebë ham! Alu bë nanër Bengö Nivesa vu ham in ham gwevu ham ngaa kuungsën saga na geham peggin ham nom vu Anutu sën mala-tumsën degwa. Sën tung dob los yağek geloo los ngaa pin sën nedo loğ lo. ¹⁶ Yönon, wirek Anutu lë mehönon mu, gedevong ngaa pin yoh vu yö kwaj. ¹⁷ Rëğ su vun yi rot in bë ham duğin yi rë. Gağ nevonğ ngaa nivesa vesa vu ham mehönon. Nevong hob neto vu ham, los nevonğ beham nos anon neloğ loğ yi buk niröp. Nevong nos vu ham nebë saga, lob vong beham kwamin vesa.” ¹⁸ Luho devong gağek sagi bedenare saheng saheng rot in bë degërin alam saga besu debesi seriveng vu luho.

Detengwa Paulus Rağ Gelöng

¹⁹ Loğ alam Yuda vu Antiok los Ikonium deyam, lom deloğ alam saga ahëj, lob ahëj sengën bedetengwa Paulus rağ gelöng. Dekuung bë diik ya, lom dedadii to meya dobnë. ²⁰ Lom alam sën denevong ving lo yam detetup yi, rëğ

kedi rağ beyah meya beggang. Log monbuk lom luho Barnabas kedi deya Derbe.

²¹ Luho denër Bengö Nivesa rangah vu nyëğ sagu, lob alam ngahisekë detu Yesu yi hur. Saga ggovek loğ luho deyah Lustra los Ikonium, medetök yah Antiok vu distrik Pisidia ggökin, ²² bedevo niwëëk loğ Kerisi-yi-alam ayoj medeğadu sir, log luho delev horek vu sir bë, “Ham ngo ayomin na timu vu Kerisi niwëëk bemedo. Hil bë adoğ na Anutu-yi-nyëğ, rëğ mu hil gağo maggin namuğin rë.”

²³ Lob luho deggootin alam la rağ yoh vu beggang-bu pin saga in denatu ggev medegeğin Kerisi-yi-alam, log ayej ggërin nos gedejom rağ in sir medetung sir loğ ya Mehöböp sën ayoj neya timu vu yi ggovek lo nema in bë gëgin sir.

Paulus Luho Barnabas Deyah Antiok Ngwë Sën Neggëp Suria Lo

²⁴ Ggovek ya saga log luho deyoh ya distrik Pisidia medetök yah distrik Pamplia, ²⁵ lob luho denër Anutu yi gağek rangah ggëp Perga. Ggovek, log luho delux medeya Atalia. ²⁶ Loğ tum luho derag yağ vu Atalia, bedeyah medeya Antiok. Yik Antiok saga sën wirek alam detung luho loğ Anutu nema in bë gëgin luho geluho na degevong yi huk sën luho denevong rot begwëbeng agi. ²⁷ Log luho detök yah Antiok lom mëm desupin Kerisi-yi-alam pin, log luho deturin ngaa pin sën Anutu nevonğ vu luho lo rangah, gedenër bë Anutu tatekin aggata vu alam-yu-ngwë bedeyoh vu bë ayoj na timu vu Yesu geving. ²⁸ Lob luho denedo buk ngahisekë ving Kerisi-yi-alam sagu.

Kerisi-yi-alam Hir Supinsën Ggëp Yerusalem

15 Lob Kerisi-yi-alam la vu Yuda delux medeya Antiok bedenër gağek vu arij lo bë, “Nabë ham su sepa doğ Moses yi horek begwerah* navimin rë, og Anutu su rëğ geğo ham nah rë!”

²Denër nebë sënë, lob Paulus lu Barnabas ahěj sengën rot vu sir bedevo gägek raķ sir rot. Lob Kerisi-yi-alam deggooin Paulus lu Barnabas raķ, galam la ving, in bë deķaķ medena Yerusalem bedebeng-wëng jaķ gägek rahsën* navij geving sinarë nyëdahis losho alam ggev.

³Devonğ sir ya, lob ya deyoh aggata sën neyoh ya dob Ponisia lu Samaria lo, bedenër bengö vu Kerisi-yi-alam vu begganğ-bu mahen mahen pin loķ distrik luu saga bë alam dahis deggërin ayoj yah vu Anutu. Lob arij lo ahěj nivesa in.

⁴Lob ya detöķ ya Yerusalem, lob Kerisi-yi-alam losho sinarë, galam ggev, deķo sir raķ. Lob Paulus lu Barnabas denër ngaa pin sën Anutu vonğ vu luho lo vu sir. ⁵Rëķ alam Parisai* la sën ayoj neya timu vu Yesu lo deķedi medenër yah bë, “Ham gwerah* navij, geham nanër vu sir nabë desepa doķ Moses yi Horek geving, og mëm!”

⁶Nebë saga lob sinarë nyëdahis losho alam ggev desupin sir in bë debengwëng jaķ medegero. ⁷Medo denesap sir raķ gägek hus adingsekë, loķ mëm Pita kedi menër bë, “Arig lo! Ham raķ ni bë wirek Anutu vo huk ggelek hil, log ggoooin sa raķ in bë sa nanër Bengö Nivesa vu alam dahis in degengö bedegevonğ geving.

⁸Anutu raķ mehönön pin ayoj ni, lob vo Anon Vabuung vu sir, nebë sën vo vu hil lo, in bë tato nabë nelë sir nivesa.

⁹Su vonğ huk ti vu hil gevonğ huk agga ngwë vu sir rë. Gaķ ayoj ya timu vu yi lob yik saga vonğ bayoj niveseek raķ. ¹⁰Ma ham bë seggi Anutu in va? Sën ham bë gwëbë ngaa maggin saga jaķ Kerisi-yi-alam kwaj-ë! Gaķ yik hil los hil kenud lo su ayoh vu bë ķerë horek sagi geving rë. ¹¹Gaķ hil nehevong ving bë Anutu neķo hil yah vu yi raķ Mehöböp Yesu yi semusemu, lob yik neķo alam saga yah nebë saga ving.” ¹²Pita nër bë sënë, lob alam supinsën pin ayej ma, gedebë nen-gaj in Barnabas luho Paulus hir gägek

sën luho deneturin ngaa böp aggagga pin bë Anutu vo niwëëķ vu luho beluho devong vu alam-yu-ngwë lo.

¹³Luhö denër ggovek log Yakobus kedi menër bë, “Arig lo, ham gwengö sa gägek rë! ¹⁴Simon nër vu ham bë Anutu yam vu alam-yu-ngwë muğin-sën nebë sënë in gooin sir vahi jaķ bedenatu yi alam. ¹⁵Lob alam-denenër-gägek-rangahsën yik denër gägek timu nebë sënë. Sën neggëp loķ Anutu-yi-ķapiya nebë:

¹⁶‘Nahub rëķ sëķ nam,

lob Davit yi dub sën tamang meto nedo lo, saga sëķ dev jaķ nah gökin.

Yi ngaa pin sën petar ya lo, saga sëķ bo mewis doķ nah,

berëķ medo nabë sën muğinsën.

¹⁷⁻¹⁸In mehönön vahi rëķ desero Mehöböp.

Alam-yu-ngwë sën sengö hoooin sir raķ in bë denatu sa ngaa lo pin.

Mehöböp sën vonğ begägek agi tōķ yam rangah wirek lo,

lob nër nebë sënë vu hil.”

¹⁹Log nër ving bë, “Om sa kwağ nevo bë hil su abo horek ngahiseķë medeginengin alam-yu-ngwë sën deneg-gërin sir medeyam vu Anutu lo. ²⁰Gaķ mëm hil ķevu ķapiya ti na vu sir nabë su dega reggu sën alam denetunğ netu seriveng vu anutu-kuungsën lo, gesu degevonğ baggëb, log su dega reggu sën alam deneseyu kwaj medenediik lo, besu dega reggu nij ķōķ. ²¹Gaķ hil ngo arak ni bë mehönön denedo yoh vu nyëğ pin medenër Moses yi horek loķ dub-supinsën-yi yoh vu Buk-sewahsën-yi* pin rot Beverup gwëbeng.

Deķevu Ķapiya Ya Vu Alam-yu-ngwë Sën Denevonğ Ving Lo

²²Lob sinarë losho alam ggev geKerisi-yi-alam pin dejoo gägek, log deggooin hir mehö luu raķ in bë luho dena Antiok geving Paulus lu Barnabas. Deg-

gootin Yudas sĕn arĕ ngwĕ nebĕ Barsabas geSilas, sĕn luho detu Kerisi-yi-alam hir ggev lo. ²³ Lom dekevu ƙapiya bedevo loƙ luho nemaj. Dekevu nebĕ:

He sinarĕ los alam ggev sĕn ham arimin lo he.

He ƙevu ƙapiya dus ti sagi yĕk vu he arimin lo ham sĕn ham alam-yu-ngwĕ vu Antiok los Suria, geKilisia.

²⁴ He hango bĕ he alam la deyĕk bedenĕr horek ngahiseƙĕ vu ham bedevonƙ ham ayomin maggin raƙ geham kwamin neketul loƙ. Rĕƙ he su anĕr vu sir bĕ degevonƙ nabĕ saga rĕ. ²⁵ He hango ƙaƙek sagi, lob mĕm he ayomin timu, gehe joo ƙaƙek ggovek gemĕm he hooim arimin luu sĕnĕ raƙ behevonƙ luho deneyĕk vu ham ving he arimin luu sĕn he ahĕmin ving luho pangsĕn lo, Barnabas lu Paulus. ²⁶ Luho su deneg-gĕneng in navij bĕ rĕƙ malaj nama jaƙ sĕn deneko hil Mehĕbĕp Yesu Kerisi arĕ raƙ agi rĕ. ²⁷ Nebĕ sĕnĕ, lob he hevonƙ Yudas lu Silas deyĕk ving luho in bĕ mĕm luho denanĕr ƙaƙek sagi jaƙ avij geving vu ham.

²⁸ Anon Vabuung nĕr vu he, behe joo ƙaƙek bĕ he su ƙetunƙ horek ngahiseƙĕ bedeginengin ham. Gaƙ yik horek sagi sĕn mĕm ham sepa doƙ. ²⁹ Ham su gwa reggu sĕn alam denesis in bĕ degetunƙ seriveng vu anutu-kuungsĕn lo, geham su gwa reggu nij ƙĕk, geham su gwa reggu sĕn deneseyu kwaj medenediik lo, geham su gwevonƙ baggĕb. Nabĕ ham gweƙin ham besu gwevonƙ ngaa pin sagi rĕ, og rĕƙ nivesa rot. Ƙaƙek ggovek saga.

Anutu geving ham begeving he.

³⁰ Ggovek, log mĕm Kerisi-yi-alam devonƙ sir medeluk medeya Antiok, bedesupin Kerisi-yi-alam pin ggĕp saga, log devo ƙapiya vu sir. ³¹ Detevin ƙapiya, lob kwaj vesa

in ƙaƙek nivesa sĕn neggĕp loƙ ƙapiya lo vo niwĕĕk vu sir. ³² Lob alam-denenĕr-ƙaƙek-rangahsĕn luu sĕn Yudas lu Silas lo, denĕr ƙaƙek ngahiseƙĕ vu sir, bedevo niwĕĕk vu sir bedegadu sir ving. ³³ Luho denedo hus ading teka ggĕp Antiok ggovek, loƙ tum arij lo pin devonƙ luho yah los ƙaƙek nahub, beluho deyah medeya vu alam sĕn devonƙ luho ya lo. ³⁴ [Rĕƙ Silas yĕ vong yoh vu kwa menedo Antiok.] ³⁵ Log Paulus lu Barnabas denedo Antiok, belosho alam vahi denetahu mehĕnon medenenĕr Mehĕbĕp yi Bengĕ Nivesa rangah vu sir.

Paulus Luho Barnabas Devasuh Sir

³⁶ Buk la ya ggovek loƙ Paulus nĕr vu Barnabas bĕ, “Alu anah mana galĕ arid lo vu nyĕg pin rĕ, sĕn wirek alu anĕr Mehĕbĕp yi ƙaƙek vu sir lo. In alu ajaƙ ni nabĕ denedo nivesa ma ma!”

³⁷ Lob Barnabas bĕ geƙo Jon na geving luho. Jon sĕn arĕ ngwĕ nebĕ Markus lo. ³⁸ Rĕƙ Paulus nĕr bĕ, “Mehĕ sagi sĕn wirek vuu aluu ggĕp Pampulia gesu yam huk ving aluu rĕ lo, om alu su ƙaƙo yi na geving!” ³⁹ Lob luho denĕr sir rot, lom devasuh sir beBarnabas ƙo Markus beluho deraƙ yaƙ bedeya Kupros. ⁴⁰ Log Silas ya ving Paulus geKerisi-yi-alam deketaƙ vu Mehĕbĕp bĕ yi semusemu medo geving luho, log devonƙ luho ya. ⁴¹ Luho ya deƙo loƙ distrik Suria los Kilisia, beluho devo niwĕĕk loƙ Kerisi-yi-alam vu sagu ayoj.

Timoti Ya Ving Paulus Luho Silas

16 Ggovek log Paulus luho Silas ya deverup Derbe medeya Lustra ving. Lob Yesu yi hur ti nedo sagu arĕ nebĕ Timoti. Yuda avĕh ti sĕn ayo neya timu vu Yesu lo nalu yi, gamaƙ Grik ti. ² Lob Kerisi-yi-alam vu Lustra los Ikonium denenĕr Timoti bĕ mehĕ nivesa. ³ Paulus ahĕ ving Timoti bĕ na geving

yi, lob ƙo yi merah* navi. In kwa vo bĕ alam Yuda sĕn denedo agu, lob vong nebĕ sĕnĕ in deraƙ ni bĕ Timoti ama Grik, om rĕƙ dejuuk yi.

⁴Lob detetuu aggata medeya deyoh vu begganĝ-bu ngahiseƙĕ, lob denevong ĝaƙek sĕn sinarĕ los ggev dejoo vu Yerusalem lo vu Kerisi-yi-alam pin gedenĕr vu sir bĕ desepa doƙ. ⁵Lob mĕm Kerisi-yi-alam devong ving niwĕĕk ata, log alam deneloƙ yam ving sir yoh vu buk, besir ngahiseƙĕ neraƙ.

Paulus Lĕ Alam Masedonia Ti Loƙ Pesepsĕn

⁶Devonĝin bĕ dena distrik Asia* rĕƙ Anon Vabuung nĕrin sir bĕ su dena denanĕr Anutu yi ĝaƙek vu alam Asia*. Lom verup detetuu aggata meya deƙo loƙ distrik Prugia los Galata. ⁷Lob ya deverup loƙ distrik Musia hir den atov, lom kwaj nevo bĕ dedoƙ na distrik Bitunia, rĕƙ Yesu yi Anon Vabuung nĕrin sir. ⁸Lob deyoh ya Musia hir den atov meya deto Troas. ⁹Lob Paulus lĕ ngaa nebĕ pesepsĕn loƙ buk, geMasedonia ti nare getahi ya vu yi bĕ, “Gĕgĕk loo meĝenam distrik Masedonia meĝedoƙ vu he!” ¹⁰Paulus lĕ ngaa saga ggovek, log he pevis benesero yaĝ in bĕ ajaƙ mana loo vahi distrik Masedonia, in he raƙ ni bĕ Anutu tahi he in bĕ he na nanĕr Bengö Nivesa vu alam sagu.

Ludia Gĝĕrin Yi Tu Kerisi Yi Hur Avĕh Ti

¹¹Lob he raƙ yaĝ vu Troas besesor maya Samotrakia. Log monbuk lob he ya verup Neapolis, ¹²baya verup Pilipi sĕn alam Rom yam denedo loƙ benyĕĝ bĕpata kesuu begganĝ-bu pin vu distrik Masedonia lo. Lob he nado buk la vu nyĕĝ saga. ¹³Log Buk-sewawsĕn-yi* lob he heto mayoh bĕl nenga sĕn negĝp dus vu begganĝ agi aggata avi, behe ya matĕƙ vu nyĕĝ len teka sĕn alam

Yuda denesupin sir medenejom raƙ loƙ lo. Lob he tĕƙ raƙ avĕh la gedesupin sir medenedo bĕl saga nenga, lob he heto nado ving sir manĕr ĝaƙek rangah vu sir.

¹⁴Lob Tuatira avĕh ti arĕ nebĕ Ludia ngo he ĝaƙek sagi. Avĕh sĕnĕ nevong huk monĕ yi raƙ tob mala saĝap, geyö nejom raƙ vu Anutu yoh vu buk. Nenĝo Paulus yi ĝaƙek lob Mehöböp ggĕrin ayo gebĕ nenga in. ¹⁵Lob losho yi alam deripek bĕl ggovek loƙ nĕr bĕ, “Bĕ ham gwelĕ nabĕ sayoĝ neya timu vu Mehöböp yonon, og ham doƙ nam medo sa begganĝ.” Jij he niwĕĕk ata nebĕ sĕnĕ, lob he su ayoh vu bĕ ƙeyĕh aye rĕ.

Paulus Luho Silas Deya Ƙarabus Pilipi

¹⁶Buk ngwĕ lob tum he tetuu aggata maya nyĕĝ jomraƙsĕn-yi, loƙ hur avĕh ti tĕƙ vu he loƙ aggata. Mehöti baĝo avĕh sĕnĕ tu yi ngaa meris, lob yi avĕh sĕnĕ yutöksĕn benenĕr ĝaƙek vunsĕn rangah. Lom avĕh sagi ala neƙo monĕ bĕpata raƙ yi huk yutöksĕn sĕnĕ. ¹⁷Lob avĕh sagi sepa he los Paulus metahi bĕ, “Anutu vavunĕ yi alam sĕnĕ yonon rot! Denenĕr aggata sĕn Anutu geƙo mehönön nah lo tato vu hil!” ¹⁸Avĕh sĕnĕ nevong nebĕ sĕnĕ raƙ buk, lob Paulus ni tebö raƙ, lom ggĕrin menĕr vu memö nipaya bĕ, “Senĕr raƙ Yesu Kerisi arĕ niwĕĕk vu hong bĕ ĝedĕĕin avĕh sĕnĕ geĝena!” Lob pevis bememö lĕĕin avĕh geto meya.

¹⁹Lom avĕh sagi ala lo pin delĕ bĕ hir baĝosĕn degwa to meya, lob dejom Paulus luho Silas ahon mededadii luho ya telig vu alam ggev. ²⁰Deƙo luho ya vu kiap log denĕr bĕ, “Alam Yuda luu sĕnĕ deyam in bĕ degevonĝ bebegö berup doƙ hil nyĕĝ. ²¹In denenĕr bĕ hil sepa doƙ horek agga ti sĕn hil alam Rom hil su ayoh vu bĕ gevonĝ ma sepa doƙ rĕ lo.” ²²Lob alam pin deloƙ vu sir medenĕr ĝaƙek raƙ luho ving. Lob kiap kah luho hir tob ya in luho, log nĕr bedeveek luho raƙ beggi. ²³Deveek luho rot ggovek, log

detung luho loḵ ya ḵarabus gedenēr niwëēk vu mehō neḡin beggāḡ ḵarabus bē gegin luho nivesa. ²⁴ Mehō saga ḡḡo ḡḡek niwëēk sēnē, lob tung luho loḵ ya beggāḡ ḵarabus ayo peggo, gedevingin luho vahaj ahon raḵ ḡḡadoheng.

²⁵ Log buk vuheng raḵ lob Paulus lu Silas medo denejom raḵ los denevonḡ raro vu Anutu, galam ḵarabus pin medo denengo luho. ²⁶ Lob pevis bejemapi ggee bōpata beggee raḵ beggāḡ ḵarabus los mudeng pin, lob repinḡ pin tahnin avuti, gesēḡ puh in alam ḵarabus pin. ²⁷ Lob mehō neḡin ḵarabus kedi melē bē repinḡ pin tahnin, lom kuung bē alam ḵarabus to deya pin, lom tur yi paēp-yu-anil in bē yō tetev yi benadiik. ²⁸ Rēḵ Paulus tahi niwëēk ya vu bē, “Su ḡe-basap hong! In he pin nado!”

²⁹ Log mehō neḡin ḵarabus tahi be-deḵo ram yam. Log serōḡ meluḵ ya ḵarabus ayo, rēḵ neggōneng rot genelēk, lob petev meneggēp loḵ Paulus lu Silas vahaj. ³⁰ Log li luho to meyah dobnē genēr bē, “Mehō bōp luho! Sa ḡevonḡ nabē va in Anutu ḡeḵo sa nah vu yi?”

³¹ Lob luho denēr vu yi bē, “Ayom na timu vu Mehōbōp Yesu, og rēḵ Anutu ḡeḵo hong los hong alam geving nah vu yi.” ³² Lob mēm luho detateḵin Mehōbōp yi ḡḡek rangah vu losho yi alam sēn deneggēp loḵ yi beggāḡ lo. ³³ Lob buk vuheng raḵ rēḵ ḵo luho beya meripek beggi niben. Lom pevis belosho yi alam pin deripek bēl loḵ yik buk saga. ³⁴ Log ḵo luho loḵ yah yi beggāḡ ayo bevo nos vu luho, log losho yi alam ayoj tee yi in ayoj ya timu vu Anutu.

³⁵ Log heng to, lob kiap devonḡ ahēvavu la ya medenēr bē, “Ham ḡweḵo mehō luu saga vēr in ḵarabus bedenah bej!” ³⁶ Lob mehō neḡin ḵarabus yah menēr ḡḡek sēnē vu Paulus bē, “Kiap devonḡ ḡḡek yam bē melu nah. Om melu dēēin beggāḡ ḵarabus na gemelu na los ḡḡek nahub.” ³⁷ Rēḵ Paulus nēr

vu sir bē, “Aluu alam Rom, rēḵ alu su hevong ḡḡaa nipaya ti in bē degetung aluu duḵ na ḵarabus rē. Ḡaḵ yō desis aluu meris mu raḵ alam pin malaj gedetung aluu yam ḵarabus. Log ḡwēbeng maḵ bē degetii aluu vunsēn geto mena? Ma rot! Yō denam medegeli aluu geto menah dobnē.”

³⁸ Lob ahēvavu deḵo ḡḡek sēnē meyah denēr vu kiap lo, lob kiap denḡo bē luho alam Rom yōnon, lom deggōneng rot. ³⁹ Lob ya denēr ḡḡek nahub los kwaj paya vu luho gedeli luho to deyah dobnē. Log denēr vu luho bē luho degevuū nyēḡ sēnē gedena. ⁴⁰ Lob luho to deya in beggāḡ ḵarabus, geto deyah Ludia yi beggāḡ, bedelē Kerisi-yi-alam bedenēr ḡḡek vahi vu sir in bē bo niwëēk doḵ ayoj. Log luho deya.

Alam Tesalonika Devonḡin Bē Dengis Paulus Luho Silas

17 Luho deya raḵ meya deverup Ampipolis, lob luho dekesuu nyēḡ sagi geya deverup Apolonia, bedekesuu geya deverup Tesalonika. Sēn alam Yuda hir dub-supinsēn-yi ti nedo lo. ² Lob Paulus vonḡ ḡḡokin yah nebē sēn nevong yoh vu nyēḡ lo. Loḵ ya dub-supinsēn-yi ving alam Yuda loḵ Buk-sewachsēn-yi* metateḵin Anutu-yi-ḵapiya yoh vu soda löö vu sir. ³ Nēr Anutu yi ḡḡek degwa tato getateḵin vu sir bē Anutu yō joo ḡḡek ḡḡovek ya bē Kerisi duḵ nam dob beḡeḵo ḵerus menadiik, gekedi jaḵ nah ḡokin. Log nēr bē, “Yesu sēn senēr bengō vu ham lo, saga Mehō sēn Anutu ḡḡooin raḵ in bē ḡeḵo hil nah lo.”

⁴ Lob sir sēn denḡo yi ḡḡek lo la deggēr in sir medesepa luho Silas. Galam Grik la sēn denejom raḵ vu Anutu lo yu bōpata detamuin luho. Lob avēh los bengōj-ggoreksēn ḡḡahiseḵē devonḡ nebē sēnē ving. ⁵ Rēḵ alam Yuda ayoj

sis yi rot in alam denesepa Paulus luho Silas, lob debaĝo alam sĕn nijpaya beyuj-lul-kōk lo la ggĕp telig, gedesupin mehōnon ngāhisekĕ rot beya delok alam begganĝ saga ahĕj, bahĕj sengĕn rak bededun bōpata verup. Ya deggĕrin Yason yi begganĝ medesero Paulus luho Silas in bĕ degeko luho geto dena dobnĕ vu alam. ⁶Rĕk su detōk vu luho rĕ, lob dedadii Yason losho Kerisi-yi-alam vahi to deya dobnĕ bedeko sir ya denare lok kaunsor malaj, log detahi bōpata bĕ, “Alam sĕn denelok alam ahĕj yoh vu nyĕg pin bĕ degevonĝ paya lo, sĕn gwĕbeng deverup vu hil-ĕ. ⁷Lob Yason sĕnĕ ko sir lok ya yi begganĝ. Alam saga sĕn denekeyĕh alam Rom hir mehō-los-bengō Sisar* yi horek, gedenenĕr bĕ mehō-los-bengō ngwĕ nedo arĕ nebĕ Yesu.” ⁸Kaunsor losho alam pin denĝo ĝaĝek sĕnĕ lob newaj rak. ⁹Lob denĕr beYason losho yi alam debaĝo sir, gedenĕr vu sir bĕ degeĝin Paulus luho Silas nivesa in su degevonĝ bebeĝo berup. Log delĕĕin sir medeya.

Paulus Luho Silas Devonĝ Huk Vu Beroya

¹⁰Lok pevis beKerisi-yi-alam devonĝ Paulus lu Silas deya Beroya lok buk. Luho ya deverup Beroya, lob luho delok ya alam Yuda hir dub-supinsĕn-yi ayo. ¹¹Lob alam Yuda sĕn denedo Beroya agu sir alam nijvesa rot kesuu alam Yuda vu Tesalonika. In deko Anutu yi ĝaĝek rak mahĕj ving. Detevin Anutu-yi-kapiya yoh vu buk in bĕ dejak ni nabĕ luho denenĕr ĝaĝek anon ma ma. ¹²Lob alam Yuda ngāhisekĕ losho alam Grik los bengōj-ggoreksĕn vahi ayoj ya timu vu Yesu. Sir maluh gavĕh.

¹³Ggovek lok alam Yuda vu Tesalonika denĝo Paulus bengō bĕ nenĕr Anutu yi ĝaĝek ggĕp Beroya. Lob deya nyĕg sagu, medetetuhin alam sagu in bĕ ahĕj sengĕn jak vu Paulus losho alam sĕn

denesepa yi lo. ¹⁴Lob Kerisi-yi-alam depevis medevonĝ Paulus ya loonĕ, geSilas lu Timoti denedo Beroya. ¹⁵Lob alam sĕn deko Paulus ya aggata lo deli ya meto Atens gedeneyah, lom deko ĝaĝek meyah denĕr vu Silas lu Timoti bĕ luho dena vu Paulus pevis.

Paulus Nĕr Ĝaĝek Ggĕp Atens

¹⁶Paulus medo neĝin luho ggĕp Atens, lok lĕ alam nyĕg sagu bĕ denesepa lok hir anutu-kuungsĕn ngāhisekĕ rot, lob ayo maggin rot. ¹⁷Lob lok ya dub-supinsĕn-yi belosho alam Yuda denesap sir rak ĝaĝek. Log nevengwĕng ving alam-yu-ngwĕ sĕn denejom rak ving alam Yuda lo ving. Log neya telig yoh vu buk menenĕr ĝaĝek vu alam pin sĕn yam denedo lo.

¹⁸Lob losho alam los kwaj bōp la vu Epikurius hir dub, gela vu Stoik hir dub bedemehoo sir, lob denĕr bĕ, “Mehō ĝaĝek jeggin jeggin saga bĕ nanĕr ĝaĝek re?” Lob sir la denĕr bĕ, “Maĝ bĕ nanĕr alam nyĕg la hir anutu!” Nĕr bĕ sĕnĕ in Paulus nĕr ĝaĝek rak Yesu los kediraksĕn.

¹⁹Lom deko Paulus ya hir begganĝ kaunsor ggĕp Kedu Ares medelok tepĕk in yi bĕ, “Yoh vu bĕ he ĝanĝo ĝaĝek mewis sĕn ĝenenĕr agi lo degwa? ²⁰He hanĝo hong ĝaĝek rĕk yō agga ti, om he hevongin bĕ ĝanĝo ĝaĝek sagi los degwa!” ²¹In yik alam Atens soĝek ving alam nyĕg ngwĕ sĕn yam denedo Atens lo pin su kwaj nevo ngaa ngwĕ rĕ. Gaĝ denedo in bĕ degengō ĝaĝek mewis medebengwĕng jak mu.

²²Lob Paulus nare lok kaunsor vu Kedu Ares vuheng atov genĕr bĕ, “Ham alam Atens! Serak ham nimin bĕ ham kwamin vo anutu pin menĕgin sir nivesa. ²³Lob sa haĝo lok nyĕg mehalĕ ham jepō sĕn ham netunĝ in bĕ ham najom jak vu sir lo. Lom sa halĕ jepō ti gĕham kwevu ĝaĝek rak neggĕp nebĕ

‘Anutu sĕn hil duġin lo yiyi’. Om anutu sĕn ham duġin rĕk ham nejom raĭ meris mu vu yi lo, sĕn gwĕbeng sa bĕ nanĕr yi ġaġek vu ham.

²⁴ Anutu sĕn tunġ dob los ngaa ag-gagga pin sĕn denedo loĭ lo, og Anutu saga sĕn yi Mehöböp sĕn tu yaġek los dob ala. Rĕk su nedo loĭ dub sĕn mehönön denelev raĭ nemaj lo rĕ. ²⁵ Mehönön su deyoh vu bĕ dedoĭ vu yi rĕ, in su nerak vu in ngaa ti rĕ. Gaĭ yö vönġ bemehönön denedo vesaj be-medo malaj netum, gevo ngaa nivesa vesa pin vu sir. ²⁶ Lob vönġ bemehönön pin depum raĭ degwa timu bedeyoh vu nyĕġ pin vu dob, geyö tunġ hir buk los den atov pin vorot. ²⁷ Nevönġ ngaa nebĕ saga in bĕ mehönön pin kwaj bo Anutu ġĕp ayoj. Genabĕ desero yi, og rĕk denatöĭ jaĭ yi, in su nedo ading in hil rĕ. ²⁸ Gaĭ hil nado vesad gemedo nahee los nehevönġ hil ngaa pin degwa raĭ yi timu. Nebĕ sĕn ham alam kwaj böp la denenĕr bĕ, ‘Hil degwa yi yönön!’ lo. ²⁹ Om nabĕ hil degwa Anutu, og hil su kwad bo nabĕ Anutu ni nebĕ ngaa sĕn mehönön denesemu raĭ goor ma seriva ma ġelönġ lo rĕ. ³⁰ Wirek sĕn mehönön duġin Anutu lo, og Anutu yö lĕ ggovek ya rĕk su kevoh sir ya rĕ. Rĕk gwĕbeng og nĕr niwĕĕk vu mehönön pin vu dob bĕ degĕrin sir. ³¹ Log yö ggöoin buk ti raĭ vorot in bĕ genġo mehönön pin hir ġaġek mebo nyĕvewen vu sir niröp. Lob yö ggöoin mehöti raĭ in huk sagi, gevonġ yi mekedi raĭ yah vu bedub in bĕ tato vu hil nabĕ yik mehö lo sagi.”

³² Alam lo denġo ġaġek bĕ alam-diiksĕn dekedi jaĭ nah vu bedub, lob vahi denöp raĭ yi, rĕk vahi denĕr bĕ, “Nahub rĕk ġenanĕr ġaġek sĕnĕ gökin nah vu he behe ġanġo!” ³³ Denĕr ggovek log Paulus vu sir geto meya. ³⁴ Rĕk mu alam ti ti degĕrin sir bayoj ya timu vu Yesu medetamuin Paulus medeya. Ti arĕ nebĕ Dionusius sĕn kaunsor Ķedu Ares

ti, log avĕh ti arĕ nebĕ Damaris, galam la ving.

Paulus Vönġ Huk Ġġĕp Korint

18 Paulus nedo Atens ggovek log ya Korint. ² Lob töĭ vu Yuda ti arĕ nebĕ Akwila geyi nyĕġ Pontus. Luho venĕ Priskila yö söb devuu Itali gedeyam Korint, in alam Rom hir mehö-los-benġö Klaudius yö tii alam Yuda pin bĕ dege-vuu Rom gedena. Lob Paulus ya vu luho ³ in yik lööho hir huk timu, om nedo ving luho bemedo denesemu sĕl begganġ-yi.

⁴ Lob Paulus neya Yuda hir dub-supinsĕn-yi pin menenĕr vu alam Yuda los alam Grik bĕ ayoj na timu vu Yesu. ⁵ Loĭ Silas luho Timoti vu Masedonia medeto, lom mĕm Paulus nenĕr ġaġek yoh vu buk pin vu alam. Nĕr ġaġek niwĕĕk vu alam Yuda bĕ Yesu yik yi Mehö sĕn Anutu ggöoin raĭ in bĕ ġeko hil nah lo. ⁶ Rĕk dekeyĕh yi ġaġek gedenĕr pelĕ raĭ yi, lob Paulus tetĕhin kebus to in yi tob log nĕr vu sir bĕ, “Bĕ ham malamin nama, og yö degwa vu ham, su sa ngaa rĕ. Gesa naya in sena vu alam-yu-ngwĕ.” ⁷ Lob lĕĕin dub-supinsĕn-yi geto meya meraĭ ya alam-yu-ngwĕ ti arĕ nebĕ Titius Yustus yi begganġ benedo ving yi. Mehö sĕnĕ yi mehö nejom raĭ vu Anutu, lob yi begganġ nedo dus vu Yuda hir dub-supinsĕn-yi. ⁸ Yuda hir dub-supinsĕn-yi ala arĕ nebĕ Krispus, lob losho yi alam degĕrin sir bayoj ya timu vu Mehöböp. Galam Korint ngahiseĭ denġo Paulus aye medevönġ ving bederipek bĕl.

⁹ Log buk ti lob Paulus lĕ ngaa ti nebĕ pesepsĕn geMehöböp nĕr vu yi bĕ, “Su ġĕġöneng! Gaĭ honġek ġenanĕr ġaġek ranġah! Su ġenajom honġ ahon!” ¹⁰ Sa nado ving honġ, om mehöti su rĕk ngis honġ rĕ, in alam ngahiseĭ vu nyĕġ böp sĕnĕ rĕk denatu salam.”

¹¹ Lom mĕm Paulus nedo Korint metateĭin Anutu yi ġaġek vu sir yoh vu

ta ti, gekwev nemadvahi-mevidek-ti.
¹²Rëk nahub geGalio tu alam Akaya hir
 kiap böp, lob loḵ buk saga alam Yuda
 denër gaḡek revuh ti gedeko Paulus
 ya gaḡek ggëp begganḡ-gaḡek-yi,
¹³gedenër gaḡek tetuhinsën raḵ yi bē,
 “Mehö sagi netahu alam bē denajom jaḵ
 vu Anutu og desepa doḵ aggata ngwē
 medekeyēh he horek.”

¹⁴Lob Paulus bē nanër gaḡek nah, rëk
 Galio nër vu alam Yuda muḡin bē, “Ham
 alam Yuda, nabē gaḡek nipaya soḡek ma,
 nḡaa nipaya ti neggëp vu mehö sënē
 yōnon, og yoh vu bē mēm sa ḡango ham
 los ham gaḡek. ¹⁵Gaḵ nabē ham yam
 loḵ tepëḵ in sa in gaḡek meris meris ma,
 raḵ ham ngo ham degwa la, ma raḵ ham
 alam Yuda ngo ham horek, og maam nöḵ
 gëp! Ham ngo semu! Sa niḡ lël bē sa su
 ḡango gaḡek in nḡaa nabē sënē!” ¹⁶Log
 tii sir to deyah dobnē.

¹⁷Nebē saga, lob tum alam Yuda deg-
 ḡerin yah beyö dejom hir dub-supinsën-
 yi ala ti arē nebē Sostenes ahon, bede-
 veek yi loḵ begganḡ-gaḡek-yi mala. Rëk
 Galio su nër gaḡek ti raḵ sir rē.

Paulus Yah Antiok Vu Suria

¹⁸Paulus nedo Korint hus ading teka
 ving rē, loḵ jom Kerisi-yi-alam nemaj
 geraḵ ya yaḡ in na distrik Suria. Lob
 Priskila luho regga Akwila deya ving
 yi. Lööho detöḵ ya Senkria, lob mēm
 Paulus keping yu viis in buk yah verup
 loḵ buk sën aye ggërin yi neggëp Anutu
 mala wirek lo bē su rëk keping yu rē lo.
¹⁹Log ya deverup Epesus lob vu luho
 medenedo nyëḡ sënē, geyö ti luḵ ya dub-
 supinsën-yi ayo menër gaḡek vu alam
 Yuda. ²⁰Lob alam saga denër vu yi bē
 medo buk la geving sir rē, rëk su sepa loḵ
 ayej rē. ²¹Gaḵ jom nemaj gesemu gaḡek
 vu sir bē, “Nabē Anutu su nanërin sa
 rē, og sëḵ nom berup vu ham buk ngwē
 gökin.” Log raḵ ya yaḡ ti ggëp Epesus
 meya. ²²Yaḡ ya meya nedo Sisarea, lob

Paulus raḵ ya Yerusalem bejom Kerisi-yi-
 alam nemaj, log mēm luḵ meyah Antiok.

Paulus Neḵo Loḵ Nyëḡ Netu Beron Löö

²³Paulus ya nedo buk la ggovek, log
 kedi raḵ vu Antiok meyah beya meyoh
 vu distrik Galata los Prugia hir nyëḡ
 mahen mahen pin meya nevo ḡadu loḵ
 Kerisi-yi-alam pin ayoj.

Apolos Nër Yesu Bengö Rāḡah

²⁴Lob Yuda ti vu Aleksandria yam
 nedo Epesus, arē nebē Apolos. Sën yi
 mehö-vengwängsën-yi, geyö raḵ Anutu-
 yi-ḵapiya ni nivesa rot. ²⁵Detahu yi loḵ
 Mehöböḡ yi aggata yö wirek vorot, gaḵ
 Yesu og su raḵ ni rē. Rëk ayo niwëëḵ
 in bē nanër bengö rāḡah, lob nër niröp
 rot vu sir. Gaḵ mēm Jon og mēm lē
 yi buk sën neriḡek alam raḵ bël lo raḵ
 mala, ²⁶om mēm mehö saga nër los
 ayo niwëëḵ ata loḵ alam Yuda hir dub-
 supinsën-yi. Loḵ mēm Priskila luho Ak-
 wila denḡo yi lob mēm deḡo yi ya vu
 luho beluho denër Kerisi yi aggata tato
 niröp rot vu yi.

²⁷Lob nahub gApolos kwa vo bē na
 Akaya, lob Kerisi-yi-alam vu Epesus
 deyoḡek in aye bē gevonḡ nabē sënē, lom
 dekevu ḵapiya vu Yesu yi hur vu Akaya
 bē deḡeko yi jaḵ. Apolos töḵ ya Akaya
 lob Anutu vonḡ semusemu vu yi beloḵ vu
 alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo ni-
 wëëḵ rot. ²⁸In niwëëḵ rot benër yah be-
 dahun alam Yuda hir gaḡek raḵ alam pin
 malaj, getato vu sir bē Anutu-yi-ḵapiya
 nër meneggëp rāḡah nebē Yesu yik yi
 Mehö sën Anutu ggooḡin raḵ in bē geḡo
 hil nah lo.

Paulus Vonḡ Huk Vu Epesus

19 Apolos nahën nedo Korint,
 gePaulus yoh ya distrik Asia*
 vuheng atov metöḵ ya Epesus, lob töḵ
 raḵ Kerisi-yi-alam la ggëp sagu. ²Lob

loķ tepēķ in sir bē, “Sēn ham ayomin ya timu vu Yesu lo, lob maķ Anon Vabuung loķ yam ggērin ham ayomin ving-a?” Loķ denēr yah vu bē, “Ma! Mehōti su nēr Anon Vabuung ti bengō mehe hangō rē.” ³ Lob Paulus loķ tepēķ yah ggōkin bē, “Log deripeķ ham raķ bēl nebē tena?” Lom denēr yah vu bē, “Deripeķ he nebē sēn Jon neripeķ alam lo.”

⁴ Lom Paulus nēr yah bē, “Wireķ Jon nēr vu alam bē degērin ayoj bedejipeķ bēl, log nēr vu sir ving bē nahub rēķ ayoj na timu vu mehō sēn rēķ tamuın yi menam lo. Mehō sagi arē nebē Yesu.”

⁵ Denģo Paulus yi ģaģek saga lob denēr meripeķ sir raķ Mehōbōp Yesu arē. ⁶ Lob Paulus bē nema raķ sir, lob pevis bAnon Vabuung loķ yam ggērin ayoj medenēr alam nyēģ ngwē ayej aggagga, bedenēnēr ģaģek nebē alam-denenēr-ģaģek-rangahsēn. ⁷ Sir yoh vu nemadluho be-maķ videķ luu.

⁸ Log Paulus loķ ya alam Yuda hir dub-supinsēn-yi betateķin Anutu-yi-nyēģ degwa rangah vu sir bejij sir yoh vu kwev lōō. ⁹ Rēķ alam la ayoj niwēēķ rot gesu denevonģ ving rē. Gedenenēr ģaģek nipaya raķ Mehōbōp yi aggata raķ alam malaj. Lob tum Paulus kehe yi in sir geya, lob ķo alam sēn denesepa loķ yi ģaģek lo raķ menenēr ģaģek vu sir yoh vu buk pin ggēp Turanus yi dub-tateķinsēn-ģaģek-yi. ¹⁰ Bevonģ nebē sēnē yoh vu ta luu, lob alam Yuda los Grik pin sēn denedo Asia* lo denģo Mehōbōp yi ģaģek.

Ģaģek Raķ Siva Nalu Maluh Lo

¹¹ Anutu vonģ nģaa bōp bōp loķ Paulus nema, ¹² lob tum alam deneķo agesip los tob la sēn Paulus navi nerak lo beya denetunģ raķ alam nijraķsēn, lob hir nirakģen nemaya. Gememō to deneya in sir la ving.

¹³ Log alam Yuda sēn denevenģev raķ tupaaķ medeneķo loķ nyēģ pin in bē deģetii memō na in alam gedegēķo monē jaķ lo la denēr Mehōbōp Yesu arē gedeneģegi in bē deģetii memō na in alam. Bedenenēr bē, “Ham gwevonģ noh vu sayēģ in sa nanēr vu hong raķ Yesu arē sēn Paulus nēr ģaģek raķ yi lo!”

¹⁴ Lob alam Yuda hir alam-deneķo-seriveng hir gģev ti arē nebē Siva, lob nalu lo nemadvahi-bevideķ-luu denevonģ huk nebē sēnē. ¹⁵ Rēķ memō nēr yah vu sir bē, “Yesu saga seraķ ni. Geseraķ Paulus ni ving. Gaķ mu ham re lo?” ¹⁶ Lob mehō sēn memō negwang ya yi lo, pesōnģ ggōķ sir gesis sir pin bekweķ hej tob bedēķo nipaya rot, bedepiv ķōķ medeveya meto deyah dobnē los ahēj tōksēn. ¹⁷ Gģoveķ rēķ alam Yuda los Grik pin sēn denedo Epesus deraķ nģaa sēnē ni, lob sir pin degģoneng bōpata gedēķo Mehōbōp Yesu arē raķ. ¹⁸ Log alam sēn ayoj neya timu vu Yesu lo vahi deyam ving medenēr sēn denetunģ bu raķ nģaa pin lo rangah gedevuu ya. ¹⁹ Galam nģahi sēn denevonģ paraheķ los nabōō lu nģaa lo desupin hir ķapiya paraheķ los nabōō yi gedevesi raķ ya nengwah raķ alam pin malaj. Lob detevin ķapiya sēnē yi monē sēn denebaģo raķ lo, lob yoh vu monē ģahis 50,000. ²⁰ Lob Mehōbōp yi huk niwēēķ raķ nebē sēnē genetato yi niwēēķ bē yi bōpata bekesuu.

Alam Dahis Depemēģin Kerisi-yi-alam

²¹ Paulus lē nģaa pin saga gģoveķ, log kwa vo bē na distrik Masedonia los Akaya loķ mēm nah mena Yerusalem. Nēr bē, “Sena sagu goveķ rē, loķ sena ģalē Rom geving.” ²² Lob vonģ yi mehō luu sēn deneloķ vu yi lo demuģin medeya distrik Masedonia, Timoti lu Erastus. GePaulus yō ti nahēn nedo ggēp distrik Asia*.

²³ Lob loḵ buk saga, alam demehoo sir in Yesu yi aggata gebë dengis sir raḵ degwa nebë sënë: ²⁴ Mehöti arë nebë Demetrius nedo belosho yi hur ngähiseḵë denesemu ngaa raḵ seriva. Denesemu anutu-avëh-kuungsën Artemis yi dub ḵenu mahen raḵ seriva in alam debaḡo. ²⁵ Lob Demetrius sënë supin yi hur pin ving alam sën yik denevonḡ huk nebë agi genër vu sir bë, “Alam-e! Ham ngo raḵ ni bë hil nehako monë nivesa raḵ hil huk seriva sënë. ²⁶ Lob ham raḵ ni ving nebë mehö sën Paulus lo loḵ alam ngähiseḵë rot ahëj, beggërin ayoj raḵ yi ḡaḡek sën nenër nebë anutu pin sën hil nesemu raḵ nemad lo, saga og su anutu anon rë. Lob su vonḡ nebë sënë vu hil Epesus mu rë, ḡaḵ vonḡ yoh vu distrik Asia* pin ving. ²⁷ Lob Paulus yi ḡaḡek sagi su rëḵ gevonḡ balam degeruu demij vu hil huk-monë-yi sënë mu rë. Ḡaḵ rëḵ dahun anutu-avëh böp Artemis yi dub vabuung sënë na geving. Gwëbeng alam distrik Asia* los alam vu dob pin deneko arë raḵ, rëḵ mu nabë Paulus medo nanër ḡaḡek nabë saga, og rëḵ hil anutu-avëh böpata los niwëëḵ sënë rëḵ natu ngaa meris barë nama na.”

²⁸ Denḡo ḡaḡek sënë lob ahëj sengën böpata rot gedetahi rot bë, “Hil Artemis vu Epesus yi böpata rot!” ²⁹ Detahi böpata rot nebë saga galam pin vu nyëḡ saga dereseeh rur böpata mekedi deya. Dekedi loḵ ti medeseröḡ medeya begganḡ-supinsën-yi, lob dejom Gayus luho Aristarkus ahon mededadii luho ya ving sir. Luho vu distrik Masedonia rëḵ luho deyam ving Paulus. ³⁰ Paulus vonḡin bë begi na sir vuheng benanër ḡaḡek vu sir, rëḵ Yesu yi hur deggërin yi. ³¹ Log alam distrik Asia* hir ggev böp la, og losho Paulus yö deneraḵ nij, om devonḡ ḡaḡek ya vu yi ving bedenër niwëëḵ vu yi bë su doḵ na begganḡ-supinsën-yi.

³² Lob alam ngähiseḵë saga deneketul loḵ rot, in sir vahi denetahi ḡaḡek agga ti gevahi denetahi agga ngwë, lob alam vahi su deraḵ ḡaḡek sën desup sir in lo degwa ni rë. ³³ Lob alam Yuda derot Aleksander ya nare malaj galam vahi denër bë mëm yö neraḵ ḡaḡek degwa ni. Lom Aleksander varah nema raḵ gebë nanër ḡaḡek tato vu sir. ³⁴ Rëḵ ma geder-aḵ ni bë yi Yuda ti, lob sir pin ayej loḵ ti gedenetahi rot bë, “Hil Artemis vu Epesus yi böpata rot!” Detahi nebë saga yoh vu nyëḡ mala luu.

³⁵ Medo denevonḡ medenevonḡ, loḵ mëm mehö sën tu nyëḡ böp Epesus hir ggev benekevu hir ḡaḡek lu ngaa lo vonḡ bededuj ma, log nër vu sir bë, “Ham alam Epesus! Mehö re rëḵ duḡin nyëḡ böp Epesus nabë neḡin avëh böp Artemis yi dub los ḵenu ḡelönḡ sën luḵ yam vu yaḡek lo? ³⁶ Mehöti su yoh vu bë keyëh ḡaḡek sagi rë. Om ham ayemin nama, geham su pevis megwevonḡ ngaa ti. ³⁷ Ham ngo ḵo mehö luu sënë yam, rëḵ mu luho su deggodeḵ dub yi ngaa ti rë. Geluho su denër pelësën raḵ hil anutu-avëh rë, gema! ³⁸ Om nabë Demetrius losho yi hur hir ḡaḡek ti neggëp vu mehöti, og buk-ḡaḡek-yi neggëp. Gekiap böp nedo. Om yö rëḵ genḡo hir ḡaḡek. ³⁹ Genabë ham ḡaḡek la nahën neggëp, og ham semu doḵ supinsën yi buk niröp. ⁴⁰ Rëḵ mu alam Rom rëḵ denanër hil nabë hil hevonḡ begö verup gwëbeng gedegwa ma! Genabë dedoḵ tepëḵ in hil in supinsën nipaya sënë degwa, og ḡaḡek ti su neggëp in bë hil rëḵ nanër doḵ nah vu sir rë!” ⁴¹ Mehö sën nekevu ḡaḡek lu ngaa lo nër nebë sënë, log kevoh supinsën ya bedeketëḵin sir.

Paulus Ya Meḵo Loḵ Distrik Masedonia Los Grik

20 Ḡaḡek sënë ahë yes raḵ ggovek, log Paulus supin Yesu yi hur lo deyam vu yi, menër ḡaḡek vahi vu sir

in bë bo niwëëk doḵ ayoj. Log jom ne-maj geya raḵ beya distrik Masedonia. ²Ya meyoḥ vu nyëḡ pin menër ḡaḡek nḡahiseḱë in ḡadu Kerisi-yi-alam beya verup dob Griḱ, ³lom nedo sagu yoh vu kwev löö ggovek, log bë jaḵ yaḡ mena Suria. Rëḱ nḡo bë alam Yuda dejoo ḡaḡek bë dengis yi menadiiḱ, lom sepa vaha meyoḥ distrik Masedonia beyah. ⁴Yah log Purus nalu Sopater vu Beroya, ḡAristarkus lu MonSekudus vu Tesalonika, geḡayus vu Derbe, geTimoti, geTukikus luho Tropimus vu distrik Asia*, bedeneya ving yi. ⁵Alam sënë demuḡin meya denëḡin alu Paulus vu Troas. ⁶Log alu halë Buk-ggöksën-yi* ggovek log alu hevuḡ Pilipi galu araḱ yaḡ maya. Alu aya buk nemadvahi loḱ mëm atöḱ ya vu sir ggëp Troas behe nado soda ti.

Etikus Vës Vu Troas Loḱ Vesa Loḱ

⁷Lob Buk-sewahsën-yi* sheuksën, lob he supin he in bë aḡa nos los Pasa. Lob Paulus nër ḡaḡek vu alam, in monbuk og bë na jaḵ. Lob nër ḡaḡek hus ading rot vu sir bebuk vuheng raḱ. ⁸Lob detaggi loḱ ram nḡahiseḱë benare loḱ begganḡ ayo vavunë sën he nasupin he loḱ lo. ⁹Lob maluh maḡëm ti arë nebë Etikus nedo raḱ veluung avi ayööng yi, gePaulus nenër ḡaḡek hus ading rot vu sir. Lob Etikus mala neggëp rot, lob ggëp yiing lom vës vu begganḡ ayo ti sën tëb netu löö vu vavunë lo, beyam dob. Lob deluḱ meya devër yi raḱ rëḱ diiḱ. ¹⁰Loḱ Paulus luḱ meya tabuu mehö maḡëm saga genër bë, “Ham su newamin jaḵ, in anon nahën nedo loḱ yi.”

¹¹Lob Paulus raḱ yah vavunë belosho alam saga debu brët medegga. Ggovek loḱ nër ḡaḡek hus adingsekë vu sir rot benyëḡ heng, log ya raḱ. ¹²Gedeḱo maluh maḡëm sënë medeya. Rëḱ su diiḱ rë genedo vesa, lob kwaj vesa raḱ yah.

Paulus Vu Troas Meya Miletus

¹³Paulus nër muḡin bë noḥ dob mena geto Asos, lob mëm he ḡaḱo yi jaḵ nom yaḡ vu sagu. Lob he raḱ yaḡ bamuḡin baya neheḡin yi ggëp Asos. ¹⁴Loḱ Paulus yök to metöḱ vu he, lob he haḱo yi raḱ yom yaḡ mehe los aya Mitulene. ¹⁵He kesuu Mitulene gaya, lob he hëp benyëḡ heng, gehe ya verup dus vu Kios. Log he ya bebuk loḱ yah geheng, lob mëm he ya matöḱ ya Samos. Loḱ he hëp yah beheng to, log mëm he ya matöḱ ya Miletus. ¹⁶Paulus kwa vo vorot bë kesuu Epesus gena in nilël bë su medo distrik Asia* pangsën. Gaḱ bë pevis in kwa vo bë gelë Buk-supinsën-yi sën denenër bë Pentikos lo, gëp Yerusalem.

Paulus Jom Alam Epesus Nemaj

¹⁷He töḱ ya Miletus, log Paulus vonḡ ḡaḡek ya Epesus in Kerisi-yi-alam hir ggev lo bë denam vu yi. ¹⁸Deverup vu yi lob nër vu sir bë, “Ham nḡo raḱ nḡaa pin sën sa nehevong wirek loḱ sën sa nahën neverup mewis ggëp distrik Asia* lo ni. ¹⁹Ham raḱ ni bë alam Yuda dejoo ḡaḡek vunsën beron nḡahiseḱë in bë dengis sa, lob saga vo maggin vu sa pangsën. Rëḱ sa su haḱo sa raḱ rë, gaḱ sa malaḡ ruḱ keseḡ in Mehöböp yi huk gesa medo nehevong. ²⁰Sa su vun ḡaḡek nivesa ti rë, gaḱ senër ranḡah behevong nḡaa pin in bë doḱ vu ham. Gesenër ranḡah vu ham loḱ ham supinsën, gelok ham begganḡ ayo ving. Besagaḱ ham raḱ ni. ²¹Senër ḡaḡek niwëëk raḱ buk vu alam Yuda, gevu alam Griḱ in degërin ayoj nah vu Anutu, gayoj na timu vu hil Mehöböp Yesu. ²²Om ham gwengö rë! Anon Vabung negejiin sa bë sena Yerusalem. Lob maḱ va rëḱ natöḱ vu sa vu sagu? Sa duḡin. ²³Rëḱ Anon Vabung tateḱin vu sa yoh vu nyëḡ pin sën seya lo meseraḱ ni bë sëḱ natöḱ vu ḱarabus gengaa maggin nḡahiseḱë rëḱ deḡinengin sa. ²⁴Rëḱ

sa su kwaḡ nevo naviḡ sēnē bē nḡaa anon rē. Sa su niḡ wēēk ata bē najom ahon rē, gaḡ sa bē sepa doḡ aggata sēn sa nesepa loḡ lo, benama na rē. Sa bē semu huk sēn sa haḡo vu Mehōbōp Yesu lo na. Huk sēn sa nanēr Bengō Nivesa jaḡ Mehōbōp yi semusemu lo. ²⁵Om ham gwēngō rē! Wirek seyōk vu ham besa haḡo loḡ menanēr ḡaḡek raḡ Anutu-yi-nyēḡ. Rēḡ gwēbeng seraḡ ni bē ham su rēḡ gwelē sa malaḡ gökin nah rē. ²⁶Nebē saga, om gwēbeng sa bē nanēr vu ham nabē: Nabē ham ti nadiik bemala nama, og su degwa vu sa rē, ²⁷in sa su hōneng rē, gaḡ sa tatekin Anutu kwa pin los dahis vu ham. ²⁸Om ham gwēgin ham nivesa, gegwēgin Kerisi-yi-alam vahi geving, in Anon Vabuung ggooi ham raḡ tu alaj. Ham gwēgin ham nivesa beham gwēgin Mehōbōp yi alam sēn yō baḡo sir raḡ niḡōḡ lo geving. ²⁹In seraḡ ni bē sēḡ ḡevuu ham gesena, log rēḡ alam ḡaḡek kuungsēn la nabē anōō bemēn nij paya rēḡ desārōmin sir geving ham, lob degevonḡ paya vu Kerisi-yi-alam. ³⁰Geham ggev la rēḡ deked i medenanēr ḡaḡek kuungsēn la in dedadii Kerisi-yi-alam nah deta-muin sir. ³¹Om ham gwēgin ham noh vu buk. Ham kwamin bo nabē sa tato ag-gata nirōp vu ham buk los rangah yoh vu ta löö. Gesa nasu in ham pin ti ti.

³²Lob gwēbeng sa hetunḡ ham loḡ ya Anutu nema, gelōḡ yi ḡaḡek semusemu ayo, lob saga yoh vu bē bo niwēēk vu ham gemēm ham rēḡ gwēko nḡaa nivesa vesa pin sēn Anutu rēḡ gevonḡ vu alam pin sēn yō ggooi sir raḡ tu yi alam lo. ³³Sa su malaḡ anon in mehōti yi seriva ma goor ma tob lu nḡaa ti rē. ³⁴Gaḡ ham nḡo raḡ ni bē sa nemaḡ sēnē yō jom huk belōḡ vu sa in nḡaa sēn sa naraḡ vu in lo. Genelōḡ vu alam sēn denesepa sa lo ving. ³⁵Sa nehevong huk nebē sēnē in tato vu ham nabē hil ḡevong huk niwēēk in hil adōḡ vu alam seḡē masēn. Gehil kwad bo ḡaḡek sēn Mehōbōp Yesu yō

nēr lo nebē, ‘Mehōti sēn nabē bo nḡaa vu mehō ngwē, gesu kwa bo nabē rēḡ ḡeko nyēvewen doḡ nah rē lo, og kwa vesa rot kesuu kwa-vesasēn sēn kwa vesa in nḡaa sēn mehō ngwē denevo vu yi lo.’”

³⁶Paulus nēr ḡaḡek saga ggovek, log yun lus ḡejom raḡ ving alam ggev pin. ³⁷Lob sir pin desu rot gedekebi Paulus ahon gedemul* yi in bē rēḡ gevu sir gena. ³⁸Ayoj maggin rot in Paulus nēr bē su rēḡ degelē yi gök nahin rē. Log mēm deḡo yi meya detunḡ raḡ ya yaḡ.

Paulus Raḡ Ya Yaḡ In Na Yerusalem

21 He hevu sir gehe raḡ ya yaḡ maya, baya heto sesor nirōp maya Kos. Geheng to lob he ya rot batōḡ ya Rodos. Lob he kesuu Rodos gehe ya verup Patara. ²Lob he tōḡ raḡ yaḡ ti vu saga geneya los Ponisia. Lob he raḡ ya baya. ³He ya heto halē Kupros negḡēp ya los he nemamin ḡēj, lob he kesuu gaya rot baya neto nyēḡ bōp Suria malōḡ ya Ture. In yaḡ bē getunḡ ḡupeḡ duk ḡēp nyēḡ sagu.

⁴Lob he ya matōḡ raḡ Kerisi-yi-alam la vu sagu, lob he nado soda ti ving sir. Loḡ Anon Vabuung vēr kwaj lob denēr vu Paulus bē su na Yerusalem. ⁵Rēḡ ma gehe buk ggovek ya, lob he hevu nyēḡ sagu gaya, lob Kerisi-yi-alam pin ving hir avēh los hur mahen deli he vu begganḡ ya loo nenga. Lob he yun lupin ggēp loo nenga genajom raḡ. ⁶Log mēm he jom nemamin, log he raḡ ya yaḡ baya gedeyah bej.

Agabus Nēr ḡaḡek Rangah Raḡ Paulus

⁷He raḡ yaḡ bekesuu Ture gaya rot batōḡ ya Petolemais. Lob he jom Kerisi-yi-alam lo nemaj gehe nado buk ti ving sir. ⁸Lob monbuk lob he vu Petolemais batōḡ ya Sisarea, behe loḡ ya sinarē Pilip yi begganḡ benado ving yi. Alam nemadvahi-bevidek-luu sēn delōḡ

vu sinarĚ nyĕdahis in nos vu Yerusalem wirek lo ti yi. ⁹Lob nalu avĕh avō lubeluu sĕn maluh su dehov sir rĕ lo, lob sir avĕh-denenĕr-ġaġek-ranġahsĕn.

¹⁰He nado Sisarea buk la ving rot, lob mehō-nenĕr-ġaġek-ranġahsĕn ti arĕ nebĕ Agabus vu distrik Yudea meluġ meyam Sisarea. ¹¹Yam in bĕ gelĕ he, lom ƙo Paulus yi ƙabi beduu yō vaha los nema raġ, log nĕr bĕ, “Anon Vabu-ung nĕr bĕ, ‘Alam Yuda vu Yerusalem rĕk denaduu ƙabi sĕnĕ ala nabĕ sĕnĕ, log rĕk debo yi doġ na alam-yu-ngwĕ nemaj.” ¹²He hanġo nebĕ sĕnĕ, lob he los alam pin sĕn he nado loġ begganġ ti saga lo anĕr niwĕĕk vu Paulus bĕ su jaġ mena Yerusalem. ¹³Loġ Paulus nĕr ġaġek yom vu he bĕ, “Nebĕ va sĕn ham nesu benevonġ mesayoġ maggin nerak-ĕ? Seyoh vu bĕ sena ƙarabus. Gaġ nabĕ sa nadiiġ in Mehōbōp arĕ geving ġĕp Yerusalem, og yiġ yoh vu ving!” ¹⁴Lom he su ayoh vu bĕ rĕk aġĕrin kwa rĕ, om sĕn he ayemin ma, gehe nĕr bĕ, “Om maam anon jaġ noh vu Anutu kwa!”

¹⁵Ggovek log he semu nġaa nġaa loġ, garaġ maya Yerusalem. ¹⁶Lob Kerisi-yi-alam la vu Sisarea desepa he bedeli he ya vu mehō sĕn he bĕ ana medo geving yi lo. Yi Kupros ti barĕ nebĕ Menason, sĕn yō vonġ ving wirek nyĕ-muġinsĕn lo. ¹⁷He tōġ ya Yerusalem, lob Kerisi-yi-alam deġo he raġ los kwaj vesa. ¹⁸Gemonbuk lob Paulus ya ving he, behe ya halĕ Yakobus. Lob alam ggev pin denedo ving yi. ¹⁹Paulus jom nemaj ggovek, log turin huk pin sĕn Anutu ġadu yi bevonġ vu alam-yu-ngwĕ lo los dahis vu sir.

Paulus Nġo Alam Ggev Hir Ġaġek Beya Dub Ayo

²⁰Denġo lob deġo Anutu arĕ raġ, loġ tum denĕr vu yi bĕ, “Ari! Ġeraġ ni bĕ alam Yuda raġ negġĕp mehōmehō detu Kerisi-yi-alam ggovek ya, lom denesepa

loġ horek sĕn Moses ƙo agi niwĕĕk ata. ²¹Rĕk denenġo bĕ ġenenĕr vu alam Yuda sĕn denedo ving alam-yu-ngwĕ lo bĕ degevuu Moses yi horek na, geġenenĕr bĕ su degerah* naluġ navij, gesu desepa doġ nġaa wirek hen gökin. ²²Om hil rĕk ġevonġ nabĕ va? Yōnon rot, rĕk deġenġo ġaġek nabĕ ġeyam ggovek ya. ²³Om ġepevis begwevonġ nġaa noh vu sĕn he bĕ nanĕr vu hong agi. He alam lubeluu denĕr ġaġek ti venuh negġĕp Anutu mala. ²⁴Om gweġo alam saga, beġesepa doġ horek pin sĕn gevonġ beham nimin veseek jaġ ġĕp Anutu mala lo, gegwetunġ monĕ natu seriveng in sir gedekeping yuj viis na. Gwevonġ nabĕ sĕnĕ, og alam pin rĕk deġaġ ni nabĕ ġaġek sĕn denenĕr raġ hong lo, og anon ma. Ġemĕm yō rĕk deġaġ ni nabĕ ġenesepa loġ Moses yi horek ving. ²⁵Gaġ alam-yu-ngwĕ sĕn detu Kerisi-yi-alam lo, og hil ƙevu ƙapiya ya vu sir ggovek ya banĕr ġaġek sĕn hil ajoo wirek lo vu sir bĕ: Deġĕġin sir nivesa, gesu dega reggu sĕn alam denesis in bĕ deġetunġ seriveng vu anutu-kuungsĕn lo, gesu dega ƙōġ, gesu dega reggu sĕn alam deneseyu kwaj medenediġ lo, gesu deġevonġ bagġĕb.”

²⁶Nebĕ saga, lob Paulus ƙo alam saga monbuk belosho desepa loġ horek pin sĕn gevonġ benij veseek jaġ ġĕp Anutu mala lo. Log loġ ya dub-vabuung-bōp ving benĕr buk sĕn buk-niveseeksĕn-yi govek na lo tato vu alam-deneġo-seriveng lo. Buk sĕn deġetunġ seriveng balam-deneġo-seriveng debesi jaġ jepō vu sir lo.

Alam Yuda Dejom Paulus Ahon Loġ Dub Ayo

²⁷Buk-niveseeksĕn-yi nemadvahi-bevidek-luu saga dus raġ bĕ nama na, loġ alam Yuda la vu distrik Asia* delĕ Paulus genedo loġ dub-vabuung-bōp ayo, lob deloġ alam pin ahĕġ bahĕġ sengĕn raġ. Lob deġedi dejom Paulus

ahon ²⁸gedetahi bë, “Ham alam Israel, ham dok vu he! In mehö sagi nenër vu alam yoh vu nyëg pin bë dedahun hil hed alam los hil horek gedub-vabuung-böp sagi geving. Beço alam Grik la loq yam dub-vabuung-böp sënë ving bevong paya vu nyëg vabuung sënë!” ²⁹Denër nebë sënë in delë Tropimas vu nyëg böp Epesus genedo Yerusalem ving Paulus, lob dekuung bë Paulus ko yi loq ya dub ayo ving.

³⁰Nebë saga, lob alam Yerusalem pin ahëj sengen rak, lob deserög beya dejom Paulus ahon, gededadii to meyah in dub-vabuung-böp. Gedepevis bedevhii dub yi reping pin.

Alam-begö-yi Vu Rom Deço Paulus Medeya Hir Katum Ayo

³¹Devongin bë dengis Paulus menadiik, rëk bengö ya verup vu Rom hir alam-begö-yi losho alaj bë begö verup beyoh vu Yerusalem pin. ³²Lob pevis beço alam-begö-yi la, geyi kapten, bedeserög medeluk medeya vu sir. Yuda delë alam-begö-yi losho alaj, lob devuu Paulus gesu desis rë. ³³Lob alam-begö-yi alaj ya dus bejom Paulus ahon genër vu yi alam-begö-yi bededuu ahon rak säng luu.

Log loq tepëk in sir bë, “Mehö re sënë? Vong va paya?” ³⁴Rëk alam yu böpata, om detahi gägek ya niqelap bededun böp rot. Lob alam-begö-yi alaj su yoh vu bë genço gägek degwa nivesa rë, lom nër vu alam-begö-yi bë degeço Paulus dok na hir katum ayo. ³⁵Lob Paulus ya verup dus vu katum sënë yi lël lob alam nij wëk rot bë dengis yi menadiik, lob alam-begö-yi su deyoh vu bë degërin yi nivesa rë, lom devaku yi ya vavunë. ³⁶Galam pin denesepa sir bedetahi bë, “Gëngis menadiik!”

Paulus Nër Yi Degwa Vu Alam Yuda

³⁷Alam-begö-yi bë degeço Paulus dok na hir katum ayo, rëk Paulus loq tepëk

vu alaj bë, “Yoh vu bë sa nanër gägek ti vu hong rë?” Loq alam-begö-yi alaj lëk belok tepëk yah bë, “Geraq Grik ayej ni? ³⁸Sa hekuung bë hong Ejep ti sën gësis begö vu gavman vu buk agu gegeço alam nij paya los begö hodek 4,000 megeya nyëg-yumeris lo!” ³⁹Rëk Paulus nër yah vu bë, “O sak Yuda, gataq ko sa ggëp Tarsus vu distrik Kilisia. Sa nyëg los bengö. Om gëngoqek gesa nanër gägek dus ti vu alam sënë rë.” ⁴⁰Lob alam-begö-yi alaj yoqekin. Lob Paulus rak ya nare lël gevarah nema rak. Lob alam pin ayej ma, gemëm nër gägek ya vu sir loq Hibru ayej.

22 Nër bë, “Arig lo amaq lo, ham gwengö rë! Sa bë tatekin sa gägek degwa rangah vu ham.” ²Dengö bë Paulus nër vu sir loq Hibru ayej, lob ayej ma rot gesu deggee rë. Log mëm Paulus nër bë, ³“Sa Yuda ti. Sataq ko sa ggëp Tarsus vu distrik Kilisia, rëk serig ggëp nyëg böp Yerusalem sënë geGamaliel ko sa luk yi dub betahu sa niröp loq hil kenud lo hir horek pin. Gesa nig wëk mesayog ya vu Anutu timu nebë sën gwëbeng ham nimin wëk menetamuin yi agi. ⁴Wirek sevo maggin vu alam sën denesepa loq Yesu yi aggata lo, lob sa bë ngis sir medenadiik. Lob seduu maluh los avëh ving rak säng beya denedo begang karabus. ⁵Alam-deneço-seriveng hir ggev böp losho kaunsor hir alam teta pin deyoh vu bë rëk denanër gägek saga rangah vu ham, in dekevu kapiya vu arij lo vu nyëg böp Damaskus besa haqo beya in bë sa naduu alam vu sagu begaqo nam Yerusalem bedegeço vanë.

Paulus Tatekin Sën Ggërin Yi Tu Yesu Yi Hur

(Sn 9:3-19; 26:12-18)

⁶Lob sa nahën nayök aggata beseya verup dus rak nyëg böp Damaskus, lob hes vuheng rak. Loq pevis berangah ti vër böpata nebë davës vu yaqek beyam

jëh rak sa. ⁷ Lob sevës beya nahëp dob, log sa hangö gägek ti yam vu sa bë, ‘Saulus, gëvong vanë vu sa in va?’ ⁸ Rëk selok tepëk yah bë, ‘Mehöböp-a? Hong re?’ Lok nër yom bë, ‘Sa Yesu Nasaret sën genevong vanë vu sa lo!’ ⁹ Galam sën deneya ving sa lo delë rangah sënë ving, rëk su dengo mehö sënë aye rë.

¹⁰ Lob senër bë, ‘Om Mehöböp, sëk gëvong nabë va?’ Lok Mehöböp nër yom vu sa bë, ‘Kwedi jak megena Damaskus. Lob vu nyëg sagu rëk mehöti nanër huk pin sën sehoo in rak vu hong lo tato vu hong.’ ¹¹ Rangah sagi gelu sa malağ, lob sa su yoh vu bë galë nyëg lu ngaa rë, om alam sën deya ving sa lo dejom lok sa nemağ bedeli sa ya Damaskus.

¹² Lob mehöti nedo barë nebë Ananias. Yi mehö nesepa lok Moses yi horek anon rot, lom alam Yuda pin sën denedo Damaskus lo deneko yi rak bë yi mehö nivesa. ¹³ Mehö saga yam vu sa benër bë, ‘Arig Saulus! Malam natum nah!’ Lob pevis besa malağ tum ggökin yah besa halë yi. ¹⁴ Log nër ving bë, ‘Hil kenud hir Mehöböp yö ggökin hong rak in bë gejak kwa ni. Gelë Mehö yohvu sënë ggovek ya, gegengo gägek sën rak verup avi lo. ¹⁵ In rëk genanër yi gägek rangah. Genanër ngaa sën gelë los gengo lo vu mehönon pin. ¹⁶ Ma geneğın va rot-a? Kwedi jak beğejipek bël. Genanër Yesu arë gerëk jipek hong ngaa nipaya na.’”

Anutu Vong Paulus Ya Vu Alam-yu-ngwë

¹⁷ “Seyom heto Yerusalem, gebuk ti lob sa medo najom rak lok dub-vabuung-böp, lob sa kenug ya nebë pesepsën ¹⁸ besa halë Mehöböp. Lob nër vu sa bë, ‘Gepevis! Gwevu Yerusalem gegena! Nabë genanër sa gägek vu alam sënë og su rëk degengo bedegevong geving rë!’ ¹⁹ Lob senër bë, ‘Mehöböp, yö derak ni bë wirek seyoh vu dub-supinsën-yi pin beseduu alam sën ayoj neya

timu vu hong lo, gesa neheveek sir. ²⁰ Gewirek desis Stepan sën nenër hong gägek rangah lo mediik, lob sayog nivesa in saga gesa vare nemalağın alam sën denetengwa yi lo hir röpröp.’ ²¹ Rëk nër vu sa bë, ‘Gena! Rëk sa gëvong hong na aggata ading beğena vu alam-yu-ngwë.’”

Alam-begö-yi Alaj Gin Paulus

²² Alam Yuda vare denengo Paulus yi gägek rot beya verup lok gägek vewen sagi lok detahi niwëek bë, “Ham jak na genadiik! Mehö nebë saga su medo vesa!” ²³ Lom denetahi ya nikalap gedekah hir röpröp medenetetëhin, gedeneraa kebus rak medenetë ya vavunë.

²⁴ Nebë saga lob alam-begö-yi alaj nër bedeko Paulus lok ya hir katum ayo. Genër vu sir ving bë debeek yi in denatök jak degwa sën alam Yuda denetahi gägek ya nikalap rak yi lo. ²⁵ Lom deduu Paulus ya vetii keke ggovek in bë debeek, rëk alam-begö-yi hir kapten nare dus vu Paulus, lob Paulus nër vu yi bë, “Ham horek nër bë yoh vu bë ham beek Rom ti geham su gwengo yi gägek namugin rë?”

²⁶ Lob kapten ngo gägek sënë, lob ya menër vu alam-begö-yi alaj bë, “Gëvongin bë gwevong nabë va? Mehö saga lo yi Rom ti!” ²⁷ Lob ala yom vu Paulus melok tepëk vu yi bë, “Genanër vu sa nabë hong alam Rom ti ma ma?” Rëk Paulus yoğek bë, “Ëë-ë, sa Rom ti!” ²⁸ Lok alam-begö-yi alaj nër bë, “Sa hetë monë ngahisekë in sa vu gavman Rom gesetu Rom ti!” Rëk Paulus nër yah bë, “Gak sa og amağ Rom, om atağ ko sa besa Rom.”

²⁹ Lob alam sën bë debeek yi lo pevis bedelëin yi, galaj newa rak rot in kwa vo bë duu Rom ti rak sëng. ³⁰ Rëk vongin bë jak ngaa sën alam Yuda denër bë Paulus vong paya lo ni niröp, om ko yi vër monbuk gevong gägek ya vu alam-

deneko-seriveng hir ggev los kaunsor pin bedesupin sir yam, log ko Paulus luk ya nare malaj.

Paulus Nër Ġagek Vu Yuda Hir Kaunsor

23 Lob Paulus gët kaunsor genër bē, “Arig lo, setu Anutu yi hur ti besa medo mekwağ nevo bē sa nehevong yoh vu yi ġagek rot Beverup gwēbeng!” ²Nër nebē sēnē, lob alam-deneko-seriveng hir ggev bōp Ananias nēr vu yi alam sēn denare dus vu yi lo bedepetap avi. ³Rēk Paulus nēr yah vu yi bē, “Hong ġang nipaya rēk hevek nivesa rak nedo navi vavunē mu! Anutu rēk petap hong! Ġenedo sagi in bē gwengō sa ġagek megeseggi jak hil horek, rēk mu ngo kweyēh horek sagi in genēr bedesis sa!”

⁴Lob alam sēn denare dus vu Paulus lo denēr bē, “Su ġenanēr ġagek nipaya jak Anutu yi ggev bōp sēnē!” ⁵Rēk Paulus nēr yah bē, “Arig lo, sa su rak ni bē yi alam-deneko-seriveng hir ggev bōp rē. Gağ Anutu nēr menegğēp loğ yi kapiya bē: Su ġenanēr ġagek nipaya jak ala sēn neġin hong alam lo!”

⁶Lob Paulus rak ni bē alam teta Sadukai* la geParisai* la medenedo, lom tahi ya vu kaunsor bē, “Arig lo! Sa og sa Parisai* soğek rot! Sa nehevong ving bē alam-diiksēn rēk dekedı jak gökin, lob yik rak degwa saga sēn gwēbeng devong ġagek vu sa.” ⁷Nër ġagek saga lob ġagek ahē sengēn yi verup pevis loğ Parisai* losho Sadukai* vuheng atov, lob devasuh sir. ⁸In alam Sadukai* denenēr bē mehōnon su deyoh vu bē rēk dekedı jak nah ġēp bedub rē, ġangēr ma, ġengaaħur ma. Gağ alam Parisai* devong ving lööhoho. ⁹Lom alam lo devong dedun bōpata, loğ alam Parisai* hir alam-horek-yi la kedi denare bedenēr niwēk bē, “He halē mehō saga bē ngaa ni-paya ti su negğēp vu yi rē! Mağ ngaahur

ti ma angēr ti yō vengwēng vu yi!” ¹⁰Lob ġagek ahē-sengēn-yi ya meböp rak rot, lob Rom hir alam-begō-yi alaj ggōneng. In sir yu luu, lob bē rēk dedadii Paulus vewen vewen lob denabij teka teka benadiik. Lom nēr balam-begō-yi deluk beya devo Paulus vēr in sir gedeko yi loğ yah hir katum ayo.

¹¹Ggovek gebuk lob Mehöböp yam nare rangah vu Paulus genēr vu bē, “Ġemedo los nim wēk! Ġenēr sa ġagek rangah ggēp Yerusalem ggovek, gerēk ġenanēr sa ġagek ġēp Rom nabē saga geving.”

Yuda Dejoo Ġagek Bē Dengis Paulus Menadiik

¹²Nyēğ heng lob alam Yuda desupin sir medenēr ġagek venuh gedetato nemaj ya vavunē bē su dega los denanum rot bemēm nabē dengis Paulus benadiik loğ mēm. Gağ nabē dega ma denanum namuġin og Anutu ngis sir. ¹³Sir sēn denēr ġagek venuh lo sir mehōdahis luu gela sevök.

¹⁴Lob deya vu alam-deneko-seriveng hir ggev los alam teta bedenēr bē, “He nēr ġagek niwēk betato nemamin ya vavunē ganēr venuh bē he su rēk aġa nos los nanum bēl rē rot, bena berup doğ buk sēn he ngis Paulus menadiik lo loğ mēm. ¹⁵Om ham los kaunsor gwēvong ġagek na vu Rom hir alam-begō-yi alaj pehi nabē degeko Paulus duğ menam vu ham. Ham nanēr vu yi nabē ham bē gwengō Paulus yi ġagek degwa gök nahin in ham jak ni niröp. Gehe semu he ggovek ya. Su rēk nam natök nam vu ham rē, gağ he rēk angis yi menadiik doğ aggata!” ¹⁶Rēk Paulus mewa ngo ġagek bē rēk degetung dum ġēp aggata bedengis Paulus menadiik, lob ya meloğ ya Rom hir alam-begō-yi hir katum beloğ ya menēr rangah vu Paulus. ¹⁷Lob Paulus tahi alam-begō-yi hir kapten ti yam, benēr vu bē, “Gweko hur mağēm

sagi na vu ham ggev, in ƙo ƙaƙek ti in bē nanēr vu yi.” ¹⁸ Lob kapten ƙo yi beli ya vu ala benēr vu bē, “Ƙarabus Paulus tahi sa benēr vu sa bē sa ƙaƙo hur maƙēm sēnē nam vu hong, in ƙo ƙaƙek ti beyam vu hong.”

¹⁹ Lom ala jom loƙ nema, beƙo meya nenga, beluho yō luu ya denedo, log mēm loƙ tepēƙ in yi bē, “Gevonƙin bē ƙe-nanēr ƙaƙek re vu sa?” ²⁰ Loƙ hur maƙēm nēr bē, “Alam Yuda dejoo ƙaƙek ggovek bē rēƙ dedoƙ tepēƙ in hong begweƙo Paulus duƙ mena vu kaunsor neheng in dedoƙ tepēƙ in yi ƙaƙek degwa pangšēn vu yi. ²¹ Rēƙ mu su gwebē nengam vu hir ƙaƙek, in hir alam mehōdahis luu gela sevōƙ bedenēr ƙaƙek venuh bē su rēƙ dega los denanum rē, rot bemēm yō dengis Paulus menadiiƙ rē. Gwēbeng desemu sir gemedo denebuu aggata medenēƙin hong bē rēƙ ƙe-n-ƙeƙin hir ƙaƙek ma nama.”

²² Lob alam-begō-yi alaj vonƙ mehō maƙēm sēnē yah, ƙenēr niwēēƙ vu yi bē, “Su ƙena ƙenanēr vu mehōti nabē ƙenēr ƙaƙek sēnē rangah vu sa!”

Alam-begō-yi Vu Rom Alaj Vonƙ Paulus Ya Vu Kiap Böp Peliks

²³ Lob alam-begō-yi vu Rom alaj tahi kapten luu yam, benēr vu luho bē, “Melu barah alam-begō-yi. Alam sēn deneraƙ hoos lo mehōdahis lōō benemadluho (70), galam sēn denejom ruƙ lo ƙaƙ gēp alam nemadluho (200). Bedegero sir in ham na Sisarea ƙaƙ 9 krōk buk. ²⁴ Log ham barah hoos la geving in Paulus ƙaƙ, geham gwēƙin yi nivesa bena berup vu kiap böp Peliks.”

²⁵ Lob alam-begō-yi alaj kevu ƙapiya ti ving nebē:

²⁶ Sehuksēn! Kiap böp Peliks, mehō-los-bengō!
Sa Klaudius Lusias, sa ƙevu ƙapiya sēnē yōƙ vu hong.

²⁷ Alam Yuda dejom mehō sagi ahon gebē dengis yi menadiiƙ, rēƙ sa hanƙo bē yi Rom ti lob seya ving alam-begō-yi behe tōƙ ya vu sir, lob he haƙo yi vēr loƙ nemaj. ²⁸ Lom sa bē ƙanƙo ƙaƙek degwa sēn denēr raƙ yi lo, om sēn sa haƙo yi luƙ meyah vu hir kaunsor. ²⁹ Rēƙ sa hanƙo denēr ƙaƙek raƙ yi in yō hir horek la. Gaƙ su devonƙ ƙaƙek vu yi in nƙaa ni-paya ti in bē mēm hil angis yi menadiiƙ ma, hil ƙetunƙ yi na ƙarabus rē. ³⁰ Log gwēbeng ƙaƙek ti tōƙ vu sa bē dekeyēhin yi vunsēn in bē dengis yi menadiiƙ. Om sēn sa pevis behevonƙ yi yōƙ vu hong, gesenēr vu alam sēn denenēr ƙaƙek raƙ yi lo bē yō nōƙ denanēr hir ƙaƙek rangah ƙaƙ malam nirōp.

³¹ Lob alam-begō-yi vu Rom devonƙ yoh vu yi ƙaƙek, bedēƙo Paulus medeli ya Antipatris loƙ buk. ³² Log nyēƙ heng lob alam-begō-yi sēn deneyoh dob lo deyah medeya Yerusalem, galam sēn deneraƙ hoos lo deƙo Paulus ya Sisarea. ³³ Detōƙ ya Sisarea, lob devo ƙapiya ya vu kiap böp gedevonƙ Paulus loƙ ya nema ving. ³⁴ Kiap böp tevin ƙapiya lob loƙ tepēƙ in Paulus bē, “Hong distrik tena?” Rēƙ Paulus nēr bē, “Sa vu Kilisia.” ³⁵ Lob nēr bē, “Alam sēn denenēr ƙaƙek raƙ hong lo deberup, log mēm sa ƙanƙo hong ƙaƙek.” Lom nēr bedēƙo Paulus beya neggēp mehō-los-bengō Herot* yi begganƙ böp sēn denenēr arē nebē Prē-toryam lo.

Alam Ggev Vu Yuda Devo Ƙaƙek Raƙ Paulus

24 Buk nemadvahi ya ggovek ya, log alam-deneƙo-seriveng hir ggev böp Ananias luƙ meya, lob ƙo alam teta la ving, beƙo mehō sēn nenēr alam avij vu kiap lo ti ving, arē nebē Tertulus. Lob ya denēr ƙaƙek sēn denanēr ƙaƙ Paulus lo rangah vu kiap böp. ² Kiap böp tahi Paulus beberup, log Tertulus kedi muƙin menēr ƙaƙek raƙ yi bē, “Mehō

los bengö Peliks! Ngo gelok vu he behe nado nivesa rot gebegö lu ngaa ma. Gengö kwam böp begenelok vu he in huk begenevong ngaa aggagga pin sën he nehevong paya paya wirek lo benivesa nerak. ³Om sën he ayomin nivesa rot in ngaa pin saga gehe kwamin vesa in hong rot. ⁴Om sa su rëk ağërin hong pangsën rot rë. Gağ sa bë ketağ hong mu nabë gwengö sa gağek dus ti sën sa bë nanër agi. ⁵He halë mehö sënaga bë mehö nipaya rot. Nevong balam Yuda yoh vu nyëğ pin ahëj sengën nerak medenesis begö vu sir. Lob tu alam yu ti sën yö deggooin sir rak medenenër sir nebë Nasaret lo hir ggev ti. ⁶Genevong in bë gevong paya vu he dub-vabuung-böp geving, rëk he jom yi ahon. [Lob he bë seggi yi jak he horek, ⁷rëk ham alam-begö-yi alaj Lusias yam, lob niwëek rot beko yi vër lok he nemamin ⁸genër bë alam sën bë denanër gağek jak yi lo denatök nam malam.] Om nabë gedok tepëk in Lusias og mak yö rëk nanër ngaa pin sën he nër rak Paulus lo rangah vu hong nabë yönon!”

⁹Lob alam Yuda degadu mehö sënë yi gağek sën nër rak Paulus lo ving bë, “Gağek pin saga yönon rot!”

Paulus Vong Gağek Vu Peliks

¹⁰Lob kiap böp tē kwa in Paulus, lob Paulus nër ya bë, “Serağ ni bë ngo geneğin he sënë yoh vu ta ngahisekë, om sën sa kwağ vesa besa bë nanër gağek nyëvewen dok nah vu hong. ¹¹Hong kiap böp, om geyoh vu bë gedok tepëk vu hong alam, lob mëm rëk detatekin vu hong nabë serağ yağ menahën neverup Sisarea sagi. Log seyoh dob beserağ meya Yerusalem in bë najom jak beyik buk su hus ading rë, gağ yik buk nemadluho-bevidek-luu mu ggovek ya. ¹²Lob alam Yuda su delë sa bë alu mehöti anër he rë. Gesu delë bë selok alam ahëj lok dub-vabuung-böp ma, lok

dub-supinsën-yi ma, ggëp telig rë, gağ ma. ¹³Gağ gağek sën gwëbeng denër rak sa agi lo, og saga su deyoh vu bë rëk denatök vu degwa ti beğejak ni nabë yönon rë. ¹⁴Gağ mëm sa bë nanër rangah vu hong nabë sa nesepa lok aggata sën denenër pelë rak agi bë aggata kuungsën lo. Sa nesepa lok aggata saga in bë sa gağ he kënumin lo hir Anutu jak. Log sa nehevong ving gağek pin sën neggëp lok horek lo los gağek pin sën alam-denenër-gağek-rangahsën dekevu lo. ¹⁵Lob sa nehevong ving bë Anutu rëk gevong balam-diiksën dekedi jak nah gökin, alam yohvu galam nij paya geving. Lob yik sir sën yam denareë, denevong ving nebë saga.

¹⁶Lob sa kwağ nevo sa pangsën bë sa gevong ngaa nivesa vu Anutu gevu mehönon noh vu buk. ¹⁷Sa hevu sa nyëğ geseya nado nyëğ ngwë bengebek la ggovek ya lok seyom vu sa alam. Sa hağ monë lu ngaa yom in bë dok vu alam sën denerak vu in lo, gesa bë getung seriveng la vu Anutu geving. ¹⁸Sa nehevong nebë sënë, lob sa sepa lok he horek in sa niğ veseek jak gëp Anutu mala. Lob sa nado lok dub ayo balam delë sa bë mehönon ngahi su denare ving sa rë, gemehö la su devong dedun rë. ¹⁹Gağ mëm Yuda la vu distrik Asia* denedo, om nabë alam saga mëm mak yö detök rak gağek nipaya ti geneggëp vu sa, og mëm nam debare malam gedenanër rangah vu hong. ²⁰Gağ nama, om alam sagi mëm yö denanër ngaa sën delë gesa hevong paya lok buk sën sa nare kaunsor malaj vu Yerusalem lo vu hong. ²¹Mak yik gağek timu sënë, sën sa nare lok sir vuheng gesa tahi bë, ‘Sa hevong ving bë alam-diiksën rëk dekedi jak nah gökin.’ Yik rak degwa saga sën gwëbeng devong gağek vu sa.”

²²Rëk mu Peliks rak Yesu yi aggata sën Paulus nër lo ni vorot, lom nër vu alam Yuda bë degeğin galam-begö-

yi alaj Lusias duk menam rē, log mēm rēk genō hir ġaġek sagi gōk nahin. ²³Lob nēr vu kapten bē ġeġo Paulus nah karabus, rēk mu su ġeġo duk na karabus niwēek rot. Gesu ġerin Paulus yi alam sēn nabē dedok vu yi in nġaa vahi lo.

Peliks Jom Paulus Ahon Menedo Karabus Nġebek Luu

²⁴Buk la ya ggovek log Peliks ƙo venē Drusila yam. Drusila yi Yuda avēh ti. Lob Peliks tahi Paulus in bē tateġin degwa sēn alam degevonġ geving Yesu Kerisi lo vu yi. ²⁵Rēk Paulus tateġin ġaġek rak sēn hil ġevonġ nġaa nirōp lo, ġeraġ sēn hil ġeġin hil nivesa lo, ġeraġ sēn Anutu rēk gevonġ nyēvewen dok nah hil nġaa nipaya lo. Lob tum Peliks ggōneng benēr bē, “Ġenah meġena rē! Genabē buk len ti ġep og sēk tahi hong meġenom gōkin.”

²⁶Log Peliks kwa nevo nġaa ngwē lok ayo ving. Kuung bē maġ Paulus rēk bo monē la vu yi in bo yi vēr, om sēn tahi yi beron nġahi yam beluho deneveng-wēng. ²⁷Lob Paulus nedo karabus beta luu ggovek ya getum kiap mewis Porkius Pestos lok yah Peliks ben. Rēk Peliks vonġ in bē alam Yuda ahēj geving yi om su ƙo Paulus vēr rē ġeyō nahēn nedo lok karabus.

Paulus Ketaġ Bē Alam Rom Hir Mehō-los-bengō Sisar* Gengo Yi Ġaġek

25 Pestos verup betu kiap lok yah Peliks ben benedo Sisarea buk lōō lok mēm rak meya Yerusalem. ²Lob alam-deneġo-seriveng hir ggev losho alam bōp vu Yuda deya vu yi bedenēr ġaġek rak Paulus. Denēr niwēek vu Pestos bē, ³“Ġedok vu he, begwewonġ Paulus nam Yerusalem.” In kwaj nevo bē deġetunġ dum dok aggata bedengis Paulus menadiik. ⁴Rēk Pestos nēr yah bē, “Dus rak in senah mena Sisarea, om Paulus medo karabus sagu. ⁵Om ham

alam ggev deduk medenam geving sa, in nabē mehō sagi vonġ nġaa ti paya, og denenēr ġaġek ĵaġ yi.”

⁶Lob Pestos nedo ving sir maġ yoh vu buk nemadvahi-bevidek-lōō ma nemadluho ggovek, log luġ meyah Sisarea. Log monbuk lob rak ya nedo begganġ-ġaġek-yi, log nēr vu sir bē deġeġo Paulus nam. ⁷Paulus verup lob alam Yuda sēn deluġ medeyam vu Yerusalem lo yam detetup yi ġedenēr ġaġek maggin nġahiseġē rak yi. Rēk su deyoh vu bē detato hir ġaġek vu Pestos nabē yōnon rē.

⁸Lob Paulus nēr yah bē, “Sa su hevonġ nġaa nipaya ti vu alam Yuda hir horek ma, vu dub-vabuung-bōp ma, vu mehō-los-bengō Sisar* rē.” ⁹Rēk Pestos vonġin bē alam Yuda ahēj geving yi om lok tepēk vu Paulus bē, “Yoh vu bē hil anah Yerusalem besa ġango hong ġaġek ġep sagu ma ma?” ¹⁰Rēk Paulus nēr yah bē, “Gwēbeng sa nare lok mehō-los-bengō Sisar* yi begganġ-ġaġek-yi, lom begganġ sagi og begganġ-ġaġek-yi om ham gwēngō sa ġaġek dok! Ġeraġ ni ggovek ya bē sa su hevonġ nġaa nipaya ti vu alam Yuda rē. ¹¹Nabē nipaya bōp ti negġep vu sa beyoh vu bē dengis sa dok nah mesa nadiik, og ggovek, ġemēm dengis sa. Ġaġ nabē ġaġek sēn denenēr rak sa aġi su anon rē, og mehōti su yoh vu bē bo sa dok na nemaj rē. Om sēn sa ƙetaġ vu mehō-los-bengō Sisar* bē genġo sa ġaġek.”

¹²Lob Pestos vengwēng ving yi alam sēn denevo kwa vu yi lo muġin, lok mēm nēr bē, “Ġekwetaġ bē Sisar* genġo hong ġaġek, om ġena vu Sisar*!”

Pestos Lok Tepēk In Paulus Vu Agripa

¹³Buk la ya ggovek lok mehō-los-bengō Agripa luho venē Bernisi deyam Sisarea in bē deġelē Pestos medenajom nema. ¹⁴Luho denedo Sisarea buk nġahi lob Pestos nēr Paulus yi ġaġek bengō ya vu mehō-los-bengō bē, “Peliks ƙo mehōti

ya karabus wirek meya nedo. ¹⁵Lob serak meya Yerusalem lom alam-deneķo-scriveng hir ggev los alam teta vu Yuda denēr ġaķek raķ yi, gedenēr vu sa bē sebo nyēvewen vu yi. ¹⁶Rēķ senēr yah vu sir bē he Rom, og he su navo maggin meris meris vu mehōti rē. Gaķ mehō sēn ġaķek neggēp vu yi lo, og mēm ya nare alam sēn denenēr ġaķek raķ yi lo malaj muģin, gehe navo nyēģ vu yi in bē bare menanēr ġaķek nom jaķ ġaķek sēn denenēr raķ yi lo.

¹⁷Lob he sepa he mayam, lob sa su kōpeķ rē. Gaķ heng to log sa nado raķ begganģ-ģaķek-yi gesenēr bedeko mehō saga yam. ¹⁸Lob alam sēn denēr ġaķek raķ yi lo denare. Lob sa hekuung bē rēķ denanēr ġaķek nipaya jaķ yi, rēķ ma. ¹⁹Gaķ losho deneggōķ sir in aggata sēn degeķo hir ķeriing lu nģaa jaķ lo. Gedeneggōķ sir in mehō diiķsēn ti arē nebē Yesu, in Paulus nēr bē mehō saga nedo mala vesa. ²⁰Lom serak ni bē sa su yoh vu bē ġango ġaķek degwa la nabē saga rē, om seloķ tepēķ in Paulus bē, ‘Maķ hil anah Yerusalem loķ mēm sēķ ġango hong ġaķek sēnē ġep sagu.’ ²¹Rēķ Paulus nēr bē yō medo doķ karabus, gemehō-los-bengō Sisar* ġengo yi ġaķek rē. Lom senēr bē nah medo karabus besa natōķ vu aggata rē, loķ mēm sa ġevong yi na vu Sisar*.” ²²Lob Agripa nēr vu Pestos bē, “Sa bē ġango mehō sagi yi ġaķek!” Lob yoģek bē, “Neheng rēķ gwenģo!”

²³Lob monbuk lob Agripa luho Bernisi devunēķ log alam deķo luho raķ kapah medeyam. Luho deloķ ya begganģ-supinsēn-yi ving alam-begō-yi alaj pin, los alam bōp bōp vu nyēģ sagu, lob Pestos nēr bedeko Paulus yam. ²⁴Log nēr bē, “Mehō-los-bengō Agripa, geham alam pin sēn ham yam nedo ving he-ē, ham gwelē mehō sēnē! Alam Yuda pin vu Yerusalem gevu sēnē ving bedejji sa rot bedetahi niwēēķ bē su medo

mala vesa, gaķ nadiiķ. ²⁵Rēķ sa halē bē su vong nģaa nipaya ti in bē mēm hil angis yi menadiiķ rē. Log yō ketaģ raķ avi bē Sisar* ġengo yi ġaķek, om sēn sa hevongin bē ġevong yi na. ²⁶Rēķ sa su tōķ vu yi ġaķek anon degwa ti menegģep rangah in bē mēm sa ķevu ķapiya betateķin vu hil mehōbōp Sisar* rē. Om mēm sēn sa haķo mehō sagi yam vu hong mehō-los-bengō Agripa, gevu ham pin saga ving in hil pin ġango yi ġaķek nivesa, loķ mēm sa natōķ vu yi ġaķek la in sa ķevu doķ ķapiya. ²⁷Nabē sa ġevong karabus ti na, gesa su ġevong yi ġaķek degwa na geving rē, og saga su yoh vu rē.”

Paulus Tateķin Yi ġaķek Vu Agripa

26 Lob Agripa nēr vu Paulus bē, “Bē ġenanēr hong ġaķek la, og ġenanēr!” Lom Paulus kedi nare betelē nema ġenēr yi ġaķek bē, ²“Mehō-los-bengō Agripa! Alam Yuda denenēr ġaķek raķ sa yoh vu buk, lob gwēbeng sa kwaģ vesa rot in sa nare malam meģenēr bē gwengo sa ġaķek. ³Sa kwaģ vesa in ngo ġeraķ nģaa pin sēn hil Yuda ngo nesepa loķ lo ni, gēngaa pin sēn hil nemehoo hil in lo. Om sa bē gwengo sa ġaķek, og su nim tebō jaķ pevis.

⁴Nģaa pin sēn senģo nahēn maģēm gesa hevong wirek rot Beverup gwēbeng aģi, og saga alam Yuda pin deneraķ ni, in sa nado ving sir ggēp Yerusalem. ⁵Yō deneraķ sa niģ rot, om nabē kwaj nevo, og deyoh vu bē denanēr rangah vu hong nabē sa Parisai* ti, besetu sir vahi sēn denesepa loķ horeķ pin los dahis lo ti. ⁶Om sēn gwēbeng sa nare aģi, gedenevong ġaķek vu sa in sa nehevong ving ġaķek nivesa sēn wireķ Anutu vo vu hil ķenud lo lo, gesa navo kwaģ in buk sēn bē ġaķek aģi anon jaķ lo. ⁷Gehil degwa nemadluho-bevideķ-luu lo yiķ denevo kwaj in buk sēn bē ġaķek aģi anon jaķ lo ving, lom dene-

jom raḵ vu Anutu buk gerangah. O Mehö Gayeheng, yik raḵ degwa sënë sën Yuda denër gaḡek kuungsën raḵ sa. ⁸Ma nebë va sën ham kwamin nevo bē Anutu su yoh vu bē gevonḡ balam-diiksën dekedī jaḵ nah gökin rē-ē? ⁹Wirek sa hevonḡ ngāa ngahiseḵē in bē sa dahun Yesu Nasaret arē, lob sa hekuung bē sa nehevonḡ ngāa nivesa. ¹⁰Sa nehevonḡ nebë sënë vu Yerusalem, lom alam-deneḵo-seriveng hir ggev devo niwëek vu sa beseya naduu Anutu-yi-alam ngahiseḵē benehaḵo yah ḵarabus. Log kaunsor denenër bē dengis sir mede-nadiik, lob sa navo veyovin hir gaḡek ving. ¹¹Gesa navo maggin ngahiseḵē vu sir loḵ dub-supinsën-yi pin. Sa nehevonḡ in bē denanër pelē los degeruu demij vu Mehöböp, gesahëḡ sengën böpata rot vu sir besa nesepa sir rot meya nayoh vu alam-yu-ngwë hir nyëḡ ving.”

**Paulus Nër Yi Gaḡek Sën Ggërin
Yi Mevonḡ Ving Yesu Lo**

(*Sn 9:3-19; 22:6-16*)

¹²“Log alam-deneḵo-seriveng hir ggev denër gaḡek niwëek vu sa medeḡadu sa ving meseya Damaskus. ¹³Lob Mehö Gayeheng! Sa medo naya raḵ hes vuheng atov, lob sa halē rangah ti vër nebë davës betum vu yaḡek begelu yam raḵ sa loḵ aggata. Tum böpata rot kesuu nyëḡ mala, lom yam jëh raḵ he los alam pin sën deneya ving sa lo. ¹⁴Lob he pin avës baya nahëp dob, lob sa hanḡo gaḡek ti yam loḵ Hibru ayej bē, ‘Saulus, Saulus ḡëvo vanë vu sa in va? Vongin ḡebaḵē ngāa sën los nevu lo, lob ngo vongin ḡebo vanë vu hong.’

¹⁵Lob seloḵ tepëḵ bē, ‘Mehöböp, hong re?’ Lom Mehöböp nër yom bē, ‘Sa Yesu sën genevonḡ vanë vu sa lo! ¹⁶Om kwedi ḡebare niwëek. Gwëbeng seyam vu hong in sa bē gooin hong jaḵ in ḡenatu sa hur meḡena ḡenanër rangah nabë ḡelē sa nebë sënë. Gerëḵ ḡenanër ngāa sën

sëḵ tato vu hong beron la vu tamusën lo rangah geving. ¹⁷Gesëḵ ḡëgin hong doḵ alam Israel los alam-yu-ngwë sën sëḵ ḡevonḡ hong na vu sir lo nemaj. ¹⁸Sëḵ ḡevonḡ hong na vu sir in tateḵin malaj medegevuu malaḵenu na gedegërin sir nom vu rangah. Degevuu Satan yi ni-wëëḵ gedenam vu Anutu, lom ayoj nam timu vu sa, log sengo rëḵ dahun hir ngāa nipaya na. Gemëm rëḵ denam sa nyëḡ geving alam sën ayoj neyam timu vu sa bedetu sa ngāa ggovek lo.”

**Paulus Nër Vu Agripa Bë
Nevonḡ Yesu Yi Huk**

¹⁹“O Mehö-los-bengö Agripa, sa halē ngāa yaḡek yi sënë, lob sa su ḵeyëh gaḡek rē. ²⁰Gaḵ senër gaḡek rangah vu alam Damaskus muḡin, log senër vu alam Yerusalem, gevu nyëḡ Yudea pin, gevu alam-yu-ngwë ving. Senër vu sir bē degërin sir vu hir ngāa nipaya gedenam vu Anutu, bedegevonḡ ngāa niröp in tato nabë deggërin ayoj ggovek ya. ²¹Sa hevonḡ nebë sënë, lob alam Yuda dejom sa ahon raḵ degwa saga loḵ dub-vabuung-böp, gebë dengis sa besa nadiik. ²²Rëḵ Anutu loḵ vu sa, rot besën verup gwëbeng besa nare ḡenanër gaḡek yök vu alam meris, gevu ham alam los arëmin lo agi. Sa su nanër gaḡek agga ngwë rē, gaḵ sa nanër gaḡek sën wirek alam-denenër-gaḡek-rangahsën losho Moses denenër bē rëḵ berup lo. ²³Denër nebë, ‘Kerisi rëḵ ḡëḵo vanë, log yö rëḵ kedi jaḵ namuḡin ḡëp bedub. Lob rëḵ nanër gaḡek-rangah-yi vu alam Israel, gevu alam dahis geving.”

**Paulus Nër Gaḡek Vu Agripa In
Bë Ayo Na Timu Vu Yesu**

²⁴Paulus nër nebë sënë, lob kiap böp Pestos petupek raḵ yi bē, “Paulus, hong bado! Geluḵ dub ngahiseḵē, lom kwam böpata vonḡ beyum vonḡ paya!” ²⁵Rëḵ Paulus nër yah bē, “Mehö niwëek Pestos,

sa yug su vonğ paya mesenër gägek jeggin jeggin rë, gağ senër gägek niröp beyönon. ²⁶ Mehö-los-bengö sënë nerağ ngaa pin sënë ni, om sa su nahöneng rë gesenër rangah vu yi. Serağ ni bë ngaa pin sën agi su yoh nenga in mala los nenga rë. Gağ rağ ni, in ngaa pin sënë su verup vunsën rë. ²⁷ O Mehö-los-bengö Agripa, mağ gevonğ ving alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek-a? Eë-ë, ser-ağ ni bë genevonğ ving!”

²⁸ Loğ Agripa nër yah vu Paulus bë, “Nabë genanër hus ading teka rot og mağ hong gägek rëğ gevonğ meseğërin sa natu Yesu yi hur ti!”

²⁹ Lom Paulus nër yah vu bë, “Eë-ë! Nabë sa nanër dus, ma ading, og yik yoh vu! Sa najom rağ vu Anutu bë, hong, galam pin sën ham los nengo sa gägek gwëbeng-ë lo gwërin ham nabë sa, gağ mëm sêng sënë og su natök vu ham.”

³⁰ Paulus nër nebë sënë, loğ mehö-los-bengö kedi nare ving kiap böp Pestos, geBernisi, galam sën denedo ving sir lo meto deya.

³¹ To deyah dobnë ggovek, loğ desap sir rağ medenër bë, “Mehö sagi su vonğ ngaa ti paya in bë nadiik ma medo karabus rë.” ³² Lob Agripa nër vu Pestos bë, “Nabë mehö sënë su ketağ nabë Sisar* genço yi gägek rë, og yoh vu bë gebo yi vër mena.”

Değo Paulus Rağ Ya Yağ In Na Rom

27 Kwaj vo gägek venuh bë he jağ yağ mana Rom, lob detung Paulus losho karabus vahi loğ ya kapten ti nema. Arë nebë Yulius lob neğin alam-beğö-yi rağ neggëp alam nemadvahi (100) loğ yu böpata ti sën denenër sir bë mehö-los-bengö Augustus yi alam lo. ² Lob Adramitiam hir yağ ti bë geğo ku-

peğ na nyëğ böp la vu distrik Asia*, lob he rağ ya baya. Lob Aristarkus vu Tesa-lonika vu distrik Masedonia ya ving he. ³ Heng to log he ya seyu yağ ya Sidon, lob Yulius vonğ nivesa beyöğekin Paulus bë yoh vu bë na gelë yi alam medegeğın yi jağ nos lu ngaa. ⁴ He vu Sidon maya, rëğ sang böp yam ggëp yağ neru meruuk he. Lom yağ yom rivin dob Kupros demi meya ⁵ meyoh ya Kupros gedistrik Kilisia los Pampulia vuheng atov, behe tök ya Mura vu distrik Lusia. ⁶ Vu nyëğ saga alam-beğö-yi hir kapten tök vu Aleksandria hir yağ ti geneya los Itali, lom ço he rağ ya. ⁷ Behe ya rağ baya. He vimengin baköpeğ rot buk ngahisekë, loğ mëm he tök ya verup dus vu nyëğ böp Kenidus. Loğ sang ggërin he, lom he su ayoh vu bë ana rë, om he yah arivin dob Krete demi dus vu Salmone baya, in sang böpata.

⁸ He yoh loo nenga Krete bevimen-gin rot batök ya nyëğ ti arë nebë Yag-ben-nivesa neggëp dus vu nyëğ böp Lasea. ⁹ He vasap buk ngahisekë ggëp saga geBuk-dali-nos-yi-lo[†] maya ggovek ya, gebuk sën hob los sang yi lo verup beloo vonğın dahun he behe malamin nama. Lom Paulus nër gägek vorot vu sir bë, ¹⁰ “Alam-e! Nabë hil ana, og hil rëğ natök vu maggin böpata. Hil rëğ basap kupeğ los yağ, gehil mehönnon rëğ malad nama geving.” ¹¹ Rëğ alam-beğö-yi hir kapten bë nenga vu yağ ala luho yağ yi kapten, gesu ngo Paulus yi gägek rë. ¹² Yağ ben sënë su nyëğ nivesa in bë yağ medo doğ doğ buk sang yi rë, om alam ngahisekë denër gägek venuh bë dekesuu nyëğ saga gedena. Kwaj nevo bë rëğ denatök na nyëğ böp Poniks bedemedo nyëğ sagu doğ buk ayöong los sang yi, og mëm nivesa. In Poniks saga yik yağ ben nivesa ti vu Krete, geyağ vaha neg-

[†]27:9 Buk-dali-nos-yi sënë og yik buk sën alam Yuda hir alam-deneko-seriveng yusekë nesis sipsip tuvek meneko nikök menelok ya dub-vabuung-böp ayo vabu-ung soğek in kevoh alam Yuda hir ngaa nipaya na lo. Denelë buk sënë loğ kwev Oktoba neyoh vu ta pin gayej nenër dali ggërin nos besu denegga rë.

gëp luu. Ngwë neggëp ahë, gengwë neggëp nën.

Sang Vong Meloo Nipaya Rak

¹³ Lob ayöong nalu verup gesu yam niwëek rot rë, lob dekuung bë deyoh vu bë na denatök na nyëg saga. Lob dedadii anka rak yah gedesepe loo nenga Krete rot medeya. ¹⁴ Rëk pevis besang niwëek böpata ti sën denenër bë Nyëhuhek lo, yam ggëp kedu Krete. ¹⁵ Lob rot he avuti ggëp hus bedu ya, lob he su ayoh vu bë pekwë yağ neru nah vu sang rë, lom he hevuun besang ko he mehe ya rot. ¹⁶ He serög mehetto maya kedu loo vuheng sën denenër arë nebë Kauda lo demi. Lob he hevong huk böp rot menaduu dëgi ahon. ¹⁷ Dedadii dëgi rak yam yağ vavunë ggovek ya, log deduu aggis la lok yağ anon atov in bë niwëek jak. Rëk newaj rak bë yağ rëk na mejak vu saap Surtis sën neggëp dus vu Aprika lo, lom detë anka sël luk ya loo gesang ko he gehe medo nahök mu. ¹⁸ Sang los loo sis merot he niwëek ata, lob kedi detë kupek luk ya loo monbuk. ¹⁹ Gebuk netu löö lob dejom kupek yağ yi pin rak nemaj medetë luk ya loo ving.

²⁰ Lob Nyëhuhek böpata sënë sis he rot gesu ahë yes nerağ teka rë. Ggerin he buk ngahisekë gehe su ayoh vu bë galë hes mala los betuheng rë, lom he kwamin nevo bë rëk he malamin nama yönon. ²¹ Denedo mu buk ngahisekë genos ma, lob Paulus kedi menër vu sir bë, “Alam-e, bë ham gwengö sa gägek wirek behil medo Krete, og mak hil su rëk natök vu maggin nabë sënë rë, gehil su rëk basap ngaa pin sënë rë. ²² Rëk ma lo, om ham nimin wëek! Mehöti su rëk mala nama rë, gağ yağ mu yö rëk mala nama. ²³ In Anutu sën setu yi hur besa najom rak vu yi lo, yi angër ti yam vu sa gwëbeng buk ²⁴ benër bë, ‘Paulus, su gegöneng! In rëk gena gebare mehölös-bengö Sisar* mala. Om gwengö rë!

Genejom rak in alam pin sën denedo rak yağ ving hong agi, lom Anutu yoğekin bë rëk demedo vesaj geving hong.’ ²⁵ Om alam! Ham su göneng! Sa hevong ving bë Anutu rëk gevong ngaa pin sënë banon jak nabë sën nër vu sa agi. ²⁶ Rëk mu yağ rëk na medah dok kedu loo vuheng ti.”

²⁷ Lob soda luu ggovek ya gehe nahën medo neketul lok baya verup Loo Adria. Gebuk vuheng rak lob alam yağ dengo bë yağ mak ya medus rak dob ti. ²⁸ Lob deseyu gelong lok aggis medetë luk ya loo medetahöö rak nemaj medelë bë ading yoh vu mehödahis ti. Lok hek heto maya teka ving lob detë ggökin yah, lob delë bë ading yoh vu nemadluho menemadvahi. ²⁹ Lom deggöneng bë he hevongin ana ketul he jak gelong, om detë anka lubeluu luk ggëp yağ hus, gedenejom rak bë rangah jak pevis.

³⁰ Log alam yağ vahi denesero aggata in bë degevuun yağ gedebeya medena roneğ, lob deseyesin dëgi luk ya, gedetetuhin bë degetë anka la na yağ neru. ³¹ Rëk Paulus nër vu alam-begö-yi losho hir kapten bë, “Nabë alam sënë geto dena in yağ, og ham pin rëk malamin nama!” ³² Lob alam-begö-yi delov aggis in dëgi geto meluk ya loo.

³³ Log nyëg ggovek in bë geheng, lob Paulus nër vu alam gejjir sir bë dega nos teka rë. Nër bë, “Ham ngo medo newamin nerağ yoh vu soda luu ggovek ya beham diikahëmin rot, geham su newa nos rë. ³⁴ Om sën sa nanër niwëek vu ham bë ham gwa nos teka benimin wëek dok. Ham ti su rëk mala nama rë!” ³⁵ Nër bë saga log ko brët bejom rak ya vu Anutu rak malaj, log debu megga. ³⁶ Lom alam pin nij wëek rak gedeko hej nos rak ving medegga. ³⁷ He pin sën nado rak yağ lo rak neggëp alam nemadluho, bemehödahis löö menemadluho-menemadvahibevedek-ti (276). ³⁸ Degga ggovek log detë wit* los bëek ngahisekë sën nahën

nedo loḵ yaḡ ayo lo luḵ ya loo in bē sepēp jaḵ in yaḡ.

Yaḡ Vong̃ Paya

³⁹Heng to dob bedelē nyēḡ, rēḵ mu sir duḡin. Rēḵ delē nyēḡ len ti geloo ggureḵ ya, geraggēr nivesa, lom kwaj nevo bē maḵ degevonḡ yaḡ na mejaḵ na sagu. ⁴⁰Lob delov aggis in anka pin beluḵ nedo loo gedekvelekin aggis in stiya. Gededadii sēl raḵ yah in bē ayōōng doḵ megeḵo yaḡ na roneḵnē. ⁴¹Rēḵ loo ḵo yaḡ beyoh paya meraḵ ya saap ti belah loḵ. Neru lah loḵ niwēēk ata menedo, geloo nesis ya meneraḵ yaḡ hus rot lom verōp. ⁴²Nebē saga lob alam-begō-yi devonḡ in bē dengis alam ḵarabus medenadiiḵ, in bē ti su gök loo mebeya mena. ⁴³Rēḵ hir kapten kwa vo Paulus lom nēr in sir. Genēr bē alam sēn deyoh vu bē degök bēl lo pin depesōḡ na loo namuḡin bena dejaḵ na roneḵnē. ⁴⁴Galam vahi sēn su deneggök bēl rē lo, og jaḵ degēp yaḡ nyē verōpsēn ti ti bena dejaḵ na roneḵ geving. Lom alam pin devonḡ nebē saga meya deraḵ ya roneḵ los navij dahis.

Paulus Nedo Dob Malta

28 He ya maraḵ ya roneḵ, lob he hanḡo gedenenēr nyēḡ sēnē arē nebē dob Malta. ²Lob alam nyēḡ sēnē devonḡ nivesa rot vu he. Hob to raḵ genyēḡ nikul lom devev nengwah böpata bedēḵo he pin ya behe venguh. ³Lob Paulus supin nengwah bun ti bevev raḵ ya nengwah, rēḵ nyēl ti loḵ neggēp benengwah pang, lob tur to beranḡa Paulus nema besoo loḵ. ⁴Lob alam vu nyēḡ saga delē nyēl sēnē gevare nesoo loḵ Paulus nema lob denēr bē, “Maḵ yōnon, mehō sēnē sis mehōti mediḵ, rēḵ loo su rehōō yi rē, om sēn yi nyēvewen tōḵ vu yi besis yi agi.” ⁵Rēḵ Paulus tetēhin nyēl beya meto meraḵ ya nengwah rēḵ nḡaa ti su vonḡ yi rē. ⁶Lob medo denegin yi in

dekuung bē rēḵ buuk ma, rēḵ nadiiḵ pevis. Lob medo denegin yi hus ading, rēḵ ma gedelē bē nḡaa nipaya ti su nevonḡ yi rē, lom tum depekwe medenēr bē, “Maḵ yi anutu ti!”

⁷Lob alam saga hir ggev arē nebē Publius, yi dob neggēp dus vu nyēḡ sagu. Mehō saga ḵo he ya yi begganḡ, begin he nivesa rot yoh vu buk löö. ⁸Lob Publius sēnē ama niraḵ meneggēp. Nivanē böp gahē neverup ḵōḵ, rēḵ Paulus ya mejom raḵ yi, gebē nema raḵ lom vesa loḵ. ⁹Vonḡ nebē saga, lob alam niraḵ sēn vu nyēḡ sagu pin deyam vu Paulus ving bevonḡ benijvesa raḵ ggōkin. ¹⁰Lob deḵo he raḵ nivesa rot. Lob ggovek gehe bē ajaḵ na yaḡ mana, lob deḵo nos lu nḡaa vu he medetunḡ raḵ ya yaḡ.

Paulus Ya Metōḵ Ya Rom

¹¹He nado kwev löö ggēp sagu, loḵ he raḵ alam nyēḡ böp Aleksandria hir yaḡ ti sēn anutu-kuungsēn-pepid ḵenuj denare raḵ neru lo baya. In yaḡ saga rivin menedo loḵ buk sang los ayōōng yi vu nyēḡ sagu.

¹²Lob he ya verup Surakus menado buk löö. ¹³Mēm he raḵ mayoh dus vu loo nenga baya verup Regium. Lob buk ti ya ggovek, log ayōōng nalu verup ggēp ahē gebuk netu luu lob he tōḵ ya Puteoli. ¹⁴He tōḵ vu Yesu-yi-alam la vu sagu, lob denēr bē he medo geving sir soda ti rē. Lob he nado ggovek log he ya verup Rom. ¹⁵Lob Yesu-yi-alam vu nyēḡ böp Rom denḡo bē he ya verup, lom yam denebuu he ggēp aggata. Lob vahi deyam medeto maket Apius, gevahi deto Begganḡ-vatēvek-löö. Paulus lē sir, lom jom raḵ ya vu Anutu los ahē nivesa in sir, gayo niwēēk raḵ. ¹⁶Log he loḵ ya nyēḡ böp Rom, lob kiap böp nēr bē yoh vu bē Paulus yō baḡo begganḡ yu dahis bemedo doḵ, galam-begō-yi ti medo geving in gegin yi.

Paulus Nër Bengö Nivesa Ggëp Nyëg Böp Rom

¹⁷ Buk löö ya ggovek ya log Paulus tahi alam Yuda hir ggev, log nër vu sir bë, “Arig lo, sa su nehevong ngaa nipaya ti in bë dahun hil hed alam ma, juuk ngaa wirek hen sën hil kenud lo hir ngaa lo rë. Rëk deduu sa ggëp Yerusalem gedetung sa loğ alam Rom nemaj. ¹⁸ Lob alam Rom deloğ tepëk in sa rot, rëk ma gesu denetöğ vu ngaa nipaya ti in bë mëm dengis sa mesa nadiik rë, lob kwaj vo bë dekevelekin sa vër. ¹⁹ Rëk ma, galam Yuda dekeyëh gağek sagi, lom sehög aggata ngwë su neggëp rë, om sën sa ketag bë mehö-los-bengö Sisar* gengö sa gağek. Gağ sa su bë rëk gevong gağek vu salam in ngaa ti rë. ²⁰ Om sën sa tahi ham rağ degwa saga, gesa bë galë ham benanër gağek vu ham, in sa nehevong ving menehegin mehö sën hil Israel pin nehegin lo. Lob yik deduu sa rağ sëng rağ degwa sagi.”

²¹ Lob denër vu yi bë, “Alam Yudea la su dekevu kapiya yam in bë denanër hong vu he rë. Galam Yuda ti su yam nër vu he genër gağek nipaya rağ hong rë. ²² Gağ he bë ganğ ayom jağ ngo avim. He su arağ gağek saga degwa ni rë. Gağ he rağ ni mu bë vu nyëg pin alam denenër gağek nipaya rağ Yesu-yi-alam.”

²³ Lob deggootin buk ti rağ, lob sir ngahisekë deyam vu Paulus ggëp yi begganğ betatekin gağek degwa vu sir monbuk anon rot behes luğ ya. Nenër gağek rağ Anutu-yi-nyëg, log nenër Moses yi horek los alam-denenër-gağek-

rangahsën hir gağek in tato Yesu rangah vu sir bayoj na timu vu yi. ²⁴ Lob sir la devong ving yi gağek, gela su devong ving rë. ²⁵ Lob demehoo sir log deya rağ, loğ Paulus nër gağek ti vu sir bë, “Anon Vabuung nër yonon rot beberup mehö-nenër-gağek-rangahsën Yesaya avi vu hil kenud lo bë:

²⁶ ‘Gena vu alam sënë beğenanër vu sir nabë sënë:

“Rëk ham gwengö gağek gök gökin, rëk mu ham su rëk jağ degwa ni rë. Rëk ham gwelë gök gökin, rëk mu ham su rëk natöğ jağ degwa rë.”

²⁷ In alam saga ayoj dahis rağ, gesu denengö gağek rë, gedemir malaj. Devong nebë sënë in bë malaj rëk gelë ngaa,

genengaj rëk gengö gağek, lob ayoğ rëk natöğ jağ gağek degwa, lob degërin bedenom vu sa besa gevong benijvesa jağ nah gökin.’

²⁸ Om ham gwengö rë, gağek nivesa sën Anutu vong yam in bë geğo mehönon nah vu yi lo, og vo ya vu alam-yu-ngwë ggovek ya, om rëk degengö medegevong geving.” ²⁹ Paulus nër gağek saga ggovek, lob alam Yuda demehoo sir los ahëğ sengën böpata geto deyah dobnë medeya.

³⁰ Lob Paulus nedo loğ begganğ sën nebağo genedo loğ lo yoh vu ta luu, lob nevong nivesa vu alam sën deneyam vu yi lo pin. ³¹ Nenër gağek rağ Anutu-yi-nyëg, genetatekin Mehöböp Yesu Kerisi yi gağek vu sir. Nenër rangah los niwëëk gemehöti su nërin yi rë.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Rom

Huk Sinarë Sën Paulus Nevong Lo Degwa

1 Kerisi Yesu yi hur sa Paulus. Yö vong sa mesetu sinarë beggoin sa rak bë sa nanër Bengö Nivesa rangah. ²Sën Anutu yö nër verup alam-denenër-gägek-rangahsën avij wirek rot meneg-gëp loḵ yi kapiya lo. ³Bengö Nivesa sënë rak Nalu Yesu Kerisi, hil Mehöböp sën yam tu mehönön loḵ Davit* yi mewis lo. ⁴Lob Anon Vabuung vong bekedi rak yah vu bedub, lob sën kedi rak yah vu bedub lo tato rangah bë Anutu Nalu los niwëëk yönon. ⁵Lob Anutu vong semusemu vu hil degwa rak yi timu. Bevong he behe tu sinarë in bë gaḵo arë jaḵ menanër rangah vu mehönön pin vu dob nabë ayoj na timu vu yi medegevek babu.

⁶Log Anutu yi köök yök vu ham alam Rom bë ham natu Yesu Kerisi yi alam geving. ⁷Om sën sa kevu kapiya sënë yök vu ham Rom pin sën Anutu kwa pesivin ham beggoin ham rak in bë ham natu yi alam lo. Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevonḡ semusën vu ham bedegevonḡ ham ayomin gëp revuh.

Paulus Kwa Vo Bë Na Gelë Alam Rom

⁸Sa bë nanër jaḵ sënë namugin rë: Alam pin denḡo medenenër yoh vu nyëḡ pin bë ham ayomin neya timu vu Yesu, om sën sa najom rak vu Kerisi bë nanër vu Anutu nabë sa kwaḡ vesa rot in ham pin. ⁹Sayoḡ neya vu Anutu genekehe sa bë sa gevonḡ yi huk benanër Nalu yi Bengö Nivesa rangah. Lob Anutu yö rak ni bë sa kwaḡ nevo ham menajom rak in ham yoh vu buk. ¹⁰Sa su halë ham wirek rë, om sën sa neḱetaḡ vu Anutu

yoh vu buk bë kwa og yö natöḵ vu ag-gata besenök vu ham. ¹¹In sahëḡ ving pangсэн bë senök galë ham, besa gevonḡ Anon Vabuung yi semusën vahi sën vo vu sa lo vu ham geving in bo niwëëk vu ham. ¹²Sa kwaḡ nevo bë ham vongv-ingsën rëḵ gaḡu sa, gesa vongvingsën rëḵ gaḡu ham, behil abo niwëëk doḵ hil vewen vewen nabë sënë.

¹³Arig lo, om sën sa bë ham jaḵ ni nabë beron nḡahiseḱë og sa nehevonḡin bë senök vu ham. In sa bë gaḵo ham vahi nom vu Anutu nabë sën sa nehaḵo alam-yu-ngwë vahi deyom ggovek lo. Rëḵ sa höḡ aggata ma. ¹⁴Anutu vo huk loḵ sa nemaḡ meneg-gëp bë sa tatekin yi gaḡek vu alam Grik sën denedo nivesa lo, gevu alam nyëḡ vahi sën denedo paya lo geving. Vu alam los kwaḡ, gevu alam kwaḡ masën geving. ¹⁵Om sën sa kwaḡ nevo pangсэн bë sa nanër Bengö Nivesa vu ham alam Rom geving.

Bengö Nivesa Sënë Tato Anutu Niwëëk

¹⁶In sa su nig nemum in Bengö Nivesa rë. In tu Anutu yi niwëëk beyoh vu bë geḱo alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo nah. He alam Yuda namugin, loḵ mëm ham alam-yu-ngwë gökin. ¹⁷Log Bengö Nivesa sënë netato bë Anutu mehö niröp los yohvu. Nabë mehöti gevonḡ geving Bengö Nivesa, og rëḵ ayo na timu vu Yesu noh vu sën dekevu meneg-gëp loḵ Anutu-yi-kapiya lo bë, “Mehöti bë ayo na timu vu yi, og Anutu rëḵ nanër mehö sënë nabë yi mehö yohvu, lob medo mala-tumsën.”

Mehönön Pin Deneruu Demij Vu Anutu

¹⁸Hil naraḵ ni bë, Anutu ahë sen-gën benevo nipaya nyëvewen neyam vu yaḡek loḵ yah vu alam pin sën deneruu demij vu yi, gedenevonḡ nḡaa nipaya medenedahun yi gaḡek anon rak hir

ngaa nipaya lo. ¹⁹ In Anutu yi ngaa sën hil ayoh vu bë galë majak ni lo neggëp rangah vu alam sën deneruu demij vu yi agi. In Anutu yô tato rangah vu mehônôn pin ggovek ya. ²⁰ Yönon, alam delë dob los ngaa pin sën Anutu tung lo wirek beyam verup gwëbeng, lom sënë tato Anutu yi ngaa vahi sën mehônôn su deyoh vu bë degelë jak malaj rë lo vu hil. Log ngaa sën hil su ayoh vu bë galë jak malad rë lo, og saga tatekin Anutu yi degwa los yi niwëëk böpata sën neggëp ving yi degwata los degwata lo rangah vu hil. Nebë sënë, om mehônôn su deyoh vu bë dedah hir nipaya vun gedenanër nabë, “Sa su rak ni bë ngaa nipaya rë!” ²¹ In mehônôn derak Anutu ni rëk su kwaj nevo bë Anutu yönon bedeko arë rak rë. Gesu kwaj vesa vu yi in ngaa nivesa vesa pin sën vo vu sir lo rë. Gak kwaj nesepa lok gägek meris meris bedenetu alam kwaj masën bedeneto lok malakenu. ²² Deko sir rak medenenër bë, “He alam los kwamin!” rëk ma gedetu alam kwaj masën. ²³ Gederuu demij vu Anutu, mehö los niwëëk sën su nediik rë lo. Log tum ngaa sën denediik medenepetar ya lo nebë mehônôn, gesok los reggu genyël lo, og denesemu kenuj medeneko arëj rak medenejom rak vu sir.

Nipaya Aggagga

²⁴ Lob Anutu nilëlin sir bë, maam kwaj nipaya yô geli sir na vu ngaa nipaya sën ahëj neving lo, gevu ngaa ningöhek sën su yoh vu rë lo, beyö debasap navij. ²⁵ Alam nebë sënë denevuu Anutu yi gägek anon ya gedenepekwë medeneko gägek kuungsën rak. Log deneruu demij vu Anutu sën ngaa pin ala lo, gedenejom rak vu ngaa sën Anutu tung lo gedenesepa lok yô hir aggata. Nij nelëlin Anutu sën hil gako arë jak na vavunë mebare mena degwata los degwata lo.

Yönon. ²⁶ Om sën Anutu nilëlin sir bë yô demedo dok hir ngaa nipaya sën malaj anon in lo. Avëh og nij nelëlin hir aggata niröp sën dejak maluh lo, gedeneeggërin sir yah medenevong ngaa sën su yoh vu rë lo ving avëh ngwë. ²⁷ Gemaluh ving nebë saga. Nij nelëlin aggata niröpsën sën degeko avëh lo gayoj vev rasap rasap nebë nengwah in bë yô degevong ngaa nipaya vu maluh ngwë. Maluh sënë denevong ngaa nimumsën ving mehö ngwë lob yô deneko nyëvewen nipaya lok yah, yoh vu hir nipaya sënë. ²⁸ In nij nelël bë su kwaj bo Anutu gëp ayoj, lom Anutu lëëin sir ya beyö medo denevong yoh vu kwaj nipaya sënë, bedenevong ngaa nipaya aggagga sën su yoh vu bë mehônôn degevong rë lo. ²⁹ Denevong ngaa pin sën su niröp rë lo bengaa nipaya pin pup ayoj. Ayoj nevu nevu in ngaa nipaya pangsën gedenelë alam vahi paya. Ayoj nesis yi vu alam vahi ga, denesis alam medenediik. Denenër sir ga, denetetuhin mehö ngwë gedenevong paya vu sir. Denevengwëng gägek yah nenga rak mehö ngwë ga, ³⁰ denenër gägek kuungsën rak mehö ngwë ving bë nij paya. Denelë Anutu paya medenesis begö vu yi ga, denenër pelësën ga, deneko sir rak medenevong paang. Denevër ngaa nipaya mewis mewis verup. Gedenekeyëh amaj lu ataj ayej. ³¹ Kwaj ma! Denenër rëk su denevong yoh vu hir gägek rë. Su ahëj neving sir sën yik sir degwa timu lo rë. Gesu kwaj nevongin mehö ngwë rë. ³² Anutu yi horek nër nebë alam sën degevong ngaa nabë sënë og yoh vu bë denadiik bemalaj nama. Lob alam sënë derak horek sënë ni ggovek ya, rëk ma gemedo denevong ngaa nebë sënë. Lob su denevong sënë mu rë, gak kwaj vesa in alam sën denevong ngaa nebë agi ving, medenepisek in sir medenelev horek in.

Anutu Nengo Hil Gàgek Degwa Og Neseoggi Niröp

2 Om sa nanër vu ham ti ti sën ham nenër mehö ngwë bë nij paya lo nabë: Su geyoh vu bë gedah ngo hong nipaya vun rë. In gëngo! Genenër mehö ngwë bë nipaya, lob sënë og yik gënenër valek hong ving nebë saga bë nim paya. In yik ngaa sën genenër rak yi lo, og yik gënevong nebë sënë ving. ²Lob hil arak ni bë Anutu nevo nipaya nyëvewen vu alam sën denevong ngaa nebë agi, lob sënë og Anutu nevong yoh vu. ³Om hong sën genenër alam sën denevong ngaa nipaya nebë agi bë nij paya lo, rëk mu yik gënevong nebë sënë ving, ma gekuung bë? Su geyoh vu bë rëk gebeya in Anutu megenoh nenga in nyëvewen rë. ⁴Ma nebë va? Anutu nevong nivesa rot vu hong menegin hus adingsekë rot gesu nevo nyëvewen vu hong pevis rë. Anutu yi ngaa nivesa sënë, mak gekuung bë ngaa meris-a? Gak Anutu nevong nivesa vu hong sënë in bë gegwërin hong. ⁵Sën ayom niwëek ata gesu genewërin hong rë lo, og sënë nebë sën ngo genebun hong nipaya nyëvewen rak bun, lom Anutu ahë sengen rot vu hong. Rëk mëm dok buk-ahësenge-yi sën Anutu bo nyëvewen niröp noh vu mehönön pin lo, og rëk genatök vu nyëvewen böpata jak hong nipaya sënë. ⁶In rëk bo nyëvewen gelek mehönön pin noh vu ngaa sën denevong lo. ⁷Alam sën denejom sir ahon medenedo rak ngaa nivesa medenevong in bë denatu alam-los-bengöj gelos arëj böp gedemedo malaj-tumsën lo, og Anutu rëk gevong bedemedo malaj-tumsën degwata los degwata. ⁸Gak alam sën yö kwaj nevo sir mu gedeneruu demij vu gäkek anon, gedenesepa lok ngaa nipaya lo, og Anutu rëk ahë sengen böpata mebo nyëvewen nipaya rot vu sir. ⁹Maggin böpata los nisangsën rëk gebom alam

pin sën denevong ngaa nipaya lo. Alam Yuda namugin, lok mëm alam-yu-ngwë gökin. ¹⁰Gak alam pin sën denevong nivesa lo, og Anutu rëk gevong bedenatu alam-los-bengöj, garëj böp jak, bayoj gëp revuh. Rëk alam Yuda namugin, lok alam-yu-ngwë gökin. ¹¹In Anutu su kwa nevo mehönön arëj bë sir böp benevong nyëvewen vu sir rë, gak nevong nyëvewen yoh vu ngaa sën denevong lo.

¹²Lob alam-yu-ngwë sën su denesepa lok alam Yuda hir horek rë lo, og Anutu su rëk seggi sir jak alam Yuda hir horek rë, rëk mu rëk malaj nama geving in su denesepa lok yö hir aggata niröp rë. Gak alam sën denesepa lok alam Yuda hir horek lo, og Anutu rëk seggi sir jak, gebo nyëvewen vu sir in dekeyëh. ¹³Alam sën denengo horek meris mu lo su rëk arëj nabë sir alam yohvu gëp Anutu mala rë. Gak alam sën denesepa lok horek lo mu, sën mëm rëk arëj nabë sir alam yohvu. ¹⁴Nebë sënë lob alam-yu-ngwë su denesepa lok yö hir horek vahi beya nevalek gäkek vahi sën alam Yuda hir horek nër lo. Om sir dugin alam Yuda hir horek rëk mu saga tato bë Anutu yi horek vahi neggëp lok ayoj ving. ¹⁵In hir horek neggëp lok ayoj bekwaj nevo ngaa vahi bë nivesa gengaa vahi bë nipaya, lom deneseggi sir lok ayoj bedenënër bë denevong sënë, og yoh vu, gesagi, og su yoh vu rë. ¹⁶Log Anutu rëk nanër vu Buk-tamusën, lob Kerisi Yesu rëk seggi mehönön pin hir gäkek vun-sën nabë sën sa nanër rangah vu ham lok Bengö Nivesa lo.

Alam Yuda Devong Ving Bë Horek Yoh Vu Bë Dok Vu Sir

¹⁷Gak hong! Arëm nebë Yuda, gekwam nevo bë horek sën Anutu vo vu alam Yuda lo yoh vu bë dok vu hong in gäkek. Gëngo gëneko arëm rak mege-

nenër bë Anutu-yi-alam hong. ¹⁸ Gëraḵ Anutu kwa ni. Geluḵ dub loḵ horek saga ggovek, om sën geraḵ aggata niröpsën-yi ni bahëm neving. ¹⁹ Gekwam nevo bë geyoh vu bë getato aggata niröp vu alam malaj ḵenod, lob alam sën denedo loḵ malakenu lo, og getato rangah vu sir.

²⁰ Log kwam nevo ving nebë kwa los ḡaḡek anon pin neggëp loḵ ham horek sagi, om sën geyoh vu bë ḡebo kwa vu alam kwaj masën meḡetahu alam sën denedo ngöḵ ngöḵ nebë hurmahen lo doḵ ḡaḡek. ²¹ Yönon, ḡenetahu alam vahi, rëḵ nebë va sën su ngo ḡenetahu hong loḵ rë-ë? Genenër vu alam bë su degodeḵ, rëḵ mu ngo ḡenehodeḵ. ²² Geḡenenër bë alam su degevonḡ baggëb, rëḵ mu ngo ḡenevonḡ. Nim nelëlin anutukuungsën rëḵ mu ḡeneloḵ ya alam dahis hir dub ayo meḡenehodeḵ hir anutukuungsën hir ngaa. ²³ Ngo ḡeneḵo arëm raḵ meḡenenër bë geraḵ Anutu yi horek ni, rëḵ mu ngo ḡenekweyëh yi horek meḡenevasap Anutu arë raḵ ngaa nebë saga. ²⁴ Yönon, sënë yoh vu ḡaḡek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bë: Alam dahis denenër pelësën raḵ Anutu arë, log degwa vu ham.

Bë Degerah* Navij Og Saga Su Yoh Vu Bë Geḵo Sir Nah Vu Anutu Rë

²⁵ Sën derah* navim lo, nabë ḡesepa doḵ Horek, og sagaḵ ngaa nivesa. Yönon, derah* navim vorot, rëḵ mu nabë ḡekweyëh horek, og yik nebë sën su derah* rë. ²⁶ Nebë sënë, om mehöti sën su derah* navi rë lo, nabë sepa doḵ horek, og mehö sënë rëḵ bengö na nabë alam sën derah* navij vorot lo. ²⁷ Yönon, Anutu vonḡ horek meneggëp vu hong Yuda, lob derah* navim ving. Rëḵ nim lël meḡenekweyëh horek, om mehö-yungwë sën su derah* navi rë rëḵ nesepa loḵ horek anon lo, og yi huk saga tato rangah bë nim paya om rëḵ gweḵo nyëvewen. ²⁸ Alam Yuda og Anutu-yi-

alam sir, rëḵ mu nabë mehöti ama lu ata Yuda, og saga mu su yoh vu bë gevonḡ bemehö saga natu Anutu-yi-alam yönon rë. Log nabë degerah* mehöti navi, og saga mu su yoh vu bë gevonḡ bemehö saga natu Yuda ti yönon rë. ²⁹ Gaḵ yik mehö sën ayo neya timu vu alam Yuda hir ngaa lo, sën yi Yuda soḡek. Log yik mehö sën ayo neya timu vu Anutu lo, sën netu Anutu-yi-alam soḡek. Mehö nebë sënë su nesepa loḵ horek meris mu rë, gaḵ nesepa loḵ los kwa nevo, bayo neya timu. Mehönon maḵ su rëḵ degeḵo mehö nebë sënë jaḵ rë, gaḵ Anutu yö rëḵ geḵo yi jaḵ.

Ngaa Nipaya Su Yoh Vu Bë Dahun Ngaa Nivesa Rë

3 Nebë sënë, om alam Yuda rëḵ dekesuu mehö ngwë nabë va? Geva nivesa neverup raḵ sën denerah* navij-ë? ² Alam-e! Yi ngaa nivesa aggagga neggëp! Nyëmuḡinsën nebë sënë: Anutu vo yi ḡaḡek vu alam Yuda in bë degeḡin. ³ Yönon, rëḵ mu sir la su denevonḡ yoh vu ḡaḡek sënë rë. Om Anutu maḵ rëḵ gevek hir ngaa nipaya saga babu bedahun yi ḡaḡek nivesa na? ⁴ Rëḵ nama! Nabë mehönon pin denanër ḡaḡek kuungsën, og sënë su rëḵ pekwë Anutu rë, gaḵ yö rëḵ medo menanër yönon degwata los degwata. Yik yoh vu ḡaḡek sën neggëp loḵ yi ḵapiya lo bë:

“Hong ḡaḡek pin og niröp rot.

Om nabë degevonḡ ḡaḡek vu hong, og rëḵ kwesuu sir yönon.”

⁵ Om hil rëḵ nanër nabë va? Nabë hil nehevonḡ ngaa nipaya ḡAnutu nevonḡ ngaa yohvu mu, og maḵ Anutu su yoh vu bë bo nyëvewen doḵ nah hil ngaa nipaya rë? In hil ngaa nipaya tato yi ngaa nivesa rangah bevonḡ barë böp raḵ mekesuu-a?—sënëḵ sa nesepa loḵ mehönon kwaj mu mesenër— ⁶ rëḵ nama! Hil su rëḵ nanër nabë saga rë, in nabë Anutu su mehö yohvu rë, og su yoh vu bë rëḵ seggi

mehönon hir ngaa pin bebo nyëvewen doḱ nah vu sir rë.

⁷Log nabë hil nanër nabë mehönon degeḱo Anutu arë jaḱ rot, in delë bë sa mehö gaḱek kuungsën, rëḱ yi og mehö nenër gaḱek los anon, og maḱ su yoh vu bë rëḱ bo nipaya nyëvewen doḱ nah vu sa rë? In ngaa nipaya sën sa nehevong lo tato yi ngaa nivesa rangah barë böp raḱ mekesuu-a? ⁸Bë nabë sënë, og hil rëḱ nanër nabë, “Ham-o! Behil ãevong ngaa nipaya in ngaa nivesa rëḱ berup jaḱ!” Log alam vahi denekuung raḱ mede-nenër gaḱek raḱ he yah nenga bë he nanër nebë sënë! Rëḱ ma! Hil su ayoh vu bë ãevong nabë sënë rë! Om alam sën denenër bë aga rëḱ degeḱo nyëvewen doḱ nah beyoh vu.

Mehö Nivesa Ti Su Nedo Rë

⁹Om-a? Maḱ hil Yuda kesuu alam-yu-ngwë? Ma veröḱ yi! He nër ggovek ya bë hil pin nado loḱ ngaa nipaya ayo peggo. Hil Yuda los alam-yu-ngwë pin. ¹⁰In gaḱek neggëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya nebë:

“Mehö nivesa ti su nedo rë, gema veröḱ yi.

¹¹Mehö los kwa ti su nedo rë, geti su nesero Anutu in bë jaḱ ni rë.

¹²Mehönon pin deyoh paya in aggata niröp,

gesir pin los dahis nij paya raḱ.

Gaḱ mehöti su nevonḱ ngaa nivesa rë, gema veröḱ yi.

Ti su nebë sënë menedo rë.”

¹³“Avij nebë asoreng vu bedub ggëp netöḱ,

gedaggej nenër gaḱek kuungsën.”

“Vong bë nyël nevu parahek nipaya nedo loḱ avij”,

¹⁴“medeneterot mehönon raḱ gaḱek nipaya”.

¹⁵“Deneserög pevis in bë dengis mehönon medenadiiḱ.

¹⁶Denevonḱ rii raḱ ngaa nivesa pin vu nyëḱ pin sën deneya lo, bedenevonḱ maggin vu alam.

¹⁷Malaj nesepa begö gesir duḱin gaḱek-ahë-yes.”

¹⁸“Su kwaj nevo Anutu bedeneggöneng in yi rë.”

¹⁹Yönon, hil arak ni bë gaḱek sën neggëp loḱ horek lo neggëp vu alam sën deneggevek horek babu lo. Rëḱ mu Anutu yi horek og neggëp in bë mehönon pin nij namum bayej nama, gedejaḱ ni nabë gaḱek neggëp vu sir berëḱ degeḱo nyëvewen jaḱ hir nipaya.

²⁰In sën hil sepa doḱ horek lo, og su yoh vu bë ãevong bemehöti natu mehö niröp gëp Anutu mala rë. Gaḱ yiḱ timu sënë nebë horek netato hil ngaa nipaya rangah vu hil behil narak ni bë hil ḱeyëh.

Mehö Sën Ayo Neya Timu Vu Kerisi Lo, Og Mëm Arë Nebë Mehö Yohvu

²¹Wirek Anutu tato rangah raḱ horek los alam-denenër-gaḱek-rangahsën hir gaḱek bë yi mehö yohvu yönon, rëḱ gwëbeng og yö tato raḱ agga ngwë.

²²Ngaa agga ngwë sënë sën netato bë Anutu mehö yohvu yönon lo nebë: Nabë mehöti ayo na timu vu Yesu Kerisi, og Anutu rëḱ nanër yi nabë mehö yohvu. Lob alam pin sën ayoj na timu vu yi lo yiḱ arëj nebë sënë. Alam Yuda galam-yu-ngwë ving. ²³Yönon! Hil mehönon pin nehevong ngaa nipaya, gehil araain besu ayoh vu bë ãevong noh vu Anutu kwa rë. ²⁴Rëḱ Anutu vonḱ semusën sënë vu hil nyëmasën nebë hil atu alam yohvu, degwa raḱ sën Kerisi Yesu loḱ yah hil bed bediik in hil lo. ²⁵Anutu ggooi Yesu raḱ in bë nadiiḱ beḱöḱ keseh in kevoh alam sën ayoj na timu vu yi lo hir ngaa nipaya na. Anutu su nevonḱ newa newa benevo nyëvewen loḱ yah alam hir ngaa nipaya pevis rë, gaḱ yö jom yi ahon. Loḱ mëm vonḱ Kerisi yam bediik loḱ yah hil bed in bë tato rangah nabë su kwa nevirek

in mehõnon hir ngaa nipaya rë, gaḵ yi og mehõ yohvu benevo nyëvewen loḵ yah. ²⁶ Kë, vonḡ Kerisi yam loḵ buk sën gwëbeng agi in bë tato rangah nabë yi mehõ yohvu yõnon. Lob vonḡ yam in bë hil ajaḵ ni nabë Anutu su nevonḡ ngaa jeggin jeggin rë. Gaḵ mehõti sën ayo na timu vu Yesu lo, og Anutu rëḵ nanër yi geving nabë yi mehõ yohvu. ²⁷ Nebë sënë, om hil anoh aggata tena in bë gaḵo arëd jaḵ nabë hil alam yohvu? Ma! Aggata su neggëp rë! In va nenërin sën hil gaḵo arëd jak-ë? Horek nenërin-a? Ma huk sën hil nehevong lo nenërin-a? Ma! Ngaa nivesa ti su neggëp vu hil rë, gaḵ hil nehevong ving bë Yesu diḵ loḵ yah hil bed, om hil su ayoh vu bë gaḵo ngo arëd jaḵ rë. ²⁸ In hil arak ni nebë hil atu alam yohvu rak sën hil ayod neya timu vu Yesu lo, gaḵ su nerak sën hil nesepa loḵ horek lo rë. ²⁹ Ma nebë va? Maḵ alam Yuda mu yõ hir Anutu sënë ma, alam-yu-ngwë hir Anutu ving-a? Gaḵ yiḵ alam-yu-ngwë hir Anutu ving! ³⁰ In yiḵ Anutu yõ timu. Lob alam sën derah* navij gayoj neya timu vu Yesu lo, sën Anutu rëḵ nanër sir nabë sir alam yohvu. Log yiḵ alam sën su derah* navij rë, rëḵ ayoj neya timu vu Yesu lo, yiḵ Anutu rëḵ nanër sir geving nabë sir alam yohvu. ³¹ Om sën hil ayod neya timu vu Yesu lo maḵ dahun horek ya betu ngaa merisa? Ma! Gaḡek sën sa ḵevu agi tato bë horekeḵ ngaa anon ving.

Anutu Nër Abraham Bë Yi Mehõ Yohvu

4 Abraham ni nebë hil behil dobahë yi. Om hil rëḵ nanër va jaḵ yi? ² Yõnon, nabë Abraham tu mehõ yohvu rak yi huk, og yoh vu bë yõ geḵo arë jaḵ. Gaḵ gëp Anutu mala og ma! ³ In Anutu-yi-ḵapiya nër bë, “Abraham ayo neya timu vu Anutu, lob Anutu kwa nevo benër yi nebë mehõ yohvu.”

⁴ Log nabë mehõti gevonḡ huk megeḵo monë jaḵ, og hil su nanër nabë neḵo monë saga nyëmasën. Gaḵ mu neḵo rak yi huk. ⁵ Nebë saga, om nabë mehõti ayo na timu vu Anutu sën yoh vu bë nanër mehõnon nij paya nabë sir alam yohvu lo mu, gesu kwa bo yi huk nabë Anutu rëḵ gevonḡ nyëvewen doḵ nah menanër yi nabë mehõ yohvu rë, og mëm Anutu rëḵ gelë nabë ayo neya timu vu yi, lob rëḵ nanër yi nabë yi mehõ yohvu.

⁶ Log Davit nër rak mehõ nebë sënë ving nebë, “Mehõti sën hen huk nivesa ma, rëḵ Anutu nenër yi nyëmasën nebë mehõ yohvu lo, og mehõ nebë sënë rëḵ kwa vesa rot.” ⁷ Log nër ving bë:

“Alam sën Anutu ḵo hir ngaa nipaya vër medahun ya lo, og kwaj vesa!

⁸ Gemehõti sën Mehõböp nër yi bë ngaa nipaya su neggëp vu yi rë lo, og kwa vesa.”

⁹ Om alam sën denerah* navij lo, kwaj vesa in sën Anutu kevoh hir ngaa nipaya ya lo, log yiḵ alam sën su denerah* navij rë lo, og kwaj vesa in Anutu kevoh hir ngaa nipaya ya ving. Ham kwamin bo Abraham gökin rë! Hil nanër nebë: Anutu kwa nevo bë Abraham ayo neya timu vu yi lom nër yi nebë mehõ yohvu.

¹⁰ Lob Anutu nër Abraham nebë yi mehõ yohvu nangërek-a? Maḵ rah* navi ggovek ya rëḵ mëm, ma su rah* navi rë? Gaḵ su rah* navi rë geyõ nahën, log Anutu nër yi nebë yi mehõ yohvu.

¹¹ Loḵ mëm rah* navi, lom navi tato bë ayo neya timu vu Anutu ggovek ya om sën Anutu nër yi vorot bë yi mehõ yohvu. Lob tu alam pin sën su denerah* navij rë rëḵ ayoj neya timu vu Anutu lo hir dobahë, in tato nebë Anutu rëḵ nanër sir geving nabë sir alam yohvu.

¹² Getu alam sën denerah* navij lo vahi hir dobahë ving. Sir sën denerah* navij lo rëḵ su kwaj nevo saga mu rë, gaḵ denesepa loḵ Abraham vaha bayoj neya timu vu Anutu, nebë sën Abraham su

rah* navi wirek rë, rëk ayo neya timu vu yi lo.

Anutu Yi Ġaġek Yam Vu Alam Sën Ayoj Neya Timu Vu Yi

¹³ Anutu su kwa vo bē Abraham ne-sepa loġ horek om sën ggooin losho yi mewis lo raġ in bē mehōnon pin degevek babuj rë. Gaġ lē bē Abraham ayo neya timu vu yi, lob nēr yi bē yi mehō yohvu, lom mēm sën nēr bē rëk gevonġ beme-hōnon pin degevek yi mewis lo babuj. ¹⁴ Rëk nabē mehōnon pin saga degevek alam sën denesepa loġ horek lo babuj mu, og sën hil ayod neya timu lo tu ngāa meris mu, gAnutu hen ġaġek sën joo venuh lo anon ma. ¹⁵ Hil araġ ni bē horek netato bē hil rëk ġaġo nyēvewen doġ nah hil ngāa nipaya. Gaġ bē horek nama, og hil su ayoh vu bē nanēr nabē mehōnon denekeyēh horek rë. ¹⁶ Nebē sënē, om Anutu yi ġaġek semusēn rëk anon jaġ vu alam sën ayoj neya timu vu yi lo. Lob vonġin bē gevonġ semusēn sënē nyē-masēn vu hil geving Abraham yi mewis pin benatu hil ngāa. Su rëk gevonġ vu Abraham yi mewis sën denesepa loġ horek mu lo menatu hir ngāa rë, gaġ rëk gevonġ vu alam pin sën ayoj neya timu vu yi nebē Abraham lo menatu hir ngāa. In Abraham tu hil pin sën hil ayod neya timu vu Yesu lo hil dobahē. ¹⁷ Yoh vu ġaġek sën neggēp loġ Anutu-yi-kaṗiya lo bē: “Sa hevong hong tu alam ngahisekē hir dobahē.” Lob Abraham tu hil dobahē ggēp Anutu mala in ayo neya timu vu yi. Gevonġ ving bē Anutu yoh vu bē nanēr balam-diiksēn dekedi jaġ nah medemedo malaj-tumsēn, geyoh vu bē nanēr ġaġek jaġ alam sën deberup vu tamusēn lo geving nabē sën denedo vorot lo.

¹⁸ Ngāa sën Anutu nēr agi su anon raġ in Abraham lē vorot mevong ving ni-wēēk rë, gaġ vonġ ving niwēēk bē rëk anon jaġ yōnon nabē sën lē raġ mala lo.

Nebē sënē, om sën tu alam ngahisekē hir dobahē yōnon yoh vu sën Anutu nēr lo bē, “Hong mewis lo rëk deberong nabē betuheng!” ¹⁹ Abraham yi ngebek dus raġ mehōdahis nemadvahi (100), lom navi su niwēēk yoh vu bē geġo nalu rë. Lob yik venē Sara nebē saga ving. Abraham raġ sënē ni, rëk ma gevonġ ving niwēēk. ²⁰ Anutu nēr bē ngāa sagi rëk berup, lom Abraham su kwa neya luu luu in rë. Gaġ vonġ ving niwēēk geġo Anutu arē raġ, ²¹ geraġ ni bē Anutu yoh vu bē rëk gevonġ ġaġek sën nēr lo banon jaġ. ²² Lob Anutu raġ ni bē Abraham ayo neya timu vu yi nebē sënē, lom nēr yi bē yi mehō yohvu.

²³ Log ġaġek sënē neggēp loġ Anutu-yi-kaṗiya bē, “Anutu nēr yi bē yi mehō yohvu.” Lob sënē og su nēr Abraham yō timu rë. ²⁴ Gaġ nēr raġ hil ving. Bē hil ayod na timu vu Anutu sën nēr behil Mehōbōp Yesu kedi raġ yah vu bedub ggōkin lo, og mēm rëk gelē hil nabē saga geving menanēr nabē hil alam yohvu. ²⁵ Anutu vonġ Yesu yam beġo hil ngāa nipaya nyēvewen raġ yah yi mediik. Log Anutu nēr mekedi raġ yah ggōkin in bē nanēr hil nabē hil alam yohvu.

Anutu Nēr Hil Bē Hil Alam Yohvu

5 Hil ayod neya timu vu Yesu lom Anutu nenēr hil nebē hil alam yohvu, om sën hil los Anutu nado revuh ti degwa raġ hil Mehōbōp Yesu Kerisi. ² Hil ayod neya timu vu yi, lom sën gwēbeng og Anutu nelē hil nivesa gehil kwad vesa rot, in hil araġ ni bē rëk geġo hil nah yi nyēġ mebo semusēn nivesa vesa pin vu hil. ³ Rëk mu hil su napisek in sagi mu. Gaġ hil napisek in maggin sën netōk vu hil lo geving. In hil naraġ ni bē maggin nevo niwēēk vu hil in bē mēm hil nid gengoin menajom hil ahon mekerē maggin. ⁴ Lob nabē hil najom hil ahon mekerē maggin, og hil rëk natu alam los nid wēēk gengāa mag-

gin su rëk kepë hil rë. Lob nabë hil nid wëëk nabë saga, og hil rëk abo kwad in ngaa nivesa vesa sën Anutu ggooin rak bë gevong vu hil lo. ⁵Lob nabë hil abo kwad in ngaa sënë, og Anutu su rëk gevong behil nid namum rë, in vong Anon Vabuung yam vu hil vorot, in bë bër hil kwad jak buk pin nabë Anutu kwa pesivin hil. ⁶Wirek og hil su ayoh vu bë gaço hil vër in hil ngaa nipaya rë, rëk Anutu ggooin buk rak, lob Kerisi diik loq yah hil mehönon nid paya lo sënë bed. ⁷Nabë mehöti nadiik in bë dok vu mehö nivesa ti, og hil rëk kenud na in, in su alam ngahisekë denevong nebë saga rë. Yönon, mak alam ti ti deyoh vu bë nij dël jak sir medenadiik dok nah mehö nivesa ti ben. ⁸Rëk mu hil ngo nahën nado los hil ngaa nipaya, log Kerisi diik in bë dok vu hil. Lob Anutu tato rak sënë bë kwa pesivin hil pangsen. ⁹Om sën nër hil bë hil atu alam yohvu ggovek ya, degwa rak Yesu nikök. Nebë sënë, om gwëbeng hil arak ni yönon bë rëk dok vu hil rot gehil su rëk gaço nyëvewen jak hil ngaa nipaya rë. ¹⁰Wirek hil ngo nahën medo nasis begö vu Anutu, loq Nalu diik loq buk sënë in bë gevong mamer vu hil los Anutu behil medo jevuh ti. Nebë saga lob gwëbeng hil los nado revuh ti, om hil arak ni yönon bë Anutu rëk geko hil nah vu yi behil rëk medo malad-tumsën, in Kerisi nedo mala-tumsën vorot. ¹¹Lob yik su nebë sënë mu rë, gak gwëbeng og hil kwad vesa vu Anutu in hil Mehöböp Yesu Kerisi vong mamer vu hil los Anutu.

**Adam Vong Bemehönon Denediik,
Loq Tum Yesu Vong Om Rëk
Demedo Malaj-Tumsën**

¹²Lob hil arak ni bë ngaa nipaya pum rak mehö timu nyëdahis, loq mëm ngaa nipaya lo yoh vu dob pin yik degwa rak yi. Log diiksën pum rak ngaa nipaya, lob nevong bemehönon pin

denediik. In alam pin denevong ngaa nipaya. ¹³Vu buk muginsën Anutu su vo Horek-nemadluho vu mehönon rë, lob vu buk saga ngaa nipaya neggëp dob vorot. Om loq buk saga og Anutu su yoh vu bë nanër nabë mehönon denekeyëh horek rë, in Horek su neggëp rë. ¹⁴Rëk mehönon dediik loq Adam yi buk beyam verup loq Moses yi buk. Lob diiksën dahun mehönon pin. Rëk mu mehönon saga su dekeyëh horek nebë sën Adam keyëh lo rë, in Horek su neggëp loq hir buk saga rë. Rëk denediik ving. Lob yik mehö sën verup vu tamusën lo vong ngaa ngwë nebë Adam. ¹⁵Rëk Anutu yi semusën og böpata rot kesuu ngaa nipaya sën Adam vong lo. In alam ngahisekë denediik rak mehö timu saga yi ngaa nipaya, rëk mu Anutu vong mehö timu sën Yesu Kerisi beko yi semusën böpata yam vu hil behil hako nyëmasën. Lob semusën nyëmasën sënë semu alam ngahisekë rot bekesuu diiksën.

¹⁶Lob ngaa nipaya sën verup rak mehö timu agi luho semusën sën hil hako nyëmasën lo, luho hir anon su neggëp ti rë. Gak mehö timu sën nekeyëh horek lo, og Anutu seggi yi gaçek benër bë mehö nipaya om mehönon rëk denadiik bemalaj nama. Rëk vu tamusën galam ngahisekë denekeyëh gaçek, og Anutu vong yi semusemu nyëmasën yam, lob mëm nër hil bë hil alam yohvu. ¹⁷In vu muginsën mehö timu keyëh horek, rëk mehönon pin dediik rak mehö saga yi keyëhsën. Log vu tamusën sagi, og Anutu nër alam pin sën deneko semusën vu Yesu Kerisi nyëmasën lo nebë sir alam yohvu. Om Yesu rëk gevong bedenatu alam-los-bengöj medemedo malaj-tumsën geving yi degwata los degwata. ¹⁸In yik nebë sënë. Mehö timu vong ngaa nipaya, lob yi nyëvewen yoh vu mehönon pin bë denadiik berëk malaj nama. Log yik mehö

timu vongŋŋaa yohvu, lob Anutu nĕr bĕ mehōnon pin deyoh vu bĕ denatu alam yohvu medemedo malaj-tumsĕn jaċ yi.¹⁹ Mehō timu keyĕh ġaġek, lob sĕnĕ vongŋŋalam pin detu alam nij paya. Log yĭċ mehō timu sepa loċ ġaġek, lob sĕnĕ rĕġ gevongŋŋalam ŋġahiseġĕ denatu alam yohvu.

²⁰Log Horek verup ving, lom tato ŋġaa nipaya vahi ving bengġahiseġĕ loċ. Ŋġaa nipaya ŋġahiseġĕ loċ, rĕġ mu semusĕn bōpata sĕnĕ yam bekesuu ŋġaa nipaya.²¹ Yōnon, ŋġaa nipaya tu ala muġin bevongŋŋin bĕ dahun hil behil malad nama. Rĕġ mu semusĕn yam in bĕ kesuu ŋġaa nipaya begevongŋŋ mehōnon medenatu alam yohvu medemedo malaj-tumsĕn degwata. Semusĕn sĕnĕ nebĕ hil Mehōbōp Yesu Kerisi diiċ in hil.

Bĕl-Ripeksĕn Tahu Bĕ Hil Adiiċ Ving Kerisi

6 Om hil rĕġ nanĕr nabĕ va? Maċ hil nanĕr nabĕ hil ŋġo medo ġevongŋŋ ŋġaa nipaya in Anutu yō medo gevongŋŋ yi semusĕn nam vu hil nyĕmasĕn gōċ gōċin-a? ²Ma! Rĕġ nama! Bĕ hil atu Kerisi-yi-alam, og yĭċ nebĕ sĕn hil adiiċ vorot, om hil su nehebĕ nengad vu ŋġaa nipaya benesepa loċ ggōċin yah rĕ.³ Sĕn hil aripek bĕl raċ Yesu Kerisi arĕ lo tahu bĕ hil adiiċ ving yi gehil atu mewis raċ. Ma ham su raċ ni rĕ?⁴ Nebĕ saga, om sĕn hil aripek bĕl lo tahu sĕn Kerisi diiċ medelev lo, gevongŋŋ bĕ hil ŋġaa muġeng diiċ beneggĕp loċ sōv. Om hil natu mewis jaċ nabĕ sĕn Anutu tato niwĕĕk beKerisi kedi raċ vu bedub ggōċin betu mewis lo.

Hil Rĕġ Medo Malad-Tumsĕn Geving Kerisi

⁵Yōnon! Hil ŋġaa muġeng diiċ ya nebĕ sĕn Kerisi diiċ lo gehil atu yi alam. Nebĕ sĕnĕ, om hil rĕġ natu mewis nabĕ sĕn Kerisi kedi raċ ggōċin betu mewis lo, be-

hil medo malad-tumsĕn geving yi.⁶ Hil araċ ni bĕ vongŋŋ bĕ hil ayod muġeng diiċ ya raċ ċelepeċo* ving Kerisi in bĕ gevongŋŋ bengġaa nipaya niwĕĕk sĕn nevongŋŋ huk loċ hil navid lo nama na, in hil su sepa doċ ŋġaa nipaya gōċin nah.⁷ In ŋġaa nipaya og su yoh vu bĕ kepĕ mehō sĕn diiċ lo gōċin nah rĕ.

⁸Lob hil ŋġaa muġeng diiċ ya ving Kerisi, om hil ġevongŋŋ geving anon nabĕ hil rĕġ medo malad-tumsĕn geving yi.⁹ In hil araċ ni bĕ Kerisi kedi raċ ggōċin ggĕp bedub, om su rĕġ nadiiċ nah gōċin rĕ. Diiksĕn su yoh vu bĕ dahun yi gōċin rĕ.¹⁰ In diiċ beron timu, lob kevoh hil ŋġaa nipaya pin ya vorot. Rĕġ gwĕbeng og nedo mala-tumsĕn beluho Anutu denedo revuh ti.¹¹ Om ham jaċ ni rĕ nabĕ Yesu Kerisi diiċ, om yĭċ vongŋŋ bĕ ham diiċ ving beham su yoh vu bĕ sepa doċ ŋġaa nipaya gōċin nah rĕ. Gaċ ham tu Anutu-yi-alam bevongŋŋ bĕ ham nedo malamin-tumsĕn ving yi.¹² Ham navimin sĕn rĕġ petar na lo nevongŋŋin bĕ ham sepa doċ ŋġaa nipaya, rĕġ mu ham su ġurek ŋġaa nipaya babu megwevongŋŋ.¹³ Ham su bo nemamin los vahamin lu ŋġaa vu ŋġaa nipaya in gwevongŋŋ ŋġaa nipaya gōċin nah. Gaċ ham gwevongŋŋ navimin pin los anomin dahis vu Anutu in ham nabĕ mehōnon sĕn dediiċ ggovek rĕġ dekediiċ raċ ggōċin ggĕp bedub medenedo vesaj ggōċin yah lo. Geham gwevongŋŋ navimin pin los dahis vu Anutu in ham gwevongŋŋ ŋġaa yohvu mu jaċ.¹⁴ Nabĕ saga loċ mĕm ŋġaa nipaya su yoh vu bĕ kepĕ ham gōċin nah rĕ. In gwĕbeng og ham su hurek horek babu menesepa loċ rĕ, gaċ ham nesepa loċ Anutu yi ġaġek semusĕn sĕn nevo vu ham nyĕmasĕn lo.

Hil Natu Ŋġaa Nirōpsĕn Yi Hur

¹⁵Om hil ġevongŋŋ nabĕ va? Gwĕbeng hil su rĕġ sepa doċ horek in geċo hil nah vu Anutu rĕ, gaċ hil nesepa loċ Anutu

yi gägek semusën sën nevo vu hil nyë-masën lo. Om maḵ hil ayoh vu bē medo gevonḡ ngāa nipaya ma nama? Ma rot!¹⁶ Ham raḵ ni ggovek! Bē ham bo navimin vu mehōti nabē ham gwevonḡ huk vu yi megwevonḡ noh vu aye, og ham tu yi hur. Yiḵ nebē saga, om ham su yoh vu bē sepa doḵ ngāa nipaya genengamin yes vu Anutu geving rē. In ham rēḵ gweḵo nyēvewen doḵ nah ngāa nipaya beham malamin nama verōḵ yi. Gaḵ bē ham nengamin yes vu Anutu, og rēḵ gevonḡ beham natu alam yohvu.¹⁷ Hil kwad vesa vu Anutu in wirek ham nesepa loḵ ngāa nipaya, rēḵ Anutu vonḡ yi gägek yōḵ vu ham, lob ham nengamin yes benesepa loḵ los ayomin dahis.¹⁸ Ngāa nipaya duu ham ahon rēḵ Anutu ḵo ham vēr in, gevonḡ beham tu yi hur sën dene-sepa loḵ ngāa yohvu mu lo.¹⁹ Rēḵ ham kwamin su niwēēk loḵ rē geyō nahën, om sën senēr mesepa loḵ hil mehōnon ngo kwad. Wirek ham navimin kehe ham beham nesepa loḵ ngāa nipaya los ngāa sën su neyoh vu rē lo beham kweyēh gägek pangsën. Om gwēbeng ham dahun ham navimin los dahis, beham sepa doḵ ngāa yohvu mu in ham ayomin nirōp jaḵ.

²⁰ Wirek ham nesepa loḵ ngāa nipaya, gaḵ ham su nesepa loḵ ngāa yohvu rē.²¹ Lob vu buk saga maḵ ham neḵo nyēvewen nivesa nebē va raḵ ngāa nipaya sën ham nevonḡ lo? Ma! Lob gwēbeng og ham nimin nemum in ngāa nipaya saga, log ham raḵ ni bē diiḵsën tu ham nyēvewen om ham vonḡin malamin nama!²² Rēḵ ma gAnutu ḵo ham vēr in ngāa nipaya bevonḡ ham tu yō yi hur. Lob nyēvewen sën rēḵ bo doḵ nah vu ham lo nebē sënë: Ham ayomin nirōp jaḵ, loḵ mēm ham rēḵ medo malamin-tumsën degwata.²³ In alam sën dene-sepa loḵ ngāa nipaya lo, og rēḵ degeḵo nyēvewen doḵ nah medenadiiḵ bema-laj

nama. Rēḵ Anutu og nevo semusën vu hil nyëmasën raḵ hil Mehōböp Yesu Kerisi yi huk nebē hil medo malad-tumsën degwata.

Paulus Tahu Ġägek Raḵ Maluh Los Venēj

7 Arig lo, sa nanēr gägek sënë vu ham sën neraḵ horek ni rot lo nebē: Horek tu ala menēgin mehōnon yoh vu buk pin sën denedo vesaj lo. Ma ham su raḵ gägek sënë ni rē?

²Lob yiḵ nebē sënë: Nabē avēh jaḵ regga beregga nahën nedo, og horek duu luho regga ahon. Rēḵ nabē regga nadiiḵ, og horek saga maya gesu duu yi ahon rē.³ Gaḵ nabē regga yō nahën nedo gevenē ya meraḵ maluh ngwē, og horek nenēr yi nebē nevonḡ baggēb. Gaḵ nabē regga nadiiḵ, og horek sënë su ggēr in yi rē, om nabē jaḵ maluh ngwē og su nevonḡ baggēb rē.

⁴Om arig lo, yiḵ ham nebē sënë. Kerisi loḵ yah ham bömin mediiḵ in ham, lob sënë vonḡ bē ham diiḵ ving geHorek su neḡin ham ggōkin rē, om ham yoh vu bē jaḵ vu reggamin mewis. Ham reggamin mewis saga yiḵ mehō sën kedi raḵ yah vu bedub ggōkin in bē gevonḡ behil gevonḡ Anutu yi huk banon jaḵ lo.⁵ Wirek hil ngo nahën nesepa loḵ ngāa nipaya sën hil malad anonin los navun hil in lo, loḵ horek nēr in ngāa nipaya sënë, rēḵ mu sënë vonḡ behil kwad nevo bē hil pasang gevonḡ rot. Hil nehevonḡ rot, lob ngāa nipaya saga yi nyēvewen neggēp bē hil rēḵ nadiiḵ bema-lad nama.⁶ Rēḵ vonḡ bē hil adiiḵ ving Kerisi, om ḵo hil vēr in Horek sën neduu hil ahon wirek lo, in bē su geḡin hil gökin. Gaḵ wirek, og hil nesepa loḵ Horek sën dekevu meneggēp lo, rēḵ mu gwēbeng og hil atu mewis raḵ menesepa loḵ ngāa sën Anon Vabuung netato vu hil lo.

Nġaa Nipaya Nevasap Hil

⁷ Om hil rēk nanēr nabē va? Hil nanēr nabē Horekeḡ nġaa nipaya? Ma! Nabē Horek su tato nġaa nipaya vu sa rē, og sa su rēk jaḡ ni nabē nipaya rē. Bē Horek su nanēr nabē, “Su ayom nevu nevu in mehō ngwē hir nġaa” rē, og sa su rēk jaḡ ayoḡ nevu nevu sēnē ni nabē nġaa nipaya rē. ⁸ Rēk Horek saga tateḡin aggata vu nġaa nipaya benepeleḡin sa, lob vonḡ besayoḡ nevu nevu in nġaa nipaya aggagga. Gaḡ bē Horek nama, og nġaa nipaya nebē heljēnḡ, in sa su rēk ḡalē nabē nġaa nipaya rē. ⁹ Wirek sēn sa duḡin Horek lo, og sa hekuung bē sa nado nivesa. Loḡ tum serak Horek ni, lob nġaa nipaya vesa loḡ yah vu sa, lob serak ni bē sēḡ nadiiḡ bemaḡaḡ nama. ¹⁰ Anutu vonḡ Horek yam in bē geli sa na nirōp besa medo malaḡ-tumsēn, rēk mu ma geHorek tato vu sa bē sēḡ nadiiḡ bemaḡaḡ nama. ¹¹ In Horek nēr aggata tato vu nġaa nipaya, lob nġaa nipaya tetuhin sa, lob serak ni bē sēḡ nadiiḡ bemaḡaḡ nama. ¹² Nebē sēnē, om hil arak ni bē Horek yō vabuung. Lob Horek yi ḡaḡek pin vabuung ving benirōp genivesa. ¹³ Ma maḡ Horek nivesa sēnē vonḡ besēḡ malaḡ nama? Ma! Nġaa nipaya mu sēn kepē sa, om sēḡ malaḡ nama. Yiḡ nebē sēnē in bē nanēr nġaa nipaya tato nabē nġaa nipaya rot. Nġaa nipaya neḡo Horek nivesa sēnē in bē kepē sa jaḡ besa malaḡ nama. Lob Horek nenēr nġaa nipaya degwa tato vu sa bē nġaa nipaya yōnon.

Nġaa Nipaya Neggērin Hil Kwad

¹⁴ Hil arak ni bē Horek sēnē vabuung in yam vu Anon Vabuung. Gaḡ sa, og nġaa muḡeng neggēp loḡ sayoḡ besa nahurek nġaa nipaya babu. ¹⁵ Yōnon, sa su narak nġaa sēn sa nehevong lo degwa ni rē. Gaḡ nġaa sēn sa nehevongin pangsen bē sa ḡevong lo, og sa su ne-

hevong rē. Rēk nġaa sēn sa niḡ nelēlin verōḡ yi lo, og tum sa nehevong yoh vu buk pin. ¹⁶ Genġaa sēn sa bē ḡevong in serak ni bē nġaa nivesa lo, og saga nebē serak Horek ni beseyoḡekin bē nġaa nivesa, rēk mu sa su nehevong yoh vu rē. ¹⁷ Rēk su sengo ti nehevong nġaa nipaya sēnē rē, gaḡ nġaa nipaya sēn nedo loḡ sayoḡ lo sēn yō nevong. ¹⁸ In serak ni bē nġaa nivesa ti su neggēp loḡ sayoḡ rē. Sa nanēr nġaa muḡeng sēn neggēp loḡ sayoḡ lo. In sa nehevongin bē ḡevong nġaa nivesa, rēk ma gesa su yoh vu bē ḡevong banon jaḡ rē. ¹⁹ Gaḡ nġaa nivesa sēn sa nehevongin bē ḡevong lo, og sa su nehevong rē. Genġaa nipaya sēn sa su nehevongin bē ḡevong rē lo, og tum sa nehevong. ²⁰ Sa nehevong nġaa sēn sa su kwaḡ nevo bē sēḡ ḡevong rē lo, rēk sa su ngo nehevong rē, gaḡ nġaa nipaya sēn nedo loḡ sayoḡ lo yō nevong.

²¹ Lob sa nehevong nebē sēnē rak buk pin: Sa nehevongin bē ḡevong nġaa nivesa, rēk ma genġaa nipaya nedo loḡ sayoḡ benepebip sa. ²² Yōnon, sahēḡ neving Anutu yi horek pangsen loḡ sayoḡ. ²³ Rēk sa halē horek ngwē neggēp loḡ sa naviḡ pin. Lob nesis begō vu Anutu yi horek sēn neggēp loḡ sayoḡ lo. Log netunḡ sa loḡ ya nġaa nipaya sēn nedo loḡ sa naviḡ agi nema beneduu sa ahon. ²⁴ Wōp-o! Lob sa mehō niḡ paya rot! Maḡ re rēk bo sa vēr in nġaa muḡeng sēn rēk ḡevong besa malaḡ nama agi? ²⁵ Om sa kwaḡ vesa rot vu Anutu! In vonḡ hil Mehōbōp Yesu Kerisi yam in bē geko sa vēr. Yōnon, sa kwaḡ og nesepa loḡ Anutu yi horek, rēk sa nġaa muḡeng sēn nedo loḡ sayoḡ lo, og nesepa loḡ nġaa nipaya yi aggata beluho denepemēḡin sir.

Kerisi Dahun Nġaa Nipaya Ya ḡevong Anon Vabuung Vu Hil

8 Nebē saga, om hil sēn naha rak Kerisi Yesu lo, og ḡaḡek sēn nēr bē hil ḡaḡo nipaya nyēvewen lo ti su rēk ḡēp vu hil

rë. ²In Anon Vabuung yi horek nër bë alam degevonğ ngaa nipaya, og denadi-ik bemalaj nama. Log nër ving bë hil atu Kerisi Yesu yi alam lo, og hil su rëk nadi-ik bemalad nama rë, gağ hil rëk medo malad-tumsën degwata. ³Ngaa muğeng neggëp loğ hil ayod, om Horek su yoh vu bë kevonğ ngaa nipaya na rë. Rëk ngaa sën Horek su yoh vu bë gevonğ rë lo, og Anutu yö nevonğ. Vonğ nalu yam betu mehönon rağ, benavi nebë hil mehönon nid paya vu dob sënë navid.

Lob Anutu vonğ bemehönon hir ngaa nipaya nyëvewen yah rağ neggëp Kerisi, bediik loğ yah hil bed in bë Horek yi nyëvewen su gëp vu hil. ⁴Horek nër bë hil gağo nyëvewen doğ nah hil nipaya, lob sagağ nër niröp beyoh vu. Rëk Anutu vonğ beKerisi diik loğ yah hil bed besis hil nyëvewen bemaya, om hil su rëk malad nama rë. Hil su nesepa loğ ngaa muğeng sën nedo loğ hil ayod lo rë, gağ hil nesepa loğ Anon Vabuung yi aggata om sën vonğ nebë sënë vu hil. ⁵In alam sën ngaa muğeng nedo loğ ayoj lo, og kwaj neya vu ngaa dob yi mu. Gağ alam sën denesepa loğ Anon Vabuung lo, og kwaj neya vu Anon Vabuung yi ngaa. ⁶Nabë mehöti kwa na vu ngaa muğeng mu, og mehö sënë rëk nadiik bemala nama. Gağ nabë mehöti kwa na vu Anon Vabuung yi aggata, og mehö sënë rëk ayo gëp revuh in rëk medo mala-tumsën.

⁷Log nabë mehöti kwa sepa doğ ngaa muğeng mu, og mehö sënë nesis begö vu Anutu. In su neggurek Anutu yi horek babu rë, gesu yoh vu bë gevonğ noh vu rë. ⁸Alam sën denesepa loğ ngaa muğeng lo, og alam nebë sënë su deyoh vu bë degevonğ bAnutu kwa vesa in sir rë. ⁹Rëk hameğ su nesepa loğ ngaa muğeng rë. Gağ Anutu yi Anon Vabuung nedo ving ham yönon beham nesepa loğ. Rëk nabë Kerisi yi Anon Vabuung su nedo ving mehöti rë, og su Kerisi-yi-alam yi rë. ¹⁰Yönon, ham navimin nedi-

ik, in ham nevonğ ngaa nipaya, rëk mu nabë Kerisi nedo ving ham, og ham tu alam yohvu meham anomin nedo mala-tumsën.

¹¹Anutu nër beYesu kedi rağ ggökin vu bedub. Om ham navimin rëk nadi-ik mepetar na rëk mu nabë Anutu yi Anon Vabuung nedo loğ ham ayomin, og Anutu sën nër meYesu kedi rağ yah lo rëk gevonğ bAnon Vabuung bo mala-tumsën vu ham navimin geving.

Anon Vabuung Nevonğ Behil Natu Anutu Nalu

¹²Arig lo, hil ngaa muğeng su nesemu hil rë, om hil su ağurek babu besepa doğ.

¹³Gağ nabë ham sepa doğ ngaa muğeng, og ham rëk nadiik bemalamin nama. Rëk nabë ham gweğo niwëëk vu Anon Vabuung bedoğ vu ham beham nimin dëlin ngaa nipaya sën ham navimin bë gevonğ lo, og ham rëk medo malamin-tumsën.

¹⁴Alam pin sën deneggurek Anutu yi Anon Vabuung babu lo, og Anutu nalu sir. ¹⁵In Anutu su vonğ Anon Vabuung yök vu ham in bë deginengin ham beham medo meğöneng in yi rë. Gağ vonğ yök vu ham in bë ham jağ ni nabë ham tu Anutu nalu. Lom nevonğ behil ayed nelok yi bë, “Amağ! Amağ!” ¹⁶Yönon, Anon Vabuung nenër rangah vu hil loğ hil ayod bë hil atu Anutu nalu. ¹⁷Hil atu Anutu nalu, om hil rëk medo ben geving yi, geyi ngaa pin rëk natu hil ngaa geving. Kerisi ko vanë wirek, lob hil atu yi alam menehako vanë nebë saga gwëbeng ving in bë hil medo nivesa rot geving yi vu tamusën, gAnutu yi ngaa nivesa vesa pin rëk natu hil los Kerisi hil ngaa.

Hil Medo Nivesa Rot Vu Tamusën

¹⁸Sa kwağ nevo bë vu tamusën sën hil ana medo nivesa lo, og mëm hil rëk galë ngaa maggin sën netök vu hil gwëbeng agi nabë ngaa meris. ¹⁹In ngaa

pin sën Anutu tung lo ggëp deneğin buk sën Anutu tato nalu lo pin nam rangah lo. ²⁰ In ngaa pin sënë yō nahën denedo paya, rëk su nebë sënë yoh vu yō kwaj rë. Gağ Anutu yō tung sir nebë sënë, om denevo kwaj in buk sën ngaa pin ni-jvesa jağ los dahis lo. ²¹ Anutu rëk geğō ngaa pin sën netung lo vër in ngaa sën nevasap sir benevonğ bemalaj nema ya gwëbeng agi, berëk semu ngaa pin beni-jvesa jağ bedemedo nijvesa rot geving nalu lo pin. ²² Hil arak ni bë ngaa pin sën Anutu tung lo medo denevo belol medenevimeng in ngaa maggin, nebë sën avëh denevimeng lo, yō vu wirek rot begwëbeng.

²³ Lob su ngaa nebë sënë mu rë. Gağ hil sën hil hağō Anon Vabuung vorot lo, og yik hil navo belol ving meneheğin buk sën Anutu gevong behil natu nalu lo yōnon lo. Sën hil natu nalu lo nebë: Geğō hil navid bër vu dob los ngaa ni-paya. ²⁴ Anutu kō hil yah vu yi ggovek ya, rëk hil nahën navo kwad in buk sën gevong banon jağ lo. Gağ bë berup govek na, og hil su rëk abo kwad in gökin nah rë, in mehōti su nevo kwa in ngaa sën netök yam ggovek ya lo ggökin rë. ²⁵ Rëk ngaa sën yō nahën gesu anon nerak rë lo, nabë hil gevong geving rot nabë rëk anon jağ vu hil, og hil najom hil ahon gemedo navo kwad in.

²⁶ Log nelok buk sën hil su nayoh vu bë kwad bo gağek menajom jağ niröp rë lo, og Anon Vabuung nelok vu hil. Yōnon, Anon Vabuung nejom rak in hil rak sa-heng mu, in hil su ayoh vu bë nanër gağek sagi berup hil avid rë. ²⁷ Gehil Amad sën nelë mehōnon ayoj lo nerak Anon Vabuung yi gağek sagi ni, generak ni bë Anon Vabuung nesepa lok Anutu kwa menelok vu hil sën Anutu-yi-alam hil lo.

²⁸ Log hil narak ni bë ngaa pin sën netök vu alam sën ahëj neving Anutu lo, og yik Anutu nevong ngaa pin sënë

nevong huk lok ti in bë gevong nivesa vu sir. Yik nevong vu yi alam pin sën ggoo in sir rak yoh vu yō kwa lo. ²⁹ In Anutu ggoo in sir rak vorot wirek betato sir in bë nij nabë Nalu, lob Nalu natu arij ağuu, gari lo ngahisekë. ³⁰ Lob alam sën tato sir wirek lo, og supin sir yah vu yi. Lob alam sën supin sir yah vu yi agi, og nër sir ving bë sir alam yohvu. Lob alam sën nër sir bë sir alam yohvu lo, og nër bë rëk demedo nivesa rot geving yi.

Anutu Kwa Pesivin Hil Om Su Rëk Gevu Hil Rë

³¹ Om hil rëk nanër va jağ ngaa pin sën Anutu nevong-ë? Nabë Anutu dok vu hil, og mehōti su yoh vu bë kepë hil rë! ³² In su ggulin Nalu rë, gağ vong yam in bë dok vu hil pin. Vong ngaa böpata saga vu hil, om mak rëk gevong yi ngaa vahi pin vu hil nyëmasën geving. ³³ Om re yoh vu bë gevong gağek jağ alam sën Anutu yō ggoo in sir rak vorot tu yi ngaa lo? Ma! Anutu nër hil bë hil alam yohvu. ³⁴ Ma re rëk nanër nabë hil mehōnon nid paya? Mağ Kerisi? Ma! Kerisi og lok yah hil bed bediik in hil ggovek ya. Log kedi rak yah ggökin vu bedub menedo Anutu nema vesa, beneketağ vu Anutu ving bë dok vu hil.

³⁵ Log re yoh vu bë bo hil vër in Kerisi ahëvingsën sënë? Ma! Rëk mu nabë maggin natök vu hil ma, nabë hil kwad na ngahi ma, nabë hil gağō vanë, ma, nabë meyip gevong hil ma, nabë hil ajağ vu in tob ma, ngaa nipaya basap hil ma, begō natök vu hil, og rëk nabë va? Mağ Kerisi su ahë neving hil rë? Gağ ahë neving hil! ³⁶ Yōnon, ngaa nebë sënë netök vu hil yoh vu gağek sën neggëp lok Anutu-yi-kapiya lo bë:

“Denesis he mehe nadiik yoh vu buk pin in he tu hong alam.
Denelë he nebë sipsip, om sën denesis he mehe nadiik ya.”

³⁷Rêk mu yik ngaa pin sênê og ngaa meris. In Kerisi ahê neving hil menevong behil kesuu menare nid wêêk. ³⁸In sa hevong ving rot bê ngaa ti su yoh vu bê bo hil vër in Anutu ahêvingsên sênê rê. Nabê hil nadiik ma hil medo vesad, og su yoh vu bê bo hil vër rê. Log angër los ggev-dob-yi gengaa sên nedo gwëbeng agi los ngaa sên rêk berup vu tamusên ma, niwêêk aggagga vahi ma, ³⁹ngaa sên nedo yağek babu lo los ngaa sên nedo dob gëbinê lo, ma ngaa vahi sên nedo jeggin jeggin agi. Ngaa pin nebê sênê, og su deyoh vu bê dedok Anutu ahê bepekwê gağek sên ahê neving hil-ê rê. Gağ vong hil Mehöböp Yesu Kerisi yam in bê tato rangah nabê ahê neving hil.

Paulus Ayo Maggin In Alam Israel

9 Ngaa sên senêr lo og yönon, gağ sa su tetuhin rê, in Kerisi-yi-alam sa. Log Anon Vabuung tatekin vu sa loğ sayoğ ving bê senêr gağek sênê yönon. ²Sa nanêr vu ham nabê: Sayoğ maggin gesa kwağ paya rot yoh vu buk pin. ³Yönon, nabê yoh vu bê sa basap sa in mêm sa gağ sa alam Israel denah vu Kerisi jağ sên sa hetah sa vër in Kerisi-yi-alam gesa malağ nama na verok yi lo, og sêk kwağ vesa in meğevong nabê sênê. Rêk ma gesaga su yoh vu bê rêk doğ vu sir rê. ⁴Sir alam Israel soğek bedetu Anutu nalu lo, log denelê nikapiik rağ malaj ving, log Anutu joo yi gağek ving sir gevo yi horek vu sir. Getato aggata sên degetung seriveng in bê dekevoh hir ngaa nipaya los degeko arê jağ lo vu sir. Log nêr yi gağek vahi vu sir bê rêk gevong vu sir geving. ⁵Alam Israel sênê og alam böp böp wirek hen hir mewis sir, lob Kerisi sên tu ngaa pin ala lo pum rağ sir, rêk mu yi Anutu soğek, sên hil gağ arê jağ na vavunê degwata los degwata lo yönon.

Anutu Ggootin Yi Alam Rağ

⁶Rêk mu hil su nanêr nabê: Anutu hen gağek anon ma. Hil su nanêr nabê saga in alam sên depum rağ Israel lo, og sir pin su Israel soğek rê. In sir vahi su denesepa loğ Anutu rê. ⁷Alam sên depum rağ Abraham nikok lo, og su sir pin detu yi mewis yönon rê. In Anutu nêr vu yi wirek bê, “Rêk denanêr Isaak yi mewis mu nabê hong alam.” ⁸Nebê sênê in nalu lo sên depum rağ nikok mu lo, og su detu Anutu nalu rê. Gağ hurma-hen sên depum rağ gağek sên Anutu joo lo, og mêm hil nanêr sir nabê Abraham yi mewis soğek. ⁹Gağek sên Anutu joo lo nebê, “Sêk nom geto doğ buk sên sehoo in rağ lo, lom mêm Sara rêk geğo nalu maluh ti.”

¹⁰Log yik su gağek timu sênê rê. Gağ hil dobahê Isaak ko Rebeka, lob nalu luu loğ pepid, lob Anutu nêr gağek ti vu Rebeka vorot. ¹¹Luh nahên denare loğ ataj ayo gesu denevong ngaa nivesa ma ngaa nipaya ti rê, rêk Anutu nêr gağek rağ luho vorot in bê tato rangah nabê su nelê ngaa sên denevong lo menenêr rê, gağ yô neggootin mehönon rağ yoh vu kwa. ¹²Nêr vu Rebeka bê, “Ağuu rêk gurek amon babu!” ¹³Sênê yoh vu gağek sên neggêp loğ Anutu-yi-kapiya lo nebê, “Sahêg neving Yakop, rêk sa nehalê Esau paya.”

¹⁴Om hil rêk nanêr nabê va? Mağ hil nanêr nabê: Anutu su nevong ngaa yohvu rê? Ma! ¹⁵In nêr vu Moses bê: “Nabê sa hevong in bê semu mehöti, og sêk semu.

Log nabê sa hevong in bê kwağ paya in mehöti, og sêk kwağ paya in.”

¹⁶Om yik nebê sênê. Anutu su kwa paya in mehöti in mehö sênê kwa nevo bê Anutu kwa paya in yi rê. Log su kwa paya in mehöti in nevong Anutu yi huk niwêêk rê, gağ yô nevong yoh vu kwa.

¹⁷In Anutu nêr vu Parao wirek meneg-

gëp loḵ yi ḵapiya nebë, “Maggin sën sa hevong vu hong lo, og sa hevong in bë tato sa niḡ wëëḵ vu mehönon pin in denänër sa bengöḡ na menoh vu dob pin. Yiḵ raḵ degwa saga sën sa hetunḡ ggev Parao raḵ hong.”¹⁸ Om nabë Anutu kwa bo nabë kwa paya in mehöti, og rëḵ kwa paya in yi. Log nabë kwa nevo bë gevonḡ bemehöti ayo dahis jaḵ, og rëḵ gevonḡ bayo dahis jaḵ.

Anutu Yi Kwa-Vonginsën Los Ahë Sengën

¹⁹ Rëḵ mu maḵ ham ti rëḵ nanër vu sa nabë, “Nebë saga, loḵ nebë va sën Anutu nenër bë ngaa nipaya degwa neggëp vu hil mehönon-ë? In hil su ayoh vu bë ḵeyëḥ yi rë.”²⁰ Rëḵ hong re? Hong mehönon mu rëḵ geyoh vu bë gvevonḡ ayem jaḵ Anutu? Dëḡ soḡek su nelok tepëḵ in ala sën nejegwi yi lo bë, “Genesemu sa nebë sënë in va?” rë.²¹ Gaḵ mehö sën nejegwi dëḡ lo yö nejegwi yoh vu kwa, log yoh vu bë geḵo ngäḡek ḡobeng timu mejegwi dëḡ luu jaḵ. Lob nabë semu ngwë malangeri in huk nivesa yi, log semu ngwë in bë huk meris meris yi, og yiḵ ggovek. Yö yi ngaa.

²² Lob Anutu vonḡin bë tato ahë sengën rangah betateḵin niwëëḵ vu mehönon in sir pin denevonḡ ngaa nipaya. Lob ahë sengën vu sir bë kevoh sir bemaḵaj nama na veröḵ yi, rëḵ ma genejom yi ahon.²³ Nejom yi ahon nebë saga in kwa nevo mehönon vahi sën kwa nevonḡin sir lo. Kwa nevo sir in yö ggooḡin sir raḵ vorot in bë demedo nivesa doḵ yi nyëḡ geving yi, gerëḵ gevonḡ yi ngaa nivesa vesa pin vu sir.²⁴ Yiḵ hil sënë. Ggooḡin hil raḵ. Su ggooḡin loḵ he Yuda mu rë, gaḵ ggooḡin alam-yu-ngwë vahi ving.²⁵ In Hosea nër nebë saga meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë: “Alam sën su sa alam sir wirek rë lo, og sëḵ nanër sir nabë salam sir.

Galam sën sa su ahëḡ neving sir wirek rë lo, og sëḵ ahëḡ geving sir.”

²⁶ Loga,

“vu nyëḡ sën sa nanër sir wirek bë, ‘Su salam ham rë’ lo,

og sëḵ nanër vu sir saga nabë Anutu mala-tumsën nalu sir.”

²⁷ Log Yesaya nër raḵ alam Israel getahi bë:

“Nabë Israel ngahijsekë rot nabë raggër loo nenga,

og yiḵ Anutu rëḵ geḵo sir yu mahen teka mu nah vu yi.

²⁸ In Mehöböp rëḵ govek ḡäḡek na gebepul pevis,

log bo nyëvewen doḵ nah vu alam vu dob.”

²⁹ Yoh vu ḡäḡek ngwë sën Yesaya nër wirek lo bë:

“Nabë Mehöböp sën neḡin angër-begö-yi pin vu yaḡek lo

su yoh nenga in hil hed vë yu mahen teka bedemedo rë,

og hil rëḵ malad nama na veröḵ yi nabë sën Sodom los Gomora.”

Alam Israel Denevonḡ Huk Mu In Bë Denatu Alam Yohvu Rëḵ Ma

³⁰ Om hil rëḵ nanër nabë va? Hil nanër nabë alam-yu-ngwë sën su malaj nesepa bë denatu alam yohvu rë lo detu alam yohvu. Ayoj ya timu vu Yesu lom sën Anutu nër sir bë sir alam yohvu.³¹ Gaḵ alam Israel og kwaj nevo bë nabë desepa doḵ horek, og rëḵ gevonḡ medenatu alam yohvu. Rëḵ ma gesu denesepa loḵ horek los dahis rë.³² Rëḵ su detu alam yohvu rë, in su ayoj neya timu vu Yesu rë. Gaḵ kwaj nevo bë ngaa sën denevonḡ lo yoh vu bë rëḵ geḵo sir nah vu Anutu, rëḵ ma. Denelë kelepeḵo* nebë su yoh vu rë, in ngaa nimumsën, lob sënë nebë sën deketul vahaj raḵ ḡelönḡ bedevës.³³ In ḡäḡek sënë neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë:

“Ham ngo! Sa hetung gelöng ti vu Sion*
in bë mehönön deketul vahaj jak.
Sa hetung gelöng niwëek ata in gevong
rii jak mehönön.
Gağ alam sën ayoj na timu vu yi lo, og
su rëk nij namum rë.”

Alam Israel Su Detu Alam Yohvu Rë

10 Arig lo, sa hevongin rot bë Anutu
geko alam Israel nah vu yi, om
sa najom rak vu yi in sir rot. ²Serak
nij, om sën senër bë nij wëek rot bë de-
sepa dok Anutu. Rëk su denevong los
kwaj rë. ³In deneketul lok in aggata sën
Anutu nanër sir nabë sir alam yohvu lo,
in denevong ngaa yoh vu yö kwaj in bë
denatu alam yohvu. Su denedahun sir
medenesepa lok aggata sën Anutu vong
in bë hil sepa dok menatu alam yohvu lo
rë. ⁴Hil arak ni bë Horek yi huk verup
lah lok Kerisi, om sën Anutu rëk nanër
alam pin sën ayoj na timu vu Kerisi lo
nabë sir alam yohvu.

Anutu Nevongin Bë Geğö Alam Pin Nah Vu Yi

⁵Yik nebë sën Moses kevu geğek rak
Horek bë: Horek yoh vu bë gevong
mehönön medenatu alam yohvu lo.
Kevu nebë sënë, “Mehöti bë sepa dok
horek sënë pin, og rëk medo mala-
tumsën.” ⁶Rëk mu hil ayod neya timu
vu Yesu, lom sën vong behil arëd nebë
hil alam yohvu, om ham su kwamin bo
dok ayomin nabë, “Re rëk dok na yağek,
megeko Kerisi duk nam-a?” In hil arak
ni bë luk yam ggovek ya. ⁷Log su kwam
bo nabë, “Re rëk duk na alam-diiksën hir
nyëğ in geko Kerisi nom-a?” Gağ kedi
rak yah ggovek ya.

⁸Log gerağ ni ving bë, “Ğağek yik neg-
gëp vu hong. Neggëp lok avim geneg-
gëp lok ayom.” Yik geğek sën hil nanër
rangah bë hil ayod neya timu vu Yesu
lo. ⁹Om nabë genanër Yesu berup avim
nabë yi Mehöböp, log gwevong geving

dok ayom nabë Anutu nër bekedi rak yah
vu bedub, og Anutu rëk geko hong nah
vu yi. ¹⁰In hil atu alam yohvu rak sën
hil ayod neya timu vu Yesu lo, log Anutu
rëk geko hil nah vu yi jak sën hil nanër
verup avid bë yi alam hil lo.

¹¹Lob geğek neggëp lok Anutu-yi-
kapiya nebë, “Alam sën ayoj na timu vu
yi lo, og su rëk juuk sir benij namum rë.”

¹²Log alam Yuda los alam-yu-ngwë
neggëp timu in yik hil pin hil Mehöböp
timu nedo, lob nevong semusën böpata
vu alam sën ayej nelok yi lo. ¹³Yoh vu
sën neggëp lok Anutu-yi-kapiya lo nebë,
“In alam sën ayej nelok Mehöböp lo pin,
og rëk geko sir nah vu yi.” ¹⁴Rëk nabë
su ayoj na timu vu yi rë, og su rëk ayej
dok yi rë. Log nabë su degengo yi geğek
rë, og su rëk ayoj na timu vu yi rë. Log
nabë mehöti su nanër yi geğek rangah
vu sir rë, og su rëk degengo rë. ¹⁵Log
nabë Anutu su gevong alam sën denanër
geğek lo dena vu sir rë, og re rëk nanër
rangah vu sir-a? Yoh vu geğek sën neg-
gëp lok Anutu-yi-kapiya lo nebë, “Alam
sën denanër Bengö Nivesa rangah lo de-
berup, og hil kwad vesa rot.”

Alam Israel Su Denesepa Lok Bengö Nivesa Rë

¹⁶Rëk mu alam pin su debë nengaj
vu Bengö Nivesa rë gema. Yoh vu sën
Yesaya nër wirek lo nebë, “Mehöböp, re
vong ving geğek sën he nanër lo?” ¹⁷Om
hil nehevong ving rak geğek sën hil ne-
hangö lo, lob geğek sën hil nehango lo,
og neverup rak Kerisi avi. ¹⁸Rëk selok
tepëk bë: Mağ su denengo Bengö Nivesa
sënë rë? Gağ dengo ggovek ya. In geğek
neggëp lok Anutu-yi-kapiya nebë:
“Ayej ya meyoh vu dob pin.
Log hir geğek ya metök ya dob nenga
pin.”

¹⁹Rëk selok tepëk beron ngwë ggökin
bë: Mağ Israel su derak geğek sënë

degwa ni rë? Gaḵ deraḵ ni in Moses nër wirek bē:

“Sëḵ gevonḡ beham ayomin rëḵ ngis yi in alam-yu-ngwë sën su los bengöj rë lo,

log sëḵ gevonḡ beham ahëmin sengën vu alam-yu-ngwë sën kwaj masën lo.”

²⁰ Rëḵ Yesaya su neggöneng rë genenër rangah bē:

“Alam sën su denesero sa rë lo detök vu sa,

log alam sën su deneloḵ tepëḵ in sa vu mehö la rë lo,

og sa tato sa rangah vu sir.”

²¹ Lob nër raḵ Israel nebē:

“Sa hetë nemaḡ in alam sën denekeyëh los demehoo sa ḡaḡek lo

yoh vu buk pin bē denom vu sa, rëḵ ma.”

Anutu Semu Alam Israel Vahi

11 Lob sa bē doḵ tepëḵ in ḡaḡek ngwë nabë maḵ Anutu ruuk yi alam-a? Ma verök yi! Yik sa Israel ti ving. Abraham yi mewis sa, in sa degwa vu Benjamin.

² Log Anutu su rëḵ juuk yi alam sën ggoo in sir raḵ wirek lo rë. Ma ham su raḵ ḡaḡek sën Anutu-yi-ḵapiya nër raḵ Elia lo ni rë? Elia su vu Anutu in alam Israel bē, ³ “Mehöböp! Dene-sis hong alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën medenediik. Gedenekevoh hong jepö ya. Geyik sengo ti nahën nado, lob dene-sero sa in bē dengis sa mesa nadiik.”

⁴ Rëḵ Anutu nër yah vu yi nebë va? Nër nebë sënë, “Sehoo in alam 7,000 raḵ medenedo vu sa, su deneggurek anutukuungsën Baal babu rë.”

⁵ Lob yik buk sën gwëbeng agi nebë ving. Anutu kwa pesivin alam Israel beg-goo in sir yu mahen teka raḵ medenedo.

⁶ Ggoo in sir raḵ in yö kwa pesiv in sir, gaḵ su ggoo in sir raḵ in denevonḡ huk nivesa la rë. Gaḵ nabë ggoo in sir raḵ in nelë bē denevonḡ ngaa nivesa, og nevonḡ loḵ yah nyëvewen vu sir mu gesu

kwa pesiv in sir yönon rë. ⁷ Om maḵ nebë va? Nebë sënë: Alam Israel malaj nesepa bē Anutu gelë sir nivesa, rëḵ ma gesu nelë sir pin nivesa rë. Yönon, ggoo in sir yu mahen teka raḵ benelë sir nivesa, rëḵ sir vahi pin og nengaj nemir, om su de-tök raḵ ḡaḡek anon rë. ⁸ Yoh vu ḡaḡek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bē:

“Anutu vonḡ benij tebö nebë sën deneg-gëp ying.

Nevonḡ malaj bē degelë yi ḡaḡek rëḵ su dejak ni,

genevonḡ nengaj bē degenḡo rëḵ su de-natök jak degwa.

Lob denedo nebë sënë rot meverup gwëbeng.”

⁹ Log Davit nër raḵ Israel ving bē:

“Hir nos böp sën denegga lo rëḵ natu gegweeng los rasoh

in kevoh sir mebo nyëvewen vu sir.

¹⁰ Malaj ḵenu doḵ gesu degelë ngaa,

lom hir ngaa muḡeng saga yö jak ḡëp demij meyö ḡëp degevek degwata.”

Anutu Ḳo Alam-yu-ngwë Yom

¹¹ Lob sa bē doḵ tepëḵ in ḡaḡek ngwë nabë: Alam Israel devës saga, om rëḵ malaj nama na verök yi? Ma! Rëḵ nama! Dekeyëh ḡaḡek lob tum Anutu ḵo alam-yu-ngwë yom raḵ sënë. Vonḡ nebë sënë in bē alam Israel ayoj ngis yi, lob mëm degërin sir nom vu yi geving. ¹² In dekeyëh ḡaḡek lom sënë loḵ vu mehönon pin. Deruu demij vu Anutu, lob sënë vonḡ bengaa nivesa töḵ vu alam-yu-ngwë. Om alam Israel degërin sir nom vu Anutu, og sënë rëḵ gevonḡ bengaa nivesa rot natök vu mehönon pin meke-suu ngaa sën verup raḵ hir keyëhsën lo.

¹³ Sa bē nanër ḡaḡek vu ham alam-yu-ngwë: Ham sinarë sa, lob sa kwaḡ vesa in huk sënë menehevong. ¹⁴ Sa nehevong in huk sënë rot in bē gevonḡ mesa alam Yuda malaj anonin ngaa nivesa vesa sën ham neḵo lo, in sa ḡaḵo sir la denom geving. ¹⁵ In Anutu semu aye in

mehönon rak sën ruuk alam Israel lo. Om buk sën Anutu geḱo alam Israel nom gökin lo, og rëḱ nabë sën dekedu rak yah ggökin ggëp bedub. ¹⁶ Alam Israel denëḱo parawa-brët-yi nemaj beron ti vër nemuḱin medenetuḱ netu seriveng vu Anutu lob mëm brët pin los dahis netu yi ngaa ving. Log nabë ḱele ḱeḱa[‡] tu Anutu yi ngaa, og ḱele nema pin los agga tu yi ngaa ving. ¹⁷ Yönon, maḱ Anutu keyëḱ ḱele oliv* nema vahi bevo vër, log ḱo hong nebë ḱele oliv* bemën nema ti meḱelu hong loḱ yah nema vahi sagu lo bej. Lob ḱeneḱo jeji ggëp ḱele oliv* sënë ḱeḱa ving nema soḱek vahi lo. ¹⁸ Om su gweḱo hong jaḱ vu nema soḱek lo. Nabë gweḱo hong jaḱ vu, og kwam bo rë. In ḱenare rak ḱeḱa, gaḱ ḱeḱa su nare rak hong rë. ¹⁹ Rëḱ mu maḱ rëḱ ḱenanër nabë, “Anutu keyëḱ nema pin sënë in bë gelu sa doḱ nah bej.” ²⁰ Sënëḱ yönon, rëḱ mu ketöv sir in su ayoj neya timu vu Yesu rë. Gaḱ hongëḱ ḱenare niwëëḱ in ayom neya timu vu yi, om su gweḱo hong jaḱ. Gaḱ ḱeḱö-neng meḱweḱin hong. ²¹ In Anutu su lë nema soḱek mu menedo rë, om su rëḱ gelë hong mu geving rë. ²² Kwam bo Anutu rë, nabë yi mehö kwa vonginsën los mehö niwëëḱ ving, om su nelë ngaa nipaya mu rë. Alam sën nij nelëlin yi lo, og nevong nyëvewen vu sir loḱ yah. Log hong, nabë ḱeḱureḱ babu, og rëḱ kwa gevonḱin hong, gaḱ nabë nama, og rëḱ ketöv hong na geving. ²³ Om nabë nema soḱek sën nij nelëlin yi lo vahi degërin sir nom bayoj na timu vu Yesu, og Anutu rëḱ gelu sir doḱ nah aggaj gökin. In Anutu yoh vu bë gevonḱ nabë saga. ²⁴ Gerak ni bë wireḱ og ḱele oliv* bemën nema hong, rëḱ Anutu ketöv hong vër meḱelu hong loḱ yah oliv* nivesa, gaḱ

su aggam sënë niröp rë. Om yönon rot, yoh vu bë rëḱ geḱo oliv* soḱek nema lo sënë meḱelu sir doḱ nah yö aggaj gökin.

Anutu Kwa Nevongin Mehönon Pin

²⁵ Arig lo, sa bë ham su kwetul doḱ in ḱaḱek vunsën sënë. In rëḱ ham kwamin bo menanër ham nabë ham los kwamin. Om sa nanër ḱaḱek vunsën sënë rangah vu ham. ḱaḱek sënë degwa nebë: Alam Israel vahi nengaj dahis, lob demedo nabë sënë rot mena berup doḱ buk sën Anutu gooin alam-yu-ngwë jaḱ govek na bedegërin sir nom lo. ²⁶ Lob mëm Anutu rëḱ geḱo Israel vahi pin nom noh vu ḱaḱek sën neggëp loḱ yi ḱapiya lo bë: “Mehö sën doḱ vu hil meḱeḱo hil vër lo rëḱ berup ḱep Sion*.

Lob rëḱ kevoh Yakop yi mewis hir ngaa nipaya sën deneruu demij vu Anutu lo na.”

²⁷ Log yi ḱaḱek ngwë nër bë:

“Sëḱ najoo ḱaḱek sënë jaḱ sir nabë sëḱ kevoh hir ngaa nipaya pin na.”

²⁸ Alam Israel nij nelëlin Bengö Nivesa, lob denesis begö vu Anutu in ngaa sënë, rëḱ mu saga nelöḱ vu ham. Rëḱ mu Anutu ggooḱin sir rak vorot in denatu yi alam, om sën nahën ahë neving sir. In kwa nevo ḱenuj los hir dobahë lo. ²⁹ In nabë Anutu gooin alam yu ti jaḱ begevong semusën vu sir, og su rëḱ nom pekwë ḱaḱek rë. ³⁰ Wireḱ ham kweyëḱ Anutu aye, rëḱ ma geḱam wërin ham yom, lom ham ḱo semusën gwëbeng rak sën alam Israel dekeyëḱ aga lo. ³¹ Yönon, alam Israel dekeyëḱ ḱaḱek gwëbeng in bë ham gweḱo semusën jaḱ, loḱ mëm rëḱ nom degërin sir medeḱeḱo semusën geving vu tamusën. ³² In Anutu vuu mehönon pin ya bedenedo los hir ngaa nipaya

[‡]11:16 ḱaḱek sënë rak parawa-brët-yi los ḱele ḱeḱa, og yḱ ḱaḱek peḱḱirinsën rak Abraham loḱo yi mewis. Bë Abraham tu Anutu yi alam, om yi mewis pin detu Anutu yi alam ving nebë saga. Rëḱ alam Israel ngahi deruu demij vu Anutu bedekehe sir vër in yi alam

medeginengin sir in bë mëm rëk gevong
yi gägek kwa vonginsën noh vu sir pin.

Yik Hil Gako Anutu Arë Jak

³³ Alam-e! Hil napisek in Anutu in kwa
böpata benerak ngaa pin ni los dahis
kesuu mehönon pin.

Hil su ayoh vu bë ajaḡ yi gägek sën kwa
nevo lo ni rë,
gehil su ayoh vu bë ajaḡ ngaa sën nevong
lo ni rë.

³⁴ Yoh vu sën dekevu meneggëp loḡ yi
kapiya lo bë:

“Re rak Mehöböp kwa ni?”

Ma re vo kwa vu yi?”

³⁵ “Ma re vo ngaa vu yi mugin
om rëk bo doḡ nah vu yi?”

³⁶ Ma! Yi yö tung ngaa pin.

Geyö ti tu ala benegin ngaa pin.

Bengaa pin tu yi ngaa.

Om hil gako arë jak na vavunë degwata
los degwata. Yönon.

Hil Getung Navid Na Vu Anutu Nabë Seriveng

12 Om arig lo, Anutu kwa vongin
hil, om sa gejiin ham bë ham
gwevong navimin vu Anutu nabë sën
mehönon denetung seriveng vu yi lo.
Ham bo vabuung in ham navimin meg-
wetung natu seriveng vu Anutu, rëk mu
ham medo vesamin in ham gwevong yi
huk, loḡ mëm rëk kwa vesa in. In ngaa
nebë saga og ngaa yohvu meneko Anutu
arë rak. ²Log ham su sepa doḡ ngaa
sën alam-dob-yi denevong lo, gaḡ ham
gwërin ham kwamin menatu mewis in
ham jak ngaa sën Anutu kwa nevo bë
nivesa los yohvu geniröp rot lo ni.

Hil Dahun Hil Gadok Vu Hil Arid Lo

³ Anutu vong semusën vu sa, om sa
bë nanër vu ham pin ti ti nabë ham su
gweko ham jak mesevök ham huk, gaḡ
ham ngo sepa doḡ ham huk megwevong
niröp. Log ham ti ti ngo seggi ham huk

saga niröp noh vu niwëek sën Anutu vo
vu ham lo. ⁴In hil navid len ti ti lo neg-
gëp, rëk mu hir huk su neggëp ti rë, gaḡ
denevong huk aggagga yö yoh vu sir.
⁵Lob yik hil ngahisekë nebë saga, rëk
hil atu Kerisi-yi-alam yu timu. Lob hil
pin yik anon timu gelen ti ti lo. ⁶Anutu
vong semusemu vu hil nyëmasën, gevo
kwa aggagga vu hil, om nabë mehöti yoh
vu bë nanër gägek rangah in ko semusën
sënë vu Anutu, og mehöti sënë nanër
gägek rangah noh vu niwëek sën Anutu
vo vu yi lo. ⁷Genabë semusën neggëp vu
mehöti in bë gegin ari lo in huk og gegin.
Log nabë mehöti yoh vu bë tahu alam in
ko semusën sënë vu Anutu, og mehö sënë
natu tatovaha betahu alam. ⁸Log nabë
mehöti kwa neggëp in bë nanër Anutu
yi gägek tato vu alam, og gevong banon
jak. Log nabë mehöti bë bo ngaa vu ari
lo, og gevong vu sir los ayo timu. Log
ggev sën negin yi alam lo, og gegin sir
niröp gesu ni tebö. Log mehöti bë kwa
paya in ari medok vu yi, og doḡ vu yi los
kwa vesa.

Ham Ahëmin Geving Ham Arimin Sën Kerisi-yi-alam Lo Yönon

⁹Sën ham ahëmin geving arimin lo
lo, og ham su gwekuung jak. Gaḡ ham
ahëmin geving sir yönon. Ham gweruu
demimin vu ngaa nipaya geham napi-
ik vu ngaa nivesa. ¹⁰Ham kwamin bo
Kerisi-yi-alam pin nabë ham arimin sir
bemëm ham ahëmin geving sir yönon.
Ham pin ti ti gweko arëmin jak vewen
vewen. ¹¹Ham ayomin kehe ham beham
gwevong Mehöböp yi huk niwëek noh
vu buk geham su nimin tebö. ¹²Ham
bo kwamin in Mehöböp bemedo los
kwamin vesa. Nabë maggin natök vu
ham, og ham bare niwëek. Geham ngo
medo najom jak noh vu buk. ¹³Nabë
Anutu-yi-alam la dejak vu in ngaa, og
ham doḡ vu sir, log nabë alam-yu-ngwë
deberup vu ham, og ham gwegin sir

nivesa. ¹⁴Bë alam degevonğ paya vu ham, og ham najom jak nabë Anutu gevonğ nivesa vu sir. Kë! Ham najom jak nabë gevonğ nivesa vu sir. Gağ ham su terot sir los najom jak nabë Anutu gevonğ paya vu sir. ¹⁵Alam sën kwaj vesa lo, og ham kwamin vesa geving sir, log ham semu ayemin in alam sën ayoj maggin medenesu lo. ¹⁶Ham medo jevuh ti. Ham su kwamin bo nabë ham böp, gağ ham los alam sën su los bengöj rë lo sepa ham. Ham su ngo kwamin bo ham menanër nabë, “Sengo timu los kwağ!” ¹⁷Nabë mehöti gevonğ paya vu ham, og ham su gwevonğ nipaya doğ nah nyëvewen vu yi. Gağ ham kwamin bo ngaa nivesa mu megwevonğ jak alam pin malaj. ¹⁸Ham gweğin ham in begö degwa su gëp vu ham, gağ ham malamin sepa sën ham medo jevuh ti geving alam pin lo. ¹⁹Om sa mehö lo, ham su ngo bo doğ ngaa nipaya sën denevonğ vu ham lo, gağ ham nağöök gAnutu ahë sengen vu sir megevonğ doğ nah vu sir. In gağek neggëp loğ Anutu-yi-kağiya nebë: Mehöböp nër bë, “Voloğsën nipaya nyëvewen og sengo sa huk, om ham nağöök gesengo rëğ bo doğ nah.” ²⁰Rëğ mu nabë:

“Mehö sën nevong paya vu hong lo nadiikahë,

og gebo nos vu yi.

Genabë ayo bev in bël og gebo bël kul vu yi.

Yönon, nabë gwevonğ nabë sënë,

og rëğ getah yi nah bekwa bo yi ngaa nipaya sën lo bemëm ni namum in.”

²¹Su gwevonğ bengaa nipaya kepë hong, gağ gebare niwëek meğekwepë ngaa nipaya jak ngaa nivesa.

Hil Ağurek Gavman Babu

13 Ham pin gurek alam sën detu gavman medeneğin ham lo babuj. In gavman su yö deggoin sir rak rë, gağ Anutu vo niwëek vu gavman

vu nyëğ pin in huk pin. Lob Anutu yö tung gavman vu nyëğ pin medenedo.

²Nebë saga om nabë mehönon dekeyëh gavman, og dekeyëh Anutu ving. Om rëğ denatök vu nyëvewen. ³Alam nijvesa su deneggöneng in kiap rë, gağ mëm alam sën denevonğ ngaa nipaya lo mu mëm deneggöneng in. Nabë ahëm ving bë su gegöneng in gavman, og gwevonğ ngaa nivesa jak buk pin, lob mëm rëğ gavman geğö arëm jak.

⁴In Anutu tung gavman in bë doğ vu hong meğemedo nivesa. Rëğ mëm nabë gekweyëh horek og gegöneng. Gerak ni bë begö sën nejom loğ nema lo, og su neko meris rë. Gağ Anutu tung gavman in bë degevonğ yi huk medebo nipaya doğ nah vu mehöti sën gevonğ ngaa nipaya lo. ⁵Nebë saga om hil ağurek gavman babu. Rëğ mu hil su ağöneng in ngaa nipaya nyëvewen sënë mu mesepa doğ hir gağek, gağ hil kwad bo nabë sënëğ ngaa niröp, om hil sepa doğ.

⁶Log sën hil getung takës lo, og ngaa niröp ving, om gwetung in Anutu vo huk loğ alam gavman nemaj medetu yi hur.

⁷Om nabë gavman degetung horek in ngaa ti nabë degeko takës jak, og gebo monë jak vu sir noh vu saga. Alam sën deneko takës lo, og ham gwetung takës vu sir niröp. Galam sën deneko takës-kupek-yi (kastams) lo, og ham bo takës-kupek-yi vu sir niröp geving. Log alam sën deneğin ham lo, og ham gurek babuj, galam sën denetu ggev lo, og ham gweko arëğ jak.

Bë Ham Ahëmin Geving Mehönon Og Sagağ Ham Nesepa Loğ Horek Yönon

⁸Ham göneng in nyëvewen pin nabë su gëp vu ham. Gağ yik nyëvewen timu sënë yö gëp vu ham vewen vewen degwata nabë: Ham ahëmin geving ham vewen vewen jak buk pin. Nabë ham gwevonğ nabë saga, og ham nevong yoh vu sën Horek nër lo. ⁹In Horek nër nebë

sënë bë, “Su gëgodek mehö ngwë venëj los reggaj. Su gëngis mehönon mede-nadiik. Su gëgodek. Su ayom nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa.” Horek sënë gevahi sën neggëp lo, og yik pin deg-waj timu sënë nebë, “Ahëm geving alam sën denedo dus vu hong lo nabë sën ngo ahëm neving hong.” ¹⁰ In mehö sën ahë neving mehö ngwë lo, og su rëk gevonëg paya vu yi rë. Om nabë hil ahëd geving mehönon, og hil nesepa lok horek pin menehevonëg yoh vu.

Hil Gëvonëg Ngaa Niröp

¹¹ Ham ahëmin geving ham nabë sënë in ham rak ni bë buk verup ggovek ya, om ham malamin natum beham kwedi jak. Buk sën Anutu geķo hil nah vu yi lo yam dus teka, gak su neggëp ading in hil nebë sën neggëp lok buk sën hil nehevonëg ving nyëdahis lo rë. ¹² Mala vahis vongin nama na gedus rak bë rangah vongin berup. Om mak hil gevuu ngaa malakenu yi pin na, gehil agërin hil navid jak ngaa rangah yi. ¹³ Hil ana aggata niröp nabë sën mehönon deneya rangah. Hil su sepa dok alam sën dene-sup sir in bë denanum böp medegevonëg ngaa jeggin jeggin lo. Hil su gëvonëg baggëb gegevonëg ketod vu ngaa ningöhek jeggin jeggin. Hil su ayod nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa, log hil su ahëd sengën bemehoo hil. ¹⁴ Gak ham gweķo Mehöböp Yesu Kerisi begwevëh nabë tob in gërin ham in ngaa nebë saga. Geham su kwamin bo megwevonëg ngaa nipaya sën ham malamin anon in lo.

Hil Su Seggi Arid Lo

14 Mehöti sën ayo neya vu Yesu ma-hen teka mu lo, og ham gweķo yi nam geving ham sën Anutu-yi-alam ham lo. Rëk mu ham su ngis begö vu yi in gägek vahi. ² In alam vahi ayoj neya timu vu Yesu niwëëk, lob denegga reggu los ngaa aggagga pin. Rëk alam

vahi mu su denevonëg ving niwëëk rë, lom sën denegga jojeng los nos mu. ³ Om mehöti sën negga ngaa pin lo su kwa bo gägek jak mehö ngwë sën neggöneng in reggu lo. Gemehö sën su negga reggu rë lo su kwa bo gägek jak mehö ngwë sën negga ngaa pin lo nabë nevonëg paya. Gak Anutu ķo mehö ngwë sën negga reggu lo yom ving. ⁴ Hong mehö re om genenër gägek nipaya rak mehö ngwë yi hur-a? Nabë bare, ma nabë bës, og ala yö yi ngaa. Rëk mu rëk bare niwëëk. In Mehöböp yö yoh vu bë bo niwëëk vu yi mebare niwëëk.

⁵ Log mehö la kwaj nevo buk vahi bë böpata rot kesuu buk vahi. Log mehö ngwë kwaj nevo bë buk pin neggëp ti gesu ngwë kesuu ngwë rë. Om alam pin ti ti yö deseggi gägek sënë bedegevonëg noh vu ngaa sën kwaj nevo bë neķo Anutu arë rak lo. ⁶ In mehö sën kwa nevo buk ti nebë buk böpata rot lo, og nevonëg nebë sënë in geķo Anutu arë jak. Gemehö sën negga ngaa pin lo, og negga in geķo Anutu arë jak. In nejom rak ya vu Anutu los kwa vesa in reggu genegga. Log mehö ngwë sën su negga reggu rë lo, og su negga rë in geķo Anutu arë jak. Genejom rak ya vu Anutu los kwa vesa in nos meris mu genegga. ⁷ Hil ti ti su ngo atu ala menanër bë hil medo vesad ma, hil nadiik na rë. ⁸ Gak nabë hil medo vesad, og Mehöböp yö yi ngaa. Genabë hil nadiik, og Mehöböp yö yi ngaa. Om nabë hil medo vesad ma hil nadiik, og Mehöböp yö ti yi ngaa hil. ⁹ Om sën Kerisi diik gevesa lok yah in bë natu alam diiksën los malaj-vesasën hir Mehöböp. ¹⁰ Nebë saga, om su gwelë arim paya megenanër nabë yi mehö nipaya. Ham vahi nevonëg nebë saga rëk su yoh vu rë, in hil pin rëk bare Anutu mala begengo hil gägek. ¹¹ Sënë yik yoh vu gägek sën neggëp lok yi kapiya lo nebë: “Mehöböp nër bë, ‘Sa nado malağ-tumsën yönon rot,

om sa gägek sënë rëk anon jak yönon rot geving nabë:

Alam pin rëk dengun lusej gedenadudek vu sa,

galam pin rëk avij geko sarëg jak.”

¹² Om hil pin ti ti ngo rëk nanër hil huk degwa tato vu Anutu.

Hil Su Ġevongŋ Ngaa Nipaya Begevongŋ Paya Vu Arid Lo

¹³ Nebë saga, om hil su kwad bo gägek nipaya jak arid lo gökin. Gağ hil kwad bo hil arid lo nabë hil su tato aggata paya vu sir in rëk debës bemalaj nama. ¹⁴ Setu Mehöböp Yesu yi mehö meserak ni bë nos los reggu ti su yö nipaya vorot rë. Gağ nabë mehöti yö kwa bo ti nabë nipaya besu yohvu rë, og nos ma reggu saga tu nipaya vu yi. ¹⁵ Nebë sënë om nabë ngaa sën genewa lo nevonğ paya vu arim sën Kerisi yi mehö lo bekwa neya ngahi, og su ahëm neving yi yönon rë. Kerisi diik in arim ti sënë, om su gw-evongŋ paya vu yi jak nos sën genewa lo. ¹⁶ Om su gwevonğ ngaa nabë sënë, in kwam nevo bë nivesa, rëk alam vahi rëk kwaj bo nabë su yohvu rë. ¹⁷ In ngaa sën hil ağa los nanum lo su yoh vu bë gevongŋ behil natu Anutu-yi-alam rë, gağ nabë Anon Vabuung gevongŋ behil malad sepa ngaa niröp, gehil ayod gëp revuh, gehil kwad vesa, og saga sën tato bë hil atu yi alam. ¹⁸ Bë mehöti natu Kerisi yi hur mesepa doğ aggata sënë, og Anutu rëk kwa vesa in yi gemehönon rëk degelë yi nabë yi mehö nivesa. ¹⁹ Nebë saga om hil sepa doğ aggata pin sën gevongŋ mehil medo jevuh ti lo, gaggata sën bo niwëek vu hil arid lo lo. ²⁰ Ham su nanër ham in nos megwevonğ paya vu Anutu yi huk. Yönon, ngaa pin nivesa sën bë hil ağa. Rëk mu nabë ngaa sën genewa lo gevongŋ bemehö ngwë bës, og sënë netu hongŋ ngaa nipaya. ²¹ Nabë arim ti gelë gegegwa reggu ma genanum wain ma, gwevonğ ngaa ngwë, lob sënë gevongŋ

bebës, og maam su gwevonğ genök gëp.

²² Rëk mu nabë gejak ni nabë ngaa pinek yohvu, og yik melu Anutu ngo ham ngaa gesu gwevonğ gägek berup jak begwevonğ paya vu arim lo. Nabë mehöti kwa bo ngaa ti nabë ngaa nivesa gesu kwa na luu luu in rë, og yö kwa vesa. ²³ Gağ nabë mehöti nega ngaa ti gayo nena luu luu in, og nipaya neggëp vu yi. In su ayo neya timu rë geyö gga jeggin. Ngaa pin sën mehönon su ayoj ya timu vu rë geyö denevonğ lo, og netu ngaa nipaya vu sir.

Hil Sepa Doğ Kerisi Kwa

15 Hil sën nare nid wëek lo, hil najo m hil ahon in doğ vu alam sën su denare nij wëek rë lo. Gağ hil su sepa doğ hil ngo kwad megevongŋ paya vu ayoj. ² Hil pin ti ti ngo kwad bo hil alam madoğ vu sir in degekwa kwa nivesa bemëm nij wëek jak. ³ Hil arak ni bë Kerisi og su nesepa loğ yö kwa rë. Gağ ngaa sën netök rak yi lo neyoh vu gägek sën neggëp loğ Anutu-yi-kapiya lo bë, “Gägek pelësën sën alam denenër rak hong lo yam nerağ sa.”

⁴ Log gägek pin sën dekevu wirek meneggëp lo, og dekevu in bë bër hil kwad. Dekevu gägek sënë in bë bo niwëek vu hil, log gevongŋ behil bare nid wëek, gehil gevongŋ geving, gabo kwad in sën Anutu geko hil nah lo. ⁵ Ham sepa doğ Kerisi lob Anutu sën negadu mehönon los nevonğ behil nare nid wëek lo gevongŋ beham medo jevuh ti nabë sën Kerisi Yesu luho Ama denedo revuh ti lo. ⁶ In ham kwamin gëp ti gayemin doğ ti megweko hil Mehöhöp Yesu Kerisi Ama Anutu arë jak.

Kerisi Nelok Vu Alam Yuda Losho Alam-yu-ngwë

⁷ Om ham pin gweko arimin sën Kerisi-yi-alam lo beham medo los ahëmin geving ham nabë sën Kerisi ahë neving ham lo, loğ mëm saga sën rëk

geko Anutu arë jak. ⁸Lom sa bë nanër vu ham nabë Kerisi tu hur in dok vu alam Yuda sën denerah* navij lo. Vong nebë sënë in bë tato nabë Anutu yi gägek anon, los gevonğ bAnutu yi gägek pin sën joo vu kenuj lo wirek lo anon jak. ⁹Lob nevonğ in bë alam-yu-ngwë degelë nabë Anutu kwa vonğin sir, lom degeko arë jak noh vu gägek sën neggëp lok Anutu-yi-ka-piya lo nebë:

“Om sën sêk nanër arëm rangah vu alam dahis.

Gesëk gevonğ raro meğako arëm jak.”

¹⁰Log gägek ngwë neggëp lok yi ka-piya ving nebë:

“Ham alam-yu-ngwë, ham kwamin vesa geving yi alam.”

¹¹Log dus ngwë nër ving nebë:

“Ham alam-yu-ngwë pin, ham gweko Mehöböp arë jak.

Geham mehönön pin, ham gweko arë jak jak raro.”

¹²Log Yesaya nër ving bë:

“Yese yi mewis ti rëk berup, lob rëk arë böp jak megegin alam-yu-ngwë.

Lob rëk debo kwaj in yi nabë gegin sir megevonğ nivesa vu sir.”

¹³Om Anutu sën nevonğ mehil navo kwad in yi lo gevonğ beham kwamin vesa rot, geham ayomin gëp revuh jak sën ham ayomin neya timu vu yi lo. Log mëm Anon Vabuung gevonğ niwëek vu ham, beham bo kwamin in buk sën geko ham nah vu yi lo bemedo gwegin yi los ayomin dahis.

Paulus Kwa Vesa In Huk Sinarë Sën Nevonğ Agi

¹⁴Arig lo, sa kwağ vo lok ayog meserak ni bë: Ham malamin nesepa ngaa nivesa geham kwamin neggëp in ngaa vahi pin, om ham ngo yoh vu bë dok vu ham mebo kwa vu arimin lo. ¹⁵Rëk gägek vahi sën sa nekevu yök vu ham lo, og niwëek teka. Rëk sa su nahöneng

rë, gesa kevu in bë bër ham kwamin. In Anutu vong huk sënë lok sa nemağ ¹⁶in bë sa natu Yesu Kerisi yi hur mena vu alam-yu-ngwë menanër Anutu yi Bengö Nivesa rangah vu sir. Sa nebë alam-deneke-seriveng ti, lob sa bë gaço alam-yu-ngwë denam vu Anutu bAnon Vabuung gevonğ medenatu vabuung gesa getung sir denatu seriveng sën Anutu gelë nivesa lo.

¹⁷Lob Kerisi Yesu neğadu sa balu nehevonğ huk lok ti, om sën sa kwağ vesa in huk sën sa nehevonğ vu Anutu agi.

¹⁸Sa su hevonğin bë nanër ngaa ngwë rë, gağ yik sa bë nanër ngaa timu sënë nabë: Kerisi vo niwëek lok sa gägek los ngaa sën sa nehevonğ lo, lob ggërin alam-yu-ngwë yom rak sënë. ¹⁹Vo niwëek vu sa nebë sagi, lob sa hevonğ ngaa böp aggagga. Gevo Anutu yi Anon Vabuung niwëek vu sa ving. Om sën senër Kerisi yi Bengö Nivesa pin rangah ggëp Yerusalem nyëdahis, beseya meyoh vu nyëg pin beberup Ilirikum.

²⁰Lob sa bë nanër Bengö Nivesa vu nyëg vahi sën yö nahën denedo gesu denengo Kerisi bengö rë lo, in sa su bë rëk dev begganğ jak na mehö ngwë hir mudeng vavunë rë. ²¹Gağ sa bë gevonğ nabë sën gägek neggëp lok Anutu-yi-ka-piya lo bë:

“Alam sën su denengo bengö rë lo, og rëk degenço.

Galam sën su denengo yi gägek rë lo, rëk dejak ni.”

Paulus Kwa Nevo Bë Na Berup Gelë Alam Rom Gena Spain

²²Lob huk sënë ggërin sa rot, lob sa su yoh vu bë nök vu ham wirek rë. ²³Gağ sahëg neving yoh vu ngebek ngahisekë rot bë senök galë ham rëk ma. Rëk gwëbeng og huk su ggërin sa vu sënë rë, ²⁴lob sa bë na dob Spain, om mağ sêk nök berup galë ham namugin rë lok mëm sena. Gesa bë medo teka geving ham

bekwağ vesa rë, loğ mëm ham rëğ gweko sa na geto aggata Spain. ²⁵ Rëğ mu sêk na Yerusalem rë, in sa bē doğ vu Anutu-yi-alam gëp sagu rë. ²⁶ In alam Masedonia los Akaya yō kwaj nevo medenër gägek venuh bē dengupin seriveng medebo na Yerusalem vu Anutu-yi-alam sën denerak vu in ngaa lo. ²⁷ Yō kwaj nevo bē degevonğ nabë sënë, og nivesa, in alam Yerusalem hir nyëvewen neggëp vu sir. Alam Yuda devo Bengö Nivesa vu alam-yu-ngwë in bē doğ vu anoj, om sën nyëvewen neggëp vu alam-yu-ngwë in bē dedoğ vu sir geving jak ngaa navij yi. ²⁸ Om sa bē gevonğ seriveng sënë los dahis doğ na nemaj niröp behuk sënë nama na rë, loğ mëm senök berup aggata vu ham mesena Spain. ²⁹ Lob serak ni bē nabë senök berup vu ham, og sêk gağo Kerisi yi semusen böpata benök vu ham.

³⁰ Arig lo, sa bē ketağ vu ham nabë ham tu hil Mehöböp Yesu Kerisi yi alam vorot, log Anon Vabuong vonğ ahëvingsën vu ham, om ham nimin wëëk menajom jak in sa pangsen geving nabë Anutu doğ vu sa. ³¹ Ham najom jak nabë Anutu gevonğ balam Yudea vahi sën denekeyëh gägek lo su denajom sa ahon. Log ham najom jak nabë Anutu gevonğ beyi alam vu Yerusalem su nij dëlin seriveng sën sa nehağ ya in bē doğ vu sir agi. ³² Om nabë Anutu kwa, og sêk nök berup vu ham los kwağ vesa besevah memedo teka geving ham rë.

³³ Anutu sën nevonğ behil ayod neggëp revuh lo nök bemedo geving ham pin. Yönon.

Paulus Nër Gägek Yoh Vu Alam Ngahisekë Bë Kwa Nevo Sir

16 Sa hevongin bē ham gwegin hil avëhnöd Poebe nivesa. In nevonğ huk meneloğ vu Kerisi-yi-alam vu Kengkrai. ² Geham kwamin bo Mehöböp begweko Poebe nök medo gev-

ing ham. In hil sën Anutu-yi-alam hil lo, og hil gevonğ ngaa nivesa nabë sënë. Log nabë maggin ti neggëp vu yi, og ham doğ vu yi. In nelok vu alam ngahisekë genelok vu sa ving.

³ Ham nanër sayeğ vu Priska luho regga Akwila nabë sa kwağ nevo luho. Luho sën alöö nehevong Kerisi Yesu yi huk timu lo. ⁴ Luho delok vu sa in gägek wirek. Su deneggöneng rë, gedus rak in bē luho denadiik doğ nah sa böğ rëğ ma. Lom su senğo ti kwağ vesa in luho rë. Gağ alam-yu-ngwë pin sën detu Kerisi-yi-alam lo denepisek in luho ving.

⁵ Geham nanër vu Kerisi-yi-alam sën denesupin sir loğ luho hir beggang medenelë Soda loğ lo geving nabë sa kwağ nevo sir.

Log ham nanër vu Epainetus sën sahëğ neving yi rot lo nabë sa kwağ nevo yi. Yi sën ggërin yi muğin betu Yesu yi mehö kesuu alam distrik Asia vahi pin lo.

⁶ Geham nanër vu Maria sën nevonğ huk niwëëk meneloğ vu ham sën Kerisi-yi-alam ham lo nabë sa kwağ nevo yi ving.

⁷ Geham nanër vu Adronikus luho Yunia sën alöö anër Bengö Nivesa rangah lo geving nabë sa kwağ nevo luho. Luho detu Kerisi-yi-alam muğin loğ mëm sa tamu, lob luho arëj loğ ya ving alam sinarë nyëdahis bē sir ggev.

⁸ Log ham nanër vu Amplias nabë sa kwağ nevo yi. Sa mehö saga, in alu atu Mehöböp yi hur.

⁹ Geham nanër vu Urbane, sën alu nehevong Kerisi yi huk lo nabë sa kwağ nevo yi,

geham nanër vu sa mehö Stakus geving.

¹⁰ Geham nanër sayeğ vu Apeles sën denenër bē nesepa loğ Kerisi yönon lo nabë sa kwağ nevo yi.

Gevu Aristobulas losho alam pin sën deneggëp ving yi loḵ yi beggang lo geving.

¹¹ Geham nanër vu Herodion sën alu he degwa timu lo, gevu Mehöböp-yi-alam sën denedo loḵ Narkisus yi beggang lo geving nabë saga.

¹² Log ham nanër vu Trupena luho Truposa sën luho denevong Mehöböp yi huk niwëëḵ lo geving, gevu Persis sën sahëḡ neving yi lo, in nevonḡ huk vu Mehöböp pangsen lo.

¹³ Geham nanër vu Rupus, mehö nivesa sën Mehöböp ggooïn yi raḵ in natu yi hur lo, nabë sa kwaḡ nevo yi, geham nanër vu ata sën vonḡ bë sataḡ ving lo geving.

¹⁴ Geham nanër vu alam pin sënë: Asunkritas, Plegon, Hermas, Patrobas, Hermes, gevu hil arid lo pin sën denedo ving sir lo nabë sa kwaḡ nevo sir.

¹⁵ Gevu Pilologus luho Yulia, gevu Nereus luho avëhnö, gevu Olumpas losho Kerisi-yi-alam pin sën denedo ving sir lo geving.

¹⁶ Ham najom* arimin sën Kerisi-yi-alam lo nemaj in Mehöböp-yi-alam ham, log Kerisi-yi-alam pin vu sënë denevong ḡaḡek semusen yök vu ham ving.

Alam La Bë Debasuh Kerisi-yi-alam

¹⁷ Arig lo, sa bë bër ham kwamin in alam sën denevongin bë debasuh ham bedekëpë ham lo. Denekeyëh Yesu yi ḡaḡek sën ham ḵo ggovek ya lo, om ham gweruu demimin vu alam nebë sënë!

¹⁸ In alam nebë sënë og su denevong hil Mehöböp Kerisi yi huk rë. Gaḵ malaj anonin ngaa aggagga pin sën nesemu hil navid lo mu gesu denejom sir ahon rë.

Yönon, nabë alam nijvesa su kwaj bo hir ḡaḡek medeseggi nivesa rë, og alam sagi hir ḡaḡek nengën los jeji rëḵ tetuhin sir. ¹⁹ Alam pin denḡo ham bengömin bë ham nesepa loḵ Anutu yi ḡaḡek, lob mëm sa kwaḡ vesa rot in ham. Rëḵ mu sa bë ham ngo jaḵ ngaa nivesa ni rot, geham su kwamin bo ngaa nipaya. ²⁰ Loḵ mëm Anutu sën nevonḡ behil ayod neggëp revuh lo baḵë Satan gevek na ham vahamin ḡebinë beham gwevonḡ rii jaḵ.

Hil Mehöböp Yesu Kerisi gevonḡ yi semusen nöḵ vu ham.

Alam Vahi Denër ḡaḡek Los Ahëj Nivesa Ya Vu Alam Rom

²¹ Log sa mehö Timoti sën alu nehevong huk loḵ ti lo nër bë kwa nevo ham ving. GeLusius lööho Yason lu Sospater sën yiḵ he degwa ti lo, yiḵ denenër nebë sagi ving.

²² Log sa Tertius,[†] sa hanḡo ḡaḡek sënë raḵ verup Paulus avi besa ḵevu ḵapiya sënë raḵ ngo nemaḡ. Sa hevong ḡaḡek yök vu ham bë sa kwaḡ nevo ham ving in Mehöböp-yi-alam hil.

²³ Log Gayus sën neḡin sa loḵ yi beggang agi losho Kerisi-yi-alam pin sën denesupin sir medenelë Soda loḵ ben lo, denenër bë kwaj nevo ham ving. Gehil arid Kwartus[§] luho Erastus, sën tu kuskus meneḡin kaunsor nyëḡ böp sënë hir monë lo denenër nebë sënë ving.

²⁴ [Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi semusemu nöḵ ḡëp geving ham pin. Yönon.]

Yiḵ Hil ḡaḵo Anutu Yö Ti Arë Jaḵ

²⁵ Hil ḡaḵo Anutu arë jaḵ na vavunë in yö yoh vu bë ḡadu ham meham sepa doḵ Yesu Kerisi yi Bengö Nivesa sën sa nanër lo. Mehönon su deneraḵ ḡaḡek sagi ni rë, gaḵ yö neggëp vunsën wirek

[†]16:22 Hil nanër arë sënë dok hil ayed nabë Gwee

[§]16:23 Hil nanër arë sënë dok hil ayed nabë See

wirek, rëk mëm gwëbeng sënë og Anutu tato yam rangah. ²⁶ Anutu sën yö nedo degwata lo yö nër meneggëp rangah, om sën he nanër gägek sënë rangah vu alam-yu-ngwë pin yoh vu sën alam-denenër-gägek-rangahsën dekevu wirek meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya vorot lo.

Anutu vong nebë sënë in bë alam-yu-ngwë degevonḡ geving medesepa doḵ yi aggata. ²⁷ Yiḵ Anutu timu sënë sën yi mehö los kwa yönon, om hil gäko arë jaḵ na vavunë degwata los degwata jaḵ Yesu Kerisi. Yönon.

Kapiya Sën Paulus Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Korint

1 Sa Paulus sën Anutu tato sa ggovék bē getunğ sa natu Yesu Kerisi yi sinarē lo. Sa nado ving hil arid Sostenes, ²balu ķevu kapiya sēnē yōk vu ham sën Anutu-yi-alam ham vu Korint aga. Vu ham sën Anutu ggooin ham raķ in bē ham natu Kerisi Yesu yi alam yohvu lo. Log nenēr ham bē ham Kerisi-yi-alam ving alam vu nyēğ pin sën denejom raķ vu hil Mehōbōp Yesu Kerisi lo. In hir Mehōbōp yi, gehil Mehōbōp yi ving. ³Hil Amad Anutu luho hil Mehōbōp Yesu Kerisi degevonğ semusën vu ham beham ayomin ġep revuh.

Paulus Kwa Vesa Vu Anutu

⁴Sa kwağ vesa in ham raķ buk vu Anutu in vonğ semusën vu ham degwa raķ Yesu Kerisi. ⁵Sa kwağ vesa vu Anutu rot in vonğ semusemu nğahiseķē rot vu ham, beham nenēr yi ġağek anon pin rangah los kwamin, geham raķ ġağek pin saga degwa ni. ⁶In he nēr Kerisi yi ġağek rangah vu ham wirek, lob ham raķ ni bē ġağek anon beham jom ahon. ⁷Om sën ham nēgin hil Mehōbōp Yesu Kerisi sën rēķ duk nom lo, geham su neraķ vu in Anon Vabuung yi semusemu ti rē. ⁸Gaķ Yesu Kerisi nejom ham ahon, om ham rēķ medo niwēēķ bena berup doķ Buk-tamusën, lob ġağek ti su rēķ ġep vu ham doķ buk sën hil Mehōbōp Yesu Kerisi duk nom lo rē. ⁹Anutu su mehō kwa luu in bē rēķ tetuhin ham rē, gaķ ggooin ham raķ in bē ham los Nalu Yesu Kerisi sën hil Mehōbōp lo medo los ayomin timu.

Kerisi-yi-alam Devasuh Sir

¹⁰Rēķ arig lo, hil Mehōbōp Yesu Kerisi vo niwēēķ vu sa, om sën sa bē ġejiin ham nabē ham gwevonğ nğaa nabē sēnē:

Ham pin gwevonğ ġağek ġep ti, geham su basuh ham. Gaķ ham medo jevuh ti los kwamin ġep ti, gayomin ġep ti. ¹¹In arig lo, Kloe yi alam denēr vu sa bē ham vasuh ham in ġağek la, beham ahēmin sengēn bōpata vu ham. ¹²Sa hanğō bē ham pin ti ti netateķin ham degwa nebē sēnē: La denenēr bē, “Paulus yi mehō sa!” Log ham vahi denenēr bē, “Apolos yi mehō sa!” Gela denenēr bē, “Pita yi mehō sa!” gela denenēr bē, “Kerisi yi mehō sa!” ¹³Ham nenēr nebē saga in va? Maķ Kerisi nevasuh yi? Ma sa Paulus sediik raķ kelepeķo* in bē sedoķ vu ham-a? Gemaķ ham ripek bēl raķ sa Paulus arēğ-a? ¹⁴Ma! Sa kwağ vesa vu Anutu in sën sa su nğō ripek ham rē, gaķ yīķ seripek Krispus luho Gayus luho luu mu. ¹⁵Om mehōti su yoh vu bē rēķ nanēr nabē ripek raķ sarēğ rē. ¹⁶E, kē, log seripek Stepanas losho venē lo nalu lo ving. Log maķ seripek mehōti ving ma va, sa kwağ virek. ¹⁷In Kerisi su vonğ sa yam in bē sejipek alam rē! Gaķ vonğ sa yam in bē sa nanēr yi Bengō Nivesa rangah vu ham. Su vonğ sa yam in bē sa nanēr mehōnon hir ġağek los kwaj rē, gaķ bē nabē sēnē, og maķ Kerisi yō vasap yi raķ kelepeķo* meris gedegwa main.

Kerisi Tato Anutu Yi Niwēēķ Vu Hil

¹⁸Alam sën bē malaj nama lo, og kwaj nevo kelepeķo* yi ġağek bē ġağek jeggin jeggin ganon ma. Rēķ mu hil sën Anutu nevonğin bē ġeķo hil nah lo, og hil naraķ ni bē kelepeķo* yi ġağek saga sën tato Anutu yi niwēēķ. ¹⁹In ġağek negğep loķ Anutu-yi-kapiya nebē:

“Sēķ dahun alam los kwaj hir ġağek, log sēķ ķevoh alam sën deneraķ ġağek bōp bōp degwa ni lo kwaj.”

²⁰Maķ alam los kwaj bōpata denedo tena? Galam-horek-yi denedo tena? Log alam-dob-yi sën denenēr ġağek nivesa los kwa in mehōnon degadu jaķ sir lo denedo tena? Ma! Anutu tato mehōnon

nebë saga pin bë hir gägek los kwa böp böp pin tu gägek kwa masën ganon ma. ²¹In Anutu mehö los kwa benerak ni bë mehönön sën denedo dob lo su deyoh vu bë kwaj bo bedenatök jak ag-gata sën geko sir nah vu yi lo rë gema. Om sën Anutu kwa vo aggata sënë bë he nanër Bengö Nivesa rangah in geko alam sën denevong ving lo nah vu yi, rëk ma gedelë bë gägek kwa masën. ²²Nebë sënë, lob alam Yuda nij wëek rot bë degelë ngaa böp, galam Grik denevongin bë denatök jak gägek böp böp los degwa, og mëm desepa dok. ²³Log he nanër gägek rangah bë Yesu diik rak kelepeko* in hil, rëk alam Yuda denelë bë gägek sënë su yoh vu rë om denepesuv nyëj rak, log alam Grik denelë bë gägek kwa masën gak su anon rë. ²⁴Gak hil sën Anutu ggooiin hil rak lo, hil Yuda los Grik, hil arak ni bë Kerisi tato Anutu ni-wëek los kwa vu hil rak sën Yesu diik rak kelepeko* agi.

²⁵Kë! Vong beKerisi diik lob mehönön denekuung bë Anutu og mehö kwa masën, rëk mu kwa sënë kesuu mehönön los kwaj böp pin kwaj. Log denekuung bë su niwëek rë, rëk mu niwëek sënë kesuu mehönön pin niwëek.

²⁶Kë! Log arig lo, ham kwamin bo rë. Anutu ko ham yam lob ham tu Kerisi-yi-alam, rëk alam-dob-yi su deneko ham ngahi rak medenenër ham bë ham alam los kwamin ma, ham ggev ma, ham los bengömin rë. ²⁷Gak alam sën alam vu dob denenër bë alam kwaj masën lo, saga Anutu ggooiin rak in bë gevong balam los kwaj nij namum. Log alam sën alam vu dob denenër sir bë sekëj masën lo, saga Anutu ggooiin sir rak in bë dahun mehönön los niwëek vu dob. ²⁸Log ggooiin alam sën alam-dob-yi denelë sir paya nebë ngaa meris lo rak. Neggooiin alam sën detu ngaa meris vu dob lo rak in bë kevoh alam sën denenër bë sir alam-los-bengöj lo na.

²⁹Vong nebë sënë in bë mehöti su geko arë jak gëp Anutu mala.

³⁰Log Anutu supin ham yah ving Kerisi Yesu in bë bo kwa vu hil. Log vo kwa vu hil in bë hil gevong ngaa pin niröp behil natu yi alam lob rëk geko hil nah vu yi. ³¹Nebë sënë, om hil gevong noh vu gägek sën dekevu meneggëp loğ Anutu-yi-ğapiya lo nebë, “Mehöti bë napisek, og napisek in Mehöböp timu.”

Paulus Kevu Kelepeko Yi Gägek

2 Lob arig lo, wirek seyök vu ham be-senër Anutu yi gägek anon vu ham, lob sa tatekin gägek sepëp sepëp gesa su nër gägek nebë mehönön los kwaj ti mevo maggin vu ham rë. ²Sa kwağ nevo loğ ayoğ nebë buk sën sa medo geving ham lo, og sa su rëk kwağ bo ngaa ngwë rë, gak sëk kwağ bo Yesu Kerisi yö timu gesëk kwağ bo nabë diik rak kelepeko*. ³Lob seyök nado ving ham, rëk sa su yoh vu rë, lom sehönengin ham gesa nehelëk rot. ⁴Log gägek los Bengö Nivesa sën senër rangah vu ham lo, saga sa su nër nebë mehö los kwa in bë bo bël dok ham rë, gak senër los ayoğ ggönengsën rëk mëm Anon Vabuung vo niwëek vu sa gägek. ⁵Sa hevong nebë sënë in bë mehönön hir gägek los kwa su gërin ham beham ayomin na timu vu Yesu, gak yik Anutu yi niwëek timu gevong beham ayomin na timu vu yi.

Anutu Yi Anon Vabuung Nevo Kwa Vu Hil

⁶Yönon, alam sën denerak Anutu yi gägek degwa ni ggovek ya lo, og mëm he nanër gägek degwa böp böp vu sir. Gak he su netatekin degwa rak kwa dob yi rë, gehe su netatekin degwa rak alam ggev los bengöj vu dob sënë kwaj rë. In malaj rëk nama lo. ⁷Gak he nanër Anutu kwa rangah. Wirek gägek los kwa sënë neggëp vunsën loğ buk sën Anutu su tung dob rë lo rot. Log yö ggooiin

ğagek sënë raḵ in bē semu hil jaḵ behil medo malad-tumsën. ⁸ Alam ggev los bengöj vu dob sënë ti su raḵ ğagek sënë degwa ni rē. Gaḵ bē dejaḵ ni, og su rēḵ degeḵo Mehöböp los arē böpata sënë bedengis yi jaḵ na ḵelepeḵo* rē. ⁹ Rēḵ mu he nanēr ngaa sën dekevu meneggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebē:

“Ngaa sën mehöti su lē raḵ mala los ngo loḵ ya nenga rē lo, genḡaa sën mehōnon su kwaj vo loḵ ayoj muḡin rē lo, og ngaa saga Anutu yō nero vorot vu alam sën ayoj neya timu vu yi lo, om rēḵ natu hir ngaa.”

¹⁰ Ğagek sënë neggēp vunsën rēḵ Anutu vonḡ yi Anon Vabuung yam in bē tateḵin degwa vu he. In Anon Vabuung neraḵ ngaa pin degwa ni venuh generaḵ Anutu ayo los dahis ni ving. ¹¹ Mehö re neraḵ ngwē ayo ni? Ma! Mehö sën lo yō anon sën nedo loḵ yi lo, saga sën neraḵ ni. Lob mehöti su raḵ Anutu ayo ni rē nebē saga, gaḵ yīḵ Anutu yi Anon Vabuung yō timu raḵ ni. ¹² Ngaa dob yi su vo kwa vu he rē, gaḵ Anutu yi Anon Vabuung yam vu he in bē tateḵin ğagek nivesa vesa pin sën Anutu vonḡ vu he lo. ¹³ Tateḵin vu he lom sën he nanēr rangah. Gaḵ he su nanēr ğagek sën he nehaḵo ggēp mehōnon kwaj lo rē. Anon Vabuung yō tahu he loḵ ğagek sën he nanēr-ē, behe netateḵin ğagek raḵ Anutu yi ngaa vu alam sën Anon Vabuung nedo loḵ sir benetateḵin kwaj lo. ¹⁴ Rēḵ mu alam sën Anon Vabuung su nedo loḵ sir rē lo, og su denebē nengaj vu Anon Vabuung yi ğagek rē. In kwaj nevo ğagek sënë bē ngaa meris gesu deyoh vu bē dejaḵ ni rē, gaḵ Anon Vabuung yō timu yoh vu bē tateḵin degwa vu hil. ¹⁵ Mehöti sën Anon Vabuung nedo loḵ yi lo, og neseggi ngaa pin meneraḵ ni bē ngaa nivesa ma ngaa nipaya, rēḵ mehöti sën Anon Vabuung main yi lo, og su yoh vu bē seggi

mehö sënë rē. ¹⁶ Sagaḵ yönon, in Anutuyi-ḵapiya nēr bē:

“Mehöti su yoh vu bē jaḵ Mehöböp ayo ni benanēr in yi gebo kwa ngwē vu yi rē.” Rēḵ mu Kerisi vo kwa vu he behe nesepa loḵ.

Alam Sën Detu Hur Medeneloḵ Vu Kerisi-yi-alam Lo Detu Anutu Yi Hur Ving

3 Lob arig lo, wirek sa su yoh vu bē nanēr ğagek vu ham nabē sën sa nanēr vu alam sën Anon Vabuung nedo loḵ sir-ē rē. Gaḵ sa nanēr vu ham nebē sën sa nanēr vu alam dahis, in ham ngo nahën nedo ngöḵ ngöḵ nebē hurmahen in Kerisi yi ğagek. ² Sevo rur vu ham mu gesa su vet ham raḵ nos niwēēk rē in ham su yoh vu rē. Log gwēbeng ving, bē sa ğevong, og ham ngo nahën geham su yoh vu rē, ³ in ham ngo nahën nesepa loḵ ngaa dob yi pin. Ham ayomin nesis yi geham nepemēḡin ham, lom ham nevong sënë nebē alam sën denesepa loḵ ngaa dob yi lo los alam dahis. ⁴ Ham vahi nenēr nebē, “Paulus yi mehö sa!” Log ham vahi nenēr nebē, “Apolos yi mehö sa!” Ngaa nebē sënë tato bē ham alam dahis. ⁵ Ham kwamin bo nivesa rē nabē Apolos sënë yi va? Gesa Paulus sënë sa va? Ma! Yīḵ aluu hur meris mu rēḵ Mehöböp vo huk ggelek aluu. Nebē sënë lob alu anēr Bengö Nivesa vu ham beham ayomin ya timu vu Anutu. ⁶ Sënë nebē sa nevaroh nos vē, gApolos nepevuh bēl loḵ, rēḵ mēm Anutu nevong banon neraḵ. ⁷ Om mehö sën nevaroh nos vē lo su los bengö rē. Gemehö sën nepevuh bēl loḵ lo bengö ma ving. Gaḵ yīḵ mehö sën nevong benos anon neraḵ lo, saga Anutu sën mehö-los-bengö. ⁸ Lob mehö sën nevaroh nos vē lo luho mehö sën nepevuh bēl loḵ lo yīḵ deneggēp ti. Lob luho rēḵ degeḵo nyēvewen doḵ ti noh vu hir huk sën denevong lo.

⁹In alu nalok vu he benehevong Anutu yi huk timu, geham nebë Anutu yi huk. Ham nebë beggang sën Anutu nelev.

Alam Sën Detu Hur Medenelok Vu Kerisi-yi-alam Lo Sir Nebë Kamuda

¹⁰Anutu vo semusën vu sa bevong sa nebë kamuda los kwa, om sën sa varah mudeng degwa luk ya ham nyëg ggovek ya. Lok mëm mehö ngwë nelev beggang rak ya mudeng sënë vavunë. Rëk mu sa nanër nabë alam sën dedev lo, og degegin sir nivesa bededev beggang niröp. ¹¹Ham beggang yi mudeng sogek sën nare ya vorot lo, saga Yesu Kerisi. Gak mehöti su yoh vu bë dev mudeng ngwë duk na geving kesuu ti sënë rë. ¹²Lob bë mehöti dev beggang jak mudeng sënë, og mak dev jak goor, los seriva, gegelöng malangeri, ma kele, gesëh, ma gus, ¹³og hir huk rëk natök rangah vu Buk-tamusën behil galë nabë nivesa ma ma. Anutu rëk seggi huk pin nabë sën nengwah lok beggang meseggi ngaa niyes los niwëëk. ¹⁴Om nabë mehöti yi huk sën nelev rak mudeng agi nivesa, og yi huk sagi yö rëk gëp rot, lob natök jak nyëvewen nivesa. ¹⁵Rëk mu nabë huk sën nelev rak mudeng agi lo natu ngaa meris bemala nama na nabë sën nengwah lok beggang begga ngaa niyes pin lo, og su rëk geko nyëvewen nivesa jak rë. Gak rëk medo mala-tumsën mu nabë mehöti sën hil hetah yi vër lok nengwah lo.

Kerisi-yi-alam Detu Anutu Yi Dub Vabuung

¹⁶Om ham jak ni nabë ham tu Anutu yi dub vabuung, lob yi Anon Vabuung nedo lok ham. ¹⁷Nebë sënë om bë mehöti gevong paya vu Anutu yi dub vabuung og Anutu rëk kevoh yi. In Anutu yi dub og vabuung, lob ham tu yi dub.

Hil Su Gako Mehönon Arëj Jak

¹⁸Ham su gwekuung in ham! Nabë ham ti kwa nevo nebë yi mehö los kwa böp benerak dob sënë yi ngaa pin degwa ni, og gërin yi natu mehö los kwa masën gökin in Anutu bo kwa vu yi bemëm natu mehö los kwa yönon. ¹⁹In Anutu nelë kwa dob-sënë-yi nebë ngaa kwa masën. Yoh vu sën dekevu meneg-gëp lok Anutu-yi-kapiya lo nebë, "Vong balam-los-kwaj-böp kwaj los hir ngaa kuungsën aggagga tu jaheng besis sir." ²⁰Log dekevu meneggëp lok Anutu-yi-kapiya ving nebë, "Mehöböp rak alam-los-kwaj-böp kwaj ni nebë ngaa meris." ²¹Om ham su basuh ham menapisek in mehönon ti ti sën detu ggev medenegin ham lo, in ggev lu ngaa pin og detu ham ngaa. ²²Paulus lu Apolos, gePita, gedob sënë, gemala-vesasën, gediiksën, gengaa sën nedo gwëbeng agi, gengaa sën rëk berup vu tamusën. Ngaa pin sënë detu ham ngaa. ²³Log ham tu Kerisi yi ngaa, geKerisi tu Anutu yi ngaa.

Mehöböp Yö Neseggi Yi Alam-huk-yi

4 Ham kwamin bo he nabë Kerisi yi hur huk-yi he los Anutu yi ggev he sën he netatekin yi gägek vunsën degwa. ²Lob alam ggev lo og gägek rak sir meneggëp bë degevonng hir mehöböp yi huk niröp rot. ³Rëk nabë ham ma, mehönon vahi deseggi sa medenanër nabë sa nehevong huk paya, og sagak ngaa meris. Gesa ving, sa su ngo neseggi sa huk benanër nebë sa nehevong paya rë. ⁴Yönon, sa su rak ni bë ngaa nipaya ti neggëp vu sa rë, rëk mu sa su yoh vu bë nanër nabë sa mehö nigöröp rë. Gak Mehöböp yö timu yoh vu bë seggi sa menanër. ⁵Om ham su nanër mehönon namugin nabë sir nivesa ma nipaya. Gak gëp rot geMehöböp duk nom rë. Duk nom lom mëm rëk gevong ngaa pin sën neggëp vunsën lok malakenu lo natök

nam rangah, lob rëk alam pin ayoj tato yi nam rangah. Lob vu buk saga Anutu rëk bo nyëvewen vu hil noh vu huk sën hil nehevong lo.

Alam Korint Yö Deneko Arëj Rak

⁶ Arig lo, sa tahu gägek sënë rak alu Apolos mu, in bë ham kwamin bo bejak ni rëk mëm ham gwelë mehönnon pin nabë saga geving. Om ham su kweyëh gägek sën dekevu meneggëp lo Anutu-yi-ka-piya lo bë, “Ham ti su geکو mehö ngwë arë jak gedahun mehö ngwë arë.”

⁷ Re vong hong begetu mehö los arë? Log hong va yö neggëp vu hong vorot gAnutu su vo vu hong rë? Om nabë geneکو vu Anutu yö timu, loک nebë va sën geneکو arëm rak bë ngo getu ngaa pin sënë ala-ë? ⁸ È kè! Ham ahëmin pup ya? Geham tu alam los ayomin ggovek ya? Geham kwesuu he getu Anutu-yi-alam los bengömin ggovek ya? Oga! Nabë ham tu yi alam los bengömin yönon, og mëm nivesa! In mëm he natu yi alam los bengömin geving ham behil gëgin alam doک ti. ⁹ Sa kwaگ nevo nebë Anutu maک tung he sinarë nado nebë alam sën denedo yah deminë lo, behe tu alam meris meris. Yik nebë sën alam denenër bë he nadiik lo, lob bë dengis he jak alam pin malaj, mehönnon gangër geving.

¹⁰ Alam-dob-yi denenër he nebë he alam kwamin masën in he tu Kerisi-yi-alam, gaک mëm ham saga nesepa loک Kerisi betu alam los kwamin. He su ayoh vu rë, gaک hameک alam los nimin wëëk. Hameк alam los bengömin, gaک denelë he bë he alam nimin paya. ¹¹ Yönon, he medo nadiikahëmin los ayomin neven in bël, gehe narak vu in tob lu ngaa yö vu buk agu rot beberup gwëbeng. Alam denepesu nemaj gedeneketul he, gehe bömin sën he medo revuh doк lo ma. ¹² Gehe ngo nehevong huk böp rot

rak nemamin in doк vu he. Gedenenër pelë rak he, rëk he najom rak in sir bë Anutu semu sir. Denedeginengin ngaa maggin rak he, rëk he nehalë sir mu. ¹³ Deneko gägek nipaya rak he, rëk he nanër gägek ahë yes yah vu sir. Gedenenër he nebë dob sënë yi sengo sengo nipaya he, log denelë he nebë alam hir kale kale sën denekeкël ya nedo nenga lo. Rot beberup gwëbeng.

Alam Korint Detahu Paulus Yi Aggata

¹⁴ Sa su kevu ka-piya sënë in bë geving beham nimin namum rë. Gaк sa kwaг vongin ham in sa naluг lo ham, lom sa bë bo horek vu ham. ¹⁵ Bë hil natevin alam sën detahu ham loк Kerisi yi gägek lo, og hil rëk natevin sir ngahiseкë rot, rëk mu ham amamin su ngahiseкë nebë saga rë. Gaк yik sa sën sa nanër Kerisi Yesu yi Bengö Nivesa vu ham nyëdahis, om sën sa nebë ham amamin soгëk. ¹⁶ Om sën sa nanër vu ham niwëëk bë ham sepa doк sa vahaг. ¹⁷ Ham nebë sa naluг lo ham, om yik rak degwa saga sën sa hevong Timoti yöк vu ham. Sa haко yi yom vu Kerisi betu sa naluг, om sën sahëг neving yi pangsën rot in neggureк Mehöböp babu yönon. Om rëк bër ham kwamin in ngaa sën sa nesepa loк in setu Kerisi yi hur lo göк nahin. Yik senër ngaa sën sa nanër vu Kerisi-yi-alam pin yoh vu nyëг pin bë desepa doк lo. ¹⁸ Maк ham la denekuung bë maк sa su rëк nöк vu ham rë, lom deneko sir rak bë sir gayeheng. ¹⁹ Rëк mu nabë Mehöböp ngoгëk, og sëк nöк vu ham pevis bemëm sejaк alam sën deneko sir rak lo nij wëëk ni, gesa su rëк göneng in hir gägek rë. ²⁰ In gägek meris meris su netato Anutu yi nyëг rangah rë, gaк hil sepa doк megevong banon jak og mëm. ²¹ Ham vongin bë sa geving nabë tena? Ham bë sa gaко begö benök vu ham-a? Ma ham bë sa kwaг paya in ham besa nahub nöк-a?

Alam Korint Ti Vong Baggëb

5 Sa hanço bë ham ti nevongë baggëb, lob baggëb sënë og nipaya rot balam dahis deneggönengin gesu deyoh vu bë degevonğ rë. Gägek lo nebë mehötî kô ama venë.** ²Om mağ ham ngo nahën neko ham rağ-a? Maam ham dahun ham genimin namum! Gemaam ham gwetii mehö sën nevongë ngaa nebë aga na gesu medo geving ham! ³Yönon, sa nado adingnë rëğ sa kwağ nevo ham. Lob vong bë sa nado ving ham yönon besa hanço mehö sën nevongë ngaa agi yi gägek ggovek ya. ⁴Lob sa kwağ nevo nebë sënë: Ham ngupin ham jağ hil Mehöböp Yesu arë, lob ham kwamin bo nabë sa nado ving ham beham nimin wëëk, log Mehöböp Yesu rëğ bo niwëëk vu ham geving. ⁵Gemëm ham gwetii mehö sënë na vu Satan in navi gesang gedëëin ngaa nipaya na. Hil gevongë nabë sënë in mëm gërin yi nom vu Anutu, lob Anutu geğo anon nom doğ Mehöböp yi buk vu tamusën.

Alam Korint Degetii Mehö Nipaya Na

⁶Ham neko ham rağ sënë og ngaa nipaya, ma ham su rağ ni rë? Yiist* og yiğ mahen teka rëğ nevongë brët böpata menerig. ⁷Om ham gwetë yiist* muğeng na geham natu brët mewis sën yiist* su loğ nedo rë lo. In Kerisi tu sipsip Buk-ggöksën-yi* bediik in natu hil seriveng. ⁸Nebë saga om hil galë Buk-ggöksën-yi* gehil su najom yiist* muğeng ahon, in yiist* saga og aggata nipaya yi benipaya rot. Gağ hil gağo brët sën yiist* main lo natu hil nos Buk-ggöksën-yi*. Brët sënë nebë hil natu alam-gägek-niröp-yi loş nanër gägek anon mu.

⁹Log sa kevu loğ kapiya ngwë sën sa kevu yök vu ham wirek lo nebë ham su gwa jağ alam sën denevonğ baggëb lo.

¹⁰Sa su nër bë ham gweruu demimin vu alam pin vu dob sënë sën denevonğ baggëb lo rë, gevu alam sën malaj anonin mehö ngwë hir ngaa lo rë, gevu alam hodeğ los alam sën denesepa loğ anutukuungsën lo veröğ yi rë. Nabë ham gwevu alam nabë sënë na veröğ yi, og ham rëğ gwevu dob sënë gena medo tena? ¹¹Rëğ gägek sën sa kevu yök vu ham lo degwa nebë sënë: Nabë Kerisi yi mehötî gevongë baggëb ma, mala anonin mehö ngwë hir ngaa ma, nesepa loğ anutu-kuungsën ma, nenër gägek nipaya ma, nenum menekeyevin ma, neko mehö ngwë hir ngaa, og ham su bengwëng geving yi! Gağ gëp beham su gwa nos geving yi. ¹²Sa su tu jaas in bë ganço alam dahis hir gägek rë gağ ma, rëğ Kerisi-yi-alam og mağ ham yoh vu bë gwengö hir gägek bejağ nij. ¹³Gağ alam sën denedo nenga lo, og Anutu yö rëğ genço hir gägek. Rëğ mu ham gwetii mehö nipaya sënë na in ham, nabë sën dekevu meneggëp loğ Anutu-yi-kapiya lo.

Kerisi-yi-alam Su Degevonğ Kot Vu Ariğ

6 Log sa hanço bë ham alam vahi hir gägek neggëp vu ariğ lo vahi sën Kerisi-yi-alam lo, lob deneya vu alam dahis sën detu jaas lo in bë degenço hir gägek. Sagağ su yoh vu rë. In Kerisi-yi-alam teta denedo vu ham bedeyoh vu bë degenço gägek medeseggi, om nebë va sën nij nelëlin sir-ë? ²Hil sën Anutuyi-alam hil lo hil rëğ ganço alam-dob-yi pin hir gägek vu tamusën, ma ham su rağ saga ni rë? Yönon, ham rëğ gwengö mehönon pin hir gägek, om mağ ham yoh vu bë gwengö gägek mahen mahen nabë saga megwero! ³In hil rëğ ganço angër hir gägek geving, om hil ayoh vu rot bë ganço ngaa dob sënë yi gägek

**5:1 Sën Paulus nër bë ama venë lo, og mağ nër rağ ama venë ngwë tamusën.

meris meris pin. ⁴Loḵ nebë va sën ham ḡaḡek neggëp vu ham rëḵ ham neya vu alam sën denedo nenga in Kerisi-yi-alam lo in bë degenḡo ham ḡaḡek-ë? ⁵Sa ḡevu ḡaḡek sënë in bë ham nimin namum! Ma ham mehöti su los kwa menedo in bë genḡo ham ḡaḡek rë? ⁶Om sën ham ti nenër ngwë, lob luho denepevis medeneya vu alam sën su denesepa loḵ Kerisi rë lo in bë degenḡo luho hir ḡaḡek-ë?

⁷Yönon, bë ham gwevonḡ ḡaḡek vu arimin, og saga ham vonḡ paya beham vës vorot. Gaḵ bë ham arimin ti gevonḡ paya vu ham rëḵ ham nanër nabë, “Ggovek, ḡaḡek ma!”, og sagak ham nevonḡ nivesa. Genabë ham arimin la degekuungin ham medegodeḵ ham ngaa, rëḵ ham gwelë sir mu, og sagak nivesa. ⁸Rëḵ ma geham ngo nevonḡ paya vu ngo arimin sën Kerisi-yi-alam sir lo beham nekuungin sir genehodeḵ hir ngaa! ⁹Alam sën denevonḡ ngaa nipaya lo su rëḵ arëj in Anutu-yi-nyëḡ rë. Ma ham su raḵ ḡaḡek sënë ni rë? Alam sën denevonḡ baggëb, galam sën denesepa loḵ anutu-kuungsën lo, galam sën nij nelëlin reggaj los venëj geya denevonḡ baggëb vu maluh los avëh ngwë lo, gemaluh sën ahëj neving ngaa nebë avëh bedenevonḡ ngaa nimumsën vu maluh ngwë lo, ¹⁰galam sën denevonḡ hodeḵ lo, galam sën malaj anonin mehö ngwë hir ngaa lo, galam sën denenum medenekeyevin lo, galam sën denenër pelësën lo, galam sën denëḡo mehö ngwë hir ngaa jeggin lo. Ham su gwekuung nabë alam sën rëḵ arëj in Anutu-yi-nyëḡ, gaḵ rëḵ nama! ¹¹Lob ham la denevonḡ nebë sënë wirek, rëḵ Anutu ripek ham ggovek ya beggootin ham rak beḡo ham yah tu yi ngaa, lob nër ham ggovek ya nebë ham alam yohvu. Hil Anutu vonḡ nebë sënë raḵ yi Anon Vabuung gedegwa raḵ Mehöböp Yesu Kerisi.

Hil ḡaḡo Anutu Arë Jaḵ Jaḵ Hil Navid

¹²Yönon, ngaa pin og yoh vu bë sa ḡevonḡ! Rëḵ mu ngaa pin su rëḵ doḵ vu sa rë. Kë', ngaa pin og yoh vu bë sa ḡevonḡ! Rëḵ mu sa su rëḵ ḡevonḡ ngaa ti benatu sa alaḡ in gëgin sa rë. ¹³Yönon, noseḵ hil ahëd ḡevus yi ngaa gehil ahëd ḡevus neggëp in bë hil aḡa nos, loḵ tum Anutu rëḵ kevoh luhoho na doḵ ti. Rëḵ mu hil navid su neggëp in bë hil ḡevonḡ baggëb rë, gaḵ yik Mehöböp yi ngaa, geMehöböp tu hil navid ala. ¹⁴Anutu nër beMehöböp kedi raḵ bevuu alam-diiksën ya, lob niwëëk saga sën rëḵ gevonḡ behil rëḵ kedi jaḵ geving nabë saga. ¹⁵Maḵ ham raḵ ni bë ham navimin tu Kerisi navi len ti ti lo? Om maḵ yoh vu bë sa kehe Kerisi navi len ti vër meḡevonḡ natu avëh baggëb navi len ti? Ma! Su yoh vu rë! ¹⁶Ma ham su raḵ ni rë? Mehöti luho avëh baggëb ti bë degodeḵ sir og yik luho detu anon timu nebë saga, in Anutu nër ḡaḡek menare vorot raḵ maluh los avëh bë, “Bë degehov sir og detu anon timu!” ¹⁷Rëḵ mehöti sën ga jaḵ Mehöböp lo og yik luho anon timu. ¹⁸Om ham nimin dëlin baggëb gebeya in. Ngaa nipaya vahi pin sën mehönon denevonḡ lo, og neggëp nenga in navij, gaḵ mehöti sën gevonḡ baggëb lo, og vonḡ paya vu yö navi. ¹⁹Ham navimin tu Anon Vabuung yi dub vabuung, ma ham su raḵ ni rë? Anutu vonḡ yök vu ham ggovek ya benedo loḵ ham ayomin, geham navimin su ala ham rë gaḵ Anutu. ²⁰In baḡo ham yom raḵ ngaa böpata rot beham tu yi ngaa, om ham gweḡo Anutu arë jaḵ, jaḵ ham navimin.

Maluh Los Avëh Degeḡo Sir Nabë Sënë

7 Mëm sa bë ḡevu ḡaḡek doḵ nah tepëḵ sën ham kwevu loḵ ham ḡapiya lo. Nabë mehöti gëgin yi gesu geḡo avëh rë, og mëm nivesa. ²Rëḵ mu baggëb neggëp, om alam pin degeḡo venëj natu sir,

gavëh pin dejak reggaj natu sir. ³ Maluh navi tu venë yi ngaa, om su nanërin yi. Log avëh nebë saga, navi tu regga yi ngaa om su gulin yi. ⁴ Avëh su tu navi ala rë, gak regga tu ala. Gemaluh nebë saga, maluh su tu navi ala rë, gak venë tu ala. ⁵ Melu ko ham om ngwë su geruu demi vu ngwë begulin navi. Yönon, nabë melu najoo gägek dok ti nabë melu gulin navimin dus ti gemelu medo menajom jak vu Anutu rë, og mëm nivesa. Lok mëm tum melu medo dok ti gök nahin, in nabë nama og melu su yoh vu bë rëk najom ham ahon rë geSatan rëk pelëpin meluu. ⁶ Sengo kwağ nevo gägek sënë besa kevu yök vu ham, gak su horek soğek ti rë, ⁷ in sa bë alam pin demedo maluh bu los avëh bu nabë sën sa. Rëk mu Anutu vo niwëek ggelek alam yoh vu yö kwa. Gadu mehö ngwë rot bevo huk vu sir bë demedo avëh bu, ma maluh bu, rëk vo huk ngwë vu mehö ngwë om su deyoh vu bë demedo bu rë.

⁸ Log sa bë nanër gägek ti vu alam sën nahën gesu deneko sir rë lo, gevu avëh alov nabë: Bë demedo nabë sa, og mëm nivesa. ⁹ Rëk mu nabë su deyoh vu bë denajom sir ahon rë, og maam degeko sir. In nabë degeko sir og nivesa, in rëk ayoj gurekin sir rot begevong paya vu sir.

¹⁰ Log sa bë nanër gägek ti vu maluh los avëh sën denejom nemaj ggovek lo, rëk su sengo sa horek rë gak Mehöböp yi horek. Nabë: Avëh su gevu regga! ¹¹ Gak nabë gevu regga, og yö medo meris. Gak nabë nama, og luho regga degero gägek genah vu yi gökin. Gemaluh su juuk venë nabë saga! ¹² Log gägek vahi sënë og sengo nanër, gak su Mehöböp yi gägek rë. Nebë: Nabë hil arid ti venë su ayo neya timu vu Kerisi rë, rëk avëh sënë ahë ving bë medo geving yi, og hil arid sënë su juuk yi. ¹³ Log nabë avëh ti regga su ayo neya timu vu Kerisi rë, rëk maluh sënë ahë ving bë medo geving yi, og su gevu regga. ¹⁴ In

ham rak ni, mehö sën su ayo neya timu vu yi rë lo tu Anutu yi ngaa, in luho venë detu anon timu, log avëh sën su ayo neya timu vu yi rë lo tu Anutu yi ngaa, in luho regga detu anon timu. Gak bë nama, og naluj lo rëk nabë alam dahis, rëk ma gedetu vabuung. ¹⁵ Rëk nabë ngwë sën su ayo neya timu vu Yesu rë lo nidëlin ngwë og ggovek. Horek ti su değinen-gin hil arid ma avëhnöd sënë benërin rë, gak gevu genah. Rëk mu Anutu vongin bë ham medo revuh. ¹⁶ Hong avëh! Mak geyoh vu bë gedok vu reggam benatu Kerisi yi mehö ma ma? Su gerağ ni rë! Gehong maluh! Mak geyoh vu bë gedok vu venëm benatu Kerisi yi avëh ma ma? Su gerağ ni rë! Om melu su gwetah ham vër pevis rë.

Ham Medo Nabë Sën Ham Nedo GAnutu Ggoin Ham Rak Lo

¹⁷ Rëk mu ngaa sën Mehöböp vo ggelek ham ti ti lo, gehuk sën ham nedo lok bAnutu ggoin ham rak beham tu yi ngaa lo, og ham ngo medo nabë saga. Sa nehevong horek nebë sënë vu Kerisi-yi-alam yoh vu nyëğ pin. ¹⁸ Nabë mehöti rah* navi ggovek lok mëm Anutu ggoin yi rak betu yi ngaa, og saga su gero navi nah bebun. Log nabë mehöti su rah* navi rë rëk Anutu ggoin yi rak betu yi ngaa, og su gerağ* navi, gak medo nabë sën nedo vorot lo. ¹⁹ In sën hil gerağ* navid lo, og yik ngaa meris. Gesën hil su gerağ* navid rë lo, og yik ngaa meris ving. Gak bë hil sepa dok Anutu yi gägek og mëm ngaanon. ²⁰ Om ham gwevong noh vu ngaa sën ham medo nevong bAnutu ggoin ham rak tu yi ngaa lo. ²¹ Nabë mehöti bago hong megetu yi ngaa in gwevong huk vu yi meris, lok Anutu ggoin hong rak megewërin hong yah vu yi, og yik ggovek gesu kwam paya in hong, gak malam sepa hong huk saga megwevong. Rëk mu nabë genatök vu aggata geneggëp meğeyoh vu bë gebo hong

vër in hong ala sën deginengin hong lo, og mëm nivesa. Gebo hong vër in nema bengo gwegin hong. ²² In mehõ sën tu mehõ ngwë yi ngaa lo, og Mehöböp ggooïn yi rak in bë natu Mehöböp yi mehõ los arë. Log mehõ los arë sën Anutu ggooïn yi rak lo, og ggooïn yi rak in bë mehõ saga su rëk gëgin yi gökin rë, gak natu Kerisi yi ngaa. ²³ Anutu baço ham yom rak ngaa böpata, om ham natu yi ngaa geham su natu mehõ ngwë hir ngaa mededëginengin maggin jak ham. ²⁴ Arig lo, ham malamin sepa huk sën ham nevong wirek gAnutu ggooïn ham rak tu yi ngaa lo.

Gagak Rak Maluh Los Avëh Sën Denedo Bu Lo

²⁵ Log ham lok tepëk in avëh avö vu sa lok ham kapiya nebë, “Yoh vu bë dejak maluh ma nama?” Mehöböp su tatekin ngaa saga vu sa rë, rëk mu vo semusën vu sa in bë sa gevong yi huk nivesa, om sa bë nanër sengo sa gagëk ti jak avëh avö lo. ²⁶ Sa kwağ nevo bë: Vu buk sagi ngaa maggin netök vu hil, om maam ham ngo medo bu nabë sën ham nedo gwëbeng agi. ²⁷ Nabë gëko avëh ggovek, og su kwam bo nabë gejuuk yi. Gak nabë su gëko avëh rë, og su gesero avëh nabë gweko. ²⁸ Rëk mu nabë gweko avëh, og su gevong ngaa nipaya rë. Genabë avëh avö jak maluh, og su vong ngaa nipaya rë. Gak mu maluh los avëh sën denëko sir lo, og rëk degeko maggin vu dob sënë, lob sa bë ngaa nebë sënë su natök vu ham.

²⁹ Arig lo, sa nanër nebë sënë vu ham in buk dus rak. Om alam sën los venëj lo degevonğ huk vu Mehöböp nabë alam sën venëj ma lo. ³⁰ Galam sën denesu in hir heljeng lo degevonğ huk vu Mehöböp nabë alam sën su denesu rë lo. Galam sën denepisek in ngaa nivesa tök vu sir lo, degevonğ huk nabë alam sën su denepisek rë lo. Galam sën denebaço

ngaa lo degevonğ huk vu Mehöböp nabë alam sën hej kupek ma lo. ³¹ Galam sën denevonğ huk in ngaa dob yi lo, og su degelë ngaa dob yi nabë hir ngaanon. In hil arak ni bë dob sënë rëk pekwë yi menatu agga ngwë jak yönon.

³² Sa niğ lël bë ham su kwamin na ngahi. Mehöti sën su neko avëh rë lo, og kwa neya vu Mehöböp yi huk timu in bë Mehöböp kwa vesa in yi. ³³ Gak mehõ sën neko avëh lo, og kwa neya vu ngaa dob yi in bë venë kwa vesa in yi, ³⁴ lob kwa neya luu luu. Gavëh bu ma avëh avö, og yoh vu bë kwa na vu Mehöböp yi huk timu megevonğ huk in bë navi los ayo yö gëp niröp. Gak avëh sën nerak maluh lo, og kwa neya vu ngaa dob yi benevonğ huk in bë regga kwa vesa in yi. ³⁵ Senër gagëk sënë in bë dok vu ham beham medo nivesa. Sa su hevong in bë deginengin ham rë, gak sa bë ham medo niröp begwevonğ Mehöböp yi huk noh vu buk, gengaa ngwë su gëko ham kwamin seggi.

³⁶ Nabë mehöti kwa neya luu luu bë mak nevong paya vu nalu in nedo rot bavëh bu rak, gak ahë ving bë jak maluh rëk ma gedenejom yi ahon rot, og maam mehõ sënë gevong noh vu yö kwa. Nabë gevong bavëh avö sënë jak maluh, og ggovek, mehõ sënë su nevong ngaa nipaya rë. ³⁷ Rëk mu nabë ngaa ti su vong newa newa lok yi rë gesu kwa neya luu luu rë, gak ayo niwëek genër vorot bë nalu yö medo bu, og yik ggovek, nevong nivesa. ³⁸ Nebë saga om nabë mehöti gevong menalu jak maluh og nivesa. Log mehöti bë najom nalu ahon gesu jak maluh rë, og nivesa rot. ³⁹ Nabë avëh ti regga yö nahën nedo mala vesa, og mala sepa regga timu. Rëk mu nabë regga nadiik gevongin bë jak maluh ngwë, og jak. Rëk mu jak maluh sën nesepa lok Mehöböp lo ti. ⁴⁰ Rëk mu sengo kwağ nevo nebë: Nabë medo meris, og rëk kwa vesa rot. Lob sa kwağ nevo nebë Anutu

yi Anon Vabuung nedo ving sa bevo kwa vu sa.

Reggu Sën Denetung Netu Seriveng Vu Anutu-kuungsën Lo

8 Log ham loḱ tepëḱ in reggu sën denetung netu seriveng vu anutu-kuungsën lo loḱ ham ƙapiya. Yönon, “Hil los kwad!” rëḱ mu hil kwad nevong mehil nehaḱo hil raḱ, gaḱ bë hil ahëd geving mehönön og saga sën nevong behil neḱedi los nid wëëḱ. ²Nabë mehöti kwa bo nabë yö neraḱ ngaa pin ni ggovek ya, og mehöti saga yö nahën gesu kwa töḱ raḱ yönon rë. ³Gaḱ nabë mehöti ayo ya timu vu Anutu, og Anutu raḱ ni bë yi mehö saga. ⁴Om sa bë nanër gaḱek jaḱ reggu sën denetung netu seriveng vu anutu-kuungsën lo nabë: Hil araḱ ni bë anutu-kuungsën sënë su ngaanon rë. Besu anutu ngahi denedo rë, gaḱ yik Anutu perurek timu nedo. ⁵Yönon, ngaa ngahiseḱë denedo ggëp yaḱek los dob, lob alam dahis denenër sir nebë anutu lo. Kë’, anutu los mehöböp ngahiseḱë nebë sënë denedo, ⁶rëḱ mu hil naraḱ ni bë Anutu timu nedo, sën hil Amad Anutu soḱek. Ngaa pin degwajsekë yi, gehil degwad yi. Geyik Mehöböp perurek timu nedo, sën Yesu Kerisi, beyö tung ngaa pin. Behil nado malad-tumsën raḱ yi. ⁷Rëḱ Kerisi-yi-alam vahi su derak gaḱek sënë ni rë, om sir la nahën denekung bë anutu-kuungsën denedo. Om sën nabë dega reggu sën alam dahis denetung netu seriveng vu anutu-kuungsën lo, og denelë bë ngaanon, lom ayoj neggönengin gekwaj nevo bë ngaa nipaya neggëp vu sir. ⁸Yönon, Anutu su nelë nos sën hil naha lo lom nelë hil paya ma nivesa rë. Nabë hil nid dëlin nos vahi, og saga su rëḱ semu hil rë. Log bë hil aḱa reggu pin, og hil su rëḱ nid paya jaḱ rë. ⁹Rëḱ mu ham gweḱin ham. Nabë ham nevong ving Anutu niwëëḱ beham yoh vu bë gwa reggu saga, rëḱ mehö sën su

nevong ving niwëëḱ rë lo bë gelë ham geham gwa, og ham rëḱ gwevong paya vu yi bengaa nipaya rëḱ kepë yi.

¹⁰Hong mehö sën geraḱ gaḱek ni ggovek-e! Nabë gena medo gegwa reggu gëp anutu-kuungsën yi dub, genabë mehöti sën ayo neggönengin lo gelë hong, og maḱ rëḱ gwevong bemehö saga ga anutu-kuungsën yi seriveng geving. ¹¹Gwelë! Hong mehö los kwam, rëḱ nabë gwevong nabë saga, og rëḱ gebasap mehö sën Kerisi diik in yi lo ti berëḱ mala nama in ayo neggönengin. ¹²Bë ham gwevong nabë saga, lob ham arimin lo vahi sën ayoj neggönengin lo degelë be-degevong ngaa sën ayoj neggönengin lo, og ham nevong paya vu sir gevu Kerisi ving. ¹³Om nabë nos los reggu sën sa naha lo nekepë arig lo, og maam sa su rëḱ aḱa nah gökin rë rot besa nadiik, in sëḱ gevong bengaa nipaya kepë arig lo.

Paulus Kwa Vesa In Su Neḱo Monë Raḱ Huk Sinarë Rë

9 Maḱ setu mehöti yi ngaa meris-a? Ma sa su sinarë ti rë? Maḱ sa su halë hil Mehöböp Yesu raḱ malaḱ rë? Gehuk sën sa nehevong vu Mehöböp lo, maḱ su anon ham rë? ²Yönon maḱ mehö la su derak sa nig bë sa sinarë ti rë, rëḱ mu ham og ham ngo raḱ ni, in ham vong ving raḱ sa gaḱek, lob saga tato rangah bë Mehöböp yi sinarë sa.

³Kë’! Loḱ senër yah vu alam sën denenër pelë raḱ sa lo bë: ⁴Maḱ su yoh vu bë Kerisi-yi-alam dedoḱ vu he medebo nos los bël kul vu he rë genama? ⁵Ma maḱ su yoh vu bë he gaḱo Kerisi yi avëh medenatu he venëmin in degeḱo doḱ geving he nabë sën sinarë vahi geMehöböp ari lo losho Pita denevongë rë? ⁶Gemaḱ alu Barnabas ngo luu mu, balu su ayoh vu bë gevuu huk navimin yi geKerisi-yi-alam dedoḱ vu aluu rë? ⁷Om maḱ alam-begö-yi tena denebaḱo yö hir nos los tob gengaa

begö yi in bë degevonğ begö jağ-a? Ma! Alam-begö-yi su denevonğ nebë saga rë! Log mehö sën nevaroh huk wain lo, og yö neko anon menegga. Log mehö sën neğın burmakau lo, og nepip hir rur menenum. ⁸Om gağek sën sa nanër agi lo, og su mehönon meris yö hir gağek rë, gağ dekevu meneggëp loğ Horek ving. ⁹Moses kevu gağek meneggëp loğ yi horek bë, “Bë burmakau gevonğ huk mebakë wit* lu ngaa, og su genaduu avi.” Mağ Anutu yö nër rağ burmakau mu, ¹⁰ma nenër rağ hil mehönon ving-a? Gağ yik nenër gağek sënë rağ hil mehönon ving! In mehö sën nevonğ huk menejeliiin dob lo nevo kwa in nos bë anon doğ, gemehö sën nepelubin wit* gahis vër lo medo nevo kwa in in rëğ ga geving. ¹¹Nebë saga, om he nehevonğ huk in bë adok vu ham anomin, om yik yoh vu bë ham doğ vu he navimin megwevonğ nos los ngaa dob yi vahi vu he! ¹²Gağ ham nelok vu alam vahi nebë saga, om yoh vu bë ham doğ vu he mekesuu sir. Rëğ mu he hağo Bengö Nivesa yök vu ham, log he nado los maggin gehe su nehağo ngaa vu ham rë, in he nimin lël bë he su agërin Kerisi yi Bengö Nivesa in ham. ¹³Alam sën denevonğ huk loğ dub-vabuong-böp lo, og deneko hir nos los reggu teka vër in jepö medenegga. Ma ham su rağ sënë ni rë? ¹⁴Om sën Mehöböp nër gağek nare vorot bë alam sën denevonğ yi huk medenenër Bengö Nivesa rangah lo, og degeko ngaa sën doğ vu navij lo vu Kerisi-yi-alam sën denanër Bengö Nivesa rangah vu sir lo. ¹⁵Rëğ sa su hağo ngaa ti nebë sënë vu ham rë. Log gwëbeng sënë ving og sa su kevu gağek sënë in bë gağo ngaa nabë sënë vu ham rë, log sa su rëğ pekwë sa meğako rë, gağ sa kwağ vesa rot in sa su nehağo ham ngaa saga rë. Om nabë sa nadiikahëğ menadiik na, og ggovek gesa su rëğ ketağ nos lu ngaa vu ham rë. ¹⁶Sa su nehağo bengög rağ in sën

sa nanër Bengö Nivesa rangah agi rë, in Anutu vo huk sënë vu sa lob sa su yoh vu bë gevu na rë. Gağ nabë sa gevu na gesa su nanër Bengö Nivesa rangah rë, og gëp in sa! ¹⁷Bë sengo gevonğ huk sënë noh vu sengo kwağ, og mağ sëğ gağo monë jağ. Rëğ mu sa su kwağ nevo huk sagi behoo in sa rağ in bë sa gevonğ rë, gağ Anutu yö vo loğ ya sa nemağ om sa su yoh vu bë gevu na rë. ¹⁸Om sa su hağo nyëvewen ti rağ rë, gağ sa hağo nyëvewen nebë sënë: Ngaa sën seyoh vu bë gağo jağ Bengö Nivesa lo, og yik sa su nehağo rë gema. Sa nanër Bengö Nivesa sënë vu alam nyëmasën beyik sa nyëvewen lo ggovek sënë.

Paulus Tu Alam Pin Hir Hur-huk-yi

¹⁹Su mehöti yi hur sa rë! Rëğ sengo nehevonğ sa tu alam pin hir hur in bë sa gağo alam ngahisekë nom. ²⁰Om sën sa hevonğ sa tu alam Yuda ti rağ alam Yuda malaj in bë seğërin alam Yuda nom. Rëğ Moses yi horek sën denesepa loğ lo su nejom sa ahon niwëëk rë, gağ sa nesepa loğ yi horek rağ malaj in bë sa gağo sir nom vu Anutu. ²¹Log sën sa nado ving alam sën su denesepa loğ Moses yi horek rë lo, og sa nesepa loğ hir aggata in bë sa gağo alam sën Moses yi horek main sir lo nom vu Anutu. Rëğ sënë su nebë sa hevuu Anutu yi horek rë, gağ sa nesepa loğ Kerisi yi horek. ²²Log sën sa nado ving alam sën ayoj neggönengin ngaa lo, og sa nahönengin ngaa nebë saga ving in bë sa gağo sir nom. Gesa nesepa loğ alam pin vahaj in bë sa gağo sir vahi nom. ²³Sa nehevonğ huk pin sënë in bë Bengö Nivesa na menoh vu nyëğ pin geBengö Nivesa rëğ semu sa geving.

Hil Serög Niwëëk Beğako Madub-kesuusën-yi

²⁴Ham rağ ni bë alam sën denerög in bë dekesuu sir lo, sir pin denerög, rëğ mu sir timu nekesuu meneğo

kupek. Om ham gwevong nabë saga! Ham serög niwëek in ham kwesuu megweko kupek-yağek-yi. ²⁵Lob alam pin sën denevongin bë dekesuu sir vahi lo, og denejom sir ahon gemedo denetahu sir rak buk. Denevong nebë sënë in bë degeko madub sën mehönon denero rak kele ris, berëk meran na pevis lo, gak hil og hil nehevong in bë gaço madub nivesa sën medo degwata lo. ²⁶Om sa nesorög, og sa su nesorög gemalag malağ rë; gesa napëeng mehö ngwë, og sa su nehetë nemağ meneketul nyëğ meris meris rë. ²⁷Sengo netahu sa lok ngaa maggin in bë navig gengoin. In bë sëk nanër balam vahi denam log tum Anutu juuk sa besa medo tamu.

Hil Gëgin Hil In Pelëpinsën Rëk Kepë Hil

10 Arig lo, sa bë nanër vu ham nabë beggob neyoh vavunë meneli hil kenud lo ya wirek lob Loo-kök ruu yi ya vahi vahi gedeyoh tewit medeya. ²Log sir pin deripek bël rak beggob los loo nebë saga benetato bë detu Moses yi alam. ³Lob sir pin degga nos sën Anutu yi Anon Vabuung vong yam lo, ⁴gesir pin denum bël sën Anon Vabuung vong yam lo. Denum bël sën Anon Vabuung vong meneya ving sir beberup lok gelöng lo, lob gelöng saga yik Kerisi. ⁵Rëk ma gesir ngahisekë denevong ngaa nipaya bAnutu ahë sengën vu sir, om sën kevoh sir mesekëj neggëp nyëğ yu meris meris. ⁶Lob ngaa pin sënë tato vu hil bë hil su malad anon in ngaa nipaya nabë sën malaj anonin agi. ⁷Geham su sepa dok anutu-kuungsën yi ngaa nabë sën sir la denevong wirek-ë. In gağek nër neggëp lok Anutu-yi-kapiya nebë, “Alam Israel to denedo in bë dega los denanum log mëm dekedi rak in bë dedöo medejak sir. ⁸Log hil su gevong baggëb nabë sën sir la denevong wirek besir 23,000 malaj ma hes ti lo. ⁹Gehil su seggi Mehöböp

nabë sën sir la deseggi wirek lob nyël gga sir bemalaj ma lo. ¹⁰Geham su gwevong ayemin vu Anutu nabë sën alam la denevong ayej vu wirek lob Anutu vong yi angër ya kevoh sir bemalaj ma lo. ¹¹Ngaa pin sënë tök vu alam Israel in bë mehönon pin dejak ni, lob gağek sënë neggëp lok kapiya in bë bo kwa vu hil mehönon sën hil nado gwëbeng gedob vongin govek na agi. ¹²Om mehö sën yö kwa nevo yi bë nare niwëek lo gëgin yi nivesa in rëk bë. ¹³Seggisën sën netök vu ham lo, og saga su agga ngwë rë, gak yik luho seggisën sën netök vu alam pin lo neggëp ti. Rëk Anutu su mehö kwa luu menetetuhin ham rë, om rëk gërin seggisën sën rëk kesuu ham nimin wëek lo in ham. Gak nabë seggisën natök vu ham, og rëk Anutu tato aggata in ham noh nenga in geham bare niwëek gesu ngaa nipaya kepë ham.

Hil Su Ayoh Vu Bë Tamuin Anutu Luhö Memö Nipaya Dok Ti Rë

¹⁴Arig lo! Sahëg neving ham om ham gweruu demimin vu anutu-kuungsën yi ngaa geham beya in. ¹⁵Ham alam los kwamin, om senër vu ham geham ngo rëk seggi sa gağek. ¹⁶Kap los semusemu sën hil najom rak los ahëd nivesa vu Anutu lo, sënë vo Kerisi nikök ggelek hil besupin hil lok ti ma ma? Log brët sën hil nedebu ggelek hil lo, mak sënë vo Kerisi navi ggelek hil besupin hil lok ti ma ma? ¹⁷Yik brët timu, rëk supin hil ngahisekë lok ti behil atu anon timu, in yik hil pin naha brët timu.

¹⁸Ham kwamin bo alam Israel rë. Sën denetung seriving rak ya jepö log denegga vewen lo, og denetung in bë ngupin losho Anutu sën yi jepö agi dok ti ma ma? ¹⁹Ma senër va sënë? Senër bë anutu-kuungsën yi seriveng ngaa anon-a? Ma senër bë anutu-kuungsën yö ngaa anon-a? ²⁰Ma! Senër bë ngaa sën alam dahis denetung seriveng vu lo, saga

denetung vu memö nipaya, gaḵ su dene-
tung vu Anutu rē. Lob sa bē ham los
memö nipaya saga su ngupin ham doḵ
ti. ²¹In ham su yoh vu bē nanum doḵ
Mehöböp yi kap genanum doḵ memö ni-
paya yi kap geving rē. Log ham su yoh
vu bē gwa nos jaḵ Mehöböp yi tevor
gegwa jaḵ memö nipaya hir tevor ge-
ving rē. ²²Maḵ bē hil gevong beMehöböp
ahē sengen vu hil-a? Gemaḵ hil nid wēek
kesuu yi?

Hil Gaḵo Anutu Arē Jaḵ Noh Vu Buk

²³Yōnon! “Ngaa pin og yoh vu bē hil
gevong” rēḵ mu ngaa pin su rēḵ doḵ
vu hil rē. Kē! “Ngaa pin yoh vu bē hil
gevong”, rēḵ ngaa pin su nevong niwēek
vu hil sēn Kerisi-yi-alam lo rē. ²⁴Mehöti
su kwa bo nabē gēgin yi jaḵ ngaa nivesa,
gaḵ ham pin kwamin bo alam vahi be-
ham gwegin sir nivesa. ²⁵Reggu sēn ham
nebaḡo ggēp maket lo, og ham gwa. Ham
su kwamin na ngahi begwevong tepēḵ in
nabē, “Anutu-kuungsēn hir seriveng ma
ma?” ²⁶In hil araḵ ni bē, “Dob sēnē los
ngaa pin sēn nedo dob-ē, yiḵ Mehöböp
yō ti yi ngaa pin.” ²⁷Nabē mehöti su
vong ving Yesu rē, rēḵ tahi ham bē
ham na megwa nos geving yi, lob ham
kwamin bo nabē na, og ggovek. Ham
na megwa ngaa sēn gevong vu ham
lo, geham su kwamin na ngahi begw-
evong tepēḵ in. ²⁸Rēḵ mu nabē mehö
ngwē nanēr vu ham nabē, “Sēnēḵ reggu
seriveng anutu-kuungsēn yi!”, og ham
kwamin bo mehöti sēn nēr gaḵek vu ham
aga beham su gwa, in ayo neggöneng in.

²⁹Degwa sēn senēr bē ham su gwa
reggu agi lo su neggēp vu ham rē, gaḵ
neggēp vu mehö sēn ayo neggöneng in
lo. Log nabē sa kwaḡ bo anutu-kuungsēn
yi seriveng nabē ngaa meris, og sa su
rēḵ ga rē, in mehö sēn ayo neggöneng
in lo rēḵ kwa na ngahi megelē sa paya.
³⁰Rēḵ mu nabē sa najom jaḵ na vu Anutu
los ahēḡ nivesa in reggu geseḡa, og alam

sēn ayoj neggöneng in lo rēḵ denanēr
gaḵek nipaya jaḵ sa in va? ³¹Om doḵ buk
sēn ham gwa ma ham nanum, ma ham
gwevong ngaa ti lo, og ham gwevong
ngaa pin sēnē in bē geḵo Anutu arē jaḵ.
³²Ham kwamin bo alam pin, alam Yuda
los alam Grik, gAnutu-yi-alam, beham su
gwevong ngaa sēn negelu vahaj bengaa
nipaya nekepē sir lo. ³³Ham gwevong
nabē sēn sa nehevong lo. Sa nehevong
ngaa pin in bē alam pin degelē nivesa.
Sa su nehevong in bē doḵ vu sa rē, gaḵ
sa nehevong ngaa pin in bē doḵ vu alam
pin bedegēr in sir nom vu Anutu.

11 Ham gwevong ngaa mesepa doḵ
sa vahaḡ nabē sēn sa nesepa loḵ
Kerisi vaha.

Avēh Degenum Yuj Medenajom Jaḵ

²Ham nevong nivesa, in ham ngo
medo nesepa loḵ gaḵek sēn sa haḵo
meyök nēr vu ham wirek lo menejom
ahon. ³Rēḵ sa hevongin bē ham jaḵ ni
nabē Kerisi tu maluh pin alaj, gemaluh
detu venēj ala, gAnutu tu Kerisi ala.
⁴Om nabē maluh ti genum yu in najom
jaḵ, ma nanēr Anutu yi gaḵek rangah,
og mehö saga ḵo yi raḵ kesuu ala. ⁵Log
nabē avēh ti su genum yu rē genajom
jaḵ ma, nanēr Anutu yi gaḵek rangah,
og ḵo yi raḵ kesuu regga in nevong paya
nebē saga, genabē nakēr yu mepepaab
jaḵ og nevong paya nebē saga ving beyiḵ
luho neggēp ti. ⁶Gaḵ nabē avēh ti su
genum yu rē, og ham kweping yu viis
na. Rēḵ nabē ni nemumin bē su keping
yu ma nakēr yu na rē, og maam yiḵ
genum yu. ⁷Gaḵ maluh og su degenum
yuj in Anutu semu sir nebē yi in tato
nabē Anutu mehö los niwēek, rēḵ avēh
og tato nebē maluh los niwēek bekessu
yi. ⁸In Anutu su semu maluh raḵ avēh rē,
gaḵ semu avēh raḵ maluh. ⁹Log Anutu
su tung maluh in bē ḡadu avēh rē, gaḵ
tung avēh in bē ḡadu maluh. ¹⁰Nebē
saga, om avēh yō degenum yuj in tato

nabë deneggurek reggaj babuj, bangër lo degelë. ¹¹ Rëk mu avëh su yoh vu bë yö gëgin yi genidëlin maluh rë, log maluh su yoh vu bë yö gëgin yi genidëlin avëh rë, gaḵ detu Mehöböp yi alam, om luho dedok vu sir vewen vewen. ¹² In Anutu semu avëh raḵ maluh kweben, loḵ mëm avëh denëḵo maluh. Rëk mu degwa vu Anutu.

¹³ Ham ngo nanër rë. Nabë avëh su genum yu rë genajom jaḵ vu Anutu og maḵ sënë nivesa? ¹⁴ Gaḵ nipaya, in hil maluh gavëh hil aggata tato vu ham nebë: Nabë maluh ti yu viis duk ading rot kesuu avëh, og rëk ni namum. ¹⁵ Gaḵ nabë avëh gevong beyu viis duk ading, og sagaḵ yi vuneḵsën nivesa. In Anutu yö tung bë yu viis duk ading in genum yu jaḵ. ¹⁶ Gaḵ nabë mehöti bë mehoo gaḵek sënë menanër gaḵek jaḵ pangësën, og su yoh vu rë, in he los Anutu yi dub pin nehevong nebë sënë.

Alam Korint Devasap Pasa

¹⁷ Log sa bë nanër horek vahi vu ham, rëk sa su rëk gaḵo ham arëmin jaḵ in ngaa nipaya sën ham nevong agi rë. In ham nesupin ham in bë ham najom jaḵ, lob ngaa nipaya neverup loḵ saga kesuu ngaa nivesa sën ham nevong lo. ¹⁸ Sa hanḡo bë buk sën ham nesupin ham lo, og ham nevasuh ham ya yu ngahi, lob sa kwaḡ nevo bë maḵ sagaḵ yonon. ¹⁹ Kë! Maḵ ham nevasuh ham nebë saga in bë tato alam sën denedo nivesa loḵ ham lo medenatök nam rangah. ²⁰ Om nabë ham ngupin ham nabë sënë, og ham su yoh vu bë gwa Pasa niröp rë. ²¹ In ham nesupin ham in bë ham gwa Pasa, rëk ma geham nevong newa newa meham ti ti ngo newa ham nos loḵ yah ham. Log mehö ngwë medo denediikahëj, log ngwë denenum wain pangësën medenekeyevin. ²² Ham nevong nebë saga in va? Maḵ ham su bömin nedo in bë ham gwa los nanum dok rë?

Ma maḵ ham kwamin vo Anutu-yi-alam sënë bë ngaa meris, om sën ham nevong nimumsën vu sir vahi sën hej nos nemain sir lo? Sëḵ nanër nabë va vu ham-a? Maḵ sa gaḵo ham arëmin jaḵ-a? Ma rot! Sa su rëk gaḵo ham arëmin jaḵ in ngaa nabë sënë rë.

Mehöböp Yesu Vo Pasa Vu Yi Hur Maluh

²³ In sa haḡo gaḵek sënë vu Mehöböp behaḡo yök vu ham wirek nebë: Loḵ buk sën Yudas nër Yesu rangah vu alam-begö-yi lo, lob Yesu ḵo brët rak ²⁴ bejom raḵ los kwa vesa ya vu Anutu gedebu, log nër bë, “Sa naviḡ sënë! Sa hevong in bë dok vu ham! Ham gwevong nabë sënë in kwamin bo sa.” ²⁵ Degga ggovek log ḵo kap raḵ nebë saga benër bë, “Wain sënë tato bë sejoo gaḵek mewis ving ham raḵ sa niḡ köḵ meneggëp. Dok buk sën bë ham nanum sënë, og ham gwevong nabë sënë in kwamin bo sa.” ²⁶ Log nabë ham gwa brët los nanum dok kap sënë, og sagaḵ ham tato rangah bë Mehöböp diiḵ in ham. Lob ham gwevong nabë sënë rot bena berup dok buk sën Yesu duk nom gökin lo.

Mehöti Gevong Paya Vu Pasa Og Rëk Natök Jaḵ Nyëvewen

²⁷ Om sën nabë mehöti su jaḵ ni nivesa rë geyö ga Mehöböp yi brët sënë los nanum dok kap sënë meris mu, og vasap Mehöböp navi los niḵök bengaa nipaya neggëp vu yi. ²⁸ Alam pin ti ti yö kwaj bo ayoj medegero rë, loḵ mëm dega brët sënë los denanum dok kap sënë. ²⁹ In mehöti bë ga los nanum jeggin jeggin gesu geḵo Mehöböp navi jaḵ rë, og nevong ngaa nipaya berëḵ natök jaḵ nyëvewen. ³⁰ Yiḵ raḵ degwa sënë sën ham vahi sekëj nema genij neraḵ gevahi denediik. ³¹ Gaḵ bë hil ti ti ngo kwad bo ayod meḡero, og Anutu su rëk gevong nyëvewen natök vu hil rë. ³² Gaḵ nabë

Mehöböp bo nyëvewen vu hil nabë saga, og nevonğ in bë hil navid gesang bağërin hil in hil su malad nama geving alam sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo. ³³Nabë saga om arig lo, nabë ham ngup ham in gwa Pasa, og ham gweğin ham vahi rë, loğ mëm ham gwa doğ ti. ³⁴Nabë mehöti nadiikahë, og yö ga nos gëp yi beggang borot, in nabë ham ngupin ham og ngaa nipaya su gëp vu ham. Log gägek vewen yö nahën neggëp, om senök berup vu ham rë loğ mëm sa gëro.

Anon Vabuung Yi Semusën Aggagga

12 Log arig lo, sa bë ham su kwe-tul doğ in Anon Vabuung yi semusën. ²Ham ngo rağ ni ggovek bë, wirek sën ham ngo nahën alam dahis lo, og ham ayomin tee yi in anutu-kuungsën sën su yoh vu bë bengwëng rë lo beham nesepa loğ sir. ³Om sën sa bë ham jağ ni nabë: Bë Anutu yi Anon Vabuung medo doğ mehöti bedoğ vu yi in gägek, og mehö saga su yoh vu bë nanër nabë Anutu nelë Yesu paya rë. Log alam sën Anon Vabuung su neloğ vu sir in gägek rë lo, og su deyoh vu bë denanër nabë, “Yesu yik yi Mehöböp!” rë.

⁴Log Anon Vabuung yi semusën aggagga neggëp rëk yik Anon Vabuung timu nedo. ⁵Log hil huk aggagga sën hil gevong vu Mehöböp lo neggëp, rëk yik Mehöböp perurek timu nedo. ⁶Log aggata aggagga neggëp in bë hil sepa doğ meğevong yi huk, rëk yik Anutu timu sënë sën nevonğ niwëek vu alam pin bedeyoh vu bë degevong. ⁷Lob Anon Vabuung nevo semusën aggagga ggelek Kerisi-yi-alam pin ti ti in bë doğ vu sir pin. ⁸Kë! Yik Anon Vabuung nevonğ semusën vu mehöti in bë nanër gägek los kwa. Log yik Anon Vabuung timu sënë nevonğ semusën ngwë vu mehö ngwë in bë tatekin gägek degwa. ⁹Log yik Anon Vabuung timu sënë nevonğ bemehö ngwë ayo neya timu vu Yesu

niwëek beyoh vu bë gevong huk niwëek. Geyik Anon Vabuung timu sënë sën nevonğ bemehö ngwë neyoh vu bë gevong balam nijraksën nijvesa jağ. ¹⁰Log ngwë ko niwëek vu Anon Vabuung in bë gevong ngaa böp böp, gengwë ko kwa in bë seggi ngaahur aggagga mejağ nij nabë nijvesa ma nijpaya. Log Anon Vabuung vong benyëğ ngwë ayej verup mehö ngwë avi, gemehö ngwë ko kwa vu bepekwë ayej saga lo yam rangah. ¹¹Ngaa pin sënë degwa vu Anon Vabuung yö timu rëk mëm nevo ggelek alam ti ti yoh vu yö kwa.

Hil Pin Atu Navid Timu Rëk Mëm Len Ti Ti Lo

¹²Mehönon navij timu rëk mëm navij len ti ti lo neggëp. Loğ mëm navij len ti ti lo supin yom tu navij timu. Lob yik Kerisi-yi-alam lo pin supin yom tu Yesu anon nebë saga ving. ¹³In hil pin aripek bël rağ Anon Vabuung timu sënë behil atu anon timu. Hil Yuda los Grik, hil sën atu alam ngwë hir ngaa meris lo, gehil sën hil ngo neheğin hil lo. Anon Vabuung timu sënë gwang ya hil pin ti ti ayod. ¹⁴Hil navid su len timu rë, gağ yi ngaa los arë arë neggëp. ¹⁵Om mağ vaha rëk nanër nabë, “Sağ su nema rë om su navi len ti sa rë!” Nabë nanër nabë sënë og hen gägek anon ma, gağ yik navi len ti. ¹⁶Log mağ nenga rëk nanër nabë, “Sa su mala rë, om su navi len ti sën sa-ë rë!” Nabë nenga nanër nabë sënë, og hen gägek anon ma, gağ yik navi len ti. ¹⁷Nabë hil navid pin yik hil malad, og hil rëk gango gägek nabë va? Log nabë hil navid pin yik hil nengad, og hil rëk pamu ngaa nabë va? ¹⁸Rëk hil navid su nebë sënë rë, gağ Anutu yö tung len ti ti lo nedo rağ hil navid yoh vu yö kwa. ¹⁹Nabë hil navid len ti ti pin neggëp ti, og rëk hil navid soğek medo tena? ²⁰Rëk su nebë sënë rë! Gağ hil navid len ngahisekë neggëp log hil navid yik timu.

²¹ Om hil malad su yoh vu bë rëk nanër nabë nilëlin hil nemad rë. Log hil yud su yoh vu bë rëk nanër nabë nilëlin hil vahad rë. ²² Gaḵ hil naraḵ ni bë hil navid len vahi sën su nijwëëk rë lo, og nabë su demedo rë, og hil navid su yoh vu bë medo rë, gaḵ rëk nama! ²³ Log hil navid len vahi sën hil nid nemumin lo, og hil nehaḵo raḵ menaröp tob nivesa vesa loḵ. Log hil navid len vahi sën su malangeri rë lo, og hil navunek vu paṅgsën. ²⁴ Log hil navid len vahi sën nivesa lo og hil su nekebu rë. Rëk mëm Anutu nesupin hil navid len ti ti pin revuh ti yoh vu kwa, log nevonḡ behil nesemu len ti ti sën su malangeri rë lo menehero. ²⁵ Vonḡ nebë sënë in bë hil navid len ti ti su debasuh sir rë, gaḵ demedo jevuh ti mededok vu sir nivesa. ²⁶ Log nabë hil navid len ti gesanḡ, og nesanḡ yoh vu hil navid pin. Genabë hil semu len ti, og len ti ti pin kwaj vesa. ²⁷ Om yik Kerisi navi ham geham pin tu navi len ti ti lo.

²⁸ Lob Anutu ggooin Kerisi-yi-alam raḵ in bë degevonḡ yi huk. Ggooin sinarë raḵ muḡinsën, lob mëm ggooin alam-denenër-ḡaḡek-ranḡahsën raḵ netu luu, log tatovaha netu löö. Log alam sën denevonḡ ṅaa böp böp lo ggökin, log alam sën denevonḡ alam niraksën nijvesa neraḵ lo ggökin sënë, lob alam sën deneloḵ vu alam lo, galam ggev sën denegin huk pin lo, galam sën alam nyëḡ ngwë ayej aggagga neverup avij lo. ²⁹ Gaḵ sir pin su detu sinarë rë, gesir pin su detu alam-denenër-ḡaḡek-ranḡahsën rë. Gesir pin su detu tatovaha rë. Gesir pin su deḵo niwëëk in bë degevonḡ ṅaa böp böp rë. ³⁰ Gesir pin su deḵo niwëëk in bë degevonḡ alam nijraksën nijvesa jaḵ rë. Genyëḡ ngwë ayej aggagga su neverup sir pin avij rë. Gesir pin su deyoh vu bë depekwe ayej saga lo nam ranḡah rë. ³¹ Rëk mu ham malamin sepa semusen böp böp sën senër muḡin lo

paṅgsën. Log sa bë tato aggata nivesa ti sën kesuu aggata pin lo vu ham.

Aggata Sën Hil Ahëd Geving

13 Nabë sa nanër ḡaḡek dok mehönön ayej ti ti lo, gedok anḡër ayej geving, rëk mu sa su ahëḡ neving mehönön rë, og sëḵ ḡevonḡ dedun meris mu nabë pedideng los ggaḡeng nesu. ² Log nabë seyoh vu bë nanër Anutu yi ḡaḡek ranḡah los sejaḵ ḡaḡek sën neggëp vunsën lo degwa pin ni venuh, genabë sejaḵ ṅaa pin ni, genabë sayoḡ na timu vu yi niwëëk ata beseyoh vu bë nanër ḵedu meseyesin yi megeto mena, rëk mu nabë sa su ahëḡ neving mehönön rë, og setu ṅaa meris. ³ Log nabë sebo sa ṅaa pin gelek alam-ḵupeḵ-masën, ma nabë sa ḡevonḡ naviḡ na in nengwah ga besa nadiik, rëk mu sa su ahëḡ neving mehönön rë, og ṅaa pin sënë su yoh vu bë dok vu sa rë.

⁴ Bë mehöti ahë geving mehönön yönön, og nejom yi ahon gesu nevo loḵ yah nipaya nyëvewen vu alam sën denevonḡ vu yi lo rë, gaḵ nevonḡ ṅaa nivesa mu vu sir. Mehö nebë sënë su ayo nesis yi vu mehö ngwë in hir ṅaa nivesa rë, gesu netee yi raḵ menenër ḡaḡek paanḡ paanḡ rë, log su neḵo arë raḵ rë. ⁵ Log mehö nebë sënë su nevonḡ bemehö ngwë ni nemum rë. Gesu kwa neya vu yi ṅaa paṅgsën rë, gesu yi mehö ahë sengën rë, gesu kwa nevo ṅaa nipaya sën denevonḡ vu yi lo rë. ⁶ Log mehö nebë sënë su kwa vesa in ṅaa nipaya rë, gaḵ kwa vesa in Anutu yi ḡaḡek anon. ⁷ Su pevis menelë mehö ngwë nebë mehö nipaya rë, gaḵ kwa nevo bë maḵ mehö nivesa berëḵ ḡerin yi megevonḡ ṅaa nivesa, lob nejom yi ahon menekerë maggin pin sën netök vu yi lo. ⁸ In ahë vingsën su rëk nama na rë, gaḵ yö rëk ḡëp degwata! Gaḵ mëm huk sën hil nanër Anutu yi ḡaḡek ranḡah lo, mu sën rëk nama na. Genyëḡ

ngwë ayej su rëk berup hil avid gökin rë, gengaa pin los kwa sën hil narak ni gwëbeng agi rëk natu ngaa meris. ⁹In gwëbeng hil narak ngaa vahi mu ni. Log Anutu su tatekin kwa pin los dahis vu hil rë, gaḵ vahi yō nahën neggëp vu yi. ¹⁰Gaḵ vu tamusën gAnutu gero ngaa pin beniröp jaḵ, og huk pin sën hil nehevong teka teka agi rëk nama na. ¹¹Wirek senḡo nahën hurmahlen og vu buk saga sa nanër ḡaḡek nebë hurmahlen. Loḵ mëm sa böp raḵ, lob sa hevuü ngaa hurmahen yi ya. ¹²Kë! Log gwëbeng hil nehalë ngaa pin paya paya nebë sën hil nehalë malad loḵ dubdub malakenu ti, om su neggëp rangah rot rë. Rëk mëm vu tamusën og hil rëk ḡalë Anutu anon soḡek jaḵ malad. Gwëbeng seraḵ ni teka teka, gaḵ nahub rëk sëḵ jaḵ ni venuh nabë sën Anutu raḵ sa niḡ-ë. ¹³Om ngaa löö mu sënë neggëp berëḵ ḡëp degwata: Sën hil ayod neya timu vu Anutu, gesën hil navo kwad in yi, gahë-vingsën. Rëḵ mëm ahë-vingsën netu muḡinsën vu luu sënë.

Anon Vabuung Yi Semusën Sënë Netu Muḡinsën

14 Om ham malamin sepa ahë-vingsën namuḡin, lob ham kwamin bo Anon Vabuung yi semusën geving, rëḵ mu ham kwamin bo semusën ti sënë namuḡin, sën nebë ham nanër Anutu yi ḡaḡek rangah.

²Log mehöti sën alam-nyëḡ-ngwë ayej neverup avi lo, og su nenër vu mehönön rë, gaḵ yō nenër vu Anutu timu. In mehöti su raḵ ḡaḡek sënë ni rë geyö nenër ḡaḡek vunsën raḵ Anon Vabuung niwëëḵ. ³Gaḵ mehö sën nenër Anutu yi ḡaḡek rangah lo, og nenër vu mehönön meneloḵ vu sir benevo niwëëḵ vu sir benëḡadu sir. ⁴Rëḵ mehöti sën alam-nyëḡ-ngwë ayej neverup avi lo, og yō nelöḵ vu yi mu, gaḵ mehöti sën nenër Anutu yi ḡaḡek rangah lo, og mëm nelöḵ

vu Kerisi-yi-alam pin. ⁵Sa bë alam-nyëḡ-ngwë ayej berup ham avimin pin, rëḵ mu sahëḡ neving pangësën rot bë ham nanër Anutu yi ḡaḡek rangah. Mehö sën bë alam-nyëḡ-ngwë ayej berup avi lo, nabë su pekwë ḡaḡek sënë in bë doḵ vu alam rë, og bengö ma. Gaḵ mehö sën nenër Anutu yi ḡaḡek rangah lo, og yi mehölös-bengö. ⁶Om arig lo, nabë senök vu ham balam-nyëḡ-ngwë ayej berup savig, rëḵ sa su nanër ḡaḡek mewis la sën Anutu tato vu sa lo rë, gesa su tatekin ḡaḡek degwa la vu ham rë, gesa su nanër Anutu yi ḡaḡek begëp rangah rë, gesa su navo kwa vu ham rë, og saga su rëḵ doḵ vu ham rë.

Hil Nanër Anutu Yi ḡaḡek Doḵ Ayej In Dejaḵ Ni

⁷Log yik ḡevëḡ los gita nebë sënë! Nabë hil ḡevë ḡevëḡ ma angis gita jeggin jeggin, og alam su deyoh vu bë desepa doḵ raro rë. ⁸Log nabë degeve biuka rëḵ su ngu niröp noh vu sën begö yi lo rë, og alam su rëḵ desemu sir in degevonḡ begö rë. ⁹Lom ham ḡaḡek nebë saga. Nabë ham nanër ḡaḡek jeggin jeggin balam degenḡo dedun mu gesu dejaḵ ni rë, og rëḵ dejaḵ ham ḡaḡek sënë degwa ni nabë va? Ma! Ham ḡaḡek saga yō ya meris mu. ¹⁰Yönon, mehönön ayej ngahiseḵë rot neggëp dob, lob ti su dedun meris mu rë. Gaḵ yō denenḡo medeneraḵ degwa ni. ¹¹Log nabë sa su raḵ alam sënë ayej ni rë, og rëḵ degelë sa paya nabë mehö kwa masën ti. Log sëḵ ḡalë sir paya nabë sir alam kwaj masën. ¹²Lob ham nebë saga. Ham ahëmin neving pangësën bë gweḵo Anon Vabuung yi semusën, om ham malamin sepa semusën sën nelöḵ vu Kerisi-yi-alam lo namuḡin.

¹³Nebë saga, om mehöti sën alam-nyëḡ-ngwë ayej neverup avi lo, og najom jaḵ vu Anutu nabë bo niwëëḵ vu yi in pekwë ḡaḡek sënë betatekin degwa gev-

ing. ¹⁴In nabë sa najom jak vu Anutu dok alam-nyëg-ngwë ayej, og mak sanoğ nejom rak, rëk sa kwağ su nesepa lok rë. ¹⁵Om mak sa gevonğ nabë va? Sa kwağ nevo nebë sënë bē: Sanoğ bē najom jak, log sa kwağ jak ni geving, og nivesa. Log sanoğ bē gevonğ raro, log sa kwağ jak degwa ni geving, og nivesa. ¹⁶Rëk mu nabë anom kwa vesa menajom jak na vu Anutu galam-nyëg-ngwë ayej berup avim, og mehō meris sën nedo ving hong lo su yoh vu bē ngoekin hong jomraksën sënë rë. In nengo dedun rëk su rak hong gägek sënë degwa ni rë. ¹⁷Yönon, mak genejom rak megenenër gägek nivesa, rëk mu su getatekin Anutu yi gägek vu mehō ngwë sagi megelok vu yi rë. ¹⁸Sa kwağ vesa vu Anutu in alam-nyëg-ngwë ayej neverup saviğ kesuu ham pin. ¹⁹Rëk mu nabë sa bare Kerisi-yi-alam malaj dok dub ayo, og sa bē nanër gägek dus nemadvahi mu dok ayej gegägek hus adingsekë dok alam-nyëg-ngwë ayej nök gëp, in su rëk dejak ni rë.

²⁰Arig lo, ham su medo los kwamin ngök ngök nabë hurmahen. Gağ mēm nabë ngaa nipaya, og mēm ham medo ngök ngök nabë hurmahen. Rëk mēm ham kwamin bo ngaa nabë alam böp. ²¹Lok Anutu yi horek, og dekevu meneg-gëp nebë sënë:

“Mehöböp nër bē,
‘Sa hevong sa gägek vu alam sënë lok ayej rëk ma,
om tum sëk gevonğ alam sën deneveng-wëng nyëg ngwë ayej lo denök in bē denanër sa gägek vu sir.
Log sëk gevonğ sa gägek berup alam beggag-bu ngwë avij geving,
rëk mu rëk nama gesu rëk degevonğ geving sa gägek rë.’”

²²Nebë saga om hil arak ni bē Anon Vabuung su nevonğ balam-nyëg-ngwë ayej neverup hil avid in bē tato niwëk vu Kerisi-yi-alam rë, gağ nevonğ

in bē tato niwëk vu alam dahis. Log su nevonğ behil nanër Anutu yi gägek rangah in tatekin yi gägek degwa vu alam dahis rë, gağ nevonğ in bē tatekin vu Kerisi-yi-alam. ²³Om nabë alam dahis la ma alam meris la deduk na demedo dub ayo geving ham sën Kerisi-yi-alam lo galam-nyëg-ngwë ayej berup ham avimin pin, og rëk denanër ham nabë ham yumin vonğ paya. ²⁴Gağ nabë ham pin nanër Anutu yi gägek rangah, galam dahis ti ma mehō meris ti yam nedo ving ham, og ham gägek pin rëk gelu ayo geham gägek pin rëk tato vu nabë nevonğ ngaa nipaya meneggëp vu yi. ²⁵Log ham gägek rëk balek yi ngaa nipaya pin sën kwa nevo meneggëp kesii lok ayo lo, lob rëk nadudek gegekō Anutu arë jak genanër rangah nabë, “Yönon rot, Anutu nedo ving ham!”

Hil Su Najom Jak Los Gevong Raro Nikelap

²⁶Om arig lo, ham gwevonğ nabë va? Nabë ham ngupin ham dok dub ayo, og huk neggëp vu ham pin. Ti gevonğ raro, gengwë nanër Anutu yi gägek vu ham, geti tatekin gägek ti sën Anutu tato vu yi lo, galam-nyëg-ngwë ayej berup ngwë avi, log ngwë pekwë gägek sënë in ham jak ni, beham gwevonğ ngaa pin sënë in bo niwëk vu Kerisi-yi-alam pin.

²⁷Lob nabë alam-nyëg-ngwë ayej berup mehō la avij, og luu mu degevonğ, ma mak löö, og yik ggovek. Gesu denanër gägek nikelap, gağ sir ti ti kedi denanër mesepa dok, log mehō ngwë pekwë hir gägek in alam dejak ni. ²⁸Rëk nabë mehōti su nedo in bē pekwë alam-nyëg-ngwë ayej sagi rë, og mehō sën bē nanër lo najom yi ahon gesu bengwëng dok dub ayo. Gağ yō getah yi na lok mēm nanër yi gägek vu yi geving Anutu.

²⁹Log alam sën denanër Anutu yi gägek rangah lo, og sir luu ma löö mu

denanër, gesir vahi pin medo degenço hir gägek mekwaj bo. ³⁰Log nabë mehöti köök nedo, loğ Anutu tato gägek ti vu yi avuti, og mehö sën vare nenër gägek lo aye nama. ³¹In ham pin ti ti nanër Anutu yi gägek rangah in alam pin dejak gägek ni bebo niwëek vu sir. ³²Galam sën denenër Anutu yi gägek rangah lo deyoh vu bē degegin sir nivesa, gağ anoj sën Anutu tung loğ sir lo su rëk kehe sir medebengwëng niğelap rë. ³³In Anutu su ahë ving bē hil gevonğ ngaa jeggin jeggin rë, gağ ahë ving bē hil medo revuh. Log ham gwevonğ nabë sën Anutu-yi-alam pin denevonğ loğ hir dub lo. ³⁴Avëh ayej nama doğ dub ayo gesu debengwëng. Gağ dedahun sir nabë sën dekevu meneggëp loğ Horek lo. ³⁵Genabë sir duğin gägek ti degwa bedevonğin bē dejak ni, og sir ti ti yō rëk dedok tepëk in reggaj gëp bej. Gağ nabë avëh denanër gägek doğ dub ayo og su yoh vu rë.

³⁶Ma nebë va? Mağ ham tu Anutu yi gägek degwa? Ma ham ngo neko Anutu yi gägek gesu alam vahi deneko ving rë? ³⁷Nabë mehöti nanër nabë yi mehōnenër-Anutu-yi-gägek-rangahsën ti ma, nanër nabë ko Anon Vabuung kwa, om nabë yōnon, og rëk jağ gägek sën sa kevu vu ham-ë ni nabë Mehōböp yi horek. ³⁸Gağ nabë mehöti su rağ gägek sënë ni rë, og mağ yi su mehōnenër-gägek-rangahsën ti rë. ³⁹Nebë saga om arig lo, ham malamin sepa nabë ham natu alam sën denenër Anutu yi gägek rangah lo, geham su gwërin alam sën nyëğ ngwë ayej neverup avij lo. ⁴⁰Rëk mu ham jegelin huk pin megwero geham gwevonğ megëp niröp.

Kerisi Diik Ggovek Gekedi Rağ Yah

15 Log arig lo, sa bē bër ham kwamin gökin nah jağ Bengö Nivesa sën senër vu ham lo. Sën ham ko rağ lob ham medo nesepa loğ lo. ²Nabë ham vonğ ving Bengö Nivesa sën senër

rangah vu ham lo yōnon, beham medo nesepa loğ, og rëk geço ham nom vu Anutu beham medo malamin-tumsën.

³Log senër gägek sën sa haço wirek lo vu ham muğinsën. Senër bē Kerisi diik in hil ngaa nipaya pin yoh vu sën dekevu wirek meneggëp loğ Anutu-yi-ğapiya lo.

⁴Log debë yi loğ ya bedub. Loğ buk netu löö, lob kedi rağ yah ggökin yoh vu sën dekevu wirek meneggëp loğ Anutu-yi-ğapiya lo. ⁵Lom tato yi vu Pita muğin, loğ mëm tato yi vu yi hur nemadluhobevidek-luu lo. ⁶Log mëm tato yi ggökin vu hil arid lo ngahisekë loğ ti, sir 500 gela sevök. Lob hil arid lo sënë, sir ngahisekë rot nahën denedo vesaj gela dediik ggovek ya. ⁷Lob mëm tato yi vu ari Yakobus, gevu sinarë lo pin. ⁸Loğ tum mëm tato yi vu sa nebë hurmahen sën pesuv loğ atayo, gata su ko yi loğ yi buk niröp rë lo. ⁹Yōnon, sinarë nyëdahis pin lo arëj neggëp, gağ sağ ma! In sa hevong paya vu Anutu-yi-alam, om mağ su yoh vu bē denanër sa nabë sinarë rë. ¹⁰Rëk mu Anutu vo semusën vu sa, lom setu sinarë nebë sën sa nado gwëbeng-ë, lob yi semusën sagi su tu ngaa meris banon ma rë, gağ sa nehevong huk böp menekesuu sinarë pin. Rëk su sengo ti nehevong rë, gağ yik Anutu yi semusën sën nevo vu sa lo, sën yō nevong. ¹¹Rëk mu sa su nanër gägek agga ngwë rë, gağ yik he sinarë pin nanër gägek rangah neggëp ti, lom ham nevong ving gägek sagi.

Alam Diiksën Rëk Dekedi Jağ Nah

¹²Lom he nanër gägek rangah rağ buk bē: Kerisi diik, loğ Anutu nër mekedi rağ yah ggökin. Loğ nebë va sën ham vahi denenër nebë, “Alam sën denedik lo su deyoh vu bē rëk dekedi jağ nah gökin rë”—ë? ¹³Nabë alam-diiksën su rëk dekedi jağ nah yōnon rë, og Anutu su nër meKerisi kedi rağ ving rë! ¹⁴Log nabë Anutu su nër meK-

erisi kedi raḵ yah yōnon rē, og ḡaḡek sēn he nanēr-ē anon ma, geham ayomin neya timu vu yi meris mu. ¹⁵Om nabē nebē sēnē, og he tu alam-ḡaḡek-kuungsēn menanēr rangah bē Anutu nēr meKerisi kedi raḵ yah ḡḡōkin, gehe netetuhin ham bē Anutu yi ḡaḡek. Gaḵ nabē Anutu su rēḵ nanēr balam-diiḵsēn dekedī jaḵ nah yōnon rē, og su nēr beKerisi kedi raḵ ḡḡōkin yah ving rē! ¹⁶Yōnon, nabē Anutu su rēḵ nanēr balam-diiḵsēn dekedī jaḵ ḡōkin nah rē, og Anutu su nēr beKerisi kedi raḵ yah ving rē.

¹⁷Log nabē Anutu su nēr beKerisi kedi raḵ yah yōnon rē, og ham ayomin neya timu vu yi meris mu, geham ngāa nipaya nahēn negḡēp vu ham. ¹⁸Galam sēn ayoj ya timu vu Kerisi wirek rēḵ dediḵ lo malaj ma ving. ¹⁹Log nabē hil ayod neya timu vu Kerisi, rēḵ hil kwad bo nabē nelōḵ vu hil ḡḡēp dob sēnē mu, gesu rēḵ doḵ vu hil vu tamusēn rē, og ḡēp in hil. Hil nado paya yōnon gemehōnon pin rēḵ kwaj paya in hil. ²⁰Rēḵ mu su nebē sēnē rē! Gaḵ Kerisi diiḵ, loḵ Anutu nēr bekedi raḵ yah yōnon rot, betu alam-diiḵsēn hir mehō muḡinsēn.

²¹Yōnon! Sēn hil nadiiḵ lo degwa negḡēp vu mehōnon timu, log yīḵ sēn hil kedi jaḵ nah ḡōkin lo, og degwa negḡēp vu mehōnon ngwē nebē saga. ²²In mehōnon pin denediḵ gedegwa negḡēp vu Adam, log mehōnon pin rēḵ dekedī jaḵ nah ḡōkin gedegwa negḡēp vu Kerisi. ²³Rēḵ mu hil pin yu ti ti lo ngo rēḵ kedi jaḵ nah doḵ hil buk. Kerisi kedi muḡinsēn gebuk sēn duḵ nom lo, og hil sēn yi alam hil lo, hil rēḵ kedi jaḵ ḡōkin yi.

²⁴Lob mēm tum ngāa pin mala nama na, log Kerisi rēḵ gevong gavman pin geggev pin los alam niwēēk vahi pin denatu alam meris, log mēm bo yi nyēḡ pin doḵ nah Ama Anutu nema. ²⁵In Kerisi tu Mehō-los-bengō berēḵ medo bena berup doḵ buk sēn baḵē ngāa sēn denevong

in bē dedahun yi na lo pin geto dedoḵ nah vaha ḡēbinē. ²⁶Rēḵ kevoh ngāa sēn bē dahun yi na lo pin govek, log rēḵ kevoh diiḵsēn geving jaḵ ḡēp hus. ²⁷In Anutu tung ngāa pin ggevek Kerisi vaha ḡēbinē, lob hil araḵ ni vorot bē: Nabē Anutu tung ngāa pin ggevek vaha, og yi su ggevek vaha ving rē gema, in yō tu ala metung. ²⁸Gemēm nahub gengāa pin degevek Kerisi babu begovek na rē, loḵ mēm tum Anutu Nalu yō rēḵ gurek Mehō sēn tung ngāa pin deggevek vaha lo babu, in Anutu yō rēḵ natu ngāa pin ala.

²⁹Gaḵ nabē mehōnon su rēḵ dekedī jaḵ nah ḡōkin vu bedub rē, og alam deneripek bēl beron ngwē ḡḡōkin in bē dedoḵ vu alam-diiḵsēn in degwa va? Nabē alam-diiḵsēn su rēḵ dekedī jaḵ nah yōnon rē, og alam deneripek bēl in bē dedoḵ vu alam-diiḵsēn in va? ³⁰Log he ving! He nado loḵ maggin sēn bē kevoh he na lo in degwa va? ³¹Arig lo, sa kwaḡ vesa rot in ham in hil atu hil Mehōbōp Yesu Kerisi yi alam ḡḡēp ti, om sēn sa nanēr rangah vu ham bē: Raḵ buk pin og ngāa maggin nedeḡinengin sa benevongin bē sa malaḡ nama. ³²Log nabē sa kwaḡ nevo bē sa ḡaḵo nyēvewen vu dob sēnē mu, og sa su rēḵ ngis begō vu reggu bemēn nipaya lo ḡēp Epesus wirek rē. Nabē alam-diiḵsēn su rēḵ dekedī jaḵ nah ḡōkin yōnon rē, og maam vayikē: “Hil ngo medo maḡa los nanum in hil rēḵ nadiiḵ neheng bemalad nama.”

³³Om ham su gwebē nengamin vu mehōnon hir ḡaḡek in rēḵ degekuung jaḵ in ham. Nabē hil sepa doḵ alam nij paya, og hil rēḵ nid paya jaḵ geving sir. ³⁴Om ham gwevuū ngāa ngōḵ ngōḵ na geham kwamin bo ngāa nirōp. Ham su gwevong ngāa nipaya ḡōkin nah. Om ham gwenḡo rē! Ham la yō denahēn gesu deneraḵ Anutu ni rē. Senēr ḡaḡek sēnē in bē ham nimin namum.

Hil Kedi Jak Nah, Og Hil Rêk Agga Ngwê Jak

³⁵ Rêk mu mehōti mak rêk doḱ tepêk nabê, “Alam diiḱsên rêk dekedî jak nah nabê va? Log rêk navij nabê va medenom-a?” ³⁶ Hong-e! Kwam ma! Gahis sên ġenehin lo, bê nakip og navi rêk petar na. ³⁷ Lob ngaa sên ġenehin lo, saga su ġenevaroh agga los ris los dahis rê. Gaḱ ġenehin ġahis meris mu nebê sên sakôm ġahis ma ngaa ġahis vahi. ³⁸ Lob mêm nekip beni nebê sên Anutu kwa nevo lo. Log nevonḱ nos ġahis pin agga ti ti lo yô denekip lom yô nij nelok yah sir. ³⁹ Log ngaa mala-tumsên pin sên denedo dob lo, og su nij neggêp ti rê. Gaḱ mehōnon yôohu gereḱgu yôohu. Sok yôohu geḱel yôohu. ⁴⁰ Log ngaa yaḱek yi denedo, ġengaa dob yi denedo, rêk ngaa yaḱek yi malaj ngeri nebê ngaa yaḱek yô yi, ġengaa dob yi malaj ngeri nebê ngaa dob yô yi. ⁴¹ Log hes netum benivesa rot rêk yôohu, log kwev netum benivesa rot rêk yôohu, gebetuheng pin denetum benijvesa rot, rêk su nij neggêp ti rê. ⁴² Lob sên alam-diiḱsên dekedî jak nah lo yiḱ nebê saga. Navi sên hil nalev ya lo, saga nepetar ya. Gaḱ navi sên kedi jak nah lo, og su rêk petar na rê. ⁴³ Navi sên hil nalev ya lo, sagaḱ su ngaa nivesa rê, gaḱ navi sên kedi jak nah gökin lo, og saga sên mêm ngaa anon los arê. Navi sên hil nalev ya lo, og sagaḱ ngaa sekê masên, gaḱ navi sên kedi jak nah lo, og saga ngaa los niwêêk. ⁴⁴ Navi sên hil nalev ya lo, og sagaḱ ngaa dob yi, gaḱ navi sên kedi jak nah gökin lo, saga anon yô yi. In hil navid dob yi neggêp om sên hil navid anod yi neggêp ving.

⁴⁵ Log ġaḱek neggêp lok Anutu-yi-ḱapiya ving nebê, “Adam ngwê muḱinsên tu mehōnon raḱ menedo vesa”, log tum Adam ngwê tamusên rêk ġevonḱ behil anod medo mala-tumsên. ⁴⁶ Rêk mu

hil su nado malad-tumsên vu muḱinsên rê, gaḱ hil nado vesad mu vu dob sênê vu muḱinsên gehil rêk medo malad-tumsên yōnon vu tamusên. ⁴⁷ Mehō muḱinsên navi dob, om sên tu ngaa dob yi, rêk mehō tamusên yam vu yaḱek. ⁴⁸ Om hil pin vu dob nebê mehō-dob-yi sênê, log hil ana yaḱek, og hil pin rêk nid nabê mehō-yaḱek-yi sagi. ⁴⁹ Gwêbeng hil nid nebê mehō-dob-yi sênê, om rêk hil nid nabê sên mehō-yaḱek-yi saga.

⁵⁰ Arig lo, sa nanêr niröp vu ham nabê hil navid dob yi su yoh vu bê doḱ na Anutu-yi-Nyêḱ rê, ġengaa sên nepetar lo su yoh vu bê doḱ na ngaa sên su nepetar rê lo bej rê. ⁵¹ Ham gwenḱo rê! Sa bê nanêr ġaḱek vunsên ti ranḱah vu ham: Hil pin su rêk nadiiḱ rê! Gaḱ hil pin sên nahên nado malad vesa lo ngo rêk napöö agga ngwê jak ⁵² pevis avuti doḱ buk sên avuuk ngu vu tamusên lo. In avuuk rêk ngu, log alam-diiḱsên dekedî jak nah gesu rêk depetar gökin nah rê. Log hil sên hil nahên nado vesad lo, hil rêk pekwê menapöö agga ti jak. ⁵³ Yiḱ nebê sênê: Navi sên nepetar lo rêk pekwê menatu ngaa sên su rêk petar rê lo, ġenavi sên nediiḱ-ê, rêk pekwê bemedo mala-tumsên bemedo degwata. ⁵⁴ Kê! Om nabê hil ġalê nabê navi sên nepetar lo pekwê yi metu ngaa sên su nepetar rê lo, gehil ġalê nabê navi sên nediiḱ lo pekwê yi benedo mala-tumsên, og doḱ buk saga hil rêk ajaḱ ni nabê ġaḱek sên neggêp lok Anutu-yi-ḱapiya lo anon raḱ. Sênê nebê, “Anutu kesuu ngaa pin bekevoh diiḱsên ya verok yi.”

⁵⁵ “Hil nadiiḱ rêk mu diiḱsên su niwêêk rot bedeginengin hil rê.

Hil nadiiḱ rêk mu diiḱsên su rêk kevoh hil yōnon rê.”

⁵⁶ Horek tato bê hil nehevong ngaa ni-paya, lob hil ngaa nipaya sagi tu diiḱsên yuseḱê. ⁵⁷ Rêk ma, om mêm hil kwad vesa vu Anutu in nevonḱ behil Mehōböp Yesu Kerisi lok yah hil bed

bemëm hil rëk kesuu diiksën gemedo malad-tumsën, yik degwa rak Kerisi. ⁵⁸Om arig lo, sahëg neving ham, om ham medo los nimin wëëk geham su medo los nimin yes yes. Gaḵ ham medo gwevong Mehöböp yi huk jaḵ buk pin geham su najom ham ahon, in ham ner-aḵ ni nebë huk sën ham nevonḡ vu Mehöböp lo og ham su nevonḡ meris rë.

Seriveng Sën Doḵ Vu Anutu-yi-alam Lo

16 Logativend sën ham gvetunḡ in doḵ vu Anutu-yi-alam vu Yerusalem lo, og ham semu noh vu ḡaḡek sën senër vu Kerisi-yi-alam vu Galata bë degevonḡ lo. ²Ham pin ti ti kwamin bo noh vu Soda pin nabë ham neḱo monë va la rak huk sën Anutu loḱ vu ham meham nevonḡ lo, og mëm ham gweḱo ti ti vër in megvetunḡ natuativend, in senöḱ vu ham og ham su medo seroativend. ³Lob ham ngo ḡooin ham alam la jaḵ, in senöḱ vu ham og sa ḱevu ḱapiya besebo medegeḱo geving hamativend sagi medena Yerusalem. ⁴Gaḵ nabëativend böp besa kwaḡ bo nabë maḱ sena geving, og he pin rëḱ ana.

Paulus Bë Na Gelë Alam Korint

⁵Lob sëḱ noh na distrik Masedonia vuheng rë, loḱ mëm senöḱ vu ham. In sa bë na Masedonia namuḡin rë. ⁶Loḱ mëm sëḱ nöḱ berup ham nyëḡ, lob sa medo saga teka geving ham. Maḱ sëḱ medo geving ham bena berup doḱ kwev sën loo nesis böp lo benama na rë ma sa duḡ. Loḱ mëm sena nyëḡ ngwë, og ham yoh vu bë bo nos teka vu sa geham gweḱo sa na aggata. ⁷In sa su bë nöḱ ḡalë ham mu gesena pevis rë, gaḵ nabë Mehöböp ngoḡek, og sëḱ medo geving ham hus ading teka rë. ⁸Rëḱ sa hevongin bë medo Epesus bebuk vabuung Pentikos govek na rë. ⁹In sa halë bë sa huk böpata negḡep sënë beyoh vu bë ngis

anon ngahiseḱë, rëḱ alam sën denelë sa paya lo denedo ving. ¹⁰Genabë Timoti nöḱ berup vu ham, og ham semu yi in medo geving ham los kwa vesa, in yik nevonḡ Mehöböp yi huk nebë sa. ¹¹Ham su gwelë yi nabë ngaa meris megweruu demimin vu yi, gaḵ ham nahubin yi rot megweḱo yi nom aggata benom vu sa, in sa medo neheḡin losho hil arid lo vahi. ¹²Gaḵ hil arid Apolos og sejj yi rot bë nöḱ vu ham geving hil arid lo vahi, rëḱ gwëbeng su bë rëḱ nöḱ rë, gaḵ yö rëḱ medo bemëm nabë natöḱ vu aggata og mëm yö rëḱ nöḱ.

ḡaḡek Hus La

¹³Ham malamin ham los gweḡin ham, geham ayomin na timu vu Yesu meham bare niwëëḱ nabë maluh. ¹⁴Ngaa pin sën ham gwevong lo, og ham ahëmin geving mehönon megwevong ham huk nivesa los ayomin sepëp.

¹⁵Arig lo, sa bë nanër ḡaḡek ngwë vu ham. Ham rak Stepanus vu distrik Akaya ni bë losho yi alam detu Kerisi-yi-alam muḡin kesuu alam Akaya pin, lob kwaj nevo Anutu-yi-alam pangсэн medeneloḱ vu sir. ¹⁶Nebë saga, om sa bë ham nengamin yes vu alam nabë saga, gevu alam sën deneloḱ vu sir bedenevonḡ huk ving sir lo. ¹⁷Sa kwaḡ vesa rot in Stepanus luho Potunatus ḡAkaikus bedeyam vu sa in ham su yoh vu bë nam sënë rë, om deloḱ yah ham bömin medeyam vu sa. ¹⁸Sir saga devong besa geham behil pin ayod nivesa, om ham gweḱo alam nebë saga arëḡ jaḵ.

¹⁹Lob Kerisi-yi-alam vu distrik Asia* pin kwaj nevo ham medenenër. Log Akwila luho Priska losho alam sën dene-supin sir bedenejom rak vu Anutu loḱ luho hir begganḡ lo ahëḡ neving ham medenenër ḡaḡek semusën yöḱ vu ham in Mehöböp yi alam ham los sir. ²⁰Hil arid lo pin kwaj nevo ham medenenër. Om ham pin ahëmin nivesa vu ham

geham najom* nemamin in Mehöböp yi alam ham.

²¹ Log sa Paulus, senö kevu gägek dus teka sën neggëp hus agi raq nemağ bë ham medo nivesa. ²² Mehöti bë su ahë geving Mehöböp rë, og Anutu gevong

bemala nama. *Maranata!* (Degwa nebë Mehöböp duk nom pevis!) ²³ Mehöböp Yesu yi semusemu nök gëp geving ham. ²⁴ Sahëg neving ham pin in Kerisi Yesu duu hil pin revuh ti.

Kapiya Sën Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Korint

1 Sa Paulus sën Anutu ggooïn sa raḵ in bē sa natu Kerisi Yesu yi sinarē lo. Alu hil arid Timoti kevu kapiya sēnē yōḵ vu ham sën Kerisi-yi-alam vu Korint aga, gevu Anutu-yi-alam pin sën denedo yoh vu distrik Akaya pin lo. ²Hil Amad Anutu luho Mehōbōp Yesu Kerisi degevonḡ hir semusemu nōḵ gēp geving ham beham ayomin gēp revuh.

Paulus Kwa Vesa In Anutu Loḵ Vu Yi

³Hil ḡaḵo hil Mehōbōp Yesu Kerisi Ama Anutu arē jaḵ, in yi Anutu, mehō kwa vonḡinsēn los aye semusēn ala. ⁴He nado los ngāa maggin medeḡinengin he pangṣēn rēḵ Anutu nesemu aye in he. Yō medo nevong nebē saga, om he ngo ayoh vu bē rēḵ semu ayemin in alam sën denedo loḵ maggin ayo lo, nabē sën Anutu nesemu aye in he agi. ⁵In vanē aggagga sën tōḵ vu Yesu lo tōḵ vu he pangṣēn, rēḵ mu yiḵ Kerisi aye semusēn nedo ving he nebē saga ving. ⁶Ngāa maggin tōḵ vu he in bē gevonḡ beham ayomin sepēp beham nom vu Anutu. Log Anutu semu aye in he behe ayomin sepēp in bē gevonḡ beham ayomin sepēp jaḵ doḵ buk sën ham kwerē maggin nabē he lo, bemēm ham bare niwēēḵ. ⁷He kwamin nevo ham behe raḵ ni vorot bē ham rēḵ gweḵo maggin nabē sën he, om Anutu rēḵ gevonḡ beham ayomin sepēp jaḵ geving nabē he.

⁸Arig lo, ngāa maggin sën tōḵ vu he ggēp distrik Asia* lo, saga he su ayoh vu bē adah vun in ham rē. Gaḵ vasap he pangṣēn medeḡinengin he ahon rot kesuu behe kwamin nevo bē maḵ he su rēḵ medo vesamin rē. ⁹Ngāa saga tōḵ vu he rot behe kwamin vo bē he rēḵ malamin nama yōnon. Rēḵ he raḵ ni bē ngāa nebē saga netōḵ vu he in bē he jaḵ ni nabē

he nimin wēēḵ su yoh vu bē adoḵ vu he rē, om hil ḡetunḡ malad in Anutu timu sën nenēr balam-diiksēn denekedi raḵ yah lo. ¹⁰Anutu ḵo he vēr in ngāa saga gehe su adiik rē, gerēḵ geḵo he vēr nabē saga göḵin. Yōnon, he nehetunḡ malamin in yi yō timu bē rēḵ geḵo he vēr in ngāa vahi pin göḵ göḵin nabē saga. ¹¹Om hameḵ najom jaḵ in doḵ vu he geving. Nabē sēnē in Anutu genḡo alam ngāhiseḵē hir jomraḵsēn medoḵ vu he, behe doḵ vu alam ngāhiseḵē bemēm kwaj vesa vu Anutu in he.

Paulus Su Nekuungin Alam Korint Rē

¹²He kwamin vesa in ngāa sēnē behe raḵ ni bē yōnon. Sēnē nebē: He su kwamin nevo bē alam debo ngāa doḵ nah he huk rē, gaḵ Anutu og neloḵ vu he, gehe nehevong ngāa nirōp los ḡaḡek anon sën Anutu vonḡ vu he lo vu ham los alam pin. ¹³Gehe su neḵevu ḡaḡek peggirinsēn malah ḡaḡek vun in ham rē, gaḵ he neḵevu meneggēp rangah in bē ham natevin beham jaḵ degwa ni. ¹⁴Ham ngo raḵ he ḡaḡek vahi ni ggovek beham kwamin vesa in he nebē sën he rēḵ kwamin vesa in ham doḵ buk sën hil Mehōbōp Yesu duḵ nom lo. ¹⁵Sa kwaḡ nevo ḡaḡek saga gesayoḡ kehe sa vorot bē senōḵ vu ham, besa gevonḡ beham kwamin vesa natu beron luu rē, rēḵ ma. ¹⁶Wirek og sa kwaḡ nevo bē senōḵ geto ham nyēḡ loḵ mēm sena Masedonia. Log nabē sa vu sagu mesenom, og sēḵ nom ḡeto ham nyēḡ göḵin, loḵ mēm ham gweli sa na aggata besenah Yudea. ¹⁷Rēḵ ma gesa su yoh vu rē. Ma ham kwamin nevo bē senēr bē sēḵ nōḵ rēḵ ma gesengo nēr jeggin jeggin gesa su kwaḡ nevo nivesa rē? Ma ham kwamin nevo bē sa nanēr nebē sa ḡevong ngāa, loḵ ma gesa nehāḵo seggi seggi nebē alam-dob-yi? ¹⁸Ma! Anutu mehō ḡaḡek anon degwa, om sa nebē saga ving. Sa su nayoḡek los nanēr ma loḵ ti rē. ¹⁹In

Anutu Nalu Kerisi Yesu sën alu Silvanus* geTimoti behe netatekin yi degwa vu ham lo su nenër gägek luu loḱ ti rë, gaḱ yiḱ nenër yönon mu. ²⁰In gägek pin sën Anutu joo lo, og degwa los anon neggëp vu Yesu yö timu, om mëm hil gaḱo Anutu arë jaḱ behil angogekin nabë Anutu og mehö nenër gägek anon mu. In Yesu vonḡ banon rak. ²¹Yiḱ Anutu saga sën nër ving vu he gevu ham bë hil atu Kerisi-yi-alam yönon lo, lob ggooiin hil rak in bë hil gevonḡ yi huk. ²²Log vonḡ yi Anon Vabuung vu hil vorot in bë tato rangah nabë hil atu yi alam ggovek ya, gAnon Vabuung sënë nedo loḱ hil ayod in bë tato nabë Anutu yi gägek sën geḱo hil nah vu yi lo rëḱ anon jaḱ yönon.

Paulus Su Ya Pevis Vu Sir Rë

²³Nabë sa hekuung rak, og Anutu rëḱ gelë lob ngis sa mesa nadiiḱ. Rëḱ ma gesenër yönon rot bë sa su bë gevonḡ beham nimin namum in ngaa nipaya sën ham nevonḡ lo rë, om sën sa su yök Korint pevis rë. ²⁴He su atu ham vonḡvingsën ala rë, gaḱ ham ngo vonḡ ving Anutu niwëëḱ vorot menedo, rëḱ he bë adok vu ham in ham kwamin vesa in Anutu.

2 Om sën sengo kwaḡ nevo loḱ ayoḡ wirek beneggëp bë sa su nöḱ vu ham begevonḡ mehil ayod maggin in ham ngaa nipaya saga natu beron luu. ²Gaḱ nabë sa gevonḡ beham ayomin maggin, og re yoh vu bë gevonḡ mesa kwaḡ vesa? Ma! Alam vahi su deyoh vu bë degevonḡ besa kwaḡ vesa gökin rë. ³Nebë saga om sën sa kevu ḱapiya saga yök vu ham wirek in bë ham gwërin ham in ngaa nipaya. In nabë senök berup vu ham, og ham su gwevonḡ besayoḡ maggin in ham, gaḱ ham gwevonḡ besa kwaḡ vesa. Log sa kwaḡ nevo ham nebë: Nabë sa kwaḡ vesa in ngaa ti, og ham kwamin

vesa geving behil kwad vesa dok ti. ⁴In wirek sa kevu ḱapiya vu ham, lob sayoḡ maggin gesa ayoḡ ketul loḱ bemalaḡ ruḱ keseh, rëḱ sa su kevu in bë gevonḡ nimumsën vu ham rë, gaḱ sa kevu in bë ham jaḱ ni rot nabë sahëḡ neving ham pangsen.

Alam Korint Dekevoh Mehö Sën Vonḡ Ngaa Nipaya Lo Yi Nipaya Na

⁵Lob mehöti sën vonḡ paya lo, og su vonḡ mesengo ti ayoḡ maggin rë. Gaḱ vonḡ beham pin ayomin maggin ving,—rëḱ mu sa su geḱev gägek, gaḱ sa bë nanër nabë vonḡ beham vahi ayomin maggin. ⁶Rëḱ ham vahi ngahiseḱë devo nyëvewen vu mehö saga vorot om ggovek, ⁷gemëm ham kwevoh yi nipaya na geham semu ayemin in yi, in rëḱ ayo maggin pangsen rot mekesuu, lom maggin sënë kepë yi bemala nama. ⁸Om sa bë ham tato rangah nabë ham ahëmin neving yi yönon.

⁹Lob sa kevu ḱapiya yök vu ham in bë sa seggi ham mesejaḱ ni nabë, ham rëḱ nengamin yes los dahis ma rëḱ nama! ¹⁰Nabë ham dahun mehöti yi ngaa nipaya na, og sëḱ kwaḡ birekin geving. Log ngaa nipaya sën sa dahun ya lo, og sa dahun ya neggëp Kerisi mala in bë dok vu ham. Mu sa kwaḡ nevo bë maḱ su ngaa nipaya ti neggëp in bë sa dahun na rë. ¹¹Rëḱ sa bë gero gägek rë, in Satan rëḱ pelëpin hil bekepë hil. In hil ngo arak kwa ni vorot.

Paulus Ayo Maggin Ggëp Troas

¹²Wirek seya verup Troas in bë nanër Kerisi yi Bengö Nivesa rangah, lob Mehöböp vonḡ bedebë nengaj in sa gägek rot, lob sa medo nehevonḡ yi huk vu sagu. ¹³Rëḱ sa su nado nivesa rë, in arig Titus su verup vu sa rë. Lom tum sejom nemaj geseyom heto Masedonia.

Sinarë Denevong Mehöböp Yi Huk Raḵ Anutu Niwëëk

¹⁴Om sa nehaḵo Anutu arë raḵ in Kerisi tu ngaa pin ala gehil atu yi alam meneli hil ving yi raḵ buk. Lom nevo huk vu hil bē hil ḡevong yi ḡaḡek na menoh vu nyëḡ pin nabë ngaa reggu nivesa balam pin degengo medejaḵ ni. ¹⁵In Anutu nelë hil nebë Kerisi yi ngaa reggu nivesa sën neya vu alam sën denegḡerin sir los alam sën rëḵ malaj nama lo. ¹⁶Lob vahi denḡo bē nivë vongin ḡevong medenadiḵ, log vahi denḡo bē reggu nivesa loḵ sir in demedo malaj-tumsën degwata. Lob huk saga maḵ re rëḵ ḡevong menoh vu los dahis-a? Ma! ¹⁷Rëḵ mu heḵ su nanër ḡaḡek nebë alam vahi rë. Senër sir ngahiseḵë sën denenër Anutu yi ḡaḡek medeneko monë raḵ lo. Gaḵ heḵ atu Kerisi-yi-alam, om sën he ayomin timu genanër Anutu yi ḡaḡek menare mala.

ḡaḡek Mewis Sën Anutu Joo Ving Mehönon

3Maḵ ham kwamin nevo bē he nehaḵo arëmin raḵ ḡḡökin yah-a? Ma maḵ he rëḵ ḡaḵo ḵapiya vu mehö ngwë in bē tateḵin he vu ham nabë sën alam vahi denevong lo? Ma maḵ ham kwevu ḵapiya nebë sënë ti in doḵ vu he? Ma! ²Yiḵ ham ngo tu he ḵapiya sën tateḵin he. Lob ḡaḡek sën negḡëp loḵ ḵapiya sagi lo negḡëp loḵ he ayomin, balam pin deyoh vu bē degelë medenatevin. ³Lom negḡëp rangah nebë ham tu Kerisi yi ḵapiya in tateḵin yi Bengö Nivesa sën vo vu he behe haḵo yök vu ham lo. Rëḵ su kevu raḵ bël veriik rë, gaḵ kevu raḵ Anutu sën malatumsën degwa lo yi Anon Vabuung. Log su kevu menegḡëp raḵ ḡelöng petes la rë, gaḵ nekevu loḵ ham ayomin.

⁴Lob he su ahöneng in ḡaḡek sagi rë, gaḵ he nanër rangah menegḡëp Anutu

mala, in sën he tu Kerisi-yi-alam ḡḡovek ya lo. ⁵Yönon, he su ngo ayoh vu bē ḡevong Anutu yi huk rë, om sën he su rëḵ nanër nabë he ngo nehevong rë, gaḵ Anutu yö timu neloḵ vu he behe nehevong yi huk. ⁶Yiḵ yi timu sënë sën negadu he ahon behe yoh vu bē tateḵin ḡaḡek mewis sën Kerisi joo vu hil lo. Lom ḡaḡek mewis sënë og su Horek sën dekevu wirek menegḡëp loḵ ḵapiya lo rë, gaḵ sënëḵ Anon Vabuung yö yi ḡaḡek. In Horek sën negḡëp loḵ ḵapiya lo og denedeginengin hil bedenener bē hil rëḵ malad nama. Rëḵ ma ḡAnon Vabuung vër hil raḵ in bē hil medo malad-tumsën.

⁷Anutu kevu Horek sagi raḵ negḡëp ḡelöng bevo vu hil ḵenud lo wirek, rëḵ hil su ayoh vu bē sepa doḵ rë, lob tato bē hil vongin malad nama. Nebë saga rëḵ mu buk sën vo Horek vu hil ḵenud lo lo, og buk böpata los arë, lob Moses mala niḵapiik ata bejëḵ loḵ alam Israel malaj besu deyoh vu bē degelë yi rë. Loḵ nahub rë lob niḵapiik saga nemaya. ⁸Nebë saga rëḵ mu hil naraḵ ni bē buk sën Anon Vabuung ḡegin hil lo, og buk böpata rot mekesuu buk ngwë sagi. ⁹Gaḵ bē hil nanër Horek sën nenër rangah bē hil nehevong paya lo yi buk nabë böpata los arë, og hil nanër Anon Vabuung sën nenër bē hil mehönon yohvu lo yi buk nabë böpata rot mekesuu ngwë muḡin-sën. ¹⁰Yönon, buk sën hil anër wirek bē böpata los arë lo, og ḡwëbeng arë maḵ maya, in buk ngwë sagi arë böpata rot bekesuu. ¹¹Hil nanër Horek sën yi huk maya lo nebë nivesa, om hil nanër ngaa sën ḡevong behil rëḵ medo degwata lo nabë nivesa rot mekesuu.

¹²Lob he nehevong ving ḡaḡek sënë, om sën he su nimin ḡḡöneng rë, gaḵ he nanër rangah. ¹³He su nehevong nebë Moses rë. Sën nekebu mala raḵ tob in bē alam Israel su degelë nabë mala niḵapiik nemaya in nama na veröḵ yi lo rë. ¹⁴Rëḵ mu alam Israel ayoj dahis raḵ besu de-

raḱ ni nivesa rë, rot begwëbeng. Om nabë denanër gaḱek muḱeng sën Anutu joo ving sir nyëdahis lo ranḱah, og kwaj nahën maggin bevong bë tob nekebu malaj in gaḱek anon. Gaḱ bë ayoj na timu vu Kerisi og mëm yi timu yoh vu bë kehe tob sënë vër in malaj medejaḱ gaḱek anon ni. ¹⁵Rëḱ mu ma, in yö nahën denetevin Moses yi ḱapiya, lob vong bë tob neggërin ayoj. Rot begwëbeng. ¹⁶Rëḱ mu nabë degërin ayoj nom vu Mehöböp og rëḱ bo tob saga vër in sir. ¹⁷In Mehöböp sënë og yik yi Anon Vabuung, lob Mehöböp yi Anon Vabuung sënë neko hil vër in ngaa pin sën nedeginengin hil lo gehil nado nivesa.

¹⁸Lob hil sënë, og ngaa ti su neggërin hil malad rë, gaḱ Mehöböp yi niḱapiik netum raḱ hil gehil nebë dubdub, om hil abër niḱapiik saga na menoh vu mehönon vahi pin. Log niḱapiik netum raḱ hil yoh vu buk, lom nepekwë hil behil rëḱ nid nabë yi Mehöböp yö ḱenu. Log Mehöböp yik yi Anon Vabuung menevong nebë sënë vu hil.

Alam Sinarë Nebë Dëg Soḱek

4 Anutu kwa vongin he lom vo huk sënë vu he, om sën he su seḱëmin nema in huk sagi rë. ²Gaḱ he ḱehe he in ngaa nimumsën sën neggëp vunsën lo, gehe su nanër gaḱek kuungsën rë, gehe su nehaḱo gaḱek ngwë menanër loḱ yah Anutu yi gaḱek rë. Gaḱ he nanër gaḱek anon ya ranḱah in bë alam pin degengö medejaḱ huk sën he nehevong ggëp Anutu mala lo ni nabë yoh vu.

³Lob Bengö Nivesa sën he nanër lo neggëp ranḱah. Yönon, maḱ yö neggëp vunsën in alam sën rëḱ malaj nama lo mu, ⁴in su denevong ving rë. Gaḱ dob ala Satan kebu kwaj in bë Kerisi sën ni nebë Anutu lo, yi Bengö Nivesa niwëëḱ los arë böpata su natum doḱ ayoj medejaḱ ni. ⁵In he su nanër he ngo bengömin rë, gaḱ he nanër Kerisi sën tu Mehöböp

lo bengö, lob he nesepa loḱ Yesu om sën he tu ham hur ving. ⁶In yik Anutu sën nër nyëdahis bë malakenu ranḱah jaḱ lo vong beranḱah raḱ ggëp hil ayod ving behil araḱ Anutu niwëëḱ los niḱapiik ni. In Yesu töḱ yam ranḱah, behil halë bë ranḱah sënë neggëp raḱ mala.

⁷Log he alam nimin paya nebë dëg soḱek sën ningöhek lo, rëḱ Anutu tung yi ngaa nivesa anon loḱ yam he ayomin in bë mëm alam degelë medejaḱ ni nabë he su alam los nimin wëëḱ rë. Gaḱ mu yö nevong yi huk los niwëëḱ böpata loḱ he behe nehevong yi huk. ⁸Yönon ngaa maggin neketumin he, rëḱ su nedahun he rë. He kwamin neketul loḱ, rëḱ he su kwamin nema veröḱ yi rë. ⁹Mehönon denetii he, rëḱ Anutu su nevu he ya rë. Denesis he behe heto navuv dob, rëḱ ma gehe su nadiik rë. ¹⁰He haḱo Yesu yi diiksën raḱ yom he navimin raḱ buk vu nyëḱ pin behe nehaḱo vanë bedus raḱ bë he nadiik. Rëḱ he su nimin tebö in rë, gaḱ he nehaḱo vanë nebë saga in bë alam degelë medejaḱ ni nabë Yesu yoh vu bë gevong behil medo malad-tumsën nabë yi geving. ¹¹He nehevong Yesu yi huk om sën denesis he sën nado vesamin lo yoh vu buk bebë he nadiik. Nebë saga in bë alam degelë he navimin medejaḱ ni nabë Yesu nedo mala-tumsën meneloḱ vu he. ¹²Yönon, yoh vu buk pin og vong bë he nadiik, rëḱ mu yik nebë saga in bë mëm ham rëḱ medo malamin-tumsën vu tamusën.

¹³Log Anon Vabuung vo niwëëḱ vu he in bë he ayomin na timu vu Anutu nabë sën dekevu meneggëp loḱ Anutuyi-ḱapiya lo nebë, “Sayog neya timu vu Anutu om sën senër gaḱek ranḱah.” Lom he ayomin neya timu vu yi ving, om sën he nanër yi gaḱek ranḱah ving. ¹⁴In he raḱ ni ggovek ya bë Anutu nër beMehöböp Yesu kedi raḱ yah, gerëḱ nanër behe ḱedi jaḱ nah geving yi, gerëḱ geḱo he geving ham behil ana medo geving

yi. ¹⁵ Kê! Ngaa maggin pin sënë netök vu he in bë doḵ vu ham, log Anutu yi semusemu noh vu alam ngahisekê menapup ayoj. Lob sënë gevonḡ balam ngahisekê rot kwaj vesa rot vu Anutu medegeḵo arê jaḵ mekesuu.

Ngaa Maggin Sën Netök Vu Hil Lo Rêḵ Gevonḡ Behil Arêd Böpata Jaḵ

¹⁶ Om sën he su sekëmin nema in huk sënë rë. Yönon, he navimin nevonḡin bë nipaya jaḵ, rêḵ Anutu nevo niwëëḵ vu he ayomin benetu mewis raḵ yoh vu buk pin. ¹⁷ In maggin sën netök vu he agi, yiḵ he nehalë nebë ngaa meris benedo buk dus teka mu. Rêḵ Anutu nevonḡ vu he in bë he arëmin böpata rot megëp degwata los degwata bekesuu, lob he su ayoh vu bë tahu luho vu yi rë.

¹⁸ Lob he su malamin nesepa ngaa sën hil nehalë raḵ malad lo rë, gaḵ he malamin nesepa ngaa sën hil su nehalë raḵ malad rë lo. In ngaa sën hil nehalë raḵ malad lo og yiḵ nedo buk dus teka mu, rêḵ ngaa sën hil su nehalë raḵ malad rë lo, og nedo degwata los degwata.

Hil Rêḵ Ajöp Navid Mewis Yaḡek-yi

5 In hil arak ni ggovek bë hil navid sën hil nado loḵ vu dob gwëbeng agi og yiḵ nebë numeng mu. Log nabë numeng sënë petar na, og hil begganḡ ngwë sën Anutu rêḵ bo vu hil lo nedo. Mehönon su delet begganḡ saga raḵ nemaj rë, gaḵ yö nedo yaḡek beyö nedo degwata los degwata. ² Yönon, hil nado loḵ numeng sënë lob hil nado los susën. Om hil ahëd neving pangësën rot bë hil ajöp hil navid mewis gërin hil nabë tob benatu hil begganḡ yaḡek-yi. ³ In nabë hil ajöp hil navid yaḡek-yi, og rêḵ gërin hil gehil ḵenud su rêḵ medo meris rë. ⁴ In hil nahën nado loḵ numeng sënë, lob hil medo nehangö vanë menasu. Rêḵ mu hil su nehevongin bë rêḵ hil ḵenud medo meris rë, gaḵ hil navid sënë rêḵ

nadiik, om hil nehevongin bë ajöp hil navid mewis yaḡek-yi gök na hil nabë tob mewis, behil medo malad-tumsën yönon.

⁵ Log Anutu yö ggooiin hil raḵ in bë hil medo malad-tumsën nabë sënë, lob vo Anon Vabuung vu hil vorot in bë tato vu hil nabë rêḵ anon jaḵ. ⁶ Om sën he ngo nado los ayomin timu yoh vu buk, in he raḵ ni bë he navimin vonḡ bë he begganḡ behe nado loḵ, rêḵ mu vu buk sën he nado agi, og he su nado ving Mehöböp loḵ yi nyëḡ rë geyö nahën. ⁷ In gwëbeng hil ayod neya timu vu yi mu gemedo naya, gaḵ hil su malad neraḵ yi rë. ⁸ Rêḵ mu senër ggovek bë he nado los ayomin timu gehe ahëmin neving pangësën bë he ḡevuu navimin sënë na gehe na medo nivesa geving Mehöböp ḡëp ben. ⁹ Nebë saga, om nabë he medo geving yi doḵ ben, ma nabë he ngo nahën nemedo adingnë, og yiḵ he kwamin nevo Mehöböp niwëëḵ ata yoh vu buk bë he ḡevonḡ ngaa noh vu sën ahë neving lo. ¹⁰ In hil pin rêḵ bare Kerisi mala megengö hil ḡaḡek pin nabë hil nado loḵ hil navid dob yi sagi, og maḵ hil nehevong ngaa nivesa ma hil nehevong ngaa nipaya. Lob hil pin ti ti ngo rêḵ ḡaḵo nyëvewen doḵ nah.

Hil Adok Vu Alam In Denam Vu Anutu

¹¹ Lob he nahöneng in Mehöböp, om sën he nehevong huk in bë ḡevonḡ balam ayoj na timu vu yi. Rêḵ he nado rangah atov ḡḡëp Mehöböp mala, lob sa kwaḡ nevo bë maḵ ham raḵ he nimin ving. ¹² He su ḵevu ḡaḡek sënë yök vu ham in bë ham gwëḵo he arëmin jaḵ rë, gaḵ he ḵevu in bë ham jaḵ ni. Lob ham yoh vu bë nanër ḡaḡek doḵ nah vu alam sën deneḵo sir raḵ in ngaa sën denevonḡ raḵ alam malaj rêḵ anon su negḡëp loḵ ayoj rë lo. ¹³ Yönon, nabë he kwamin masën nebë sën alam aga denenër lo, og he kwamin masën in bë he ḡevonḡ Anutu

yi huk beyik ggovek. Gaḵ nabē he nado los kwamin, og he nado los kwamin in bē he doḵ vu ham. ¹⁴ In Kerisi yi ahēvingsēn kengev he, om sēn he nehevong yi huk. In he raḵ ni bē loḵ yah hil bed mediik in hil pin, lom sēnē vong bē hil pin adiik ggovek ya. ¹⁵ Mehō sēnē loḵ yah hil pin bed bediik in hil, om mēm hil mehōnon sēn nado malad vesa agi su medo mana noh vu ngo kwad gökin. Gaḵ hil kwad bo Mehō sēn loḵ yah hil bed bediik in hil gekedi raḵ yah lo, behil ḡevong noh vu yō kwa jaḵ buk pin.

¹⁶ Wirek he nehalē mehōnon navij mu benanēr sir bē nijvesa genij paya, rēḵ gwēbeng he su nehevong nebē saga ggökin rē. Log wirek he nehalē Kerisi meseggi yi nebē saga ving, rēḵ gwēbeng he su neseggi yi nebē sēnē ggökin rē. ¹⁷ Om nabē mehōti tu Kerisi-yi-alam, og Anutu vong yi betu mewis raḵ, gaḵ yi ngāa muḡeng og maya verōḵ yi genelē ngāa pin nebē pekwē yi bemewis raḵ.

¹⁸ Anutu yō timu vong ngāa pin sēnē, log vong Kerisi yam in bē gevong mamer vu hil, loḵ mēm vo huk-mamer-yi sēnē loḵ yam hil nemad ving. ¹⁹ Huk-mamer-yi nebē hil nanēr rangah nabē Anutu vong Kerisi yam in bē geḵo mehōnon pin denom vu yi, gesu rēḵ kwa bo hir ngāa nipaya sēn denevong lo nabē nahēn neggēp vu sir rē. Lob vo huk sēnē vu hil bē hil nanēr ḡaḡek-mamer-yi rangah. ²⁰ Om sēn hil haḵo Kerisi avi menanēr yi ḡaḡek rangah. Yiḵ sēnē nebē Anutu netahi alam pin raḵ hil avid. Hil nalōḵ yah Kerisi ben menanēr yi ḡaḡek vu alam pin menajij sir nebē, “Ham dahun ham, geham gwevuu keyēsēn na geham los Anutu medo jevuh ti.” ²¹ Mehō sēnē su nevong ngāa nipaya ti rē, rēḵ Anutu supin hil ngāa nipaya pin yah raḵ yi betum loḵ yah hil bed bediik. Log saga vong bAnutu nelē hil nebē sēn hil aloḵ yah Kerisi ben batu mehōnon yohvu lo.

Alam Sinarē Denēḵo Maggin Ngahiseḵē Raḵ Huk Sēnē

6 He nehevong huk ving Anutu om sēn he nēr niwēēk vu ham bē: Ham ḵo Anutu yi semusēn ggovek ya om ham su basap na meris. ² Gaḵ Anutu nēr meneggēp loḵ yi ḵapiya bē:

“Getahi yam vu sa, lom sa hanḡo loḵ buk sēn sa halē hong nivesa lo.

Seloḵ vu hong loḵ buk sēn sehoo in raḵ in bē sa ḡaḵo mehōnon denom vu sa lo.”

Om ham gwengo rē! Buk sēn Anutu nelē hil nivesa lo yiḵ gwēbeng sēnē, log buk sēn geḵo hil nah lo yiḵ gwēbeng sēnē.

³ He nimin lēl bē alam su denanēr ḡaḡek nipaya jaḵ Anutu yi huk sēn he nehevong lo, om sēn he su nehevong ngāa ti bemehōnon vahaj nelah loḵ medenevēs rē. ⁴ Gaḵ he najom he ahon raḵ buk pin menehaḵo vanē sēn netōḵ vu he lo. Loḵ buk sēn he naraḵ vu in ngāa lo, gelōḵ buk sēn ngāa maggin nedeḡinen-gin he lo, og he nimin wēēk meneḵerē vanē nebē sēnē in bē tato nabē he tu Anutu yi hur yōnon.

⁵ Log deneveek he gedenetung he ya ḵarabus. Alam pin denereseeh rur raḵ he, geyam denetetup he in bē dengis he. He nehevong huk böp rot gehe su nahēp buk nivesa rē, gemeyip nevong he. ⁶ He nehevong ngāa niröp, gehe nehaḵo kwa nivesa. He su hevong ahēmin sengēn pevis rē. He nehevong nivesa vu alam, log Anon Vabuung nelōḵ vu he, gehe ahēmin neving mehōnon yōnon. ⁷ He nanēr ḡaḡek anon mu, gehe nehevong huk raḵ Anutu niwēēk. He najom ḡaḡek niröpsēn-yi betu he ngāa-beḡö-yi loḵ he nemamin vahi vahi, behe nahērin beḡö raḵ vahi log nasis beḡö raḵ vahi. Yōnon, he nehevong ngāa pin sēnē in bē tato nabē Anutu yi hur he.

⁸ Log alam la denēḵo he arēmin raḵ, galam vahi denedahun he arēmin. Gesir

la denenër gägek nipaya yah nenga rak he, gesir la denenër vu alam vahi bë he nehevongŋŋaa nivesa. Gesir vahi og denekuung bë he alam gägek tetuhinsën, rëk ma gehe nanër gägek anon mu, gehe nehevongŋ Anutu yi huk.

⁹Log alam vahi su denengo he bengömin rë, rëk mu he bengömin neggëp. Denevongin bë dengis he behe nadiik, rëk ma gehe nahën nado vesamin. Denejoo gägek bë he nadiik, rëk ma gesu anon nerak rë. ¹⁰He ayomin maggin, rëk ma gehe kwamin vesa rot yoh vu buk. He nado nebë alam sën denerak vu inŋaa lo, rëk ma gehe navo ngaanon vu alamŋahisekë. He alam sën he hömin kupek luŋaa ma lo, rëk ma genŋaanon pin tu heŋaa. ¹¹O ham alam Korint, he su nalah he gägek ti vun in ham rë gak he Tatekin he ayomin los dahis vu ham. ¹²He ahëmin neving ham yonon, rëk ham su ahëmin neving he nebë saga rë. ¹³Om ham gwevongŋ nabë saga—sa nanër gägek sënë nebë sën sa nanër vu naluğ lo—benanër ayomin nom vu he geving.

Hil Atu Anutu Yi Dub Vabuung

¹⁴Ham su najoo gägek menaduu ham betii alam sën su ayoj neya timu vu Yesu rë lo. Inŋaa yohvu losŋaa nipaya su denegga rak sir rë, log rangah los malakenu su hirŋaa neggëp ti rë. ¹⁵Ma Kerisi ahë neving Satan meluho denedo lok ti? Ma alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo los alam sën su ayoj neya timu vu yi rë lo, og deyoh vu bë kwaj boŋaa gëp ti? Ma rot! ¹⁶Anutu yi dub los nyëğ gëbus hirŋaa su neggëp ti rë, log ham rak ni bë hil atu Anutu mala-tumsën yi dub vabuung yoh vu sën Anutu nër wirek meneggëp lok yi kapiya lo bë, “Sëk medo geving sir gesena geving sir. Gesëk natu hir Anutu, log rëk denatu salam.”

¹⁷Nebë saga log Mehöböp nër ving bë: “Ham gooin ham jak dok sir

geham na medo yu ngwë.

Ham pesu nemamin inŋaa nipaya, lok mëm sëk gako ham nom.”

¹⁸“Sëk natu ham amamin

geham rëk natu sa naluğ maluh los avëh lo.

Niwëëk ala Mehöböp nër nebë sënë.”

7 Om arig lo, sahëg neving ham log Anutu nër gägek semusemu nebë sagi vu hil meneggëp. Om hil kevohŋaa nipaya pin na in hil navid los hil ayod gehil medo nid veseek, lob hil agöneng in Anutu gesemu hil in hil natu alam niröp yonon.

Alam Korint Deggërin Sir Lom Mëm Paulus Kwa Vesa Rot

²Ham ahëmin geving he. He su hevongŋaa nipaya vu mehöti rë, gehe su tahu mehöti lokŋaa nipaya rë, gehe su hekuung in mehöti gehako yi kupek rë. ³Sa su nanër gägek sënë in bë nanër jak ham rë, gak senër ggovek bë he ahëmin neving ham rot. Om nabë ham medo vesamin, og he medo vesamin, genabë ham nadiik, og he nadiik geving. ⁴Senër rangah rot vu ham gesa su nalah vun rë. Ngaa maggin tök vu sa rot, rëk sa kwağ vesa gesa napisek in ham. ⁵Yonon, he ya verup distrik Masedonia wirek, lob he su nesewah navimin teka rë, gak maggin aggagga netök vu he. Begö tetup he rot, lob he newamin nerak gekwamin neyaŋahi rot. ⁶Rëk mu Anutu sën nevongŋ balam ayoj maggin ayoj sepëp nerak lo vongŋ behe ayomin sepëp rak, in vongŋ Titus yam vu he. ⁷Titus yam, lob saga mu su vongŋ behe ayomin sepëp rak rë. Gak ham vongŋ beTitus ahë nivesa lob ko gägek sënë yam, lob yik rak saga sën Anutu vongŋ behe ayomin sepëp rak ving. Titus nër vu he bë ham ahëmin ving pangsën rot bë ham gwelë sa, beham ayomin maggin in ham vongŋŋaa nipaya, geham kwamin vo sa pangsën rot bë ham dok vu sa. Sa hanğo

gägek pin sënë, lob sa kwağ vesa rot. ⁸Serağ ni bē sa kapiya vong beham ayomin maggin, rēk sa su ayoğ maggin in sënë rē. E! Wirek sayoğ maggin, in serağ ni bē kapiya sënë vong beham ayomin maggin, rēk yik dus teka mu. ⁹Rēk gwēbeng og sa kwağ vesa. Sa su kwağ vesa in sēn ham ayomin maggin agi rē, gağ sa kwağ vesa in ham ayomin maggin sënë vong beham wērin ham. Serağ ni bē Anutu yō vong beham ayomin maggin, gağ he gägek su vong paya vu ham rē. ¹⁰Yōnon, ngaa maggin sēn netōk vu hil lo, nabē gevonğ behil ağerin hil nah vu Anutu bAnutu geğo hil, og maggin saga og ngaa nivesa gehil su kwad na luu luu in. Rēk mu alam sēn denesepa loğ aggata-dob-yi lo, nabē ngaa maggin natōk vu sir, og su rēk degērin sir nah vu Anutu rē. Gağ nengaj dahis, lob maggin saga nekepē sir benevonğ bemalaj rēk nama verōk yi. ¹¹Om ham kwamin bo maggin sēn nedēginengin ham lo nabē Anutu nevonğ vu ham, in maggin saga vong beham pevis beseggi gägek sēn neggēp vu ham lo. Beham vengwēng rağ pevis betatekin degwa, log ham hōneng in Anutu benimin lēlin ngaa nipaya saga. Kē, log ham ahēmin ving rot bē ham gwelē sa, geham kwamin nevo sa rot, geham nimin wēēk bevonğ nyēvewen vu mehō sēn nevonğ ngaa nipaya aga lo. Ham nevonğ ngaa pin saga in bē ham semu ham gägek, lob tōk rangah ggovek ya bemaya. ¹²Om degwa sēn sa kevu gägek yōk vu ham wirek lo, og sa su kevu rağ mehō sēn vong ngaa nipaya lo mu rē, gesu degwa rağ mehō ngwē sēn ngwē nevonğ paya vu yi lo mu rē, gağ sa kevu in bē ham jağ ni gēp Anutu mala nabē ham ahēmin neving he yōnon. ¹³Lob ham nero gägek nebē saga, lob mēm he kwamin vesa.

Lob he kwamin vesa pangśēn rot in ham vong beTitus ayo sepēp bekwa vesa rot. ¹⁴In wirek sa hağo ham rağ rak Ti-

tus mala, rēk sa su niğ mum in sa gägek sagi rē, gağ he gägek pin sēn he nēr vu ham wirek lo, og yōnon. Om sēn he hağo ham arēmin rağ rak Titus mala lo, og mēm gwēbeng tōk yam rangah ving bē yōnon rot. ¹⁵Lob Titus kwa vesa pangśēn vu ham in yōk vu ham, log ham pin nengamin yes meğo yi rağ los ham hurek babu. ¹⁶Lob sahēğ nivesa in sa halē bē ngaa pin sēn ham nevonğ lo og ham nevonğ nivesa.

Kerisi-yi-alam Hir Huk Nebē Dedoğ Vu Ariğ Lo

8 Ariğ lo, sa bē geturin Anutu yi semusēn sēn vong banon rağ vu Kerisi-yi-alam vu distrik Masedonia lo yi gägek vu ham rē. ²In maggin nedēginengin sir yoh vu buk rēk kwaj vesa rot. Sir alam sēn denerağ vu in ngaa yōnon, rēk mu kwaj nevo gägek ti medenero. Gägek lo nebē degetunğ seriveng in doğ vu alam vahi, lom detunğ bebōpata rot. ³Serağ ni om sēn sa nanēr sir rangah bē yō denevonğ yoh vu kwaj, gağ mehōti su gejiin sir rē, log hir monē sēn yoh vu bē degetunğ natu seriveng lo, og saga denevonğ gedenetunğ la nesevōk ving beneya bōpata rot. ⁴Gedeneketağ vu he yoh vu buk bē he ngoğek geğağo hir seriveng na medoğ vu Yesu-yi-alam vu Yerusalem geving. ⁵Lob su denetunğ monē mu yoh vu sēn he kwamin nevo bē degetunğ lo rē, gağ denetunğ sir netu seriveng vu Anutu muğinsēn, loğ mēm denetunğ monē ving. Denesepa loğ Anutu kwa bedenetunğ sir loğ yam he nemamin bedenēr bē degevonğ noh vu he ayemin. ⁶Om sēn he nēr vu Titus bē gero huk sēn nevonğ loğ ham nyēğ wirek lo benama na geving rē. Nabē sēn alam Masedonia devonğ vorot lo. Sēnēk sa nanēr huk sēn ham doğ vu alam sēn hej kupek lu ngaa ma lo. ⁷Ngaa pin sēn ham nevonğ lo, og ngaa nivesa rot. Ham ayomin neya timu vu Anutu yōnon, lob

ham netahu alam loḵ Kerisi yi ḡaḡek rot. Ham los kwamin, lob ham kwedi yōnon bē gwevong Anutu yi huk, lob ham ahēmin neving he pangsen rot, om sa nanēr vu ham nabē hameḵ pasang doḵ vu alam sēn deneraḵ vu in ngāa lo rot geving. ⁸ Sa su bē rēḵ bo horek vu ham rē! Gaḵ alam pin sagi denetung seriveng los nij yes, om sa bē seggi ham nabē ham rēḵ ahēmin geving Anutu yi huk yōnon ma nama. ⁹ Ham raḵ ni bē hil Mehōbōp Yesu Kerisi semu hil yōnon. Yi mehō los arē ggoreksēn-yi rēḵ vong yi loḵ yah tu mehō nema masēn in ham, in bē nema masēn sagi geving beham gwēr in ham, lob ham natu alam los bengōmin ggoreksēn-yi gēp yaḡek. ¹⁰ Rēḵ mu sengō nēr yoh vu kwaḡ mu, in sa kwaḡ nevo bē: Nabē ham gwetung seriveng nabē sēnē, og nivesa, in ham ngo nēr huk sēnē muḡin beham tung seriveng la ggovek ya loḵ ta ngwē wirek. ¹¹ Om ham semu huk sēn ham ḵo raḵ wirek lo menama na rē. Ham nengamin yes megwetung seriveng noh vu sēn ham monē neggēp vu ham lo. ¹² Nabē mehōti ayo kehe yi begetung seriveng noh vu sēn yi monē neggēp vu yi lo, og Anutu rēḵ gelē yi nivesa. Gaḵ nabē yi ngāa su neggēp rē, og Anutu raḵ ni beyiḵ ggovek. ¹³ Sa su nēr bē ham gwetung seriveng bōp in bē doḵ vu alam vahi geham jaḵ vu in ngāa rē, gaḵ sa bē ham pin medo nivesa gēp ti. ¹⁴ Gwēbeng sēnē og ham ngāa ngāhiseḵ neggēp, om ham doḵ vu sir sēn hej ngāa ma lo. Rēḵ mu nahub genabē hir ḵupeḵ la gēp vu sir geham hōmin nama, og tum rēḵ dedoḵ vu ham beham semu ham vewen vewen nabē saga. ¹⁵ Noh vu ḡaḡek sēn dekevu meneggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bē, “Alam sēn denesupin mana* ngāhiseḵ lo, og su la nedo mepetar ya rē, gesir sēn denesupin hej paya teka mu lo, og su dediikahēj rē.”

Alam-huk-yi La Ya Deverup Korint

¹⁶ Sa kwaḡ vesa vu Anutu in vong beTitus ahē neving ham nebē sa. ¹⁷ Yōnon, nenga yes vu sa ḡaḡek, rēḵ mu yō ahē neving ham, om sēn yō kwa vo menyōk vu ham.

¹⁸ Log he hevong hil arid ti sēn Kerisi-yi-alam pin denḡo bengō bē nenēr tanēsēn nivesa lo beneyōk ving yi. ¹⁹ Lob su saga mu rē, gaḵ Kerisi-yi-alam pin deggōoin yi raḵ in bē na geving sa balu ḡaḵo seriveng semusen sēn hil nehetung lo na vu alam sēn hej ngāa ma lo. He kwamin ya vu huk sagi gehe nimin wēḵ menehevong in bē ḡaḵo Anutu arē jaḵ. ²⁰ Rēḵ he nimin lēl bē mehō la su denanēr ḡaḡek nipaya jaḵ he nabē he su neheḡin seriveng bōpata sēnē nivesa rē, om sēn he hevong hil arid sēnē yōk ving. ²¹ He su kwamin vo bē he ḡevong ngāa nirōp gēp Mehōbōp timu yō mala mu rē, gaḵ he bē ḡevong gēp mehōnon malaj geving.

²² Log he hevong hil arid ngwē in bē nōk geving luho. He seggi mehō ngwē sēnē loḵ huk aggagga buk ngāhiseḵ, rēḵ he halē bē niwēḵ menevong. Lob seraḵ ni bē rēḵ niwēḵ rot megevong huk sēnē geving, in ayo ya timu bē ham rēḵ gwēvong ngāa nivesa.

²³ Log Titus, og ham jaḵ ni nabē sa mehō sēn alu nehevong huk loḵ ti in bē adōḵ vu ham lo. Gehil arid luu sēnē, og ham jaḵ ni nabē Kerisi-yi-alam hir hur luho, lob luho deneḵo Kerisi arē raḵ rot raḵ luho hir huk. ²⁴ Om ham ahēmin geving löōho megweḵo sir jaḵ, bAnutu-yi-alam pin degelē medejaḵ ni. Geham gwēvong beḡaḡek sēn he nehaḵo ham raḵ vu löōho lo anon jaḵ.

Seriveng Sēn Doḵ Vu Anutu-yi-alam

9 Ham ngo ḡaḡek raḵ seriveng sēn doḵ vu Anutu-yi-alam lo ggovek ya, om sa su rēḵ ḡevu ḡaḡek adingseḵ vu ham

jaḵ ngaa sënë rē. ²In seraḵ ni bē ham ayomin kehe ham vorot menedo, om sēn sa haḵo ham raḵ vu alam Masedonia nebē, “Alam distrik Akaya detunḡ seriveng ggovek ya loḵ ta ngwē wirek.” Lob denḡo ham bengōmin bē ham nevong nebē saga, lom sir ngahiseḵē ayoj ggee rot, lom detunḡ ving nebē ham. ³Om sēn sa hevong behil arid lo sagi deyōk in bē he su ḡaḵo ham jaḵ in ḡaḡek saga meris mu, ḡaḵ sa bē ham gwero ngaa sënë borot begovek na. ⁴Ḡaḵ nabē alam Masedonia la denōk geving sa behe nōk natōk vu ham geham su supin ham seriveng ggovek ya rē, og ham rēḵ gwevong behe, geham, behil nid namum pangśen rot. In sayoḡ ya timu vu ham behaḵo ham arēmin raḵ bē ham supin ggovek ya. ⁵Nebē saga, om sēn sa ḡejiin hil arid lo sagi bē denamuḡin medenōk vu ham in degevonḡ beham gwetunḡ ham seriveng sēn ham nēr lo begovek na borot. Rēḵ mu ham gwetunḡ los ahēmin nivesa, ḡaḵ ham su gwetunḡ los gwevong ayemin vu. ⁶Om ham kwamin bo sënë rē: Mehōti bē baroh nos mahen teka, og yīḵ rēḵ ḡeḵo nos anon mahen teka. Log mehōti bē baroh nos huk bōpata, og rēḵ ḡeḵo nos anon ngahiseḵē. ⁷Om ham pin ti ti ngo kwamin bo doḵ ayomin nabē ham neyoh vu bē gwetunḡ va la natu seriveng, og mēm ham gwetunḡ noh vu saga. Ham su gwetunḡ los ayomin maggin, geham su gwetunḡ in ham nehōneng in mehō ngwē malaj. Ḡaḵ Anutu ahē neving bē mehōnon degetunḡ seriveng vu yī los kwaj vesa. ⁸In Anutu yoh vu bē rēḵ bo semusēn nivesa vesa pin vu ham, beham su jaḵ vu in ngaa ti rē, ḡaḵ ham yoh vu bē rēḵ medo nivesa bedoḵ vu alam vahi geving jaḵ buk pin. ⁹Sënë yoh vu ḡaḡek sēn negḡep loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebē: “Mehō sënë nelōḵ vu alam sēn hej ngaa nema lo

gesu neggulin yī ngaa in sir rē.

Yō nevong ngaa nirōp nebē sënë,

om arē rēḵ ḡep degwata.”

¹⁰Anutu nevo nos vē vu mehō sēn nevaroh lo, genevo nos anon sēn ga lo vu yī ving. Om rēḵ gevonḡ vē vu ham geving in ham gwetunḡ natu seriveng, lob gevonḡ beberōnḡ rot. In mēm ngaa nirōp sēn ham nevong lo rēḵ doḵ vu alam ngahiseḵē. ¹¹Lob mēm rēḵ ham ngaa ngaa ngahiseḵē beham noh vu bē doḵ vu alam ngahiseḵē. Lob ham ḵupeḵ lu ngaa sënë rēḵ gevonḡ bekwaj vesa vu Anutu in he huk. ¹²Yōnon, ham nevong huk nivesa nebē sënë beham nelōḵ vu Anutu-yi-alam in ngaa sēn deneraḵ vu in lo. Lob ham su nevong saga mu rē, ḡaḵ ham nevong bekwaj vesa bōpata rot vu Anutu in ngaa nebē sënë ving. ¹³Huk sēn ham nevong menelōḵ vu hil arid lo agi rēḵ tato ham rangah vu sir bedejak ham nimin rot nabē: Ham nesepa loḵ Anutu yī ḡaḡek menero geham nehurek Kerisi yī Bengō Nivesa babu. Log rēḵ degelē nabē ham vo ḵupeḵ lu ngaa vu sir rot, gevu alam vahi pin ving, lom deḡeḵo Anutu arē jaḵ in ham. ¹⁴Lob rēḵ dejak ni nabē Anutu yī semusēn bōpata negḡep vu ham, lob mēm ahēj geving ham pangśen gedenajom jaḵ in ham vu Anutu. ¹⁵Lob hil kwad vesa rot vu Anutu in ngaa bōp ti sēn vo vu hil lo, in ngaa bōpata rot mekesuu ngaa vahi pin.

Paulus Dahun Ḡaḡek Nipaya Sēn Denēr Raḵ Alam Sinarē Lo Ya

10 Alam la denenēr ḡaḡek raḵ sa Paulus bē: Sa nado ving ham, og sa nanēr ḡaḡek ahē yes vu ham, ḡaḵ sa nado adingnē og sa neḡevu ḡaḡek ahē sekē raḵ ham. Nebē saga, om sa ḡevu ḡaḡek dus ti sënë neyōk vu ham. Sa dahun sa bemalaḡ yes raḵ nebē Kerisi gesa ḵetaḡ vu ham. ²Sa ḵetaḡ vu ham nabē ham gwēgin ham in senōk berup vu ham, og sa su nanēr ḡaḡek ahē sekē jaḵ ham. Rēḵ mu sa kwaḡ nevo bē maḵ sekḵ nanēr niwēek vu ham la sēn kwaj

nevo bē he nehevongŋŋaa nebē alam-dob-yi lo. ³Yōnon, he mehōnon, rēk he su nasis begō nebē sēn mehōnon dene-sis lo rē. ⁴In ŋaa-begō-yi sēn he nasis begō raḵ lo, og su ŋaa-dob-yi rē. Gaḵ he nasis begō raḵ Anutu niwēēk, om sēn he ayoh vu bē ḵevoh ḵatum niwēēk sēn alam nij paya loḵ denedo lo na. ⁵Ḵatum sēnē nebē hir gaḵek tetuhinsēn sēn kwaj nevo lo, gegāḵek sevōksēn pin sēn alam denenēr in bē degēr in alam sēn bē de-jaḵ Anutu ni lo. Gehe nahēr in ŋaa pin sēn mehōnon kwaj nevo lo, in bē alam yō dedahun sir medetamu in Kerisi.

⁶Lom ham wēr in ham ggovek ya beham tamu in Kerisi vorot, om nabē ham gwevongŋŋaa ti paya, og he rēk abo nyēvewen doḵ nah vu ham. ⁷Ham kwamin bo ŋaa sēn neggēp rangah ggēp ham malamin agi rē! Nabē mehōti kwa nevo bē tu Kerisi-yi-alam ti ggovek ya, og kwa bo nah bejaḵ ni nabē su yi pe-rurek timu tu Kerisi yi mehō rē, gaḵ he tu Kerisi-yi-alam ving nebē yi, behil pin neggēp ti. ⁸Mehōbōp vong mesetu ggev in bē sedoḵ vu ham beham gwevongŋ geving niwēēk, gaḵ su vong sa in bē sa ḵevoh ham na rē. Maḵ ham kwamin nevo bē sa nehaḵo sa raḵ in huk sēnē, rēk mu sa su rēk niḡ namum in ŋaa sēn Anutu vong vu sa lo rē. ⁹Gaḵ sa su hevong in bē ham gōneng in sa ḵapiya mu, gesa malaḡ og nama rē. ¹⁰Yōnon, mehō la denenēr gaḵek yah nenga raḵ sa bē, “Yi ḵapiya los maggin genenēr gaḵek ahē sekē raḵ hil, gaḵ nabē berup og hil rēk ḡalē yi nabē niwēēk ma genepegōpin gaḵek.” ¹¹Om mehō sēn nenēr gaḵek agi, og yō jaḵ ni rē nabē: He nōk berup vu ham, og yiḵ he rēk gevongŋŋaa timu noh vu gaḵek sēn he nekevu loḵ ḵapiya vu ham lo.

¹²Lob he su ayoh vu bē tahu alam sēn deneko sir raḵ lo begaḵo he jaḵ nabē sir rē. In alam saga, og alam kwaj masēn medenetahu sir vu mehō ngwē medene-seggi sir raḵ yō hir huk gedeneḵo sir raḵ

meris mu. ¹³Rēk he, og he su ayoh vu bē gaḵo he jaḵ paḡsēn mekesuu huk sēn Anutu vong loḵ he nemamin lo rē. Gaḵ he nesepa loḵ huk sēn Anutu vo ggelek he lo, lob he hevongŋ yoh vu saga bayōk verup vu ham ving. ¹⁴He su ngo kwamin nevo beverup ayōk vu ham meris rē, gaḵ he haḵo Kerisi yi Bengō Nivesa mayōk vu ham nyēdahis in Anutu yō vo huk sēnē vu he. ¹⁵Mehō ngwē su denevongŋ huk sēnē rēk he nehaḵo he raḵ in rē, gaḵ he ngo hevongŋ huk in ham. Lob he malamin nesepa bē ham ayomin na timu vu Yesu anon rot rē, loḵ mēm ham gwevongŋ behe ḡevuu ham gana nyēḡ la geving. ¹⁶Nabē sēnē in he gaḵo Bengō Nivesa na vu alam vahi vu nyēḡ ngwē. He su rēk adok na mehō ngwē hir huk meḡaḵo arēmin jaḵ meris in ŋaa sēn denevongŋ lo rē. ¹⁷Rēk mu nabē mehōti napisek, og napisek in Mehōbōp timu. ¹⁸In mehōti sēn yō neko arē raḵ lo, og Anutu su rēk ngoḡekin yi gaḵek rē. Gaḵ mēm nabē Mehōbōp geḵo mehō sēnē arē jaḵ, og mēm rēk yi mehō-los-bengō yōnon.

Paulus Nēr Alam Sinarē Gaḵek-kuungsēn-yi Hir Huk Rangah

11 Sa bē ḵevu gaḵek-kwamasēn-yi ti meham natevin rē! Om ham naḵōōḵ geham natevin! ²Sa gaḵek sēnē nebē: Anutu ahē neving ham paḡsēn meneggōoin ham raḵ netu yi ŋaa, lom sa ahēḡ neving ham paḡsēn rot nebē sēnē ving. Yōnon, sehōoin ham raḵ ggovek ya in bē ham jaḵ vu maluh timu. Sa bē ḡevongŋ ham vu Kerisi nabē sēn avēh avō yō nedo nirōp anon meraḵ vu maluh lo. ³Rēk mu sa nahōneng in bē ŋaa ti rēk kepē ham nabē sēn nyēl tetuhin Eva wirek bekepē yi lo. In maḵ ham rēk kwamin bo ŋaa nipaya geham rēk ḡevuu Kerisi na geham su ayomin na timu vu yi rē. ⁴Sa nahōneng nebē saga in sa kwaḡ nevo bē mehō nidahis ti bē nōk berup vu ham benanēr kerisi

ngwë yööhu sën he su anër vu ham rë lo vu ham, ma nabë geķo memö ngwë sën su Anon Vabuung soķek rë lo, ma bengö ngwë yööhu sën ham su vong ving wirek rë lo, og maķ ham rëķ gweķo mehö saga jaķ pevis. ⁵ Rëķ seraķ ni bë alam sën ham nër bë sinarë soķek lo, og sir saga su dekesuu sa rë. ⁶ Yönon, maķ sa nanër ğaķek meķwağ neķetul loķ in. Rëķ mu ham raķ ni bë sa kwağ negğëp, in he ne-tateķin ğaķek anon pin vu ham wirek be-ham nenĝo.

⁷ Ham raķ ni bë sa nanër Anutu yi Bengö Nivesa vu ham wirek, og sa su nehaķo monë raķ saga rë. Ma sën sa nedahun sa in bë ğaķo ham jaķ agi, og maķ sa nehevong paya ma nivesa? ⁸ Sa haķo monë vu Kerisi-yi-alam vahi in bë doķ vu sa gesa ğevong huk in ham, lob sënë vong bë sën sa nahodeķ hir monë. ⁹ Wirek sa nado ving ham lob sa naraķ vu in ngaa, rëķ sa su neķe-tağ ngaa menavo maggin vu ham ti rë. Gaķ arig lo vu Masedonia medeverup Korint lom mëm deloķ vu sa in ngaa lu ngaa sën sa naraķ vu in lo. Yönon, sa neheĝin sa nivesa gesa su neķetağ in ngaa ti menavo maggin vu ham rë. Gesëķ ğeĝin sa nivesa noh vu buk nabë saga. ¹⁰ Kerisi yi ğaķek anon negğëp loķ sayoĝ, om senër beyönon rot bë sa su navo maggin vu ham rë, om mehöti su yoh vu bë rëķ mehoo sa rë. ¹¹ Maķ sa su nehaķo monë lu ngaa vu ham rë in degwa va? Maķ sa su ahëĝ neving ham rë? Ma! Anutu raķ ni bë sahëĝ neving ham yönon! ¹² Rëķ sengo rëķ medo ğevong noh vu sa ğaķek sagi, in alam la denesero aggata in bë yö degeķo arëķ jaķ balam degelë sir nabë he los sir negğëp ti. Rëķ ma gesa nehevong in bë seĝërin ag-gata in sir. ¹³ In alam sënë sir sinarë ku-ungsën. Denepekwe arëķ medenetetuhin ham bë Kerisi yi sinarë sir, rëķ ma gesu denevong yi huk niröp rë. ¹⁴ Om ham su gwelëķ in ngaa sënë, in hil naraķ ni

bë Satan yö nepekwe yi benavi nivesa neraķ neyoh vu angër ranĝah-yi. ¹⁵ Nebë saga, om nabë yi hur depekwe sir nabë saga geving balam degelë sir nabë sir alam nijvesa, og hil su avid natöķ in sir. Rëķ mu alam sënë rëķ denatöķ jaķ ni-paya nyëvewen doķ nah hir huk sënë vu tamusën.

Paulus Neķo Maggin Nĝahiseķë Raķ Huk Sinarë

¹⁶ Senër nebë sënë ggoveķ, rëķ sa bë nanër gökin nah nabë: Mehöti su geku-ung nabë sa mehö kwağ masën. Gaķ nabë ham kwamin nevo nebë sënë, og ggoveķ. Ham nĝo kwamin bo nabë saga, om ham naķööķ gemëm sa napiseķ in sa teķa rë. ¹⁷ Mehöböp su vo ğaķek sënë vu sa rë, gaķ sa bë nĝo nanër nabë sën alam ngöķ ngöķ denenër lo, in seraķ ni bë ngaa anon negğëp vu sa, om sëķ napiseķ in. ¹⁸ Sa halë bë alam nĝahiseķë denepiseķ in ngaa sën denevong ggëp dob lo, om maam sa bë napiseķ in sa ngaa vahi geving. ¹⁹ E ķë mëm, ham alam los kwamin nivesa, om sën alam ngöķ ngöķ og ham nelë sir mu gedenenër ğaķek jeggin jeggin vu ham! ²⁰ Yönon! Nabë mehöti gedu ğaķek in ham nabë ham natu yi ķarabus megwevong yi huk, ma nabë ga ham ngaa pin, ma gevong se-bul in ham, ma geķo yi jaķ vu ham, ma ketul ham malamin, og ham su neveya in yi rë. ²¹ Rëķ he, og he su nehevong nimin wëķ bevasap ham nebë alam saga rë, om sën mëm maķ sëķ niĝ namum, in ham nër sa bë sa mehö niĝ wëķ masën.

Rëķ mu nabë mehöti niwëķ menapiseķ in yi ngaa ti-om sa hevongin nanër ğaķek-kwamasën-yi-og sa niĝ wëķ mesa napiseķ in sa ngaa geving. ²² Sir alam Hibru? Og yiķ sa ving! Sir alam Israel-a? Og yiķ sa ving! Sir Abraham yi mewis-a? Og yiķ sa ving! ²³ Log Kerisi yi hur sir-a?—Sa nahën nesepa loķ ğaķek-kwamasën-yi lo!—Og

sa kesuu sir lok Kerisi yi huk. Sa nehevong huk bop niweek ata kesuu sir. Seya karabus beron ngahiseke rot rak yi huk kesuu sir, gedeneveek sa beron ngahiseke rot kesuu sir bedus neraq in be sa nadiik. ²⁴ Alam Yuda deveek sa ving buk nemadvahi, lob deveek sa beron ^{39††} yoh vu pin. ²⁵ Log buk ti lob alam Rom deveek sa rak beggi, lok sirek deveek buk ngwe yah, lok sirek denevong buk ti yah ving benetu beron loo. Log buk ngwe lob alam detengwa sa rak gelong beron ti. Log sa nehako lok nyeg rot rak yag, lob yag loo devong paya in sa beron loo bedeluk ya loo gebine. Beron ti saga og sehép nahok loo yoh vu buk ti gerangah ngwe bedus rak be sa nadiik na rek ma. ²⁶ Sa naya aggata ading rak buk, lob bel nevaar benevongin be geko sa na beron ngahi, rek ma. Log buk vahi og alam-begö-hodek be dengis sa. Log buk vahi og sengo salam Yuda be dengis sa mesa nadiik, log buk vahi og alam-yu-ngwe be dengis sa. Gebuk vahi og alam be dengis sa gep beggang telig atov mesa nadiik, log buk vahi be dengis sa gep vos ayo. Log buk vahi og loo be jehoo sa, gebuk vahi og alam sen denetuhin be Kerisi-yi-alam sir lo be dengis sa mesa nadiik. ²⁷ Sa nehevong huk bop rot mesekeg nemaya. Sehép natum yoh vu buk ngahiseke. Sa nadiikahég in nos gayog neven in bel kul. Meyip nevong sa beron ngahi, gayoong nesis sa in tob nema in sa.

²⁸ Lob yik su sagi mu re, gak maggin ngahiseke nedejinengin sa yoh vu buk, log sa nado mekwaq kwaq rak buk pin ving besa nesero aggata in be mem sa gegin Kerisi-yi-alam nivesa. ²⁹ Be mehóti

ayo neggoneng in ngaa, og sayog neggoneng in ngaa saga ving be sa su rek gevong re in rek kepe yi. Log be ngaa ni-paya nekepe mehóti, og sahég sengen in ngaa nebé saga. ³⁰ Nabé sa napisek, og sek napisek in sen sa nig week ma lo.

³¹ Lob Mehöbop Yesu Ama Anutu sen are böpata neggep degwata lo rak ni be sa su netetuhin re. ³² Sa nado nyeg bop Damaskus wirek, lob kiap sen mehó-los-bengö Aretas tung in gegin nyeg sagu lo, ner bahévavu la medo denegin aggata avi pin in be denaduu sa medegetung sa na karabus. ³³ Rek hil arid lo detung sa lok ya kadaqaad medejom sa ggok ya katum yu meseya dobné, bemem sa veya in yi meseyam.

Anutu Tato Ngaa Ngahiseke Lok Pesepsen Vu Paulus

12 Aggata ngwe su neggep re! Yönon, ngaa sené su yoh vu be dok vu hil re, rek maam sengo napisek benaner pesepsen los gagek vunsen sen Mehöbop tato vu sa lo rangah re. ² Seraq Kerisi yi mehóti^{‡‡} ni, gAnutu ko yi rak ya yagek yi teb ti sen netu loo lo. Yö wirek rot beta nemadluho bevidek lubeluu ggovek ya-maq mehó sené ya yönon ma ggép banon mu ya ma, sa dugin. Anutu yö rak ni.

³⁻⁴ Log seraq ni be Anutu ko mehó sené ya Paradis ving-maq ya yönon, ma ggép banon mu ya ma, sa dugin. Anutu mu yö neraq ni. Log nengo gagek vabuning sen su yoh vu be mehóti naner rangah re lo vu sagu. ⁵ Be mehóti nabé sené, og seyoh vu be napisek in, rek sa, og sa su rek napisek in re. Be sa napisek in sa, og yik sek naner nabé sa su nig week re beyik ggovek saga. ⁶ Nabé sen-

††11:24 Moses yi horek ner be debeek mehóti og debeek mena berup dah dok mehó-dahis luu, in nabé dekesuu og mak rek degelé mehónon nabé ngaa meris bedegevong rii jak menadiik. Nebé saga om alam Yuda be debeek mehóti og deneveek beron 39 mu.

‡‡12:2 Paulus yö nenér yi rek nelah yi vun menenér be mehóti.

go napisek in sa, og sa su rëk niğ namum rë, in sêk nanër los anon. Rëk sa su ngo rëk napisek in sa rë, in sa niğ lël bë mehöti su kwa bo sa gägek saga megelë nabë sa mehö niğ vesa. Gağ sa hevongin bë ham gwelë ngaa sën sa nehevong los ham gwengö gägek sën sa nanër lo mu, beham jağ sa niğ niröp jağ saga.

Ngaa Nebë Rurek Duu Paulus Navi

⁷ Gägek sën Anutu tato vu sa agi, og ngaa böpata rot, lob Anutu nilël bë sa su gağö sa jağ pangsen, om sën vong ngaa ti nebë rurek yam bemedo neduu sa navig. Sënë vong bë Satan yi angër ti verup sis sa in bë dahun sa gesa su gağö sa jağ pangsen.

⁸ Lob sa ketağ vu Mehöböp niwëek rot beron löö bë geğö ngaa sënë vër in sa.

⁹ Rëk ma genër yom vu sa bë, “Sa semusen neyök vu hong rot om ggovek, in nim wëek ma, om sën sa niğ wëek yoh vu bë gevong huk begëp rangah in mëm alam degelë medejağ ni.” Mehöböp nër nebë sënë, om sën sêk napisek in sën sa niğ wëek ma agi. Lob sa kwağ vesa rot in serağ ni bë Kerisi niwëek nedo loğ sa.

¹⁰ Nebë sënë, om nabë sa gevong paya, ma alam denanër gägek nipaya jağ sa, ma ngaa maggin aggagga natök vu sa, ma alam degevong paya vu sa in Kerisi yi hur sa, og sa kwağ vesa rot. In nelok buk sën sa niğ wëek nema lo, og Anutu neğadu sa bemëm sa niğ wëek nerağ yönon.

Paulus Neğadu Alam Korint In Bë Degevong Geving Niwëek

¹¹ Gägek sën senër agi og yik gägek kwamasën-yi, rëk mu degwa neggëp vu ham in ham su ko sa rağ rë gema. Yönon, sa mehö meris, rëk ham alam sinarë soğek sënë su dekesuu sa rë. ¹² In sejom sa ahon gesa nehevong huk böp ngähiseğë ggëp ham nyëğ besa tato sinarë hir gebum pin vu ham: Sa hevong

ngaa böp böp los huk aggagga gengaa niduğ. ¹³ Kerisi-yi-alam ham yönon, rëk nebë va sën ham kwamin nevo bë Kerisi-yi-alam vahi denevong ngaa nivesa medekesuu ham-ë? Mağ yik dekesuu ham loğ ngaa timu sënë, sën sa su nehağ ham ngaa menavo maggin vu ham rë agi. Om nabë ham kwamin nevo bë sa hevong paya vu ham nebë saga, og ham dahun sa ngaa nipaya sënë na!

¹⁴ Log gwëbeng sa semu sa netu beron löö in bë senök vu ham, rëk sa su rëk gağö ham ngaa mebo maggin vu ham rë. Gağ sa bë gağö ham nom mu. Sa su malağ anonin ham kupeğ lu ngaa rë. In ham rağ ni bë hurmahen hej huk sën dengupin ngaa in doğ vu amaj los ataj lo ma. Gağ amaj lu ataj mu mëm sën hir huk neggëp medenesupin ngaa in bë doğ vu naluj lo. ¹⁵ Log nabë sa basap sa ngaa pin los sa geving in doğ vu ham anomin, og sa basap los kwağ vesa beyik ggovek. Yönon, nabë ham su rëk ahëmin geving sa rë, og yik ggovek gesahëğ geving ham pangsen.

¹⁶ Rëk mağ ham la rëk denanër nabë, “Yönon, su neğö hil ngaa benevo maggin vu hil rangah atov wirek rë, rëk mu yi mehö tetuhinsën, om netetuhin hil in bë geğö hil nah vu yi.” ¹⁷ Om alam sën sa hevong sir medeyök vu ham lo, mağ sa tetuhin geti ko ham ngaa yom vu sa? Ma! ¹⁸ Yönon, sa gejiin Titus beyök vu ham wirek, log sağ hevong hil arid sënë yök ving yi. Lom mağ Titus kuung in ham geğö ham ngaa ti? Mağ Anon Vabuung timu su neli aluu rë? Ma mağ alu su ne-sepa loğ aggata timu rë?

¹⁹ Sa kwağ nevo bë mağ ham tevin gägek pin, lom ham kwamin nevo bë he nekevu in bë semu he gägek jağ ham malamin. Rëk su nebë saga rë, gağ he tu Kerisi yi hur om he nanër gägek sënë beneggëp Anutu mala. Arig lo, sahëğ neving ham, om sën he nekevu gägek pin sënë in bë gadu ham beham gwevong

geving niwëëk. ²⁰In sa nahöneng bë sêk nök berup vu ham, lob sêk natök vu ham geham su medo nabë sën sa kwağ nevo bë ham medo nabë lo rë. Log ham rëk gwelë sa gesa medo nabë sën ham su ahëmin ving bë sa medo rë lo. Lom rëk ngaa aggagga nabë sënë rëk natök vu hil nabë: Hil rëk nanër hil, hil ayod ngis yi vu hil, hil ahëd sengën, hil basuh hil in gağek, hil nanër gağek nah nenga jak hil, gehil tanë gağek nipaya jak hil. Gemak he ngo rëk gağo he jak geham ngo rëk gwëko ham jak, lob begö berup begevong paya vu hil huk.

²¹Log sa nahöneng ving bë sêk nök vu ham, lob sa Anutu gevong besa nig namum in sën nabë ham ngaa nipaya nahën negëp vu ham lo. Lob sêk ayog maggin rot in ham alam vahi ngahisekë sën denevong ngaa nipaya wirek lob mak su deneggërin sir bedeneruu demij vu rë lo. Sir sën kwaj verök medenevong ngaa nipaya, gedenevong baggëb, gedenevong ngaa sën su yoh vu bë degevong rë lo.

Alam Korint Degegin Sir Nivesa Medegevong Geving

13 Gwëbeng sa bë nök vu ham beron natu löö. Lob nabë mehö luu ma löö denanër gağek timu, og saga tato bë yönon, om hil rëk sesor. ²Sa nado ving ham loğ sën seyök beron netu luu lo, lom senër ngaa sën sa bë gevong lo vu alam sën denevong ngaa nipaya wirek lo, geham vahi ving. Log gwëbeng sa nado ading gesa bë nanër nök vu ham gökin nabë: Nabë senök vu ham gökin, og sa su rëk galë alam sën denevong ngaa nipaya lo mu rë. ³Gak ham vongin bë jak ni nabë Kerisi nevong gağek verup saviğ, om sêk gevong nyëvewen niröp vu sir. In ham rak ni ggovek ya bë Kerisi og su mehö sekë masën meneg-göneng in ham rë. Gak tato yi niwëëk vu ham vorot. ⁴Yönon, wirek og su

tato yi niwëëk rangah rë, lom desis yi rak kelepeko*, rëk gwëbeng nedo malatumsën rak Anutu niwëëk. Lob he ne-sepa loğ vaha, lom he nimin wëëk masën nebë saga ving. Rëk mu he rëk medo malamin-tumsën geving yi jak Anutu niwëëk, lob he rëk tato yi niwëëk sënë vu ham. ⁵Ham ngo seggi ayomin noh vu buk mejak ni nivesa nabë mak ham ayomin neya timu vu yi yönon ma ma! Ham ngo gwelë ham mejak ni rë! Mak ham rak ni bë Yesu Kerisi nedo loğ ham ayomin-a? Nabë ham duğin og su yi alam ham rë.

⁶Log sa kwağ nevo bë: Nabë ham seggi he, og ham rëk jak ni nabë he tu Kerisi-yi-alam yönon. ⁷He najom rak vu Anutu bë doğ vu ham in ham su gw-evong ngaa nipaya. He su anër nebë sënë in bë he bengömin natök nam rangah nabë he nehevong huk nivesa rë. Gak nabë alam denanër he nabë he su nehevong huk nivesa rë gak mëm ham mu nevong ngaa niröp, og yik ggovek. He rëk kwamin vesa in ngaa nabë saga. ⁸In he su ayoh vu bë rëk gevong ngaa ti medahun gağek anon rë, gak he yoh vu bë nanër na rangah metatekin mu. ⁹Om nabë he nimin wëëk nama geham nimin wëëk gëp, og he rëk kwamin vesa, in he neketag vu Anutu yoh vu buk bë gevong beham natu alam yohvu. ¹⁰Mehöböp vo niwëëk vu sa in bë sa gadu ham geham ayomin na timu vu yi yönon. Gak su vo vu sa in bë sa kevoh ham jak rë, om sën gwëbeng sa nado nyëğ ading gesa kevü gağek sënë yök vu ham in bë nabë senök berup medo geving ham, og sa su nanër gağek ahë sekë jak ham.

Gağek Hus

¹¹Om arig lo, sa bë semu gağek hus nabë ham kwamin vesa. Ham malamin sepa nabë ham natu alam yohvu. Ham gwebë nengamin vu sa gağek sagi! Ham gwevong ngaa gëp ti bemedo los ahëmin

geving ham. GAnutu sën ahë neving hil genevonġ behil nado revuh lo rëķ medo geving ham.

¹²Lob ham najom* ham nemamin los ayomin timu. ¹³Yesu yi alam pin sënë

denenër bë kwaj nevo ham. ¹⁴Mehöböp Yesu Kerisi semu ham, gAnutu ahë geving ham, geham los Anon Vabuung gwa jaķ ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Galata

1 Sa sinarë Paulus sënë, sa su haço ni-wëëk vu mehönön rë, log mehönön ti su ggooïn sa raḵ in huk sagi rë. Gaḵ Yesu Kerisi ggooïn sa raḵ, luho hil Amad Anutu sën ƙo yi vër in alam-diiksën lo. ²Sa ving hil arid lo pin sën denedo ving sa agi, he ƙevu ƙapiya sënë yök vu ham sën Kerisi-yi-alam ham lo pin vu distrik Galata. ³Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevonḡ semusën vu ham bedegevonḡ beham ayomin gëp revuh. ⁴Geyiḵ Yesu sagi sën loḵ yah hil bed mediḵ in hil ngaa nipaya, yoh vu sën hil Amad Anutu kwa vo benër vu yi lo. Vong nebë sënë in bë geḵo hil vër in ngaa nipaya sën nepelëpin hil vu dob agi, ⁵om hil gaḵo arë jaḵ na vavunë kesuu ngaa pin degwata los degwata. Yönon.

Yiḵ Bengö Nivesa Timu Neggëp

⁶Sa ƙenug ya in ham, in ham pe-vis beruu demimin vu Mehö sën ggooïn ham raḵ bevongḡ semusën vu ham in bë ham natu Kerisi-yi-alam lo. Log ham wërin ham yah menesepa loḵ gaḵek agga ngwë. ⁷Rëḵ mu gaḵek agga ngwë su neggëp rë, gaḵ yiḵ alam vahi denevonḡin bë dekepë ham, gedenevonḡin bë depekwë Kerisi yi Bengö Nivesa sënë benatu agga ngwë jaḵ. ⁸Om nabë he ma angër ti vu yaḡek pekwë Bengö Nivesa sën he nër rangah vu ham wirek lo benatu bengö agga ngwë jaḵ, og Anutu rëḵ kevoh yi bemala nama. ⁹Senër vorot gesa bë nanër beron ngwë gökin nabë: Bë mehöti pekwë Bengö Nivesa sën ham ngo lo benatu Bengö agga ngwë jaḵ, og Anutu rëḵ kevoh mehö sagi bemala nama. ¹⁰Nebë saga, om maḵ ham kwamin nevo bë sa nanër nebë sënë in bë mehönön degelë sa nivesa ma, Anutu gelë sa nivesa? Ma ham kwamin nevo bë sa nehevonḡin bë

mehönön degeḵo sa jaḵ-a? Bë nabë saga og maḵ sa su rëḵ natu Kerisi yi hur ti be-medo rë, gaḵ sëḵ gevu na.

Degwa Sën Paulus Tu Sinarë

¹¹Rëḵ arig lo, sa nanër vu ham yönon nabë Bengö Nivesa sën senër rangah lo su mehönön hir gaḵek rë. ¹²Log mehö la su denër tato vu sa rë, gesu denetahu sa loḵ rë, gaḵ Yesu Kerisi yö tateḵin vu sa beseraḵ ni. ¹³Maḵ ham ngo sa bengög ggovek ya bë sa alam Yuda ti besa medo nesepa loḵ hir Horek niwëëk rot-a? Lob sa nedeḡinengin ngaa maggin raḵ Kerisi-yi-alam rot gesa su kwaḡ paya in sir rë, gaḵ sa nevasap sir rot.

¹⁴Log maḵ ham ngo bë sa niḡ wëëk rot bekesuu alam Yuda sën he rig loḵ ti lo pin, in sa nesepa loḵ alam ggev wirek hen hir gaḵek pin. ¹⁵Rëḵ mu sa nahën nare loḵ ataḡ ayo log Anutu ggooïn sa raḵ bevongḡ yi semusën vu sa in bë rëḵ geḵo sa nah vu yi. ¹⁶Lob tato Nalu vu sa in bë sa nanër yi Bengö Nivesa rangah vu alam dahis. Nebë saga, lom sa su nesero mehö ngwë in bë gaḵo kwa vu yi rë. ¹⁷Gesa su ya Yerusalem balam sën detu sinarë muḡinsën lo detahu sa rë. Gaḵ sa ƙedi raḵ pevis beseya distrik Arabia loḵ tum sa sesor meymom verup Damaskus. ¹⁸Lob sa nado Damaskus ta löö rë, loḵ mëm seya verup Yerusalem in bë galë Pita, lob seya verup nado soda luu ving yi. ¹⁹Rëḵ sa su halë sinarë vahi ving rë, gaḵ yiḵ sa halë Mehöböp ari Yakobus mu. ²⁰Lom gaḵek sën sa ƙevu-ë, og yönon meneggëp Anutu mala, sa su nehekuung raḵ rë.

²¹Nebë saga, lob sa nado Yerusalem ggovek, loḵ mëm seya distrik Suria los Kilisia, ²²galam sën denesepa loḵ Kerisi vu distrik Yudea lo denahën gesu den-eraḵ sa niḡ rë. ²³Gaḵ yiḵ denḡo mu bë mehö sën nevongḡin bë kevoh sir wirek lo, mëm gwëbeng nenër rangah bë alam ayoj na timu vu Yesu. ²⁴Denengö nebë

saga lob mēm deneko Anutu arē raḱ in sa.

Sinarē Vahi Pin Deyogekin Bengö Nivesa Sën Paulus Nenër Rangah Lo

2 Lob sa nado rot beta nemadluho-bevidek-lubeluu ggovek ya, loḱ mēm alöö Barnabas luho Titus sepa he bayah verup Yerusalem ggökin. ² Seyah verup in Anutu tato gägek ti vu sa bē sa ḡevong nabē saga. Lob mēm he los alam ggev lo ngo nado, lob senër Bengö Nivesa sën senër rangah vu alam dahis lo tato vu sir. Sa hevong nebē sënë in sa nehevongin bē deḱ ngāa sën sa nehevong lo los ngāa sën sēḱ ḡevong lo ni bedengoḡekin.

³ Lom deyoḡekin bemēm Titus sën alu nesepa he lo, og yi Grik ti rēḱ su denër bē gerah* navi rē gema! ⁴ Yönon, hil arid lo vahi denenër bē gerah rēḱ ma. Rēḱ mu su hil arid sën Kerisi-yi-alam sir yönon lo rē, gaḱ denekuungin he bē hil arid sir gedeneyam vunsën loḱ he supinsën. Denevongin bē deḱ ni nabē Kerisi ḱo hil vër in Horek sën deḡinen-gin hil wirek lo, og mēm denaduu hil bedegevong hil behil aḡevok Horek babu gökin medeḡinen-gin hil nah. ⁵ Loḱ sa niḡ lëlin bē su dedahun gägek anon sën neggēp loḱ Bengö Nivesa lo in ham, om sën sir alam los arēj rēḱ ma gesa su nahö-neng in malaj rē. Gaḱ sa niḡ wëḱ rot bē he su ḡebē nengamin vu hir gägek.

⁶ Lob alam sën arēj neggēp nebē sir ggev lo, rēḱ sa su nahö-neng in sir in sir alam ggev rē. Gaḱ Anutu nelē hil pin neggēp ti og su denenër gägek ti ya ving Bengö Nivesa sën sa nanër rangah lo rē. ⁷ Gaḱ yik denenër bē, “Yönon, Anutu ggoo in hong raḱ in bē ḡenanër Bengö Nivesa rangah vu alam sën su denerah* navij rē lo. Nebē sën ggoo in Pita raḱ in bē nanër Bengö Nivesa rangah vu alam sën denerah* navij lo.” ⁸ In Anutu nevong Pita netu alam sën denerah* navij lo hir sinarē, log nevong ni-

wëḱ vu sa ving in bē sa ḡevong huk nabē saga vu alam-yu-ngwë. ⁹ Lom mēm Yakobus lööho Pita lu Jon sën detu Yesu yi dub vabuung yi mudeng lo, derak ni bē Anutu nelē sa nivesa. Lom dejom alu Barnabas nemamin in bē tato nabē he pin naloḱ vu he menehevong huk timu bemēm alu rēḱ ana vu alam-yu-ngwë. Gesir mēm dena vu alam sën denerah* navij lo. ¹⁰ Lob yik lööho denër gägek timu vu aluu bē he rēḱ kwamin bo alam sën denerak vu in ngāa lo badok vu sir, lob sa kwaḡ nevo gägek saga bē nivesa in sengo kwaḡ vo muḡin.

Paulus Nër Pita Yi Ngāa Nipaya Rangah

¹¹ Saga ggovek, loḱ tum nahub gePita verup vu he ggēp Antiok lob sa hevong gägek raḱ yi raḱ mala, in vong paya nebē sënë. ¹² Negga nos ving alam-yu-ngwë sën detu Kerisi-yi-alam lo. Loḱ tum Yakobus yi mehö la ya deverup, lob tah yi ya gesu negga nos ving sir ggökin rē in neggöneng in alam sën denenër niwëḱ bē hil pin gerah* navid lo. ¹³ Lob alam Yuda vahi desepa loḱ vaha medenevong nebē saga ving, lob Barnabas ving. Kwa ya vu alam Yuda saga ving betah yi in alam-yu-ngwë.

¹⁴ Sa halē sënë bē su denesepa loḱ Bengö Nivesa niröp rē, lob senër vu Pita galam pin vare denengo. Senër bē, “Hong alam Yuda ti rēḱ mu su ḡenesepa loḱ alam Yuda vahaj rē, gaḱ ḡenesepa loḱ alam-yu-ngwë vahaj. Rēḱ ḡenevong maggin vu alam-yu-ngwë bē desepa dok alam Yuda vahaj in va?”

Mehö Sën Ayo Neya Timu Vu Yesu Lo Tu Mehö Yohvu

¹⁵ He atamin Yuda bedeko he Yuda, gaḱ he su alam-yu-ngwë benimin paya rē. ¹⁶ Rēḱ mu hil arak ni bē nabē mehöti sepa dok Moses-yi-horek, og sënë su yoh vu bē ḡevong benatu mehö yohvu rē, gaḱ

nabë ayo na timu vu Yesu Kerisi og mëm. Lob he ayomin neya timu vu Yesu Kerisi nebë ham, gaggata ngwë su neggëp rë, om sën he nanër bë hil ayod na timu vu Kerisi Yesu in bë hil natu mehönön yohvu. Gaḵ nabë hil sepa doḵ Moses-yi-horek, og hil su ayoh vu bë rëḵ natu mehönön yohvu rë. Yönon, nabë mehöti sepa doḵ Moses-yi-horek, og horek sagi su yoh vu bë doḵ vu yi begevong yi natu mehö yohvu rë. ¹⁷Om gaḵek sën senër bë he Yuda su sepa doḵ Horek, gaḵ he sepa doḵ Kerisi nabë ham in he natu alam yohvu lo, og saga tato bë he alam nimin paya nebë ham alam-yu-ngwë. Nebë saga, om maḵ saga nër bë Kerisi vonḡin bë hil sepa doḵ ngaa nipaya? Ma rot! ¹⁸Om nabë seḡërin sa nah vu Horek sën sa hevu ya lo, og maḵ seyoh paya geseyom. ¹⁹In Horek nër sa bë sëḵ nadiiḵ bemalaḡ nama, om sën gwëbeng sa su rëḵ gebë nengaḡ vu Horek gökin rë. Gaḵ sëḵ malaḡ sepa Anutu mu mesa gevong noh vu kwa. In yiḵ sënë vong bë sediiḵ raḵ ḵelepeḵo* ving Kerisi, ²⁰rëḵ ma gesa nahën nado vesag. Rëḵ mu yiḵ su nebë sën sengo nado vesag rë. Gaḵ yiḵ Kerisi sënë nedo vesa loḵ sayoḡ lob gwëbeng sa nado vesag, in sayoḡ neya timu vu Anutu Nalu sën kwa pesivin sa bediiḵ loḵ yah sa böḡ lo. ²¹Sa su rëḵ juuk Anutu yi semusën sënë rë, gaḵ nabë Moses-yi-horek yoh vu bë gevong behil natu mehönön yohvu, og Kerisi vasap yi bediiḵ meris.

**Paulus Tateḵin Horek Los Sën Hil
Ayod Na Timu Lo Degwa**

3 Ham alam Galata! Va vong ham-a? In he nër Yesu Kerisi tato vu ham geham raḵ ni bë diiḵ raḵ ḵelepeḵo* in ham ggovek ya. Rëḵ mehöti maḵ tong ham kwamin ma va om sën ham su nesepa loḵ gaḵek anon rë-ë? ²Sa bë doḵ tepëḵ in gaḵek ti vu ham rë. Maḵ ham nesepa loḵ Moses-yi-horek lom Anutu vong Anon Vabuung vu ham-

a? Ma ham ngo Bengö Nivesa beham vong ving rëḵ mëm-a? ³Ham kwamin ma rot, in Anon Vabuung neḵo ham yom, loḵ ham newërin ham yah vu ngaa sën ham nevong wirek lo! ⁴Anutu vo semusën ngahiseḵë vu ham rëḵ ham kwamin nevo bë ngaa meris-a? Bë ham kwamin bo nabë saga og ham nevasap yi ngaa betu ngaa meris yönon! ⁵Ma maḵ Anutu vong Anon Vabuung yöḵ vu ham benevong ngaa böp loḵ ham in ham nesepa loḵ Moses-yi-horek-a? Ma nevong vu ham in ham nevong ving gaḵek sën he nër rangah vu ham wirek lo? Gaḵ ham nevong ving raḵ he gaḵek.

⁶Ham kwamin bo Abraham rë! Dekevu meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë, “Ayo neya timu vu Anutu lob Anutu raḵ ni benër yi bë mehö yohvu.” ⁷Om ham jaḵ ni nabë alam sën ayoj neya timu vu Anutu lo og Abraham yi mewis sir yönon. ⁸Anutu raḵ ni wirek beneggëp loḵ yi ḵapiya bë, alam-yu-ngwë rëḵ ayoj na timu vu yi lob mëm geḵo sir nah vu yi. Bengö Nivesa sënë neggëp loḵ yi ḵapiya vorot, loḵ gaḵek sën Anutu nër vu Abraham wirek lo nebë, “Sëḵ gevong semusën vu alam-yu-ngwë pin degwa jaḵ hong!” ⁹Nebë saga om sën alam sën ayoj neya timu vu yi lo denëḵo semusën sën Abraham ḵo wirek in ayo ya timu vu Anutu lo.

¹⁰Rëḵ mu alam sën kwaj nevo bë desepa doḵ Horek in demedo malaj-tumsën lo, og rëḵ malaj nama, in gaḵek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë, “Mehöti sën nesepa loḵ Horek sën neggëp loḵ ḵapiya-horek-yi rëḵ su niwëëḵ menevong yoh vu gaḵek pin los dahis rë lo, og rëḵ mala nama.” ¹¹Lob mehöti su yoh vu bë sepa doḵ Horek pin los dahis megevong yi natu mehö yohvu gëp Anutu mala rë. Gaḵ gaḵek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë, “Alam yohvu ayoj neya timu vu Anutu lom mëm sën denedo malaj-

tumsën degwata.” ¹²Rëk Horek su nër gägek raḁ alam sën ayoj neya timu vu Anutu lo rë, gaḁ nër bë, “Mehöti sën nesepa loḁ Horek pin los dahis lo rëk medo mala-tumsën degwata.” ¹³Rëk hil su ayoh vu bë sepa doḁ Horek pin los dahis rë, om Horek nër bë hil rëk malad nama na veröḁ yi. Rëk mu rëk nama, in Kerisi du hil gägek-nyëvewen-yi saga raḁ yah yi. Nebë saga, in dekevu wirek meneggëp loḁ Anutu-yi-ḁapiya nebë, “Anutu nelë mehönön sën derekö raḁ kele lo paya.” ¹⁴Lom Anutu nevong nebë saga in bë Kerisi gevong bëgägek semusën sën nenër vu Abraham wirek lo anon jaḁ. Gägek semusën sënë nebë rëk geḁo alam-yu-ngwë nah vu yi geving. Genevong in bë Anon Vabuung nam medo geving hil jaḁ sën hil ayod neya timu vu Kerisi.

Anutu Yi Horek Su Yoh Vu Bë Dahun Yi Gägek Semusën Sën Joo Vu Abraham Wirek Lo Na Rë

¹⁵Arig lo, sa bë nanër gägek ti metahu jaḁ ngaa sën hil mehönön nehevong vu dob lo rë. Bë mehöti najoo gägek venuh nabë nadiik loḁ mëm debo yi kupeḁ gelek nalu lo losho yi alam, lob kevu megëp balam degelë, og mehö ngwë su yoh vu bë jesöö gägek vewen na, ma kevu yi gägek dus ngwë megelu doḁ na geving rë. ¹⁶Lob gägek sën Anutu nër wirek lo, og nër raḁ Abraham bë, “luho yi mewis”. Su dekevu bë “losho yi mewis” rë. Bë nabë saga og denanër jaḁ alam ngahi, gaḁ yik dekevu raḁ mehö timu bë, “luho yi mewis”, lob sënë valeḁ Kerisi. ¹⁷Om gägek sën sa bë nanër lo nebë: Anutu joo gägek ving Abraham ggovek ya nebë saga beneggëp, loḁ mëm ngebek 430 maya lob mëm Anutu vong Horek vu Moses. Rëk Horek sënë yö nahën neverup tamusën rot, om su yoh vu bë kevoh gägek muḁinsën sën Anutu joo vorot lo na benatu gägek meris rë.

¹⁸Gaḁ nabë hil nanër nabë alam sën su denesepa loḁ Horek rë lo su deyoh vu bë degeḁo Anutu yi gägek semusën sënë rë, og hil kevoh gägek semusën sën Anutu joo ving Abraham muḁinsën lo ya betu gägek meris. ¹⁹Nebë saga, om maḁ nevong Horek yam ving in va? Nevong yam in bë nanër ngaa nipaya tato vu hil bena berup doḁ buk sën Abraham yi mewis ti berup lo. Yi mewis ti sën Anutu nenër gägek semusën raḁ yi lo. Lob angër denenër Horek saga vu Moses in bë geḁo nam vu hil ḁenud lo. ²⁰Rëk mu wirek og Anutu nevong gägek semusën saga niröp vu Abraham, gangër los mehönön su de-loḁ vu yi medenër rë.

Horek Yi Huk Bë Geḁo Hil Nam Vu Kerisi

²¹Om Horek maḁ neggërin Anutu yi gägek semusën benetu ngaa merisa? Gaḁ ma! Bë Horek ti neggëp beyoh vu bë gevong behil medo malad-tumsën og nivesa. Yik rëk gevong behil natu mehönön yohvu. ²²Rëk ma, geti su nebë saga rë. Anutu-yi-ḁapiya tateḁin bë hil pin nehevong ngaa nipaya meneggëp vu hil, om aggata timu neggëp. Bë hil ayod na timu vu Yesu Kerisi, og Anutu rëk gevong yi gägek semusën saga vu hil banon jaḁ. ²³Wirek sën gägek vongvingsën-yi yö nahën lo, og Horek tu ala bedëginengin hil. Rot beya verup loḁ buk sën Kerisi tateḁin aggata vongvingsën-yi rangah vu hil lo. ²⁴Horek tu ala menëgin hil in bë geli hil na vu Kerisi, in hil ayod na timu vu yi lob mëm Anutu nanër hil nabë hil alam yohvu. ²⁵Loḁ mëm gwëbeng hil ayod neya timu vu yi, lom mëm Horek su nedëginengin hil ggökin yah rë.

Sën Hil Ayod Neya Timu Vu Kerisi Lo Vong Behil Atu Anutu Nalu

²⁶Yönon, ham pin tu Anutu nalu in ham ayomin neya timu vu Kerisi. ²⁷Log

ham pin sën neripek bël raḵ Kerisi arë lo, ham tu Kerisi-yi-alam beham los nevonḡ ngaa neggëp ti. ²⁸ Beham su rëḵ basuh ham gökin nah nabë ham alam Yuda ma ham alam-yu-ngwë rë. Geham su rëḵ basuh ham nah nabë ham vahi og hur meris geham vahi og ala rë. Geham su rëḵ basuh ham menanër ham nabë, “Heḵ maluh gehameḵ avëh!” rë. Gaḵ ham pin netu alam degwa timu beham los Kerisi Yesu nedo revuh ti. ²⁹ Ham tu Kerisi-yi-alam om mëm ham tu Abraham yi mewis ving nebë saga, om ham rëḵ natök vu semusën pin sën Anutu baḡo raḵ Abraham wirek lo geving.

Kerisi Yi Hur Hil Om Rëḵ Gevonḡ Behil Natu Anutu Nalu

4 Bë mehötï nanër borot nabë nalu rëḵ dok nah ben megeḵo yi ngaa pin natu yi ngaa, rëḵ mu nalu yö nahën mahen, og yik su anon raḵ beḵo pevis rë. Gaḵ yö nahën nedo nebë hur ti. ² Log ama lo mewa lo getatovaha bedeneḡin yi rot beya neverup loḵ buk sën ama ggooïn raḵ lo. ³ Log hil nebë saga. Hil nahën nado nebë hurmahen gehil su arig rë, lob ngaaḡur sën deneḡin dob agi denedeḡinengin hil. ⁴ Rëḵ mu buk sën Anutu tung lo verup ggoveḵ ya, lob vonḡ Nalu yam bavëh ti ḵo yi. Lob dahun yi gesepa loḵ Horek, ⁵ in bë dok vu hil mehönön sën Horek deḡinengin hil lo beḡeḵo hil nah natu Anutu nalu.

⁶ Lob ham tu Anutu nalu ggoveḵ, om sën nevonḡ Nalu yi Anon Vabuung yam menedo loḵ hil ayod, benevonḡ behil netahi bë, “Aba! nebë Amaḡ!” ⁷ Om su honḡ hur meris meḡenevonḡ huk vu ala ngwë rë, gaḵ ḡetu Anutu nalu. ḡetu Anutu nalu om nër bë yi ngaa pin tu honḡ ngaa.

Paulus Kwa Ya Ngahi In Alam Galata

⁸ Wirek ham duḡin Anutu, lob ham tu anutu-kuungsën hir hur bedeneḡin ham,

rëḵ mu anutu-kuungsën saga su sir anutu soḡek rë.

⁹ Loḵ mëm gwëbeng sënë ham neraḵ Anutu ni ggoveḵ ya-E mu maḵ sa nanër nabë Anutu neraḵ ham nimin-loḵ ham bë gwërin ham nah vu ngaaḡur meris nebë saga benatu hir hur gökin in va? Su deyoh vu bë degevonḡ ngaa nivesa ti vu ham rë, gesu deyoh vu bë dedoḵ vu ham rë. ¹⁰ Ham nahën nesepa loḵ meneḵo hir buk los hir kwev mewis gesoda böp böp los ta mewis raḵ. ¹¹ Wöp-o! Sa vasap sa mesa nehevonḡ huk rot in ham rëḵ ma gesa huk anon ma!

¹²⁻¹³ Arig lo! Ham sepa dok sa vahaḡ nabë sën sa nesepa loḵ ham vahamin wirek lo. Sa niḡ raḵ wirek rëḵ ham su nevonḡ paya vu sa rë. Gaḵ niraksën jom sa ahon besa nado ham nyëḡ, lom senër Bengö Nivesa vu ham nyëdahis. ¹⁴ Niraksën saga vonḡ huk böp vu ham, rëḵ ham su nimin nelëlin sa ma ham ruu demimin vu sa rë. Gaḵ ham ḵo sa raḵ nebë Anutu yi angër ti, ma nebë Kerisi Yesu yö yök vu ham. ¹⁵ Lob ham kwamin vesa rot in sa, rëḵ gwëbeng og maḵ nebë va? Yönon! Seraḵ ni bë wirek og ham kwamin paya in sa rot beham vonḡin bë selupeḵ malamin ḡahis vër mebo vu sa!

¹⁶ Loḵ nebë va? Ham nelë sa paya gwëbeng in senër ḡaḡek anon rangah vu ham ma va? ¹⁷ Loog seraḵ alam saga nij vorot bë denëḵo ham raḵ, rëḵ mu sir alam nij paya. Denevonḡin bë hil basuh hil gemëm ham nimin dëlin sa geham napiik vu sir mu pangsën. ¹⁸ Sa su newaḡ neraḵ in ham rë! Gaḵ nabë sa su medo geving ham rë ḡalam vahi kwaj bo nabë dedoḵ vu ham yönon, og sagaḵ nivesa. ¹⁹ Rëḵ naluḡ lo! Sayoḡ niḡerus rot nebë sën ata vimeng in nalu beni nesang lo, in bë ham natu Yesu yi alam gökin nah. ²⁰ Sa hevonḡin bë sa medo geving ham loḵ mëm seyoh vu bë nanër ḡaḡek niröp vu ham. Rëḵ mu ma gesa kwaḡ neya ngahi bë sa ḡevonḡ nabë va!

Gägek Peggirinsën Raḁ Hagar Lu Sara

²¹ Ham bē ġurek nah Moses-yi-horek babu beham sepa dok-a? Om ham gwengō ġägek sën Horek nēr agi rē!
²² Neggēp loḁ Horek nebē Abraham nalu luu. Luho yi hur avēh ti deḁo ngwē, geluho venē soḁek yō deḁo ngwē. Venē soḁek sēnē og su hur avēh ti yi rē, gaḁ yō tu ala menēgin yi. ²³ Lob nalu ngwē sën luho yi hur avēh deḁo lo, og deḁo nebē sën hil pin nehaḁo nalud lo. Gaḁ ngwē sën luho venē soḁek deḁo lo, og luho deḁo sir, lob Anutu nevonḁ benalu loḁ in bē yi ġägek sën nēr vorot lo anon jaḁ.

²⁴ Lob ġägek peggirinsën raḁ ġägek sagi. Avēh luu sēnē nebē ġägek luu sën Anutu joo vu mehōnon lo. Hagar nebē Horek muḁinsën sën Anutu vo vu alam Yuda ggēp Keḁu Sinai wirek lo, beyi mewis lo detu Horek yi ngāa meris.
²⁵ Keḁu Sinai nedo dob Arabia sën Hagar yi mewis lo yō hir dob lo, lob sēnē nebē Yerusalem sën nedo dob agi. Lob Yerusalem sën nedo dob agi, losho yi mewis lo detu ngāa-dob-yi yi ngāa meris bedēginengin sir pin. ²⁶ Rēḁ mu Yerusalem ngwē sën nedo vavunē lo, og saga nebē Abraham venē soḁek, genḁaa ti su tu ala medēginengin yi rē. Lob avēh saga vonḁ bē hil pin atad. ²⁷ In dekevu meneggēp loḁ Anutu-yi-ḁapiya nebē: “Honḁ avēh sën ḁenare newam meris gesu ḁēḁo nalum ti rē lo, kwam vesa rot! Honḁ sën su ḁenevimengin nalum ti rē lo.

Ayem jaḁ meḁenanēr rangah nabē aḁēm nivesa rot!

In avēh sën regga ni nelēlin yi lo yi mewis rēḁ ngāhij sekē rot

kesuu avēh sën nedo ving regga lo hen.”

²⁸ Log arig lo! Ham nebē Isaak. Ham nebē hurmahen sën Anutu vonḁ yam in bē ġägek semusën sën nēr vorot lo

anon jaḁ lo. ²⁹ Rēḁ hurmahen sën ata ḁo yi nebē hil atad denēḁo hil pin lo nelē hurmahen ngwē sën degwa vu Anon Vabuung lo paya wirek besis begō vu yi, lom yīḁ gwēbeng nebē saga ving. ³⁰ Rēḁ mu dekevu Sara yi ġägek meneggēp loḁ Anutu-yi-ḁapiya bē, “Gwetii honḁ hur avēh luho nalu dena in hur avēh nalu su rēḁ doḁ nah bōm geving sa naluḁ rē, gaḁ rēḁ nama!” ³¹ Om arig lo, hil su nebē hur avēh nalu hil rē, gaḁ hil nebē venē soḁek nalu hil.

Hil Sën Kerisi Ḵo Hil Vēr In Ngāa Nipaya Lo Hil Su Malad Anonin Ngāa Nipaya Gökin

5 Kerisi ḁo hil vēr in ngāa sën deḁi-nengin hil lo in bē hil su aḁurek nah ngāa ti babu meḁengin hil nah gökin. Om ham bare niwēēk geham su ġurek Horek babu medēginengin ham. ² Ham ngo! Sa Paulus sa bē nanēr vu ham nabē: Nabē degerah* ham navimin, og Kerisi su rēḁ doḁ vu ham rē, gaḁ rēḁ nama!

³ Lob sa bē nanēr ġägek sēnē vu ham gökin nah rē nabē: Bē ham gwerah* navimin, og ham rēḁ sepa doḁ Horek megwevonḁ noh vu pin geving. Rēḁ nabē ham kweyēh horek timu og ham rēḁ malamin nama. ⁴ Nabē ham kwamin bo nabē ham sepa doḁ Horek in gevonḁ meham natu mehōnon yohvu, og ham kwehe ham vēr in Kerisi-yi-alam. Om Anutu su rēḁ nanēr ham nabē ham alam yohvu rē, gaḁ rēḁ nama. ⁵ Rēḁ Anon Vabuung neloḁ vu hil behil nid wēēk menavo kwad in buk sën Anutu nanēr hil nabē hil mehōnon yohvu jaḁ sën hil ayod neya timu vu Kerisi lo. ⁶ In hil sën Kerisi-yi-alam hil lo, nabē hil herah* navid ma hil su herah* navid rē, og sagak ngāa meris besu neloḁ vu hil rē. Gaḁ ngāa anon soḁek nebē hil ayod neya timu vu yi, bahēd neving yi losho alam vahi pin sën ayoj neya timu vu yi lo. ⁷ Wirek ham nesepa loḁ yi nivesa, loḁ maḁ re

ggërin ham om sën gwëbeng ham su nese-
sepa loḵ gägek anon rë-ë? ⁸ Anutu sën
ggooïn ham raḵ lo su ggërin ham yah
nebë saga rë! ⁹ Ngaa nipaya yiḵ nebë yi-
ist*. Gägek nipaya mahen teka neloḵ ya
ham ti ti ayomin, lob denenër yoh vu
ham pin lob nevong beham pin nimin
paya neraḵ. ¹⁰ Rëḵ Mehöböp vo niwëëk
vu sa besa kwaḡ nevo bë ham rëḵ gw-
evuu gägek nipaya saga na, gemëm hil
sepa doḵ kwa timu. Rëḵ mu alam sën
denevong gägek nipaya neverup loḵ ham
lo, nabë sir los arëj ma alam meris, og
hir ngaa nipaya sënë neggëp vu sir berëḵ
degeḵo nyëvewen doḵ nah.

¹¹ Lob arig lo, alam sagi ahëj sengën vu
sa, in senër bë Yesu diik raḵ kelepeḵo*
in bë geḵo hil nah vu Anutu. Gaḵ bë sa
nanër nabë hil gerah* navid in bë hil
anah vu Anutu, og su rëḵ ahëj sengën vu
sa rë, gesu rëḵ dedeginengin ngaa mag-
gin jaḵ sa rë. ¹² Ham nanër vu alam sën
denevong gägek nebë agi neverup loḵ
ham lo nabë sahëḡ neving bë degerah
paya gedeketöv navij na!

¹³ Lob arig lo, Anutu ggooïn ham raḵ
in bë geḵo ham vër in ngaa sën deginen-
gin ham lo. Rëḵ mu ham gwegin ham
nivesa geham su kwamin bo nabë neḵo
ham vër in Horek, om mëm ham gw-
evong ngaa sën ham malamin anonin
lo jeggin jeggin noh vu kwamin. Gaḵ
mu ham ahëmin geving ham beham
ngo dahun ham. Ham su kwamin bo
nyëvewen rë, gaḵ ham doḵ vu ham nyë-
masën. ¹⁴ In hil nasupin Horek pin loḵ
yah gägek timu sënë nebë: Ahëm geving
alam sën denedo dus vu hong lo nabë sën
ngo ahëm neving hong! ¹⁵ Ham gwegin
ham nivesa. Gaḵ nabë ham medo nanër
ham menakwër yalek doḵ ham ayomin,
og ham rëḵ basap ham beham kwetëḵin
ham genyëḡ gëp meris.

Anon Vabuung Yi Ngaa Los Hil Ngaa Muḡeng

¹⁶ Om sa nanër vu ham nabë: Nabë
ham sepa doḵ Anon Vabuung megegin
ham, og ham su rëḵ malamin anonin
ngaa nipaya meham gwevong rë. ¹⁷ In
hil nemalad anonin ngaa sën Anon Vabu-
ung nelë bë su yoh vu rë lo, log Anon
Vabuung ahë neving bë hil gevong ngaa
nivesa sën hil ayod ninelëlin lo. Luho
medo denesis begö vu sir, om ham su
yoh vu bë rëḵ gwevong ngaa nivesa
sën ham kwamin nevo lo banon jaḵ rë.
¹⁸ Rëḵ mu nabë ham nesepe loḵ Anon
Vabuung, og Horek su negin ham rë.

¹⁹ Lob ngaa sën hil nemalad anonin lo
nebë sënë: Hil nehevong baggëb, gehil
nehevong ngaa sën su yoh vu rë lo,
gehil kwad nevo ngaa jeggin jeggin raḵ
ngaa sën alam denevun sir in lo. ²⁰ Hil
kwad neya vu ngaa vahi kesuu Anutu,
hil nehevong parahek los kaatoong. Hil
nevasuh hil menasis begö vu hil vewen
vewen, hil nanër hil, hil ayod nesis yi, hil
ahëd sengën menehevong paang. Hil ne-
vengwëḡ raḵ ngaa nipaya vunsën in bë
gaḵo hil jaḵ, hil nemehoo hil, hil neva-
suh hil. ²¹ Hil nehalë mehö ngwë paya
in ngaa nivesa töḵ vu sir, hil nanum bël
mengëës meneḵeyevin, hil nehevong nos
böḡ los nanum benehevong raro nipaya
genḡaa jeggin jeggin, log hil nehevong
ngaa nipaya aggagga pin nebë saga ving.
Lob sa bë nanër vu ham göḵin nabë sën
senër vu ham wirek lo nabë: Alam sën
denevong ngaa nebë aga, og su rëḵ de-
doḵ na Anutu-yi-nyëḡ bedemedo geving
yi rë. ²² Rëḵ mu Anon Vabuung tahu hil
loḵ ngaa nebë sënë: Hil ahëd geving hil,
hil medo los kwad vesa, hil ayod gëp re-
vuh, hil su abo doḵ nipaya nyëvewen, hil
kwad bo mehö ngwë madoḵ vu sir, hil
napiiḵ vu ngaa nivesa, hil gevong niröp
noh vu sën hil nanër lo. ²³ Hil malad yes,
hil najom hil ahon in ngaa nipaya. Gaḵ

horek ti su neggëp in bë nanërin ngaa nebë sënë rë.

²⁴Lob mehönön sën detu Kerisi-yi-alam lo, og desis ngaa sën malaj anonin lo los ngaa nipaya sën ayoj nevu nevu in lo rak ya kelepeko* in bë nama na. ²⁵Anon Vabuung nevo niwëëk vu hil, lob hil ayoh vu bë sepa dok ngaa nivesa, om hil agürek babu mesepa dok vaha jak buk pin. ²⁶Hil su sepa dok ngaa sën geko hil arëd jak lo, gehil su gevong bemehö ngwë ahë sengen jak, gehil su galë mehö ngwë sën alam vahi deneko sir rak lo paya.

Hil Adok Vu Hil Arid Lo Sën Denetök Rak Maggin Lo

6 Arig lo! Bë ham ti gevong ngaa nipaya ti beham jak ni, og ham sën nesepa lok Anutu niwëëk lo tato aggata niröp vu yi. Rëk mu ham gwevong nabë saga los malamin yes. Geham su gweko ham jak, gak ham gwegin ham, in ngaa nipaya rëk pelëpin ham beham rëk bës geving. ²Ham dok vu ham vewen vewen beham kwerë maggin sën netök vu ham lo. Ham gwevong nabë saga in ham gwevong noh vu Kerisi yi horek. ³In nabë mehö meris ti kwa bo yi nabë yik mehölös-bengö ti, og mehö saga nekuung in yi. ⁴Rëk mu alam pin yö deseggi hir huk medejak ni rë, lok mëm nabë nivesa og mëm kwaj vesa in, gak su degeko sir jak in nabë dekesuu mehö ngwë. ⁵In Mehöböp rëk seggi hil pin ti ti in hil ngo hil huk sën hil nehevong lo.

⁶Log ham dok vu ham alam sën denenër Anutu yi gägek vu ham lo jak ngaa navij yi. ⁷Ham su gwekuung in ham! In hil su ayoh vu bë tetuhin Anutu rë, gak rëk gevong nyëvewen vu hil noh vu ngaa sën hil nehevong lo. ⁸Bë mehöti sepa dok ngaa nipaya sën mala anonin lo, og rëk natök jak nyëvewen nipaya bemala nama. Gak nabë sepa dok Anon Vabuung megevong ngaa nivesa, og rëk geko

nyëvewen nivesa vu Anon Vabuung be-medo mala-tumsën degwata. ⁹Om hil su nid tebö in ngaa nivesa. In nabë hil su sekëd nama in rë gehil gevong niwëëk, og hil rëk gako nyëvewen nivesa dok nah vu tamusën. ¹⁰Om nabë aggata neggëp behil ayoh vu bë gevong ngaa nivesa vu mehö ngwë, og hil gevong. Hil adok vu mehönön pin nabë saga, rëk mu hil kwad bo hil arid lo sën ayoj neya timu vu Yesu lo namugin kesuu alam dahis.

Paulus Kwa Vesa In Sën Kerisi Diik Rak Kelepeko

¹¹Log ham gwelë gägek dus ti sën agi nivesa! Yik sengo kevu rak nemağ niröp gesa kevu böpata! ¹²Alam sën denevongin bë ham gwerah* navimin lo denevong nebë saga in bë alam vahi degelë sir nivesa medegeko sir jak. Log denevong saga in bë denoh nenga in ngaa maggin sën netök vu alam sën denenër bë Kerisi diik rak kelepeko* in hil lo. ¹³Yönon, denerah* navij, rëk mu su denesepa lok Horek pin rë gema. Gak denevongin bë ham gwerah* navimin in bë yö denenër hir huk rangah medegeko sir jak in. ¹⁴Rëk sa, og sa nehaço sa rak in ngaa timu sënë nebë: Hil Mehöböp Yesu Kerisi diik rak kelepeko*, lob vong bengaa dob yi su yoh vu bë najij sa gökin rë. Lob sa su rëk malağ anonin ngaa dob yi gökin nah rë. ¹⁵In mehöti sën tu Yesu Kerisi yi alam rak lo, nabë rah* navi ma su rah* navi rë, og sagak ngaa meris, gak ngaa anon nebë mehö saga tu mewis rak. ¹⁶Lob alam pin sën kwaj nevo gägek agi bedenesepa lok lo, og Anutu kwa gevongin sir begevong bayoj gëp revuh, in detu alam Israel rak.

¹⁷Om mehöti su geko gägek saga jak gökin nah. Alam denevong rii rak sa in Yesu yi hur sa, bebegö niben neggëp lok sa navig vorot beyik ggovek saga.

¹⁸Arig lo, hil Mehöböp Yesu Kerisi gevong semusën vu ham anomin. Yönon.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Epesus

1 Sa Paulus sën Anutu ggooïn sa raḵ in bē sa natu Kerisi yi sinarē. Sa ḵevu ḵapiya sēnē yōḵ vu Anutu-yi-alam ham sën ham ayomin neya timu vu Kerisi menepiḵ vu lo. ²Hil Amad Anutu luho Mehōbōp Yesu Kerisi degevonḡ semusēn vu ham beham ayomin ḡp revuh.

Anutu Vo Semusēn Pin Vu Hil Raḵ Kerisi

³Hil ḡaḵo hil Mehōbōp Yesu Kerisi Ama Anutu arē ḵaḵ in vonḡ Kerisi yam, lom ḵo yaḡek yi semusēn nivesa vesa pin sën nelōḵ vu hil anod lo yam vu hil. ⁴Yōnon, yō ggooïn hil raḵ wirek gesēn su tung yaḡek los dob rē geyō nahēn lo. Ahē neving hil beggōoin hil raḵ betato hil bē hil natu Yesu yi alam gehil natu mehōnon nid rōpsēn, gesu gelē nabē ngāa nipaya ḡp vu hil. ⁵Geyō kwa vo wirek ving bē rēḵ semu hil nabē sēnē, lom nēr vorot bē Yesu Kerisi rēḵ ḡeḵo hil nah vu yi lom mēm nanēr hil nabē nalu hil. ⁶Hil su nehevong ngāa nivesa ti in bē mēm gevonḡ nabē saga doḵ nah vu hil rē, ḡaḵ ahē neving Nalu Yesu om sën nevonḡ vu hil nyēmasēn, om hil ḡaḵo arē ḵaḵ na vavunē rot.

⁷Log Nalu sagi keseh niḵōḵ ya in bē kevoh hil ngāa nipaya na gesu ḡp vu hil, log mēm ḡeḵo hil nah vu Anutu. ⁸Lob nevonḡ yi semusēn sēnē bōpata rot vu hil gesu neggulin rē. Genevo kwa los netateḵin ḡaḡek degwa vu hil ving. ⁹Tateḵin ḡaḡek sën kwa nevo wirek beyō negḡep vunsēn vu yi lo vu hil. ¹⁰Nebē, buk govek na rē, loḵ mēm Kerisi natu ala bengupin ngāa pin jevuh ti bedegevek babu. Ngāa pin vu yaḡek genḡaa pin vu dob.

¹¹Lob Anutu nevonḡ ngāa pin banon neraḵ neyoh vu yō kwa, om kwa vo

wirek benēr vorot bē Kerisi rēḵ ḡeḵo hil nom behil natu yi alam. ¹²Ggōoin he alam Yuda raḵ wirek loḵ sën Nalu yō nahēn gesu yam dob rē lo, in bē he kwamin bo Kerisi meḡēin yi. Lob saga neḵo Anutu arē raḵ benetato ni-wēēk rangah vu mehōnon. ¹³Loḵ mēm gwēbeng sēnē ham alam-yu-ngwē nenḡo ḡaḡek anon ving beham hurek babu. ḡaḡek anon sēnē nebē Bengō Nivesa sën tateḵin vu ham nebē Anutu ro agḡata in bē ḡeḵo ham nah vu yi lo. Ham vonḡ ving ggovek, loḵ mēm Anutu vonḡ Anon Vabuung yam beloḵ ya nedo ham ayomin yoh vu sën nēr vorot lo, in bē tato nabē yi alam ham. ¹⁴Lob Anon Vabuung saga netato rangah bē Anutu baḡo hil tu yi alam ggovek ya. Geyō rēḵ medo tato nabē sēnē in ḡeḵo Anutu arē los niwēēk ḵaḵ. Rot bena berup doḵ buk sën anon ḵaḵ bAnutu ḡeḵo hil nah medo geving yi lo.

Paulus Jom Raḵ Bē Anutu Bo Kwa Vu Alam Epesus

¹⁵Nebē saga lom sa hanḡo bē ham ayomin neya timu vu Mehōbōp Yesu geham ahēmin neving yi alam. ¹⁶Lom sa ahēḡ nivesa rot vu Anutu in ham buk gerangah, mesa medo najom raḵ in ham gesa su nehevuu rē. ¹⁷Sa medo najom raḵ nebē hil Mehōbōp Yesu Kerisi yi Anutu sën Ama los niwēēk lo gevonḡ beham natu alam los kwamin beham ḵaḵ ḡaḡek los degwa ni beham ḵaḵ Kerisi ni nivesa.

¹⁸Lob sa najom raḵ ving bē gevonḡ beyi ḡaḡek ḡep rangah vu ham beham ḵaḵ ni, gemēm ham ḵaḵ ni geving nabē ham nevo kwamin in yi menedo. In ggōoin ham raḵ in bē ham natu yi alam bemedo geving yi ḡep yaḡek. Log vonḡin bē gevonḡ yi ngāa nivesa los arē arē ngahiseḵē rot vu ham. ¹⁹Log sa bē ham ḵaḵ ni nabē Anutu niwēēk bōpata rot ke-suu ngāa vahi pin, log nevonḡ niwēēk

saga vu hil ving behil ayod neya timu vu yi. Nebë sën vong ngaa niwëëk bö-pata ²⁰ sën ƙo Kerisi vër in alam-diiksën bevesa loƙ yah, betunƙ yi ya nedo nema vesa ggëp yağek lo. ²¹ Lob tu ala mekesuu alam böp los ggev gengaa los arëj, gengaa niwëëk pin sën denedo yağek babu lo. Yönon, kesuu ngaa pin sën arëj neggëp vu dob agi, gesën arëj rëƙ berup gëp Buk-tamusën lo. ²² Log Anutu tung ngaa pin loƙ ya nema ggovek ya bevong tu Kerisi-yi-alam pin hir yuseƙë in ngaa pin ala yi. ²³ Lom vong bë Kerisi-yi-alam pin detu Kerisi navi, lob Kerisi sën nedo loƙ ngaa pin vu yağek los dob lo nedo loƙ yi alam pin ti ti ving benero sir yoh vu kwa.

Hil Bë Rëƙ Malad Nama Rëƙ Kerisi Luƙ Yam In Hil

2 Lob wirek ham bë rëƙ malamin nama na verök yi in ham nekweyëh ƙağek los nevong ngaa nipaya. ² In ham nesepa loƙ aggata-dob-yi. Ham nevong ngaa nipaya geham nengamin yes vu memö nipaya hir ala Satan sën tu ala menegin ngaa pin sën neggëp yağek babu los dob lo. Gememö sënë yö nahën nevong huk loƙ alam sën su nengaj yes vu Anutu rë lo ayoj. ³ Wirek og hil naha raƙ sir gehil medo nesepa loƙ ngaa sën hil ahëd neving lo menehevong. Hil ngo nesepa loƙ ngaa los ayo nevu nevu sën hil kwad nevo los hil malad anonin lo, gehil su kwad nelah loƙ rë. Lob Anutu ahë sengën vu hil rot wirek bevongin bë kevoh hil na. Nebë sën nahën ahë sengën vu alam vahi bevongin kevoh sir na agi, in nahën denesepa loƙ ngaa nebë sagi. ⁴ Rëƙ mu Anutu mehö kwa vongin-sën degwa lob kwa pesivin hil pangësën rot. ⁵ In hil ngaa nipaya tato bë hil rëƙ malad nama, rëƙ ma gAnutu vong behil atu mewis nebë sën vong beKerisi vesa loƙ yah bekedi raƙ yah vu bedub lo. Ƙo hil yah vu yi nyëmasën, ƙaƙ su

vong loƙ yah hil ngaa nivesa ti rë. ⁶ Hil atu Yesu-yi-alam lom Anutu ƙo hil raƙ ving yi benër vorot bë hil rëƙ medo doƙ ti gëp yağek. ⁷ Nevong nebë saga in bë alam degelë degwata los degwata vu Buk-tamusën nabë Anutu mehö semusën degwa yönon rot, in nevong ngaa nivesa saga vu hil degwa raƙ Kerisi Yesu. ⁸ Ham su yoh vu bë gwëvong ngaa ti doƙ nah in gwëƙo ham vër in ham nipaya nyëvewen rë. Ƙaƙ mu Anutu semu ham raƙ sën ham ayomin neya timu vu Yesu lo, bevong ham vër nyëmasën. ⁹ Degwa su neggëp vu ngaa nivesa sën ham nevong lo in bë ham rëƙ gwëƙo arëmin ƙaƙ rë. ¹⁰ In Anutu nesemu hil yoh vu yö kwa. Nevong behil atu Kerisi-yi-alam in bë hil ƙevong huk nivesa vesa sën kwa vo wirek benër vorot bë hil ƙevong lo.

Kerisi Supin Alam Yu Luu Detu Yu Timu

¹¹ Om ham su kwamin birek in sënë: Wirek ham navimin tato ham nebë ham alam-yu-ngwë. Log alam sën denerah* navij lo denenër ham bë ‘alam sën su denerah* navij rë’ lo. ¹² Og vu buk saga ham su nevo kwamin in Kerisi rë, ƙaƙ alam Israel denelë bë ham alam-yu-ngwë, log ƙağek sën Anutu joo raƙ sir lo, og su joo raƙ ham ving rë. Log ham su nevo kwamin in ngaa nivesa ti menegin nebë alam Israel rë, gAnutu soğek su nedo ving ham in bë doƙ vu ham rë. ¹³ Rëƙ mu mëm gwëbeng sënë og ham sën nedo adingnë wirek lo yam dus vu he Israel, in Kerisi keseh nikök in ham. ¹⁴ In netu hil mehö-mamer-yi in bë hil medo jevuh ti, lob supin he alam Yuda ving ham alam-yu-ngwë yam. Log kevoh ƙatum sën neruu hil lo ya gesupin hil behil atu alam degwa timu. ¹⁵ In degwa nebë vasap navi bediik mekevoh ƙağek sën nevong behil nehalë hil paya lo ya. Ƙağek sën kevoh ya-ë, og yik Horek

sën nedeğinengin gägek ngahisekë rak he menenërin ngaa vahi vu he ving lo. Log nevonğ nebë sagi in bë he Yuda geham alam-yu-ngwë behil natu yô yi alam mewis degwa timu bemedo jevuh ti. ¹⁶Yönon, diik rak kelepeko* in bë gevonğ behil natu anon timu begägek sën neggëp vu hil lo nadiik na, loğ mëm geko hil pin dok ti nah vu Anutu. ¹⁷Om sën ƙo Bengö Nivesa mamer-yi beyam nër. Vonğ mamer vu ham sën nedo adingnë lo, gevu he sën nado dus lo ving. ¹⁸Yönon, Yesu vonğ behil yu luu ayam loğ ti vu Ama, gevonğ Anon Vabuung yam tatekin aggata vu hil.

Hil Sën Kerisi-yi-alam Lo Og Hil Atu Anutu Yi Dub Soğek

¹⁹Nebë saga om gwëbeng sënë ham su nebë alam-yu-ngwë los alam nenga nenga rë. Gağ ham tu Kerisi-yi-alam geyi nyëğ tu ham nyëğ, geham nebë alam sën denedo loğ Anutu yi begganğ ving yi. ²⁰Log ham nebë begganğ sën Anutu lev, gemudeng sën ham nare rak nebë alam sinarë nyëdahis losho alam-denenër-gägek-rangahsën. GeYesu tu degwasekë nebë gelöng niwëëk sën begganğ nyëketu yi. ²¹Lob gadu begganğ sekë pin ahon bebbegganğ anon pin köpek, lob begganğ saga tu dub vabuung yönon betu Mehöböp yi ngaa. ²²Log Kerisi-yi-alam ham, lob ham nebë begganğ sekë sën delev begganğ rak beham tu Anutu yi dub in Anon Vabuung dok medo.

Paulus Yi Huk Bë Nanër Bengö Nivesa Vu Alam-yu-ngwë

3 Nebë saga, om sën sa Paulus seya nado ƙarabus in sën senër Yesu Kerisi rangah vu ham alam-yu-ngwë lo. ²Mağ ham ngo ggovek bë Anutu vo gägek semusën sën vonğin bë nanër vu ham lo vu sa in bë sa gağo nök vu ham. ³Log yik tato gägek sën neggëp

vunsën wirek lo rangah vu sa, yoh vu gägek dus sën sa ƙevu yök vu ham wirek lo. ⁴Om nabë ham natevin, og ham yoh vu bë jağ ni nabë serak Kerisi yi gägek sën neggëp vunsën wirek lo ni. ⁵Anutu su tatekin gägek sënë vu alam sën denedo dob wirek lo ti berak ni rë. Gağ gwëbeng og Anon Vabuung tatekin vu Anutu yi sinarë los yi alam-denenër-gägek-rangahsën mederak ni. ⁶Log gägek sënë nër bë Yesu Kerisi vonğ Bengö Nivesa yam in bë ham alam-yu-ngwë dok nam geving he alam Yuda behil natu alam degwa timu. Lob gägek sën Anutu joo wirek bë gevonğ vu he lo, og vonğ vu ham ving.

⁷Lob Anutu vonğ semusën vu sa nyëmasën rak yô yi niwëëk, gevonğ besetu yi hur in bë sa nanër Bengö Nivesa sënë rangah. ⁸Gağ sa mehö niğ paya gAnutu-yi-alam pin nijvesa kesuu sa. Rëğ vonğ semusën anon saga loğ yam sa nemağ nyëmasën, in bë sa nanër Kerisi yi ngaa anon nivesa sën nevonğ in bë dok vu alam-yu-ngwë lo rangah vu sir. ⁹Log sa tatekin vu mehönnon pin nabë Anutu vonğ gägek sën neggëp kesii wirek lo töğ yam rangah banon rak nebë sënë. In gägek sagi yô neggëp kesii loğ Anutu ayo vu buk sën tung dob lo rot begwëbeng. ¹⁰Neggëp kesii wirek in bë ngaahur hir ggev los ngaahur nij wëëk vu yağek babu degelë Kerisi-yi-alam gwëbeng sagi medejağ ni nabë Anutu mehö kwa böp kesuu sir pin. ¹¹In yô kwa vo nyëdahis meneggëp loğ ayo vorot bë hil Mehöböp Kerisi Yesu rëğ gevonğ ngaa sënë banon jağ. ¹²Hil ayod neya timu vu Yesu om sën hil su nahöneng in Anutu mala rë, gağ hil naha rak yi los najom rak ya vu yi nebë sën hil atu yi alam niröp lo. ¹³Om sën sa bë nanër vu ham nabë ham su newamin jağ geseğemin nama in ngaa maggin sën nedeğinengin sa lo rë. Gağ mu ham napisek in ngaa saga töğ vu sa,

in netök vu sa rak degwa sën sa nehaço Bengö Nivesa yök vu ham lo.

Paulus Vongin Bë Alam Epesus Dejak Ni Nabë Kerisi Ahë Neving Sir

¹⁴Om sën sa najom rak in ham pangсэн генекетаг vu hil Mehöböp Yesu Kerisi Ama Anutu bë doḵ vu ham. ¹⁵In alam yaḡek-yi los dob-yi pin degwaj yi. ¹⁶Sa najom rak vu yi nebë: Nḡaanon los niwëëk nivesa pin neggëp vu yi, om gevonḡ Anon Vabuung nök vu ham in bo ḡadu doḵ ham ayomin beham bare niwëëk. ¹⁷Gesa najom rak nebë: Ham ayomin na timu vu Kerisi, lom mëm yö rëḵ medo doḵ ham ayomin. Lob ham jaḵ ni nabë Anutu ahë neving ham rot, bemëm ham bare niwëëk jaḵ degwa saga, nabë sën keḷe ḡeḡa neluḵ ya dob benare niwëëk. ¹⁸Bemëm ham los Anutu-yi-alam pin rëḵ jaḵ ni nabë Anutu ahë neving hil pangсэн rak buk pin kesuu nḡaa vahi pin, gesu mala nenga in hil ma ni nelëlin hil rë. ¹⁹Gesa najom rak bë ham jaḵ ni nabë Kerisi ahë neving hil rot kesuu nḡaa pin sën hil mehönön narak ni lo. Om mëm Anutu rëḵ doḵ medo ham ayomin begevong beham nabë yi, genḡaa nipaya ti su ḡëp vu ham. Gaḵ ham gwevonḡ nḡaa pin nabë sën Anutu nevonḡ lo.

²⁰Log hil ḡaḵo Anutu arë jaḵ, in yö yoh vu bë gevonḡ nḡaa böp böp vu hil kesuu nḡaa pin sën hil ayoh vu bë ḵetaḡ in los kwad bo lo. Nevonḡ nḡaa nebë saga rak yö niwëëk sën nevonḡ huk loḵ hil ayod lo. ²¹Nebë saga om hil sën Kerisi-yi-alam hil lo, og hil los Kerisi Yesu nḡo medo ḡaḵo Anutu arë jaḵ noh vu buk pin degwata los degwata. Yönon.

Hil Sën Kerisi-Yi-Alam Hil Lo Atu Kerisi Anon

4 Sa nado ḵarabus in Mehöböp yi mehö sa. Om sa bë nanër vu ham nabë Anutu ggooin ham rak, om ham gwevonḡ nḡaa pin nivesa noh vu sën

kwa nevo bë yi alam degevong lo. ²Ham su gweḵo ham jaḵ, gaḵ ham malamin yes beham nahubin ham, geham najom ham ahon geham su bo doḵ nḡaa nipaya sën ham vahi denevonḡ vu ham lo, gaḵ ham ahëmin geving ham. ³Ham nimin wëëk in ham su basuh ham, gaḵ ham medo jevuh ti nabë sën Anon Vabuung ahë neving bë ham gwevonḡ lo. In nabë ham gwelë ham nivesa bemedo jevuh ti, og saga rëḵ naduu ham ahon beham natu degwa timu. ⁴In yik hil atu anon timu, geḡik Anon Vabuung timu nedo, log ham bo kwamin in sën Anutu ggooin ham rak lo. ⁵Kë! Yik hil Mehöböp timu nedo, gehil nehevong ving ḡḡëp ti, gehil naripek bëḷ ḡḡëp ti. ⁶Log yik hil Anutu timu nedo. Hil pin Amad yi, genetu hil pin alad, genevonḡ behil pin nehevong yi huk, genedo loḵ hil pin ayod. ⁷Rëḵ Kerisi vo yi semusën ti ti ggelek hil pin, behil haḵo nyëmasën yoh vu yö kwa.

⁸Yoh vu sën dekevu meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo nebë:

“Kesuu alam sën denesis begö vu yi lo beduu sir ahon, log mëm rak yah vavunë bevo semusën ggelek mehönön nyëmasën.”

⁹Rëḵ ḡaḡek sën nër agi bë rak yah vavunë om saga maḵ tato bë luḵ yam dob sën neggëp ḡëbinë agi muḡin. ¹⁰Gaḵ mehö sën luḵ yam lo, yik mehö sën rak yah vavunë mekesuu yaḡek teb pin lo, lob rak yah vavunë in bë natu ala meḡegin nḡaa pin.

¹¹Log vo semusën aggagga vu yi alam nebë sënë: Vahi denetu sinarë, gevahi denetu alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën, gevahi denëḵo loḵ nyëḡ medenenër Bengö Nivesa vu alam dahis. Vahi denëḡin Kerisi-yi-alam gevahi denetu tatovaha. ¹²Nevonḡ yi semusën ggelek nebë sënë in bë Anutu-yi-alam pin denatu anon timu medegevonḡ yi huk mededoḵ vu sir, geKerisi-yi-alam nḡahi-

jsekë jak bedebare nijwëek. ¹³ Rot behil pin gevong geving gagek gep ti, gehil pin ajak Anutu nalu ni, lob mem hil natu mehõnon yohvu nabë Kerisi sën mehõ yohvu geniröp los dahis lo. ¹⁴ Rëk mu hil su medo gevong ngök ngök nabë hurmahen. Bë hil gevong nabë saga, og mehõnon pin hir gagek sën kwaj nevo medenenër lo rëk geko hil nah menom nabë sën sang neko keke nema los ris. Mehõnon kuungsën rëk dekepë hil galam nijpaya los kwaj rëk detetuhin hil. ¹⁵ Rëk mu nabë hil ahëd geving hil benanër gagek anon mu, og hil rëk nabë Kerisi behil gevong ngaa pin nabë sën nevong lo, geyö rëk natu yusekë begegin hil pin. ¹⁶ Saga nebë sën yusekë nesupin mehõti ni len ti ti pin in bë semu anon jak. Gehil pin ti ti nebë telitek menelok vu anon bevo niwëek vu navi. Gelen ti ti nevong huk agga ti ti yoh vu sir. Gemëm ahëj neving sir mesir böp neraç lok ti medenare niwëek medenetu anon timu.

Kerisi-yi-alam Desepa Dok Aggata Mewis

¹⁷ Ham tu Mehõböp yi alam om sa bë nanër niwëek vu ham nabë ham su gwevong ngaa jeggin jeggin nabë sën alam dahis denevong lo. In su dene-sepa lok ngaa anon rë, gak kwaj nevo ngaa meris meris mu. ¹⁸ Alam saga og denedo lok malakenu, om sën su deyoh vu bë deseggi gagek medejak degwa ni rë. Anutu vongin bë gevong medemedo malaj-tumsën rëk ma gedenedo adingnë, in ayoj ni tebõ in yi gesu denerak ni rë. ¹⁹ Alam dahis og su deyoh vu bë deseggi ngaa nipaya los ngaa nivesa medejak ni rë, om sën deggerin sir yah be-medo mekwaj nevo ngaa sën maluh los avëh denevun sir in lo mu pangsen. Log malaj anonin ngaa nipaya pin bedeneya vu pangsen. ²⁰ Rëk Kerisi su nër bë ham gwevong nabë sënë rë. ²¹ Ma mak ham su ngo Kerisi yi gagek anon sën he ne-

tahu ham lok lo rë? ²² Gagek sënë nebë ham nakah ngaa muğengsën sën ham nevong wirek lo vër in ham, geham gw-evuu ham ayomin wirek-hen-yi na. In ngaa muğeng og nesepa lok ngaa nipaya sën ham malamin anonin lo, genevong beham nimin paya neraç. ²³ Om ham ayomin mewis jak geham kwamin bo ngaa nivesa mu. ²⁴ Geham jöp gagek anon niröpsën-yi los vabuung dok nah ham, beham natu mewis jak benimin nabë Anutu. ²⁵ Hil atu alam degwa timu om ham gwevuu gagek lahsën vun los gagek kuungsën pin na, geham nanër gagek los anon mu vu ham. ²⁶ Bë ham ahëmin sengen og ham gwegin ham nivesa in ngaa nipaya rëk gep vu ham, gak ham ahëmin nakul beham gwero gagek pevis gehes mala su duk na. ²⁷ In nabë nama og ham rëk tatekin aggata vu Memõ Nipaya Sattan berëk kepë ham. ²⁸ Log mehõ sën neggodek ngaa lo, og su godek ngaa ti gökin nah. Gak yö sero huk ti megevong jak nema niröp in geko monë teka jak medok vu yi, gerëk dok vu mehõ ngwë sën neraç vu in ngaa lo geving.

²⁹ Log ham su nanër gagek jeggin jeggin berup ham avimin. Gak ham bosek menanër gagek nivesa mu in dok vu alam sën denengo lo mesemu sir. ³⁰ Anutu yi Anon Vabuung lok ya nedo ham ayomin in bë tato namugin behil ajak ni nabë Anutu rëk geko hil vër in ngaa nipaya nyëvewen behil anah medo geving yi. Om ham su gwevong bAnon Vabuung ayo maggin jak. ³¹ Ham su gwelë mehõ ngwë paya, geham su ahëmin sengen jak, geham su gwevong paang, geham su nanër pelësën jak mehõ ngwë, geham su ahëmin nipaya vu mehõ ngwë. ³² Gak ham gwelë ham nivesa, geham dok vu ham. Log ham su kwamin bo ngaa nipaya sën mehõ ngwë denevong vu ham lo. Gak ham kw-evoh na nabë sën Anutu kwa nevo Kerisi benekevoh ham ngaa nipaya ya lo.

Hil Sepa Dok Ngaa-Rangah-Yi

5 Anutu ahë neving ham beham tu nalu lo, om ham sepa dok vaha begwevong ngaa noh vu sën Anutu nevonğ lo. ²Log ham medo gwevong ngaa los ahëmin geving mehönön pin, nabë sën Kerisi ahë neving hil belok yah hil bed lo. Lob saga rëk natu seriveng nabë seriveng reggu nivesa sën denevesi in reggu nivesa berup na vu Anutu lo.

³Log baggëb los ngaa ningöhek sën hil navun hil in lo, gengaa nipaya sën ham ayomin nevu nevu in lo, og ham sën Kerisi-yi-alam ham lo, ham su bengwëng jak, in sagak su yoh vu rë. ⁴Ham su nanër gägek nipaya paya berup avimin, geham su sevërin gägek kwamasën-yi, geham su nanër gägek jeggjin jeggjin sën su yoh vu rë lo genanöp in. In ngaa nebë saga og su yoh vu bë ham gwevong rë, gak ham nanër ham kwamin vesa vu Anutu in ngaa nivesa vesa pin sën nevonğ vu ham lo. ⁵In ham rak ni ggovek bë mehö sën negodek avëh avö, gemehö sën nevonğ ngaa ningöhek, gemehö sën ahë neving baggëb benevong jeggjin jeggjin lo, sënë nebë nesepa lok ngaa kuungsën wirek hen nebë jepö los nyëg gebus beko arëj rak, og alam nebë sënë su deyoh vu bë dedok na Kerisi luho Anutu hir nyëg rë. ⁶Ham su gwebë nengamin vu alam sën denevongin bë detetuhin ham beham gwevong ngaa nipaya lo. In Anutu ahë sengën vu alam sën denekeyëh aye medenevong ngaa jeggjin jeggjin nebë agi, log rëk bo nyëvewen vu sir geving. ⁷Om ham los su gwebë dok ti. ⁸In ham nedo lok malakenu wirek, rëk gwëbeng og Mehöböp nevonğ beham nedo lok rangah, om ham gwevong ngaa pin nabë alam sën denedo lok rangah lo. ⁹In alam sën denedo lok rangah lo, og denevong ngaa nivesa mu los ngaa yohvu, gedene-sepa lok gägek anon. ¹⁰Ham seggi ngaa

pin bemalamin sepa ngaa sën Mehöböp ahë neving lo. ¹¹Ham noh nenga in ngaa nipaya los ngaa malakenu-yi in su nelok vu hil rë, gak ham tato rangah vu alam nabë ngaa nebë saga og nipaya. ¹²In ngaa nipaya pin sën denevong vunsën lo, og hil su bengwëng jak, in hil nid nemum in. ¹³Gak ngaa pin sën neggëp rangah lo, og alam pin denelë medenerak ni, ¹⁴in ngaa pin sën rangah gelu rak lo, og neggëp rangah rot. Nebë gägek sën dekevu meneggëp lo nebë:

“Hong sën genewëp lo! Kwedi!

Gwevuu diiksën na in lob Kerisi gevonğ benyëg geheng in hong gegemedo dok rangah!”

¹⁵Om ham gwegin ham nivesa. Ham su gwevong ngaa jeggjin jeggjin nabë alam kwaj masën, gak ham gwevong ngaa pin nabë alam los kwaj. ¹⁶Ham su basap buk na meris rë, gak ham nimin wëek megwevong huk jak buk pin, in ngaa nipaya neggëp lok buk sën hil nado agi. ¹⁷Om ham su gwevong nabë sën alam kwaj masën denevong lo, gak ham kwamin bo mejak ngaa sën Mehöböp ahë neving lo ni. ¹⁸Geham su nanum mekweyevin, in saga nevasap ham beham rëk nimin paya jak, gak mu Anon Vabuung napup ham ayomin og mëm. ¹⁹Ham medo gwevong Anutu yi sengii los raro, gegwevong tarot nivesa sën gadu ham kenumin, geham gwevong raro dok ham ayomin los kwamin vesa vu Mehöböp. ²⁰Geham nanër vu Anutu jak buk nabë ham ahëmin nivesa vu yi in ngaa pin sën nevonğ benetök vu ham lo. Ham nanër nabë saga vu hil Amad Anutu jak Mehöböp Yesu Kerisi arë.

Gägek Rak Maluh Los Venëj

²¹Log ham su gweko ham jak vu arimin, gak ham dahun ham in lob saga geko Kerisi arë jak. ²²Log ham avëh, ham gurek reggamin babuj nabë sën ham nehurek Mehöböp babu lo. ²³In

ham reggamin tu ham alamin menegin ham nebë sën Kerisi tu yi alam alaj meneko sir yah vu Anutu lo. ²⁴Om avëh nengaj yes vu reggaj in ngaa pin nabë sën Kerisi-yi-alam pin nengaj yes vu Kerisi lo.

²⁵Log ham maluh! Ham ahëmin geving ham venëmin nabë sën Kerisi ahë neving yi alam pin bediik lox yah bej ²⁶in bë gevonğ benij röp los nij mewis jak lo. Log neripek sir rak bël los nevonğ yi gägek vu sir, ²⁷in bë denatu yi alam los nij veseek benijvesa jak, gengaa ningöhek ma ngaa nipaya su gëp vu sir, log mëm rëk gevonğ bedenatu yi ngaa vabuung gengaa nipaya nama na verök yi in sir. ²⁸Om ham maluh! Ham ahëmin geving ham venëmin nabë saga. Ham ahëmin geving ham venëmin nabë sën ham ngo ahëmin neving ham navimin lo, in mehöti sën ahë neving venë lo, og yö ahë neving yi. ²⁹In mehöti su ni nelëlin yö navi rë, gak yö nevet yi menegin yi nivesa rot nebë sën Kerisi yö negin yi alam lo. ³⁰Kerisi negin hil nivesa in hil nebë yi reggos los sekë gehil atu navi len ti ti. ³¹Yoh vu sën Anutu yi gägek nër lo bë, “Maluh rëk gevu ama lu ata genapi-ik vu venë beluho denatu anon timu.”

³²Log gägek vunsën sënë og degwa böpata ngwë neggëp. Yönon, nenër rak Kerisi losho yi alam lo ving. ³³Rëk mu ham maluh pin, ham ti ti ngo ahëmin geving venëmin nabë sën ham ngo ahëmin neving ham lo. Log ham avëh, og ham gurek reggamin babuj.

Gägek Rak Hurmahan Losho Amaj Lu Ataj

6 Log ham hurmahan, ham huk neggëp. Ham tu Mehöböp yi alam, om ham nengamin yes vu ham amamin lu atamin megwevonğ noh vu hir gägek. ²In Anutu yi horek nër bë, “Gëgurek amam lu atam babuj.” Lob horek saga tu ham Horek muğinsën geyi gägek se-

musën neggëp ving. ³Gägek semusën sënë nebë, “Ham rëk medo nivesa meham medo hus adingsekë rot gëp dob.”

⁴Log ham alam hib, ham su gwevonğ paya vu ham nalumin lo bahëj sengën vu ham, gak ham gwegin sir nivesa bedesepa dox Mehöböp yi gägek los degevonğ ngaa pin niröp.

Gägek Rak Hur Losho Alaj

⁵Log ham hur, ham nengamin yes megwevonğ noh vu mehö sën tu alamin menegin ham lo aye. Ham gönengin sir, geham ayomin na timu vu sir nabë sën ham nevonğ vu Kerisi lo. ⁶Geham su gwevonğ huk jak malaj mu in nabë ahëj nivesa in ham, gak ham gwevonğ nivesa vu sir, in ham tu Kerisi yi hur beham nesepa lox Anutu kwa los ayomin timu. ⁷Ham su gwevonğ huk in nabë mehönon degelë ham nivesa, gak ham kwamin vesa megwevonğ huk los niwëek in Anutu gelë ham nivesa. ⁸In ham nerağ ni vorot bë: Nabë ham gwevonğ huk nivesa geham su nimin tebö rë, og Anutu rëk gevonğ nyëvewen dox nah vu ham sën tu hur lo, gevu ham sën tu ala lo geving.

⁹Log ham sën tu ala lo, ham gwegin ham hur nivesa geving. Ham su gwevonğ paang los nanër gägek nipaya jak sir, in ham rak ni bë ham los ham hur ham alamin timu nedo yağek benelë ham pin neggëp ti.

Kerisi-yi-alam Nebë Alam-begö-yi

¹⁰Log arig lo, sa gägek hus sënë nebë: Ham nimin wëek menatu Mehöböp yi alam yönon! Yi mehö niwëek ata, om ham gweko niwëek vu yi. ¹¹Ham jöp Anutu yi kelenavi los ngaa sën neggerin begö lo dox na ham navimin, in ham bare niwëek gengaa sën Memö Nipaya Satan nevonğ in bë tetuhin ham lo su kepë ham. ¹²In hil su nasis begö

vu mehönön rë, gaḵ hil nasis begö vu ggev los ngaa niwëëk sën denegin ngaa malakenu-yi lo, gevu memö nipaya sën denegin yaḡek babu lo. ¹³Om ham jöp Anutu yi ḵelenavi los ngaa sën neggërin begö lo pin doḵ na ham, in nabë buk nipaya natöḵ vu ham, og ham bare niwëëk bengis begö rot begovek na, gemëm ham medo. ¹⁴Ham gwevëh ḡaḡek anon ḡep ham balomin beham bare. Geham gwevonḡ ngaa niröp mu in ḡërin ham newamin. ¹⁵Log ham jöp Bengö Nivesa sën nevonḡ behil ayod neto revuh lo doḵ na ham vahamin natu ham suu, in ham bare niwëëk geham su jöpeḵ. ¹⁶Log ham ayomin na timu vu Yesu jaḵ buk, lob saga natu ham ḵelenavi sën ḡërin ham navimin pin lo, in Memö Nipaya Satan yi apop sën netum daggen lo pin dejaḵ vu medenakul. ¹⁷Log ham kwamin bo sën Kerisi ḵo ham yah vu Anutu lo besaga natu ham aseeng sën ham nabun yumin doḵ in ḡërin begö. Geham gweḵo ḡaḡek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo pin in Anon Vabuung gevonḡ benatu ham paëp-yu-anil beham ngis begö jaḵ.

¹⁸Log ham najom jaḵ los kwetaḡ vu Anutu buk gerangah, ḡAnon Vabuung rëḵ doḵ vu ham. Ham su nimin tebö! Gaḵ ham pasanḡ najom jaḵ in Anutu-

yi-alam pin. ¹⁹Log ham najom jaḵ in sa geving nabë sa bengwëḡ og Anutu gevonḡ ḡaḡek berup saviḡ besa nanër Bengö Nivesa sën neggëp kesii wirek lo nam rangah, gesa su ḡönengin mehönön malaj. ²⁰Setu Bengö Nivesa sënë yi hur ti in nanër rangah, lom deduu sa besën seyam nado ḵarabus agi. Om ham najom jaḵ nabë sa su ḡöneng in mehönön meḡevuu huk sënë na, in saga og su yoh vu rë, gaḵ saḵ nanër rangah metateḵin mena rot.

ḡaḡek Hus

²¹Hil arid Tukikus nelöḵ vu sa balu nehevong Mehöböp yi huk lob sa ahëḡ neving yi. Lob neyök vu ham berëḵ nanër sa los ngaa pin sën netöḵ vu sa lo rangah vu ham bemëm ham jaḵ huk sën sa nehevong lo ni. ²²Yiḵ sa hevong yi meyök vu ham raḵ degwa sënë in bë nanër sa bengög vu ham begevong beham nimin wëëk jaḵ. ²³He arimin ham, om hil Amad Anutu luho hil Mehöböp Yesu Kerisi degevong beham pin ayomin ḡep revuh, geham ahëmin geving ham, geham ayomin na timu vu luho. ²⁴Luhö degevong semusën vu ham sën ham ahëmin neving hil Mehöböp Yesu Kerisi rot menedo lo.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Pilipi

1 Kerisi Yesu yi hur sa Paulus geTi-moti, balu kevu kapiya sënë yök vu ham Pilipi pin sën Kerisi Yesu yi alam ham lo, ving ggev sën denegin dub los alam sën denelok vu ham lo. ²Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevonğ semusën vu ham bedegevonğ ham ayomin gëp revuh.

Paulus Kwa Vesa Vu Anutu

³Sën sa kwağ nevo ham lo, og sa najom rak vu sa Anutu los kwağ vesa in ham rot. ⁴Lob sën sa neketag vu Anutu bë dok vu ham lo, og sa neketag los ahëğ nivesa in ham. ⁵Sa kwağ vesa in ham nelok vu sa gesa nanër Bengö Nivesa rangah. Vu nyëdahis rot beverup gwëbeng. ⁶Lob serak ni ggovek bë Anutu yö vonğ huk nivesa lok ham ayomin vu nyë dahis, lob yö rëk medo gevonğ rot begovek na dok buk sën Kerisi Yesu duk nom lo.

⁷Log sën sa kwağ vesa in ham lo, og sakağ yoh vu. In buk vahi og sa nado karabus, log buk vahi og sa nehevonğ huk in bë gadu Bengö Nivesa balam degevonğ geving niwëëk. Lob nelok buk saga pin, og ham kwamin nevo sa, om huk sën sa nehevonğ banon nerak mensemu alam vahi lo, og yik ham nevonğ huk sagi ving behil kwad vesa lok ti, om sën sa kwağ nevo ham yoh vu buk pin. ⁸Senër yönon neggëp Anutu mala bë sayoğ nepebip sa in bë senök galë ham pin, in sahëğ neving ham nebë sën Kerisi Yesu ahë neving ham lo. ⁹Lob sa najom rak in ham bë ham ahëmin geving ham niwëëk rot noh vu buk pin bena mebö-pata jak. Gesa najom rak ving bë ham natok vu kwa nivesa rot beham seggi ngaa pin, ¹⁰in ham jak ni nabë nivesa ma nipaya. Nabë saga in ham natu alam

yohvu gengaa nipaya su gëp vu ham rë, rot bena berup dok buk sën Kerisi duk nom lo. ¹¹Lob ngaa niröp sën Yesu Kerisi yoh vu bë gevonğ banon jak dok hil ayod lo napup ham ayomin rot. In sënë rëk geko Anutu arë jak nabë mehö niwëëk los arë böpata.

Paulus Ya Karabus Lob Sënë Lok Vu Bengö Nivesa

¹²Arig lo, sa bë ham jak ni nabë ngaa sën tok vu sa agi, og su ggërin Bengö Nivesa rë. Gak nelok vu meneya rot. ¹³In alam-begö-yi pin sën denegin mehö-los-bengö Sisar* yi begganğ lo, galam vahi pin, og derak sa nig ggovek ya bë seyam karabus in Kerisi yi hur sa.

¹⁴Lob arig lo ngahisekë sën ayoj neya timu vu Mehöböp lo kwaj nevo sa bë seyam karabus, lob ayoj niwëëk rak in sënë, lob devuu ggönengsën ya genij wëëk rak medenër Anutu yi gağek rangah. ¹⁵Yönon, sir vahi og ahëj nipaya in sarëğ ya, lob denevonğ in bë dedahun sa, om sën denenër Kerisi yi gağek rangah rak degwa sënë, rëk sir vahi og ahëj nivesa medenenër Kerisi arë los ayoj niröp. ¹⁶Alam sënë derak ni bë sa nado sënë in bë sa gadu Bengö Nivesa, om sën ahëj neving sa medenenër gağek rangah. ¹⁷Rëk sir vahi og denenër Yesu yi gağek in bë degek yö arëj jak. Gak ayoj su niröp rë. Yönon, denevonğ in bë debo maggin la dok na geving vu sa dok karabus. ¹⁸Rëk yik sakağ ngaa meris. Bë denanër los ayoj niröp, ma su denanër los ayoj niröp rë, og yik ggovek. Denenër Kerisi yi gağek rangah, om sa kwağ vesa in sënë, gesëk kwağ vesa rot. ¹⁹In serak ni bë ngaa sënë rëk dok vu sa besëk medo nivesa, in serak ni ggovek ya bë ham nejom rak yoh vu buk in bë dok vu sa, lob Yesu Kerisi yi Anon Vabuung gadu sa. ²⁰Sa navo kwağ in ngaa timu, gesa hevonğ ving bë rëk anon jak nabë: Sa su rëk nig namum in ngaa sën sa ne-

hevong ggëp dob lo ti rë. Gaḵ nabë sa nadiiḵ, ma nabë sa medo vesag, og sa bë ãevong ngaa pin sënë los niḡ wëëḵ in geḵo Kerisi arë jaḵ. Vu pehi sënë, genoh vu buk pin. ²¹In sa og sa kwaḡ nevo nebë sënë: Nabë sa medo vesag og nivesa, in setu Kerisi-yi-alam ti ggovek ya. Gaḵ nabë sa nadiiḵ og nivesa rot, in sëḵ medo geving Kerisi yōnon. ²²Rëḵ mu nabë sengo nahën medo vesag vu dob, og sëḵ ãevong huk vahi geving banon jaḵ, om maḵ sëḵ ãevong nabë va? Sa duḡin! ²³Sa kwaḡ luu luu in sënë. Sa bë nadiiḵ bena medo geving Kerisi in sënëḵ nivesa rot. ²⁴Gaḵ mu nabë sengo nahën nemedo dob, og yiḵ nivesa rot, in mëm sëḵ medo medoḵ vu ham rë. ²⁵Om sa kwaḡ neya timu meseraḵ ni bë maḵ sëḵ medo vesag medoḵ vu ham in ham gwëvong geving niwëëḵ bekwamin vesa rot. ²⁶Nebë saga, om nabë dekevelekin sa besenök berup vu ham gökin, og ham rëḵ kwamin vesa in begweḵo Kerisi Yesu arë jaḵ pangsen.

Alam Pilipi Loshö Paulus Degebë Dok Ti MedengisBëḡo In Bengö Nivesa

²⁷Rëḵ mu ham sepa doḵ Kerisi yi Bengö Nivesa niröp in nabë senök ḡalë ham, og sejaḵ ni. Ma nabë sa ḡango ham bengömin mu, og yiḵ ggovek, gesëḵ ḡango nabë ham ahëmin neving ham menare loḵ ti, bayomin ti, beneloḵ vu ham menesis bëḡo in Bengö Nivesa in bë na meniweëḵ jaḵ balam degevonḡ geving. ²⁸Sa hevongin bë ḡango ham bengömin nabë ham su nehönengin alam sën denekeyëḵ ham ḡaḡek lo rë. Gaḵ sa bë ḡango nabë ham nare niwëëḵ. Bë ham bare niwëëḵ nabë saga, og saga netato bë rëḵ malaj nama. Log netato ving bë Anutu rëḵ geḵo ham nah vu yi beham medo nivesa. ²⁹In Anutu su vo semusen sënë vu ham bë ham ayomin na timu vu Kerisi mu rë, gaḵ vo semusen ngwë vu ham bë kwerë mag-

gin vahi geving in ham tu yi alam. ³⁰Yiḵ hil nasib bëḡo ggëp ti in Bengö Nivesa, nebë sën ham lë gesa nehevong wireḵ lo, genebë sën ham ngo bë sa nahën nehevong gwëbeng agi.

Hil Dahun Hil Gahëd Geving Arid Lo

2 Maḵ ham neḵo niwëëḵ vu Kerisi? Kerisi ahë neving ham lom saga vonḡ beham ayomin to revuh-a? Gemaḵ Anon Vabuung neduu hil tu alam yu timu? Gemaḵ ham ahëmin neving mehōnon gekwamin nevongin sir-a? ²Om nabë nebë saga og mëm ham sepa doḵ kwa timu. Ham ahëmin geving ham anon rot, beham medo jevuh ti, beham malamin sepa huk timu. Bë ham gwëvong nabë saga, og ham rëḵ gwëvong besa kwaḡ vesa böpata rot. ³Ham su kwamin bo ham mu beham gwëḵo ham jaḵ. Gaḵ ham ḡureḵ alam vahi babuj geham kwamin bo sir nabë dekesuu ham raḵ ngaa nivesa. ⁴Geham su gwëḡin ham ngo ham ngaa mu, gaḵ ham gwëḡin mehō ngwë hir ngaa geving.

Kerisi Dahun Yi Lob Anutu Ḷo Arë Raḵ

⁵Ham kwamin bo ngaa nabë sën Kerisi Yesu nevong lo.

⁶Anutu soḡek yi, rëḵ mu su kwa nevo bë najom aggata sën luho Anutu neggëp ti lo ahon rë.

⁷Gaḵ vuu aggata sënë ya getu mehōnon raḵ,

bevong ngaa nebë hur meris.

⁸Tu mehōnon bedelë yi nebë mehōnon soḡek,

rëḵ mëm yō dahun yi genesepa loḵ Anutu aye rot bediḵ.

Yōnon, diiḵ raḵ ḵelepeḵo* nebë alam nij paya.

⁹Om sën Anutu ḵo yi raḵ, raḵ yiḵ degwa sënë,

bëḵo yi raḵ yah vavunë rot.

Lob tung ggev ti sën kesuu ggev vahi pin lo raḵ yi.

¹⁰ In nabë degenço Yesu arë,
og alam pin vu yağek gevu dob gevu dob
ğebinë

rëk dengun lusej vu yi.

¹¹ Log mehönnon pin rëk denanër ranğah
doğ ayej nabë:

Yesu Kerisi tu Mehöböp.

Gedegeko Ama Anutu arë jak nabë saga.

Hil Najëh Nabë Betuheng

¹² Om sa mehö lo! Ham ngo medo
gwevonğ noh vu sayeğ nabë sën ham
nevonğ aga. Yönon, sën sa nado ving
ham wirek lo og ham nevonğ, gağ
gwëbeng sënë sengo nado adingnë, om
ham pasang gwevonğ nabë saga. Anutu
ko ham yah vu yi om ham ayomin na
timu beham göneng in yi begurek babu
in mëm rëk geço ham nah vu yi be-
ham medo geving yi vu tamusën. ¹³ In hil
arağ ni bë Anutu nevonğ huk loğ ham.
Yö never ham kwamin, lob mëm ham
nevonğ ngaa yoh vu sën ahë neving lo.

¹⁴ Log ngaa pin sën ham gwevonğ lo,
og ham gwevonğ los nimin yes, gağ
ham su gwevonğ ayemin vu los gök
ham in. ¹⁵ Ham gwevonğ nabë sënë in
ngaa nipaya su gëp vu ham, gağ ham
medo niröp nabë sën Anutu nalu ham
lo. Yönon, ham nedo loğ alam nij paya
los alam gağek tetuhinsën vuheng, rëk
mu ham rëk najëh jak sir nabë be-
tuheng. ¹⁶ Ham nanër gağek sën yoh vu
bë gevonğ bemehönnon demedo malaj-
tumsën lo vu sir in mëm sa napisek in
doğ buk sën Kerisi duğ nom dob lo. In
sëğ jak ni nabë sa su nevasap sa mene-
hevong huk meris rë. ¹⁷ Alam Yuda de-
nesis reggu tu seriveng, lob denekeseh
wain rağ ving, lob yik sën ham ayomin
neya timu vu Kerisi lo nebë seriveng
saga. Log nabë dengis sa, og yik ggovek,
in sa niğ kök rëk keseh nabë wain sën
denekeseh rağ ham seriveng lo, lob sëğ
kwağ vesa geving ham. ¹⁸ Om yik ham

kwamin vesa geving nabë saga behil
kwad vesa doğ ti.

Timoti Yi Gağek

¹⁹ Nabë Mehöböp Yesu kwa bo, og sëğ
ğevonğ Timoti nöğ vu ham, loğ mëm rëk
nom nanër ham bengömin vu sa besa
kwağ vesa. ²⁰ In su sa mehö ngwë nedo
balu kwamin nevo ngaa neggëp ti nebë
Timoti rë. Yö kwa nevo ham rot bë doğ
vu ham. ²¹ Gağ alam vahi pin og yö
deneğin yö hir ngaa gesu kwaj nevo Yesu
Kerisi yi huk rë. ²² Rëk Timoti og ham
rağ ni bë yi mehö nivesa beneloğ vu sa
in Bengö Nivesa nebë sën hurmahen ti
neloğ vu ama. ²³ Sa bë gevonğ yi nöğ
pevis vu ham, rëk mu sejağ ngaa sën
rëk natök vu sa lo ni namugin loğ mëm.
²⁴ Rëk mu sa hevong ving bë Mehöböp
rëk tatekin aggata gesengo rëk nöğ vu
ham geving.

Epaproditus Yi Gağek

²⁵ Log sa kwağ nevo bë mağ sëğ
ğevonğ hil arid Epaproditus nah vu ham
gökin pevis. Wirek ham vonğ yi loğ yah
ham bömin beyam loğ vu sa, balu ne-
hevong huk loğ ti galam desis beğö vu
aluu in Bengö Nivesa. ²⁶ Rëk tum nevo
kwa in ham bë nöğ gelë ham. Gayo mag-
gin rot in ham ngo bë nirağ. ²⁷ Yönon,
nirağ böpata lob dus rağ bë nadiik na.
Rëk Anutu kwa vonğin aluu beloğ vu
yi in bë su nadiik besayoğ maggin bö-
pata rot rë. ²⁸ Om sën sa kwağ nevo
rot bë sa gevonğ yi nöğ pevis beham
gwelë yi gökin bekwamin vesa lob mëm
sa maggin rëk ahë yes jak teka ge-
ving. ²⁹ Om ham gweko yi nöğ vu ham
los kwamin vesa in Mehöböp yi hur yi.
Geham gweko alam nabë sënë arëğ jak.
³⁰ Dus rağ bë nadiik doğ Kerisi yi huk.
In ham su yoh vu bë doğ vu sa rë, om
sën loğ yah ham bömin beneloğ vu sa,
rëk töğ vu nirağsën sënë bedus rağ bë
nadiik.

Mehöti Sën Ayo Na Timu Vu Kerisi Lo, Og Yi Mehö Yohvu Yönon

3 Arig lo, sa bë semu gägek sënë hus nabë ham kwamin vesa in Mehöböp. Sa nanër gägek timu sënë yoh vu buk, rëk mu sa su rëk nig tebö jak in rë, in gägek saga rëk gadu ham. ²Ham gweğin ham in alam sën denevong huk nipaya nebë anöo bemën lo. Ham gweğin ham in alam nij paya sën denevongin bë dekepë ham lo. Geham gweğin ham in alam sën denevongin bë degerah* ham navimin in mëm ham natu Anutu-yi-alam lo. ³In degwa su neggëp vu ngaa saga rë, gak hil sagi og Anon Vabuung nelok vu hil behil nehaço Anutu arë rak, om hil atu yi alam soğek. Hil su kwad nevo navid rë, gak hil napisek in Kerisi Yesu yö timu. ⁴Yönon, mak sengo yoh vu bë kwağ bo sa naviğ. Nabë mehö la kwaj nevo sën derah* navij lo bë yoh vu bë geço sir nah vu Anutu, og seyoh vu bë nanër rot kesuu sir. ⁵In satağ ço sa lob buk tu nemadvahi-bevidek-löö lob derah* sa naviğ. Sağ Israel ti. Sa degwa vu Benyamin. Sağ Hibru ti gesamağ lu atağ og Hibru ving. Log sa Parisai* ti gesa nesepa loğ Moses yi horek nebë sën sir lo. ⁶Sa nig wëek rot bë sa ãevong Anutu yi huk, om sën wirek og sa nasis Kerisi-yi-alam rot. Rëk mu nabë mehöti seggi sa jak Moses yi horek, og rëk gelë nabë sa nesepa loğ pin los dahis.

⁷Lob wirek sa hekuung bë ngaa pin sënë og ngaa böp rot, loğ tum sehërin sa tu Kerisi yi mehö lob serağ ni bë ngaa pin sënë og yik ngaa meris. ⁸Sa su nanër rak Yuda hir ngaa mu rë. Gak serağ ni bë Kerisi Yesu tu sa Mehöböp, om sën sa nehalë ngaa vahi pin bë ngaa meris. Sa nesepa loğ Kerisi vaha, besa hevuun ngaa vahi pin ya, besa nehalë nebë laa, gesa bë najom Kerisi ahon ⁹benatu yi mehö. Yönon, Horek su yoh vu bë gevang besa natu mehö yohvu rë. Rëk sayoğ neya

timu vu Kerisi, om sën Anutu nër sa bë sa mehö yohvu, in Anutu nenër mehönon bë sir alam yohvu degwa rak sën ayoğ neya timu vu Yesu lo. ¹⁰Sa bë sejağ Kerisi ni yönon. Gesa bë gaço niwëek vu yi in diik gekedi rak yah. Sa hevongin bë gaço kerus nabë sën ço lo, gesa bë sa su kwağ bo sa, gak sa bë dahun sa nabë sën Kerisi dahun yi bediik lo. ¹¹Sa nehevong nebë sënë, in sa kwağ nevo bë rëk gevang besëk kedi jak nah gëp bedub geving.

Paulus Serög Niwëek In Bë Geço Kupek Nivesa Vu Yağek

¹²Yönon, sa su kwağ nevo bë sa nehevong ngaa pin saga niröp beseyoh vu ggovek ya rë. Gak sengo nesepa loğ ngaa pin sënë rot in bë sëk gaço nyëvewen nivesa sën Kerisi Yesu ggoo in rak in bë gevang vu sa lo.

¹³Arig lo, sa su rëk gaço sa jak nabë sa haço anon ggovek ya rë. Gak yik sa nanër gägek timu sënë nabë: Sa hevuun ngaa wirek hen pin ya, gesa nehevong huk niwëek in bë sa gaço ngaa tamusën-yi. ¹⁴Sa neserög niwëek in bë sa natök na telig vewen sën lo medegebë sarëğ, loğ mëm Anutu tahi sa mesena vavunë megaço nyëvewen jak Kerisi Yesu yi huk. ¹⁵Om hil sën Anutu nër hil nebë hil alam yohvu lo, hil pin kwad bo gägek gëp ti nabë hil ãevong nabë sagi. Rëk nabë ham kwamin nevo gägek ngwë yööhu, og Anutu rëk tatekin ham kwamin. ¹⁶Rëk mu gägek anon sën hil nesepa loğ agi, og hil ngo najom ahon menapiik vu.

¹⁷Arig lo, ham pin sepa doğ sa vahağ. Geham gwelë alam vahi sën dene-sepa loğ sa lo geving nivesa, beham sepa doğ he vahamin. ¹⁸Senër vu ham beron ngahisekë ggovek ya, log gwëbeng sağ nanër vu ham gökin los malağ bël nabë: Alam ngahisekë denelë Kerisi paya bedenevongin bë dedahun gägek sën ne-

tatekin yi kelepeko* lo na. ¹⁹ Alam sënë malaj anon in nos los reggu lu ngaa rot bedeneko rak tu hir anutu. Denepisek in ngaa nimumsën aggagga, gekwaj nevo ngaa dob yi mu. Om alam sënë rëk malaj nama gëp Nyëg Nipaya. ²⁰ Gaḱ hil og hil atu alam-yaḱek-yi, lob hil nehegin bë Mehöböḱ Yesu Kerisi vu yaḱek meduḱ nom beḱeko hil nah. ²¹ Rëk gevonḱ behil navid nipaya sënë pekwë yi bemalangeri jaḱ nabë sën yô navi. Rëk gevonḱ nabë sënë jaḱ niwëëk sën yoh vu bë getunḱ ngaa pin degevek babu lo.

Paulus Nër Bë Ahëj Geving Sir Gekwaj Bo Ngaa Nivesa

4 Nebë sënë om arig lo, ham tu Mehöböḱ yi alam om ham ngo bare niwëëk. Sahëg neving ham, besa nehevongin bë galë ham gökin. In sa kwaḱ vesa in ham, geham vonḱ bë sa soḱ sen-gii yi.

² Log hong Ewodia, gehong Suntuḱe, melu gwengö rë! Melu semu gaḱek in Mehöböḱ yi hur avëh meluu. ³ Log hong sën alu nehebë loḱ ti in huk-e! Sa nanër vu hong nabë gedoḱ vu avëh luu sënë. In wirek og alöö nalok vu he in Bengö Nivesa ving Klement losho alam vahi sën he nehevong huk timu barëj neggëp loḱ ɸapiya-mala-tumsën-yi lo. ⁴ Ham kwamin vesa in Mehöböḱ jaḱ buk pin, gesaḱ nanër gökin nabë ham pasanḱ kwamin vesa rot. ⁵ Ham gwevonḱ balam pin dejaḱ ham nimin nabë ham nejom ham ahon, geham su neḱo ham rak rë. In Mehöböḱ yam dus rak ggovek ya. ⁶ Om ham su newamin jaḱ! Gaḱ nabë ham jaḱ vu in ngaa ti, og ham najom jaḱ bekwetaḱ vu Anutu in, lob ham najom jaḱ benanër los kwamin vesa vu yi geving. ⁷ Loḱ mëm Anutu rëk gevonḱ beham ayomin gëp revuh. Alam dob-yi duḱin ngaa sënë degwa besu detok rak rë, rëk mu sën ham ayomin gëp revuh lo rëk gevonḱ beham ahëmin nivesa rot geham

kwamin niröp jaḱ in Kerisi Yesu yi alam ham.

⁸ Arig lo, sa bë nanër gaḱek ti vu ham gökin nabë ham kwamin bo ngaa nabë sënë noh vu buk: Ngaa pin sën anon lo, gengaa sën niröp lo, gengaa sën neyohvu lo, gengaa pin sën nivesa lo, gengaa sën malangeri lo. Geham kwamin bo ngaa sën hil galë nabë nivesa lo los ngaa pin sën yoh vu bë hil gaḱo arë jaḱ lo. ⁹ Ngaa pineḱ sa tahu ham loḱ, lob ham ɸo ggovek ya, gengaa pin sën sa nanër los sa nehevong lo, og ham ngo los ham lë ggovek ya, om ham gwevonḱ nabë saga noh vu buk. Nabë saga, lob Anutu sën nevonḱ behil ayod neggëp revuh lo rëk medo geving ham.

Paulus Kwa Vesa In Alam Pilipi

¹⁰ Sa kwaḱ vesa rot gesa napisek in ham vu Mehöböḱ, in ham nedo hus ading rëk gwëbeng ham kwamin vo sa be-loḱ vu sa ggökin. Yönon, ham kwamin nevo sa wirek bë doḱ vu sa, rëk aggata su neggëp in bë ham gwevonḱ nam rë.

¹¹ Sa su bë rëk nanër nabë sa naraḱ vu in ngaa rë. Gaḱ wirek og sa newaḱ neraḱ in ngaa sën netok vu sa lo, rëk gwëbeng og setu Yesu yi hur, lob sa nado revuh in ngaa pin. ¹² Sehög ngaa bë paya teka, og yik ggovek, genabë ngahiseḱë og yik ggovek. Log bë seḱa nos menajom sa ahon, ma meyip gevonḱ sa, ma nabë senoh vu ngaa pin, ma sejaḱ vu in ngaa, og sa nehalë ngaa pin sënë bë yik neggëp ti, lob vu nyëg pin geyoh vu buk pin, og sayoḱ sepëp. ¹³ Mehö sën lo negadu sa, lob seyoh vu bë gevonḱ ngaa pin jaḱ niwëëk. ¹⁴ Rëk ham nevonḱ nivesa, in ham nelok vu sa beham nekwerë sa maggin. ¹⁵ Yönon, ham alam Pilipi, ham ngo rak ni bë wirek sa nanër Bengö Nivesa vu distrik Masedonia nyëdahis lob ggovek gesa naya rak, rëk alam saga la su denevengwëng ving sa bë he doḱ vu he vewen

vewen rë. Gaḵ ham mu sën mēm ham nevonḡ.

¹⁶In sa nado Tesalonika wirek, lob ham nelok vu sa benevonḡ kupek vu sa, rëḵ su beron timu rë. ¹⁷Rëḵ saga su nebë sa malaḡ anonin kupek rë. Gaḵ sa hevongin bë ham gwevonḡ huk nivesa nabë sënë in gevonḡ beham nyëvewen böp jaḵ besemu ham. ¹⁸Lob gwëbeng og sa haḵo ngaa pin ggovek ya bengahiseḵë rot, beseyoh vu ggovek ya. Ham vonḡ kupek vu sa bEaproditus ḵo yam lok ya sa nemaḡ ggovek ya. Kupek sënë vonḡ bë seriveng sën ham nevesi bereggu nivesa verup neya vu Anutu lo. Om Anutu rëḵ gelë nivesa nabë yi seriveng, lob ahë nivesa in. ¹⁹Lob ham tu Kerisi Yesu yi

alam, om sa Anutu rëḵ gëgin ham nivesa in ngaa pin sën ham neraḵ vu in lo jaḵ ngaa nivesa vesa pin sën neggëp vu yi lo. ²⁰Om hil ḡaḵo hil Amad Anutu arë jaḵ na vavunë degwata los degwata. Yönon.

Ḡaḡek Hus

²¹Sa bë nanër na vu Kerisi Yesu yi alam pin nabë sa kwaḡ nevo sir. Log hil arid lo sën denedo ving sa agi denër bë kwaj nevo ham ving. ²²Yönon, Anutu-yi-alam pin denër bë kwaj nevo ham. Gesir vahi sën denevonḡ huk ggëp mehö-los-bengö Sisar* yi begganḡ lo denër niwëëḵ bë kwaj nevo ham ving. ²³Mehöböḵ Yesu Kerisi yi semusën nöḵ gëp geving ham ḵenumin.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Kerisi-yi-alam Vu Kolosi

1 Sa Paulus sën Anutu ggooïn sa rak in bë sa natu Kerisi Yesu yi sinarë lo. Alu hil arid Timoti ² kevu kapiya sënë yök vu Kerisi-yi-alam ham sën ham nedo Kolosi aga. Vu he arimin ham sën ham ayomin neya timu vu Kerisi yönon lo. Sa neketag vu hil Amad Anutu in ham bë semu ham begevong ham ayomin gëp revuh.

Anutu Vong Balam Kolosi Ayoj Ya Timu Vu Kerisi

³ Alu kwamin vesa vu hil Mehöböp Yesu Kerisi Ama Anutu in ham neyoh vu buk pin sën alu najom rak in ham lo. ⁴⁻⁶ Yönon, he najom rak in ham rot lo buk sën he hanö ham bengömin bë ham ayomin neya timu vu Kerisi Yesu geham ahëmin neving Kerisi-yi-alam pin lo, rot besën verup gwëbeng. Ham ngo Bengö Nivesa yi gägek anon wirek, lo buk mëm ham rak ni bë ham rëk medo malamin-tumsën degwata gëp yağek. Bengö Nivesa saga ya meyoh vu nyëg pin, lob nevong balam dene-sepa lo buk Kerisi. Lob tök verup vu ham ving, lob ham vong ving besepa lo buk sën ham ngo muğinsën berak ni bë Anutu yi gägek semusën yönon lo, rot beberup gwëbeng. ⁷ Epapras sën tahu ham lo buk Bengö Nivesa sënë beham rak ni lo, og yik mehö nivesa balu nehebë lo buk ti in huk. Kerisi yi hur nivesa yi menelok yah he bömin benevong yi huk ggëp ham nyëg. ⁸ Lo buk mëm nër ham bengömin yom vu he bë Anon Vabuung lo buk vu ham beham ahëmin neving Kerisi-yi-alam.

Paulus Jom Rak Bë Anutu Gadu Alam Kolosi

⁹ Epapras nër gägek yom vu he nebë saga, lob mëm alu najom rak in ham

yoh vu buk pin gehe su nehevuu rë. Ga buk alu neketag vu Anutu bë gevong beham natu alam los kwamin yönon, gAnon Vabuung tatekin ham kwamin beham jak ngaa pin ni nabë nivesa ma nipaya. In mëm ham jak ngaa pin sën Anutu ahë neving bë hil gevong lo ni. ¹⁰ Nabë sënë, lo buk mëm ham yoh vu bë sepa dok Mehöböp yi aggata niröp bemëm kwa vesa in ham. Lob ham rëk gwevong ngaa nivesa jak buk pin banon jak, gemëm ham jak Anutu ni gökin rot.

¹¹ Log alu najom rak in ham ving bë Anutu mehö niwëek ala los gayeheng bo niwëek vu ham rot in ham najom ham ahon beham kwerë maggin pin bebare los kwamin vesa ¹² begweko hil Amad arë jak. In vong beham yoh vu bë dok na geving yi alam pin behil rëk medo dok yi Nyëg-rangah-yi. ¹³ Yönon, ko hil vër in malakenu niwëek, getung hil lo buk ya ving Nalu sën ahë ving yi pangsen lo yi alam. ¹⁴ In Anutu Nalu bağo hil yom ggovek ya bedahun hil ngaa nipaya ya.

Kerisi Yi Aggata Los Yi Huk

¹⁵ Anutu Nalu yik luho Anutu sën hil su ayoh vu bë galë yi rë lo neggëp ti. Yö nedo nyëdahis betu ngaa pin sën Anutu tung agi ala. ¹⁶ Tung ngaa pin vu yağek gevu dob. Tung ngaa pin sën nedo hil malad agi, gengaa vahi sën hil su nehalë rë lo. Tung alam-los-bengöj, gegavman, geggev, galam sën denetu ala lo. Yönon, tung ngaa pin sënë bengaa pin yö tu yi ngaa. ¹⁷ Yö nedo nyëdahis gengaa la su nedo rë, log medo negin ngaa pin sën tung lo medenedo nivesa rak yö niwëek. ¹⁸ Kerisi-yi-alam pin detu degwa timu log tu hir yusekë. Yi mehö muğinsën sën kedi rak yah ggëp bedub lo. Kedi rak in bë yö ti natu ngaa pin ala. ¹⁹ Anutu vongin bë luho Nalu gëp ti, om sën vong yi ngaanon vu yi beggërin ayo los dahis. ²⁰ Anutu vongin bë gevong mamer vu mehönon los ngaa pin sën vu yağek los

dob lo, in bë hil los medo jevuh ti. Om sën vonğ Nalu yam bediik rağ kelepeko* loğ yah hil bed in bë gägek nadiik na.

²¹Wirek og ham tu alam bemën in Anutu. Ham kwamin nevo ngaa nipaya mu menesepa loğ, lob saga vonğ beham los Anutu nelë ham paya. ²²Rëk Kerisi diik loğ yah ham bömin in bë ham los Anutu medo jevuh ti. Vonğ nebë sënë in bë geğo ham nah vu yi beham natu alam nimin röp los alam nimin vesa gegägek su gëp vu ham gëp Anutu mala. ²³Gağ ham ayomin na timu vu Kerisi beham bare niwëëk ata. In ngaa ngwë rëk geğo ham kwamin seggi lob tum ham rëk gw-evuu aggata sën ham vonğ ving niwëëk rağ Bengö Nivesa sën ham ngo lo na. Denër Bengö Nivesa sënë ya meyoh vu mehönon pin vu dob, lob sa Paulus setu hur ving menanër ving.

Paulus Loğ Vu Alam Kolosi

²⁴Gwëbeng sënë sa hağo maggin, rëk maggin sënë nelok vu ham om sa kwağ vesa. Log maggin sën sa nekerë loğ sa naviğ agi, og sa nekerë loğ yah Kerisi ben. Sa nekerë in bë doğ vu Kerisi-yi-alam pin los dahis, om yik su sengo ti nekerë rë, gağ alu Kerisi nekerë loğ ti.

²⁵Lob Anutu yö ggooin sa rağ tu yi alam pin hir hur bevo huk loğ sa nemağ bë sa nanër yi gägek pin vu ham. ²⁶Gägek sënë yö neggëp vunsën in mehönon vu nyëğ pin wirek, beneggëp rot beberup gwëbeng. Rëk gwëbeng og tök yam rangah vu Kerisi-yi-alam bed-erak ni ggovek ya. ²⁷Anutu yö kwa vo bë tatekin gägek vunsën sënë vu yi alam pin, besir sën yu-ngwë lo dejak ni geving nabë gägek nivesa rot belos bengö. Gägek vunsën sënë nebë Kerisi nedo ving ham, lob ham nevo kwamin in yi bë geğo ham nah medo nivesa rot geving yi. ²⁸Om sën he medo nanër Kerisi yi Bengö Nivesa rangah gehe nalev horek vu mehönon bë degegin sir nivesa. He

netatekin gägek los kwa nivesa pin vu alam pin in bë gağo sir pin denah vu Kerisi medenatu yi alam niröp, gağ su demedo duğ duğ in ngaa ti. ²⁹Nebë saga, om sën sa nehevong huk böp rot menavimengin, rëk Kerisi yö negadu sa menevonğ niwëëk vu sa.

Hil Gevonğ Geving Niwëëk Genid Dëlin Gägek Kuungsën

2Yönon, sa bë ham jak ni nabë sa nehevong huk böp rot in bë sedok vu ham los alam Laodisea galam ngahisekë sën su malaj nerağ sa malağ rë lo. ²Sa nehevong huk böp sënë in bë ham bare niwëëk los ahëmin nivesa, gesa nehevongin bë ham ahëmin geving ham, in saga rëk naduu ham ahon beham medo jevuh ti. Log sa hevongin bë ham jak gägek ni los degwa, bejak ni nabë gägek anon. Senër gägek sën netatekin Kerisi vu hil lo. In neggëp vunsën ving Anutu wirek, rëk tök yam rangah gwëbeng beyoh vu bë gevonğ kwa nivesa rot vu ham. ³Yönon, Anutu kwa pin los degwa geyi gägek los kwa böp böp pin neggëp vu Kerisi. ⁴Senër gägek saga vu ham in bë mehöti su bo bël doğ ham betetuhin ham. ⁵Sa su nado ving ham rë, rëk sa kwağ nevo ham rot bevong bë sën sa nado ving ham, lob sa kwağ vesa in sën ham nedo revuh ti geham ayomin neya timu vu Kerisi lo.

Hil Ağa Jak Kerisi In Hil Medo Malad-Tumsën Yönon

⁶Ham ço Kerisi Yesu tu ham Mehöböp ggovek ya, om ham bare mena geving yi nabë saga. ⁷Ham bare niwëëk jak yi, nabë sën kele nare niwëëk rağ dob, genabë sën beggang nedo niwëëk rağ mudeng lo. He nër Bengö Nivesa vu ham, om ham gwevonğ geving niwëëk bemëm rëk gadu ham beham bare, lob ham kwamin vesa vu Anutu jak buk. ⁸Ham gwegin ham. In rëk mehöti nanër gägek

kwa dob yi mu benanër gägek meris vu ham begekuung in ham begërin ham. Alam nebë sënë og denevengwëng raķ alam böp wirek hen hir ngaa los ngaa dob sënë yi horek meris aggagga, gesu denevengwëng raķ Kerisi rë. ⁹ Yesu og Anutu soğek, log Anutu Anon nedo loķ yi beggërin yi los dahis. ¹⁰ Lob ham tu yi alam, om ggërin ham ving nebë saga beham su nerak vu in ngaanon ti rë. In yi yö tu ala bekesuu angër los arëj gengaahur böp böp pin. ¹¹ Lob ham su rah* navimin in bë ham natu Kerisi-yi-alam rë, gaķ vong bë Kerisi rah* ham navimin vorot, rëķ su rah ham raķ nema rë. Gaķ ham vuu ham ngaa muğeng ya gewërin ham yah vu Kerisi, lob saga nebë sën rah* ham navimin beham tu yi alam. ¹² Ham ripek bël, lob sënë tahu bë ham diiķ bedelev ham ya bedub ving yi. Log tahu ving bë ham kwedi raķ ggökin, in ham vong ving bë Anutu og mehö niwëek meķo Yesu vër in bedub benedo mala-tumsën. ¹³ Wirek ham nevong ngaa nipaya aggagga, geham nesepa loķ ngaa kwa-muğeng-yi, lob sënë vong beham tu ngaa diiķsën-yi in bë malamin nama. Rëķ ma gAnutu kevoh ham ngaa nipaya ya, om rëķ gevong behil medo malad-tumsën geving Kerisi. ¹⁴ Horek yi gägek vahi sën nevongin bë dahun hil lo neggëp vu hil, bevong bë hil rëķ bare gägek, rëķ ma gAnutu kevoh ya. In sënë nebë sën tul brëm ya gägek sënë vetii kelepeķo* ving Yesu bepin maya. ¹⁵ Om angër los arëj gengaahur böp böp su arëj neggëp in bë hil nadudeķ vu sir rë. Gaķ Yesu kesuu sir raķ kelepeķo* betato rangah raķ alam pin malaj bë detu ngaa meris benijwëek masën.

Yiķ Hil Nebë Sën Hil Adiiķ Ving Kerisi Ggovek Ya

¹⁶ Nebë saga, om nabë mehö la denanër ham in ngaa sën ham newa los nenum lo, gedenanër ham in ham su

nesepa loķ hir buk aggagga sën detung yoh vu ta gekwev gesoda lo rë, og ham su gwebë nengamin vu sir. ¹⁷ In ngaa nebë sënë og yiķ ngaa sën rëķ anon jaķ vu tamusën lo yi tahusën mu. Gaķ mëm Kerisi mu mëm yiķ ngaanon. ¹⁸ Om ham gwegin ham in alam sën denenër ngaa sën denelë loķ pesepsën lo. Geham gwegin ham in alam sën denedudeķ vu angër lu ngaa lo. In alam nebë saga og kwaj nevo ngaa dob yi bedenevongin bë degërin ham nah vu sir, geham su gweķo nyëvewen nivesa sën Kerisi bë gevong vu ham lo rë. Gaķ yö devongin bë degeķo sir jaķ mu, ¹⁹ gesu denepiik vu Kerisi sën tu hil yud lo rë. Yönon, hil pedus los telitek nevo niwëek yoh vu hil anod geneduu hil ahon. Rëķ mu hil yud og negin hil anod los dahis nivesa in bë hil ajig benid wëek jaķ noh vu Anutu kwa. Lob Kerisi yiķ nebë hil sën Kerisi-yi-alam hil lo yud. ²⁰ Vong bë ham diiķ ving Kerisi, lob ham vuu dob sënë yi ngaa meris meris ya. Rëķ nebë va sën ham nevong ngaa nebë alam-dob-yi-ë? In ham nesepa loķ Horek ggökin nebë, ²¹ “Su genajom ngaa sënë; su gegwa ngaa saga; su gwebë nemam jaķ ngaa sënë!” ²² Horek nebë sënë og nenër raķ ngaa sën hil aģa bemala nama na veröķ yi lo. In horek nebë sënë og mehönon yö hir gägek mu, gaķ su ngaanon rë. ²³ Yönon, maķ hil rëķ gekuung nabë horek nebë sënë og nivesa los kwa. In gejiin hil bë hil ana soda los raro lu ngaa, gedenenër bë hil ngo dahun hil gehil ngo basap hil navid besu gëgin nivesa rë. Rëķ ma, gengaa nebë sënë og su yoh vu bë doķ vu hil yönon rë, in hil ayod maķ nahën nevu nevu in ngaa nipaya behil nesepa loķ.

Yiķ Hil Nebë Sën Hil Ķedi Raķ Yah Ving Kerisi

3 Nabë ham kwedi raķ yah ving Kerisi, og ham malamin sepa ngaa sën nedo vavunë vu nyëģ sën Kerisi tu Mehö-

los-bengö menedo Anutu nema vesa lo mu. ²Ham kwamin bo ngaa-vavunë-yi noh vu buk, gaḵ ham su medo mekwamin bo ngaa-dob-yi. ³In Kerisi diiḵ loḵ yah ham bömin lob saga vonḡ bē ham diiḵ ya, rēḵ ma geham rēḵ medo malamin-tumsēn geving Anutu. ⁴Lom sēn hil kedi jaḵ bemedo malad-tumsēn lo, og degwa yō vu Kerisi, om yō rēḵ natōḵ rangah vu tamusēn, lob vu buk saga ham rēḵ kwedi geving yi beberup los vunēḵ vunēḵ yaḡek yi.

Hil Natu Mehōnon Mewis

⁵Nebē saga om ham gwevuū ngaa-dob-yi sēn neggēp loḵ ham ayomin lo pin na. Ngaa-dob-yi sagi nebē: Baggēb aggagga pin, ngaa ningōhek sēn su yoh vu bē hil gevong rē lo, gengaa nipaya sēn hil ayod neggurek in lo, gengaa nipaya sēn hil malad anon in lo. In sēnē og nebē sēn hil nesepa loḵ anutu-kuungsēn. ⁶Alam sēn denevong ngaa nebē agi, og Anutu rēḵ gevong nipaya nyēvewen doḵ nah vu sir. ⁷Wirek ham newa raḵ alam nebē sēnē, beham nevong ngaa pin sēnē ving. ⁸Rēḵ mu gwēbeng sēnē og ham gwevuū ngaa nebē sēnē pin na. Ham su gwelē mehōnon paya, ham su gwevong paang, ham su ahēmin sengēn, ham su nanēr pelēsēn, geham su gwevong nevumin. ⁹Ham su dah ḡaḡek vun genanēr ḡaḡek kuungsēn vu ham. In ham vuū ngaa muḡeng ya, beham su nesepa loḵ yah rē. ¹⁰Ham tu mehōnon mewis raḵ ggovek ya. Yōnon, Anutu semu ham beham tu mehōnon mewis raḵ, lob nevo kwa vu ham yoh vu buk in bē ham rēḵ nabē yi. ¹¹Hil atu mewis, om hil su basuh hil nabē: Sireḵ alam-yu-ngwē gehileḵ alam Yuda. Genabē, hileḵ neherah* navid, gesireḵ su denerah* navij rē. Gehil su nanēr alam vahi nabē: Sir sagi og alam bemēn, gesir saga og alam duḡ duḡ, galam sēnēḵ detu ngaa meris,

galam sagaḵ yō denēḡin sir. Ma! Gaḵ yiḵ Kerisi nevong balam pin neggēp ti geKerisi nedo loḵ alam pin neggēp ti.

Hil Sepa Doḵ Aggata Sēn Hil Ahēd Geving Hil

¹²Anutu ggooiin ham raḵ ggovek ya beham tu yi alam, lob ahē neving ham. Nebē saga, om ham sepa doḵ ngaa nabē sēnē: Ham kwamin gevongin alam pin mesemu sir. Ham dahun ham, geham nahubin mehōnon geyiḵ maam degevong paya vu ham. ¹³Ham su ahēmin sengēn vu arimin sēn Kerisi-yi-alam sir lo pevis rē, gaḵ ham ahēmin geving sir beham najom ham ahon. Lob nabē ḡaḡek neggēp vu ham ti in ari vonḡ paya vu yi, og maam gelē ari mu gedahun ari yi nipaya na. In Mehōbōp kevoh ham ngaa nipaya ya, om ham gwevong nabē saga vu arimin lo.

¹⁴Log sēn hil ahēd geving hil lo, og sēnē kesuu ngaa vahi pin, beneduu ngaa nivesa pin revuh ti. Om ham sepa doḵ ngaa pin sēn aga, beham ahēmin geving ham pangsēn kesuu ngaa vahi. ¹⁵Lob Kerisi gevong beham ayomin geto revuh, lob sēnē yō gēḡin ham rot. In Anutu tahi ham in bē ham natu degwa timu gayomin ḡēp revuh, geham kwamin vesa vu Anutu noh vu buk. ¹⁶Lob Kerisi yi ḡaḡek napup ham ayomin rot, bemēm ham rēḵ medo nivesa menatu alam los kwamin. Log ham tateḡin ḡaḡek vu ham, bebarah ham verōḵ jaḵ. Ham ayomin nivesa vu Anutu megwevong sengii jaḵ arē los gwevong tarot sēn neḵo arē raḵ loḵ ayo peggo lo, geham gwevong raro megweḵo arē jaḵ. ¹⁷Log ngaa pin sēn ham nenēr lo gengaa pin sēn ham nevong lo, og ham gwevong in geḵo Mehōbōp Yesu arē jaḵ, in yō tateḡin aggata, om ham nah vu hil Amad Anutu menanēr kwamin vesasēn vu yi.

Ğağek Rağ Maluh Los Veněj Genaluj Lo

¹⁸Ham avëh, ham ğurek reggamin babuj, in Mehöböp nelë sënë bë yohvu.

¹⁹Log ham maluh! Ham ahëmin geving ham venëmin, beham su bo maggin vu sir.

²⁰Log ham hurmahen, ham nengamin yes vu amamin lu atamin in ngaa pin, in mëm Mehöböp gelë ham nivesa.

²¹Log ham sën amaj ham lo, ham su gwevong paya vu nalumin ayoj bahěj sengen jak, in rëk ayoj maggin jak bedegöneng.

Ğağek Rağ Hur Los Ggev

²²Log ham sën hur lo, ham gwebë nengamin vu ham alamin hir ğağek. Ham su gwevong huk jak malaj mu in nabë kwaj vesa in ham. Gağ ham gönen-gin Mehöböp, geham ayomin na niröp vu huk. ²³Gengaa pin sën ham gwevong lo, og ham ayomin na timu vu beham gwevong niwëëk. In ham su nevong huk vu mehönön mu rë, gağ ham nevong vu Mehöböp. ²⁴Om Mehöböp yö rëk bo dok nah beham gweko nyëvewen sën ggooiñ rağ vu ham lo. In ham tu Mehöböp Kerisi yi hur. ²⁵Gağ mehö sën nabë gevong paya lo, og rëk geکو nyëvewen jak ngaa nipaya sën nevong lo. In hil su ayoh vu bë ğevong bAnutu ğurek hil babud rë.

4 Log ham sën tu ala meneğin hur lo, ham gwevong ngaa nivesa los nohvu vu sir niröp. In ham Mehöböp nedo yağek beyi hur ham ving.

Hil Najom Jak Vu Anutu Los Ayod Timu

²Ham najom jak los ayomin timu, geham su nimin tebö. Ham kwamin sepa beham najom jak los kwamin vesa vu Anutu. ³Log ham najom jak vu Anutu in he geving nabë tatekin aggata vu he, in he nanër yi ğağek rangah betatekin

Kerisi degwa sën negğep vunsën wirek rëk mëm tök yam rangah gwëbeng agi. Yönon, deکو sa yam karabus in sa nanër ğağek sënë, ⁴om ham najom jak in sa nabë sa tatekin nivesa begëp rangah noh vu huk sën Anutu vo vu sa lo. ⁵Ham gwevong ngaa nivesa los kwamin jak alam dahis malaj, log nabë aggata negğep in bë ham nanër Bengö Nivesa vu sir, og ham su nimin tebö. ⁶Ham nanër ğağek malangeri los nivesa vu sir noh vu buk, log ham kwamin bo sir ti ti nabë denedo nebë va og ham nanër ğağek niröp bedok vu sir.

Paulus Vong Tukikus Luhö Onesimus Deya

⁷Tukikus mëm rëk nanër huk sën sa nehevong lo bengö vu ham. Hil arid anon Tukikus. Sahëğ neving yi balu nesepa he menehevong Mehöböp yi huk, lob nelok vu sa rot gesu nitebö rë. ⁸Sa hevong yi yök vu ham rağ degwa sënë, in bë ham jak he huk ni, gegevong beham ayomin niwëëk jak.

⁹Lob sa hevong Onesimus yök ving yi. Ham ngo ham alam ti yi yönon, in yi vu Kolosi behil arid anon yi, gehil ahëd neving yi. Lob luhö rëk denanër ngaa sën anon rağ ggëp agi vu ham.

Paulus Kevu Bë Kwa Nevo Alam Kolosi

¹⁰Aristarkus yam karabus ving sa, lob kwa nevo ham menenër. GeMarkus sën Barnabas ğadë lo kwa nevo ham menenër ving. Sën sa kevu wirek vu ham lo bë: Nabë nök berup vu ham, og ham gweko yi jak. ¹¹Log Yesu Yustus kwa nevo ham ving menenër. Yiğ alam Yuda löö mu sagi sën denevong huk ving sa behe nehevong Anutu yi huk, in bë yi nyëğ anon jak. Lööho sënë denegadu sa rot.

¹²Log ham mehö Kolosi ngwë sën Eprapras lo kwa nevo ham ving menenër.

Kerisi Yesu yi hur yi, log nejom raḵ in ham yoh vu buk. Nejom raḵ vu Anutu bë ham bare nimin wëëk nabë maluh, be-ham jaḵ Anutu kwa ni, besepa doḵ noh vu buk pin. ¹³ Seraḵ ni ggovek ya, om sën senër bë nevonḡ huk böp rot in bë doḵ vu ham gedoḵ vu alam Laodisea los alam Hirapolis geving. ¹⁴ Hil dokta Lukas sën hil ahëd neving yi lo, luho Demas kwaj nevo ham ving bedenener.

¹⁵ Log ham nanër sa vu hil arid lo sën denedo Laodisea agu nabë sa kwaḡ nevo sir ving menaner. Geham nanër vu Numpa losho Kerisi-yi-alam sën dene-

supin sir medenejom raḵ loḵ yi begganḡ lo geving. ¹⁶ Ham natevin ḵapiya sënë govek log ham gwevonḡ na vu Kerisi-yi-alam vu Laodisea bedenatevin geving. Geḵapiya sën sa ḵevu ya vu Kerisi-yi-alam vu Laodisea lo, og ham natevin geving. ¹⁷ Geham gwevonḡ ḡaḡek sënë na vu Arkipus nabë kwa bo huk sën Mehöböp vo loḵ nema lo, begevonḡ ni-wëëk banon jaḵ. ¹⁸ Sa Paulus senḡo ḵevu ḡaḡek dus teka sagi raḵ nemaḡ bë sa kwaḡ nevo ham. Ham kwamin bo sa in senḡo nahën nado ḵarabus los sëḡ. Anutu gevonḡ semusen vu ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Tesalonika

1 Sa Paulus, geSilvanus* lu Timoti, alöö kevu kapiya sënë yök vu ham sën Kerisi-yi-alam lo vu Tesalonika. Vu ham sën ham ayomin neya timu vu hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi lo. Alöö hevongin bë Mehöböp luho nalu sagi degevonğ semusën vu ham, log degevonğ beham medo revuh.

Alam Tesalonika Devonğ Ving Niweëk Medenedo Nivesa

² Alöö najom rağ in ham yoh vu buk gehe ahëmin nivesa vu Anutu in ham.

³ Gehe nër ham tato vu hil Amad Anutu yoh vu buk bë ham nevong huk nivesa beneggëp rangah bë ham ayomin neya timu vu hil Mehöböp Yesu Kerisi menehurek babu. Ham nevong huk böpata sagi in degwa nebë ham ahëmin ving yi, log ham nevo kwamin in yi bë rëğ duk nom dob.

⁴ Arig lo! He araq ni ggovek bë Anutu ahë neving ham lob ggoo in ham rağ. ⁵ He naraq ni nebë saga in he hağo Bengö Nivesa yök vu ham, lob ham su kwamin vo bë sang meris rë, gağ Anon Vabuning vo niweëk loğ beham rağ ni venuh bë gağek anon. Log he nado ving ham, lob ham nelë ngaa pin sën he nehevong in bë doğ vu ham lo. ⁶ Ham nelë bekamin nevo, lom mëm ham nesepa loğ ngaa sën he nehevong lo, geham nesepa loğ Mehöböp ving. Alam pin sën denedo dus vu ham lo dedeginengin maggin rağ ham, rëğ ham jom Bengö Nivesa ahon gemëm Anon Vabuning vong beham kwamin vesa. ⁷ Lom mëm ham vo niweëk vu Kerisi-yi-alam pin vu distrik Masedonia los Akaya rağ saga, lom kwaj nevo bedenesepa loğ ham. ⁸ In ham vong Anutu yi gağek ya meyoh vu dob pin.

Su ya vu distrik Masedonia los Akaya mu rë, gağ ham bengömin sën ham ayomin neya timu vu Anutu lo, ya meyoh vu dob pin. He su ayoh vu bë rëğ nanër ham vu mehöti rë, in derağ ni ggovek ya. ⁹ Alam vu nyëğ pin denenër yom vu he bë he hağo Anutu yi gağek mayök vu ham, lob ham vuu yesëğ los seriveng wirek hen ya, geham wërin ham yom vu Anutu beham tu Anutu anon sën malatumsën degwa lo yi hur. ¹⁰ Gedenenër vu he bë, ham nevo kwamin in Nalu Yesu sën Ama Anutu nër bekedi rağ in alam-diiksën lo bë: Rëğ nom vu yağek gökin begeğo hil vër in nipaya nyëvewen sën rëğ nam natök vu mehönon pin lo.

Huk Sën Paulus Nevong Vu Tesalonika

2 Arig lo! Ham rağ ni bë he su ayök vu ham mehe huk ya meris rë. ² Geham rağ ni bë deveek he vu Pilipi gedenër gağek nipaya rağ he, log ham sis begö vu he ving. Rëğ he Anutu vo niweëk vu he behe nër Bengö Nivesa rangah vu ham gehe su ahönengin ham rë. ³ He hağo gağek anon rağ menanër niweëk vu ham rağ degwa nebë sënë: He su nehekuung rağ menanër rë, log he su ayomin ningöhek genanër rë, gehe su nanër in bë tetuhin ham rë. ⁴ Gağ Anutu nelë he nivesa bekwa vo he bë he nanër yi Bengö Nivesa rangah. Lob su he nanër gağek in bë mehönon ahëj nivesa vu he rë, gağ he bë Anutu sën naraq he kwamin ni venuh lo ahë nivesa vu he. ⁵ Ham rağ ni ggovek, gehe nanër nebë sagi los nanër yönön neggëp Anutu mala nebë: He nado ving ham wirek, og he su anër gağek in bë abo bël doğ ham rë gema rot, gehe su alam ayomin luu manër in bë gağo ham monë rë. ⁶ Gehe su nehevong in bë mehönon degeğo he arëmin jağ rë. Ham ma alam vahi. ⁷ Gağ Kerisi yi sinarë he los arëmin, om he yoh vu bë nanër vu ham nabë ham doğ vu he in ngaa sën doğ vu he

rëk ma. He su ayoh vu bë nanër gägek nabë saga medeginengin ham rë. Gaq he nebë ata sën negin nalu nivesa menevet sir lo. ⁸Nebë saga, gehe kwamin nevo ham benehegin ham in he ahëmin neving ham rot, om sën he pasang nanër Anutu yi Bengö Nivesa vu ham. Yönon, gehe yoh vu bë nadiik in ham geving.

⁹ Arig lo, ham kwamin bo nabë he nehevonğ huk rot. He su nesewah buk ma rangah rë, in bë he su ketağ ngaa ngaa vu ham mabo maggin vu ham doğ buk sën he nanër Anutu yi Bengö Nivesa vu ham lo. ¹⁰ Lob ham lë beham raq ni, log Anutu raq ni ving bë he nehevonğ ngaa nivesa vesa los yohvu vu ham sën Kerisi-yi-alam ham lo, geham ti su yoh vu bë nanër gägek nipaya jaq he rë. ¹¹ Ham raq ni bë he nehegin ham pin nebë sën ama negin nalu lo. ¹² He vo horek vu ham in bë ham sepa doğ aggata niröp. Gehe gadu ham, gehe nër niwëek vu ham bë ham gwevonğ ngaa pin noh vu Anutu kwa. In Mehö los niwëek sagi ggooin ham raq in bë ham medo geving yi doğ yi nyëğ nikapiik.

Devonğ Ving Anon Medenare Niwëek Bë Degeko Maggin

¹³ Log he ahëmin nivesa vu Anutu raq buk pin ving in ham, in he nër gägek sënë vu ham bë Anutu yi gägek, lob ham pevis beko raq menër bë Anutu yi gägek anon gaq mehönon su denër yoh vu yö kwaj rë. Lob yik Anutu yi gägek yönon, begwëbeng nahën nevonğ huk loğ ham sën ham nevonğ ving lo ayomin.

¹⁴ In arig lo, ham nebë alam distrik Yudea sën denesepa loğ Yesu Kerisi bedetu Anutu-yi-alam lo, in ham alam dedeginengin ham raq maggin nebë sën hir alam denedeginengin sir lo. ¹⁵ Alam Yuda desis Mehöböp Yesu losho alamdenenër-gägek-rangahsën bedediik, log denede-ginengin ngaa maggin raq he nebë saga ving gedenesepa loğ aggata ni-

paya sën Anutu nilëlin lo. Om denesis begö vu mehönon pin ¹⁶ medeneggërin he in bë he su nanër gägek rangah vu alam dahis meğako sir nah vu Anutu. Medo denevonğ ngaa nipaya rot gesu denevuu ya rë, rëk mu Anutu ahë sengën vu sir rot bevonğin malaj nama.

Paulus Ahë Ving Rot Bë Gelë Sir Gökin

¹⁷ Arig lo, he hevuu ham ya. Senër he navimin mu, gaq he kwamin nevo ham yoh vu buk behe ahëmin ving pangşën bë he galë ham malamin gökin, ¹⁸ lob he sero aggata rot in bë anök vu ham rëk ma. Sa Paulus, sa hevonğin bë senök vu ham beron ngahi rëk Satan ggërin he. ¹⁹ Ham kwamin nevo bë he kwamin vesa los he napisek in va? Gaq yik ham! Ham netu he madub nivesa, om doğ buk sën Mehöböp duk nom lo, og he rëk napisek in ham kesuu ngaa vahi pin. ²⁰ He napisek los he kwamin vesa rot in ham.

Paulus Vonğ Timoti Ya In Bë Gadu Sir

3 He su ayoh vu bë anök rë in aggata ma, om sën he ayomin maggin rot gehe kwamin nevo bë su yoh vu bë he medo rë, om sa kwağ vo bë maam senğö ti medo Atens beyik ggovek. ² Om he hevonğ he arimin Timoti sën nelok vu Anutu benevonğ Kerisi yi Bengö Nivesa yoh vu nyëğ pin lo yök vu ham in bë gadu ham in ham ayomin na timu vu Kerisi niwëek. ³ In ngaa maggin sën tök vu ham gwëbeng lo su kepë ham. Anutu yi horek nër vorot nebë ngaa maggin vahi rëk natök vu hil yönon. ⁴ He nahën nado ving ham, log he nër rangah vu ham bë hil rëk natök jaq ngaa maggin medeginengin hil, loğ mëm gwëbeng sënë ham tök raq. ⁵ Om sën sa su yoh vu bë naköpek bemedo meris rë, om sën sa hevonğ Timoti yök in bë sa gango nabë ham ayomin neya timu vu Kerisi ma ma. Sa hekuung bë Mehö Pelëpinsën mağ jij

ham niwëëk rot bekepë ham gehe vasap
he huk böpata raḵ ham ganon ma.

**Timoti Ɔo Ɔaḡek Bengö Yom
Lom Paulus Kwa Vesa**

⁶Loḵ mëm Timoti yök beyom verup
vu he ggovek, lob nër Ɔaḡek nivesa
raḵ ham bë ham ayomin neya timu vu
Yesu, geham ahëmin neving mehönon.
Genër ving bë ham kwamin nevo he
panḡsën geham nevongin bë ham gwelë
he malamin nabë sën he nehevongin bë
ḡalë ham lo.

⁷Arig lo! Nebë saga lob ngaa maggin
deḡinengin he bevonḡ he ayomin mag-
gin raḵ, rëḵ mu mëm he kwamin vo
bë ham ayomin neya timu vu Yesu lom
mëm he ayomin sepëp raḵ. ⁸Gemëm he
ayomin to revuh ggökin, in ham nahën
kwamin nevo Mehöböp beham nejom yi
ḡaḡek ahon. ⁹Om he rëḵ ḡaḵo Anutu arë
jaḵ in ham bena berup tena? He su ayoh
vu rë, in he kwamin vesa panḡsën rot vu
Anutu in ham. ¹⁰He medo najom raḵ vu
Anutu buk gerangah nebë gevong behe
ḡalë ham malamin gökin nah, loḵ mëm
nabë ham su ayomin neya timu vu Yesu
niwëëk rë, og he rëḵ adok vu ham babo
niwëëk vu ham.

**Paulus Jom Raḵ Bë
Anutu Geḵo Yi Na Vu Sir**

¹¹Ko nabë hil Amad Anutu luho hil
Mehöböp Yesu Kerisi detateḵin aggata in
he nöḵ vu hameḵ-a! ¹²Lob Anutu gevong
niwëëk vu ham rot, in ham ahëmin ge-
ving ham los mehönon pin panḡsën nabë
sën he ahëmin neving ham lo. ¹³Lob
Anutu dok vu ham megevong ham ay-
omin niröp jaḵ in Ɔaḡek ti su ḡëp vu ham
ḡëp hil Amad Anutu mala dok buk sën
hil Mehöböp Yesu Kerisi losho yi alam
vabuung pin denam lo.

**Anutu Ahë Ving Bë
Hil Ɔevong Nabë Sënë**

4 Lob arig lo, Ɔaḡek ti nahën! He ḵetaḡ
los avo horek vu ham in Mehöböp yi
alam hil, gehe nanër nebë ham gwevong
ngaa pin niröp geham su gwevu na, ḡaḵ
ham pasanḡ gwevong niwëëk ata. Senër
ngaa pin sën Anutu ahë neving bë hil
ḡevong lo. Sën he nër rangah vu ham
wirek beham nesepa loḵ lo. ²Ham raḵ
ḡaḡek sën seloḵ yah Mehöböp Yesu mala
behaḵo yök vu ham lo ni. ³Ngaa sën
Anutu ahë neving bë ham gwevong lo
nebë: Ham natu mehönon niröpsën. Log
ahë neving bë ham noh nenga in bagḡëb.
⁴Log ahë neving bë ham gweḵo avëh ti
ti beham gwevong niröp los noh vu sën
ham los venëmin Ɔo ham. ⁵Ḡaḵ ham su
malamin anonin ham jeggin jeggin nabë
alam dahis sën su deraḵ Anutu ni rë lo.
⁶Log Anutu vongin bë mehöti su gevong
ngaa nipaya vu mehö ngwë begodeḵ
venë rë, ma rot. In rëḵ bo nyëvewen dok
nah ngaa nipaya nebë saga pin nabë sën
he nër vu ham vorot lo. ⁷In Anutu ḡḡërin
hil yah vu yi in bë hil Ɔevong ngaa niröp
gehil su Ɔevong ngaa sën su yoh vu rë
lo. ⁸Om nabë mehöti nidëlin Ɔaḡek sënë,
og su nilëlin mehönon hir Ɔaḡek rë, ḡaḵ
nilëlin Anutu sën vong yi Anon Vabuung
yök vu ham lo yi Ɔaḡek.

⁹Log Ɔaḡek ngwë negḡëp nebë hil
ahëd geving hil arid lo sën denesepa
loḵ Yesu lo. Rëḵ mehöti su yoh vu bë
kevu Ɔaḡek jaḵ ngaa sënë vu ham rë, in
Anutu tato vu ham ggovek nebë saga be-
ham ahëmin neving ham vorot. ¹⁰Ham
ngo nevong nebë sënë vu hil arid lo pin
sën denedo distrik Masedonia lo. Rëḵ
arig lo, he vo ḡadu loḵ ham bë ham
pasanḡ ahëmin geving sir panḡsën, ¹¹be-
ham medo revuh bemalamin sepa. Ham
ngo gwevong ham huk, geham gwevong
huk bisnis teka in ham medo nivesa nabë
sën he nër vu ham wirek lo. ¹²Ham gw-

evong nabë sënë in ham su jak vu in ngaa ti rë, lob mēm alam sən su denesepa loḵ Yesu rë lo degelë ham medejak ni nabë ham alam nimin vesa.

Mehöböp Rëḵ Gevong Behil Kedi Jak Nah

¹³ Arig lo, he hevongin bë ham jak ngaa sən rëḵ natöḵ vu alam-diiḵsən lo ni venuh in lob ham su ngu bengis ham in sir nabë alam sən su ayoj neya timu vu Anutu medenevo kwaj in yi rë lo. ¹⁴ Hil nehevong ving bë Yesu diiḵ bekedi rak ggökin, lob hil nehevong ving bë alam sən denesepa loḵ Yesu rëḵ denediḵ lo, rëḵ nabë saga. Rëḵ malaj natum nah, lom Anutu geḵo sir nom geving Yesu. ¹⁵ He nanër sënë vu ham in Mehöböp yö nër rangah vu he vorot. Bë hil vahi rëḵ nahën nemedo vesad mena berup doḵ buk sən Mehöböp duḵ nom lo, og hil su nid vesa kesuu hil sən Kerisi-yi-alam lo vahi sən dediḵ ggovek lo rë. ¹⁶ Gaḵ Anutu yi avuuk rëḵ ngu log angër hir ggev aye jak menanër, lob Mehöböp rëḵ duḵ vu yaḡek menom. Lob alam sən denesepa loḵ Yesu rëḵ denediḵ lo, rëḵ dekedi jak namuḡin. ¹⁷ Lob mēm rëḵ degeḵo hil vahi sən hil nahën nado vesad lo jak na beggob ayo vavunë geving sir in hil gebuu Mehöböp vu yaḡek babu, lob mēm hil medo geving Mehöböp degwata los degwata. ¹⁸ Om ham kwamin bo ḡaḡek nabë sagi beham ḡadu ham jak.

Hil Semu Hil Bemedo In Mehöböp Rëḵ Nom

5 Arig lo, ham su gwekuung nabë he rëḵ kevu ḡaḡek jak Yesu yi ngebek los buk vu ham. ² Gaḵ ham rak ni venuh nebë Mehöböp yi buk rëḵ nam natöḵ vu hil nabë mehö hodeḵ ti yam loḵ buk vuheng. ³ Yik rëḵ nabë sënë: Alam rëḵ denanër nabë, “Buk nivesa behil medo revuh!” log doḵ buk saga ngaa maggin rëḵ nam vu sir avuti, nabë sən avëh nalu

loḵ lob nivanë töḵ vu yi pevis geyi duḡin. Yik rëḵ nabë saga, lob mehöti su yoh vu bë beya doḵ buk saga rë.

⁴ Rëḵ arig lo, buk sagi su rëḵ natöḵ vu ham nabë sən mehö hodeḵ ti yam loḵ buk geham duḡin yi lo rë, in ham su nedo loḵ malakenu rë. ⁵ Gaḵ ham alam rangah los hes tumsən yi. Su alam buk los mala-vahis-yi hil rë. ⁶ Om hil su agëp nabë alam vahi pin, gaḵ hil medo malad natum gehil su ketul doḵ bekwad birek nabë alam sən denenum bël menḡëës lo. ⁷ Alam deneggëp og deneggëp buk, log alam denenum medenekeyevin, og denenum buk. ⁸ Rëḵ mu hil alam-rangah-yi om hil su nanum meḡeyevin, gaḵ hil medo los kwad bo ngaa niröp. Hil ayod na timu vu Yesu behil ahëd geving hil, og mēm saga natu kelenavi megërin hil newad in begö. Log hil kwad bo nabë Yesu yam in bë geḵo hil nah vu Anutu, og mēm saga natu bun sən gërin hil yud in begö. ⁹ Anutu su ggoo in hil rak in bë hil natöḵ jak hil ngaa nipaya nyëvewen rë, gaḵ ggoo in hil rak in bë hil Mehöböp Yesu Kerisi geḵo hil behil anah vu yi. ¹⁰ Hil Mehöböp Yesu Kerisi sënë diiḵ loḵ yah hil bed in bë nabë hil medo vesad ma hil nadiiḵ, og hil rëḵ medo maladtumsən geving yi. ¹¹ Om mēm ham ḡadu ham los doḵ vu ham in ham nimin wëëḵ jak, nabë sən ham nevong lo.

Paulus Semu ḡaḡek Hus

¹² Arig lo, he nanër vu ham nabë ham jak Mehöböp yi alam sən detu ggev medenevong huk medenedo vu ham lo nij. ¹³ Ham gweḵo sir jak, geham ahëmin geving sir in denevong huk sagi, geham medo jevuh ti.

¹⁴ Log arig lo, he nanër vu ham nabë ham gwevong nabë sënë: Ham bo horek vu alam sehëb, geham ḡadu alam sən deneggöneng lo. Geham doḵ vu alam sən su denevong ving niwëëḵ rë lo, log ham nahubin alam pin beham nanër

gägek ahë yes vu sir. ¹⁵Ham su bo doḱ nah ngaa nipaya nyëvewen vu mehöti sën vong vu ham lo, gaḱ ham nimin wëëk megwewong ngaa nivesa mu vu ham gevu mehönon pin. ¹⁶Ham medo los kwamin vesa noh vu buk pin, ¹⁷geham najom jaḱ pehi geneheng, buk los rangah. ¹⁸Ham tu Yesu Kerisi yi alam, om ham ahëmin nivesa vu Anutu in ngaa pin sën netöḱ vu ham lo, in Anutu vongin bë ham gweḱo yi jaḱ nabë saga. ¹⁹Ham su napuv Anon Vabuung yi nengwah, ²⁰geham su nanër pelësën jaḱ gägek sën Anutu vo vu yi alam mede-nenër rangah lo. ²¹Gaḱ ham seggi ngaa pin beham najom ngaa nivesa ahon,

²²log ngaa nipaya pin og ham najulin. ²³Log Anutu sën nevong behil nado revuh lo gevong beham natu mehönon nimin röp anon. Log gëgin ham kenumin los anomin genavimin nivesa, in ham medo nivesa gëgägek su gëp vu ham doḱ buk sën hil Mehöböḱ Yesu Kerisi duk nom lo. ²⁴Anutu sën ggooin ham raḱ lo su rëḱ gevu ham na rë, gaḱ yö rëḱ medo medoḱ vu ham. ²⁵Arig lo, ham najom* arimin lo pin nemaj noh vu sën ham nevong lo. ²⁷Sa Mehöböḱ yi mehö sa, om sa nanër vu ham nabë ham natevin ḱapiya sënë barimin lo pin degenḱo. ²⁸Hil Mehöböḱ Yesu Kerisi yi semusën gëp geving ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Tesalonika

1 Sa Paulus geSilvanus* luho Timoti, balöö nekevu kapiya sënë vu ham sën ham tu hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi hir alam vu Tesalonika lo. ²Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevonğ hir semusemu vu ham bedegevonğ beham ayomin gëp revuh.

Alam Tesalonika Denare Niwëëk

³ Arig lo, huk sënë neggëp vu he rak buk pin bë he kwamin vesa vu Anutu in ham. In ham ayomin neya timu vu yi rot beniwëëk rak, lom ham nesepa loğ bahëmin neving ham rot beya meniwëëk rak. ⁴Yiğ nebë sënë, om sën he nehağo ham rak vu Anutu-yi-alam vahi pin. In ham töğ vu maggin rot benekwerë vanë böpata, rëğ ham nare niwëëk bayomin neya timu vu Yesu.

Anutu Neseggi Hil Niröp

⁵ Lob vanë sën ham nekwerë gwëbeng agi, og sënë tato vu hil bë Anutu nevonğ ngaa pin niröp, in maggin sënë nevonğ beham yoh vu bë rëğ na medo Anutu yi nyëğ. ⁶Lob Anutu nevonğ huk niröpmu, om nahub rë loğ mëm rëğ bo maggin vu alam sën denevo maggin vu ham gwëbeng agi. ⁷Log Anutu rëğ geğo ham vër in ngaa maggin sën ham nekwerë gwëbeng agi, geham rëğ medo nivesa geving he doğ buk sën Mehöböp Yesu duk nom vu yağek geving yi angër niwëëk lo lo. ⁸Yesu rëğ duk nom los nengwah daggen böpata in gevonğ nyëvewen vu alam sën su deneggurek Anutu babu rë, gedeneruuk hil Mehöböp Yesu yi Bengö Nivesa ya lo. ⁹Lob hir nyëvewen sënë nebë: Demedo nenga in Anutu doğ Nyëğ Nipaya degwata los degwata. Su

deyoh vu bë demedo geving Mehöböp rë, gesu rëğ malaj jak yi nabë yi Mehöniwëëk los bengö ¹⁰doğ buk sën duk nom lo rë. Gağ Anutu-yi-alam, og rëğ degeğo yi jak rot kesuu, galam pin sën ayoj neya timu vu yi lo og rëğ degelë yi medenapisek in. Lob yiğ ham og ham ayomin neya timu vu yi vorot rak gağek sën he nër vu ham lo.

Paulus Jom Rak Ya Vu Anutu Bë Gadu Alam Tesalonika Niwëëk

¹¹Yiğ nebë sënë, om he medo najom rak ya vu Anutu yoh vu buk bë: Ggootin ham rak tu yi alam, om doğ vu ham beham sepa doğ yi niröp. Ham nevonğ ving yi om bo niwëëk vu ham in huk sën ham nevonğ los ngaa nivesa vesa pin sën ham malamin nesepa lo, banon jak nivesa. ¹²Nebë sënë in bë ham huk pin geğo hil Mehöböp Yesu Kerisi arë jak na vavunë log hil Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevonğ hir semusemu vu ham, bedegeğo ham arëmin jak geving.

Alam Sën Denekeyëh Horek Lo Rëğ Detetuhin Ham

2 Arig lo, hil Mehöböp Yesu Kerisi rëğ nom gökin nah, lob hil rëğ angupin hil na vu yi, om he bë nanër vu ham nabë ham su kwetul doğ in gağek sënë. ²In mehö la rëğ denanër vu ham nabë Mehöböp yi buk töğ yam ggovek ya gedenanër nabë ngaahur ti nër vu sir mederak ni. Ma denanër nabë he kevu kapiya nebë saga ya vu sir. Rëğ ma geham su kwam kwamin in hir gağek sënë genewamin jak pevis. ³In mehöti rëğ tetuhin ham, gağ buk sënë og su yoh vu bë rëğ nam meris rë. Gağ mëm nabë alam ngahisekë degeğo sir jak los degeruu demij vu Anutu namuğin, gemehöti sën rëğ natu Mehö-keyëhsënhorek-ala lo natök nam rangah geving rë, loğ mëm. Yiğ Mehö Nipaya sën rëğ mala nama doğ Nyëğ Nipaya lo. ⁴Mehö

sënë og rëk ngis begö vu ngaa pin sën mehönön denenër bē anutu lo los ngaa pin sën deneko rak lo, gegekō yi jak jak nabē kesuu. Om rëk getung yi sēa dok na Anutu yi dub böp ayo vabuung genanēr nabē yik yi Anutu. ⁵Ma ham kwamin virek in gāgek sën sa nado ving ham wirek gesenēr vu ham lo?

⁶Log ham rak ngaa sën neggēr in ag-gata in mehō agi gwēbeng-ē ni ving. In yi buk yō nahën, om su yoh vu bē natōk nam rangah rē. ⁷Yönon, Mehō-keyēs-sën-horek-ala medo nevonğ huk gwēbeng menedo, rëk mu nahën neg-gēp vunsën beyō rëk gēp nabē saga bena berup dok yi buk. In Mehō ti nahën neg-gēr in yi aggata gwēbeng, rëk mu getahin bē ⁸og mēm Mehō-keyēs-sën-horek-ala rëk natōk nam rangah. Lob Mehōböp Yesu Kerisi rëk ngis yi jak avi rasap menadiik. Log Mehōböp mēm rëk natōk nam rangah los nikapiik böpata, lob nikapiik sënë rëk kevoh Mehō-keyēs-sën-horek-ala bemala nama na verōk yi. ⁹Mehō-keyēs-sën-horek-ala sënë natōk nam rangah, og rëk nam los Satan yi niwēek begevong ngaa böp böp los niwēek, gehuk aggagga in tetuhin hil. ¹⁰Rëk gevong ngaa nipaya aggagga pin in gekuungin alam sën vonğin malaj nama lo. Bē ahēj geving gāgek anon medegevonğ geving, og yoh vu bē gekō sir nom vu Anutu, rëk mu ma om rëk malaj nama. ¹¹Su deko Anutu yi gāgek anon rē, om Anutu rëk dēin sir lob gāgek kuungsën los niwēek nam in tetuhin sir medegevonğ geving gāgek sën anon ma lo. ¹²In alam pin sën su denevonğ ving gāgek anon agi rē geyō denevonğ ahēj nivesa in ngaa nipaya mu lo degekō nipaya nyēvewen dok nah be-malaj nama.

Anutu Ggoin Ham Rak Bē Rëk Geko Ham Nom

¹³Rëk mu arig lo, huk neggēp vu he bē he najom jak los ahēmin nivesa vu Anutu in ham noh vu buk. In Anutu ahē neving ham beggoin ham rak vu nyē-dahis vorot in bē Anon Vabuung gevong beham ayomin niröp jak. Lob ham gw-evong geving gāgek anon, lok mēm gekō ham nom vu Anutu. ¹⁴Vonğin bē ham gweko hil Mehōböp Yesu Kerisi nikapiik los arē böp nök vu ham geving, om vonğ behe hako Bengö Nivesa yök vu ham in bē tahi ham nom vu yi. ¹⁵Nebē sënë, om arig lo, ham ngo bare nimin wēek, be-ham sepa dok Anutu yi gāgek pin sën he nēr vu ham ggēp avimin los kevu lok kapiya lo. ¹⁶Lob hil Mehōböp Yesu Kerisi luho hil Amad Anutu sën ahēj neving hil lo devong behil ayod sepēp rak berēk gēp nabē sënë degwata. Vonğ semusemu vu hil nyēmasën in bē hil ajak ni nabē rëk gekō hil nah vu yi yōnon, om hil medo navo kwad in. ¹⁷Om sa neketag in ham bē luho degevong beham ayomin sepēp jak gedegevong nij wēek vu ham in ham nanēr ngaa los gwevonğ ngaa nivesa mu.

Ham Najom Jak Vu Anutu Nabē Dok Vu He

3 Log arig lo, he hōmin gāgek ti nahën neggēp nebē: Ham najom jak vu Anutu nabē dok vu he in Mehōböp yi gāgek serög mena menoh vu nyēğ pin, balam pin degekō jak pevis barē böp jak nabē sën ham aga. ²Log ham najom jak vu Anutu nabē bo he vēr in alam sën nij paya los su nij röp rē lo nemaj, in ham rak ni bē alam ngahisekē su ayoj neya timu vu Anutu rē. ³Rëk mu Mehōböp og su mehō kwa luu rē, gak rëk gevong niwēek vu ham jak buk los gēgin ham in Satan. ⁴Log Mehōböp tatekin he kwamin behe rak ham nimin

bë ham medo nevonğ ngaa pin sën he nër vu ham lo gwëbeng menedo, geham rëk medo gwevonğ nabë saga rot geving. ⁵Om Mehöböp bër ham kwamin in ham kwamin bo nabë Anutu ahë neving ham, lob gevonğ beham bare mekwerë maggin los ayomin niwëëk nabë sën Kerisi nevonğ lo.

Alam Pin Denajom Huk Noh Vu Sir

⁶Log arig lo, hil atu Mehöböp Yesu Kerisi yi alam, om he vo horek vu ham banër niwëëk bë: Ham gwetah ham in arimin vahi sën nij tebö gesu denevonğ huk rë lo, in sagra su denesepa loğ gägek sën he nër vu ham lo rë. ⁷Gak ham sepa doğ he vahamin, in ham ngo rak ni bë wirek sën he nado ving ham lo, og he su nahëp sehëb rë. ⁸Lob he su hako ham nos lu ngaa meris rë. Gak he nebağo, gehe nehevonğ huk niwëëk rot menavimengin buk gerangah, in bë he su abo maggin vu ham. ⁹He yoh vu bë gağo ham nos lu ngaa, rëk ma gehe nehevonğ nebë sënë in bë ham gwelë besepa doğ he vahamin. ¹⁰He nado ving ham wirek, lob he vo horek vu ham nebë sënë bë: Mehöti bë ni tebö in huk megëp sehëb, og ham su bo nos vu yi. ¹¹Rëk mu he hanğo gägek bë ham vahi deneggëp sehëb gesu denevonğ huk ti rë, gak yö medo denerak nij in mehö

ngwë hir ngaa. ¹²He tu Mehöböp Yesu Kerisi yi hur om sën he vo horek vu alam nebë saga bahee vu sir bë degevonğ huk nivesa bedemedo gedegeko monë jak, bemëm debağo yö hir nos jak medega niröp.

¹³Log arig lo, ham su nimin tebö in huk nivesa, gak ham medo gwevonğ noh vu buk. ¹⁴Rëk mu nabë mehöti su sepa doğ gägek pin sën he kevu loğ kapiya agi rë, og ham ngo jak mehö saga ni nivesa, beham ngo medo ading in yi. Lob mëm rëk ni namum in yi ngaa sën nevonğ lo begërin yi. ¹⁵Rëk mu ham su gwelë mehö sënë paya rot, gak ham kwamin bo nabë ham arimin rëk nevonğ paya, om ham bo kwa nivesa vu yi.

Paulus Semu Gägek Hus

¹⁶Hil Mehöböp sën ayo neggëp revuh lo gevonğ beham ayomin gëp revuh in ngaa pin sën tök vu ham lo, begëp noh vu buk pin. Log Mehöböp medo geving ham pin.

¹⁷Sa Paulus sënë, sengo kwağ nevo ham bemëm sa kevu gägek dus ti sënë rak sengo nemağ yoh vu sën sa nehevonğ loğ sa kapiya pin lo, in bë ham jak ni nabë sengo kevu yönon.

¹⁸Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi semusemu medo geving ham pin.

Kapiya Sën Paulus Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam Vu Timoti

1 Sa Paulus sën Yesu Kerisi yi sinarë sa. Anutu sën ƙo hil yom vu yi lo luho Kerisi Yesu sën hil navo kwad in lo, yö denër bē sa ƙevong huk sagi. ²Lob sa ƙevu ƙapiya sënë yök vu hong Timoti sën sa nehalē hong bē sa naluğ anon hong in ayom neya timu vu Kerisi lo. Hil Amad Anutu luho hil Mehöböp Kerisi Yesu degevonğ semusemu vu hong los kwaj gevonğin hong, gedegevonğ bayom ƣep revuh.

Hil Dahun Ƣağek Kuungsën Na

³Wirek sa hevongin bē sena Masedonia ƙağ, lob senër vu hong, rēğ sa bē nanër gökin nah vu hong nabē: Ğemedo Epesus in ƣenanërin alam vahi saga nabē su desarömin ƣağek kuungsën doğ na medetahu alam doğ. ⁴Log ƣenanër vu sir nabē degevuu ƣeriing los ƣağek sën denetateğin degwaj lo na, in ƣağek nebē sagi nevong mekwaj kwaj. Ƣağ su nelok vu sir bayoj neya timu vu Anutu rē. ⁵Sa hevong horek sënë yök vu hong rağ degwa timu sënë: Sa hevongin bē desepa doğ bayoj niröp ƙağ gekwaj verök ƙağ bayoj na timu vu Yesu, lob mēm demedo los ahēj geving sir. ⁶Yönon, in alam vahi devuu aggata niröp sënë ya, geya deneketul loğ in ƣağek meris medenesap sir in jeggin jeggin. ⁷Alam sënë denekuung bē detu alam horek degwa. Rēğ su denerağ yö hir ƣağek sën den-evengwēng rağ lo degwa ni rē, log sir duğin ƣağek sënë degwa ving.

⁸Nabē hil ƣalē Anutu yi horek niröp nabē negğep in bē tato aggata niröp vu hil, og hil rēğ ajağ ni nabē ngaa nivesa. ⁹Yönon, hil arağ ni bē horek og su yam in bē nanërin alam sën nijröp rağ lo rē, ƣağ yam in bē nanërin alam

sën denekeyēh horek lo, los alam sën denevonğ ngaa jeggin jeggin los nengaj dahis lo. Geyam in bē nanërin alam sën deneruu demij vu Anutu lo, los alam nij paya, gesir sën denevasap Anutu yi ngaa vabuung lo, gesir sën denesepa loğ ngaa dob yi mu lo; geyam in bē nanërin alam sën denesis amaj los ataj medenedi-ik lo, los alam sën denesis mehōnon vahi medenediik lo ving. ¹⁰Geyam in bē nanërin maluh los avēh sën denevonğ bagğēb lo los denevonğ paya vu maluh ngwē lo. Geyam in bē nanërin alam sën deneggodeğ alam in bē degeğ monē ƣağ sir lo, los alam ƣağek tetuhin sën, ƣalam sën denelah ƣağek vun lo. Yönon, horek yam in bē nanërin ngaa nebē sënë los ngaa nipaya vahi pin sën nevong paya vu ƣağek anon lo. ¹¹Ƣağek anon sënë negğep loğ Bengö Nivesa sën Anutu vo vu sa in bē sa nanër rangah lo, log Bengö Nivesa sagi netateğin Anutu arē böp los niwēek vu hil bē semusën ala yi.

Paulus Ahē Nivesa Vu Anutu In Kwa Pesivin Yi

¹²Hil Mehöböp Kerisi Yesu vo niwēek vu sa, gekwa nevo sa bē seyoh vu bē sa ƣevong yi huk, lob vong huk sënë loğ ya sa nemağ, lom sa ahēj nivesa vu yi. ¹³Yönon, wirek og senër pelē rağ yi, log sa nehevong begö vu yi alam rot gesa nehağ sa rağ vu yi pangśën. Sa nehevong nebē saga in sa su rağ degwa ni rē, gesa su hevong ving yi rē, rēğ ma gekwa pesivin sa. ¹⁴Lob Mehöböp vong semusemu ngahiseğ rot vu sa, be-mēm sayoğ neya timu vu Yesu Kerisi, besahēj ving yi pangśën. ¹⁵Ƣağek sënëğ yönon rot, beyoh vu bē alam pin degenğ medegevonğ geving nabē Kerisi Yesu luğ yam dob in bē geğ hil alam nid paya nom vu yi. Lob sa mehö niğ paya verök yi rot kesuu alam nij paya vahi pin. ¹⁶Rēğ mu Kerisi Yesu kwa vongin sa muğin betato rangah rağ sa bē ne-

jom yi ahon rot. Lob alam vahi pin sën rëk ayoj na timu vu yi lo degelë jak sa bedejak ni nabë rëk kwa gevingin sir nabë saga geving, bedemedo malaj-tumsën degwata. ¹⁷Om hil gaço mehō-los-bengō sën nedo degwata los degwata lo arë jak. Arë böpata los niwëëk gëp rangah beyō gëp degwata los degwata, in mehō sënë og su nediik rë, gehil su ayoh vu bë galë yi rë, log yik yi perurek timu saga sën Anutu soğek.

Timoti Bare Niwëëk Begedu Alam Sën Denesis Begö Vu Anutu Lo

¹⁸Nalug Timoti-e! Sebo horek sënë vu hong nabë: Kwam bo gağek sën alam-denenër-gağek-rangahsën denër rak hong wirek lo. Gebasu gağek sagi dok na ayom, loğ mëm pasang gwevong begö meğebare niwëëk nabë mehō-begö-yi nivesa ti. ¹⁹Lob gwevong geving niwëëk meğebare, gegemedo los ayom niröp. In alam vahi su denesepa loğ ngaa nivesa in bë ayoj niröp jak rë, om sën deneyoh paya medevasap sir nebë sën yağ ya mesis yi rak saap. ²⁰Yik Humenaius luho Aleksander devong nebë sënë, lob sa hevong luho loğ yah Satan nema in bë luho degeko vanë medejak ni, in luho su denanër pelësën jak Anutu arë nah gökin.

Hil Najom Jak Nabë Sënë

2 Sa bë nanër niwëëk vu hong nabë ham gwevong ngaa sënë natu muginsën: Ham najom jak in alam pin. Ham kwetağ vu Anutu nabë dok vu sir bebo niwëëk vu sir medebare, log ham najom jak los kwamin vesa vu yi in sir. ²Log su kwam birek in alam-los-bengöj galam pin sën denetu ala medeneğin hil lo. Gağ genajom jak in sir noh vu buk in mëm hil sepa dok Anutu meğako arë jak niröp, log hil medo nivesa gengaa maggın su dahun hil. ³Jomraksën nabë sënë og mëm yoh vu, bAnutu sën ko hil

yom lo rëk kwa vesa in. ⁴Neğ hil yom vu yi, genevong in bë geğo alam pin nom geving, bemëm dejak gağek anon degwa ni. ⁵In hil arak ni bë Anutu yō timu nedo, log Mehō mamer-yi timu nare loğ Anutu los mehōnon vuheng atov. Yik yi Kerisi Yesu, geyi mehōnon. ⁶Lob tōk yam rangah loğ yi buk niröp sën Anutu yō ggooın rak menër lo, bediik loğ yah alam pin bej in bağ sir nom. ⁷Log Anutu ggooın sa rak bë sa natu sinarë beğevong yi huk menanër yi gağek sënë rangah. Sagi og sa su nehekuung rak rë, gağ sa nanër yōnon. Geggooın sa rak, menevong sa ya vu alam-yu-ngwë in bë sa tatekin gağek vu sir bayoj na timu vu yi medejak gağek anon ni. ⁸Nebë sënë, om sa hevongin bë alam denajom jak noh vu nyëğ pin. Rëk mu degevuug gağek petupeksën los ahë sengensën na gedepesu nemaj in ngaa nipaya loğ mëm debarah nemaj jak medenajom jak na vu Anutu.

Ğağek Rak Avëh

⁹Log sa hevongin ving bë: Avëh dedahun sir bedejöp röpröp lu ngaa nivesa sën yik yoh vu bë avëh de-jöp lo. Gağ su degeko sir jak medebii yuj los debunek vu navij jak kumkum goor lu vuneksën malanğeri aggagga, los röpröp sën yi monë böpata lo. ¹⁰Gağ degevong huk nivesa aggagga noh vu sën Anutu yi hur avëh lo degevong lo, og mëm sënë natu hir vuneksën anon rot. ¹¹Avëh dedahun sir bayej nama gedegenğo gağek medejak ni nivesa. ¹²Sa hevongin bë avëh ti su natu tatovaha ma ggev vu maluh rë, gağ sir avëh og avij gemir gemedo denapöo jak gağek mu. ¹³In degwa nebë Anutu semu Adam mugin loğ mëm semu Eva tamusën. ¹⁴Lob Adam su bë nenga vu gağek ku-ungsën rë, gağ avëh mu yō keyëh mebë nenga vu gağek. ¹⁵Rëk mu avëh hir huk bë degeko naluj, om yik degevong nabë

saga, gayoj na timu vu Yesu geving bahěj nivesa vu mehōnon medesepa doḡ ag-gata nirōp los degegin sir nivesa, og Anutu rēḡ geḡo sir nah vu yi.

Ġaḡek Raḡ Ggev Sēn Denēgin Kerisi-yi-alam Lo

3 Ġaḡek sēnē og yōnon: Bē mehōti gevonḡin nabē natu ggev begegin Kerisi-yi-alam, og sēnēḡ gevonḡ in huk nivesa ti. ²Nebē sēnē, om ggev gegin yi nivesa in nḡaa nipaya su ḡēp vu yi. Yīḡ geḡo avēh timu natu venē. Su gevonḡ nḡaa jeggin jeggin, gaḡ yīḡ sepa doḡ kwa nivesa mu megevonḡ huk nirōp pin, gegegin alam vatēvek nivesa, getateḡin Anutu yi ḡaḡek nivesa megero. ³Ggev nebē sēnē og su nanum paḡsēn mekeyevin, log su ahē sengēn jaḡ pe-vis, gaḡ nahubin alam gesu gevonḡ begō jeggin jeggin, gesu ḡēp natumin monē paḡsēn. ⁴Geyō gegin venē lo nalu lo nivesa begevonḡ benalu lo nengaj yes vu aye medegurek babu. ⁵In mehō sēn su nēgin venē lo nalu lo nivesa rē lo, og su yoh vu bē rēḡ natu Anutu-yi-alam lo hir ggev megegin sir nivesa rē. ⁶Log ham su gwēvonḡ bemehō mewis ti sēn nahēn negḡerin yi yom vu Kerisi lo natu ggev. In rēḡ geḡo yi jaḡ jaḡ lob rēḡ bēs benatōḡ vu nyēvewen nabē Satan. ⁷Om nabē hil ḡetunḡ mehōti natu ggev, og alam dahis la denanēr geving rē nabē yi mehō nivesa, og mēm yoh vu bē natu ggev. Gaḡ nabē hil su ḡaḡo rē, og maḡ rēḡ ḡaḡek nipaya natōḡ ranḡah jaḡ yi, lob doḡ Satan yi ḡegweeng.

Ġaḡek Raḡ Kerisi-yi-alam Hir Hur

⁸Log gwetunḡ alam sēn kwaj nivesa lo denatu Kerisi-yi-alam hir hur geving nabē saga. Alam sēn su denevonḡ kwaj luu rē lo, ḡalam sēn su denenum wain rot medenekeyevin rē lo, ḡalam sēn su ḡḡēp denetumin monē luu nḡaa rē lo. ⁹Gaḡ mēm sir sēn ayoj

yō negḡēp nirōp gedeneraḡ ḡaḡek-anon-vonḡvingsēn-yi ni venuh lo og mēm. ¹⁰Ham seggi sir namuḡin rē, loḡ nabē ḡaḡek ti su negḡēp vu sir rē, og mēm denatu Kerisi-yi-alam hir hur. ¹¹Log ham gwetunḡ avēh sēn kwaj nivesa lo geving nabē saga. Avēh sēn su denenēr ḡaḡek nipaya yah nenga raḡ mehō ngwē rē lo, gesu denevonḡ nḡaa jeggin jeggin rē lo, gaḡ denenēr ḡaḡek nirōp bedenevonḡ yoh vu lo.

¹²Lob Kerisi-yi-alam hir hur lo, og degeḡo avēh ti ti natu venēj, lob degegin venēj los naluj nivesa. ¹³Lob sir sēn detu Kerisi-yi-alam hir hur bedenevonḡ huk nivesa lo, og rēḡ bengōj nivesa, lob deyoh vu bē rēḡ degevonḡ Kerisi Yesu yi huk nivesa los niwēēk.

Anutu Yi Aggata Degwa

¹⁴Yōnon, gwēbeng sa nekevu ḡapiya sēnē yōḡ vu hong, rēḡ mu sa bē nōḡ vu hong pevis. ¹⁵Rēḡ mu nabē sa su nōḡ pevis rē, og gwelē ḡaḡek sēnē megejaḡ ni nabē Anutu-yi-alam sēn detu Mehōbōp Mala-tumsēn-degwa yi alam lo, og rēḡ degevonḡ nabē sēnē in denēgin ḡaḡek anon medenegadu. ¹⁶Yōnon, ḡaḡek sēn duu hil yah vetii Anutu lo, og ḡaḡek bō-pata rot bedegwa negḡēp. Ḡaḡek sēnē nebē:

Tu mehōnon raḡ betōḡ yam ranḡah,
log Anon Vabuung tateḡin yi degwa bē
yi mehō yohvu.

Angēr delē yi,
log bengō yoh vu alam dahis.
Mehōnon ayoj neya timu vu yi,
lob Anutu ḡo yi raḡ yah vavunē beḡo arē
raḡ.

Ġaḡek Raḡ Alam Tetuhinsēn

4 Anon Vabuung nēr ranḡah bē dus jaḡ Buk-tamusēn og alam vahi rēḡ dege-vuu ḡaḡek sēn hil nehevonḡ ving lo na, getum rēḡ degebē nengaj vu memō ku-ungsēn ayej bedesepa doḡ Satan yi angēr

nipaya lo hir gägek. ² Ngaa sënë rëk nam vu alam kwaj luu sën denenër gägek kuungsën lo. Alam sënë rëk ayoj bev rasap nabë aën niķerus, besu deyoh vu bē deseggi ngaa nipaya los niröp medejak ni rē. ³ Log alam saga rëk denanërin nabë maluh los avëh su degeķo sir, gaķ demedo bu, log rëk denanërin nos los reggu vahi nabë hil su aģa. Rëk mu su yoh vu rē, gaķ Anutu yō tung ngaa pin sënë in bē hil mehōnon sën hil ayod neya timu vu yi menaraķ yi gägek anon ni lo, hil aģa gahëd nivesa vu Anutu. ⁴ In ngaa pin sën Anutu tung lo og nivesa, om hil su ajuuk, gaķ hil nanër ahëd nivesa vu Anutu gehil aģa. ⁵ Ėë, yōnon, Anutu yi gägek los hil jomraksën saga nevonģ benivesa neraķ.

Timoti Tu Kerisi Yi Hur Nivesa

⁶ Log nabë ģenanër gägek pin saga vu hil arid lo sën Kerisi-yi-alam lo, og mēm saga rëk tato nabë ģetu Yesu Kerisi yi hur nivesa ti ģegenesepa loķ gägek niröp meģeneraķ gägek sën hil nehevong ving lo degwa ni. ⁷ Rëk mu nim dëlin ķering nipaya los avëh atov hir gägek turinsën meris meris, gaķ mēm ģetahu hong doķ Anutu yi aggata nivesa. ⁸ Yōnon, hil ne-tahu hil loķ ngaa navid yi in bē hil navid ģengoin, rëk mu yik nelok vu hil paya teka mu. Gaķ mu nabë hil tahu hil doķ Anutu yi aggata, og yoh vu bē rëk doķ vu hil pangsën rot. Sagi og yoh vu bē doķ vu hil vu buk sën hil nado gwëbeng agi, gehil rëk medo malad-tumsën vu tamusën ģeving.

⁹ Gägek sënëķ yōnon rot, beyoh vu bē alam pin degengō medegevonģ ģeving. ¹⁰ Om sën hil nehevong huk böp los nid ķerus ķerus. Hil ahurek Anutu sën mala-tumsën degwa lo babu in nevonģin bē ģeķo alam pin nom vu yi, lob ķo hil sën hil ayod neya timu vu yi lo yom yōnon. ¹¹ Om ģenanër gägek sënë vu sir meģetahu sir doķ in desepa doķ. ¹² Nabë alam

degelë hong nabë ģenahën maģëm, bek-waj bo nabë hong mehō meris, og su gw-evuu huk rē. Gaķ ģemedo meģetato ag-gata vu Kerisi-yi-alam pin jak ngaa pin sën ģenanër los gwevong lo. Ģetato vu sir nabë ahëm neving sir yōnon gayom neya timu vu Yesu, ģegenesepa loķ ngaa niröp mu. ¹³ Su nim tebō, gaķ nim wëëķ meģenatevin Anutu yi gägek vu alam, beģenanër Bengō Nivesa rangah meģetateķin vu sir rot bena berup doķ buk sën senök berup vu hong lo. ¹⁴ Su nim yes yes in Anutu yi semusën sën vo vu hong lo, in alam gģev debë nemaj raķ hong wirek. Log alam-denenër-gägek-rangahsën denër bē semusën sënë rëk natök vu hong. ¹⁵ Om gwëģin huk sagi nivesa noh vu buk beģemedo doķ rot, lob mēm alam pin rëk degelë nabë hong huk neya nivesa. ¹⁶ Gwëģin hong los huk sën ģenevonģ agi bekwam bo gägek sën ģetahu sir doķ lo nivesa. Gwevonģ huk sënë niwëëķ rot, og mēm rëk gwëķo hong nom vu Anutu, begweķo alam sën degengō hong gägek lo nom ģeving.

Timoti Geli Alam Doķ Aggata Niröp

5 Su ģebo gägek jak alam böp, gaķ gwelë sir nabë amam lo benahub ģebo horek vu sir. Log gwelë alam maģëm nabë arim lo sir. ² Log avëh böp og gwelë sir nabë atam lo, log gwelë avëh avō nabë avëhnöm lo ģengaa nipaya nök ģëp.

Ğägek Raķ Avëh Alov

³ Log gwëģin avëh alov lo sën reg-gaj diik ģeģej alam ma lo nivesa. ⁴ Gaķ avëh alov sën nalu lo ma bu lo denedo lo, og mēm dejak ni nivesa nabë hir huk negģëp bē dedoķ vu amaj los ataj ģebuj medegeģin sir nivesa doķ nah sën denegin sir wirek lo. In Anutu kwa vesa in ngaa nebë sënë. ⁵ In avëh alov sën yō perurek timu nedo lo, og rëk ayo na timu vu Anutu rot, lob rëķ bengëv jak meke-

tag na vu Anutu in alam buk gerangah. ⁶Rêk mu avêh alov sên yô kwa nevo ngaa sên nesemu navi mu lo, og nahên nedo vesa rêk mu tu ngaa diiksên. ⁷Om gênanêr ngaa sênê tato vu avêh geving, in desepa dok medemedo niröp geğâgek la su gëp vu sir. ⁸Rêk mu nabê mehöti su gegin yô yi alam nivesa rê, og mehö sênê su ayo neya timu vu Yesu rê. Yönon, nabê mehöti su gegin sir sên losho beggâng ayo timu lo nivesa rê, og yi mehö nipaya verök yi rot kesuu alam dahis.

⁹Lob nabê kwevu avêh alov arêj nabê Kerisi-yi-alam degegin sir, og kwevu sir nabê sênê arêj: Avêh sên rak maluh timu rêk diik genedo alov, lob yi ta mehödahis löö ya ggovek lo. ¹⁰Gavêh sên alam denenêr bengö bë nevong ngaa pin nivesa lo, og kwevu avêh nabê sênê lo arêj. Gavêh sên negin nalu lo nivesa, genevet alam vatëvek, geneko Kerisi-yi-alam vahi rak genelok vu alam sên denetök vu maggin lo, genevong huk nivesa vesa aggagga lo. Kê, avêh nabê sênê og mêm kwevu arêj. ¹¹Gak su kwevu avêh sên nahên navij mewis gereg-gaj nediiik lo arêj, in rêk ayoj gurek in maluh, bahêj geving nabê dejak maluh ngwê gökin, lob su kwaj bo Kerisi timu rê. ¹²Lob alam rêk denanêr sir nabê nij paya, in dekeyêh gâgek sên denêr bë degevonğ huk vu Kerisi timu lo. ¹³Rêk su rêk degevonğ nabê sênê mu rê. Gak rêk nij tebö jak pevis medegëp sehêb, gedegetup dok alam hir beggâng medenengo mehö ngwê hir gâgek medejak nij in mena detanê medenanêr gâgek aggagga sên hil su ayoh vu bë nanêr rê lo. ¹⁴Nebê sênê om sa bë avêh alov sên nahên navij mewis lo, og dejak reggaj nah in degeko naluj meyö degegin dok hir beggâng. Yik degevonğ nabê sênê in Mehö sên nesis begö vu hil lo su natök vu gâgek nipaya ti menanêr jak hil. ¹⁵In geraç ni bë avêh la devuu aggata nivesa ya ggovek ya nebê sênê gedenesepa lok

Satan. ¹⁶Nabê Anutu yi hur avêh ti yi alam la reggaj denadiik gedemedo alov, og avêh saga yô gegin sir. Yô gevonğ nabê sênê in su debo maggin vu Kerisi-yi-alam vahi medegegin sir. Nabê sênê in Kerisi-yi-alam mêm yik degegin avêh alov sên hir alam main sir lo mu.

Gâgek Rak Alam Ggev

¹⁷Alam ggev sên denevonğ huk nivesa rot lo, og ham sên Kerisi-yi-alam ham lo gweko arêj jak geham dok vu sir nivesa rot. Sênêk sa nanêr alam ggev sên denevonğ huk niwêêk medenenêr Anutu yi gâgek rangah medenetatekin nivesa vu alam lo. ¹⁸Nabê saga in gâgek neggëp lok Anutu-yi-çapiya nebê, “Su getaya burmakau sên denevonğ huk bedenevakê wit* lo avij,” gak gëp in yik dega teka! In gâgek ngwê neggëp ving bë, “Mehö sên nevong huk lo, og yoh vu bë geko nyêvewen jak.”

¹⁹Log nabê mehö ti nanêr ggev ti nabê nevong paya, og su gwebê nengam vu aye, gak mêm nabê mehö luu ma mehö löö denanêr og mêm. ²⁰Gak mêm nabê ggev ti gevonğ ngaa nipaya ti, og gebarah yi verök jak alam ggev pin malaj, in sir vahi degelê lob degöneng in sir. ²¹Sa nanêr vu hong niwêêk jak Anutu geKerisi Yesu losho angêr sên Anutu ggoo in sir rak lo malaj nabê: Gesepa dok gâgek sên sa kevu agi niröp, besu kwam bo mehöti dok ayom namuğ in nabê vonğ paya, ma su vonğ paya rê, gak gwenğo gâgek nivesa megeseggi lok mêm. Log su gênanêr gâgek ahê sekê vu alam vahi geğenanêr gâgek ahê yes vu hong alam.

²²Log su gweko mehö ti megwevonğ natu ggev pevis rê, in yi ngaa nipaya rêk nom peka jak hong geving, om ngo gwegin hong nivesa in gemedo nivesa gengaa nipaya su gëp vu hong.

²³Log su genanum bêl kul meris mu rê, gak genanum wain teka geving, in gevonğ bahêm medo nivesa, geniraksên

sën netök vu hong buk ngahi lo nivesa jak teka.

²⁴Log alam vahi, og hir ngaa nipaya neggëp rangah behil pin arak ni bë rëk denatök vu nyëvewen dok nah, rëk mu alam vahi, og hir ngaa nipaya yö neggëp vunsën, benahub rë lok mëm netök yam rangah. ²⁵Yik ngaa nivesa vahi neggëp rangah nebë saga ving, gak nabë neggëp vunsën og yö rëk netök yam rangah tamusën in su yoh vu bë gëp vunsën degwata rë.

Ğagak Rağ Hur Sën Detu Ngaa Meris

6 Alam pin sën mehö la denebago sir medenetu hir ngaa meris lo, nabë Kerisi-yi-alam sir og degurek alaj lo babuj in ğagak nipaya su jikin Anutu arë los yi ğagak sën hil nanër lo.

²Log hur sën alaj detu Kerisi-yi-alam lo, og su kwaj bo nabë arij om degevonğ huk paya paya gesu degöneng in sir rë. Gak ahëj geving alaj sënë rot in Kerisi-yi-alam sir, gepasang degevonğ huk nivesa rot vu sir. Om ğetatekin vu alam nabë degevonğ ngaa nabë sënë, log genanër bedegevonğ.

Hil Su Ahëd Geving Monë Pangsen

³Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi ğagak ne-tatekin Anutu yi ngaa rangah menero vu hil niröp. Om nabë mehöti gebë ğagak sënë geto getahu mehönön dok ğagak agga ngwë, ⁴og hil ajak ni nabë mehö sënë neko yi rak meris mu. Su kwa teka neggëp rë, gak kwa nipaya neggëp vu yi. In ahë neving bë luho mehö ngwë degök sir in ğagak la bedekesuu sir. Log ahë neving bë demehoo sir in ğagak degwa. Ngaa nebë sënë og nevonğ balam ayoj nesis yi, gedenevonğ begö, gedenenër pelësën rak sir, gekwaj nevo ngaa nipaya rak alam vahi. ⁵Log denenër sir in ğagak bahëj sengen yoh vu buk in kwaj nipaya, gak ğagak anon su neggëp vu sir rë, in

denekuung bë hil nesepa lok Anutu in hil ağorek kupek lu ngaa.

⁶Yönon, nabë mehöti sepa dok Anutu niröp begelë ngaa sën neggëp vu yi lo nabë yik yoh vu yi, og nelë saga bë neko ngaa ngahisekë rot. ⁷In hil atad ko hil los nemad meris vu dob, log buk sën hil ge-vuu dob lo, og hil rëk anah nemad meris nabë saga. ⁸Om nabë hil nos los tob neggëp vu hil, og yik ggovek behil medo revuh los kwad vesa. ⁹Rëk alam sën kwaj nevo bë degeko kupek ngahisekë rot lo, og seggisën rëk natök vu sir, lob rëk debës nabë sën mehönön deneko reggu luk söv. Ayoj nekehe sir in kupek lu ngaa, lob denesepa lok ngaa kwamasën los ngaa nipaya agga ngahisekë, om rëk kebu jak sir bedenadiik bermalaj nama. ¹⁰In ngaa nipaya aggagga degwa neggëp vu sën alam ahëj neving monë lo. Yönon, alam vahi ahëj neving monë pangsen rot, lob nedadii sir gedenevuu vonğv-ingsën ya, log denevasap sir rak sënë medenetök vu maggin böpata rot.

Ğenapiik Vu Sën Ğemedo Malam-Tumsën Degwata Lo Niwëek

¹¹Rëk mu hong sën Anutu-yi-alam hong lo, og gweruu demim vu ngaa nabë sënë gegebeya in. Gak yik nim wëek megesepa dok ngaa niröp los Anutu yi aggata soğek. Ayom na timu vu yi, log ahëm geving alam pangsen. Ğenajom hong ahon megebare niwëek gemalam yes. ¹²Ayom neya timu vu Kerisi, om getahu dok alam sën deneserög in bë degeko kupek-yagek-yi lo bepasang geserög niwëek in ğemedo malam-tumsën degwata los degwata. In Anutu ggoo in hong rak wirek lok buk sën genër rangah rak alam ngahisekë malaj bë rëk gesepa dok ğagak anon lo. ¹³Sa nanër vu hong jak Anutu sën nevo saheng vu ngaa malaj-tumsën pin lo, luho Kerisi Yesu sën nër yi ğagak anon rangah rak Pontius Pilatus mala gesu ggöneng in rë lo

malaj nabë: ¹⁴ Gwëgin gägek pin sënë nivesa. Su ġenanër la paya, gesu gw-evonġ bemehö ngwë denanër gägek ni-paya jak. Gaḡ ngo gwëgin nivesa begëp niröp, rot behil Mehöböp Yesu Kerisi duḡ nom. ¹⁵ Yönon, Anutu ggooïn yi buḡ raḡ ggovek ya bë rëḡ tato Kerisi ranġah, lob yiḡ Anutu timu sënë sën semusën degwa geyi ala menëgin nġaa pin los dahis. Alam-los-benġöj pin hir mehö-los-benġö yi, gemehö böp pin hir Mehöböp. ¹⁶ Yiḡ yi timu sënë sën su nediik rë. Yö nedo loḡ ranġah soḡek, om hil su ayoh vu bë ana dus jak yi rë. Mehöti su lë yi rë, gemehöti su yoh vu bë rëḡ gelë yi rë. Arë böpata rot geniweëk rot berëḡ medo degwata los degwata nabë saga. Yönon.

Ġägek Raḡ Alam Sën Deneggorek Nġaa Nġahiseḡ Lo

¹⁷ Ġenanër vu alam sën deneggorek nġaa-dob-yi nġahiseḡ lo nabë su degeḡo sir jak vu alam vahi, gesu kwaj na vu hir nġaa sënë nabë doḡ vu sir, in rëḡ mala nama na pevis. Gaḡ mëm ayoj na

timu rot vu Anutu, in yi saga yö nevonġ yi nġaa nivesa vesa nġahiseḡ vu hil in bë hil medo los kwad vesa. ¹⁸ Ġenanër vu alam sën deneggorek nġaa aga nabë degevonġ huk nivesa vesa nġahiseḡ, log degevonġ nġatum bedebo hir nġaa gelek alam bededoḡ vu sir medegero. ¹⁹ Nabë degevonġ nabë saga, og rëḡ dengupin nġaa nġahiseḡ in doḡ vu sir vu tamusën, lob deyoh vu bë rëḡ denatöḡ vu mala-tumsën soḡek.

Gwëgin Honġ Huk Nivesa

²⁰ O Timoti, gwëgin huk sën Anutu vo loḡ yök nemam aga nivesa. Gweruu demim vu gägek meris meris pin sën anon ma lo, los gägek jeggin jeggin sën su neya niröp vu Anutu yi gägek rë lo. Log gweruu demim vu gägek sën denenër medenekuung raḡ bë kwa bö-pata neggëp loḡ, rëḡ ma genesis begö vu Anutu yi gägek lo. ²¹ Alam vahi ahëj neving gägek nebë saga bedeneḡo raḡ, lob deneyoh paya in gägek anon. Anutu yi semusemu medo geving ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam Vu Timoti

1 Sa Paulus sën Anutu ggooïn sa raḵ bevong sa tu Kerisi Yesu yi sinarë in bë sa nanër rangah nabë Kerisi Yesu yoh vu bë gevong bemehönon demedo malaj-tumsën. ²Lob sa ḵevu ḵapiya sënë yök vu hong Timoti in sahëḡ neving hong nebë sën sa nalug hong. Hil Mehöböp Kerisi Yesu luho Ama Anutu degevonḡ hir semusën nyëmasën vu hong bekwaj pesivin hong gedegevonḡ bayom gëp revuh.

Hil Su Nid Namum In Bengö Nivesa

³Sa ḵenug lo detu Anutu yi hur wirek medeneko yi raḵ, lom sa nesepa loḵ vahaj menehevong nebë saga ving, lob sa neseggi loḵ ayog menehangö, rëḵ mak sa nehevong niröp. Lob sa najom raḵ in hong los kwaḡ vesa vu yi in hong raḵ buk pin. ⁴Sa kwaḡ nevo sën gesu wirek lo, om sa nehevong rot buk gerangah bë sa galë hong gökin, loḵ mëm sëḵ kwaḡ vesa jaḵ los dahis.

⁵Lob sa kwaḡ nevo bë ayom neya timu vu Anutu yönon, gaḵ su ḡenete-tuhin rë. In bum avëh Lois vong ving nyëmuḡinsën, lob atam Ainike sepa loḵ vaha bevong ving, log serak nim bë hong nebë saga gwëbeng ving. ⁶Om sa bë nanër vu hong nabë: Sa hebë nemaḡ raḵ hong wirek, loḵ mëm Anutu vo semusën vu hong in bë gwevonḡ yi huk. Om ḡegwee doḵ semusën saga beniwëëḵ jaḵ. ⁷In Anutu su vong Anon Vabuung vu hil in bë hil aḡöneng in hil rë, gaḵ vong vu hil in bë hil nid wëëḵ bahëd geving mehönon, behil ngo ḡëgin hil nivesa. ⁸Om su nim namum in hil Mehöböp beḡëḡöneng in sën genanër yi ḡaḡek rangah lo. Gesu nim namum in sën seyam nado loḵ ḵarabus in yi mehö sa agi. Gaḵ mëm gweḵo niwëëḵ vu Anutu

bekwerë maggin jaḵ Bengö Nivesa geving sa. ⁹In Anutu ḵo hil yah vu yi beggoin hil raḵ in bë hil sepa doḵ ngaa niröp mu. Su vong nebë sënë raḵ sën hil nehevong ngaa nivesa lo rë, gaḵ vong yoh vu yö kwa besemu hil nyëmasën, degwa raḵ Kerisi Yesu. In nër vorot loḵ buk sën yö nahën gesu tung yaḡek los dob rë lo bë rëḵ gevong nabë saga. ¹⁰Rëḵ mëm gwëbeng Kerisi Yesu, mehö sën ḵo hil vër in hil ngaa nipaya nyëvewen lo, töḵ yam rangah ggovek ya betateḵin ḡaḡek sënë lo degwa rangah vu hil. Log tateḵin yam rangah bë: Nabë hil ḡevong geving Bengö Nivesa, og hil rëḵ medo malad-tumsën degwata los degwata, gaḵ hil su rëḵ nadiiḵ bemalad nama na verök yi rë.

¹¹Lob tato sa bë sa natu yi sinarë benanër Bengö Nivesa sagi rangah getahu mehönon doḵ, ¹²om sën gwëbeng setök raḵ maggin. Rëḵ mu sa su niḡ nemum in rë, in sa narak mehö sën sayog neya timu vu yi lo ni, gesa narak ni bë yoh vu bë rëḵ ḡëgin ngaa sën tung loḵ yam sa nemaḡ lo nivesa rot, beberup doḵ buk sën hil bare mala lo. ¹³Om ḡesepa doḵ ḡaḡek niröp sën senër tato vu hong wirek lo, los ayom na timu vu yi bahëm geving yi losho yi alam, in Kerisi yi mehö hong. ¹⁴Yönon, Anutu tung ngaa nivesa anon sënë loḵ ya nemam in bë gweḡin, om gweḡin nivesa jaḵ Anon Vabuung sën nedo loḵ hil ayod lo yi niwëëḵ.

¹⁵Log ḡerak ni vorot bë alam pin vu distrik Asia*, ving Pugelus luho Hermodenes, bedeneruu demij vu sa gesu denegga raḵ sa ggökin rë. ¹⁶Rëḵ sa najom raḵ vu Anutu bë semu Onesiporus losho yi alam, in nevong besayog nivesa nerak yah beron ngahiseḵë. Su ni nemum in sën sa nado ḵarabus agi rë, ¹⁷gaḵ yam Rom lom sero sa niwëëḵ rot betök vu sa. ¹⁸Om Mehöböp kwa pesivin yi doḵ buk sën duk nom dob lo. Yönon,

ngaa pin sën nevonğ ggëp Epesus wirek in doḵ vu sa lo, saga geraḵ ni venuh.

Ġenatu Yesu Kerisi Yi Hur-begö-yi Nivesa

2 Om naluğ-e! Gweḵo semusën sën Kerisi Yesu nevo vu hil nyëmasën lo in doḵ vu hong begebare niwëëk. ²Log gaḵek pin sën senër ranğah vu mehönön nğahiseḵë meğengo lo, og ġenanër vu alam nijvesa vahi sën su rëḵ dekeyëh ayem rë lo, in mëm na denanër na vu alam vahi geving. ³Ġenatu Kerisi Yesu yi mehö-begö-yi nivesa ti meḡekwerë maggin los kwam vesa nabë sa. ⁴In mehö-begö-yi og su yah nejom huk agga ngwë ving rë, gaḵ netahu yi loḵ begö mu, in bë mëm ala sën ḵo arë in bë natu yi mehö-begö-yi lo kwa vesa in yi. ⁵Gekwam bo mehö sën neserög in bë kesuu alam vahi lo rë! Nabë su sepa doḵ horek sën denenër bë alam desepa doḵ medekesuu sir lo rë, og su yoh vu bë rëḵ kesuu megeḵo madub rë.

⁶Log mehö sën nevaroh nos loḵ huk anon benevonğ huk böp in lo, rëḵ geḵo nos nyë namuğin mega. ⁷Kwam bo sa gaḵek sënë nivesa rë, loḵ mëm Mehöböp rëḵ tateḵin pin degwa vu hong meḡejaḵ ni. ⁸Log kwam bo Yesu Kerisi sën yi degwa vu Davit* lo, nabë diiḵ, rëḵ kedi raḵ yah vu bedub yoh vu sën sa nanër loḵ Bengö Nivesa lo. ⁹Yiḵ sa nanër Bengö Nivesa sënë ranğah, om sën sa neḵerë maggin raḵ agi. Yönon, deduu sa ahon raḵ sëng nebë sën sa mehö niğ paya ti, rëḵ mu su deyoh vu bë denaduu Anutu yi gaḵek rë. ¹⁰Om sën sa niğ wëëk menekerë maggin pin sën netöḵ vu sa lo, in bë sedoḵ vu alam sën Anutu ggooin sir raḵ bë denatu yi alam lo. In Kerisi Yesu geḵo sir nah bedemedo geving Ama medemedo nivesa rot los vunek vunek yaḡek yi degwata los degwata. ¹¹Gaḵek sënë og yönon:

Nabë hil dahun hil bayod na timu vu yi,

og yiḵ nebë sën hil adiiḵ ving yi.

Om nabë hil ġevonğ nabë saga yönon, og hil rëḵ medo malad-tumsën geving yi geving.

¹²Log nabë hil ḵerë vanë bebare nidwëëk,

og hil rëḵ natu alam los bengöd meḡegin ngaa pin geving yi.

Gaḵ nabë hil nanër nabë hil duğin yi, og rëḵ nanër nabë yi duğin hil geving nabë saga.

¹³Hil mehönön su nehevonğ yoh vu hil gaḵek rë,

rëḵ Kerisi og yö nesepa loḵ yi gaḵek menevonğ yoh vu.

Gaḵ su yoh vu bë rëḵ pekwë yi besepa doḵ aggata ngwë rë.

Hur Soḡek Arëj Neggëp Nivesa Raḵ Anutu Mala

¹⁴Om ġebër kwaj in gaḵek sagi, geḡenanër niwëëk vu sir nabë su dengis begö jaḵ gaḵek meris meris, in ngaa nebë saga og su neloḵ vu mehönön rë. Gaḵ nevonğ paya vu alam vahi sën vare denengo lo benevasap sir. ¹⁵Gegwëp ġenatum in ngaa sën ġevonğ bAnutu kwa vesa in hong lo. Gwevonğ huk nivesa beḡetateḵin Anutu yi gaḵek anon niröp in lob su nim namum in Anutu mala. ¹⁶Gaḵ ġenajul in gaḵek meris meris sën su nesepa loḵ Anutu yi gaḵek rë lo, los gaḵek kwamasën sën anon nema lo, in ngaa nebë saga neli alam yah gedeneruu demij vu Anutu. ¹⁷Gaḵek nebë sënë nevasap hil nebë sën pegges böp nevonğ behil vahad lu ngaa nediiḵ lo. Lob Humenaius luho Piletus deloḵ ya ngaa sënë. ¹⁸Luhu devuu gaḵek anon ya gedenenër bë hil kedi raḵ yah ggovek ya, gaḵ hil su rëḵ kedi jaḵ vu bedub gökin nah rë. Lob dekepë alam vahi raḵ gaḵek tetuhinsën saga bedeggërin sir yah gedevuu Kerisi ya. ¹⁹Rëḵ mu mudeng sën Anutu varah luḵ ya lo nare niwëëk begaḡek neggëp raḵ bë, “Mehöböp yö raḵ yi alam nij.”

Log gägek ngwë neggëp ving bë, “Alam pin sën denenër bë Mehöböp yi alam sir lo, og degevuu ngaa nipaya na gesu degevonğ!”

²⁰ Log loğ mehö-los-bengö yi beggang, og gäbum su goor los seriva yö meris nedo rë, gağ vahi og desemu rak keke los ngägek. In vahi og denevenah in nos böp yi, gevahi og denegga nos loğ rak buk. ²¹ Om nabë mehöti gevuu ngaa nipaya sën sa nanër agi na, og yi rëk nabë gäbum malangeri sën nos böp yi lo beyoh vu bë Mehöböp benah bemedo in rëk gevonğ huk nivesa vesa pin jağ.

²² Log gëbeya in ngaa nipaya paya sën mağem los avö ayoj nevu nevu in lo, gağ gesepa doğ ngaa niröp. Gwevonğ noh vu hong gägek sën genenër lo. Ahëm geving mehönön, geham los alam sën denekom rak ya vu Mehöböp los ayoj niröp lo medo jevuh ti. ²³ Genajul in alam sën denevengwëng rak gägek meris meris los kwamasën lo, in gerağ ni bë ngaa nebë saga nevonğ balam deneggök sir in gägek. ²⁴ In Mehöböp yi hur og su neggök alam in gägek rë, gağ nemala yes vu alam pin. Netatekin gägek vu sir nivesa genejom yi ahon gesu nevo loğ yah nipaya vu sir rë.

²⁵ Log bë mehö la demehoo yi gägek, og netatekin gägek degwa niröp vu sir los ahë yes, in Anutu mağ rëk gevonğ bedegërin ayoj medejağ gägek anon ni nivesa. ²⁶ In Satan ko sir loğ yi gëgweeng in bë degevonğ noh vu kwa, rëk mu nabë denakah sir vër in, og mëm rëk kwaj bo ngaa niröp mu gökin.

Nğaa Nipaya Nğahisekë Rëk Berup Jağ Gëp Hus

3 Sa bë gejağ ni nabë dus jağ in dob sënë govek na, og buk nipaya rëk berup menatök vu hil. ² Alam rëk kwaj bo sir mu, gemalaj sepa monë lu ngaa rot. Degeko sir jağ nabë sir alam böp gedegelë alam vahi nabë sir ngaa meris

medenanër gägek nipaya jağ sir. Su rëk degebë nengaj vu amaj lu ataj hir gägek rë, log su rëk kwaj vesa in ngaa nivesa sën alam denevonğ vu sir lo rë. Gesu rëk degönengin Anutu rë. ³ Su rëk ahëj geving naluj los amaj gataj lu ngaa rë, gesu rëk ahëj nakul rë. Rëk denanër gägek kuungsën jağ mehönön ngwë, log su rëk denajom sir ahon rë, gağ rëk desepa doğ yö kwaj medegeko sir jağ jağ los ahëj sengën. Berëk degelë ngaa nivesa pin nabë nipaya, ⁴ log rëk debo hir alam doğ na alam nij paya nemaj. Rëk degevonğ ngaa jeggin jeggin gesu degöneng in rë. Rëk degekuung nabë sir los bengöj, gesu rëk malaj sepa Anutu rë, gağ rëk malaj sepa ngaa pin sën nesemu los nereyiiv navij lo. ⁵ Rëk dena soda los raro bavij nanër nabë Anutu-yi-alam sir, rëk mu ma gerëk denanër nabë ngaa meris besu niwëëk neggëp loğ rë. Om ham su gwa jağ alam nabë sënë.

⁶ Log alam la nebë sënë ving, og rëk denadëgek mededoğ na beggang in bë detetuhin avëh kwaj masën bedesepa doğ hir gägek. Avëh nebë sënë og medo mekwaj nesero aggata sën kevoh hir ngaa nipaya na lo, gemalaj anon in ngaa aggagga medenevuu rak rak. ⁷ Denevonğ in bë dejağ gägek degwa ni, rëk su deyoh vu bë denatök jağ gägek anon sënë rë. ⁸ Alam nebë sënë denevonğ ayej vu gägek anon nebë sën alam-yuj-töksën luu devonğ ayej vu Moses yi gägek wirek lo, Yanes luho Yabres. Alam nebë sënë og kwaj nesepa loğ ngaa nipaya mu, gesu denevonğ ving Anutu yönön rë. ⁹ Rëk mu hir ngaa sënë su rëk na meböpata jağ rë, gağ rëk alam pin dejağ ni nabë ngaa kwamasën nebë sën Yanes luho Yabres hir ngaa wirek lo.

Genajom Anutu Yi Gägek Ahon

¹⁰ Gağ hongëk genesepa sa wirek, om gerağ gägek sën sa nanër vu mehönön lo ni vorot, geğerağ ngaa pin sën sa ne-

hevong lo ni ving. Gerak huk sën sa bë gevong banon jak lo ni, gegerak ni bë sayog neya timu vu Anutu yönon. Gerak ni bë sa su ahëg sengen nerak pevis rë, gak sahëg neving alam pin besa nekerë maggin los kwağ vesa. ¹¹ Gerak ngaa nipaya sën alam dedeginengin rak sa lo, los vanë sën tøk vu sa ggëp Antiok los Ikonium geLustra lo ni. Yönon, gerak ngaa maggin pin sën sa nekerë lo ni bë netøk vu sa, rëk mu Mehöböp nevo sa vër in ngaa pin saga. ¹² Yönon, gerak ni bë alam pin sën denesepa lok Kerisi Yesu bedenevongin bë degevonong noh vu yi gägek lo, og rëk denatøk vu vanë. ¹³ Rëk mu alam nij paya los alam gägek kuungsën saga rëk detetuhin alam vahi. Log yö rëk detetuhin sir geving, lob mëm rëk nij paya jak na verøk yi rot.

¹⁴ Rëk mu hong, og gesepa dok gägek sën detahu hong lok begerak ni vorot bë gägek anon lo. Om kwam bo alam sën denetahu hong lo, ¹⁵ log kwam bo nah Anutu-yi-қаpiya vabuung, sën wirek ngo genahën hurmahen gegerak ni rot beberup gwëbeng agi. Қаpiya sënë yoh vu bë bo kwa vu hong megejak sënë ni nabë: Bë ayom na timu vu Kerisi Yesu og mëm rëk geko hong nah vu Anutu begemedo nivesa geving yi. ¹⁶ Gägek pin sën neggëp lok Anutu-yi-қаpiya lo, og Anutu yö nër vu yi alam bedekvu yam rangah beyoh vu bë dok vu hil. Gägek sagi nevo kwa vu hil, genetato hil ngaa nipaya rangah vu hil, log neggërin hil yah benetato aggata niröp vu hil, ¹⁷ in bë hil sën Anutu-yi-alam hil lo anoh vu rot bemedo in hil gevong huk nivesa vesa pin niröp.

Getatekin Anutu Yi Gägek Anon Niröp

4 Kerisi Yesu rëk gengo alam-malajvesa los alam-diiksën hir gägek, om sa nanër niwëëk vu hong gëp Anutu mala, gegëp Kerisi Yesu sën rëk duk nom dob menatu ala lo mala nabë: ² Genanër

yi gägek rangah! Nabë alam degebë nengaj vu, ma nij dëlin, og ggovek gehongëk pasang genanër jak buk pin, in gwelu ayoj medegërin sir. Genanër hir ngaa nipaya rangah vu sir. Gegwejiin sir nabë desepa dok aggata nivesa. Su nim tebö jak, gak genajom hong ahon megetahu sir nivesa. ³ In nahub rë og mak su rëk degebë nengaj vu gägek anon rë. Gak rëk ahëj geving gägek mewis mewis begetup deserög in nabë degebë nengaj vu tatovaha agga ti ti lo in degevonong bahëj nivesa. ⁴ Lob rëk degemir nengaj vu gägek anon, gedegërin sir nah vu keriiing los gägek kuungsën. ⁵ Rëk mu hong, og gwegin hong nivesa begesepa dok ngaa niröp mu. Gebare niwëëk megweko vanë. Gegemedo megenanër Bengö Nivesa rangah nabë sinarë lo, lob gesemu hong huk pin megwero, gesu nim tebö in.

Paulus Vongin Semu Yi Huk Begovek Na

⁶ In sa, og yik vong bë sa nig kök keseh nebë sën denekeseh wain tu seriveng vu Anutu lo. Yönon, sa buk ggovek ya bedus rak bë sa nadiik. ⁷ Sa nasis begö nivesa rak buk, lob ggovek ya. Gesa nig wëëk mesa neserög rot, om sëk sewah na. ⁸ Lob sa madub nivesa sën tato nabë sa mehö yohvu lo neggëp, om Mehöböp rëk bo vu sa dok buk sën hil bare mala lo in yik rëk gengo mehönon hir gägek meseggi niröp. Su rëk gevong vu sengo timu rë, gak rëk gevong vu alam pin sën kwaj nevo bedenevongin bë duk nom lo.

Gägek Hus

⁹ Nabë geyoh vu bë genam vu sa, og su genaköpek, gak genam pevis. ¹⁰ In Demas ahë neving ngaa-dob-yi bevuu sa ya geya Tesalonika, log Kreskens ya distrik Galata, geTitus ya distrik Dalmatia. ¹¹ Gak yik Lukas yö timu nahën nedo

ving sa. Om gweko Markus sepa bemelu nam, in mehö nivesa beyoh vu bë dok vu sa balu gevonö huk dok ti. ¹²Gak Tukikus, og sa hevong ya Epesus. ¹³Bë genam, og gweko tob-ayöong-yi sën sa hebë meneggëp Karpus ben vu Troas lo, los kapiya sën neggëp ving lo, megenam. Gesu kwam birek in sipsip navi sën hil nekevu gägek rak lo, gak gweko nam geving. ¹⁴Gak Aleksander sën mehö nesemu dëg lu ngaa rak kopa lo, og mëm nevong paya vu sa rot, om Anutu rëk bo dok nah nyëvewen vu yi noh vu ngaa sën nevong lo. ¹⁵Om ngo gwegin hong nivesa vu yi geving, in nesis begö rak he gägek benemehoo he rot.

¹⁶Log sën sa nare gägek nyëdahis lo, og mehöti su nare ving sa menelok vu sa rë. Gak alam pin deveya in sa, rëk yik ggovek gesa najom rak vu Anutu bë su bo dok nah vu sir. ¹⁷Rëk mu Mehöböp

nedo ving sa bevo niwëek vu sa in bë mëm Bengö Nivesa berup niröp gëp savig begëp rangah vu alam dahis medegenö, lob Anutu vo sa vër in reggu bemën saga avi. ¹⁸Lob Mehöböp rëk geko sa vër in ngaa nipaya pin sën nabë degevonö vu sa lo, gegek sa na yi nyëg nivesa vu yagek. Om hil gako arë jak na vavunë degwata los degwata. Yönon.

¹⁹Log genanër sayeg vu Priska luho regga Akwila losho Onesiporus yi alam nabë sa kwaö nevo sir. ²⁰Erastus nedo Korint, log Tropimus og nirak, lob sa hebë meneggëp Miletus. ²¹Nabë genam, og genam pevis dok buk nivesa sën ayöong yö nahën agi. Ebulus luho Pudens geLinus luho Klaudia belosho hil arid lo pin denër bë kwaj nevo hong. ²²Mehöböp medo dok ayom, log Anutu gevonö semusën vu ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Titus

1 Sa Paulus, Anutu yi hur sa, geYesu Kerisi yi sinarë sa, in bë sa ãevonã balam sën Anutu ggooin sir raã lo ayoj na timu vu yi medejaã ãaãek anon sën netateãin aggata niröp vu hil in hil sepa doã lo ni. ²Tato sa in bë sa nanër medejaã ni nabë deyoh vu bë demedo malaj-tumsën degwata los degwata, noh vu sën Anutu nër yö wirek lo, gaã su nekuung raã rë. ³Log Anutu sën neão hil yah vu yi lo nër ãaãek sagi yam ranãah niröp loã buk sën yö kwa vo beggooin raã lo. Lob vo huk sënë loã sa nemaã bë sa nanër ranãah vu mehönön.

⁴Lob sa ãevu kapiya sënë yök vu hong Titus in aluu hoho nehevong ving ãaãek sënë, om sën getu sa naluã yönon raã saga. Hil Amad Anutu luho Yesu Kerisi sën neão hil yom vu yi lo degevong semusemu nyëmasën nöã vu hong los degevong bayom gãp revuh.

Ãaãek Raã Alam Ggev Sën Denegin Kerisi-yi-alam Lo

⁵Sa hevuu hong meãenedo Krete in bë gesemu huk vahi sën nahën gesu niröp neraã rë lo, begwetung ggev jaã alam la noh vu begganã-bu pin saga in degeãin Kerisi-yi-alam. Noh vu sën senër tato vu hong wirek lo bë: ⁶Nabë alam denelë mehöti bë su nevong nãaa nipaya rë, geyik venë timu. Genabë nalu lo denevong ving Kerisi ving, log ãaãek su neggëp vu sir bë ahëj neving nãaa nipaya jeggín jeggín genengaj dahis rë, og mëm gwetung alam nabë saga denatu ggev. ⁷In mehö sën netu ggev lo, og tu Anutu yi hur in geãin yi alam los yi huk. Om sepa doã aggata niröp mu, in lob alam su denatök vu nãaa nipaya gegëp vu yi. Gesu geão yi jaã jaã, gesu ahë sengën jaã pevis, gesu nanum mekeyevin, gesu

ngis alam jeggín jeggín, gesu gãp natu-min monë lu nãaa nabë gekol nãahiseãë. ⁸Gaã mëm gevong nivesa vu alam sën deneyam vu begganã-bu ngwë lo; gahë geving aggata nivesa pin besepa doã kwa nivesa mu, in bë medo niröp rot megevong noh vu Anutu kwa. Najom yi ahon, ⁹genajom ãaãek anon sën dene-tahu yi loã lo ahon geving. Og mëm yi yö yoh vu bë tateãin vu mehönön meãadu sir jaã ãaãek niröp pin, geyoh vu bë nanër ãaãek los kwa, benanër alam sën bë dedahun ãaãek anon na lo hir ãaãek tato nabë su niröp rë.

Alam Kuungsën Nãahiseãë Denedo Krete

¹⁰Yönon, alam nãahiseãë rot vu saga su denesepa loã ãaãek niröp rë, gaã yö medo denenër ãaãek meris meris gedenevongín bë degekuungin alam. Lob alam sën derah* navij bedetu alam Yuda lo, denevong nebë sagi pangсэн rot. ¹¹Om gwevong balam nabë sagi avij gemir, in denetahu mehönön loã ãaãek sën su yoh vu rë lo gedeneão monë raã. Lob denekepë alam nãahi raã hir ãaãek sagi beneggërin sir yah vu sir. ¹²In alam Krete ti sën denër yi bë hir mehö-nenër-ãaãek-ranãahsën ti yi lo, nër sir wirek bë, “Alam Krete sagi, og sir alam ãaãek kuungsën ata, gesir nebë reggu bemën nipaya, log denevong ahëjta gedene-gëp sehëb.” ¹³Ãaãek sagi og yönon rot. Om ãenanër niwëëk vu sir in dejaã hir nãaa nipaya ni borot bedegërin sir, lob mëm degevong geving ãaãek anon niwëëk. ¹⁴Gaã su degevong geving alam Yuda hir ãeriing meris aggagga los alam sën deneruu demij vu ãaãek anon lo hir horek aggagga. ¹⁵Nabë mehöti ayo niröp bekwa bo nãaa ti nabë nivesa, og nãaa saga nivesa vu yi. Rëã mu alam ayoj ningöhek sën su denevong ving Anutu rë lo, og denelë nãaa pin nebë su nivesa rë, gaã kwaj nipaya los ayoj

ningöhek raḱ. ¹⁶In avij nenër bē derak Anutu ni, rēḱ mu ngāa sēn denevonḡ lo netato bē deruu demij vu yi. Sir alam nij paya gedenekeyēh yi ḡaḡek, log su deyoh vu bē degevonḡ ngāa nivesa ti rē.

ḡaḡek Raḱ Alam Atov

2 Gaḱ hong, og ḡenanēr Anutu yi ḡaḡek meḡetateḱin niröp vu sir meḡenanēr nabē: ²Alam böp og su denanum medekeyevin. Gaḱ demedo re-vuh mekwaj bo ngāa niröp, gayoj na timu vu Kerisi niwēēk bahēj geving mehōnon, log debare niwēēk in ngāa maggin pin.

³Log avēh böp degevonḡ nabē saga geving. Desepa doḱ aggata sēn yoh vu lo, gesu denanēr ḡaḡek nah nenga jaḱ mehō ngwē, gesu denanum bēl niwēēk pangsēn begēp denatumin. Gaḱ denatu tatovaha avēh medetahu aggata niröp vu alam vahi. ⁴Detateḱin vu avēh avō nabē dejaḱ reggaj log ahēj geving reg-gaj los naluj lo, bekwaj bo ngāa niröp gedegeḡin sir nivesa in ngāa nipaya. ⁵Degeḡin hir huk nivesa log degeḡin reggaj los naluj lo nivesa, gededoḱ vu alam vahi geving, log degurek reggaj hir ḡaḡek babu. Degevonḡ ngāa pin sēnē in alam su denanēr pelē jaḱ Anutu yi ḡaḡek.

ḡaḡek Raḱ Maḡēm Lo

⁶Log ḡetato aggata niröp vu maḡēm lo geving nabē saga, nabē degeḡin sir nivesa. ⁷Lob ngāa pin sēn ḡenevonḡ lo, og gwevonḡ in degelē medejaḱ ni nabē degevonḡ nabē sēnē og mēm nivesa. Log nabē ḡetahu alam doḱ ḡaḡek, og su ḡesarömin ḡaḡek nipaya geving. Gaḱ kwam bo ḡaḡek nivesa jaḱ buk pin beḡenanēr. ⁸In nabē ḡenanēr ḡaḡek niröp mu nabē saga, og mēm alam sēn denelē hil paya lo su rēḱ denatōḱ jaḱ nipaya ti gegēp vu hil rē, lob nij namum.

ḡaḡek Raḱ Hur Sēn Denevonḡ Huk Vu Alaj

⁹Log ḡenanēr vu hur sēn alam denebaḡo sir bedenetu hir ngāa meris lo nabē degurek alaj babuj in ngāa pin. Degevonḡ huk nivesa in alaj kwaj vesa in sir, gaḱ su denanēr ḡaḡek nipaya nah vu alaj. ¹⁰Log su degodeḱ alaj hir ngāa mahen teka, gaḱ desepa doḱ aggata niröp mu noh vu buk pin. Loḱ mēm huk pin sēn degevonḡ lo ḡēp nivesa, in lob nabē hil nanēr ḡaḡek jaḱ Anutu sēn neḱo hil yah vu yi lo, og alam degelē nivesa.

Hil ḡeḡin Hil Nivesa Bemedo ḡeḡin Kerisi Yi Buk

¹¹Anutu vong yi semusemu vu hil nyē-masēn beneggēp rangah rot bē alam pin deyoh vu bē denom vu yi bedemedo nivesa geving yi. ¹²Anutu yi semusemu sagi sēn netateḱin vu hil bē hil ḡevuu ngāa pin sēn nevonḡ behil su nesepa loḱ Anutu niröp rē lo na; los hil ḡevuu ngāa nevu nevu dob yi pin sēn hil kwad neya vu lo na. Gehil ḡeḡin hil nivesa los tetuu aggata niröp mesepa doḱ Anutu yi ngāa noh vu buk pin sēn hil nahēn nado agi. ¹³Gehil medo mabo kwad in Anutu yi semusemu nabē rēḱ anon jaḱ. In Kerisi Yesu diiḱ in bē ḡeḱo hil nom. Om hil medo ḡeḡin buk sēn luho Anutu böp denatōḱ nom rangah los arēj bö-pata gelos hir vunēḱ vunēḱ yaḡek-yi lo. ¹⁴Yōnon, Kerisi diiḱ loḱ yah hil bed in bē baḡo hil nom los bo hil vēr in ngāa nipaya pin, gejevu hil ayod mesemu. Be-mēm hil natu yō yi alam, gehil malad sepa ngāa nivesa mu beḡevonḡ. ¹⁵Om ḡenanēr ḡaḡek sagi vu mehōnon noh vu buk. ḡegwee vu sir nabē desepa doḱ ḡaḡek sēnē, ḡeḡenanēr hir ngāa nipaya rangah vu sir. Gelōḱ yah Anutu ben, om ḡenanēr ḡaḡek vu sir, gemehōti su nanēr nabē hong mehō meris mekeyēh hong.

Hil Bare Nidwëäk Megevongŋ Ngaa Nivesa

3 Ġebër mehönön kwaj noh vu buk nabë degurek gavman los alam pin sën denevongŋ huk gavman lo babuj, gedegetungŋ malaj in huk nivesa pin be-degevongŋ. ² Su denanër ġaġek nipaya ġaġ mehö ngwë, gesu degevongŋ begö. Ġaġ demedo los mamer, gedegevongŋ ngaa los malaj yes ġaġ alam pin malaj. ³ In ġer-aġ ni bë wïrek og hil kwad ma ving. Lob hil neġeyëh ġaġek. Lob Satan neku-ung in hil, behil nesepa loġ ngaa nevu nevu los ngaa sën nesemu los nereyiiv hil navid lo mu. Hil nehevongŋ ngaa ni-paya bayod nesis yi. Alam vahi denelë hil bë hil alam nid paya, gehil nehalë sir loġ yah bë nij paya. ⁴ Rëġ mu Anutu sën neġo hil yom vu yi lo, vongŋ Yesu yam in bë tateġin rangah nabë nelë mehönön nivesa bekwa pesivin sir. ⁵ Su neġo hil yom degwa raġ huk yohvu sën hil nehevongŋ lo rë, in huk yohvu su neggëp vu hil rë. Ġaġ neġo hil yom raġ sën yö kwa pesivin hil lo. Lob ripek hil ngaa nipaya ya, gevongŋ behil atu mewis raġ. Lob Anon Vabuung semu hil behil nid vesa raġ yah. ⁶ Yönon, Yesu Kerisi sën neġo hil yom vu Anutu lo tateġin ag-gata in Anutu gevongŋ Anon Vabuung ġaġ nam hil rot. ⁷ Vongŋ nebë sënë in bë nanër hil nabë hil alam yohvu ġaġ yi semusën nyëmasën, getato hil nabë hil rëġ medo malad-tumsën degwata geving yi. Om sën hil navo kwad in ġaġek sënë bë anon ġaġ. ⁸ Ġaġek sagi og yönon rot.

Lob sa nehevongŋin bë ġenanër ġaġek sënë niwëäk, in alam sën ayoġ neya timu

vu Anutu lo og mëm rëġ malaj sepa huk nivesa vesa medegevongŋ. In ngaa nebë sënë og nivesa beneloġ vu alam. ⁹ Rëġ mu tepëġ kwamasën aggagga sën deg-waj ma lo, los sën denetateġin degwaj lo, geġaġek ahë sengënsën, gesën dene-mehoo sir in horek lo, og ġebeya in ngaa nabë saga. In ngaa sënë og su rëġ doġ vu hil rë, ġaġ anon ma. ¹⁰ Log mehöti sën gevongŋin nabë basuh Kerisi-yi-alam lo, og gwero yi ġaġek noh vu beron ti ma luu. Rëġ nabë su genġo ayem rë, og ggovek, genim dël ġaġ yi. ¹¹ In ġer-aġ ni bë mehö nebë sagi og vuu aggata niröp ya, om rëġ geġo nyëvewen doġ nah yi ngaa nipaya sagi.

Ġaġek Hus

¹² Sëġ ġevongŋ Artemas ma Tukikus nöġ berup vu hongŋ, lob mëm rëġ ġe-nam pevis vu sa vu Nikopolis. In sa kwagŋ nevo bë sëġ medo saga bebuk-ayööng-yi govek na rë. ¹³ Ġedoġ vu mehö-horek-yi Senas luho Apolos megwero luho hir ag-gata in luho su deġaġ vu in ngaa la ġëp aggata.

¹⁴ Log hil alam pin yö detahu sir doġ huk nivesa geving in demedo nivesa, be-dedoġ vu alam sën deneraġ vu in ngaa lo geving. Ġaġ su degëp sehëb behej huk anon nama. ¹⁵ Alam pin sën denedo ving sa agi kwaj nevo hongŋ medenenër. Log ġenanër vu Kerisi-yi-alam sën ahëġ nev-ing he lo geving, nabë he kwamin nevo sir. Anutu yi semusën nyëmasën nöġ ġëp geving ham.

Kapiya Sën Paulus Kevu Vu Pilemon

1 Sa Paulus, sa nado karabus rak sën sa nanër Kerisi Yesu yi gägek rangah. Alu hil arid Timoti kevu kapiya sënë yök vu hong Pilemon sën alu ahëmin neving hong balöö nehevong Anutu yi huk lox ti lo. ² Alu kevu kapiya sënë vu melu he avëhnömin Apiya, gevu Arkipus sën tu Anutu yi mehö-begö-yi ving hil lo. Log alu kevu vu Yesu-yi-alam sën yam denesupin sir lox hong beggang lo pin ving. ³ Hil Amad Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi degevong hir semusemu nyëmasën nökö vu ham beham ayomin gëp revuh.

Pilemon Ahë Neving Mehöböp

⁴ Sa kwağ nevo hong mesa najom rak in hong vu sa Anutu yoh vu buk pin nebë sahëğ nivesa vu yi in hong. ⁵ In sa nehangö galam denenër bë ahëm neving Mehöböp Yesu, bayom neya timu vu yi rot, log ahëm neving Anutu-yi-alam pin ving. ⁶ Log sa najom rak bë hil medo jevuh ti, in hil nehevong ving ggëp ti. Lob sënë rëk gevong beğejak ngaa nivesa vesa pin sën tu hil ngaa in Kerisi-yi-alam hil lo ni. ⁷ Arig-e, yönon! Ahëm neving Anutu-yi-alam meğenelox vu sir lob ayoj sepëp rak. Gesaga vo niwëëk vu sa ving besa kwağ vesa rot.

Pilemon Gëko Onesimus Nom Nabë Ari

⁸ Log sa bë ketağ ngaa ti vu hong. Kerisi yi mehö sa, om seyoh vu bë nanër los niwëëk vu hong nabë gwevong nabë sënë. ⁹ Rëk mu su rëk nabë saga rë, gağ sëk nahub ketağ vu hong in alu ahëd neving hil. Yönon, sa Paulus sën sa neketag vu hong lo! Sa atov rak, gesa nado lox karabus rak sën sa nanër Yesu Kerisi yi gägek rangah lo. ¹⁰ Sa ketağ

vu hong nabë: Gwelë sa naluğ Onesimus nivesa. In sën sa nado karabus lo, lob seherin yi yom vu Kerisi benebë sën tu sa naluğ. ¹¹ Wirekeğ su nevong huk nivesa menelox vu hong rë, gağ gwëbeng sënë og rëk gevong huk nivesa bedox vu hong gesa geving.

¹² Lob sa nehevong yi yök vu hong ggök yahin, rëk mu sagi vong bë sa vepul sa naviğ len ti vër behevong yök vu hong. ¹³ Yönon, sa nado lox karabus rak sën sa nanër Bengö Nivesa rangah, lob sa nehevongin bë ğulin yi bemedo geving sa in dok nah böm bemedo geğin sa nivesa. ¹⁴ Rëk ma gesa su rëk gevong jeggin rë, in su genedo in bë ğengoğekin rë. Gağ mëm nabë ngo ğemedo bekwam bo nabë gwevong nivesa vu sa, og mëm. ¹⁵ Onesimus tah yi vër in hong dus teka, om mağ ngaa saga verup in bë mëm rëk gweko yi nah gökin bemedo degwata geving hong. ¹⁶ Om gweko yi nökö vu hong, rëk mu su gwelë yi nabë hur sën tu ngaa meris mu. Gağ sagağ maya gegwëbeng og tu arim ti, om ahëm geving yi. Yönon, sahëğ ving yi rot, rëk mu mëm mağ ahëm geving yi kesuu sa, in ngo hong hur rëk mëm tu arim ving. ¹⁷ Genelë sa nebë alu nehebë lox ti in Yesu yi huk, om gwelë Onesimus nabë sa, megweko yi nökö vu hong.

¹⁸ Lob nabë vong ngaa ti paya vu hong, ma su vo lox hong ngaa ti wirek rë, og ggovek, getum gwebë sarëğ dok nah in sebo dok. ¹⁹ Sengo kevu gägek sënë rak nemağ niröp bë, sa Paulus sengo rëk bo dok nah ngaa sënë nyëvewen vu hong. (Log sa su rëk nanër vu hong nabë sa nyëvewen ti neggëp vu hong in sën sa hağ hong yom vu Anutu wirek lo rë.)

²⁰ Arig-e! Mehöböp yi mehö hong, om sa bë gwevong ngaa nivesa vu sa. Nabë gweko Onesimus nökö vu hong los ahëm nivesa vu yi, og saga rëk gevong besa kwağ vesa jağ gesa gevong Kerisi yi huk los ayoğ sepëp. ²¹ Log serax ni besa kwağ

nevo bë rëk gwevong noh vu gagek sën sa kevü agi. Yönon, seraḱ ni ggovek ya bë rëk gwevong pangśën rot mekesuu ngaa sën senër vu hong gwëbeng agi.

²²Log sa gagek ngwë nahën nebë: Gwero sa nyëḡ ayo ti begëp borot, in sa kwaḡ nevo bë Anutu rëk genḡo ham jomraksën, lob rëk bo sa vër besenök vu ham.

Gagek Ahë-nivesa-yi

²³Log Epapras sënë nedo karabus ving sa rak sën nenër Kerisi Yesu yi gagek

rangah lo. Kwa nevo hong ving benër bë ahë nivesa in hong. ²⁴Log sir sën he nehevong Anutu yi huk loḱ ti lo, Markus, gAristarkus, geDemas, geLukas lo, kwaj nevo hong ving bedenener. ²⁵Hil Mehöböp Yesu Kerisi yi semusemu medo geving ham pin anomin.

Kapiya Sën Ya Vu Alam Hibru

Anutu Nalu Ƴo Gagek Yam Vu Hil

1 Wirek Anutu vonḡ gagek vu hil kenud lo verup alam-denenër-gagek-rangahsën lo avij beron ngahisekë, gerak aggata ngahisekë. ²Rëk vu buk sënë sën Buk-tamusën vonḡin berup lo, om Anutu nenër gagek vu hil verup Nalu avi. Anutu ggooin yi raḡ ggovek ya bë doḡ nah ben beḡo ngaa pin nату yi ngaa, lob semu ngaa pin los dahis raḡ Nalu nema ving. ³Nalu og yik Anutu yi niwëek los nikapiik yi, beyik luho Anutu neggëp ti. Lob yi gagek los niwëek nevonḡ bengaa pin sënë nedo niwëek. Revu hil mehönon hil ngaa nipaya ya raḡ yö nikök, loḡ mëm yah nedo Mehö-los-bengö Anutu nema vesa vu vavunë.

Anutu Nalu Kesuu Angër Pin

⁴Lob tu ala bekesuu angër pin, in Ama nër bë arë böpata rot kesuu angër pin arëj. ⁵In Anutu su nër vu angër ti wirek bë:

“Sa naluḡ hong.

Sa haḡo hong gwëbeng” rë.

Log su nër raḡ angër ti wirek bë:

“Sëḡ nату Ama,

gerëḡ nату sa Naluḡ” rë.

⁶Gaḡ mëm loḡ buk sën vonḡ Nalu Aḡuu luḡ yam dob lo, og mëm nër bë:

“Anutu yi angër pin denadudeḡ vu yi.”

⁷Log nër raḡ angër lo bë:

“Vonḡ beyi angër lo deneseröḡ pevis nebë sang.

Gevonḡ yi hur lo bedenekevoh ngaa nebë sën nengwah daggen lo.”

⁸Rëḡ mëm nër raḡ Nalu bë:

“O Anutu, ḡetu mehö-los-bengö meḡenedo degwata los degwata.

Gegenesepa loḡ ngaa yohvu mu meḡeneḡin hong alam niröp.

⁹Ahëm neving ngaa niröp pangsën,

genim nelëlin keyëhsën gagek.

Om Anutu sën tu hong Anutu niröp lo ggooin hong raḡ kesuu hong alam vahi pin,

lob rikin wël* kwa-vesasën-yi raḡ hong.”

¹⁰Log nër raḡ yi ggökin bë:

“Mehöböp, ngo ḡetunḡ dob sënë nyëdahis,

lob nedo niwëek rot.

Geyagek pum raḡ nim wëek ving.

¹¹Yaḡek los dob sënë rëḡ mala nama,

gaḡ hongëḡ ngo ḡenedo degwata.

Kë, log yaḡek los dob rëḡ muḡeng jaḡ nabë tob siis.

¹²Lob rëḡ ḡepesu nabë sën mehönon denepesu tob lo,

gerëḡ gwetunḡ mewis nabë sën mehönon deneröp röprüp mewis lo.

Gaḡ hong, og ngo ḡenedo nebë saga in ḡemedo,

log hong buk su rëḡ govek na rë.”

¹³Log Anutu su nër raḡ angër ti wirek bë:

“Ḡenam ḡemedo sa nemaḡ vesa,

gesëḡ ḡevonḡ beḡebaḡë alam sën denesis beḡö vu hong lo

doḡ na vaham ḡebinë” re.

¹⁴In angër og yik sir nebë nḡaahur bedetu Anutu yi hur, bAnutu nevonḡ sir ya in bë dedoḡ vu alam sën ḡeḡo sir nom lo.

Sën Anutu Geḡo Hil Nah Agi Og Ngaa Böpata Rot

2 Nebë sënë, om hil najom gagek sën hil nehanḡo ggovek lo ahon mesepa doḡ. In rëḡ hil nid yes yes, lob hil ḡevuu na. ²Wirek Anutu nër gagek la verup angër lo avij, lob gagek sënë nare niwëek. Alam pin sën denesevök medenekeyëḡ gagek agi, og denetök vu nyëvewen niröp loḡ yah hir ngaa nipaya sën denevonḡ lo. ³Om nabë hil ḡeruu demid vu ngaa böpata sën Anutu vonḡ in bë ḡeḡo hil nom vu yi lo, og hil rëḡ beya manoh nenga in ngaa nipaya nyëvewen nabë va? Rëḡ nama! In Mehöböp yö

tatekin gägek semusën sënë rangah nyë-muginsën, lob alam sën denengo ggëp avi lo denër rangah vu hil bë gägek sënë yönon rot.

⁴Log Anutu tato ving bë hir gägek sën agi og yönon. In nevo niwëëk vu sir bedenevong ngaa böp böp aggagga los ngaa niwëëk aggagga. Log nevonö Anon Vabuung yi semusemu vu sir nyëmasën yoh vu yö kwa.

Yesu Tu Alad Soğek Sën Geço Hil Nah Vu Anutu

⁵Anutu su tung angër in bë degegin dob ngwë sën hil nanër bë rëk berup vu tamusën agi rë gema. ⁶In mehöti nër gägek meneggëp loğ len ti loğ Anutu-yi-kapiya bë:

“Mehönon og mağ sir va, om sën kwam nevo sir-ë?

Gemehönon og sir va, in sën geneğın sir lo?

⁷Ngo genevong mehönon besir mahen, gangër denekesuu sir dus teka mu, loğ mëm genevong bedenetu alam-los-bengöj gelos arëj böpata kesuu angër.

⁸Gegetung ngaa pin ggevek vahaj ge-binë in degegin.”

Om nabë Anutu tung ngaa pin ggevek vahaj yönon, og su ggulin ngaa ti in sir rë. Eë, gwëbeng og yö nahën gehil su halë bë mehönon denegin ngaa pin rë. ⁹Gağ mëm hil halë Yesu bë tu mahen rağ gangër dekesuu yi dus teka loğ sën dahun yi mekerë vanë mediik lo, loğ gwëbeng og tu Mehö-los-bengö barë böpata rot. Lob yik Anutu yi semusën sënë sën vong vu hil nyëmasën lo bë: Nalu nadiik doğ nah mehönon pin bej.

¹⁰Anutu yö tung ngaa pin gedegwaj yi. Log vongin bë geço nalu lo ngahisekë denah demedo nivesa los vunek vunek yağek yi geving yi. Nebë saga, om sën vong beYesu ço vanë, lob vanë sënë vong betu hil mehö muginsën beyi timu yoh

vu bë geço hil nah. Lob ngaa sën Anutu vong agi og nivesa rot. ¹¹In mehö sën nevonö balam denetu alam nij röp lo losho alam sën yö vong bedenetu alam nij röp lo, sir pin degwaj timu. Om sën su ni nemum in sir rë, gağ nenër sir bë ari lo. ¹²Nër bë:

“O Anutu, sëğ nanër arëm rangah vu arig lo.

Gesëğ gevonö raro meğako arëm jağ doğ sa alam vuheng.”

¹³Log nër ggökin bë:

“Sëğ ayoğ na timu vu yi.”

Log nër ggökin ving bë:

“Gwelë! He los hurmahen sën Anutu vo vu sa lo nado loğ ti.”

Yesu Tu Mehönon Soğek Rağ In Bë Doğ Vu Hil

¹⁴Hurmahen pin sir mehönon neggëp ti, lob yik Yesu tu mehönon rağ ving benij neggëp ti. Vong nebë sënë in bë nadiik bebasap Satan, mehö sën nevonö bemehönon denediik lo. ¹⁵Mehönon deneggöneng in diiksën, lob ggönengsën nejom sir ahon yoh vu buk pin sën denedo dob lo, om Yesu diik in bë geço sir vër in ggönengsën sënë. ¹⁶Yönon rot, su yam in bë doğ vu angër rë, gağ yam in bë doğ vu Abraham yi mewis.

¹⁷Lob yik aggata timu neggëp, om sën sepa loğ metu mehönon rağ, lob ni los vong ngaa pin los dahis nebë ari lo. Nebë saga in bë natu alam-neço-seriveng-yusekë nivesa ti bekwa gevongin yi alam megevong Anutu yi huk niröp, in bo doğ nah mehönon hir ngaa nipaya nyëvewen gesu gëp vu sir. ¹⁸In yö neço vanë rağ seggisën aggagga pin sën netök vu yi lo, om yö yoh vu bë doğ vu alam sën seggisën netök vu sir lo geving.

Yesu Arë Böp Kesuu Moses

3 Arig vabuung lo, Anutu sën nedo yağek lo ggooın ham rağ tu yi alam. Om ham kwamin bo Yesu nivesa in hil

sinarë los hil alam-deneķo-seriveng hir yuseķë yi, lob hil nehevong ving yi benaner are rangah. ² Anutu tung yi huk senë loķ nema, lob nesepa loķ Anutu aye menevong yoh vu, nebë sën Moses nevong wirek meneģin Anutu-yi-alam Israel pin los dahis lo. ³ Rëķ Anutu kwa vo bë Yesu yoh vu bë geķo are böpata kesuu Moses are. In mehö sën nelev beggag lo are böp kesuu beggag. ⁴ In hil nehalë beggag ti nedo, og hil narak ni bë mehöti lev, log hil narak ngaa pin sën nedo-ë ni ving nebë saga bë mehöti netung, lob mehö saga og yik Anutu. ⁵ Yönon, Moses tu Anutu yi hur, lob nesepa loķ aye niröp menevong huk in yi alam. Nenër gaģek rak ngaa pin sën Anutu rëķ tato nam rangah vu hil lo. ⁶ Rëķ Kerisi og Anutu Nalu, om sepa loķ Ama aye niröp. Tu ala meneģin Anutu-yi-alam, om nabë hil ayod na timu vu yi niwëek jak buk, bekwad vesa geģegin yi, og hil atu Anutu-yi-alam ving yönon.

Alam Sën Denekeyëh Anutu Aye Lo Og Su Rëķ Desewah Rë

⁷ Om hil gango Anon Vabuung yi gaģek sën negģep loķ Anutu-yi-ķapiya lo bë:

“Pehi senë nabë ham gwengö Anutu aye,

⁸ og ham su ayomin niwëek pangsen nabë sën wirek alam Israel devong loķ buk sën deķo sir rak medekeyëh sayeg lo,

log ayoj niwëek bedeseggi sa loķ nyëģ-yumeris wirek lo.

⁹ Vu sagu og ham ķenumin lo delë ngaa pin sën sa nehevong lo

yoh vu ngebek mehödahis luu,

rëķ ma geyö deseggi sa rot.

¹⁰ Lob sahëģ sengen rak vu sir lob senër bë,

‘Ayoj nevuü ngaa niröp ya yoh vu buk pin,

gesu kwaj nevo sa aggata medenesepa loķ rë.’

¹¹ Om sën sahëģ sengen pangsen mesenër yönon venuh bë,

‘Su rëķ dedoķ nam sa nyëģ-sewahsen-yi rë,

gaķ rëķ nama veröķ yi.’”

Hil Ğegin Hil Nivesa, Gaķ Hil Su Ķeyëh Anutu Aye Nabë Alam Israel

¹² Om arig lo, ham gweģin ham nivesa. In ham ti rëķ ayo nipaya jak gesu gevong geving rë, lob geruu demi vu Anutu sën mala-tumsen degwa lo. ¹³ Om ham medo mebo horek vu ham vewen vewen jak buk mebër kwamin noh vu buk pin sën hil nado agi, in rëķ ngaa nipaya tetuhin ham ti lob ğerin ayo beniwëek jak. ¹⁴ Gaķ nabë hil ngo ayod na timu vu Kerisi niwëek bemedo rot benadiik na, og mëm hil rëķ ana medo nivesa geving yi ğep yi nyëģ. ¹⁵ Hil arak ni bë gaģek senë yö nahen negģep bë:

“Pehi senë nabë ham gwengö Anutu aye, og ham su ayomin niwëek pangsen nabë sën wirek alam Israel devong loķ buk sën deķo sir rak medekeyëh sayeg lo.”

¹⁶ Om maķ alam tena denģo Anutu aye wirek rëķ deķo sir rak medekeyëh aye? Gaķ yik alam pin sën Moses li sir vu Ejep medeyam lo! ¹⁷ Log maķ Anutu ahë sengen vu alam tena yoh vu ngebek mehödahis luu-a? Gaķ yik alam sën denevong ngaa nipaya lob denediik benij hel to negģep aggatata loķ nyëģ-yumeris lo.

¹⁸ Log maķ Anutu nër vu alam tena genër yönon venuh bë su rëķ dedoķ na yi nyëģ-sewahsen-yi rë? Gaķ yik alam Israel sën dekeyëh yi gaģek wirek lo.

¹⁹ Nebë saga om hil arak ni bë su ayoj neya timu vu yi rë, om sën su deyoh vu bë rëķ dedoķ na yi nyëģ-sewahsen-yi rë.

Anutu Yi Alam Hir Sewahsen

4 Anutu joo gaģek vorot benahen negģep bë hil adoķ na yi nyëģ-sewahsen-yi. Om hil ğegin hil nivesa in hil ti rëķ

noh paya besu rëk doḵ na rë. ²In hil hanḡo Bengö Nivesa ving nebë sën alam Israel denḡo wirek lo. Rëk Bengö Nivesa sën denḡo lo su neloḵ vu sir rë, in denḡo meris mu gesu denevonḡ ving rë. ³Gaḵ hil sën hil ayod neya timu vu yi lo, hil rëk adoḵ na yi nyëḡ-sewahsën-yi. In wirek og Anutu nër bë:

“Sahëḡ sengën paḡsën mesenër yönon venuh bë

su rëk dedoḵ na sa nyëḡ-sewahsën-yi rë, gerëḵ nama veröḵ yi.”

Rëḵ Anutu yi huk ggovek ya loḵ buk sën semu dob lo, ⁴nebë sën nër raḵ buk nemadvahi-bevidek-luu loḵ yi ḵapiya len ti meneggëp lo bë, “Anutu semu yi huk pin beggovek ya gesewah loḵ buk netu nemadvahi-bevidek-luu.” ⁵Rëḵ ḡaḡek sagi lo nër bë, “Su rëk dedoḵ na sa nyëḡ-sewahsën-yi rë, gaḵ rëk nama veröḵ yi.” ⁶ḡaḡek sënë neggëp vorot bë alam la rëk dedoḵ na yi nyëḡ-sewahsën-yi, rëḵ ma galam sën denḡo Bengö Nivesa wirek lo denekeyëḡ ḡaḡek, om su rëk dedoḵ na rë.

⁷Loḵ tum yam beyam lob Anutu ggooḡin buk ngwë raḵ ggökin benër bë ‘yḡ pehi sënë’ verup Davit avi loḵ ḡaḡek sën hil anër agi lo bë:

“Yḡ pehi sënë, nabë ham gwenḡo Anutu aye,

og ham su ayomin niwëëḵ paḡsën.”

⁸Yönon, bë Anutu kwa bo dob Yudea sën Yosua li sir meya denedo loḵ lo, benanër jaḵ nabë yḡ yi nyëḡ-sewahsën-yi saga, og su rëk nanër buk ngwë vu tamusën gökin rë, gaḵ rëk nama. ⁹Om hil araḵ ni bë nyëḡ-sewahsën-yi ti nahën neggëp vu Anutu-yi-alam, nebë sën yḡ tahu raḵ Buk-sewahsën-yi* vu hil agi.

¹⁰Gaḵ bë hil aloḵ ya Anutu yi nyëḡ-sewahsën-yi, og yḡ hil huk ggovek ya saga, gehil rëḵ sewah nabë sën wirek Anutu semu yi huk ya gesewah lo.

¹¹Om hil ḡevonḡ huk niwëëḵ rot in hil adoḵ na nyëḡ-sewahsën-yi sënë. In

hil ti rëḵ sepa doḵ alam sënë meḵeyëḡ ḡaḡek nabë sir lob bës bemala nama. ¹²Anutu yi ḡaḡek nebë ḡaa mala vesa belos niwëëḵ. Nevu rot bekesuu paëp-yu-anil sën nevu vahi vahi lo. Lob negelu mehönon ayoḡ benegwanḡ ya ayoḡ peggo rot beyoh vu bë gelov ḵenuḡ in navij gegelov seḵëḡ pedus in seḵëḡ peggo, log neseggi ḡaa sën hil kwad nevo loḵ ayod lo pin. ¹³Yönon, Anutu tunḡ ḡaa pin, om ḡaa ti su yoh vu bë bun yi in yi rë, gaḵ ḡaa pin netateḵin yi genedo ranḡah ggëp Anutu mala, om hil rëḵ tateḵin hil ḡaḡek pin ranḡah vu yi ḡeving.

Anutu Tunḡ Yesu Tu Alam-deneḵo-seriveng Alaj

¹⁴Lob hil ggev böp ti nedo. Yḡ alam-deneḵo-seriveng pin alaj, lob raḵ beya meloḵ ya yaḡek. Yḡ Yesu sën Anutu Nalu lo, om hil ḡo ayod na timu vu yi rot nabë sën hil anër vorot lo. ¹⁵In hil mehö-neḵo-seriveng sagi raḵ ḡaa pin sën neseggi hil lo ni, in ḡaa pin saga töḵ vu yi ggovek ya beseggi yi. Rëḵ su vonḡ ḡaa nipaya ti rë, om sën kwa paya in hil in raḵ ni bë hil su nid wëëḵ nebë yi rë. ¹⁶Nebë saga om hil ana dus jaḵ meḵetaḡ vu Anutu sën nesemu hil lo gehil su aḡö-neng, in hil araḵ ni bë kwa nevonḡin hil berëḵ doḵ vu hil doḵ buk sën hil su ayoh vu bë bare niwëëḵ in seggisën rë lo.

Mehö-neḵo-seriveng Yesu Yoh Vu Bë Geḵo Hil Nah

5 Mehönon sën detu alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp lo pin, og hir huk bë degero mehönon hir ḡaḡek vu Anutu. Denetunḡ ḡaa sën mehönon denevonḡ vu Anutu los kwaj vesa lo tu seriveng vu yi. Log denevesi seriveng sën mehönon denevonḡ loḵ yah hir ḡaa nipaya lo vu yi ving. ²Om sën deyoh vu bë kwaj ḡevonḡin alam sën kwaj ma lo, galam sën denevuu Anutu yi aggata ya lo. In deraḵ ni bë yḡ sir og nij wëëḵ

ma ving nebë sir, om ngaa nipaya yoh vu bë kepë sir geving. ³Nebë saga om sën denevesi seriveng in bë dahun alam hir ngaa nipaya na, gehej geving. ⁴Om mehöti su yö neko yi rak meneggooiin yi rak bë gevonğ huk sënë rë. Gağ Anutu yö neggooiin yi rak nebë sën ggooiin Aaron rak wirek lo.

⁵Lob yik Kerisi nebë saga ving. Su yö ggooiin yi rak tu mehö-neko-seriveng rë, gağ Anutu ggooiin yi rak in bë gevonğ huk sënë, lob nër vu yi bë:

“Sa naluğ hong.

Sa hağ hong gwëbeng.”

⁶Log nër loğ len ngwë bë:

“Ğetu mehö-ğeneko-seriveng degwata los degwata yoh vu Melkisedek.”

⁷Wirek Yesu tu mehönon menedo dob, og vu buk saga nejom rak meneke-tag vu Anutu. Nesu vu Mehö sën yoh vu bë geğo yi vër in diiksën lo, rot be-mala ruğ nekeseh. Dahun yi rot beg-gurek Anutu babu, lob Anutu bë nenga vu aye. ⁸Yesu og Anutu Nalu yi, rëğ neko vanë in bë vanë sënë barah yi veröğ besepa doğ Anutu aye. ⁹Om sën tu mehö yohvu yönon, log mëm ko alam pin sën denesepa loğ aye lo yah vu Anutu berëğ demedo geving yi degwata los degwata. ¹⁰Lob Anutu ggooiin yi rak be-tunğ ggev böp rak yi benër yi bë alam-neko-seriveng alaj yoh vu Melkisedek.

Hil Su Ğevonğ Ngaa Nabë Hurmahen Nikök

¹¹Melkisedek yi gağek ngahisekë neg-ğëp, lob he bë nanër vu ham, rëğ gwëbeng ham ayomin dahis rak gesu ham yoh vu bë natök jağ rë. Om sën he nehevonğ huk böp in bë tatekin gağek sënë degwa vu ham. ¹²Buk ggovek be-yoh vu bë ham nату tatovaha, rëğ ma geham nahën nerağ vu in kwa. Om mehöti mağ rëğ nöğ tahu ham gökin doğ Anutu yi gağek degwa muğinsën sën

sepëp lo rë. In ham su yoh vu bë gwa nos niwëëk rë, gağ ham yoh vu bë nanum rur mu.

¹³Lob hil arağ ni bë alam sën denenum rur mu lo, og sir hurmahen nij köğ besu deyoh vu bë dega nos niwëëk rë. Yik sa peğğirin rak gağek degwa böp böp sën netatekin bë hil nату alam yohvu lo. ¹⁴Gağ nos niwëëk og alam sën sir böp nerağ ggovek lo yö hir nos. Alam nebë sënë og medo mekwaj nevonğ huk in gağek los degwa rak buk bedeneseğgi ngaa pin niröp medenerağ ni bë nivesa genipaya.

Hil Ğevonğ Geving Bemedo Nid Wëëk

6 Nebë saga, om hil ğevuu gağek sepëp sën hil anër rak Kerisi lo na benök ğëp, gehil adok na gağek degwa böp böp nabë sën alam böp los kwaj lo. Hil su medo mekwad bo nah gağek sepëp sën hil nanër bë hil ğevuu ngaa wirek hen na gağërin hil nah vu Anutu lo.

²Log hil su medo mekwad bo nah sën hil naripek bël lo, los sën hil ne-hebë nemad jağ alam lo. Gehil su nanër gökin nabë alam-diiksën rëğ dekedo jağ nah gökin, genabë mehönon rëğ degeğo nyëvewen doğ nah hir ngaa nipaya degwata los degwata. In ngaa pin sagağ ham rak ni vorot. ³Om nabë Anutu mëm yö kwa bo, og hil rëğ adok ana gağek mewis. ⁴Alam la detök vu Anutu yi rangah ggovek ya, gederak semusemu sën Anutu vonğ yam vu yağek nyë-masën lo ni ggovek ya. BAnon Vabuung nedo loğ sir ggovek ya. ⁵Denğo Anutu yi gağek bederağ ni nivesa rot, gedelë ngaa niwëëk nebë ngaa niwëëk sën rëğ berup doğ Anutu-yi-nyëğ vu tamusën lo ggovek ya. ⁶Rëğ mu nabë dekehe sir in Anutu, og agğata ngwë su negğëp in bë depekwë sir nom gökin rë. Gağ ngaa sënë og nebë sën denesis Anutu Nalu rak yah kelepeğo* ggökin. Derekö yi rak yah ggökin balam denenër pelë rak yi.

⁷Yönon, nabë hob geto buk ngahisekë beduk na dob len ti benos ngis anon nivesa doḱ dob saga bedoḱ vu alam sën denevaroh loḱ lo, og yik hil nanër nabë Anutu vonḱ semusemu vu dob len ti saga. ⁸Rëḱ mu nabë vos los ngaa niggin aggagga mu nakip doḱ, og dob nipaya, om hil nid dëlin, gemaḱ hil nanër vu Anutu nabë tebë benengwah ga.

⁹Arig lo, gwëbeng senër ḡaḡek maggin sënë yök vu ham. Rëḱ mu he raḱ ni rot bë ham su rëḱ malamin nama nabë saga rë, gaḱ ham nesepa loḱ Anutu, om rëḱ geḱo ham nah vu yi. ¹⁰In Anutu og su mehö nipaya rë, om su rëḱ kwa birek in huk sën ham nevong lo rë. Yönon, su rëḱ kwa birek in sën ham ahëmin neving yi beneloḱ vu yi alam wirek lo rë. Geham nahën medo nevong nebë sagi ving.

¹¹Lob he ahëmin ving rot bë ham pin nimin wëëḱ megwevonḱ nabë saga, beham gwevonḱ geving niwëëḱ bemedo mebo kwamin in Anutu geḱo ham nah. Ham gwevonḱ nabë sënë rot beham nadiiḱ na los. ¹²Ham su nimin tebö jaḱ. Gaḱ ham sepa doḱ alam sën ayoj neya timu vu Kerisi niwëëḱ gesu nij tebö ner-aḱ pevis rë lo vahaj. In alam nebë sënë og rëḱ degeḱo semusën pin sën Anutu nër wirek bë rëḱ bo vu nalu lo lo.

Hil Ġevonḱ Geving Anutu Yi Ġaḡek Sën Joo Lo Niwëëḱ

¹³Anutu joo ḡaḡek vu Abraham wirek, rëḱ mehöti su böpata kesuu yi in bë nanër yönon getato nema na vavunë jaḱ arë rë. Om sën nër yönon getato nema ya vavunë raḱ yö arë. ¹⁴Nër bë, “Sëḱ ġevonḱ semusën böpata vu hong yönon rot, gesëḱ ġevonḱ behong mewis ngahisekë doḱ rot.”

¹⁵Lob Abraham yö medo nevo kwa in gesu ni tebö ner-aḱ pevis rë. Loḱ mëm lë ganon raḱ yoh vu sën Anutu nër wirek bë rëḱ bo vu yi lo. ¹⁶Nabë mehönon degevonḱin nabë deḡadu hir ḡaḡek nabë

yönon, og denenër mehöböp sën kesuu sir lo arë ving gedenetato nemaj ya vavunë. Lob mehöti sën nevong bë agi, og alam denevonḱ ving bë nenër ḡaḡek yönon lob ayej nema. ¹⁷Lob yik Anutu vonḱ nebë saga ving. Vongin bë tato vu alam sën joo ḡaḡek vorot vu sir bë rëḱ semu sir lo nabë su yoh vu bë rëḱ geḱo yi ḡaḡek sënë seggi rë. Om yö nër arë getato nema ya vavunë. ¹⁸In Anutu su rëḱ pekwë arë los yi ḡaḡek rë, gaḱ yö rëḱ ġëp degwata los degwata. Om nër luho loḱ ti in bë tato nabë su netetuhin rë. Om sënë rëḱ bo niwëëḱ doḱ hil sën hil veya bayam vu Anutu in bë ġëgin hil lo ayod. Lob hil medo mekwad bo ngaa sën Anutu nër vu hil bë rëḱ bo vu hil lo. ¹⁹Om hil kwad bo Anutu yi ḡaḡek semusën saga rot, in najom hil ayod ahon bengoo doḱ niwëëḱ nabë sën yaḡ nesoo loḱ anka besu neggee rë lo. In vonḱ bë anka sënë nedo loḱ tob ading sën nare loḱ dub-vabuung-böp ayo beneruu hil lo demi, betato bë hil ayoh vu bë adoḱ na nyëḡ vabuung soḡek. ²⁰Lob Yesu loḱ yah hil bed bemuḡin meloḱ ya nyëḡ vabuung soḡek saga betu alam-deneḱo-seriveng pin hir yuseḱë nebë Melkisedek menedo degwata los degwata.

7 In Melkisedek sënëḱ alam Salem hir Mehö-los-bengö yi, gAnutu vavunë yi mehö-neḱo-seriveng. Wirek Abraham ya beḡö besis alam-los-bengöj geyah to begganḱ, loḱ Melkisedek töḱ vu yi loḱ aggata lob jom raḱ vu Anutu bë semu Abraham. ²Lob Abraham vasuh kupeḱ pin ya yu nemadluho bevo yu ti vu Melkisedek. Hil pekwë arë Melkisedek sënë doḱ ayed nabë ‘mehö-yohvu-los-bengö’ ga, ‘alam Salem hir mehö-los-bengö’ ving. Sënë degwa nebë ‘mehö-ayo-revuhsën-los-bengö’. ³Ama lu ata arëj su negḡëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya sënë rë, gedegwa ma ving. Su nër buk sën ata ḱo yi to lo tato rë, gesu nër buk sën diiḱ lo rë, gaḱ yik nebë Anutu Nalu in

tu mehö-neko-seriveng bevong bë nedo degwata los degwata. ⁴Om ham kwamin bo nabë: Melkisedek sënë og maḵ yi bö-pata rot, in hil dobahë Abraham vasuh kupek lu ngaa nivesa vesa sën ya begö meko lo ya yu nemadluho, bevo yu ti sën netu nemadluho lo vu Melkisedek.

⁵Log alam Israel denevasuh hir ngaa pin ya yu nemadluho nebë saga, lob horek neggëp bë Levi* yi mewis lo, sën detu alam-deneḵo-seriveng lo, og deyoh vu bë dejuh yu ti in degetung seriveng jaḵ teka gela natu hir nos. Alam Israel og yiḵ sir degwa ti in depum raḵ Abraham timu, lob sën deneḵo seriveng vu sir agi, og sënëḵ su denevong paya rë. ⁶Rëḵ mu Melkisedek, og su yi degwa vu sir rë, rëḵ neḵo Abraham yi ngaa sën netu nemadluho lo. Lob Melkisedek sënë jom raḵ in mehö sën Anutu joo gaḡek vorot meneggëp vu yi bë rëḵ semu yi lo. ⁷Lob hil arak ni bë mehö sën nesemu gaḡek vu Anutu in mehö ngwë lo, og kesuu mehö ngwë saga.

⁸Lob alam* Levi* sën deneḵo ngaa sën netu nemadluho vu hir alam lo, og yiḵ sir mehönön sën rëḵ denadiiḵ. Gaḵ Melkisedek, og ḵo ngaa sën netu nemadluho lo ving, rëḵ gaḡek su neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë diiḵ rë, om sënë vong bë nedo mala-tumsën. ⁹Nebë saga, om hil ayoh vu bë nanër nabë: Levi* yi mehö sën neruh ngaa sën netu yu nemadluho lo, rëḵ mu yi og vo yö yi ngaa sën netu yu nemadluho lo vu Melkisedek ving. In Melkisedek ḵo Abraham yi ngaa sën netu yu nemadluho lo ¹⁰loḵ buk sën Melkisedek töḵ vu Abraham loḵ aggata. Lob loḵ buk saga og Levi* nahën loḵ nare tava navi.

Alam Deneḵo Seriveng Mewis Deloḵ Yah Muḡeng Bej

¹¹In Anutu tung Levi* yi mewis detu alam-deneḵo-seriveng bedenener Horek vu hil medenero. Nebë saga,

om nabë hir huk sën agi yoh vu bë gevong behil natu alam yohvu, og yiḵ ggovek. Rëḵ ma gesu yoh vu rë, om sën Anutu vong bemehö-neko-seriveng mewis ngwë verup tamusën. Rëḵ mehö sënë og su yoh vu Levi* yi mewis Aaron rë, gaḵ yoh vu Melkisedek. ¹²Kë, mehö-neko-seriveng mewis ti yööhu verup loḵ yah muḡeng lo bej, om saga nër bë Horek mewis yööhu doḵ nah horek muḡeng lo bej geving. ¹³Lob Mehö sën Anutu nër gaḡek raḵ yi agi, og yi yö vu degwa ngwë, gaḵ yi alam og sir ti su tu mehö-neko-seriveng wirek rë gema. ¹⁴In hil arak ni bë hil Mehöböp verup loḵ Yuda yi mewis, rëḵ Moses su nër bë alam Yuda denatu alam-deneḵo-seriveng rë.

Yesu Og Yi Mehö-neko-seriveng Degwata Nebë Melkisedek

¹⁵Log hil mehö-neko-seriveng ngwë verup, beluho Melkisedek neggëp ti. Lob sënë mëm tateḵin mehö-neko-seriveng mewis yööhu sënë degwa vu hil beneggëp rangah rot. ¹⁶In mehö sënë su tu mehö-neko-seriveng loḵ Levi* yi mewis yoh vu horek sën deneggooin Levi* yi mewis mu raḵ medenetu alam-deneḵo-seriveng lo rë. Rëḵ niwëëḵ neggëp vu yi berëḵ medo mala-tumsën degwata los degwata, om sën sënë vong betu mehö-neko-seriveng. ¹⁷In Anutu nër raḵ yi bë: “Ḡenatu mehö-gweko-seriveng degwata los degwata noh vu Melkisedek.”

¹⁸Lob Anutu vo Horek wirek hen vër raḵ gaḡek saga. In Horek sën nër bë alam* Levi* mu denatu alam-deneḵo-seriveng lo, og niwëëḵ ma besu yoh vu bë doḵ vu hil rë. ¹⁹In Horek su yoh vu bë gevong bemehöti natu mehö yohvu rë. Om sën Anutu tateḵin aggata ngwë benivesa rot kesuu Horek. Lob hil ayoh vu bë rëḵ anoh aggata sënë bana dus jaḵ vu Anutu.

²⁰ Lob Anutu su ggooiin Yesu sënë raḡ tu mehō-neḡo-seriveng meris mu rē, gaḡ tato nema ya vavunē menēr bē rēḡ natu mehō-neḡo-seriveng yōnon. Alam-deneḡo-seriveng wirek hen, og mehōti su tato nema ya vavunē menēr raḡ sir bē denatu alam-deneḡo-seriveng yōnon rē. ²¹ Rēḡ Anutu yō ti nēr yōnon vavunē, log ggooiin Yesu raḡ tu mehō-neḡo-seriveng, log nēr vu yi bē:

“Mehōbōp nēr yōnon vavunē ggovek ya, om su yoh vu bē rēḡ pamooḡ yi ḡaḡek rē. Gaḡ ḡenatu mehō-neḡo-seriveng degwata los degwata.”

²² Om hil ajaḡ ni nabē ḡaḡek mewis sēn Anutu joo lo, og nivesa rot bekesuu ḡaḡek wirek hen, lob vonḡ Yesu yam in tato nabē rēḡ anon jaḡ yōnon. ²³ Wirek og alam nḡahiseḡe detu alam-deneḡo-seriveng. In denediik gesu denedo degwata rē. ²⁴ Gaḡ Yesu tu mehō-neḡo-seriveng, lob su mehō ngwē yoh vu bē rēḡ doḡ nah ben rē, in yō rēḡ medo degwata los degwata. ²⁵ Om yō yoh vu bē rēḡ geḡo alam pin sēn denesepa loḡ yi in bē denah vu Anutu lo nah, bedemedo degwata los degwata. In yi yō nedo mala-tumsēn degwata beneketaḡ vu Anutu bē doḡ vu sir.

Mehō-neḡo-seriveng Yesu Yoh Vu Rot Bē Doḡ Vu Hil

²⁶ Mehō-neḡo-seriveng nebē sēnē yoh vu rot bē doḡ vu hil, in yi mehō vabuung gesu nḡaa nipaya ti neggēp vu yi rē. Gaḡ yi mehō niveseek anon, benejom yi ahon in alam nij paya. Log tu ala bekesuu nḡaa pin vu yaḡek.

²⁷ Alam-deneḡo-seriveng hir ggev og hir huk bē debesi seriveng noh vu buk. Lob denevesi seriveng ngwē muḡin in bē kevoh yō hir nḡaa nipaya na rē, loḡ mēm denevesi sēn kevoh alam hir nḡaa nipaya na lo tamu. Gaḡ Yesu og su nevonḡ nebē sēnē rē. Gaḡ yīḡ yō tunḡ yi tu

seriveng vu Anutu yīḡ beron timu beggovek ya. ²⁸ ḡaḡek neggēp loḡ Horek bē degooiin alam jaḡ medenatu alam-deneḡo-seriveng hir yuseḡē, rēḡ alam sēnē og su deyoh vu bē debare nij wēēk rē. Rēḡ ḡaḡek sēn Anutu nēr genēr yōnon vavunē lo verup tamusēn beggooiin Nalu raḡ tu mehō-neḡo-seriveng yuseḡē bōp, beyi mehō yohvu los dahis benedo nebē saga degwata los degwata.

Yesu Tu Mehō-neḡo-seriveng Bōp Loḡ Dub-vabuung Vu Yaḡek

8 ḡaḡek sēn hil anēr agi degwa nebē hil alam-deneḡo-seriveng alaj bōp nebē sēnē nedo, beraḡ nedo sēa ggēp Mehō-los-bengō-ggōksēn nema vesa vu yaḡek. ² Neḡin Anutu yi dub vabuung vu yaḡek sēn mēm dub-supinsēn-yi soḡek lo. Mehōnon su delev sēnē raḡ nemaj rē, gaḡ Mehōbōp yō lev. ³ Deneggooiin alam-deneḡo-seriveng hir ggev bōp pin raḡ in bē degeḡo seriveng aggagga be-degetunḡ na vu Anutu. Om yīḡ Yesu geḡo seriveng ti geving megetunḡ nabē saga. ⁴ Bē medo dob, og su rēḡ natu mehō-neḡo-seriveng rē. In alam-deneḡo-seriveng lo, denedo vorot bedenetunḡ seriveng aggagga vu Anutu yoh vu sēn Horek nenēr lo. ⁵ Denevonḡ huk loḡ dub-vabuung-bōp saḡi, rēḡ yīḡ sēnēḡ dub-vabuung soḡek sēn nedo yaḡek lo ḡenu los tahutahu mu. Yīḡ nebē sēn Anutu nēr vu Moses wirek bē dev dub sēl lo lob nēr vu bē, “Gwelē megwero in ḡedev nḡaa pin noh vu ḡenu sēn sa tato vu honḡ ggēp kedu agi.” ⁶ Rēḡ mēm Kerisi ḡo huk bōpata rot kesuu alam-deneḡo-seriveng pin hir huk. In Anutu joo ḡaḡek mewis nivesa rot kesuu ḡaḡek wirek hen, lob Yesu nare vuheng atov menevonḡ banon raḡ. Lob ḡaḡek mewis sēnē degwa neggēp vu Anutu yi ḡaḡek semusēn nivesa anon sēn kesuu ḡaḡek semusēn muḡeng lo.

Ğağek Mewis Kesuu Ğağek Muğeng

⁷ Bë ğağek sën Anutu joo muğinsën lo yoh vu, og Anutu su rëk najoo ğağek ngwë nam gökin geving rë. ⁸ Rëk Anutu lë mehönön hir ngaa nipaya lob nër bë: “Mehöböp nër bë,
‘Ham gwenğo rë!

Buk ti rëk berup
lob sëk najoo ğağek mewis
vu alam Israel los alam Yuda.

⁹ Ğağek mewis sënë su rëk nabë
ğağek sën sejoo vu kenuj lo wirek lo rë.
Wirek sejoo ğağek saga,
log sejom loğ nemaj ggëp Ejep
besa heli sir yom.
Rëk su denesepa loğ sa ğağek
sën sejoo vu sir lo rë,
lob sa heruu demiğ vu sir.’
Mehöböp nër bë sënë.

¹⁰ Loğ Mehöböp nër ggökin bë,
‘Buk sën sa heruu demiğ vu sir agi govek
na rë,
loğ sağ najoo ğağek ngwë vu alam Israel
gökin nabë:

Sëk ğetunğ sa horek pin doğ kwaj
gesëğ kevu doğ na ayoğ,
log sëk natu hir Anutu
gedenatu salam.

¹¹ Log alam pin su rëk detahu hir mehö
ngwë los arij lo
bedenanër nabë, “Ğejağ Mehöböp ni” rë!
Gağ vu buk sënë,
og hurmahen galam böp besir pin
yö rëk dejağ sa niğ.

¹² In sëk kwağ pesivin sir
bekevoh hir ngaa nipaya na,
lob sa su rëk kwağ bo ngaa nipaya
sën devonğ lo nah gökin rë.”

¹³ Sën nër bë ğağek mewis lo, lob saga
tato bë ğağek muğinsën muğeng rağ. Om
ngaa sën netu muğeng rağ lo, og yik
medo buk dus teka mu log vongin nama
na veröğ yi.

Wirek Alam-deneğo-seriveng Hir Ggev Denetunğ Kōk Tu Seriveng

9 Ğağek sën Anutu joo muğinsën lo, og nër horek la sepa ving betatekin aggata vu alam Israel in bë desepa doğ medegetunğativeng los denajom jağ lu ngaa. Log tatekin dub-vabuung sën dedev bemedo vu dob lo ving. ² Lob delev dub-vabuung sël ti bayo luu. Lob detunğ ram sën nema nemadvahibevidék-luu lo ti getevor ti, gebrët sën nedo loğ Anutu mala lo, benedo loğ ayo muğinsën. Lob denenër ayo ti sënë bë ayo vabuung. ³ Bedelah tob böpata ruu, log denenër ayo ngwë sën netu luu yah tob demi lo bë mëm ayo vabuung soğek rot. ⁴ Lob desemu jepö sën denevesi kabang rağ baru reggu nivesa ya neyoh vu dub ayo lo rağ goor. Bedetunğ los ğağek-joosën-yi yi keröng loğ ayo sënë. Depeka goor rağ keröng sënë navi pin, gemana* nedo loğ dëğ goor menedo loğ keröng sënë ayo. Log Aaron yi atoheng sën ggol loğ wirek lo los gelöng petes luu sën Anutu kevu Horek rağ neggëp lo, neggëp loğ keröng sënë ayo ving. ⁵ Angër kenu luu denare rağ keröng sënë vavunë, benetahu bë Anutu los nikapiik nedo loğ ayo vabuung sënë. Luho banisej kebu rağ sëa sën denekeseh kōk rağ yoh vu ta in kevoh alam Israel hir ngaa nipaya na lo. Kë! Om maam yik ggovek saga, gesa su yoh vu bë rëk natevin ngaa pin sënë betatekin degwa rë. ⁶ Desemu ngaa pin nebë sënë, log alam-deneğo-seriveng deneloğ ya dub-vabuung sël sënë ayo ngwë muğinsën yoh vu buk pin bedenevonğ huk loğ. ⁷ Gağ mëm ayo ngwë sën netu luu lo, og alam-deneğo-seriveng hir ggev böp yö timu nelöğ ya ayo beron ti ti neyoh vu ngebek pin. Neğoativeng nikōk beya netetëhin rağ sëa in bë kevoh yö yi ngaa nipaya na, gekevoh alam Israel pin hir ngaa nipaya sën devonğ rëk su kwaj nevo rë lo na geving. ⁸ Anon

Vabuung tato vu hil raḵ sēnē nebē: Nabē nahēn denegevong huk doḵ dub sēl ayo muḡinsēn, og hil su ayoh vu bē adok na ayo vabuung soḡek rot rē geyō rēḵ nahēn. ⁹Lob ayo muḡinsēn netahu raḵ buk sēn gwēbeng agi, in denesepa loḵ Horek medenetung seriveng aggagga vu Anutu loḵ ayo muḡinsēn sēnē. Rēḵ ngāa pin sēnē su yoh vu bē gevong balam sēn denēko seriveng yam lo ayoj nirōp jak bedenatu alam nijvesa rē gema. ¹⁰Horek seriveng-yi sēnē, og horek raḵ nos los reggu genḡaa numsēn, gehorek aggagga raḵ sēn ripeksēn nemad lu ngāa lo. Rēḵ horek sēnē og yīḵ horek hil navid-yi mu. Rēḵ Anutu tung horek pin sēnē in bē desepa doḵ rot bena berup doḵ buk sēn gevong ḡaḡek mewis berup lo.

Kerisi Tung Yō Niḵōḵ Tu Seriveng

¹¹Rēḵ gwēbeng Kerisi luḵ yam, lob tu alam-deneḵo-seriveng yuseḵē bōp benēḡin ngāa mewis nivesa vesa sēn gwēbeng agi. Loḵ mēm loḵ ya dub-vabuung sēl soḡek sēn nedo yaḡek be-malangeri rot bekesuu muḡinsēn lo. Mehōnon su delev dub sēnē raḵ nemaj rē, besu ngāa-dob-yi rē. ¹²Rēḵ su ḵo memēḵ los burmakau maluh tuveḵ nij ḵōḵ betung tu seriveng rē. Gaḵ ḵo yō niḵōḵ beloḵ ya ayo vabuung soḡek rot vu yaḡek betung tu seriveng beron timu beggovek ya. Lob baḡo hil yah raḵ sēnē in bē hil medo malad-tumsēn degwata los degwata. ¹³Nabē mehōti keyēh Horek beningōheḵ rak, og alam-deneḵo-seriveng lo denēko memēḵ los burmakau maluh nij ḵōḵ ving vewev sēn denevesi burmakau avēh menetepuv lo, bedenetetēhin raḵ yi in bē navi niveseek jak nah gökin gēp Anutu mala. ¹⁴Rēḵ mu Kerisi niḵōḵ kesuu sēnē in ngāa nipaya ti su neggēp vu yi rē. Lob Anon Vabuung sēn nedo degwata los degwata lo loḵ vu yi betung yi tu seriveng nivesa vu Anutu. Om niḵōḵ su ripek hil navid mu rē. Gaḵ

sekee hil ayod peggo ving geḵo ngāa di-iksēn vēr, gemēm hil nehevong Anutu sēn mala-tumsēn degwa lo yi huk.

Kerisi Niḵōḵ Vo Ḡadu Loḵ Ḡaḡek Mewis

¹⁵Nebē saga, om Kerisi nedo hil los Anutu vuheng atov in bē gevong begaḡek mewis anon jak. Diḵ in bē geḵo alam nom bekevoh hir ngāa nipaya pin sēn denevong wirek loḵ buk sēn ḡaḡek wirek hen yō nahēn neggēp lo na. Nebē saga, om alam pin sēn degenḡo Anutu yi ḵōōḵ medetamuin lo, og degeḵo ngāa sēn Anutu nēr wirek bē bo vu nalu lo lo, bedemedo malaj-tumsēn degwata los degwata. ¹⁶Mehō sēn nenēr yi ḵupeḵ lu ngāa ggelek yi alam vorot in kwa nevo bē rēḵ nadiiḵ lo, og nekevu loḵ ḵapiya menejoo niwēēḵ. Lob nabē mehō la sēnē kwaj nevo bē degeḵo ngāa saga natu hir ngāa, og alam pin yō dejak ni namuḡin nabē mehō saga lo diḵ ya yōnon, loḵ mēm degeḵo. ¹⁷Yōnon, mehōnon nedi-ḵ ggovek loḵ mēm ḡaḡek sēn lo anon neraḵ. Gaḵ nabē mehō sēn lo su diḵ rē geyō nahēn nedo mala vesa, og yi ḡaḡek sēn joo lo su anon raḵ rē geyō nahēn. ¹⁸Kē! Lob sēn alam Yuda denesis reggu medenekeseḵ nij ḵōḵ lo, yīḵ raḵ degwa saga in bē tato nabē ḡaḡek sēn Anutu joo vu sir lo anon raḵ beneloḵ vu sir. ¹⁹Wirek Moses nēr Horek yi ḡaḡek pin vu alam ggovek, loḵ mēm ḵo burmakau tuveḵ ti niḵōḵ los memēḵ ti niḵōḵ ving bēl, log daḡoo sipsip niviis ḵōḵ los vos ti nebē bigbig ris loḵ betetēhin raḵ ḵapiya-horek-yi, geraḵ alam pin ving. ²⁰Log nēr bē, “Ḵōḵ sēnē in bē tato nabē Anutu joo ḡaḡek vu ham.” ²¹Log yīḵ Moses tetēhin ḵōḵ raḵ dub-vabuung sēl nebē saga ving geraḵ ḡabum lu ngāa pin sēn huk-dub-ayo-yi lo. ²²In Horek nēr ngāa ngahiseḵē rot bē ḵōḵ gevong benij veseek jak, gaḵ nabē ḵōḵ su keseḵ rē, og

Anutu su nekevoh mehōnon hir ngāa nipaya ya rē.

Kerisi Yō Tung Yi Tu Seriveng In Kevoh Hil Ngāa Nipaya Na

²³Yōnon, denekeseh kōk nebē sēnē in bē dub los yi kupek lu ngāa pin sēn nedo dob agi nijveseek[¶] jak. Rēk mu dub sēnē og dub anon sogek sēn nedo yağek lo kenu mu. Om nabē dub anon sogek sēn nedo yağek lo yi ngāa nijveseek jak, og hil sero seriveng nivesa rot sēn kesuu lo in gevong benijveseek jak. ²⁴Hil arak ni bē Kerisi su loğ ya dub-vabuung sēn mehōnon delev rak nemaj tu Anutu yi dub-vabuung kenu lo rē, gağ loğ ya yağek nirōp. Lob gwēbeng loğ yah hil bed menare Anutu mala in bē doğ vu hil. ²⁵Alam-deneko-seriveng hir ggev bōp neko kōk yoh vu ta pin in bē getung natu seriveng vu Anutu, lob nekol menelok ya dub ayo vabuung. Rēk sēnē og su yō niğōk rē. Rēk mu Yesu loğ ya yağek betung yi tu seriveng vu Anutu beron timu, gesu vong nebē sēnē ggōk ggōkin rē. ²⁶Bē gevong beron ngahisekē, og rēk geğo kesus beron ngahisekē rot gēp sēn Anutu tung dob lo benam berup doğ sēn gwēbeng agi. Rēk mu ma. Gemēm gwēbeng dus rak bē dob nama na, lob Kerisi yik luğ yam dob beron timu in bē getung yi natu seriveng vu Anutu in kevoh hil ngāa nipaya na. ²⁷In mehōnon pin yik denadiik beron timu, log mēm debare nam gağek. ²⁸Om sēn Kerisi tung yi tu seriveng beron timu vu Anutu in bē kevoh hil ngahisekē hil ngāa nipaya na. Log rēk nom beron ngwē gōkin, rēk mu su rēk nom in kevoh mehōnon hir ngāa nipaya na rē. Gağ nom in geğo alam sēn medo denegin yi lo medenah.

Seriveng Sēn Wirek Lo Su Yoh Vu Bē Kevoh Hil Ngāa Nipaya Na Rē

10 Hil nehalē Horek nebē ngāa sēn rēk berup tamusēn lo kenu mu, gağ su ngāa anon yōnon rē. Horek nēr bē degetung seriveng gēp ti noh vu ngebek pin, rēk su yoh vu bē sesor alam sēn denesepa loğ lo benijvesa jak rot rē. ²Gağ nabē Horek yoh vu bē gevong benijvesa jak yōnon, og su rēk degetung seriveng gōk gōkin rē. In alam sēn denesepa loğ aggata saga lo yik sir pin nij veseek jak jak yik seriveng timu saga lob su rēk kwaj bo nah nabē ngāa nipaya neggēp vu sir rē. ³Rēk ma geseriveng sēnē nevong bekwağ nevo hir ngāa nipaya neyoh vu ta ti ti lo. ⁴Rēk burmakau maluh los memēk nij kōk su yoh vu bē kevoh ngāa nipaya na rē. ⁵Om sēn Kerisi yam dob lob sepa loğ Saam sēn neggēp loğ Anutuyi-kağiya lo benēr rak Anutu bē:

“Nim lēl bē su dengis reggu los degetung seriveng aggagga vu hong, rēk mu gero navi ti in gebo vu sa.

⁶Reggu sēn denevesi los dahis rak jepō lo,

geseriveng sēn denetung in bē kevoh hir ngāa nipaya na lo,

og su ahēm neving rē.

⁷Om sēn senēr gağek yoh vu sēn dekevu rak sa

meneggēp loğ hong kağiya lo bē,

‘Anutu, seyam lo!

Seyam in bē sepa doğ kwam!’”

⁸Nēr rak seriveng sēn denesepa loğ Horek medenetung lo muğin bē, “Nim lēl bē su dengis reggu los degetung seriveng aggagga vu hong, geregu sēn denevesi los dahis rak ya jepō lo, geseriveng sēn denetung in bē kevoh hir ngāa nipaya na lo, og su ahēm neving rē.” ⁹Loğ yom nēr rak neggēp hus bē, “Seyam lo! Seyam in

[¶]9:23 Niveseek sēnē nēr bē detetēhin kōk rak ngāa sēnē gedejom rak in, in bē ngāa nipaya ti su gēp doğ. Gağ natu ngāa yohvu, lob tu Anutu yi ngāa vabuung beyoh vu bē degevong Anutu yi huk jak.

bë sepa doḱ kwam!” Nër ḡaḡek saga in bë tateḱin nabë ngaa muḡinsën saga nök ḡëp, gengaa mewis doḱ nah ben. ¹⁰ Yesu Kerisi sepa loḱ Anutu kwa betunḡ navi netu seriveng yikḱ beron timu, lob sënë vongḱ behil atu alam nid röp raḱ.

Kerisi Yi Seriveng Yoh Vu Bë Kevoh Hil Ngaa Nipaya Na

¹¹ Alam-deneḱo-seriveng pin denare medenevongḱ hir huk yoh vu buk pin. Denetunḡ seriveng yikḱ nebë sën lo loḱ yah yahin, rëḱ seriveng sënë su yoh vu bë kevoḱ ngaa nipaya na rë. ¹² Rëḱ Kerisi tunḡ seriveng yikḱ perureḱ timu in bë kevoḱ ngaa nipaya na, lob yikḱ timu sënë venuḱ ya menegḡëp in ḡëp. Vongḱ nebë sënë ggoveḱ, log yah meya nedo Anutu nema vesa, ¹³ beyö nedo bemedo negin in bë Anutu getunḡ alam sën deneḱis begö vu yi lo degeveḱ na vaha ḡëbinë. ¹⁴ Alam sën nevongḱ benij röp ner-aḱ lo, og yikḱ vongḱ benijvesa raḱ rot. Yikḱ raḱ seriveng perureḱ timu sënë, om rëḱ demedo nivesa degwata los degwata. ¹⁵ Lob Anon Vabuung tateḱin vu hil bë ḡaḡek sënë anon raḱ in nër muḡinsën menegḡëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya bë:

¹⁶ “Mehöböp nër bë, ‘Buk sënë goveḱ na rë,
loḱ saḱ najoo ḡaḡek mewis ngwë sënë vu sir nabë:

Sëḱ ḡetunḡ sa horeḱ pin doḱ ayoj,
ḡesëḱ ḱevu doḱ kwaj.”

¹⁷ Log nër ving bë,
“Sa su rëḱ kwaḡ bo hir ngaa nipaya
los ngaa sën negḡëp vu sir lo göḱin rë.”

¹⁸ Nebë sënë, om Anutu kevoḱ hil ngaa nipaya ya, gehil su rëḱ ḡetunḡ seriveng ngwë göḱin in kevoḱ hil ngaa nipaya na rë.

Hil ḡevongḱ Geving Anon Bana Dus Vu Anutu

¹⁹ Yesu keseḱ niḱöḱ in hil, om arig lo, hil ayoh vu bë adokḱ na Anutu yi dub

ayo vabuung soḡek rot, ḡaḱ hil su aḡö-neng. ²⁰ Yönon, Yesu diikḱ raḱ ḱelepeḱo* betateḱin aggata mewis vu hil behil ayoh vu bë ḡeruu tob sën neruu dub ayo vabuung soḡek rot lo gadoḱ na. Aggata sënë og yikḱ yö navi baggata-mala-tumsën-yi. ²¹ Yikḱ hil alam-deneḱo-seriveng yuseḱë böp ti nedo, beneḡin Anutu-yi-alam pin. ²² Tetëhin yö niḱöḱ loḱ ya hil ayod in bë jevu gekevoḱ ngaa nipaya sën hil araḱ ni bë negḡëp vu hil lo na. Geripeḱ hil navid raḱ bëḱ malanḡeri. Nebë saga om hil ayod nidëḱin ngaa kuungsën pin na, gehil ayod na timu vu Anutu yönon behil ana dus ḡaḱ yi. ²³ Hil nanër ngaa nivesa sën hil medo neheḡin lo rangah gehil na-jom ahon bemedo. In hil araḱ ngaa pin sën Anutu nër bë rëḱ gevonḡ vu hil lo ni bë rëḱ gevonḡ yönon.

²⁴ Log hil kwad bo arid lo geving babër kwaj in desepa doḱ aggata-ahëvingsën-yi los degevonḡ huk nivesa vesa. ²⁵ Gehil su nid tebö in sën hil los Kerisi-yi-alam angupin hil begalë Soda los ḡevongḱ raro lu ngaa lo, nabë sën alam vahi nij tebö raḱ lo. ḡaḱ hil medo doḱ ti meḡadu hil vewen vewen. Kë, hil ḡevongḱ nabë sënë rot in hil araḱ ni bë Kerisi yi buk yam dus raḱ.

Hil Su ḡeruu Demid Vu Anutu Nalu

²⁶ Nabë hil araḱ Kerisi yi ḡaḡek anon ni vorot, rëḱ hil anom kwad bo besepa doḱ ngaa nipaya, og seriveng ngwë su negḡëp in bë kevoḱ hil ngaa nipaya sënë na rë. ²⁷ ḡaḱ hil rëḱ aḡöneng rot gemedo ḡëḡin sën Anutu gengö hil ḡaḡek log ḡetë hil doḱ na nengwah lo. In nengwah niḱerus ata nedo in bë ga alam sën denevongḱ ayej vu Anutu lo. ²⁸ Hil araḱ Moses yi Horeḱ ni bë: Nabë mehöti keyëḱ, lob mehö luu ma mehö löö degelë bedenaner yi nipaya sënë rangah doḱ ti, og yi alam su rëḱ kwaj gevonḡin mehö sënë rë, ḡaḱ rëḱ dengis yi menadi-ikḱ. ²⁹ Nebë saga, om ham ḡaḱ ni nabë

mehöti sën bakë Anutu Nalu duk kebus lo, og rëk natök vu maggin böpata rot mekesuu. In Kerisi yi kōk sën tato bë Anutu joo gāgek mewis vu hil lo vong bemehö saga niröp raḱ. Rëk ma gelë kōk sënë nebë ngāa meris gesu vabuung rë, benër pelë raḱ Anon Vabuung semusën-yi.³⁰ Hil araḱ Mehö sënë ni, sën nër bë, “Vo loḱsën nipaya nyëvewen og sengo sa huk. Om ham naḱōōḱ gesengo rëk bo nipaya nyëvewen doḱ nah.” Log nër ggōkin ving bë, “Mehöböp yö rëk genḱo yi alam hir gāgek beseggi.”³¹ Nabë Anutu sën mala-tumsën degwa lo najom hil ahon in bo ngāa nipaya nyëvewen vu hil, og hil rëk aḱōneng böpata rot in ngāa sënë.

Hil ĠevongĠ Geving Niwëëk Bemedo

³²Rëk mu ham kwamin bo nah buk sën ham tu Kerisi-yi-alam nyëdahis lo nabë ham alam vahi dedeḱinengin ham raḱ ngāa maggin rot beham kwerë.³³ Denevarah ham buk la ya alam pin malaj, gedenenër gāgek nipaya raḱ ham, gedenesis ham raḱ malaj. Gebuk la og ham nelōḱ ya ving alam sën denekerë maggin nebë agi, beham los nekw-erë menelōḱ vu sir.³⁴ In ham kwamin nevonḱin alam sën deneya ḱarabus lo. Log alam la denevo ham ngāa lu ngāa vër in ham, rëk mu ham kwamin vesa menelë sir mu. In ham raḱ ni ggovek ya bë ham ngaanon sën kesuu ngāa-dob-yi lo, yö nahën nedo berëḱ medo degwata los degwata.³⁵ Om ham su gwevu sën ham nevonḱ ving niwëëk ata lo na, in ham rëk gweḱo nyëvewen nivesa böpata rot.³⁶ Ham bare niwëëk nabë sënë in nabë ham sepa doḱ Anutu aye, og mëm ham rëk gweḱo ngāa nivesa sën Anutu nër wirek bë rëk gevong vu ham lo.³⁷ In Anutu nër meneggëp loḱ yi ḱapiya bë, “Su hus ading rë, gaḱ yik buk dus teka mu, log mehö sën bë rëk nam lo vongin nam.

Su rëk naḱōpeḱ rë.

³⁸Salam yohvu lo rëk demedo malaj-tumsën

in ayoj neyam timu vu sa.

Gaḱ nabë denajul medenah,

og sa su rëk ahëḱ nivesa vu sir rë.”

³⁹Rëk mu hil su alam-julsën-yi sën hil rëk malad nama lo rë. Gaḱ hil alam-vongvingsën-yi sën hil rëk medo malad-tumsën.

Sën Hil Ayod Na Timu Vu Anutu Lo Degwa Nebë Sënë

11 Lob sën hil ayod neya timu lo vong behil naraḱ ni bë ngāa sën hil navo kwad in bë Anutu bo vu hil lo rëk anon jaḱ. Gevonḱ behil naraḱ ni ving bë ngāa sën hil su malad neraḱ rë lo nedo yōnon.² In wirek og alam teta ayoj neya timu vu Anutu, om sën ḱo sir raḱ bë sir alam nijvesa.³ Yōnon, hil ayod neya timu vu Anutu, om sën hil naraḱ ni bë tunḱ yaḱek los dob raḱ avi. Nesemu ngāa pin sën nedo mehil nehalë agi raḱ ngāa sën hil su ayoh vu bë ḱalë jaḱ malad rë lo.

Abel Lööho Enok Lu Noa

⁴Abel ayo ya timu vu Anutu, om sën Anutu lë yi seriveng nivesa bahë neving kesuu ari Kain hen, lob nër yi bë yi mehö yohvu. Lob Abel diik, rëk mu yi gāgek sën ayo neya timu lo yö nahën neggëp menenër vu hil.

⁵Log Enok ayo neya timu vu Anutu om sën Anutu ḱo yi raḱ ya yaḱek gesu diik rë. Mehōnon desero yi rëk ma gesu detōḱ vu yi rë, in Anutu ḱo yi ya. In gāgek neggëp loḱ Anutu-yi-ḱapiya nebë Enok yö nahën nedo dob, log Anutu kwa vesa in yi, in nevonḱ ngāa yoh vu Anutu kwa.⁶ Rëk mu nabë mehöti su ayo na timu vu Anutu rë, og su yoh vu bë rëk gevong bAnutu kwa vesa in yi rë. In alam sën denevonḱ in bë dena vu Anutu lo, og degevonḱ geving nabë Anutu nedo,

gedegevong geving nabë nevo nyëvewen nivesa vu alam sën denesero yi lo, loḱ mēm deyoh vu bē denatōḱ vu yi.

⁷Log Anutu nēr ngāa sën vongin berup lo vu Noa. Su mala raḱ rē geyō nahën, rēḱ vong vīng Anutu aye beggureḱ babu mesemu yaḡ böpata ti in bē luho venē genalu lo bededōḱ na demedo nivesa dōḱ, in su malaj nama. Noa nevong nebē sënē in ayo neya timu vu Anutu, lob sënē tato bē ngāa nipaya neggēp vu alam pin vu dob. Lob Anutu nēr Noa bē yi mehō yohvu, degwa raḱ sën ayo neya timu lo, lob yiḱ Anutu nenēr alam sën ayoj neya timu vu yi lo pin nebē saga.

Abraham

⁸Log Anutu tahi Abraham wireḱ, lob Abraham vong yoh vu aye bevuu yi nyēḡ ya, geya dob len ti sën Anutu nēr bē rēḱ gevong vu yi bemēm natu yi nirōp lo. Abraham su raḱ dob sën bē na lo ni rē, rēḱ vong vīng beya in ayo neya timu vu Anutu. ⁹Ayo neya timu, om sën luḱ meya nedo dob len ti sën Anutu nēr tato bē rēḱ gevong vu yi lo, lob nedo loḱ dob sënē nebē sën yi mehō nyēḡ ngwē ti. Nedo loḱ begganḡ sēl vīng nalu Isaak lu bu Yakop-mehō luu sënē rēḱ degeḱo dob geving yi noh vu sën Anutu nēr wireḱ lo. ¹⁰Rēḱ mu Abraham yō nahën medo mekwa nevo bē dōḱ na begganḡ-bu soḡek los niwēēḱ sën Anutu semu vu yaḡek menero lo.

¹¹Log venē Sara yi buk sën geḱo nalu lo maya, rēḱ mu ayo ya timu vu Anutu om sën vong beniwēēḱ yoh vu bē geḱo nalu. Kwa nevo bē Anutu joo ḡaḡek ggoveḱ ya bē geḱo nalu, om rēḱ gevong banon jaḱ.

¹²Nebē saga, lob yiḱ mehō timu saga sën atov ya bedus raḱ bē nadiiḱ agi tu alam ngahiseḱē degwaj. Yi mewis dev-erōḡ rot besir ngahiseḱē raḱ nebē be-tuheng sën denedo yaḡek babu lo los rag-ḡer loo nenga, lob mehōnon su deyoh vu

bē denetevin rē. ¹³Alam pin sënē ayoj neya timu vu Anutu medenedo bededi-ḱ ya gesu deḱo ngāa nivesa sën Anutu nēr wireḱ bē bo vu sir lo vu dob rē. Gaḱ yō denare adingnē gedenelē bekwaj vesa gedenenēr bē, “He nado dob sënē nebē vatēveḱ. He yam nehāḱo loḱ dob sënē mu.” ¹⁴Alam sën denenēr ḡaḡek nebē agi, og hil ajaḱ ni nabē denevong in bē denatōḱ vu yō hir nyēḡ nirōp. ¹⁵Su kwaj nevo nyēḡ sën devuu gedeyam lo rē. Bē kwaj bo nyēḡ saga, og aggata neggēp beyoh vu bē denah medena ḡōkin. ¹⁶Gaḱ sënēḱ ayoj neya vu nyēḡ yō ngwē sën kesuu benivesa rot lo. Nyēḡ sënē neggēp vu yaḡek, om sën Anutu su ni nemum in sën denenēr bē hir Anutu yi lo rē, in tongin nyēḡ böpata ti in bē demedo dōḱ.

¹⁷⁻¹⁸Lob Anutu seggi Abraham, rēḱ Abraham ayo ya timu vu yi, om sën vongin bē getunḡ nalu Isaak natu seriveng. Yōnon, Anutu joo ḡaḡek vu Abraham ggoveḱ ya bē, “Rēḱ denanēr Isaak yi mewis lo mu nabē hong mewis sir,” rēḱ vongin bē getunḡ nalu perureḱ timu sënē natu seriveng. ¹⁹In kwa nevo bē: Nabē nadiiḱ, og ggoveḱ ḡAnutu yoh vu bē rēḱ gevong bevesa dōḱ nah. Nebē sënē, om yōnon, hil ayoh vu bē nanēr ḡaḡek peggirinsën jaḱ sagi nabē Abraham ḱo Isaak vu diiḱsën yom.

Isaak Lööho Yakop Lu Yosep

²⁰Log yiḱ Isaak sënē ayo neya timu vu Anutu vīng, om sën jom raḱ in nalu Yakop luho Esau bē Anutu semu luho, gekah ngāa ngāa sën rēḱ natōḱ vu luho vu tamusën lo raḱ ya luho.

²¹Log yiḱ Yakop ayo neya timu vu Anutu, om sën dus raḱ bē nadiiḱ lob pesohek raḱ atoheng medudeḱ, gejom raḱ in Yosep nalu maluh luho bē Anutu semu luho.

²²Log yiḱ Yosep ayo neya timu vu Anutu, om sën dus raḱ bē nadiiḱ, lob nēr

bě nahub rě, rěķ alam Israel rěķ degevuu Ejep gedena jaķ lob degeķo seķē sepa.

Moses

²³ Log Moses ama lu ata ayoj neya timu vu Anutu, om sēn Moses ata ķo yi to, lob ama lu ata delē yi bē hurma-hen nivesa rot. Lob luho su deggōneng in mehō-los-bengō Parao yi horek rē, gaķ devun yi meneggēp begganģ ayo yoh vu kwev lōō.

²⁴ Log Moses ayo neya timu vu Anutu, om sēn yi bōp raķ lob nilēl bē su denanēr yi nabē Parao nalu avēh nalu yi. ²⁵ Gaķ yō kwa vo bē geķo maggin geving Anutu-yi-alam in nilēl bē su sepa doķ ngāa nipaya sēn vongin mala nama na agi. ²⁶ Alam Ejep denenēr pelē raķ mehō sēn Anutu ggōoin raķ in bē geķo yi alam nah lo, rěķ Moses su neggōneng in hir ġaģek rē. Gaķ nelē bē nivesa bekesuu Ejep hir monē los vunēķ vunēķ pin. In kwa nevo nyēvewen nivesa sēn Anutu rěķ bo vu yi lo. ²⁷ Moses ayo neya timu vu Anutu, om sēn kedi vu Ejep meya, gesu ggōneng in mehō-los-bengō Parao bē rěķ ahē sengēn rē. Mehōnon su denelē Anutu raķ malaj rē, rěķ mu Moses vong nebē sēn lē Anutu raķ mala, om sēn niwēēķ. ²⁸ GeMoses ayo ya timu vu Anutu, om sēn sepa loķ Anutu aye bevong Buk-ggōksēn-yi* nyēdahis, benēr bederikin sipsip ķōķ raķ Israel hir veluung avi in bē angēr sēn nesis Ejep naluj aģuu lo su ngis Israel naluj aģuu.

Israel Ngahiseķē Rot Ayoj Neya Timu Vu Anutu Wireķ

²⁹ Log alam Israel ayoj ya timu vu Anutu, om sēn degwanģ Loo-ķōķ vuheng atov medeyoh tewit medeya. Log alam Ejep to denetahu ving, rěķ ma geloo yom dahun sir medediķ.

³⁰ Log alam Israel ayoj ya timu vu Anutu, om sēn ya deķo loķ Yeriko hir ķatum ġelōng degwa yoh vu buk

nemadvahi-bevidek-luu, log ķatum pekēpin.

³¹ Log avēh bagģēb Rahap ayo ya timu vu Anutu, om sēn loķ vu mehō luu sēn deya ķasōm lo. Om sēn nedo vesa galam Yeriko pin malaj ma in su ayoj neya timu vu Anutu rē.

³² Log sēķ nanēr ġaģek va geving-a? Ma! Bē sa nanēr ġaģek jaķ Gideon, geBarak, geSamson, geYēpta, gejaķ Davit luho Samuel galam-denenēr-ģaģek-rangħasēn lo, og maķ buk su yoh vu rē. ³³ Alam sēnē ayoj neya timu vu Anutu, om sēn devong begō niwēēķ medekesuu alam-los-bengōj ngahiseķē hir alam-begō-yi. Desepa loķ ngāa nirōp bedenēķo ngāa sēn Anutu nenēr bē rěķ bo vu sir lo. Gesir vahi devong bereggu bōp layon nyēj nekōpek. ³⁴ Gesir vahi denepuv nengwah tumsēn bōpata menekul. Log sir vahi deneruh anil nivesa gesu begō netōķ vu sir medenediķ rē. Nij wēēķ masēn, rěķ Anutu nelōķ vu sir benij wēēķ neraķ, betum denevong begō niwēēķ bedenetii alam-yu-ngwē hir alam-begō-yi bedeneyah bej. ³⁵ Gavēh la, og naluj nediķ rěķ ma gedenedeki raķ yah ggōkin bedenēķo sir vu diiķsēn yom. Galam vahi og alam nij paya denejom sir ahon medenevasap navij in bē gesanģ bōpata medenadiķ. In nabē degeruu demij vu Anutu, og rěķ alam nij paya dedēēin sir medena. Rēķ ma gekwaj nevo bē rěķ dekedi jaķ nah gökin ġēp bedub vu tamusēn, bedemedo malaj-tumsēn nivesa rot, om denejom sir ahon. ³⁶ La denēķo maggin raķ sēn alam nij paya denenēr pelē raķ sir los deneveek sir raķ aggis, gedeneduu sir la raķ sēng medenēķo sir ya ķarabus lo. ³⁷ Gedenetengwa sir la raķ ġelōng. Gedenēķo segē medeneheķ sir la raķ luu. Gedenepelēpin sir la pangśēn rot. Gedeneketōv la kwaj raķ paēp-yu-anil. Gesir la og yō denevēh sipsip los

memëk navij netu tob gedeneko loḵ loḵ. Deneraḵ vu in ngaa navij yi pin, galam denevasap sir medenevo maggin vu sir rot. ³⁸Sir alam nijvesa rot, lob alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo su yoh vu bē losho alam vonḡvingsën sënë demedo doḵ ti rē. Om sën ya deneketul loḵ medenevun sir ggëp nyëḡ-yumeris los ḵedu, gepekë len los waak. ³⁹In alam sënë pin ayoj neya timu vu Anutu paḡsën, lob arëj nivesa neggëp Anutu mala. Rëḵ yō denahën gesu deḵo ngaa nivesa sën Anutu nër wirek bē rëḵ bo vu sir lo rē. ⁴⁰In Anutu kwa vo bē rëḵ gevong ngaa nivesa rot ti vu hil kesuu ḡaḡek semusën muginsën. Lob anon raḵ in bē mēm hil los sir sën ayoj neya timu vu yi wirek lo natu alam nid vesa rot ḡëp ti.

Hil Malad Na Vu Yesu Meḡevongḡ Geving

12 Yōnon, alam sën ayoj neya timu vu Anutu wirek lo, og sir yu bö-pata bemalaj nesepa hil. Om hil ḡerurin ngaa sën neḵo hil malad vër lo pin, gengaa nipaya sën nejom hil ahon lo geto, gehil nid wëëḵ meserög niwëëḵ in ngaa nivesa sën Anutu ggooḡin raḵ vu hil bē hil serög in lo. ²Hil malad na vu Yesu besepa doḵ yi, in vonḡ nivesa rot kesuu alam sën ayoj neya timu vu Anutu aḡi pin. Ayo neya timu vu Anutu yōnon rot, gaḵ sir ti su vonḡ nebë yi rē. Kwa nevo bē rëḵ kwa vesa rot vu tamusën, lob jom yi ahon bekerë maggin gediik raḵ ḵelepeḵo*, in lë ḵelepeḵo* yi nimumsën nebë ngaa meris. Lob ḡwëbeng nedo ggëp Anutu yi sëa nema vesa.

Maggin Netök Vu Hil In Bë Hil Ağërin Hil

³Ham kwamin bo nabë alam nij paya denelë Yesu paya wirek bedenesis begö vu yi rot, rëḵ mu yō nare niwëëḵ. Om ham kwamin bo nabë sënë in ham su

nimin tebö benimmin yes yes. ⁴Ham nesis begö vu ngaa nipaya in bē ham dahun na, rëḵ mu ham ti su piv ḵök mediik rē geyö nahën. ⁵Maḵ ham kwamin virek in ḡaḡek sën Anutu vonḡ vu ham in bē ham ayomin niwëëḵ jaḵ lo? Nër bē yō nalu ham. Om nër bē:

“Naluḡ, nabë Mehöböp gevong ngaa maggin natök vu hong in barah hong verök

og su ḡenanöp jaḵ nabë sënëḵ ngaa meris.

Genabë bo ḡaḡek jaḵ hong,

og ayom su ni tebö jaḵ.

⁶In ham raḵ ni bē: Nabë Mehöböp ahë geving mehöti,

og nevo maggin vu yi in bē barah yi verök,

log nabë ḡeḵo mehöti benanër yi nabë nalu,

og neveek yi.”

⁷Anutu nevong bemaggin netök vu ham in bē barah ham verök. Nevong ngaa nebë sënë vu ham in nelë ham nebë nalu lo. Ma hurmahen re yō nedo gama su nevarah yi verök rë? ⁸Ma! Alam pin denevarah naluj verök. Om nabë su barah ham verök rë, og su nalu anon ham rë, gaḵ ham nebë hurmahen sën ataj ḵo sir duum lo. ⁹Ham raḵ sënë ni ving bē: Hil amad vu dob denevarah hil verök, gehil nahurek babuj. Hil nehevong nebë sënë vu hil amad dob-yi, om yik hil dahun hil baḡurek hil Amad sën neḡin hil anod lo babu nabë sënë paḡsën rot, in mēm hil medo malad-tumsën degwata. ¹⁰Hil amad vu dob denevarah hil verök hus dus teka mu neyoh vu kwaj. Rëḵ Anutu og nevarah hil verök in bē doḵ vu hil behil rëḵ nid röp jaḵ rot nabë yi. ¹¹Yōnon, hil amad denevo maggin vu hil in bē debarah hil verök, rëḵ hil su kwad vesa in rë. Gaḵ hil ayod maggin loḵ tum tamusën og nevong behil nahërin hil, lob mēm hil nehevong ngaa niröp gehil nado revuh.

Hil Adev Doꝓ Bebare Niwëëk

¹²Om nabë ham seḱëmin nama, og hameḱ ngol nimin telitek gegwewong huk niwëëk. Log nabë ham lupin natu-ugin, og hameḱ ngol ham bebare niwëëk. ¹³Ham noh aggata sën neya niröp lo, in ham rëḱ kwetul vahamin vahi sën nipaya lo benipaya jaḱ. Gaḱ ham nahu-bin, in nivesa jaḱ gökin. ¹⁴Ham gwevong huk niwëëk in ham los alam pin medo jevuh ti. Geham gwevong huk niwëëk in ham natu alam vabuung, in alam sën su denetu vabuung rë lo, og su rëḱ degelë Mehöböp rë. ¹⁵Ham gweḡin ham nivesa, in ham arimin ti rëḱ bës bemala nama gesu natök jaḱ Anutu yi semusën rë. Log ham gweḡin ham nivesa in ham ti rëḱ gelë ngwë paya bemedo natumin, lob böp jaḱ nabë sën ḱele nipaya ti kip loḱ ham vuheng besis anon ni mengëës, lob bo maggin vu ham. Lob ngaa nebë sënë rëḱ gevong ningöhek jaḱ ham pin gëp Anutu mala.

¹⁶Log ham gweḡin ham nivesa in ham ti rëḱ sepa doꝓ aggata baggëb-yi, log ngwë rëḱ gelë Anutu yi semusën nabë ngaa meris, nabë sën Esau vong wirek lo. Lëëin semusemu sën alam aḡuu denëḱo lo yah raḱ ari amon in nos yiḱ buk timu yi. ¹⁷Ham raḱ ni bë Esau yom vong raḱ raḱ rot vu tamusën in bë geḱo semusën nah vu yi, rëḱ ama nër bë su yoh vu rë. Yönon, su rot bë gevong nom vu yi, rëḱ ma gesu yoh vu bë pekwë gaḱek rë.

Hil Verup Ḳedu Nivesa Sion* Ggovek Ya

¹⁸Gwëbeng ham su verup ya nedo dus vu ngaa sën ham yoh vu bë parah lo rë, nebë sën alam Israel denelë raḱ malaj ggëp ḱedu Sinai wirek lo. Ham su ya verup vu nengwah böp los malakenu gemala vahis, gesang niwëëk ata, ¹⁹gesën avuuk nesu lo, gesën aye ti nevengwëng lo rë. Alam Israel denḡo aye

sën nevengwëng yam vu sir agi, lob desu vu Moses bë nij lël bë su degengö gökin. ²⁰Deggöneng rot in gaḱek sën Anutu nër vu sir lo bë, “Nabë mehöti, ma reggu ti, na pavil ḱedu sënë, og ham tengwa yi jaḱ ḡelöng menadiiḱ.” ²¹Deggöneng rot in ngaa sën delë lo, lob Moses nër ving bë, “Sa helëḱ anon meḱenug verup.” ²²Rëḱ mu ham su ya verup vu ngaa nebë sën sir agi rë. Gaḱ ham ya verup vu ḱedu Sion* mu, gevu Anutu sën mala-tumsën degwa lo yi nyëḡ. Yiḱ Yerusalem soḡek sën nedo vu yaḡek lo. Ham yam dus raḱ angër mehömehö sën desup sir medenedo los kwaj vesa lo, ²³losho Kerisi-yi-alam pin sën detu Anutu nalu aḡuu bekevu arëj neggëp yaḡek bë yö hir nyëḡ niröp lo. Log ham verup nare dus raḱ Anutu sën neseggi mehönon pin hir gaḱek lo, losho alam ḱenuj vu yaḡek. Sir sën Anutu nër sir bë sir alam yohvu benijvesa raḱ vorot lo. ²⁴Geham verup dus raḱ Yesu sën nare vuheng in gevong beḡaḱek mewis anon jaḱ lo. Gaḱek mewis sën Anutu joo lo. Yesu keseh niḱök in bë gevong behil nid vesa jaḱ. Lob niḱök sënë su nebë Abel niḱök sën nḡeeḱ in Anutu bë bo nyëvewen doꝓ nah wirek lo rë. Gaḱ sënë kevoh hil ngaa nipaya ya, om kesuu.

Hil Gëḡin Hil Nivesa

²⁵Ham gweḡin ham! In ham rëḱ gwemir nengamin vu Anutu yi gaḱek. Vo gaḱek niwëëk vu alam Israel vu dob sënë wirek, rëḱ dekeyëh aye, lom deḱo nyëvewen loḱ yah. Su deyoh vu bë debeya in hir ngaa nipaya nyëvewen bedenoh nenga in rë. Om gwëbeng Anutu nedo yaḡek gevo gaḱek niwëëk ata vu hil. Rëḱ nabë hil geruu demid vu yi, og hil su ayoh vu bë rëḱ beya banoh nenga in hil ngaa nipaya nyëvewen rë, gaḱ rëḱ nama. ²⁶Wirek vu buk saga, og Anutu vengwëng, lob dob sesësin. Loḱ gwëbeng nër vu hil bë, “Sëḱ sesësin jaḱ dob beron ngwë gökin. Lob sa su rëḱ sesësin jaḱ

dob mu rë, gaḱ sêḱ sesësin jaḱ dob los yaḡek doḱ ti.” ²⁷ Lob gaḡek sën nër bē beron ngwë gökin agi tato vu hil bē: Ngaa sën Anutu tung wirek beyoh vu bē sesësin jaḱ lo, og ngaa sënë rëḱ kehe be-mala nama na. Gaḱ ngaa anon sën su yoh vu bē sesësin jaḱ rë lo mu mēm yō rëḱ demedo. ²⁸ Om nyëḡ sën vo vu hil lo, og mehōti su yoh vu bē sesësin jaḱ mekepë rë. Om hil kwad vesa vu Anutu in sënë, behil nadudeḱ vu yi, gehil ḡevong yi huk noh vu sën ahë neving lo. Hil ḡaḱo arë jaḱ gehil agōneng in yi. ²⁹ In hil Anutu og nebë nengwah böpata sën negga ngaa pin lo.

Hil Ahëd Geving Kerisi-yi-alam

13 Ham ahëmin geving arimin sën Kerisi-yi-alam lo noh vu buk pin. ² Ham su kwamin birek in sën ham doḱ vu alam nyëḡ ngwë sën deneyök ham beggāḡ lo. In ham raḱ ni bē wirek mehō la denevong nebë sënë, lob deḱo angër la loḱ ya hir beggāḡ ayo bedegīn sir. Su deraḱ ni bē angër rë, gaḱ dekuung bē yīḱ mehōnon mu. ³ Ham kwamin bo arimin lo sën ya denedo ḱarabus lo, nabë sën ham nedo loḱ ḱarabus ving sir. Geham kwamin bo alam sën deneko maggin raḱ navij lo, in ham raḱ ni bē yīḱ ham los navimin neggëp ti. ⁴ Sën maluh los avëh deneko sir lo, og hil ḡaḱo jaḱ nabë ngaa nivesa. Om ham maluh los avëh pin sën ham ḱo ham ggovek lo, ham gweḡin ham nivesa gëp Anutu mala. In ham raḱ ni bē Anutu rëḱ bo doḱ nah nyëvewen vu maḡëm los avō sën deneggodeḱ sir lo, gevu maluh los avëh sën deneko sir ggovek rëḱ denevong baggëb lo geving. ⁵ Ham su ayomin nevu nevu in monë, gaḱ ngaa sën neggëp vu ham lo, og yīḱ ham kwamin bo nabë nivesa beggovek. In Anutu nër vorot bē:

“Sa su rëḱ ḡevuu hong rë, gesa su rëḱ ḡeruu demig vu hong rë.”

⁶ Nebë sënë om hil ayod niwëëḱ genanër nabë:

“Mehōböḡ neloḱ vu sa, om sa su ḡōneng. Ma mehōnon rëḱ degevong va vu sa? Rëḱ nama!”

Hil Sepa Doḱ Alam Ggev Wirek Hen Vahaj

⁷ Ham kwamin bo ham ggev lo sën denenër Anutu yi ḡaḡek vu ham lo. Beham malamin sepa hir aggata sën denevong medenedo bedediḱ lo, beham ayomin na timu nabë sir. ⁸ Yesu Kerisi og yō nesepa loḱ aggata timu, veseveng, geg-wëbeng, gerëḱ degwata los degwata. ⁹ Alam vahi denenër horek aggagga raḱ nos los reggu, rëḱ su neloḱ vu sir sën denesepa loḱ lo yōnon rë. Om ham su sepa doḱ ḡaḡek mewis aggagga nabë saga, in rëḱ ḡeḱo ham vër geham gwevu Anutu na. Gaḱ nabë Anutu yi semusën gevong beham ayomin niwëëḱ jaḱ, og mēm sagaḱ nivesa.

Seriveng Sën Anutu Ahë Neving Lo

¹⁰ Hil jepō ti nedo in bē hil aḡa seriveng jaḱ. Rëḱ mu alam-deneko-seriveng sën nahën denesepa loḱ alam Yuda hir Horek muḡinsën bedenevong huk loḱ dub-vabuung-böp lo, og su deyoh vu bē dega reggu^{ss} sën tu seriveng menedo raḱ jepō agi rë. ¹¹ In alam-deneko-seriveng hir ggev neḱo reggu nij ḱök beneloḱ ya ayo vabuung soḡek benetung netu seriveng in kevoh ngaa nipaya na. Rëḱ reggu sënë anon, og denevesi ggëp dobnë menetepuv ya.

¹² Lob yīḱ Yesu ḱo vanë yah ḱatum nenga dobnë ving nebë saga, in bē nikök gevong balam nij röp jaḱ. ¹³ Nebë saga

^{ss} **13:10** Reggu sënë og yīḱ peḡḡirin raḱ Kerisi. Hil ayoh vu bē aḡa in nër vu hil bē hil ḡevong nabë saga. Rëḱ mu alam sën denesepa loḱ aggata muḡinsën in dekuung bē rëḱ ḡeḱo sir nah vu Anutu lo, og su deyoh vu bē dega rë, om deyoh paga.

om hil ġeto mana dobnë* vu yi geving, bedegevong paya vu hil geving nabë sën devong vu yi lo behil ġerë maggin nabë yi. ¹⁴In vu dob sënë, og hil nyëġ böp ti su neggëp degwata in bë hil medo doġ rë. Gaġ hil nesero nyëġ böp ti sën rëġ berup vu tamusën lo. ¹⁵Nebë sënë, om hil kwad vesa vu Anutu jaġ Yesu arë, behil ġevong kwad vesa sënë vu yi degwata los degwata nabë seriveng. Hil ġaġo arë jaġ rot benanër rangah jaġ avid.

¹⁶Log ham su kwamin birek in sën ham gwevong ngaa nivesa vesa vu alam lo, los ham doġ vu alam sën deneraġ vu in ngaa lo. In Anutu ahë neving seriveng nebë sënë. ¹⁷Ham alam ggev sën denegin ham bedenemalajin ham anomin yoh vu buk lo, yö rëġ denanër hir huk pin sën denevong lo rangah vu Anutu vu tamusën. Om ham gwebë nengamin vu ayej begurek babuj. Nabë ham gwevong nabë sënë, og rëġ kwaj vesa bedenajom hir huk ahon gesu rëġ ayoj maggin rë. Gaġ nabë ayoj maggin, og sënë su rëġ doġ vu ham rë.

Jomraġsën Sën Doġ Vu Mehö Ngwë

¹⁸Ham najom jaġ vu Anutu nabë doġ vu he. In he kwamin nevo bë he ayomin niröp raġ ggëp Anutu mala, lob he hevongin bë sepa doġ ngaa yohvu jaġ

buk. ¹⁹Yönon, sa nehevong niġ wëëk in bë ham kwetaġ vu Anutu nabë tateġin aggata besenök vu ham pevis. ²⁰Anutu sën nevong bemehönon ayoj neggëp revuh lo, joo ġaġek mewis berëġ ġëp degwata los degwata. Lob vong beYesu ke-seh niġök in bë tato nabë ġaġek mewis sënë anon raġ. Loġ ɔo yi yom in alam-diiksën betung yi tu sipsip alaj böpata los bengö. ²¹Om Anutu sënë gevong ngaa nivesa vesa pin vu ham, in ham gwevong ngaa sën kwa nevo lo banon jaġ. Hil atu Yesu Kerisi yi alam om yö gevong behil sepa doġ ngaa sën ahë neving lo mu. Hil ġaġo arë jaġ nabë yi mehö niwëëk los ġayeheng degwata los degwata. Yönon.

Ġaġek Hus

²²Arig lo, sa kevu ɔapiya yiġ dus teka sënë vu ham, om sa bë nanër niwëëk vu ham nabë ham gwebë nengamin vu ġaġek sën sa nanër agi, in ġadu ham ayomin. ²³Ham jaġ ni nabë devo hil arid Timoti vër in ɔarabus, lob nabë berup vu sa pevis, og aluhoho rëġ anök doġ ti meġalë ham. ²⁴Ham nanër vu ham alam ggev pin sën denegin ham lo losho Anutu-yi-alam pin nabë he kwamin nevo sir benanër. GeKerisi-yi-alam vu dob Itali kwaj nevo ham ving medenenër. ²⁵Anutu yi semusën ġëp geving ham pin.

*13:13 Sën hil ġeto mana dobnë lo nër bë hil ġevuu aggata muġinsën na gesepa doġ Yesu yi ġaġek.

Kapiya Sën Yakobus Kevu Vu Kerisi-yi-alam

1 Sa Yakobus, Anutu luho Mehöböp Yesu Kerisi hir hur sa, lob sa kevu kapiya sënë yök vu ham Israel degwa nemadluho-mevidek-luu sagi, sën ham vuu ham nyëg ya geham kwetëkin ham beyök nedo nyëg ngwëga. Ham medo nivesa.

Seggisën Nevong Niwëëk Vu Hil

² Arig lo, nabë ngaa maggin aggagga nam seggi ham, og ham kwamin vesa in. ³ In ham ngo rak ni bë ngaa saga tök vu ham in bë seggi nabë ham ayomin neya timu vu Yesu ma ma. Log netök vu ham in bë ham bare niwëëk. ⁴ Nebë sënë, om ham bare niwëëk bekwerë maggin noh vu buk in ham natu Anutu yi mehönön yohvu los dahis, geham su jak vu in ngaa nivesa ti.

Mehöti Bë Jak Vu In Kwa Nivesa Og Bengev Jak

⁵ Bë ham ti duğin mekwa kwa, og yi yö ketağ vu Anutu nabë tato aggata niröp vu yi, gemëm Anutu sën nengo yi alam pin ayej gesu neggulin ngaa rë lo rëk tato vu yi. ⁶ Rëk mu mehö sën neketag lo gevong geving nabë Anutu rëk gengö aye, gağ su kwa na luu luu. In mehö sën kwa neya luu luu lo, og sënë nebë loo sën nesis yam rëk sang nevë benetëë ya jeggin jeggin lo. ⁷ Alam nebë sënë og su degekuung nabë Mehöböp rëk bo ngaa ti vu sir. ⁸ Gağ rëk nama, in alam nebë sënë kwaj neya jeggin jeggin bedenënër ngaa rak rak.

Alam Kupek Masën Galam Los Kupek Ngahi

⁹ Log hil arid sën yi mehö meris lo, kwa vesa in Anutu ko arë rak

vorot. ¹⁰ Log hil arid sën mehö bengö-ggoreksën lo, og kwa vesa in Anutu dahun yi, bemedo mala yes. In yi kupek lu ngaa su rëk dok vu yi rë, gağ rëk nadiik nabë sesik sën nare vos ayo lo. ¹¹ In hes verup netum benikerus rot, lob vong bevos pin meran ya gesesik rurin to pevis beni malangeri saga mala maya. Om alam sën bengöj-ggoreksën lo og rëk nahën medo degevonğ hir huk loğ de-nadiik pevis nabë sënë.

Seggisën Yi Gägek

¹² Nabë mehöti bare niwëëk mekerë ngaa maggin sën seggi yi lo, og kwa vesa. In Anutu rëk gevong nyëvewen vu bemedo mala-tumsën nabë sën nër vorot bë rëk gevong vu alam pin sën ahëj neving yi lo. ¹³ Rëk nabë mehöti kwa vo bë gevong ngaa nipaya ti, og su nanër nabë, “Anutu vong seggisën sënë vu sa!” In Anutu su kwa nevo ngaa nipaya menevong rë, log su neli mehönön loğ ya ngaa nipaya in bë seggi sir rë. ¹⁴ Rëk mu seggisën degwa nebë hil pin ti ti ngo kwad nevo ngaa nipaya behil nesepa loğ in bë hil gevong. ¹⁵ Log bë hil kwad bo ngaa nipaya rot, og hil rëk gevong banon jak benatu ngaa nipaya begëp vu hil. Lob nabë ngaa nipaya saga böpata jak begërin hil ayod, og rëk gevong behil malad nama.

¹⁶ Sarig lo, sahëg neving ham om ham gweğin ham, beham su kwetul dok in gägek sënë. ¹⁷ Ngaa nivesa vesa los ngaa anon pin sën netök vu hil lo neyam vu hil Amad vu vavunë. Hil Amad sënë tung hes los kwev gebetuheng pin, rëk buk vahi og su denetum nivesa rë. Rëk mu Anutu og nesepa loğ aggata timu gesu nepekwë yi benevong ngaa nipaya yam rë. ¹⁸ Yö kwa vo lob vong yi gägek anon yam in bë gërin hil nah vu yi bemëm hil natu yi alam muğinsën kesuu ngaa pin sën netung lo.

Hil Pin Ġanġo Ġaġek Betamuin Geving

¹⁹ Sarig lo, saħġ neving ham yōnon, om ham jaḡ nġaa sēnē ni nivesa rot. Ham semu ham pevis in gwengō ġaġek, rēḡ mu ham su newa newa megwevonġ ġaġek. Log ham su aħēmin sengēn jaḡ pevis. ²⁰ In nabē mehōti aħē sengēn, og su yoh vu bē gevonġ nġaa nirōp ġēp Anutu mala rē. ²¹ Om ham gwevuū nġaa nipaya pin sēn nahēn neggēp loḡ ham ayomin lo los nġaa sēn su yohvu rē lo na. Log ham ġurek ġaġek sēn Anutu yō varoh luḡ ya ham ayomin lo babu, in ġaġek sēnē yoh vu bē geḡo ham anomin nah vu Anutu.

²² Ham tamuīn Anutu yi ġaġek. Ham su gwengō meris mu, gaḡ bē ham gwengō meris mu, og sagaḡ ham tetuhin ham. ²³ Mehōti bē gengō Anutu yi ġaġek meris gesu sepa doḡ rē, og saga nebē sēn mehōti nelē mala loḡ dubdub. ²⁴ Lē mala, loḡ ya, lob pevis bekwa virekin mala ggōkin. ²⁵ Lob nġaa nipaya neduu hil ahon, rēḡ Anutu yi ġaġek nivesa yoh vu bē gelov aggis gegeḡo hil vēr nah vu yi. Lob nabē mehōti sepa doḡ yi ġaġek nivesa begevonġ noh vu, log su gengō gekwa birekin rē, gaḡ yō medo sepa doḡ, og ġaġek saga rēḡ gevonġ bekwa vesa jaḡ buk pin. ²⁶ Log nabē mehōti kwa bo nabē, “Sa mehō-bēl-yi nivesa mesengō najom raḡ vu Anutu rot!” rēḡ mu su nēgin daggen nivesa rē, og saḡi yō kuungin yi, lom yō ḡo yi raḡ los nejom raḡ meris mu. ²⁷ Bē hil hevongin bē natu Kerisi-yi-alam nivesa gehil nġaa nipaya su ġēp hil Amad Anutu mala rē, og hil gevonġ nabē sēnē: Hil adok vu hur meten losho avēh alov sēn denetōḡ vu maggīn lo, log hil najom hil ahon in nġaa nipaya sēn alam-dob-yi deneseḡa loḡ lo.

Hil Kwad Gevonġin Alam Pin Ġēp Ti

2 Sarig lo! Ham ayomin neya timu vu hil Mehōbōp Yesu Kerisi, Mehōbōp sēn niwēēk los arē bōpata lo. Om ham su gwelē mehōnon nij navi benapisek in vahi megweḡo jaḡ, gegweruu demimin vu vahi. ² Ham kwamin bo rē! Bē ham ngupin ham doḡ dub in bē najom jaḡ na vu Anutu, lob mehōti getunġ seges veḡōv doḡ seḡē bejōp rōprōp nivesa rot benōk vu ham, log mehō-ḡupeḡ-masēn ti jōp rōprōp nipaya benōk geving, ³ og ham neli mehō sēn nerōp rōprōp los trases nivesa lo loḡ yōk beham nenēr vu bē, “Ġenam ġemedo jaḡ sēa nivesa saḡi!” Log tum ham nenēr vu mehō ngwē sēn ḡupeḡ masēn lo bē, “Honġ saga og ġebare na saḡi!” ma, “Ġenam ġemedo doḡ sa vahaḡ!” ⁴ Bē ham gwevonġ nabē sēnē, og ham neseggi ham vahi bē nijvesa gevahi bē nijpaya, geham neḡo ham raḡ in bē ham gwengō mehōnon hir ġaġek beḡooīn sir jaḡ noh vu nġo kwamin nipaya saga.

⁵ Sarig lo, saħġ neving ham, om ham gwengō rē! Yiḡ alam sēn alam-dob-yi pin denelē sir bē nġaa meris in hej ḡupeḡ ma lo, og Anutu ggooīn sir raḡ in bē denatu alam-los-bengōj-vongvingsēn-yi. Lob nēr bē rēḡ gevonġ yi Nyēḡ vu alam sēn aħēj neving yi lo benatu hir nġaa, om rēḡ gevonġ vu alam meris saḡi. ⁶ Rēḡ mu ham nevonġ nimumsēn vu alam-ḡupeḡ-masēn! Ham nġo raḡ ni ggovek bē alam-los-bengōj-ggoreksēn sēnē denedeḡinen-gin ham medenevo maggīn vu ham, gedeneḡo ham ya kot. ⁷ Log ham tu Yesu-yi-alam barē raḡ neggēp ham, rēḡ alam-los-bengōj-ggoreksēn sēnē denenēr pelēsēn raḡ yi, rēḡ ham neḡo sir raḡ in-a? ⁸ Bē mēm ham sepa doḡ Anutu-yi-ḡapiya og mēm. Sēn dekevu horek los bengō meneggēp loḡ lo bē, “Aħēm geving alam sēn denedo dus vu honġ lo nabē sēn nġo aħēm neving honġ.”

⁹Gak bë ham gwevonğ nivesa vu mehö ngwë geham gweruu demimin vu ngwë, og ham nevong paya begägek neggëp vu ham. Lob horek sënë tato bë ham kweyëh. ¹⁰In nabë mehöti sepa dok horek pin rëk keyëh horek timu, og sënë nebë keyëh horek pin. ¹¹Hil arak ni bë Anutu nër nebë sënë nebë, “Su gwevonğ baggëb!” Log nër ving nebë, “Su gëngis mehönon medenadiik!” Om nabë su gevong baggëb rë, rëk gësis mehöti mediik, og kweyëh Anutu yi horek meğägek neggëp vu hong. ¹²Ham kwamin bo nabë Anutu rëk seggi ham gägek jak horek mewis sën Yesu ko yam in bë geko hil vër in ngaa nipaya lo. Om ham nanër gägek los gwevonğ ngaa noh vu horek sagi. ¹³Yönon! Nabë mehöti su kwa paya in mehö ngwë rë, og Anutu rëk gevong nyëvewen dok nah yi ngaa nipaya pin gesu rëk kwa paya in yi rë. Gak mehöti bë kwa paya in mehö ngwë, og su rëk gönengin buk sën Anutu genço gägek meseggi lo rë.

Vongvingsën Los Huk

¹⁴Arig lo! Ham kwamin bo rë! Mehöti bë nanër nabë nevong ving Kerisi rëk mu su vong ngaa nivesa ti in bë dok vu mehö ngwë rë, og yi vongvingsën tu ngaa meris. Gak su yoh vu bë geko yi nah vu Anutu rë. ¹⁵Bë tob nama in ham arimin ti, ma avëhnömin ti, genos namain sir geving, ¹⁶lob mak bë ham ti nanër betalam nabë, “Gënah los kwam vesa! Log gebenguh hong nengwah gegegwa nos bahëm napup!” Geham su vong yönon rë, og sagak mak ham lok vu yi? Ma!

¹⁷Log vongvingsën og yik nebë sënë! Nabë gëp meris gesu gevong huk nivesa banon jak rë, og ngaa meris geham vongvingsën sagi tu diiksën. ¹⁸Rëk mu mehöti mak rëk nanër nabë, “Meho la denevonğ ving gemehö la denevonğ huk nivesa.” Bë nanër nabë saga og sëk nanër nah vu yi nabë, “Getato hong vongv-

ingsën meris sën huk nivesa vesa main agi vu sa, og mëm sëk tato sa huk nivesa vu hong in gejak ni nabë sa nehevonğ ving Yesu yönon. ¹⁹Genevonğ ving nebë Anutu timu yö nedo? Sagak nivesa! Rëk mu Satan yi hur denevonğ ving gägek saga ving medeneggönengin sir rot, rëk su denetu yi alam rë! ²⁰Om hong duğin meğenek-wetul lok! Genevonğin bë sa tato vu hong nabë gevong ving mu, gak su gevong huk nivesa ving rë, om hong vongvingsën tu ngaa meris-a? ²¹Wirek hil dobahë Abraham bë nalu Isaak rak ya jepö in bë besi yi natu seriveng vu Anutu. Nebë sënë lom Anutu nër yi lok buk sënë bë yi mehö niröp anon, og yik degwa rak sënë. ²²Om geraç ni bë vong ving mevong huk nivesa ving. Lob yi huk sënë netato bë nevong ving yönon. ²³Lob gägek sën dekevu meneggëp lok Anutu-yi-kapiya lo anon rak. Nebë, “Abraham vong ving Anutu om sën nër yi nebë mehö niröp.” Log nër bë yi mehö yi. ²⁴Om gwëbeng sënë ham rak ni bë Anutu su rëk nanër mehöti nabë yi mehö niröp jak yi vongvingsën meris mu rë, gak nabë gevong huk nivesa geving og mëm.

²⁵Log avëh-baggëb Rahap yik nebë sënë! Negin mehö luu sën Yosua vong beluho deya kasöm medenelë Yeriko lo nivesa, betato aggata ngwë vu luho bedeyoh medeyah. Nebë sënë lob Anutu nelë Rahap nebë yi avëh niröp rak degwa sënë. ²⁶Hil arak ni bë: Bë hil anod su medo dok hil navid rë, og hil rëk nadiik. Lob yik nebë sënë. Hil bë gevong geving meris gesu gevong huk nivesa geving rë, og hil vongvingsën yik tu diiksën nebë sënë.

Hil Gëgin Dagged Nivesa

3 Arig lo, ham ngähisekë su kwamin bo nabë ham natu tatovaha, in hil arak ni bë Anutu rëk seggi tatovaha hir gägek bepelë sir rot kesuu alam meris.

²Lob hil ayoh paya in ngaa aggagga ngahisekë, rëk mu nabë mehöti su nanër gägek ti paya rë, og yi mehö nivesa rot beyoh vu bë gëgin navi nivesa los dahis geving. ³Ham kwamin bo hoos rë! Hil nesala aën dus teka loğ hoos avij in bë nengaj yes jak medesepa doğ hil kwad, lob mëm hil nepeggin anoj pin rak ngaa mahen teka sënë. ⁴Log ham kwamin bo jak sip geving rë! Sip sënëk ngaa böpata rot, log sang nevë böpata benevonğin bë geğo na jeggin jeggin, rëk mu sip yi gang ma aën teka sën neko neru seggi lo, og yik ngaa mahen teka rot, rëk nepeggin sip meneya yoh vu sën kapten kwa nevo lo.

⁵Lob yik hil dagged nebë sënë. Hil anod böp gedagged mahen rot, rëk mu sagi sën nevengwëng böpata los neko hil rak nebë hil rëk gevonğ huk böp los arë. Ham kwamin bo nengwah rë. Nengwah mahen teka, og yoh vu bë doğ nyëğ mega keke lu ngaa pin. ⁶Lom hil dagged nebë nengwah ving. Nedo loğ hil navid vuheng atov, rëk nevong ngaa nipaya aggagga benevonğ behil nid paya nerak los dahis. Ko ngaa nipaya vu Satan benevonğ benegwang ya hil ayod los hil huk pin. ⁷Hil ayoh vu bë gağo reggu bemën agga ti ti lo vu vos ayo behil gevonğ bemağ yes jak. Sok genyël gengaa pin sën denegğep loğ loo ayo lo ving. Lob mehö la denevonğ nebë sënë ggovek ya. ⁸Alam sën denedo revuh lo denenër gägek loğ ya alam ayoğ in bë demedo jevuh geving. Yik nebë sën hil nehehin nos gahis loğ huk lo in bë anon jak. Log nabë hil medo jevuh og yik rëk ngis anon sepasën agğata niröp. ⁹Hil nehağo Mehöböğ Yesu luho hil Amad arëğ rak rak hil dagged, log hil nehevonğ nevud vu mehönon rak hil dagged ving, lom sënëk hil nanër gägek pelësen rak Anutu in nesemu hil mehönon behil nid nebë yi Anutu. ¹⁰Gägek luu neverup rak hil avid timu. Ngwë sën hil nehağo Anutu

arë rak, gengwë gägek nipaya. Om arig lo, hil su gevonğ nabë sënë! ¹¹Bël veduvek los loo ahëggin su nebegi verup loğ len timu rë. ¹²Arig lo! Mağ mori yoh vu bë ngis anon vud-a? Ma prut jes yoh vu bë ngis anon mori? Ma! Lob yik nebë sënë: Loo su yoh vu bë begi berup bël nivesa rë.

Huk Nivesa Neyam Vu Anutu

¹³Mağ ham ti yi mehö los kwa böp benerak ngaa ni? Om mëm mehö sënë sepa doğ agğata niröp begevong huk nivesa. Su geğo yi jak jak, gağ gevonğ ngaa pin los kwa in tato yi rangah vu alam pin medeğak ni. ¹⁴Rëk mu nabë ham medo los ayomin ngis yi vu mehö ngwë, geham gwevonğ huk pin in bë gweğo arëmin jak kesuu mehö ngwë, og ham su gweğo ham jak in ngaa saga in saga nekevoh gägek anon ya. ¹⁵In ngaa pin sënë og su neyam vu Anutu rë, gağ sënëk ngaa dob yi mu geneyam ggëp mehönon los Satan yö kwaj. ¹⁶In nabë mehö la ayoğ ngis yi vu mehö ngwë, gedegevonğin nabë denatu böp kesuu alam vahi, og alam nebë sënë su rëk demedo jevuh ti rë. Gağ ham rëk gwelë nabë alam nebë saga yö rëk medo degevong ngaa nipaya agga ti ti lo los dahis.

¹⁷Rëk mu ngaa los kwa pin sën neyam vu Anutu lo, og sagağ nivesa pin gengaa nipaya su nesarömin loğ ving rë. Lob ngaa nebë saga nevong balam denedo revuh ti gedenahubin sir. Nevong balam malaj yes medenengo gägek medenero gekwaj pesivin alam sën denetök vu maggin lo medeneloğ vu sir. Log ngaa sën neyam vu Anutu ağı nevong balam denevonğ nivesa vu alam pin negğep ti, gesu ayoğ luu rë. ¹⁸Alam sën denedo revuh lo denenër gägek loğ ya alam ayoğ in bë demedo jevuh geving. Yik nebë sën hil nehehin nos gahis loğ huk lo in bë

anon jaḵ. Log nabë hil medo jevuh og yik rëḵ ngis anon sepasën aggata niröp.

Alam Sën Ahëj Neving Ngaa-dob-yi Lo Og Denesis Beḡo Vu Anutu

4 Ham nesis beḡo vu ham geham nenër ham los ahëmin sengën raḵ degwa va? Degwa nebë ham medo mekwamin nevo ngaa nipaya aggagga loḵ ayomin benekenḡërin ham. ²Ham ahëmin neving ngaa aggagga in bë gweko, rëḵ ma, om sën ham kwamin nevo bë ham ngis alam. Ham malamin anonin ngaa aggagga rëḵ ham su yoh vu bë gweko rë, om sën ham ahëmin sengën vu ham beham nesis beḡo. Log ham neraḵ vu in ngaa, in ham su nekwetaḡ vu Anutu bë doḵ vu ham rë. ³Yönon, ham nekwetaḡ in ngaa bë Anutu gevong vu ham, rëḵ ma gesu nevong vu ham rë in ham nekwetaḡ paya. Ham nekwetaḡ in ngaa sën ham ahëmin neving bë semu ham navimin lo mu. ⁴Ham alam ḡaḡek keyëhsën! Alam sën ayoj neya vu ngaa-dob-yi lo, og denelë Anutu paya benesis beḡo vu yi, ma ham su neraḵ sënë ni rë? Gaḵ nabë mehöti ayo na vu ngaa-dob-yi mu, og nelë Anutu paya benesis beḡo vu yi. ⁵Ma ham nekuung bë Anutu-yi-ḵapiya nër ḡaḡek meris mekuungin hil-a? Sën dekevu meneggëp bë Anutu tunḡ Anon loḵ yam nedo hil lob ahë neving pangësën rot bë hil natu yi ngaa niröp lo? ⁶Rëḵ mu Anutu nelok vu hil yoh vu sën yi ḵapiya nër lo nebë: “Anutu nilëlin alam sën deneko sir raḵ lo genelok vu alam malaj yes benesemu sir.”

⁷Om ham malamin yes meḡurek Anutu babu, geham dev doḵ megwedu Satan na, og rëḵ beya in ham mena. ⁸Ham na dus jaḵ Anutu, log rëḵ nam dus jaḵ ham. Ham alam nimin paya. Ham pesu nemamin in ngaa nipaya geham su gwevong! Ham alam sën kwamin neya luu luu lo, ham juuk kwamin ni-

paya sënë na in ham ayomin! ⁹Ham medo los kwamin paya! Ham ngu in ham los ayomin maggin rot! Ham alam sën nenöp gwëbeng agi, ham nöpsën peggin menatu susën. Log ham sën ham kwamin vesa agi, ham peggin ham bayomin maggin jaḵ. ¹⁰Ham dahun ham beḡurek Anutu babu og mëm Anutu rëḵ geḵo ham jaḵ.

Hil Su Tanë ḡaḡek Jaḵ Arid Lo

¹¹Arig lo, ham su tanë ḡaḡek nipaya jaḵ ham arimin lo. Mehöti bë tanë ḡaḡek nipaya jaḵ ari ti los nanër yi nabë yi mehö nipaya yönon, og sagak nebë sën tanë ḡaḡek nipaya raḵ Anutu yi horek benër bë horek nipaya. Gaḵ nabë ḡepelë horek og sënë nebë su ḡenesepa loḵ rë, gaḵ ḡeneḵo hong raḵ in bë ḡenatu jaas meḡeseggi horek. ¹²Gaḵ yik mehö perurek timu nedo benevo yi horek vu hil. Log mehö sënë perurek timu tu jaas beyoh vu bë geḵo hil nah vu yi, geyoh vu bë gevong behil malad nama. Ma ḡenekuung bë hong re om sën bë ḡeseggi hong alam-ë?

Hil Su ḡaḵo Hil Jaḵ Vu Anutu

¹³Kë! Log ham vahi sën ham nenër nebë, “Pehi, ma neheng, rëḵ mëm hil ana nyëḡ böp sagu ma sënagu, bemëm hil ḡevong huk bisnis noh vu ta ti behil ḡaḵo monë ngähiseḵë jaḵ!” Rëḵ sa nanër vu ham nabë, ¹⁴“Ham su raḵ ngaa sën rëḵ natök vu ham neheng lo ni rë!” Gaḵ ham nebë beggob ḡuggop sën netelë in bë nyëḡ geheng beneggëp dus teka loḵ nemaya pevis lo. ¹⁵Om mu maḵ ham nanër nabë sënë, “Nabë Mehöböp kwa, og hil medo vesad mehil ḡevong ngaa sënë ma ngaa sagu.” ¹⁶Rëḵ ham ngo neḵo ham raḵ benenër bë ham rëḵ gwevong huk böp böp, rëḵ ngaa nebë sënë og nipaya. ¹⁷Om ham kwamin bo rë! Mehöti sën neraḵ ngaa ti ni nebë ngaa nivesa rëḵ mu

su nevonğ yoh vu rë lo, og nevonğ ngaa nipaya beneggëp vu yi.

Ğağek Rağ Alam Sën Hir Kupeğ Nğahi Lo

5 Om sa bë nanër ğağek ti vu ham alam los bengömin ggoreksën! Ham kwamin bo ngaa maggin pin sën vonğin natök vu ham lo, beham ngu los gwengeek pangsen in ham. ²Ham kupeğ los vuneksën pin sënë nepetar ya, log jeluj nelov ham tob lu ngaa benemaya. ³Geham goor los seriva nipaya nerak, lob saga netato rangah nebë ham nevonğ ngaa nipaya beham rëğ gweko nyëvewen doğ nah. Lob nyëvewen rëğ gevonğ paya vu ham navimin nabë sën monë nipaya nerak agi. Beyik rëğ nabë nengwah bega ham in ham nesupin ngaa nivesa vesa vu dob sënë in ham kuung bë rëğ doğ vu ham vu tamusën, rëğ mu rëğ nama. ⁴Om ham gwengo rë! Ham netetuhin alam sën denevonğ huk vu ham medenevo ham nos anon lo, geham nejom hir monë vewen ahon. Ham nevonğ ngaa nipaya rot nebë saga, lob alam sagi denesu böpata bededun neya vu Mehöböp Niwëek los Gayeheng. ⁵Ham nedo dob, lob ham ko kupeğ nivesa vesa pin. Ham nevonğ ngaa pin sën ham ahëmin neving lo, geham su nehönengin ngaa ti rë. Ham newa nos ngahisekë rot beham nerig böpata, rëğ buk sën dengis ham nadiik lo dus rağ geham duğin. ⁶Ham nër alam yohvu bë nij paya, lob ham sis sir medediik rëğ su denesis ham loğ yah rë.

Hil Bare Nid Wëek Meğerë Maggin Geğegin Mehöböp

⁷Nebë sënë om arig lo! Ham naköök menajom ham ahon beham medo gweğin sën Mehöböp duk nom lo. Ham kwamin bo mehö sën nevaroh yi nos lo rë! Nejom yi ahon beyö köök medo neğin hob bë geto in nos nakip

bejig gengis anon in natök jak nos anon nivesa. ⁸Om ham najom ham ahon menaköök bemedo gweğin Mehöböp nabë sënë! Ham medo nimin wëek, in yi buk sën duk nom lo dus nerak.

⁹Arig lo, ham su gwelë ham paya, beham su gwebul nah nenga, in jaas nare yam dus in bë genço ham ğağek begevong doğ nah ham nipaya saga nyëvewen. ¹⁰Arig lo, ham kwamin bo alam sën denenër Anutu yi ğağek rangah wirek lo rë! Maggin tök vu sir rot, rëğ denejom sir ahon medenedo, om ham sepa doğ vahaj megwevonğ nabë sir. ¹¹In hil nanër nabë alam sën denejom sir ahon lo kwaj vesa. Log ham ngo Yop yi ğağek bë maggin böpata tök vu yi rëğ jom yi ahon rot. Loğ tum vu tamusën lob Mehöböp vo ngaa nivesa vu yi ggökin yah. In Mehöböp kwa nevonğin hil rot benevonğin bë doğ vu hil.

Hil Su Nanër Ğağek Nabë Yönon Rot Gevavunë

¹²Rëğ mu arig lo, ğağek böp ti nahën neggëp! Ğağek sënë nebë: Ham su nanër yağek los dob in bo niwëek vu ham ğağek, geham su nanër yönon vavunë! Gağ yik ham ngoğek in mu nabë, “Eë-ë!” og ggovek. Genabë ma, og ham nanër niröp nabë, “Ma!” beyik ggovek. In Anutu rëğ bo nipaya nyëvewen doğ nah vu ham.

Alam Yohvu Hir Jomrağsën

¹³Bë ham ti natök vu maggin, og mëm yi yö najom jak vu Anutu. Log nabë ham ti ahë nivesa los kwa vesa, og gevonğ raro in geğo Anutu arë jak. ¹⁴Bë ham ti nijak, og mëm tahi ham sën Kerisi-yi-alam lo ham ggev lo nabë nam denanër Mehöböp arë gedejikin wël* jak mehö sën nirak lo. Gemëm denajom jak na vu Anutu nabë doğ vu mehö sagi benivesa jak nah. ¹⁵Log nabë ayoj na timu vu Anutu yönon gedenajom jak nabë sënë,

og mēm Mehöböp rēk gevong bevesa doḱ nah. Log nabē yi ngāa nipaya la neg-gēp vu yi, og Mehöböp rēk dahun na geving. ¹⁶ Om ham nanēr ham ngāa nipaya rangah vu arimin lo, log ham najom jaḱ na vu Anutu nabē Anutu gevong beham nimin vesa jaḱ. In mehō sēn ne-sepa loḱ Yesu yōnon lo bē najom jaḱ, og yi jomraksēn sēnē los niwēēk. ¹⁷ Elia og yik yi mehōnon mu nebē hil, rēk mu jom raḱ niwēēk vu Anutu bē hob su geto jaḱ, lob nyēg vang gehob su to raḱ rē yoh vu ta löö gekwev nemadvahibevidek-ti. ¹⁸ Loḱ jom raḱ yah, lob hob

to raḱ ggökin, bemēm nos lu ngāa sēn denevaroh loḱ ya dob lo nekip.

Hil Ğaḱo Mehō Sēn Neketul Loḱ In Aggata Lo Nom

¹⁹ Arig lo, bē ham ti gērin yi nah vu ngāa nipaya rēk ngwē geḱo yi nom gökin, ²⁰ og ham jaḱ ni nabē mehōti sēn ḱo ngwē yom in yi ngāa nipaya lo, og mehō sēnē yō ḱo anon yom vu Anutu bemēm rēk medo mala-tumsēn. Lob Anutu rēk gelē mehō ngwē sēn ḱo ngwē vēr in ngāa nipaya lo nivesa bedahun yi ngāa nipaya pin na.

Kapiya Sën Pita Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam

1 Sa Pita sën Yesu Kerisi yi sinarë sa. Sa nekevu kapiya sënë yök vu ham sën Anutu-yi-alam ham, sën ham vuu begganğ degwa ya geham yök nedo jeggin jeggin vu distrik Pontus los Galata geKapadosia, gAsia* los Bitunia aga. ²Hil Amad Anutu rağ ham nimin ggovek ya yö wirek beggooin ham rağ tu yi ngaa. Lob Anon Vabuung vonğ beham tu vabuung in bë ham sepa doğ Yesu Kerisi aye benikök jipek ham beham nimin vesa jağ. Anutu gevong semusemu nyemasën vu ham rot beham ayomin gëp revuh pangsen rot.

Mala-tumsën Soğek Negin Hil Vu Yağek

³Hil gağo Anutu arë jağ. In yi Anutu behil Mehöböp Yesu Kerisi Ama yi. Kwa pesiv in hil böpata rot, lob vonğ beYesu Kerisi kedi rağ yah vu bedub, lob vonğ behil atu mewis ggovek ya rağ yi. Lob hil medo navo kwad in buk sën Anutu geğo hil nah lo gehil su nehevuu rë. ⁴Ggooin hil rağ ggovek ya in bë hil gağo ngaa nivesa vesa rot vu yağek. Ngaa sënë semu yi ggovek geneğın ham vu yağek. Lob su yoh vu bë rëğ petar benipaya jağ rë, gağ yö nivesa anon gesu rëğ mala nama rë. ⁵Ham ayomin neya timu vu Anutu, lob negin ham nivesa rağ yö niwëek, om ham rëğ medo nivesa rot. Semu aggata in bë geğo ham nah vu yi yönon, lob rëğ gevong sënë banon jağ begëp rangah doğ Buk-tamusën. ⁶Mağ yik ngaa maggin aggagga netök vu ham hus dus teka mu loğ buk sagi meneseggi ham beham ayomin maggin teka. Rëğ ma geham kwamin nevo bë Anutu rëğ geğo ham nah vu yi, lob ham kwamin vesa rot. ⁷Anutu neseggi ham rağ ngaa nebë sënë in bë jağ ni nabë ham ay-

omin neya timu vu yi ma ma. Hil arak ni bë goor og denevesi rağ nengwah in bë kale kale geto in genivesa jağ, rëğ mu goor sënë rëğ mala nama vu tamusën. Gağ sën hil ayod neya timu vu yi lo, og su nebë goor sënë rë, gağ kesuu goor genivesa rot. Om nabë ngaa vahi seggi ham gwëbeng in ham ayomin neya timu bevong bë nengwah gga ham, og sagağ nevong in bë ham bare nimin week. Lob vu tamusën sën Yesu Kerisi natök nom rangah lo, og ham rëğ natu alam los arëmin böpata bemalamin ngeri gebengömin na jağ sën ham ayomin ya timu agi. ⁸Ham ngo nahën geham su malamin rağ yi rë, rëğ ham ahëmin neving yi. Yönon, ham ngo nahën gesu lë yi rë, rëğ ham ayomin neya timu vu yi los kwamin vesa in yi rot. Ham kwaminvesa-sën sënë kesuu hil kwad-vesa-sën sën hil kwad vesa in ngaa vu dob agi pin. Lob hil ayed su neggëp beyoh vu bë nanër kwa-vesa-sën sënë rangah metatekin rë, gağ ma verök yi. ⁹Lob sën ham ayomin neya timu vu yi agi anon nebë: Anutu rëğ geğo ham anomin nah bedemedo malaj-tumsën geving yi. ¹⁰Alam-denenër-ğagek-rangahsën denero rot medenevong huk niwëek in bë denatök vu gağek sën Anutu geğo hil nah lo degwa, lob denër gağek rangah rağ ngaa sën töğ vu ham gwëbeng agi. ¹¹Kerisi yi Anon Vabuung nedo loğ alam-denenër-ğagek-rangahsën sagi ayoj lob nër gağek rangah verup avij muğın rağ Kerisi bë: Vanë aggagga rëğ natök vu yi, genahub rë loğ rëğ natu mehö los arë böp. Lob yö medo denero gağek sënë degwa medeneloğ tepëğ in sir bë, “Vu buk tena rëğ nam-a?” Gemak “Va ti rëğ berup doğ buk saga?” ¹²Anutu tato vu sir ggovek bë su denenër gağek saga rangah in bë doğ vu sir rë, gağ denevong huk in bë dedoğ vu ham. Dengö bengö sënë muğinsën, lob Anutu vonğ Anon Vabuung yam vu

yagek bevo niwëek vu alam vahi beyam denenër Bengö Nivesa rangah los degwa vu ham vu gwëbeng sagi ving. Lob yik angër lo ahëj neving rot bë dekekooin medegelë ngaa sënë geving.

Anutu Tahi Hil Yam In Bë Hil Abo Vabuung In Hil

¹³Nebë saga, om ham su kwamin bo ngaa jeggin jeggin, gak ham kwamin bo ngaa niröp geham medo revuh. Beham ayomin timu bemedo gwegin sën Yesu Kerisi natök nom rangah begevong semusemu nyëmasën jak na ham lo. ¹⁴Ham gwevong nabë sën hurmahen denebë nengaj vu gagek medenesepa lok lo. Wirek og ham kwamin ma, om sën ham medo nesepa lok aggata malanon-yi. Gak gwëbeng sënë og ham su sepa dok nah gökin. ¹⁵Gak Anutu yi mehö vabuung betahi ham ggovek ya, om ham bo vabuung in ham in ngaa pin sën ham gwevong lo nabë yi. ¹⁶In gagek neggëp lok Anutu-yi-kapiya bë, “Sa vabuung, om ham natu vabuung geving.”

Anutu Baço Hil Yom Rağ Ngaa Böpata Rot

¹⁷Anutu og su kwa nevo hil arëd meneseggi bë ti tena kesuu rë, gak neseggi hil ti ti rağ ngaa sën hil nehevong lo. Om nabë ham ayemin dok ti benanër nabë Amamin, og ham gwegin ham nivesa begöneng in yi noh vu buk pin sën ham nedo vatëvek mu vu dob agi. ¹⁸Ham rağ ni bë wirek og ham nedo los ngaa nipaya sën ham alam hib detahu ham lok lo, rëk Anutu vo ham vër in ngaa saga. Su baço ham yom rağ seriva lu goor ma ngaa-dob-yi sën rëk mala nama lo ti rë. ¹⁹Gak baço ham yom rağ Kerisi ni kök. Yesu ni kök sënë su nebë ngaa sën hil nebaço rağ monë böpata rot lo rë, gak kesuu. GeKerisi sënë nebë sip-sip nalu sën yö nivesa rot gesu navi len ti nipaya neggëp rağ yi rë, lob desis yi

tu seriveng. ²⁰Anutu su tung dob sënë rë geyö nahën, log yö ggooiin Kerisi rağ vorot in bë gevong huk sënë. Rëk mu yö nahën nedo bemëm Buk-tamusën dus rağ, lob tök yam rangah in bë dok vu ham. ²¹Lok vu ham beham ayomin ya timu vu Anutu sën vong beKerisi kedi rağ yah vu bedub bevong arë böp rağ lo. Yönon, ham ayomin neya timu vu Anutu benevo kwamin in yi los ahëmin nivesa bë rëk nom bekeço ham nah.

Hil Ahëd Geving Hil Arid Sën Kerisi-yi-alam Lo

²²Ham nesepa lok gagek anon sënë, lob vong beham ayomin nivesa rağ. Lob ham los hil arid lo nelë ham nivesa. Ham su nevong los kwamin luu rë, om ham pasang gwevong huk niwëek rot beham ahëmin geving ham vewen vewen pangës. ²³Ham tu mewis ggovek ya nebë sën nos kip lok huk anon. Rëk mu ham su pum rağ nos gahis sën nepetar lo rë! Gak ham pum rağ nos gahis sën nedo degwata lo. Nos gahis sënë og yik Anutu yi gagek, lob mala-tumsën neggëp lok beyö rëk gëp degwata los degwata. ²⁴In gagek neggëp lok Anutu-yi-kapiya bë:

“Mehönon pin nebë vos.

Log hir vunek vunek nebë vos anon kweksën.

Vos nemeran log anon kweksën nerurin to.

²⁵Gak Mehöböp yi gagek, og yö neggëp degwata los degwata.”

Gagek sagi og yik Bengö Nivesa sën denenër rangah vu ham lo.

Mehöböp Tu Gelöng Nivesa Sën Mala-tumsën-yi

2 Om ham su gwelë ham paya, geham su tetuhin ham. Ham su gwevong kwamin luu, geham su ayomin ngis yi vu mehö ngwë, geham su nanër gagek nipaya nah nenga jak mehö ngwë. ²Ham

nebë hurmahen niķōķ sën ataj nahën neķo sir bahēj neving rur mu lo. Om yiķ ham pasang ahëmin geving rur sën nelok vu ham anomin lo. Ham nanum rur sën su desarömin ngaa kuungsën ving rë agi pangsën, in gevonğ beham jig bemedo nivesa geving Anutu. ³Yönon, maķ ham seggi Mehöböp ggovek ya be-ham rak ni bë kwa nevonğin ham rot. ⁴Om ham ngo nam vu yi in mehö mala-tumsën-yi, deniwëëķ rot nebë gelöng ti. Mehönon denekuung bë maķ gelöng ni-paya om sën deruuk ya. Rëķ mu Anutu ggooiñ yi rak vorot belölë bë ngaanon benivesa rot. ⁵Lob vonğ bë yiķ ham nebë gelöng mala-tumsën-yi saga ving, om Anutu kwa nevo bë gevonğ beham natu Anon Vabuung yi begganğ. Nebë saga om ham natu alam-deneķo-seriveng niröpsën-yi lo, beham ngo gwetung ay-omin natuativeng vu Anutu. Nabë ham gwevonğ nabë saga, og Anutu rëķ kwa bo ham nabë Yesu Kerisi yi alam ham, lob geķoativeng saga. ⁶In gägeķ rak ngaa sënë meneggëp lok Anutu-yi-ķapiya ving nebë:

“Ham gwengö rë!

Sehooiñ gelöng malangeri anon rot ti rak in gadu begganğ nyë ķetu, lob gwëbeng sa varah menare nyëğ böp Sion.[†]

Om nabë mehöti ayo na timu vu yi, og su rëķ ni namum rë, gaķ rëķ nama veröķ yi.”

⁷Kerisi nebë gelöng sënë lob ham sën ham ayomin neya timu vu yi lo, og ham nelë bë ngaanon benivesa rot. Gaķ alam sën su ayoj neya timu vu yi rë lo, og gägeķ rak sir meneggëp lok Anutu-yi-ķapiya nebë:

“Alam sën denelev begganğ lo nij lëlin gelöng ti sënë, rëķ mu mëm sënë netu gelöng niwëëķ begganğ nyë ķetu yi.”

⁸Log gägeķ ngwë nër bë:

“Netu hir gelöng sën deketul vahaj jaķ lo.

Genetu hir gelöng sën detaleķ medebës lo.”

Su devonğ ving Anutu yi gägeķ sënë rë, om detaleķ medevës, in Anutu nër wireķ bë rëķ degevonğ nabë sënë.

Hil Natu Anutu Yi Hur Maluh Los Avëh

⁹Rëķ Anutu ggooiñ ham rak ggoveķ ya tu yi alam. Ham tu Mehö-los-bengö Anutu yi alam-deneķo-seriveng. Ham tu alam yu vabuung ti. Ham tu Anutu-yi-alam niröp in bë ham rëķ tateķin ngaa nivesa pin sën nevonğ vu ham lo. In ham nedo lok malakenu wireķ, rëķ tahi ham beķo ham lok yam yi rangah nivesa anon sënë ayo. ¹⁰Wireķ og ham alam meris, rëķ gwëbeng og ham tu Anutu-yi-alam. Wireķ og ham nedo nenga in Anutu lob su kwa nevonğin ham rë, rëķ gwëbeng sënë og Anutu kwa nevonğin ham.

Hil Ğevonğ Ngaa Nabë Sën Anutu Yi Hur Hil

¹¹Sa mehö lo, sahëğ neving ham, om sa nanër vu ham niwëëķ nabë: Ham nedo dob sënë nebë ham alam-nyëğ-ngwë los alam vatëveķ mu. Om ham dëëin ngaa malanon-yi sën hil navid nevonğin lo na. In ngaa nebë sënë nesis begö vu ham ķenumin. ¹²Ham gwevonğ ngaa nivesa doķ alam dahis vuheng. Yönon, denenër gägeķ nipaya rak ham gwëbeng bë ham nesepa lok ngaa nipaya. Rëķ mu rëķ degelë ngaa nivesa sën ham nevonğ lo, lob rëķ degeķo Anutu arë jaķ in ham huk sënë doķ buk sën natöķ nam in bo nyëvewen vu sir lo. ¹³Ham tu Mehöböp yi alam om ham sepa doķ horeķ sën mehönon denejoo lo pin. Ham sepa doķ mehö-los-bengö sën netu yuseķë vu dob

[†]2:6 Denenër nyëğ böp Yerusalem arë ngwë nebë Sion.

lo aye. ¹⁴Geham sepa dok ggev gavman ayej nabë saga. In mehō-los-bengō ggooïn sir rak in bē debo nyëvewen dok nah vu alam sën degevonğ ngāa nipaya lo, gedegeko alam sën degevonğ ngāa nivesa lo arēj jak. ¹⁵Anutu ahē neving bē ham sepa dok ngāa niröp nabë saga in alam kwaj masën sën sir duğın gağek lo, su denatök vu gağek nipaya jak ham medenanër. ¹⁶Ham su nabë alam sën detu mehō ngwë hir ngāa meris balaj denegeğınengin ngāa maggin rak sir gedenevasap sir lo, gağ ham gwëvonğ ngāa nabë alam sën yō deneğın sir lo. Rëk mu ham su gwebom navimin dok mu log ham bun ham in ngāa nipaya megwëvonğ, gağ ham natu Anutu yi hur yōnon. ¹⁷Ham gweko alam pin arēj jak, geham ahëmin geving arimin lo sën Anutu-yi-alam sir lo. Ham göneng in Anutu, log ham gweko mehō-los-bengō sën tu yusekë lo arë jak.

Hil Sepa Dok Kerisi Vaha Megako Vanë

¹⁸Ham sën hur lo, ham göneng in alam sën denebağō ham netu hir ngāa meris medeneğın ham lo, beham gurek babuj in ngāa pin. Ham su gurek alamin sën nijvesa los malaj yes lo mu babuj. Gağ yik ham gurek alamin sën denevonğ nij paya vu ham lo babuj geving.

¹⁹Kë! Log nabë degwa nama geyō debo vanë vu ham meris mu rëk mu ham najom ham ahon geham gwengō vanë in Anutu-yi-alam ham, og yik ggovek. In Anutu ahē neving ngāa nebë saga. ²⁰Gağ nabë ham gwëvonğ ngāa nipaya ti lob dengis ham rëk yik ham gwelë sir mu, og ham su vonğ ngāa nivesa in bē degeko ham arëmin jak rë, gağ ma. Gağ mëm nabë dengis ham jak ngāa nivesa sën ham gwëvonğ lo rëk ham gwelë sir mu, og mëm Anutu nenër saga bē gevonğ nivesa. ²¹Yōnon, Anutu ggooïn ham rak in bē ham sepa dok aggata saga. In Kerisi

loğ yah ham bömin beko vanë betato saga vu ham in bē ham sepa dok vaha.

²²“Su nevonğ ngāa nipaya rë, log su nenër gağek kuungsën ti verup avi rë.”

²³Denër pelë rak yi, rëk su nër pelë loğ yah rak sir rë. Log devo vanë vu yi, rëk su nër gağek ahë sengën loğ yah rak sir rë. Gağ yō vonğ yi loğ ya Anutu sën neseggi ngāa pin niröp lo nema. ²⁴Yō ti ko nyëvewen loğ yah hil ngāa nipaya rak yah navi bediik rak kelepeko*. Vonğ nebë sënë in bē hil gevuu ngāa nipaya pin na, gehil medo vesad besepa dok ngāa yohvu mu. Devasap navi lob saga vonğ beham nimin vesa rak. ²⁵Wirek ham nebë sipsip ata main nalu geyō vare deneya jeggın jeggın bedeneketul loğ in aggata. Loğ gwëbeng sënë og ham loğ yom vu sipsip ala sën neğın ham anomin lo.

Gağek Rak Maluh Los Avëh Sën Değō Sir Ggovek Lo

3 Log ham avëh sën rak reggamin ggovek ya lo, og ham gurek reggamin babuj geving nabë saga. Log nabë sir la su denesepa loğ Anutu yi gağek rë, og ham avëh sën venëj ham lo gwëvonğ ngāa niröp jak buk in degelë bedegërin sir. Gağ ham su nanër gağek ngahisekë vu sir. ²Kë! In mëm degelë nabë ham neğın ham nivesa geham nesepa loğ aggata niröp, lob degërin sir. ³Ham su bunek vu navimin, geham su bii yumin viis, geham su bunek vu navimin jak kupek nivesa vesa, geham su jöp tob malanğeri aggagga in nabë alam degelë ham. ⁴Gağ mëm ham sejonğ ayomin peggo, in ngāa sën ham sejonğ ayomin jak lo, og su yoh vu bē rëk nipaya jak rë. In vunek vunek ham ayomin peggo yi sënë nebë: Ham ayomin gëp revuh, geham malamin yes. Og mëm Anutu rëk gelë nabë ngaanon benivesa rot. ⁵In avëh sën ayoj ya timu

vu Anutu wirek medenegin sir nivesa lo yik denevong nebë sagi. Denesejong ayoj rak ngaa nebë sënë gedeneppurek reggaj babuj. ⁶Sara nevonğ nebë sënë, benebë nenga vu regga Abraham aye, genenër yi bē “Mehö böp”. Om nabë ham nevonğ ngaa nivesa, geham su newamin nerağ benehöneng in ngaa la rë, og ham nebë sën Sara nalu lo ham.

⁷Log ham maluh sën avëh regga lo, ham gwevonğ nabë saga geving. Ham kwamin bo ham venëmin begwevonğ nivesa vu sir in ham los medo nivesa. Ham nahubin avëh in su nij wëek nebë ham rë. Ham kwamin bo sir in yik deko Anutu yi semusemu ving beham rëk medo malamin-tumsën doğ ti. Bë ham sepa doğ aggata sënë, og ngaa ti su rëk gëp begërin ham beham gwevu u jom-raksën na rë.

Hil Medo Los Ahëd Geving Hil

⁸Ggovek saga, om sa bē semu gägek hus nabë ham pin medo los ahëmin geving ham gekwamin pesivin alam pin. Ham kwamin bo arimin lo besemu sir, geham gwevu u sën ham ngo neko ham rak lo na. ⁹Bë alam degevonğ paya vu ham, og ham su bo nipaya doğ nah nipaya nyëvewen vu sir. Log nabë denanër gägek nipaya jak ham, og ham su nanër gägek nipaya jak sir doğ nah nyëvewen. Gağ ham gwevonğ ngaa nabë sënë doğ nah: Ham najom jak na vu Anutu nabë gevonğ semusën vu sir. In Anutu ggoo in ham rak bē ham gwevonğ nabë saga in mēm ham gweko semusën vu yi geving. ¹⁰In gägek neggëp loğ Anutu-yi-ka piya bē:

“Nabë mehöti ahë neving bē medo nivesa
los kwa vesa noh vu buk pin sën nedo
mala vesa agi,
genğaa maggin nama in yi,
og yö gëgin avi besu nanër gägek nipaya,

geyö gëgin daggen in su nanër gägek kuungsën.

¹¹Gağ geruu demi vu ngaa nipaya ga, gevonğ ngaa nivesa mu, geyö medo mala sepa sën ayo gëp revuh lo,

bahë geving rot nabë natök jak anon.

¹²In Mehöböp mala neggëp menelë alam sën nij röp lo beneloğ vu sir, log netunğ nenga in hir jomraksën yoh vu buk pin.

Rëk alam sën denevonğ ngaa nipaya lo, og Mehöböp nerağ nij, lob nevo nyëvewen loğ yah hir ngaa nipaya vu sir.”

Hil Ayoh Vu Bë Gağo Vanë Jak Huk Nivesa Sën Hil Nehevonğ Lo

¹³Bë ham nimin wëek mesepa doğ ngaa nivesa mu, og re yoh vu bē rëk gevonğ paya vu ham-a? Mağ rëk nama!

¹⁴Rëk mu nabë ham sepa doğ ngaa niröp lob ham gweko vanë jak, og ham kwamin vesa. Log nabë alam denanër nabë debasap ham in nabë ham göneng, og ham su göneng in sir benewamin jak.

¹⁵Gağ ham gwetunğ Kerisi timu yö natu ham Mehöböp bemedo doğ ham ayomin. Ham semu ham jak buk pin in Bengö Nivesa sën ham medo negin agi. Loğ mēm nabë alam dedoğ tepëğ in gägek sënë degwa vu ham, og ham medo in nanër nah niröp vu sir. Rëk mu ham nahub nanër gägek ahë yes nah vu sir jak gägek nivesa.

¹⁶Log ham ayomin yö gëp niröp menivesa rot. In nabë alam denanër gägek nipaya kuungsën jak ham in ngaa nivesa sën ham nevonğ menesepa loğ Kerisi vaha lo, og degelë benij namum.

¹⁷In nabë Anutu vonğ in bē hil gağo kërur jak ngaa nivesa sën hil nehevonğ lo, og yik ggovek. Rëk mu nabë hil gağo vanë jak ngaa nipaya sën hil nehevonğ lo, og sënëğ su yoh vu rë.

nyëmasën, om ham gwevonğ huk jağ in doğ vu arimin lo. Lob mëm ham rëk natu hur nivesa in ham doğ vu mehönön jağ Anutu yi semusën sagi. ¹¹ Nabë mehöti tatekin gağek, og tatekin niröp noh vu Anutu yi gağek. Log nabë mehöti gevonğ huk in doğ vu mehö ngwë, og gevonğ huk jağ Anutu niwëëk sën vo vu yi lo. Hil gağo Yesu Kerisi arë jağ na vavunë. In niwëëk pin neggëp vu yi degwata los degwata benevonğ semusën saga yam vu hil in bë hil gevonğ bAnutu arë böp jağ rot. Yönon.

Hil Gağo Maggin Geving Kerisi Nabë Sënë

¹² Sa mehö lo-e! Vanë sën netök vu ham lo, tök vu ham in bë seggi ham. Yönon, vonğ bë nengwah vev rağ ham, rëk mu ham su gwelëk in ngaa sënë bekwamin bo nabë ngaa yö agga ti tök vu ham. ¹³ Gağ vanë sënë in bë ham gweko maggin geving Kerisi. Om ham ngo medo los kwamin vesa, log mëm arë böp los vuneğ vuneğ yağek yi rëk natök nam rangah vu tamusën. Lob tum mëm ham rëk kwamin vesa böpata rot doğ buk saga. ¹⁴ Ham tu Kerisi-yi-alam, om nabë denanër gağek nipaya jağ ham in saga, og ham kwamin vesa. In Anutu yi Anon Vabuong sën vuneğ vuneğ yağek yi degwasekë yi lo yök nedo ving ham. ¹⁵ Gağ ham ti su ngis mehönön mede-nadiik ma, godeğ ngaa ma, gevonğ ngaa nipaya aggagga ma, jağ ni in mehö ngwë hir gağek, lob debo vanë vu yi doğ nah sënë. ¹⁶ Rëk mu nabë ham ti kerë maggin in nesepa loğ Kerisi yi aggata, og su ni namum in, gağ yi alam yi om geğo Anutu arë jağ. ¹⁷ In buk sën Anutu bë geğo huk jağ megevonğ nyëvewen doğ nah mehönön hir huk lo yam dus rağ ggovek ya, menevonğ in bë gevonğ vu hil sën yi alam hil lo namugin. Om nabë gevonğ nabë sënë vu hil, og mağ rëk gevonğ nabë va vu alam sën nengaj dahis

vu Bengö Nivesa lo? Gağ rëk gevonğ maggin nipaya verök yi rot vu sir! ¹⁸ In dekevu meneggëp loğ Anutu-yi-kapiya nebë:

“Nabë huk böp neggëp in geğo alam sën denesepa loğ ngaa niröp lo nom, og alam sën deneruu demij vu Anutu gedenevonğ ngaa nipaya lo og sir mağ rëk nabë va?”

Gağ mağ rëk malaj nama verök yi. ¹⁹ Nebë sënë, om nabë Anutu kwa bo nabë alam la degeğo vanë, og alam sënë yö rëk desepa doğ ngaa niröp mu, gedegewonğ bekenuj doğ nah Anutu nema geving in gegin. In yi yö tung hil, log yö rëk medo megevonğ noh vu yi gağek.

Ham Ggev Gwegin Anutu Yi Sipsip Lo

5 Log gwëbeng sa bë nanër gağek dus ti vu ham ggev lo nabë: Yik sa ggev ti ving ham, log sa halë rağ malağ bë Kerisi ko vanë. Log sa ving ham behil pin rëk medo nivesa los vuneğ vuneğ yağek yi doğ ti doğ buk sën Mehöböp rëk natök nom rangah vu tamusën lo. Om sën sa bë gejiin ham ggev lo nabë: ² Ham gwegin Anutu-yi-alam sën denedo nebë sipsip loğ ham nemamin lo nivesa. Rëk mu alam su medo denajij ham nabë ham gwevonğ huk sënë, gağ ham ngo gweko jağ megwevonğ nivesa los kwamin vesa. Geham su gwevonğ huk sënë in nabë gweko monë mu, gağ ham ayomin kedi in huk sënë nabë ham gwevonğ niröp. ³ Ham su gwevonğ nabë ham böp beham dahun alam sën Anutu tung loğ ham nemamin bë ham gwegin sir lo. Gağ ham gweli Anutu yi sipsip lo nivesa metato aggata vu sir medesepa doğ ham vahamin. ⁴ Bë ham gwevonğ nabë sënë, og sipsip alaj böp rëk natök nom rangah, lob ham gweko madub nivesa los vuneğ vuneğ yağek-yi sën malangeri rot besu rëk meran na rë lo.

Hil Dahun Hil Gekwad Bo Ngaa Niröp

⁵Nebë saga, om sa bë nanër vu ham hur mağëm geving nabë: Ham ğurek alam ggev babuj. Rëķ mu su sir mağëm mu rë, gaķ ham pin sepa doķ aggata sën ham dahun ham lo, beham los arimin pin lo ğurek babumin vewen vewen. In ğağek sënë neggëp loķ Anutu-yi-ķapiya bë:

“Anutu neruuk alam sën denëķo sir rak lo,
gaķ mëm nesemu alam sën denedahun sir lo.”

⁶Anutu mehö niwëëķ ata, om ham dahun ham begurek babu, gedoķ yö yi buk sën lo, og rëķ geķo ham jaķ. ⁷Om ham bo ham maggin pin doķ nah nema, in kwa nevo ham menëgin ham.

⁸Lob ham gweġin ham nivesa bemedo malamin ham. In ham mehö nipaya Satan neķo loķ rot nebë reggu böp layon sën negga mehönon lo, lob nenġeek böpata geneggevek meneyam in bë pesöng jaķ hil. ⁹Om ham ngo ayomin na timu vu Anutu niwëëķ bemedo in ham dev doķ megwedu yi na. In ham neraķ ni bë ham arimin lo pin sën denedo yoh vu dob pin agi yiķ denëķo vanë nebë ham. ¹⁰Se-

musemu pin degwa Anutu yö tahi ham yam rak Kerisi, in bë ham medo nivesa los gweķo vuneķ vuneķ yağek-yi geving yi degwata. Om yiķ ham rëķ gweķo vanë yiķ buk dus teka mu, log mëm Anutu rëķ gevonġ beham nimin vesa jaķ göķin, bebarah ham na, begadu ham, geham medo niwëëķ. ¹¹Om hil ğaķo arë jaķ nabë Mehö niwëëķ ata degwata los degwata. Yönon.

Ğağek Hus

¹²Sa ķevu ğağek dus ti sënë vu ham mesevo loķ Silvanus* nema in bë geķo nöķ vu ham. In sa nehalë yi nebë hil arid, in Kerisi yi mehö yi yönon. Sa bë bër ham kwamin jaķ beham najom Anutu yi semusën soğek sën senër rangah vu ham lo ahon beham bare nimin wëëķ in. ¹³Kerisi-yi-alam vu Babulon* sën Anutu ggooın sir rak ggoveķ ya ving ham lo kwaj nevo ham medenenër.

Log Markus sën vonġ bë sa naluġ lo kwa nevo ham menenër ving. ¹⁴Ham najom* sir sën Kerisi-yi-alam ham lo nemaj in tato nabë ham ahëmin neving sir. Ham sën ham tu Kerisi-yi-alam lo pin ayomin yö ġëp revuh.

Kapiya Sën Pita Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam

1 Yesu Kerisi yi hur los yi sinarë sa Simon Pita. Sa nekevu kapiya sënë yök vu ham sën ham ayomin neya timu vu yi nebë he behil nehevong vîng ggëp ti lo. Yesu Kerisi tu hil Anutu, getu hil mehö sën neko hil yom vu yi lo. Yi mehö yohvu om sën vong behil ayod neya timu vu yi. ²Gwëbeng ham rak Anutu luho hil Mehöböp Yesu nij venuh, om luho degevong semusemu nyëmasën nökö bö-pata jak vu ham, gedegëvong beham ayomin gëp revuh rot.

Anutu Ggoin Hil Rak Tu Yö Yi Ngaa

³Hil arak Anutu ni in ggoin hil rak in bë hil gako niwëek los vunek vunek yagek-yi natu hil ngaa behil sepa dok yi aggata nivesa. Lob vong ngaa pin sën hil narak vu in lo vu hil in yi mehö niwëek degwa, om sën hil ayoh vu bë medo nivesa besepa dok aggata niröp mu. ⁴Yönon, ngaa pin sën nedo dob agi og rëk petar na bemala nama na, in mehönön malaj nesepa ngaa nipaya paya mu. Gak hamek su rëk malamin nama na verök yi nabë saga rë. In Anutu rëk geko ham vër gegevong yi semusemu böp los nivesa anon sagi vu ham in ham natu yi alam benimin nabë yi. ⁵Ham kwamin bo ngaa saga beham gwevong huk niwëek rot geving. Ham ayomin neya timu vu Yesu om ham gwegin ham begwevong ngaa nivesa vesa geving. Ham gwevong ngaa nivesa, log ham gwevong huk in gagek pin in ham natök jak degwa mejak ni geving. ⁶Ham natök jak kwamin mejak gagek degwa ni nabë saga, log ham gwegin ayomin nivesa geving. Ham gwegin ayomin nivesa, log ham najom ham ahon bebare niwëek geving. Ham najom ham ahon mebare niwëek, log ham sepa dok Anutu yi ag-

gata niröp geving. ⁷Ham sepa dok Anutu yi aggata niröp, log ham gwelë Kerisi-yi-alam nivesa geving. Ham gwelë Kerisi-yi-alam nivesa, log ham ahëmin geving mehönön pin geving. ⁸In nabë ham sepa dok ngaa pin sënë begwevong pangsen, og ham su rëk medo meris geham huk anon nama rë. Gak ngaa sënë rëk gevong beham jak hil Mehöböp Yesu Kerisi yi ngaa pin ni los dahis. ⁹Gak mehö sën su hen huk nebë agi neggëp rë lo, og yi nebë mehö mala kenod. Genebë mehö mala raru sën su yoh vu bë gelë ngaa gëp ad-ingnë rë lo. In ggërin demi yom vu gagek sën Anutu ripek yi ngaa nipaya wirek hen ya lo. ¹⁰Om arig lo, Anutu ggoin ham rak ggovek betato ham bë ham natu yi alam, om ham ngo pasang gwevong huk niwëek in anon jak vu ham. Nabë ham sepa dok ngaa pin sënë, og ham su yoh vu bë rëk bës rë. ¹¹Yönon, nabë ham gwevong nabë sënë, og rëk tatekin aggata vu ham, beham dok na hil Mehöböp Yesu Kerisi sën neko hil vër in hil ngaa nipaya nyëvewen lo yi nyëg. Sën rëk gëp degwata los degwata lo. ¹²Sënëk yönon, ham rak ngaa pin sënë ni vorot. Lob ham ko gagek anon sënë rak ggovek ya, lob ham nare niwëek in. Rëk sa bë nanër vu ham gök gökin, in sebër ham kwamin beham kwamin bo gökin. ¹³In sa kwağ nevo bë ngaa sënëk nivesa, om noh vu buk sën sëk nahën nemedo vesağ lo, og sëk nanër vu ham gök gökin in sebër ham kwamin. ¹⁴In hil Mehöböp Yesu Kerisi nër rangah vu sa wirek beserak ni bë yik sa hevongin getur sa vër in nav-iğ nyë dus teka. ¹⁵Om sën sa nehevong huk niwëek rot menekevu gagek yök vu ham, in bë nabë sa nadiik, og ham yoh vu bë rëk kwamin bo gagek sënë gökin noh vu buk pin.

He Halë Kerisi Nikapiik Ggovek Ya

¹⁶Gagek sën he nanër agi og he su nanër keriing tetuhinsen nebë sën

mehönon los kwaj yö kwaj nevo medenenër lo rë. Gaḵ he halë raḵ malamin bē Mehöböp los bengö yönon. Om sën he nër vu ham ggovek ya beham raḵ hil Mehöböp Yesu Kerisi niwëëḵ ni, geham raḵ ni bē rëḵ nom gökin. ¹⁷ Yönon, Ama Anutu tato niwëëḵ los arë böp rangah loḵ buk sën gaḵek yam vu niḵapiik degwa beḵo yi raḵ lo bē, “Sa naluḡ sënë, sahëḡ ving yi pangsën gesa ahëḡ nivesa rot vu yi.” ¹⁸ Alöo nado ving yi ggëp ḵedu vabuung wirek behanḡo aye sënë yam vu yaḡek.

¹⁹ Nebë saga, lob he halë bē alam-denenër-gaḵek-rangahsën hir gaḵek anon raḵ. Om bē ham najom hir gaḵek ahon, og saga mēm nivesa rot. In alam-denenër-gaḵek-rangahsën hir gaḵek og nebë ram sën netum loḵ nyëḡ malakenu, benedo rot benyëḡ neheng raḵ lob Betuheng Majelëë kedi netum loḵ ham ayomin lo. ²⁰⁻²¹ Rëḵ mu ham jaḵ sënë ni namuḡin rë nabë wirek og Anutu yi gaḵek su verup mehöti avi yoh vu yö kwa rë. Gaḵ Anon Vabuung yö neggee vu sir bedenener Anutu yi gaḵek yam rangah. Nebë sënë om hil su ayoh vu bē tateḵin gaḵek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo ti degwa jeggin jeggin noh vu hil ngo kwad rë, gaḵ Anon Vabuung doḵ vu hil og mēm.

Alam-gaḵek-kuungsën Hir Ngaa Nipaya

2 Wirek og alam-gaḵek-kuungsën deverup loḵ alam Israel, om yik tatovaha-gaḵek-kuungsën-yi rëḵ deberup doḵ ham geving nabë saga. Rëḵ debun sir gedenanër gaḵek kuungsën aggagga in debasap alam, geyö rëḵ degeruu demij vu Mehöböp sën baḡo sir yom lo geving. Rëḵ degevonḡ nabë sënë, rëḵ mu rëḵ malaj nama pevis avuti. ² Nebë saga rëḵ mu alam ngahiseḵë rëḵ desepa doḵ alam saga hir ngaa nipaya aggagga, lob tum rëḵ degevonḡ balam

jeggin jeggin la denaner gaḵek nipaya jaḵ aggata-gaḵek-anon-yi. ³ Alam sagi malaj anöo veröḵ yi, om rëḵ denaner gaḵek kuungsën ngahiseḵë in degeḵo ham hömin monë lu ngaa nah vu sir. Rëḵ mu Anutu yö ro buk sën genḡo hir gaḵek lo wirek meneggëp vorot bē rëḵ malaj nama. Lob ngaa sën basap sir lo, og su ggëp yining rë, gaḵ yö medo negin.

⁴ Log yik angër la devonḡ ngaa nipaya wirek, rëḵ Anutu su nelë sir mu rë. Gaḵ duu sir loḵ ya ḵarabus ggëp Nyëḡ Nipaya loḵ waḵ malakenu. Lob nahën denedo loḵ rot medeneḡin buk-nyëvewen-yi.

⁵ Log yik alam sën denedo wirek lo, og yik nebë saga ving. Su kwa pesivin sir rë. gaḵ vonḡ mebel vuuk böpata merehöo sir vahi sën deruu demij vu Anutu lo bermalaj maya. Gaḵ yik Noa timu sën nenër gaḵek yohvu yam rangah lo, om Anutu ḡin yi, geḡin yi alam nemadvahibevidék-luu medenedo nivesa ving.

⁶ Log vo nyëvewen vu alam Sodom los Gomora ving nebë saga. Anutu vesi begganḡ bu böp luu sënë raḵ nengwah megga sir bermalaj maya veröḵ yi. Gevewev meris mu nedo. Nebë saga in bē nabë alam degeruu demij vu Anutu, og kwaj bo nah gaḵek wirek hen sagi, lob deḡaḵ ni nabë rëḵ denatöḵ vu nyëvewen nabë sënë. ⁷ Gaḵ Lot og yi mehö yohvu, om Anutu ḵo yi vër in Sodom los Gomora, benedo nivesa gesu mala ma rë. In Lot ayo maggin böpata in alam nij paya hir baggëb lu ngaa sën denevonḡ lo. ⁸ Yönon, mehö niröp sënë nedo ving sir beyö nelë hir ngaa nipaya los nenḡo hir gaḵek nipaya yoh vu buk pin. Yi og ayo yö neggëp niröp, om ayo maggin rot in hir ngaa nipaya sën denevonḡ medenekeyëḡ horek lo. ⁹ Yönon, Mehöböp neḵo alam sën dene-sepa loḵ yi lo vër in ngaa nipaya sën neseggi sir lo, genetunḡ alam nij paya medenedo rot in na berup doḵ buk sën

gengo hir gägek gebo nyëvewen dok nah vu sir lo.

¹⁰Lob alam-gägek-kuungsën lo saga vahi rëk degeko nipaya nyëvewen bö-pata rot kesuu. Sir sën ahëj neving ngaa-ningöhek-baggëb-yi mu medenesepa lo, gekwaj nevo Mehöböp aye bë ngaa meris lo. Alam nebë sënë deneko sir rak bedenesepe lo yö kwaj mu. Om sën su deneggöneng rë, gedenenër pelë rak angër yägek yi. ¹¹Angër lo dekesuu alam gägek kuungsën sënë, genij wëëk böpata rot kesuu sir ving. Rëk mu su denenër pelë rak sir rë, gesu denenër sir rangah vu Mehöböp rë. ¹²Gak alam gägek kuungsën sënë, og denenër pelë rak ngaa sën su derak ni rë lo. Sir nebë reggu sën kwaj masën lo, om sën kwaj neya vu navij medenesepa lo ngaa-navij-yi mu. In ataj ko sir in bë mehönön denajom sir ahon bedengis sir medenadiik. Om yik ngaa nipaya sën denesepe lo lo rëk gevong bemalaj nama na verök yi. ¹³Rëk degeko nyëvewen nipaya dok nah hir ngaa nipaya. In su ahëj neving rot bë dega nos böp los denanum bël ni-wëëk pangsen buk mu rë, gak denevong rangah atov ving. Log denelok ya ving ham beham los newa nos-ahëvingsën-yi lo ti. Rëk mu denetetuhin ham gekwaj vesa in ngaa nipaya sën denevong vu ham agi, om sir nebë ngaa ningöhek gengaa nipaya lo len. ¹⁴Malaj anon medenelë avëh yoh vu buk in bë degodek sir. Lob malaj su yoh vu bë rëk gevuu ngaa nipaya rë, gak ma verök yi. Alam sënë denepelëpin alam sën su ayoj niwëëk rë lo, bedenedadii sir ya in bë degevong ngaa nipaya geving sir. Ayoj yö tahu sir lo aggata sën ayoj nevu nevu in mehö ngwë hir ngaa lo, om Anutu rëk kevoh alam sënë na verök yi. ¹⁵Alam-gägek-kuungsën lo sënë deruu demij vu aggata nivesa, om sën deneketul lo medeneya jeggin jeggin, beya denesepe

lo, Beyor nalu Balaam sën ahë neving monë pangsen rot beneko rak terotsën lo vaha. ¹⁶Dogi su denevengwëng rë, rëk mehö-nenër-gägek-rangahsën Balaam yi dogi vengwëng nebë mehönön benër Balaam yi ngaa nipaya sën nevonö agi rangah. Lob ggërin ngaa kwamasën sën bë gevong lo.

¹⁷Log alam-gägek-kuungsën nebë sënë, og sir nebë bël veyë sën netewii ya lo. Gesir nebë beggob sën sang neko meneya jeggin jeggin lo. Om Anutu ggooin nyëg mala vahis verök yi rak vu sir in bë demedo dok. ¹⁸Sir sënë denevengwëng avij böp medeneko sir rak in gägek meris meris sën anon ma lo. Lob denevo bël lo alam sën nahën denevuu ngaa-alam dahis-yi ya lo, lob tum newaj nerak in baggëb los navij yi ngaa nipaya aggaga beyah denesepe lo sir. ¹⁹Alam gägek kuungsën sënë denenër vu sir bë rëk degeko sir vër in horek pin besu deginengin sir rë. Rëk mu sir yö nahën denedo los ngaa nipaya sën neduu sir lo. In degwa nebë sënë bë ngaa sën kesuu mehöti lo, og mehö saga neggurek babu benesepe lo rot. ²⁰Yönön, derak hil Mehöböp Yesu Kerisi sën ko hil yom lo ni, lob deveya in ngaa ningöhek nipaya sën neggëp dob agi bedeyom. Rëk mu nabë degërin sir nah bedega jak ngaa nipaya sënë gökin menaduu sir ahon, og rëk demedo paya na verök yi kesuu muginsën. ²¹In derak aggata sagi ni bedeko horek vabuung sënë ggovek ya, lo yom deruu demij vu. Gak bë yö demedo dug in ngaa niröp sënë yi aggata, og sagak nivesa vu sir. ²²In devong balam hib wirek hir gägek los kwa ti sënë anon rak rak sir nebë, “Anöö yah negga nyë muteksën ggökin.” Log gägek ngwë neggëp ving bë, “Böök ripek lo bël ggovek, lo tum yah sis madöp ggökin.”

Mehöböp Rêk Nom Yönon Rot

3 Sa mehö lo-e! Sa kevu kapiya ngwë sënë netu luu vu ham. Loḵ kapiya luu sënë og sa kevu ḡaḡek in bë bër ham kwamin in ḡaḡek vahi gökin be-ham jak ni nivesa. ² Log ham kwamin bo nah ḡaḡek sën Anutu-yi-alam-vabuung denenër rangah wirek bë rêḵ anon jak lo. Geham kwamin bo Mehöböp sën ḵo hil yom lo yi horek sën ham sinarë lo denër vu ham lo geving.

³ Ham jak sënë ni namugin nabë Buk-tamusën dus jak, og alam sën denenër pelësën lo rêḵ deberup bedegevong noh vu kwaj nipaya medenanër pelë nabë, ⁴ “Nër bë rêḵ nom gökin-a? Lob mak yom benedo tena? Su yom rë! Alam hib wirek dediḵ ya, geyam beyam verup gwëbeng sënë, rêḵ mu ngaa pin yö neggëp loḵ ben nebë sën wirek Anutu tung lo.” ⁵ Alam pelësën sënë nij nelël bë su kwaj sero medejak ngaa sënë ni nabë: Vu mugin-sën og Anutu nër, lob yaḡek anon rak. Log nër, lob dob ggooin yi rak in loo benedo loḵ loo vuheng atov. ⁶ Lob dob nedo rot, loḵ mëm Anutu nër, lom mëm bël vuuk meggërin dob bekevoh ngaa pin ya.

⁷ Lob Anutu nër ving bë yaḡek los dob sën denedo gwëbeng agi, og nengwah rêḵ ga. Rêḵ mu gëp degegin buk sën Anutu nom mebo nyëvewen doḵ nah vu alam sën deneruu demij vu yi lo be-malaj nama rë. ⁸ Rêḵ mu sa mehö lo-e, ham su kwamin birek in ngaa timu sënë: Mehöböp su nelë buk timu nebë dus gengebek 1,000 nebë ading rot rë, gaḵ nelë luho bë luho neggëp ti. ⁹ Mehöböp su nesis buk rak rak in ngaa sën nenër menevenuh ya vorot lo nebë mehönon vahi sën kwaj nevo bë denanër ḡaḡek medengis jak jak lo rë. Gaḵ ahë neving bë alam pin degërin sir in mehöti su mala nama, om sën nahën nejom yi ahon geneḡin ham.

Dob Los Yaḡek Sënë Rêḵ Malaj Nama Na

¹⁰ Rêḵ mu buk sën Mehöböp nom lo, og rêḵ nam nabë sën alam hodeḵ deneyam. Doḵ buk sagi, og yaḡek rêḵ tetap böpata log mala nama na. Log ngaa mahen mahen pin sën nedo loḵ lo, og rêḵ niḵerus jak bedëtek, log nengwah ga megovek na. Log nengwah rêḵ ga dob los ngaa pin sën mehönon desemu menedo loḵ lo geving. ¹¹ Ngaa pin sënë rêḵ nama na nabë sënë. Om ham pasang gwëvong ngaa niröp mu, begweḡin ham gesepa doḵ Anutu yi aggata noh vu buk pin. ¹² Geham medo gweḡin Anutu yi buk sën yaḡek rêḵ natum doḵ benama na, log ngaa mahen mahen pin niḵerus jak bedëtek benengwah ga begovek na lo. Lob ham gwetung malamin geham bo kwamin in buk sënë in lob natöḵ nam pevis. ¹³ In hil nehegin yaḡek los dob mewis sën Anutu nër bë rêḵ getung bengaa niröp mu yö gëp doḵ lo.

Hil Malad Sepa Megegin Mehöböp

¹⁴ Sa mehö lo-e, yik ham neḡin ngaa sënë, om ham nimin wëëḵ begweḡin ham nivesa in vu tamusën og ngaa nipaya ti, ma ḡaḡek ti, su gëp vu ham. Gaḵ ham los Anutu medo los ḡaḡek ahë yes. ¹⁵ Rêḵ ham kwamin bo sën Mehöböp nejom yi ahon benahubin hil lo nabë: Sënë tateḡin aggata in bë hil aḡërin hil nah vu yi. Lob Mehöböp vo kwa nivesa vu hil arid Paulus sën hil ahëd neving yi lo, bekevu ḡaḡek yik nebë sënë yöḵ vu ham ving. ¹⁶ Kë! Log loḵ yi kapiya pin sën lo, og kevu ḡaḡek rak ngaa sënë ving. Rêḵ mu ḡaḡek sën neggëp loḵ yi kapiya agi lo la, og su degwaj neggëp rangah rë, om hil nehevong huk böp in bë natöḵ vu degwa. Lob alam duḡ duḡ los alam sën nij wëëḵ ma lo vahi, og deneyoh paya medenëḵo degwa yööhu verup rak yi ḡaḡek sënë, geraḵ ḡaḡek sën neggëp loḵ

Anutu-yi-ḱapiya vahi lo ving. Om sënë rëḱ gevonḡ bemalaj nama.

¹⁷ Sa mehö lo-e, ham raḱ ni muḡin bë alam nebë sënë rëḱ deberup, om ham nḡo gweḡin ham nivesa rot. In alam sën su denebë nengaj vu horek rë lo rëḱ dete-tuhin ham mededadii ham nah, lob ham su rëḱ bare nimin wëëḱ rë geham rëḱ

bës. ¹⁸ Gaḱ ham raḱ hil Mehöböḡ Yesu Kerisi sën neḱo hil yom lo ni beham ḱo yi semusemu nyëmasën. Nebë saga, om ham pasanḡ gweḱo semusemu vu yi los gweḱo kwamin vu yi noh vu buk, in ham jaḱ ni rot. Hil ḡaḱo arë jaḱ na vavunë rot gwëbeng sënë gerëḱ ḡëḡ degwata los degwata nabë saga. Yönon!

Kapiya Sën Jon Kevu Muğinsën Vu Kerisi-yi-alam

Gägek Mala-tumsën-yi

1 Ngaa sënë og yö nedo vu nyë-muğinsën. Lob he hangö los halë rak malamin. Gehe hetunğ malamin rak gehe hebë nemamin rak meparah. Ngaa sën he nanër gägek rak agi, og yik yi mehö sën tu Gägek sën nevonğ be-hil nado malad-tumsën lo. ²Lob Mehö mala-tumsën-yi sagi tu mehönon rak, betök yam rangah, behe halë yi. Lob he nanër gägek yönon sënë rangah, banër vu ham bë nedo mala-tumsën degwata los degwata ving Ama. Rëk tu mehönon rak behe halë yi rak malamin. ³Ngaa sën he halë los hangö ggovek lo, sën he nanër rangah vu ham ving, in bë hil nid ga jak hil nabë sën he los Ama luho Nalu Yesu Kerisi nimir negga rak he agi. ⁴Lob he kevü gägek sënë yök vu ham in bë hil ahëd nivesa rot gemaggin pin nama.

Hil Ana Jak Rangah

⁵Lob gägek sën he hangö banër rangah vu ham lo, yik nebë sënë: Anutu nesepa loğ ngaa rangah-yi mu, gak ngaa malakenu-yi teka su neggëp vu yi rë. ⁶Bë hil nanër nabë, “Alu Anutu nimir negga rak he”, rëk mu hil nesepa loğ ngaa malakenu-yi, og hil nehekuung rak, gak hil su nesepa loğ gägek anon rë. ⁷Gak bë hil medo jak ngaa rangah-yi nabë sën yö nedo rak ngaa rangah-yi vorot lo, og hil nid negga rak hil vewen vewen, lob Anutu Nalu Yesu nikök yö medo neripek hil ngaa nipaya pin ya, gehil nid vesa nerak. ⁸Bë hil nanër nabë, “Sak su nehevong ngaa nipaya rë”, og sagak hil ngo netetuhin ayod meris mu, gak gägek anon su nare loğ hil ayod rë. ⁹Rëk mu nabë hil nanër hil ngaa nipaya rangah vu yi, og rëk kevoh na, in yi og su nepekwë

yi rë. Gak yö nevonğ ngaa yohvu mu, om rëk jevu ngaa nipaya pin na in hil ayod gehil medo nid vesa. ¹⁰Anutu nër bë hil pin nehevong ngaa nipaya, om nabë hil nanër nabë, “Sak su nehevong ngaa nipaya ti rë”, og sënë nebë hil nemehoo yi gägek, benanër yah rak yi bë yi mehö gägek tetuhinsën, log yi gägek su neggëp loğ hil ayod rë.

Kerisi Og Hil Mehö Sën Neloğ Vu Hil

2 Naluğ lo, sa nekevu kapiya sënë yök vu ham in bë ham su gwevonğ ngaa nipaya. Gak nabë mehöti gevonğ ngaa nipaya, og hil Mehö sën neloğ vu hil menenër hil gägek lo nedo ving Ama. Mehö sënë og yik mehö yohvu Yesu Kerisi. ²Yö diik loğ yah hil bed in bë kevoh hil ngaa nipaya na begägek ahë yes jak in hil. Rëk mu su nevonğ huk sagi in bë doğ vu hil mu rë, gak nevonğ in bë doğ vu alam pin sën denedo yoh vu dob pin agi geving. ³Nabë hil nesepa loğ Anutu yi horek, og hil ajak ni nabë hil narak yi ni. ⁴Log nabë mehöti nanër nabë nerak Anutu ni, rëk mu su nesepa loğ Anutu yi horek rë, og yi mehö gägek kuungsën ala, gak gägek anon su neggëp loğ ayo rë. ⁵⁻⁶Gak nabë mehöti sepa doğ Anutu yi gägek, og saga tato bë nesepa loğ Anutu yi aggata ahëvingsën-yi yönon rot. Log mehöti sën nenër bë luho Anutu denedo revuh ti lo, og gevonğ ngaa pin noh vu sën Kerisi nevonğ lo, in mëm hil ajak ni nabë luho Anutu denedo loğ ti yönon.

Mehöti Sën Ahë Neving Ari Lo Lo, Og Nedö Rak Rangah

⁷O sa mehö lo-e! Horek sën sa kevü vu ham-ë, og su mewis rë, gak yik horek muğeng sën yik yök vu ham wirek lo. Horek muğeng saga yik gägek sën ham ngo nyëdahis lo. ⁸Rëk horek sën sa kevü vu ham agi, og horek mewis. In Kerisi yam nedo dob, lob sepa loğ

horek sagi beneggëp rangah, log ham nesepa loḵ ving. In malakenu maya geheng ya, berangah anon to dob beneggëp ya. ⁹Log nabë mehöti nanër nabë nedo raḵ rangah, rëḵ mu nelë ari paya, og mehö saga yö nahën nesepa loḵ ngaa malakenu-yi. ¹⁰Gaḵ mehöti sën ahë neving ari lo, og nedo raḵ rangah, om ngaa ti su rëḵ gevong mebës rë. ¹¹Gaḵ mehöti sën nelë ari paya lo, og nesepa loḵ ngaa malakenu-yi. Nesepa loḵ ngaa malakenu-yi om neketul loḵ in aggata niröp, in ngaa malakenu-yi sënë neggërin mala.

¹²In Anutu kevoh ham ngaa nipaya ya raḵ Kerisi arë.

¹³Log ham alam hib, sa neḵevu gaḵek sënë yök vu ham, in ham raḵ Mehö sën yö nedo wirek rot menedo gwëbeng agi degwa ni.

Gesa neḵevu gaḵek sagi yök vu ham hur maḡëm

sën ham kwesuu Mehö Nipaya Satan ggovek ya lo ving.

¹⁴Sa neḵevu gaḵek yök vu ham hurmahen

in ham raḵ Amamin vu yaḡek ni nivesa.

Log sa neḵevu gaḵek sagi yök vu ham alam hib

in ham raḵ Mehö sën yö nedo vu wirek rot benedo gwëbeng agi degwa ni.

Gesa neḵevu gaḵek sënë yök vu ham hur maḡëm,

in ham hur maḡëm los nimin wëëḵ,

lob Anutu yi gaḵek neggëp loḵ ham ayomin

beham kwesuu Mehö Nipaya Satan ggovek ya.

Hil Su Ahëd Geving Aggata-dob-yi

¹⁵Ham su ahëmin geving aggata-dob-yi los ngaa-dob-yi pin. Nabë mehöti ahë geving aggata-dob-yi rot, og su yoh vu bë ahë geving Ama vu yaḡek rë. ¹⁶In hil arax ngaa-dob-yi pin sagi ni bë ngaa sën hil navid nevonḡin lo, gengaa sën

hil malad anon in lo, gengaa sën hil nehaḵo hil raḵ in lo, og su yam vu hil Amad Anutu rë. Gaḵ yö verup raḵ aggata-dob-yi. ¹⁷Rëḵ mu ngaa-dob-yi los ngaa sën hil malad anon in vu dob lo pin, og rëḵ mala nama na. Gaḵ mehöti bë sepa doḵ Anutu aye, og rëḵ medo degwata.

Alam Sën Denelë Yesu Paya Lo Deverup

¹⁸Naluḡ lo-e! Gwëbeng og hil verup loḵ buk sën dob vonḡin govek na lo. Wirek og ham ngo gaḵek bë mehö sën nevonḡin bë dahun Kerisi na lo rëḵ berup. Lob gwëbeng og alam ngahi nebë saga detök yam rangah ggovek ya, om hil arax ni bë buk dus raḵ bevonḡin govek na. ¹⁹Alam sën bë dedahun Kerisi na aga, og yik sir Kerisi-yi-alam nebë hil. Rëḵ dekehe sir vër in hil, om su hil alam sir niröp rë. Gaḵ bë hil alam sir niröp, og rëḵ demedo geving hil rot. Rëḵ ma gedevuu hil ya, om hil arax ni niröp bë su hil alam sir rë. ²⁰Rëḵ mu Kerisi vonḡ Anon Vabuung yök nedo ving ham, om ham pin raḵ gaḵek anon ni. ²¹Sa su neḵevu gaḵek sagi yök vu ham in bë maḵ ham duḡin gaḵek anon rë! Gaḵ sa neḵevu in ham raḵ gaḵek anon ni vorot geham raḵ ni bë gaḵek anon og su nenër gaḵek kuungsën ti verup loḵ rë. ²²Mehö re gaḵek kuungsën ala? Gaḵ yik mehö sën nelah Kerisi vun bë su yi mehö sën Anutu ggoin raḵ in bë geḵo hil nah rë lo. Mehö saga og yik mehö sën nevonḡ in bë dahun Kerisi na lo, lob neruu demi vu Nalu gevu Ama ving. ²³Mehöti bë geruu demi vu Nalu, og su Ama yi alam yi rë. Gaḵ mehöti sën nenër rangah bë nevonḡ ving Nalu lo, og Ama yi alam yi ving.

Anon Vabuung Netahu Hil Loḵ Gaḵek Anon

²⁴Gaḵek sën ham ngo wirek muḡin lo, og ham ngo najom ahon. Nabë ham najom gaḵek sën ham ngo muḡin lo

ahon, og ham los Ama lu Nalu rëk medo jevuh ti. ²⁵Lob nër gägek vu hil benare vorot bë rëk gevonğ behil medo malad-tumsën degwata los degwata. ²⁶Sa nekevu gägek sënë yök vu ham in bë nanër alam sën vongin degekuung in ham aga tato vu ham. ²⁷Rëk mu ham ƙo Anon Vabuung vu Kerisi ggovek ya benahën nedo ving ham. Om ham su nesero mehö ngwë in bë tatekin gägek vu ham rë, gaƙ Anon Vabuung yö netatekin ngaa pin vu ham. Lob Anon Vabuung yi gägek og gägek anon, gaƙ su gägek kuungsën rë, om ham najom gägek sën netatekin vu ham lo ahon begwa jaƙ Kerisi.

²⁸Yönon, naluğ lo! Ham ngo gwa jaƙ yi rot, loƙ mëm vu tamusën sën natök nom rangah lo, og hil bare nid wëëk los kwad vesa doƙ buk saga, gaƙ hil su agö-neng in yi. ²⁹Ham neraƙ Kerisi ni bë yi mehö yohvu, om ham jaƙ sënë ni geving nabë alam sën denevonğ ngaa yohvu lo, og detu Anutu nalu.

Gwëbeng Hil Atu Anutu Nalu Lo

3 Alam-e! Ham kwamin bo nabë hil Amad Anutu ahë neving hil pangсэн rot, om sën nenër hil bë nalu hil lob sakaƙ yönon-Anutu nalu hil. Rëk alam sën denesepa loƙ aggata-dob-yi lo, og su deraƙ sënë degwa ni rë, in sir duğin Anutu.

²Sa mehö lo-e! Gwëbeng sënë hil atu Anutu nalu, rëk hil duğin sën hil rëk nid nabë lo, in Anutu su tatekin meneggëp rangah rë. Gaƙ hil araƙ ni bë tamusën, sën Yesu rëk natök nom rangah gökin lo, og hil rëk nid nabë yi, in hil rëk galë anon soğek. ³Log alam pin sën denevo kwaj in gägek sagi bë anon jaƙ lo, og yö deneğın sir bedenevonğın bë denatu mehönon nijvesa rot nabë sën mehö nivesa Kerisi. ⁴Gaƙ alam pin sën denevonğ ngaa nipaya lo, og denekeyëh horek, in ngaa nipaya og yiƙ ngaa sën

nekeyëh Anutu yi horek. ⁵Lob ham raƙ ni bë Yesu og ngaa nipaya ti su neggëp vu yi rë, gaƙ töƙ yam rangah in bë geko hil ngaa nipaya nyëvewen vër in hil. ⁶Mehöti sën negga raƙ yi lo, og su nesepa loƙ ngaa nipaya rë. Gaƙ mehöti sën nesepa loƙ ngaa nipaya yi aggata lo, og hil naraƙ ni bë su nelë Kerisi rë, gesu neraƙ Kerisi ni rë.

⁷Oo sa hur mahen lo! Ham gweğın ham in mehöti rëk tetuhin ham. Mehö sën yö nevonğ ngaa yohvu lo, og yi mehö yohvu nebë sën mehö yohvu Kerisi. ⁸Satan ƙo ngaa nipaya raƙ nyëmuğınsën bemedo nesepa loƙ, om mehöti sën nesepa loƙ ngaa nipaya lo, og Satan yi alam yi. Rëk mu Anutu Nalu töƙ yam rangah in bë basap Satan gekevoh yi huk na. ⁹Mehö sën tu Anutu nalu lo, og su nesepa loƙ ngaa nipaya rë. Gaƙ Anutu vonğ beni nebë yi, om su yoh vu bë sepa doƙ ngaa nipaya rë, in tu Anutu nalu. ¹⁰Nabë hil nehevongın bë ajaƙ Anutu nalu lo nij, gajaƙ Satan nalu lo nij, og hil ajaƙ nij nabë sënë: Alam sën su denevonğ ngaa nivesa rë lo, og su Anutu-yi-alam sir rë. Log alam sën su ahëj neving arij lo rë lo, og su Anutu nalu sir ving rë.

Aggata Soğek Sën Hil Ahëd Geving Arid Lo Lo Nebë Sënë

¹¹Ham ngo gägek sënë vu nyëdahis beyam bë: Hil ahëd geving hil vewen vewen. ¹²Hil su gevonğ ngaa nabë Kain. In Satan yi mehö yi, om sën sis ari medi-ik. Sis ari mediik degwa raƙ va? Degwa nebë yi mehö nesepa loƙ aggata nipaya, gari nesepa loƙ aggata niröpsën-yi.

¹³Arig lo! Nabë alam sën denesepa loƙ aggata-dob-yi lo sënë degelë ham paya, og ham su gwelëk mejanga nemamin in ngaa saga. ¹⁴Hil ahëd neving arid lo, om hil araƙ ni raƙ sënë bë: Hil hevu sën hil nadiik na verök yi lo ya, gatök yam sën hil medo malad-tumsën degwata lo. Gaƙ mehöti sën su ahë neving ari lo rë lo, og

yö nahën nedo loḵ diiksën. ¹⁵ Mehöti sën nelë ari paya lo, og sënë nipaya böpata rot nebë sën sis yi mediik. Lob ham raḵ ni bë alam sën denesis mehönon medenediik lo, og mala-tumsën sën gevonḡ behil medo degwata los degwata lo su neggëp vu sir rë. ¹⁶ Yesu diik loḵ yah hil bed in bë doḵ vu hil, lob hil arak ahëvingsën anon degwa ni raḵ sënë. Om yik hil geving. Hil dahun hil badoḵ vu arid lo nabë saga, genabë hil nadiik og yik ggovek. ¹⁷ Rëḵ mu nabë mehöti yi ngaa dob sënë neggëp, lob lë gari ti raḵ vu in ngaa ti, rëḵ ruu demi vu ari sënë, gesu loḵ vu yi raḵ yi ngaa rë, loḵ nenër bë ahë neving Anutu in va?

¹⁸ Oo sa hurmahen lo, hil su ahëd geving arid lo jaḵ vengwëngsën los avid meris mu, gaḵ hil ahëd geving sir yönon begevong huk madoḵ vu sir.

Alam Sën Denevonḡ Ving Anutu Lo, Og Su Deneggöneng In Mala Rë

¹⁹ Nabë hil gevonḡ nabë saga, og rëḵ tato vu hil nabë: Hil nesepa loḵ gaḡek anon yönon, genabë hil ayod neggëp nivesa, om hil su rëḵ agöneng in Anutu mala rë. ²⁰ Gaḵ nabë hil ayod nanër hil nabë hil nehevong ngaa nipaya, og hil kwad bo nabë Anutu og böpata kesuu hil ayod meneraḵ ngaa pin ni los degwa.

²¹ Sa mehö lo-e! Nabë hil ayod su nanër hil nabë hil nehevong ngaa nipaya rë, og hil su agöneng in Anutu mala. ²² Log ngaa sën hil neḱetaḡ in vu yi lo, og nevonḡ vu hil. In hil nesepa loḵ yi horek behil nehevong ngaa yoh vu sën ahë neving lo.

²³ Log yi horek nebë sënë: Hil gevonḡ geving Nalu arë nabë yik yi Yesu Kerisi, gehil ahëd geving hil vewen vewen nabë sën nër vu hil vorot lo. ²⁴ Nabë mehöti sepa doḵ Anutu yi horek, og luho Anutu detu timu gAnutu nedo loḵ yi. Lob Anon Vabuung sën Anutu vonḡ vu hil lo tato

vu hil behil naraḵ ni bë Anutu nedo loḵ hil ayod.

Anutu Yi Anon Vabuung Ga, Memö Lo

4 Oo sa mehö lo! Alam-gaḡek-kuungsën ngähiseḱë denedo yoh vu nyëḡ vu dob. Nebë saga, om ham su gwevonḡ geving mehönon pin sën denenër bë Anon Vabuung nedo loḵ sir lo. Gaḵ ham seggi ngaa sën nedo loḵ sir lo pin mejaḵ ni rë nabë Anon Vabuung sën neyam vu Anutu lo yönon ma ma. ² Log ham yoh vu bë jaḵ ni nabë Anutu yi Anon Vabuung nedo loḵ mehöti og rëḵ nabë sënë: Alam pin sën denanër nabë Yesu Kerisi tu mehönon raḵ meyam dob lo og Anutu yi Anon Vabuung nedo loḵ sir. ³ Gaḵ alam pin sën su denenër nebë agi rë lo, og ngaa sën nedo loḵ sir lo su yam vu Anutu rë. Gaḵ yam vu mehö sën vonḡin bë dahun Kerisi na, beham ngo bengö wirek bë rëḵ nam lo. Lob gwëbeng yam ggovek ya benedo dob.

⁴ Oo sa hurmahen lo! Anutu yi ngaa ham, lob ham dahun alam-gaḡek-kuungsën lo ggovek ya. In Anon Vabuung sën nedo loḵ ham aga kesuu Memö Nipaya sën nedo loḵ alam vu dob agi. ⁵ Alam-gaḡek-kuungsën sën aga, og denesepa loḵ aggata-dob-yi. Lob hir gaḡek pin og yik denenër ngaa-dob-yi mu, lob alam sën denesepa loḵ aggata-dob-yi lo denebë nengaj vu ayej. ⁶ Gaḵ hileḵ Anutu yi ngaa hil. Om mehöti sën neraḵ Anutu ni lo, og nebë nenga vu hil gaḡek. Gaḵ mehöti sën su Anutu yi mehö yi rë lo, og su nebë nenga vu hil ayed rë. Yik hil ngo rëḵ ajaḵ Anon Vubuung gaḡek-anon-yi ni, gajaḵ memö gaḡek-kuungsën-yi ni jaḵ ngaa nabë sënë.

Ahëvingsën Degwa Soḡek Anutu

⁷ Oo sa mehö lo! Hil pasang ahëd geving hil vewen vewen. In sën hil ahëd gev-

ing alam lo, og degwa vu Anutu. Om mehō sēn nesepa loḵ aggata-ahēvingsēn-yi lo, og Anutu nalu yi beneraḵ Anutu ni yōnon. ⁸ Gaḵ mehō sēn su ahē neving ari lo rē lo, og yi duḡin Anutu, in ahēvingsēn degwaseḵē Anutu. ⁹ Anutu yīḵ nalu perurek timu nedo, lob vonḡ luḵ yam dob in bē doḵ vu hil behil medo malad-tumsēn jaḵ yi. Lob sēnē tato vu hil bē Anutu ahē neving hil. ¹⁰ Ahēvingsēn degwa nebē sēnē: Anutu su ahē neving hil in hil ahēd neving yi muḡin rē. Gaḵ yō ahē neving hil muḡin bevong Nalu luḵ yam dob in bē natu seriveng doḵ nah hil bed, bekevoh hil ngāa nipaya na.

¹¹ Oo sa mehō lo! Ngāa sēnē tato vu hil bē Anutu ahē neving hil pangsen rot, om yīḵ hil gevonḡ nabē saga behil ngo ahēd geving hil vewen vewen. ¹² Mehōti su mala raḵ Anutu rē. Rēḵ mu nabē hil ahēd geving hil vewen vewen, og Anutu rēḵ medo doḵ hil ayod, lob mēm hil rēḵ ahēd geving hil nirōp rot nabē sēn Anutu ahē neving hil lo. ¹³ Vo yō yi Anon Vabuung vu hil, lob hil naraḵ ni raḵ sēnē bē hil los Anutu atu timu, genedo loḵ hil ayod. ¹⁴ He halē raḵ malamin bē Ama vonḡ Nalu luḵ yam dob in bē geḵo alam vu dob nah vu yi, om sēn he nanēr ḡaḡek sēnē rangah. ¹⁵ Nabē mehōti nanēr rangah nabē Yesu sēnēḵ Anutu Nalu, og Anutu nedo loḵ mehō saga, geluho mehō saga detu timu.

¹⁶ Lob hil araḵ ni benehevonḡ ving bē Anutu ahē neving hil. Ahēvingsēn degwaseḵē Anutu, log mehōti sēn nesepa loḵ aggata-ahēvingsēn-yi lo, og luho Anutu detu timu gAnutu nedo loḵ ayo. ¹⁷ Nabē hil medo dob sēnē begevong ngāa nabē Kerisi, og hil araḵ ni bē hil nesepa loḵ aggata-ahēvingsēn-yi nirōp rot. Om hil su rēḵ aḡoneng in buk bōpata sēn nyēvewen-yi lo rē. ¹⁸ Nabē hil ahēd geving yōnon, og hil su rēḵ aḡoneng rē. Yōnon, nabē hil sepa doḵ aggata-ahēvingsēn-yi nirōp rot, og saga rēḵ juuk

ggönengsēn na. Ggönengsēn degwa nebē mehōnon kwaj nevo bē rēḵ denatōḵ jaḵ hir ngāa nipaya nyēvewen. Om nabē mehōti nahēn neggöneng, og hil naraḵ ni bē su nesepa loḵ aggata-ahēvingsēn-yi nirōp rot rē. ¹⁹ Ahēvingsēn neggēp vu hil in degwa raḵ sēn Anutu yō ahē ving hil muḡin lo. ²⁰ Nabē mehōti nanēr nabē ahē neving Anutu, loḵ hil halē bē nelē ari paya, og mehō saga yō kuung raḵ. In lē ari raḵ mala rēḵ su ahē neving yi rē, om su yoh vu bē rēḵ ahē geving Anutu sēn su lē raḵ mala rē lo. ²¹ In hil haḵo horek sēnē vu Kerisi bē: Mehōti sēn ahē neving Anutu lo, og yīḵ ahē geving ari lo geving nabē saga.

Alam Sēn Denevonḡ Ving Lo, Og Denedahun Ngāa-dob-yi Ya

5 Alam sēn denevonḡ ving Yesu bē yi mehō sēn Anutu ggooiḡ raḵ in bē geḵo hil nah lo, og alam saga detu Anutu nalu. Log alam sēn ahēj neving Anutu lo, og ahēj neving nalu lo pin ving. ² Om nabē hil ahēd geving Anutu besepa doḵ yi horek, og saga tato vu hil bē hil ahēd neving Anutu nalu lo ving. ³ Bē hil ahēd neving Anutu, og hil rēḵ sepa doḵ yi horek, lob yi horek su rēḵ maggin vu hil rē. ⁴ In alam pin sēn denetu Anutu nalu lo, og denevuu ngāa-dob-yi ya. Log sēn yīḵ hil ayod neya timu vu Kerisi lo og vonḡ behil hevuu ngāa-dob-yi ya gehil nare nidwēēk. ⁵ Mehō nebē tena nevuu aggata-dob-yi ya genare niwēēk-a? Gaḵ yīḵ mehō sēn nevonḡ ving Yesu bē Anutu Nalu lo.

Anutu Nēr Nalu Yi ḡaḡek Rangah

⁶ Yīḵ Yesu Kerisi sēnē sēn yam los bēl-ripeksēn-yi lo, geyam in bē keseh kōḵ jaḵ kelepeḵo*. Su bēl mu tateḵin yi rangah rē, gaḵ bēl los kōḵ detateḵin yi rangah loḵ ti. Lob Anon Vabuung tateḵin ḡaḡek raḵ Kerisi ving, in Anon Vabuung og mehō ḡaḡek-anon-yi. ⁷ Sir lōō sēnē

denetatekin yi rangah: ⁸ Anon Vabuung, gebël, gečkö, lob yik lööhoho denenër gägek neggëp ti. ⁹ Hil nehangö gägek sën mehönön denenër vu hil lo benehevong ving, rëk mu gägek sën Anutu nenër lo kesuu gägek sën mehönön denenër agi. Lob gägek sën Anutu nër agi, og yik gägek sën netatekin Nalu rangah lo. ¹⁰ Mehöti sën ayo neya timu vu Anutu Nalu lo, og rak ni loğ ayo bë gägek sën Anutu nër agi og yönön. Gağ mehöti sën su ayo neya timu vu Anutu rë lo, og sagak nenër bë Anutu mehö gägekkuungsën. In su nevonğ ving Anutu Nalu yi gägek anon sën Anutu yö tatekin rangah lo rë. ¹¹ Gägek anon sën Anutu nër agi nebë: Anutu vo mala-tumsën degwata los degwata vu hil, degwa rak Nalu. ¹² Mehöti sën yö negga rak Anutu Nalu rot lo, og mala-tumsën neggëp vu yi. Gağ mehöti sën nedo ading in Anutu Nalu lo, og mala-tumsën sënë su neggëp vu yi rë.

Hil Ajak Ni Nabë Hil Rëk Medo Malad-tumsën Degwata

¹³ Sa kevu gägek sënë yök vu ham, in bë ham sën ham nevonğ ving Anutu Nalu arë lo jak ni borot nabë ham ko mala-tumsën degwata los degwata yök vu ham ggovek ya. ¹⁴ Bë hil ketağ ngaa ti vu Anutu, og hil su agöneng in yi, in hil narak ni vorot bë: Nabë hil ketağ noh vu sën kwa nevo lo, og rëk gebë nenga vu hil. ¹⁵ Yönön, hil arak ni vorot bë nebë

nenga vu hil in ngaa pin sën hil neketag vu yi in lo, om hil ajak sënë ni geving nabë vonğ ngaa sën hil ketağ in vu yi lo vu hil ggovek ya. ¹⁶ Bë mehöti lë gari vonğ ngaa nipaya ti, rëk mu ngaa nipaya sënë su yoh vu bë gevonğ bari sënë na mala nama doğ Nyëğ Nipaya rë, og najom jak vu Anutu in yi, lob Anutu rëk gevonğ bemedo mala-tumsën. Yik senër alam sën denevonğ ngaa nipaya sën su yoh vu bë gevonğ bemalaj nama doğ Nyëğ Nipaya rë lo. Gağ ngaa nipaya sën rëk gevonğ bemehönön malaj nama doğ Nyëğ Nipaya lo, og sa su nër rak saga bë ham kwetağ in rë. ¹⁷ Ngaa pin sën su neyoh vu rë lo, og sagak ngaa nipaya pin. Rëk ngaa nipaya vahi og su nevonğ bemehönön malaj nema verök yi loğ Nyëğ Nipaya rë. ¹⁸ Hil arak ni bë alam pin sën detu Anutu nalu lo, og su denesepa loğ ngaa nipaya rë. Gağ Anutu Nalu nemalain sir nivesa, om Satan su yoh vu bë gebë nema jak sir rë. ¹⁹ Hil narak ni bë hil atu Anutu nalu lo, gağ Satan tu mehönön sën denesepa loğ aggata-dob-yi lo pin alaj. ²⁰ Hil arak ni bë Anutu Nalu yam ggovek ya, lob tatekin hil kwad in bë hil ajak Anutu soğek ni rot. Lob hil los Anutu soğek atu timu, in hil los Nalu Yesu Kerisi atu timu ggovek ya. In Nalu og yik yi Anutu soğek, bemalatum-sën degwa neggëp degwata los degwata vu yi.

²¹ Oo sa hurmahen lo! Ham gweğin ham vu anutu-kuungsën.

Kapiya Sën Jon Kevu Netu Luu Vu Kerisi-yi-alam

1 Kerisi-yi-alam hir ggev ti sa, besa nekevu kapiya sënë yök vu hong avêh[‡] sën Anutu ggooïn hong rak tu yö yi ngaa lo. Sa kevu vu ham los nalum lo. Sahëg neving ham yönon rot, lob su sengo ti rë, gak alam pin sën denerak gägek anon ni lo ahëj neving ham ving.² Sa ahëg neving ham in gägek anon neg-gëp vu hil, lob yö rëk gëp geving hil degwata los degwata.³ Hil nesepa loğ gägek anon bahëd neving hil. Om hil Amad Anutu luho Yesu Kerisi sën Ama Nalu lo desemu hil los kwaj gevonğin hil be-degevonğ behil ayod gëp revuh.

Hil Sepa Doğ Aggata Sën Hil Ahëd Geving Hil

⁴ Sa kwağ vesa rot in sa hanğo gägek bë nalum lo vahi denesepa loğ gägek anon yoh vu sën hil Amad Anutu nër bë hil sepa doğ lo.

⁵ Oo avêh-e! Sa su nekevu kapiya sënë yök vu hong in bë gevonğ horek mewis ti vu hong rë. Gak yiğ sa nekevu horek sën hil hağo vu nyëdahis bë hil ahëd geving hil vewen vewen lo.⁶ Aggata ahëvingsën-yi nebë sënë: Hil sepa doğ Anutu yi horek. Lob ham ngo horek sënë nyëmuğinsën bë ham pasanğ sepa doğ bahëmin geving ham.

Hil Ngo Pasanğ Sepa Doğ Kerisi Yi Gägek Niwëëk

⁷ Alam tetuhinsën ngahisekë detah sir in hil beyah denesepa loğ aggata-dob-

yi. Alam sënë su denevonğ ving bë Yesu Kerisi tu mehönon rak yönon rë, om sir og sir alam gägek tetuhinsën ata, gesir alam sën denevonğin bë dedahun Kerisi na lo.⁸ Ham gweğin ham nivesa in ham rëk gwëvu ngaa pin sën ham vonğ huk in ggovek ya lo na. Gak mëm ham ngo medo niwëëk in ham natök vu nyëvewen nivesa doğ nah.⁹ Bë mehöti su sepa doğ Kerisi yi gägek niwëëk rë, gepesönğ loğ ya gägek ngwë, og Anutu su nedo ving yi rë. Gak mehöti bë najom Kerisi yi gägek ahon niwëëk, og Ama lu Nalu denedo ving yi.¹⁰ Nabë mehöti nöğ berup vu ham, rëk su ko gägek anon nebë sënë rë, og ham su gwëko yi doğ na ham begganğ, geham su bengwëng vu yi.¹¹ Gak mehöti bë bengwëng vu yi, og nelok vu yi in yi huk nipaya saga.

Gägek Hus

¹² Sa kwağ nevo gägek ngahisekë bë sa kevu vu ham, rëk ma gesa kwağ nevo bë su yoh vu bë sa kevu jak bël veriik doğ kapiya rë. Gak sa kwağ nevo bë mëm senök galë ham behil medo bengwëng doğ ti, og mëm hil rëk kwad vesa rot.¹³ Anutu ggooïn arim sënë[¶] rak tu yö yi ngaa, log arim sënë nalu lo kwaj nevo hong medenenër.

[‡]1:1 Jon nër bë kevu gägek vu avêh ti, rëk alam ngahi kwaj nevo bë mağ kevu vu Kerisi-yi-alam yu ti lok begganğ-bu ti, rëk peggirin gägek rak yah avêh, gesir ti ti sën denedo loğ yu ti agi nebë nalu lo

[¶]1:13 Jon nër ari sënë, og mağ peggirin gägek rak Kerisi-yi-alam yu ngwë sën losho yi Jon denedo lo, log nalu lo og nenër rak yi ving sir

Kapiya Sën Jon Kevu Netu Löö Vu Kerisi-yi-alam

1 Kerisi-yi-alam hir ggev ti sa, besa nekevu kapiya sënë yök vu hong Gayus. Sa nehalë hong bë sarig sogek hong, in sahëg neving hong yönon rot.

²Oo sa mehö sogek! Sa bë ngaa pin sën genevong lo anon jak nivesa, gesa bë gemedo nivesa geving. Seraq ni bë kenum nedo nivesa. ³Hil arid lo la deverup vu sa bedenër bë genesepa lok gagek anon, lob sa kwaq vesa rot. Yönon rot, seraq ni bë vare geneya los gagek anon. ⁴Sa nehango bë sa hurmahen lo saga denesepa lok gagek anon, og sa kwaq vesa rot. Lob sa su kwaq vesa in ngaa ngwë kesuu sën sa kwaq vesa in sir agi rë.

Gayus Nevong Huk Nivesa

⁵Oo sa mehö-e! Sën genelok vu hil arid lo lo, og saga genevong nivesa. Yönon, geneğin Kerisi-yi-alam sën deneyam vu nyëg vahi lo ving, om saraq genevong nivesa rot. ⁶Hil arid lo sënë denare Kerisi-yi-alam pin malaj medenër hong rangah bë ahëm neving sir. Om ngo gemedo gwevong nabë saga vu sir sën denah medenom lo, megedok vu sir in ngaa-aggata-yi noh vu sën Anutu ahë neving lo, og saraq nivesa. ⁷Alam nebë sënë deneya huk sënë in bë degeko Yesu arë jak, lob su deneko monë lu ngaa vu alam dahis rë. ⁸Om hil adok vu alam nebë sënë megeğin sir nivesa, in hil los sir nehebë lok ti in huk gagek-anon-yi.

Diotrepes Nevong Paya

⁹Sa kevu gagek ti yök vu Kerisi-yi-alam saga wirek, rëk Diotrepes nevongin bë natu alaj, lob su bë nenga vu he gagek rë. ¹⁰Om nabë senök vu ham, og mëm sëk nanër yi ngaa sën nevong lo rangah vu ham. Netanë gagek kuungsën nipaya paya rak he. Lob su nevong sënë mu rë, gak nevong nebë sënë gesu neko hil arid sën Kerisi-yi-alam lo deneya ben menegin sir ving rë. Lob neggërin Kerisi-yi-alam vahi ving, bë su degeko sir vahi sën deneyök vatëvek aga dok na hir begang, genetii sir ya in dub.

Demetrius Nevong Nivesa

¹¹Oo sa mehö-e! Su gesepa dok ngaa nipaya nabë saga. Gak gesepa dok ngaa nivesa. Mehöti sën gevong ngaa nivesa lo, og Anutu yi mehö yi. Gak mehö sën nevong ngaa nipaya lo, og mehö saga su rak Anutu ni rë. ¹²Demetrius og alam pin deneko arë rak, lob Anutu yi gagek anon vong barë böp rak ving. Gehe nehako arë rak ving, log geraq ni bë he nanër gagek og he nanër yönon.

Gagek Hus

¹³Sa bë kevu gagek ngahisekë vu hong, rëk mu sa kwaq nevo bë su yoh vu bë sa kevu jak bël veriik dok kapiya rë. ¹⁴⁻¹⁵Gak sa hevongin bë senök pevis balu mëm medo dok ti bebengwëng. Ayom gëp revuh. Hil alam kwaj nevo hong medenenër.

Log genanër sayeg vu sa mehö lo nabë sa kwaq nevo sir menanër.

Kapiya Sën Yut Kevu Vu Kerisi-yi-alam

1 Sa Yut, sën Yesu Kerisi yi hur sa, geYakobus ari sa. Lom sa kevu kapiya sënë yök vu ham sën hil Amad Anutu ggooin ham raḱ bahë neving ham benëgin ham nivesa in Yesu Kerisi yi alam ham lo. ²Sa bë Anutu kwa paya in ham rot megevonḡ beham ayomin gëp revuh, bahë geving ham pangësën.

Yut Nër Ġaḡek Raḱ Alam Sën Bë Dekevoh Bengö Nivesa Na Lo

³Sa mehö lo-e, sahëḡ neving ham, om sa bë kevu kapiya ti nöḱ vu ham menanër ġaḡek la jaḱ sën Anutu neḱo hil pin loḱ ti yom vu yi lo. Rëḱ ma gesa halë bë huk neggëp vu sa bë sa kevu ġaḡek ngwë vu ham nabë: Anutu-yi-alam hil, behil haḱo Bengö Nivesa vorot. Rëḱ alam vahi bë dedahun na, om sën sa bë nanër vu ham nabë ham nimin wëëḱ, beham gwedu sir nah, in ġaḡek pin sën hil nehevong ving agi bare niwëëḱ. ⁴In alam vahi devun sir medeloḱ yam ving ham geham su neraḱ nij rë. In Anutu-yi-alam dekevu ġaḡek raḱ sir wirek meneggëp vorot bë alam nebë sënë rëḱ deberup, beham lë ggovek ya. Log ġaḡek sagi nër bë rëḱ degeḱo nyëvewen berëḱ malaj nama. In nij nelëlin Anutu medenepekwë yi ġaḡek semusën sën nevo vu hil nyëmasën lo, medenenër nebë hil ayoh vu bë ġevong baggëb jeggin jeggin, geḡaḡek rëḱ nama. Log deneruu demij vu hil alad perurek timu sën hil Mehöböp Yesu Kerisi lo.

⁵Wirek Mehöböp ḱo alam Israel vër in dob Ejep gedenedyom, loḱ nahub rë lob sis alam sën su ayoj neya timu vu yi rë lo bedediik. Sagi ham raḱ ni, rëḱ sa bë bër ham kwamin gökin.

⁶Log sa bë bër ham kwamin jaḱ angër lo geving rë. Wirek og denedo nivesa

loḱ hir huk muḡinsën, rëḱ ma gedevuu hir nyëḡ ya gedevongin bë degeḱo sir jaḱ. Lob Anutu duu sir raḱ sëḡ sën gëp degwata los degwata lo, betunḡ sir loḱ ya denedo malaxenu nipaya medeneḡin Anutu yi buk böpata sën seggi alam pin hir ġaḡek lo.

⁷Log wirek og alam Sodom los Gomora, galam begganḡ böp vahi sën denedo dus vu sir lo, og yik denevonḡ ngaa nipaya nebë saga ving. Malaj nesepa baggëb gedenevonḡ ngaa nipaya nimumsën-yi ving maluh los avëh vahi jeggin jeggin. Nebë sënë lob Anutu vo nyëvewen vu sir bedenodo loḱ nengwah sën su nekul ya rë lo degwata los degwata. Lob ngaa sënë tato vu hil in bë hil aḡöneng in gehil su tamuin sir.

⁸Rëḱ mu alam vahi sën senër gwëbeng bë devun sir loḱ ham vuheng lo, og yik denevonḡ nebë sënë ving. Vong bë deneggëp medenepesep, om sën yö denetetuhin sir bë Anutu su rëḱ bo doḱ nah nyëvewen vu sir rë, lom denevonḡ rii raḱ navij raḱ ngaa sën su yoh vu rë lo. Log su denebë nengaj vu hil Mehöböp yi ġaḡek rë, log denenër ġaḡek pelësën raḱ angër sën niwëëḱ los arëj böp lo ving. ⁹Rëḱ sagaḱ su yoh vu rë. In wirek og angër yuseḱë Mikael luho Satan denenër sir bedeggök sir in Moses navi bë ngwë tena geḱo. Rëḱ mu Mikael su ḱo yi raḱ nebë sënë menër ġaḡek pelësën raḱ Satan rë, gaḱ yik dahun yi menër bë, “Mehöböp yö rëḱ bo ġaḡek jaḱ hong!”

¹⁰Rëḱ mu alam vahi sën senër lo, og denenër ġaḡek nipaya raḱ ngaa pin sën su deneraḱ degwa ni rë lo. Gaḱ ngaa sën denevonḡ lo, og denesepa loḱ ngaa sën navij nevongin lo nebë sën böök los anöö denevonḡ lo, lob ngaa sënë rëḱ basap sir bemalaj nama. ¹¹Om gëp in sir, in denesepa loḱ Kain vaha, log yik deneserög pevis in bë degevonḡ ngaa nipaya nabë sën Balaam nevong wirek bemala anon in kupeḱ lo. Log denevonḡ ngaa sevök

sevök vu Anutu nebë sën wirek Kora nevonö lo, om rëk malaj nama yönon rot.

¹²Log sën ham nedo revuh ti menevonö nos böp ahëvingsën-yi lo, og alam sagi deneluk yök ving besir nebë saap sën neggëp vunsën lok loo ayo beneveröp yağ lo. In malaj anon in nos mu medeneyam, besir nebë anöo bekwaj nevo sir mu. Alam sagi og sir nebë beggob sën sang neko sir beneko lok lok lo, rëk mu hob su lok nedo meneto rë gema. Gesir nebë aperek maluh sën su denesis anoj lok hir buk rë lo. Aperek nebë sënë og vonö bē dediik beron luu, in ngwë sën su denesis anoj rë lo, log ngwë sën hil navuv sir ya los degwaj lo. ¹³Log sir nebë loo. Denevonö ngaa nimumsën bekebu rak sir nebë loo nyë kos sën nesis böpata beberup neggerin loo rot lo. Gesir nebë betuheng sën detök vu yağek meto malaj nema gesu denejöh rak hil rë lo. Om alam nijpaya saga na demedo nyëğ malakenu degwata los degwata nabë saga.

Alam Nebë Sënë Rëk Degeko Ngaa Nipaya Nyëvewen

¹⁴In Enok sën yi degwa vu Adam beberup yi netu nemadvahi-bevidek-luu lo tu mehö-nenër-ğäğek-rangahsën nyëdahis menër ğäğek rak alam sagi bē, “Ham gwengö rë! Mehöböp losho yi alam vabuung mehömehö rëk denam ¹⁵in degenö mehönon pin hir ğäğek bemëm bo nyëvewen gelek alam nij paya dok nah ngaa nipaya pin sën denevonö lo, gevu alam sën nij nelëlin yi lo. Log rëk bo nyëvewen dok nah hir ğäğek pelësën sën denenër rak yi lo geving.”

¹⁶In alam sagi og denenër ğäğek yah nenga rak alam, log ahëj nipaya in ngaa pin sën netök vu sir lo. Log dene-sepa lok ngaa pin sën malaj anon in lo. Log denevonö tavek beyö deneveng-wëng jeggin jeggin medeneko sir rak bē sir alam böp. Log denevonö ğäğek jeji

jeji vu mehö ngwë in bē dedok vu sir jak ngaa vahi.

Ham Ngo Gwevonö Geving Bemedo

¹⁷Rëk mu sa mehö lo-e. Ham ngo kwamin bo hil Mehöböp Yesu Kerisi yi sinarë lo hir ğäğek sën denenër wirek lo rë. ¹⁸Denenër bē, “Dok sën nabë Buk-tamusën dus jak lo, og mehö la rëk de-berup medenanöp jak alam sën dene-sepa lok Anutu lo. Alam sagi rëk de-sepa dok ngaa nipaya pin sën malaj anon in lo mu.” ¹⁹Alam sagi rëk dejak ngaa-dob-yi ni mu, gAnon Vabuung su rëk medo geving sir rë, lob degevonö in nabë begö berup beKerisi-yi-alam debasuh sir. ²⁰Rëk mu ham sën sa mehö ham lo, ham nevonö ving Anutu yi ğäğek vabuung vorot. Om ham najom ahon bekwamin bo jak buk in ham nimin wëek jak. Log Anon Vabuung tatekin ham kwamin be-ham medo najom jak los niwëek. ²¹Ham su gwetah ham in Anutu sën ahë neving ham lo. Geham gwegin hil Mehöböp Yesu Kerisi in kwa vongin ham, om rëk gevonö beham medo malamin-tumsën degwata los degwata. ²²Log nabë alam nij paya saga hir ğäğek gevonö balam vahi kwaj na luu luu, og ham tatekin ğäğek anon vu sir. ²³Log vonö bē alam vahi denedo lok nengwah, om ham gwetah sir vër pevis. Log alam vahi og ham dok vu sir. Rëk mu ham gwegin ham nivesa begöneng in hir ngaa nipaya bemedo ading in. In rëk jikin ham geving, in saga nebë tob ningöhek.

Hil Ahëd Nivesa Vu Anutu

²⁴Anutu yoh vu bē gëgin ham nivesa beham su rëk bës rë, gak yoh vu bē geکو ham nah medo geving yi sën mehö ni-wëek los gayeheng lo. Yö yoh vu bē rëk gevonö bengaa nipaya su gëp vu ham rë, gak ham rëk medo geving yi los ahëmin nivesa rot. ²⁵Anutu yik perurek timu sën lo neko hil yom vu yi rak ngaa sën

hil Mehöböp Yesu Kerisi vonġ lo, om
hil ġaġo arë jaġ na vavunë rot menanër
nabë yi Mehö niwëëk los ġayeheng,
getu ngaa pin ala. Yö nedo nebë sënë

wirek, gegwëbeng, gerëġ medo vu Buk-
tamusën geving, degwata los degwata.
Yönon.

Gägek Sën Kerisi Tato Vu Jon Nebë Pesepsën

1 Wirek gägek sënë yō neggëp vun-sën, loḵ mēm Anutu tato yam rangah vu Yesu in bē tato vu yi hur lo nabë: Ngaa nabë sënë vongin anon jak pevis. Lob vong yi angër yam vu sa Jon sën yi hur sa, benër gägek vu sa. ² Lob sa Jon, sa halë ngaa pin sënë beḵevu, lob senër rangah bē Anutu yi gägek los gägek sën Yesu Kerisi nër rangah lo yōnon. ³ Gägek sënë netateḵin ngaa pin sën rëḵ anon jak vu tamusën lo. Om nabë mehōti natevin og rëḵ kwa vesa. Log alam sën degenḡo lo, nabë degebë nengaj vu medesepa doḵ, og rëḵ kwaj vesa geving in buk dus rak.

Jon Kevu Gägek Ya Vu Kerisi-yi-alam Yu Nemadvahi-bevidek-luu

⁴ Sa Jon ḵevu gägek sënë yōḵ vu Kerisi-yi-alam ham yu nemadvahi-bevidek-luu sën ham nedo ggëp distrik Asia* aga. Anutu sën nedo gwëbeng, geyō nedo vu nyëdahis, geyō rëḵ nam vu tamusën lo, losho yi ngaaḡur nivesa nemadvahi-bevidek-luu sën denare dus vu sēa-los-arë lo, degevonḡ semusemu los degevonḡ beham ayomin ḡëp revuh. ⁵ Log Yesu Kerisi mehō sën nenër Anutu yi gägek rangah niröp lo gevonḡ semusemu los gevonḡ beham ayomin ḡëp revuh nabë saga geving. Yīḵ yi sënë sën kedi rak muḡin vu bedub tu hil arid aḡuu lo. Lob tu mehō-los-bengō bö-pata beneḡin alam-los-bengōj pin vu dob sënë. Yō ahë neving hil, lob ripek hil ngaa nipaya pin ya rak niḵōḵ. ⁶ Vong behil atu Ama Anutu yi alam los yi alam sën nehāḡo seriveng lo, in bē hil ḡevonḡ huk vu yi. Om hil ḡāḡo arë jak na vavunë rot, geniweëḵ ḡëp vu yi degwata los degwata. Yōnon.

⁷ Ham gwengō rë! Rëḵ nam los beggob,

lob mehōnon pin mēm yō rëḵ degelë jak malaj.

Alam sën degelu yi rak ḵele los detul brēm ya yi lo,

og rëḵ degelë yi geving.

Lob mehōnon pin vu dob rëḵ deketul newaj

gedengu rot in yi.

Ēë-ë, sënë rëḵ anon jak yōnon rot.

⁸ In Mehōböp Anutu nër bē, “Yīḵ senḡo hevong bengaa pin anon rak vu muḡin-sën, log sëḵ semu ngaa pin benivesa jak vu tamusën.” Yīḵ yi sënë sën yō nedo vu gwëbeng, geyō nedo vu nyëdahis, gerëḵ nam vu tamusën lo. Nër nebë sënë, in ni-weëḵ pin neggëp vu yi.

Jon Lë Yesu Rak Mala

⁹ Sa Jon sën ham arimin sa, in Yesu yi alam sa ving ham lo. Sa nehāḡo maggin ving ham, lob setu Anutu yi alam ving ham. Lob hil pin nare niweëḵ loḵ ti beneḡerë maggin. Senër Anutu yi gägek rangah, log senër Yesu yi Bengō Nivesa rangah ving. Senër nebë sënë, lob deruuk sa bedevonḡ beseyam nado ḵedu loo vuheng sën Patmos aḡi. ¹⁰ Lob loḵ Mehōböp yi buk sën Soda lo, lob Anon Vabuong yam ḡḡerin sa rot. Lob sa hanḡo mehōti aye yam niweëḵ ggëp sa demiḡ nebë sën avuuk ti, ¹¹ benër bē, “Ngaa pin sën ḡelë aḡi, og ḡekwevu doḵ na ḵapiya begwevonḡ na vu Kerisi-yi-alam yu nemadvahi-bevidek-luu. Gwevonḡ na vu Epesus, gena vu Smurna ga, na vu Pergamum ga, na vu Tuatira ga, na vu Sardis ga, na vu Piladelpia ga, na vu Laodisea.”

¹² Lob sehërin yah in bē ḡalë mehō sën nenër gägek vu sa aḡi, loḵ tum sa halë ram sën desemu rak goor lo nemadvahi-bevidek-luu medo netum. ¹³ Lob sa halë mehōti nare loḵ ram saga vuheng atov. Ni nebë Mehōnon Nalu, geröp tob adingsekë begḡerin vaha, log vaḵu ḵabi goor loḵ newa. ¹⁴ Log yu og yu viis yō ni

veroo rot nebĕ ahōk niviis, genebĕ beg-gob veroo, log mala ġahis netum nebĕ nengwah leleksĕn. ¹⁵Log vaha nepel-bin nebĕ braas, lob malangeri benikapiik rot. Log sa hanġo aye nebĕ lubek bōpata dedun. ¹⁶Nejom betuheng nemadvahi-bevidek-luu loġ nema vesa. Gepaĕp-yu-anil nevu vahi vahi ti, benevu rot bevare nesoo loġ avi. Log mala netum nebĕ sĕn hes netum niwĕĕk rot lo.

¹⁷Sa halĕ yi, lob sediik besevĕs beheto nahĕp loġ vaha nebĕ sĕn heljĕng ti. Loġ bĕ nema vesa raġ sa genĕr bĕ, “Su ġĕġoneng! Sa mehō muġin-sĕn los mehō tamsĕn yōnon rĕ. ¹⁸Sa nado malaġ-tumsĕn. Wirek sediik, rĕġ gwelĕ! Gwĕbeng sa nado malaġ-tumsĕn degwata los degwata. Lob kii diiksĕn-yi los Nyĕġ-Nipaya-yi negġĕp vu sa besetu ala meneġĕin. ¹⁹Om kwevu nġaa pin sĕn ġelĕ ggovek lo, los nġaa sĕn ġenelĕ gwĕbeng agi, ġĕnġaa sĕn vongin berup agi ġeving. ²⁰Ġelĕ betuheng nemadvahi-bevidek-luu sĕn nedo loġ sa nemaġ vesa lo, los ġelĕ ram goor nemadvahi-bevidek-luu sagi, og sĕnĕġ tahutahu mu bedegwa nebĕ sĕnĕ: Betuheng nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ tahu Kerisi-yi-alam yu nemadvahi-bevidek-luu hir angĕr. Log ram nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ, og yik tahu Kerisi-yi-alam yu nemadvahi-bevidek-luu.”

Yesu Nĕr Ġaġek Raġ Kerisi-yi-alam Vu Epesus

2“Log kwevu ġaġek na vu Kerisi-yi-alam sĕn denedo Epesus agu hir angĕr nabĕ:

Mehō sĕn nejom betuheng nemadvahi-bevidek-luu loġ nema vesa, ġevare neyoh ram goor nemadvahi-bevidek-luu vuheng atov agi lo, vong ġaġek sĕnĕ yōk vu hong bĕ: ²Seraġ aggata pin sĕn ġenesepa loġ lo ni. Geseraġ hong

huk niwĕĕk sĕn ġenevong vu sa lo ni. Geseraġ ni bĕ nim wĕĕk bekwere vanĕ los kwam vesa, ġenim nelĕlin alam nij paya. Log alam vahi denĕr vu hong bĕ, ‘He alam sinarĕ ving’, rĕġ mu sir sagaġ su sinarĕ yōnon rĕ. Rĕġ nġo ġeseggi hir ġaġek beġetōk raġ hir nġaa sĕn denevong lo degwa bĕ sir alam tetuhinsĕn mu. ³Alam denelĕ bĕ ġenesepa loġ sa arĕġ, lob denevong paya vu hong. Rĕġ mu nġo ġenare niwĕĕk beġenekwre maggin gesu nim tebō neraġ rĕ. Besĕnĕġ seraġ ni. ⁴Rĕġ mu sa ġaġek ti negġĕp raġ hong nebĕ: Wirek sĕn nahĕn ġenevong ving mewis lo, og ahĕm neving sa pangĕsĕn, gaġ gwĕbeng og ma! ⁵Wirek og ġenevong nġaa nivesa, rĕġ ġevuu aggata saga ya ġĕġeya ġevĕs. Om kwam bo nah aggata sĕn ġenevong wirek lo beġegwĕrin hong, log gwĕvong nġaa nabĕ sĕn ġevong muġinsĕn lo. Gaġ nabĕ su ġĕgwĕrin hong rĕ genama, og sĕġ natōk nōk vu hong besebo hong ram vĕr. ⁶Rĕġ mu huk nivesa ti sĕnĕ nahĕn negġĕp vu hong: Ġenelĕ Nikolas yi alam hir nġaa nipaya sĕn denesepa loġ lo paya. Lob yik sa nehalĕ hir aggata saga paya ving nebĕ saga.

⁷Nebĕ saga, om nabĕ mehōti nenga negġĕp, og ġenġo ġaġek sĕn Anon Vabuung nĕr vu Kerisi-yi-alam lo megero! Mehōti sĕn kesuu nġaa maggin los nġaa nipaya pin lo, og sĕġ ngoġekin yi bega kele sĕn ġevong behil medo malad-tumsĕn lo anon. Kele sĕn nare loġ Anutu yi huk anon lo.”

Yesu Nĕr Ġaġek Raġ Kerisi-yi-alam Vu Smurna

⁸“Log kwevu ġaġek na vu Kerisi-yi-alam vu Smurna hir angĕr nabĕ:

Mehö muğinsën los mehö tamusën sën diik wirek rëk gwëbeng nedo mala-tumsën ggökin lo vonğ ġağek sënë yök vu hong bē: ⁹Serağ maggin los nivanē sën netök vu hong lo ni, beserağ ni ving bē devasap höm ngaa-dob-yi rot geğenedo paya yönon. Rëk mu hong ngaa-yağek-yi ngahisekē neggēp! Log serağ ġağek sën alam la denenēr pelē rağ hong lo ni. Alam sënë denenēr sir bē sir degwa vu Yuda. Rëk mu su degwaj vu Yuda yönon rē, gağ Satan yō yi alam sir. ¹⁰Nahub teka rē, loğ ham rëk gweko vanē, rëk mu ham su newamin jağ in ngaa saga. Ham gwengo rē! Satan rëk naduu ham la na karabus in seggi ham. Lob ham rëk gweko maggin los vanē noh vu buk nemadluho. Rëk mu ngo gwevonğ geving rot, bena berup doğ buk sën ġenadiik lo, lob mēm sēğ ġevonğ madub nivesa vu hong. Madub saga og yik sën ġemedo malam-tumsën degwata lo.

¹¹Nebē saga, om nabē mehōti nenga neggēp, og ġengo ġağek sën Anon Vabuung nēr vu Kerisi-yi-alam agi! Nabē mehōti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, og diiksën sën netu luu lo su rëk natök vu yi rē, gağ rëk nama verök yi!”

Yesu Nēr Ģağek Rağ Kerisi-yi-alam Vu Pergamum

¹²“Log kwevu ġağek na vu Kerisi-yi-alam sën denedo Pergamum agu hir angēr nabē:

Mehö sën paēp-yu-anil benevu malanğeri ġenevu vahi vahi bevare nesoo loğ avi lo, vonğ ġağek sënë yök vu hong bē: ¹³Serağ hong nyēğ ni bē Satan tu mehö-los-bengö benevonğ yi huk loğ. Rëk ġenejom sarēğ ahon niwēek gayom neyam

timu vu sa, gesu ġenelah sarēğ vun rē. Yönon, wirek og Antipas nenēr sa ġağek rangah benedo ving ham. Yö nesepa loğ sayeğ yönon rot. Lob desis yi mediik loğ hong nyēğ sën Sattan tu mehö-los-bengö benevonğ yi huk loğ lo. Log loğ buk sënë ving, og su ġelah sarēğ vun rē. ¹⁴Rëk mu sa ġağek la neggēp rağ hong bē: Hong mehō la vu Pergamum denejom Balaam yi aggata ahon niwēek. Balaam yi aggata lo nebē sënë: Tato aggata-tetuhinsën-yi vu Balak in bē tetuhin alam Israel beğevonğ bengaa nipaya kepē sir. Lob Balak vonğ balam Israel degga reggu sën alam vahi denesis medetunğ tu seriveng vu anutukuungsën lo, ġevonğ bedenevonğ baggēb ving. ¹⁵Log yik hong alam la ving denejom Nikolas yi alam hir ġağek nipaya ahon niwēek rot. ¹⁶Om ġegwērin hong. Gağ nabē nama, og teka rëk sa hevonğin nök vu hong beğevonğ begö vu alam nijpaya saga jağ paēp-yu-anil sën vare nesoo loğ saviğ agi.

¹⁷Om nabē mehōti nenga neggēp, og ġengo ġağek sën Anon Vabuung nēr vu Kerisi-yi-alam agi megero! Nabē mehōti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, og sēğ bo nos-yağek-yi sën nahën neggēp vunsën gwëbeng agi vu yi, log sebo ġelönğ veroo ti vu yi. Sa kevu ggev mewis rağ ġelönğ sënë, lob mehō ngwē su rëk jağ ggev sënë ni rē. Gağ yik mehōti sën rëk ġeko ġelönğ lo yō timu rëk jağ ni.”

Yesu Nēr Ģağek Rağ Kerisi-yi-alam Vu Tuatira

¹⁸“Log kwevu ġağek na vu Kerisi-yi-alam vu Tuatira hir angēr nabē:

Mehö sën mala ġahis netum niwēek ata nebē nengwah leleksën, ġevaha nebē braas beyö medo ne-

pelibin lo vonğ ġağek sënë yök vu hong bë: ¹⁹Serağ ngaa pin sën genevonğ lo ni. Serağ ni bë aħem neving alam, log ayom neyam timu vu sa, geğenevonğ huk pin in bë doğ vu mehönön. Serağ ni bë ġenare ni-wëek in maggin pin sën netök vu hong lo. Serağ aggata sën ġenesepa loğ muğin lo ni bë nivesa. Log sën gwëbeng agi, og nivesa rağ ya verök yi rot. ²⁰Rëğ mu sa ġağek sënë negğëp rağ hong bë: Ġenevonğ bavëh ti nebë Yesebel nedo ving hong. Avëh sënë nenër bë yi avëh-nenër-ğağek-ranğahsën, rëğ mu ma genetahu sa hur lo bë desepa doğ bagğëb, gedega reggu sën denetunğ netu seriveng vu anutu-kuungsën lo. Lob netetuhin sir rağ ngaa nebë sënë. ²¹Rëğ sa hevongin bë ġërin yi, om sën sa nehalë yi mu genedo buk la, rëğ ma ġenilël bë su ġërin yi begeruu demi vu yi bagğëb sënë rë. ²²Om gwengö rë! Sëğ ġevonğ bavëh sënë navi gesanğ rot, log ni jağ böpata bena meğëp jağ yi reek hus ading rot. Log maluh lo sën denevonğ bagğëb vu yi lo, nabë su degërin sir bedegeruu demij vu ngaa sën avëh nevonğ lo rë, og sëğ bo vanë böpata los maggin vu sir. ²³Log sengis nalu lo medenadiiğ geving. Sëğ ġevonğ nabë sënë, lob mëm Kerisi-yi-alam pin rëğ de-jağ ni nabë sa neseggi mehönön pin kwaj los ayoj menehero. Gedejağ ni nabë sëğ bo nyëvewen doğ nah vu ham ti ti lo niröp noh vu ngaa sën ham nevonğ lo. ²⁴Rëğ gwëbeng sa bë nanër vu ham Tuatira vahi sën ham su nesepa loğ ġağek nipaya agi rë lo nabë: Ham su nesepa loğ rë geğam su kwamin netök rağ ngaa sën denenër bë Satan yi ġağek vun-sën los degwa lo rë, om sa su rëğ ġevonğ huk böp ngwë vu ham rë. ²⁵Rëğ ngaa nivesa pin sën ham ne-

jom lo, og ham ngo najom ahon ni-wëek rot bena berup doğ buk sën sa natök nom lo.

²⁶Nabë mehöti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, gesepa doğ sa aggata rot bena berup doğ sën yi buk nama na lo, og sëğ ġevonğ arë böp vu yi benatu alam-yu-ngwë alaj—

²⁷‘Lob rëğ najom aën dus ti beğëgin sir jak

nabë sën mehöti sis dëğ soğek lob puvın teka teka.’

Huk sën sevo vu yi agi, og yik nebë huk sën Amağ vo vu sa in bë sa ġëgin mehönön lo. ²⁸Lob sëğ bo betuheng Majelë vu yi, ²⁹om nabë mehöti nenga negğëp, og genğo ġağek sën Anon Vabuung nër vu Kerisi-yi-alam agi megero!”

Yesu Nër Ġağek Rak Kerisi-yi-alam Vu Sardis

3 “Log kwevu ġağek na vu Kerisi-yi-alam sën denedo Sardis agu hir angër nabë:

Mehö sën ƙo Anutu yi nğaaħur nivesa nemadvahi-bevidek-luu, gejom betuheng nemadvahi-bevidek-luu loğ nema lo vonğ ġağek sënë yök vu hong bë: Serağ ngaa pin sën ġenevonğ lo ni. Denenër hong bë: ‘Kerisi-yi-alam yu ti sënë nedo mala-tumsën’, rëğ ma geğetu heljeng rağ. ²Om kwedi jağ bemalam natum! Hong aggata pin sën nahën negğëp bevonğin nadiiğ na lo, og ġebo ġadu doğ. In ngaa pin sën ġenevonğ lo, og sa su halë ti menegğëp niröp rot vu sa Anutu mala rë. ³Wireğ genğo Bengö Nivesa sënë, lob ġëko yök vu hong ggovek ya los kwam vesa. Om kwam bo nah gökin meğenajom ġağek saga ahon beğegwërin hong. Nabë su kwedi malam natum rë, og

sa hevongin natök nök vu hong nabë alam sën deneyök hodek lo, log hong rëk duġin buk sën sëk natök nök vu hong lo. ⁴Rëk mu hong alam Sardis la, og yö denahën denedo gesu denevong behir tob ningöhek neraċ rë. Om sir sënë rëk dejöp tob veroo mewis behe los ana dok ti, in sir alam yohvu.

⁵Nabë mehöti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, og sëk jöp tob veroo nabë sënë dok yi, log sa su rëk jesöö arë na dok ħapiya-mala-tumsën-yi rë. Gaċ sëk nanër arë ranġah jaċ Amaġ losho yi angër lo malaj. ⁶Om nabë mehöti nenga neggëp, og genġo ġaġek sën Anon Vabuung nër vu Kerisi-yi-alam agi megero!”

Yesu Nër Ġaġek Raċ Kerisi-yi-alam Vu Piladelpia

⁷“Log kwevu ġaġek na vu Kerisi-yi-alam vu Piladelpia hir angër nabë:

Mehö vabuung soġek, sën nevong yoh vu yi ġaġek besu netetuhin rë lo, neġin Davit yi kii sën Yerusalem mewis yi lo. Lob netahinin reping, gemehöti su yoh vu bë behii nah rë. Log nevehii reping, lob mehöti su yoh vu bë tahinin gökin rë. Mehö sënë vong ġaġek yök vu hong bë: ⁸Seraċ ngaa pin sën ġenevong lo ni. Om gwelë rë. Sa hebë veluung avi meggëp netök loċ malam, lob mehöti su yoh vu bë rëk behii nah rë. Seraċ ni bë nim wëek teka mu, rëk ġenesepa loċ sa ġaġek, gesu ġenelah sarëġ vun rë. ⁹Log ġeraċ alam sën Satan yi alam sir agi nij bë denenër sir bë sireċ alam Yuda. Rëk mu ma! Sir su Yuda rë. Gaċ sir alam ġaġek tetuhinsën. Om gwengö

rë! Sëk ġevong balam saga nam depetev medegëp dok malam, log deġaċ ni nabë sahëġ neving hong. ¹⁰Nġo ġenesepa loċ sa ġaġek, lob nġo ġenare niwëek in ngaa maggin pin sën netök vu hong lo. Nebë saga, om sengo rëk malaġin hong rot, lob seggisën sën rëk berup beseggi alam pin noh vu dob pin lo su rëk natök vu hong rë. ¹¹Sëk natök nök vu hong pevis. Om ngaa sën ġeġo vorot lo, og nġo pasanġ ġenapiiċ vu niwëek. In tum rëk degeġo hong madub-kesuusën-yi vër medebo vu mehö ngwë.

¹²Nabë mehöti kesuu ngaa maggin los ngaa nipaya pin, og sëk barah yi nabë mudeng in ġadu sa Anutu yi dub vabuung ahon. Lob su rëk gevuu dub vabuung gegeto menah dobnë gökin rë. Gaċ rëk nama verök yi. Sëk kevu sa Anutu arë jaċ yi, los sa kevu sa Anutu yi nyëġ arë jaċ yi. Nyëġ böp sagi og yiċ Yerusalem mewis sën sa Anutu rëk ġevong megevuu yaġek geduċ nam lo. Log sëk kevu sengo arëġ mewis jaċ yi geving. ¹³Om nabë mehöti nenga neggëp, og genġo ġaġek sën Anon Vabuung nër vu Kerisi-yi-alam agi megero!”

Yesu Nër Ġaġek Raċ Kerisi-yi-alam Vu Laodisea

¹⁴“Log kwevu ġaġek na vu Kerisi-yi-alam vu Laodisea hir angër nabë:

Mehö ġaġek anon degwa sën nenër Anutu yi ġaġek pin niröp los nenër ġaġek yönon mu yoh vu buk pin lo vong ġaġek sënë yök vu hong. Ngaa pin sën Anutu tung lo degwa yi, benër bë: ¹⁵Seraċ ngaa pin sën ġenevong lo ni.

Seraḵ nim bē su ayom nikul⁸ rē, gesu ayom niḵerus rē. Gaḵ bē mēm ngo ḡemedo nikul ma ḡemedo niḵerus los dahis og mēm! ¹⁶Rēḵ ma ḡeḡenedo vuheng atov, geyiḵ ayom niḵerus mahen teka mu. Gaḵ su ayom niḵerus rot rē, gesu ayom nikul rot rē. Om sēḵ namuteḵ hong nom in aviḡ. ¹⁷Log ḡenenēr nebē sēnē, ‘Sa monē nḡahiseḵē, gesa nḡaa nḡaa nḡahiseḵē nedo. Sa su naraḵ vu in nḡaa ti rē.’ Rēḵ mu ma, ḡeḡenedo paya verōḵ yi, beyoh vu bē alam kwaj paya in hong. Ḡeraḵ vu in nḡaanon rot, ḡemalam ḵenod, ḡeḡenedo ahēm tōḵsēn, ḡenḡo ḡenedo duḡ duḡ in hong. ¹⁸Nebē saga, om sebo kwa sēnē vu hong: Maḵ mēm ḡebaḡo goor sēn nengwah gga lob tu mewis bemalanḡeri raḵ lo vu sa, lob mēm rēḵ ḡeḡoreḵ nḡaanon-yaḡek-yi. Log ḡebaḡo tob veroo vu sa in kwebu navim jaḵ, in su ahēm natōḵ vu alam benim namum. Ḡeḡebaḡo marasin vu sa in ḡwetunḡ doḵ malam, in malam natum begwelē nyēḡ. ¹⁹Nabē sahēḡ neving alam, og sa navo ḡaḡek raḵ sir benesesor hir aggata. Om kwam bo hong beḡegwēr in hong yōnon. ²⁰Gwelē! Sa nare bayeḡ neraḵ ḡenavoseḵ, om nabē mehōti ḡenḡo sayeḡ betateḵ in ayo, og sēḵ doḵ na vu yi bemedo ḡeving yi. Lob sēḵ ḡa nos ḡeving yi, gega nos ḡeving sa.

²¹Nabē mehōti kesuu nḡaa maggin los nḡaa nipaya pin, og sēḵ ngoḡekin yi bemedo ḡeving sa jaḵ sa sēa-los-arē, nabē sēn sa ḵesuu nḡaa maggin los nḡaa nipaya pin wirek, lob sa nado ving Amaḡ raḵ yi sēa-los-arē agi. ²²Om nabē mehōti

nenga negḡēp, og ḡenḡo ḡaḡek sēn Anon Vabuung nēr vu Kerisi-yi-alam agi megero!”

Denedudeḵ Vu Anutu Vu Yaḡek

4 Sēnē ḡgovek, log sa halē veluung avi ti ḡḡēp netōḵ vu yaḡek. Lob mehōti sēn sa hanḡo aye wirek nebē avuūḵ nesu lo nēr vu sa ḡḡōkin bē, “Ḡejaḵ nam vavunē sēnē rē, loḵ mēm sēḵ tato nḡaa pin sēn rēḵ natōḵ nam vu tamusēn lo vu hong.” ²Lob Anon Vabuung verup ḡḡerin sa niwēēḵ avuti, lob sa halē sēa-los-arē ti nedo yaḡek, lob Mehō lo raḵ nedo sēa sēnē. ³Sa halē Mehō sēn nedo raḵ sēa agi ni nebē ḡelōnḡ sekwahek veroo malanḡeri los ḡelōnḡ ḵōḵ rubi, log marubḡḡii ti varah tetup loḵ yi sēa, lob sa halē ḡemedo nepel bin nebē ḡelōnḡ nimewis emeral. ⁴Log sēa-los-arē mehōdahis-bevidek-lubeluu nedo tetup loḵ sēa-los-arē bōp sēnē, lob alam ḡgev mehōdahis-bevidek-lubeluu raḵ denedo sēa sagi. Ḡgev lo sēnē derōp tob veroo, ḡedetunḡ madub goor raḵ yuj. ⁵Davēs nevēr raḵ sēa-los-arē sēnē meneḡēh ya, log dedun neraḵ, ḡevaḵu-vek netetap. Log detagḡi dee nemadvahi-bevidek-luu mevare denetum loḵ sēa sēnē mala. Nengwah sēnē og yiḵ Anutu yi nḡaahur nivesa nemadvahi-bevidek-luu. ⁶Log nḡaa ti nebē loo benedo loḵ sēa-los-arē sēnē mala. Ni nebē ḡaras malanḡeri soḡek sēn denenēr arē nebē kristel lo bemala ranḡah rot.

Log nḡaa lubeluu denedo malaj-tumsēn medenedo loḵ vuheng, lob detetup loḵ sēa-los-arē sēnē medenare, ḡemalaj ḡahis nḡahiseḵē vunin malaj los yuj gemu. ⁷Nḡaa sēn nedo mala-tumsēn netu muḡinsēn ni nebē reggu bōp layon. Log nḡaa sēn netu luu ni nebē burmakau maluh bōp

§3:15 Sēn nēr bē ayoj su nikul gesu niḵerus rē lo, og nēr bē su denelēē in Kerisi ya yōnon rē, gesu denepiḵ vu yi yōnon rē, gaḵ denedo vuheng atov.

ti. Log ngaa sĕn netu l   mala neb  meh non. Log ngaa netu lubeluu ni neb  tuĝ b pata sĕn nev  ng vavun  lo. ⁸Ngaa lubeluu sĕn denedo malaj vesa lo banisej nemadvahi bevidek ti ti yoh vu sir. Log malaj ĝahis ngahisek  nedo gg rin anoj pin gebanisej pin v ng. Lob denevonĝ raro buk gerangah b :

“Niw  k pin negg p vu Meh b p

Anutu. Yi meh  vabuung, yi meh  vabuung, yi meh  vabuung. Y  nedo wirek, benedo gw beng, ger k nam.”

Gesu denesewah r . ⁹Ngaa la sĕn denedo malaj-tums n agi, denen r Meh  sĕn nedo raĝ s a-los-ar  benedo mala-tums n degwata los degwata lo rangah. Log denek  ar  raĝ, gedeneπισek in yi, gayoj netee yi vu yi. Log yoh vu buk, og y k ngaa lubeluu sĕn denedo malaj-tums n agi denevonĝ raro neb  s n . ¹⁰Lob alam ggev meh dahis-bevidek-lubeluu sĕn denepetev medenegg p loĝ Meh  sĕn nedo raĝ s a lo mala medenek  yi raĝ. In Meh  s n  nedo degwata los degwata. ¹¹Log denet  hir madub goor ya meto nedo loĝ mala, gedenen r b :

“Oo Meh b p, he Anutu hong.
Geyoh vu rot b  alam pin denan r nim w  k rangah,
los degek  ar m jaĝ,
gedegurek nim w  k babu.
In ngo ĝetunĝ ngaa pin.
Ngo ĝetunĝ ngaa yoh vu kwam,
lob anon raĝ,
lob ngaa pin sagi nedo rot begw beng.”

Jon L   apiya Ti S n Dejegwi Raĝ  kele Ni egwi* Bemir Rot

5 Log sa hal  Meh  sĕn nedo raĝ s a-los-ar  lo jom  apiya ti loĝ nema vesa, beg gek negg p raĝ vahi vahi. Log devevir bedemir raĝ  ele ni egwi* loĝ len nemadvahi-bevidek-luu, bekanak raĝ negg p  ele ni egwi*. ²Log sa hal  ang r los niw  k ti gene-

tahi b pata b , “Meh  re y  nivesa rot, beyoh vu b  napuvin  ele ni egwi* in  apiya sĕn agi gegepuh-a?” ³R k meh  ti su nivesa menedo ya ek, ma nedo dob, ma nedo dob  eb n , in b  gepuh  apiya s n  benatevin r . ⁴Sa hal  gesu det k vu meh ti beyoh vu b  gepuh  apiya s n  genatevin r . Lob sayo  maggin besesu rot. ⁵R k ggev ti n r vu sa b , “Su  engu! Gaĝ gweng  r ! Reggu b p layon s n yi degwa vu Yuda geverup loĝ Davit-yi-mewis neb  s n me n neggol loĝ  ele degwa lo nedo. Meh ti s n  kesuu Satan los ngaa dob yi pin. Om yi s n  yoh vu b  r k napuvin  ele ni egwi* nemadvahi-bevidek-luu sagi na in  apiya s n  gegepuh.”

Jon L  Sipsip Nalu

⁶Log sa hal  Sipsip Nalu ti nare, r k ni neb  s n desis medi k tu seriveng. Nare loĝ s a-los-ar  s n  gengaa lubeluu sĕn denedo malaj-tums n agi losho alam ggev lo vuheng atov. Vis nemadvahi-bevidek-luu, gemala ĝahis nemadvahi-bevidek-luu. Mala ĝahis sagi og y k Anutu yi ng ahur nivesa nemadvahi-bevidek-luu s n Anutu vonĝ sir ya meyoh vu dob pin lo. ⁷Lob m m Sipsip Nalu s n  ya me o  apiya s n  loĝ Meh  sĕn nedo raĝ s a-los-ar  lo nema vesa. ⁸ o  apiya s n  ggovek ya, log ngaa lubeluu sĕn denedo malaj-tums n agi losho alam ggev meh dahis-bevidek-lubeluu s n  depetev medenegg p loĝ Sipsip Nalu mala. Alam ggev pin de o ngaa-sengii-yi ni neb  gita, los  abum goor yoh vu sir pin. Log kabanĝ reggu nivesa pup  abum pin ayoj. Y k s n k Anutu-yi-alam hir jomr ks n. ⁹Log devonĝ raro mewis ti neb :

“Geyoh vu rot b  gw  o  apiya be enapuvin  ele ni egwi* s n negg rin lo.

In desis hong me edi k tu seriveng,

lob ġebaġo mehōnon yom vu Anutu raḡ
nim kōḡ.

Yōnon, ġebaġo alam loḡ mehōnon deg-
waj pin,

geloḡ ayej ti ti pin,

geloḡ dob ti ti pin.

¹⁰ Ġeġevonġ bedetu hil Anutu-yi-alam-
deneko-seriveng

los detu yi alam-los-bengōj

in denatu ala bedegeġin dob.”

Deḡo Sipsip Nalu Arē Raḡ

¹¹ Log sa malaġ yah nelē, lob sa hanġo
anġēr nġahiseḡē rot ayej. Sir nġahiseḡē
rot nebē sēn andet milion (100,000,000)
genġahiseḡē rot raḡ negġēp mehōmehō
medenare tetup sēa-los-arē sēnē genġaa
la sēn denedo malaj-tumsēn lo los alam
gġev. ¹² Log devonġ raro bōpata bē:

“Sipsip Nalu sēn desis mediik tu seriveng
lo,

yoh vu rot bē ġeko arē bōpata rot,
genġaa nivesa vesa pin, ġekwa nivesa,
geniwēēk bōpata.

Yi yō yoh vu rot bē mehōnon pin deġeko
arē jaḡ,

gedenanēr niwēēk los arē bōpata
rangah,

gedenapisek in yi.”

¹³ Log sa hanġo nġaa aggagga pin
sēn Anutu tunġ lo ayej raḡ ving. Nġaa
sēn denevēēng ġġēp yaġek babu lo,
genġaa sēn deneyoh dob lo, genġaa sēn
deneggevek dob ġebinē lo, genġaa sēn
denegġēp loḡ loo lo, bayej raḡ medenēr
bē:

“Mehō sēn nedo raḡ sēa-los-arē lo luho
Sipsip Nalu,

hil ġaḡo luho arēj jaḡ na vavunē, barēj
bōp rot,

genij kapiik los nij wēēk ġēp degwata los
degwata!”

¹⁴ Log nġaa lubeluu sēn denedo malaj-
tumsēn lo deyoġekin bē, “Yōnon!” Lob

alam gġev depetev medenegġēp loḡ luho
malaj medeneko arēj raḡ.

Sipsip Nalu Puvin Kele Niġegwi* Nemadvahi-bevidek-ti Vēr In Ġapiya

6 Log sa halē Sipsip nalu nejom
ḡapiya sēn kele niġegwi*
nemadvahi-bevidek-luu jegwi ahon lo,
lob puvin ti ya. Lob sa hanġo nġaa sēn
denedo malaj-tumsēn lo ti vengwēng,
lob aye vong bē vaḡuvek tetap, benēr
bē, “Ġenam!” ² Log sa malaġ yah loḡ
pevis besa halē hoos veroo ti, lob
mehōti sēn raḡ nedo lo ḡo vasōl.
Detunġ madub ti ni nebē madub sēn
denevonġ vu alam sēn denevonġ beġō
medenekesuu lo raḡ yi. Log ya raḡ, lob
vong beġō mekesuu, lob yō arē in bē
kesuu beġō nġahiseḡē.

³ Log Sipsip Nalu puvin kele niġegwi*
sēn netu luu lo, lob sa hanġo nġaa sēn
denedo malaj-tumsēn lo ngwē sēn netu
luu lo nēr bē, “Ġenam!” ⁴ Lob hoos ngwē
verup beniviis kōḡ. Lob mehō sēn raḡ
nedo lo ḡo niwēēk bōpata rot in bē ġeko
mamer vēr in alam vu dob gedengis sir
vewen vewen medenadiik. Nebē sēnē
om devo paēp-yu-anil bōpata ti vu yi in
bē gevonġ huk sēnē.

⁵ Log Sipsip Nalu puvin kele niġegwi*
ngwē sēn netu löö lo, lob sa hanġo nġaa
sēn denedo malaj-tumsēn lo ti sēn netu
löö lo nēr bē, “Ġenam!” Lob sa malaġ
yah loḡ pevis besa halē hoos veriik ti.
Lob mehō sēn raḡ nedo lo ḡo nġaa ve-
viisēn sēn hil ġalē maggin jaḡ lo ti loḡ
nema. ⁶ Lob sa hanġo ġaġek ti yam loḡ
nġaa lubeluu sēn denedo malaj-tumsēn
agi vuheng benēr bē, “Ġebaġo alam hir
huk jaḡ nos yō meris mu. Gwevonġ nos
wit* dēg mahen teka sēn noh vu buk
timu lo doḡ nah hir huk buk timu yi. Log
gwevonġ nos barli** dēg mahen teka löö
mu doḡ nah hir huk buk timu yi. Rēḡ mu

**6:6 Nos mahen ti nebē padi los wit, rēḡ mu yō agga ngwē teka

su ġebasap wël* sën denevesi nos raķ lo los wain!”

⁷Log Sipsip Nalu puvin ķele niķegwi* sën netu lubeluu lo, lob sa hanġo nġaa sën denedo malaj-tumsën lo ti sën netu lubeluu lo nēr bē, “Ġenam!” ⁸Log sa malaġ yah, lob sa pevis behalē hoos nisanġsaġ ti. Log mehō sën raķ nedo lo arē nebē Diiksën. Lob Alam-diiksën-hir-nyēġ ketivin yi beneyam. Lob luho deķo nij wēēķ bōpata rot yoh vu bē debasuh alam vu dob na yu lubeluu bedengis yu ti. Luho rēķ dengis sir jaķ begō mede-nadiiķ, gejaķ meyip, gejaķ niraksën ag-gagga, gejaķ reggu bemēn aggagga.

⁹Log Sipsip Nalu puvin ķele niķegwi* sën netu nemadvahi lo, loķ sa halē alam heljēġ la anoj nedo Anutu yi jepō degwa. Alam sēnē dejom Anutu yi ġaġeķ ahon niwēēķ wireķ bedenēnēr ranġah, lob alam sën denelē sir paya lo desis sir medediiķ. ¹⁰Lob anoj sēnē denēr bōpata ya bē, “Oo Mehōbōp sën ġetu he alamin lo, ġenedo vabuung, ġehonġ aggata pin nirōp rot! Nangēreķ rēķ mēm gwewonġ ġaġeķ vu mehōnon pin sën denedo vu dob aġi beġebo doķ nah he nimin ķōķ vu sir-a?” ¹¹Loķ devo tob veroo ading loķ yah sir ti ti, log denēr vu sir bē, “Ham najom ham ahon bemedo dus teķa ġev-ing rē. Gedengis ham vahi sën yiķ ham nevonġ huk timu lo los ham arimin sën Kerisi-yi-alam lo vahi ġeving nabē sën desis ham aġi. Balam sën Anutu ggooi pin sir raķ lo pin degoveķ na rē. Loķ mēm Anutu rēķ bo doķ nah ham nimin ķōķ.”

¹²Log Sipsip Nalu puvin ķele niķegwi* sën netu nemadvahi-bevideķ-ti lo, lob sa malaġ yah loķ sa halē ġejemapi bō-pata gġee raķ dob. Log hes ggēr in yi be-malaķenu raķ nebē sën tob veriik. Log kwev mala ķōķ loķ los dahis nebē hil nid ķōķ. ¹³Log betuheng vu yaġeķ de-pelubin medeyam dob nebē sën saġ negġee raķ ķele banon nerurin to lo. ¹⁴Log yaġeķ mala maya nebē sën deve-

vir ķanyē in denaduu na. Log ķedu pin los ķedu loo vuheng devuu bej gedese-jun medeneya. ¹⁵Log alam-los-benġōj vu dob los alam bōp bōp, ġalam-begō-yi alaj sën denēġin sir lo, ġalam-los-benġōj ggoreksën, ġalam los nij wēēķ, ġalam pin sën alaj debaġo sir medetu hir nġaa meris lo, ġalam pin sën yō denēġin sir lo, og sir pin devun sir medenedo loķ waaķ jeggin jeggin vu dob ġebinē, gedenedo loķ peķē len loķ ķedu babuj. ¹⁶Lob dene-tahi vu ķedu pin los ġelōġ bē, “Ham kwedub benam jaķ medo he begwēr in he in Mehō sën raķ nedo sēa-los-arē agu luho Sipsip Nalu, in luho ahēj sengēn. ¹⁷In luho hir buk bōpata sën ahēj sengēn medebo doķ nah nġaa nipaya nyēvewen lo gwēbenġ tōķ yam ggoveķ ya, lob re yoh vu bē bare mekesuu nġaa sēnē?”

Anutu Yi Alam Israel 144,000 Rēķ Demedo

7 Nġaa pin sēnē ggoveķ, log sa halē anġēr lubeluu denare loķ dob nenga lubeluu, bevare denejom dob yi saġ lubeluu ahon in bē su deġevē dob, ma deġevē loo, ma deġevē ķele rē. ²Log sa halē anġēr ngwē vu sën hes mala neverup lo meraķ meyam. Ķo Anutu sën nedo mala-tumsën lo yi ķanaķ sepa, log tahi ya niwēēķ vu anġēr lubeluu sën deķo niwēēķ bōpata rot in debasap dob los loo lo bē, ³“Ham su pevis megw-evonġ paya vu dob, ma loo ġeķele lu nġaa rē. Ġaķ he ġebē he Anutu yi ķanaķ jaķ yi hur lo dabaj namuġin rē, loķ mēm ham gwewonġ.” ⁴Log sa hanġo alam sën denēķo ķanaķ raķ dabaj lo bē sir 144,000 deyam vu alam Israel degwaj pin.

⁵Sir 12,000 vu Yuda yi mewis, log sir 12,000 vu Ruben yi mewis, log sir 12,000 vu Gat yi mewis,

⁶log 12,000 vu Aser yi mewis, log sir 12,000 vu Naptali yi mewis, log sir 12,000 vu Manase yi mewis,

⁷log sir 12,000 vu Simeon yi mewis,

log 12,000 vu Levi* yi mewis,
 log sir 12,000 vu Isakar yi mewis,
⁸log 12,000 vu Sebulun yi mewis,
 log sir 12,000 vu Yosep yi mewis,
 log sir 12,000 vu Benjamin yi mewis.
 Besir pin deko Anutu yi kanak rak dabaj.

Alam Yu Böpata Rot Dejom Rak Vu Anutu

⁹Nгаа pin sēnē ggovek, log sa malag yah. Lob sa halē alam ngahisekē rot desupin sir medenedo, rēk mu mehōti su yoh vu bē natevin sir rē. Alam sēnē deyam vu mehōnon pin, gedeyam vu dob pin, gevu mehōnon degwaj ti ti lo pin, gevu ayej agga ti ti lo pin. Beyam denare sēa-los-arē mala ggēp Sipsip Nalu mala. Deröp tob veroo ad-ingsekē, gedeko kapah bēk ris loḱ nemaj,
¹⁰gedereseeh rur bē:

“Hil gaḱo Anutu sēn nedo rak sēa-los-arē lo luho Sipsip Nalu arēj jaḱ.
 In luho deḱo hil yom lob gwēbeng hil nado nivesa!”

¹¹Log angēr pin denare tetup sēa-los-arē los alam ggev losho ngaa lubeluu sēn denedo malaj-tumsēn lo ving. Lob depetev medeneggēp loḱ luho malaj bedebē dabaj rak dob gedeneḱo Anutu arē rak ¹²medenenēr bē:

“Yōnon rot!

Hil gaḱo hil Anutu arē jaḱ,
 behil nanēr niwēēk los arē böpata rangah!

Kwa nivesa pin neggēp vu yi,
 lob hil kwad vesa vu yi behaḱo arē rak!
 Arē böpata rot geyi Mehō niwēēk ata,
 gengaa pin sēnē yō neggēp vu yi degwata los degwata!

Yōnon rot!”

Alam Sēn Hir Nivanē Maya Gwēbeng

¹³Lob ggev ti loḱ tepēk vu sa bē,
 “Alam sēn deröp tob veroo agi maḱ sir re lo? Deyam vu tena?” ¹⁴Loḱ senēr yah vu yi nebē sēnē bē, “Sa Mehōböp, sak

duḱin. Gaḱ mu mēm hong mu ngo geraḱ ni.” Loḱ nēr yom ggōkin vu sa bē, “Alam sēnē deḱo maggin los vanē böpata rēk denare nij wēēk, om deripek hir tob loḱ Sipsip Nalu niḱōḱ beveroo rak. ¹⁵Nebē sēnē,

om sēn denare Anutu yi sēa-los-arē mala. Lob denevong tavē vu yi buk gerangah loḱ yi dub vabuung.

Gemehō sēn nedo rak sēa-los-arē agi yō ti rēk medo geving sir megegin sir.

¹⁶Su rēk denadiiḱahēj nah gökin rē, gesu rēk ayoj bev in bēl nah gökin rē. Hes su rēk beek doḱ navij rē, gengaa ti su rēk bev jaḱ navij rē.

¹⁷In Sipsip Nalu sēn nedo rak sēa-los-arē lo rēk natu hir mehō sēn malain sir, begeḱo sir na bēl veyē beden anum bēl mala-tumsēn-yi.

Log Anutu rēk jevu malaj bēl, gesu rēk dengu nah gökin rē.”

Sipsip Nalu Puvin Kele Nikegwi* Sēn Netu Nemadvahi-bevidek-luu

8 Log Sipsip Nalu puvin kele niḱegwi* sēn netu nemadvahi bevidek luu lo, lob ngaa pin vu yaḱek deduj ma gesu denevengwēng rē yoh vu awa nyēngelē ma ngaa ti. ²Ggovek loḱ sa halē angēr nemadvahi-bevidek-luu denare ggēp Anutu mala, gedeneḱo avuḱ nemadvahi-bevidek-luu loḱ nemaj yoh vu sir.

³Log angēr ti verup nare loḱ Anutu yi jepō degwa. Lob ḱo ḱabum goor gedevoo kabang ngahisekē vu yi in besi seriveng bereggu nivesa berup na tagwaveḱ doḱ Anutu-yi-alam pin hir jomraksēn. Besi seriveng jaḱ Anutu yi jepō sēn desemu rak goor yō meris menare loḱ Anutu yi sēa-los-arē mala lo, in reggu na. ⁴Lob kabang aru reggu nivesa sēnē los Anutu-yi-alam hir jomraksēn pin devo sir vēr in angēr nema, gedeya vavunē beya deverup Anutu mala. ⁵Loḱ angēr ḱo ḱabum-arureggu-nivesa-yi beḱo neng-

wah sĕn ggĕp nelelek lo vu jepō bepup ġabum, log tĕ luġ ya dob. Log pevis be-vaġuvek tetap bededun raġ, lob davĕs vĕr meya, log jemapi ggee.

Angĕr Lubeluu Devĕ Avuuk

⁶Lob angĕr nemadvahi-bevidek-luu sĕn deġo avuuk nemadvahi-bevidek-luu lo dero sir in bĕ degevĕ. ⁷Lob angĕr muġinsĕn vĕ yi avuuk, lob hob lulanon los nengwah sarōmin yi ving kōġ beke-seh luġ ya dob. Lob devo den loġ dob los ġele ya yu lōō, lob nengwah gga dob yu ti, ġeġele yu ti. Log vos ris ni mewis pin, og nengwah gga ving.

⁸Log angĕr netu luu vĕ yi avuuk lob nengwah bōp ti nebĕ sĕn ġedu bōp ti tum loġ, beya meto meluġ ya loo, lob vasuh loo ya lōō. Ti kōġ raġ nebĕ mehōnon nij kōġ geluu denedo nivesa. ⁹Lob ngāa malaj vesa pin sĕn deneggĕp loġ loo kōġ agi dediik geyu luu denedo nivesa. Log yaġ pin ving nebĕ saga, yu ti ya devonġ paya geloo rehōō sir, geyu luu denedo nivesa.

¹⁰Log angĕr sĕn netu lōō lo vĕ yi avuuk, lob betuheng bōpata ti tum loġ meluġ vu yaġek meya betum nebĕ dee sĕn denetaggi lo, bevĕs meya. Lob vasuh bĕl pin vu dob ya yu lōō. Vĕs meto meluġ ya bĕl ata los bĕl veyĕ yu ti lob vonġ paya vu, geyu luu nahĕn denedo nivesa. ¹¹Denenĕr betuheng sĕnĕ arĕ nebĕ Marasin Nimengĕĕs, lob bĕl yu ti sagi ni menġĕĕs raġ. Lob alam ngāhiseġ sĕn denenum bĕl agi, og sis sir medediik ya.

¹²Log angĕr sĕn netu lubeluu lo vĕ yi avuuk, lob hes los kwev, gebetuheng pin devasuh sir ya len lōō lōō. Lob lej ti ti malaj ġenu loġ yoh vu sir gelej luu luu netum. Log devo den loġ rangah ya lōō ving. Lob len ti mala vahis loġ ya verōġ yi gelen luu og rangah. Log buk len ti yiġ mala vahis loġ nebĕ saga ving, gelen luu og betuheng los kwev denetum.

¹³Log sa halĕ tuġ bōpata ti nevĕĕng menyoh yaġek babu. Lob sa hanġo nġeeġ bĕ, “Wōp-o! Wōp-o! Wōp-o! Ġĕpin alam sĕn denedo dob agi! In angĕr lōō denahĕn bedenevonġin bĕ degevĕ avuuk ġemĕm maggin natōġ nam vu mehōnon!”

Angĕr Netu Nemadvahi Vĕ Avuuk

9 Angĕr netu nemadvahi vĕ yi avuuk, lob sa halĕ gebetuheng ti kehulek vu yaġek metōġ meyam dob. Lob devo kii asoreng bōpata sĕn adingseġ rot lo yi vu yi. ²Tahinin asoreng sĕnĕ, lob aru raġ verup nebĕ sĕn nengwah bōpata ti aru. Lob aru sĕn raġ verup asoreng agi bom hes los nyĕġ bemala vahis loġ. ³Lob ġab ngāhiseġ nebĕ sepaak devo sir vĕr in aru sĕnĕ gedeluġ ya dob. Lob nij wĕĕk nebĕ veveeyaġek bōp nij wĕĕk medenevonġ rii raġ mehōnon. ⁴Rĕġ deġo ġaġek bĕ su debasap vos ris ma ngāa nimewis aggagga sĕn nekip vu dob agi, ma ġele ti rĕ. Ġaġ mĕm dekevoh alam sĕn Anutu yi ġanak su neggĕp raġ dabaj rĕ lo na, ⁵gedebo vanĕ vu sir nabĕ sĕn veveeyaġek bōp. Denegga mehōnon medenevo vanĕ vu sir lo noh vu kwev nemadvahi, rĕġ mu su dengis mehōnon medenadiik. ⁶Doġ buk sĕnĕ og mehōnon rĕġ desero aggata diiksĕn yi, rĕġ nama gesu rĕġ denatōġ ġaġ rĕ. Rĕġ ahĕj geving nabĕ denadiik, rĕġ mu diiksĕn rĕġ beya in sir.

⁷Sa halĕ sepaak lo nij nebĕ hoos sĕn denero in bĕ na degevonġ begō ġaġ lo. Log detunġ ngāa ti nebĕ madub goor raġ yuj, log malaj nebĕ mehōnon malaj. ⁸Log yuj belek ading nebĕ avĕh yuj, genevuj nebĕ reggu bōp layon nevuj. ⁹Log devanuh aĕn ahĕ petes ggĕrin newaj nebĕ ġelenavi, gebanisej nekelō bōpata nebĕ sĕn hoos denedadii karis ngāhiseġ medeneserōġ medeneya begō lo. ¹⁰Log husej nebĕ veveeyaġek hus. Lob hir begō sĕn degelu mehōnon ġaġ lo

neggëp husej, om rëk degelu mehõnon jak noh vu kwev nemadvahi benavij gesang böpata. ¹¹Hir mehõ-los-bengõ og yik angër sën negin asoreng sën luk meya rot gahë degwa ma lo. Denenër angër sënë arë loḵ Hibru ayej bē Abadon, geGrik ayej nebē Apolyon. Log hil pekwē doḵ ayed nabē Mehõ-kevosën-nḡaa-pin.

¹²Maggin böp muḡinsën yi ggovek ya, geham gwengõ rē! Maggin luu nahën neggëp bevongin natõḵ nam.

Angër Netu Videk-ti Vē Avuuk

¹³Log angër netu videk-ti vē yi avuuk, lob sa hanḡo mehõti aye yam loḵ vis lubeluu sën denedo jepõ goor nyëketu lubeluu benedo loḵ Anutu mala lo. ¹⁴Benër yam vu angër sën nejom avuuk netu videk-ti lo bē, “Kw-evelekin angër lubeluu sën deduu sir rak sēḡ medenedo bēl ata Yupretis lo vēr medena.” ¹⁵Lob kevelekin angër lubeluu sënë vēr in bē na debasuh mehõnon na yu löö, lob dengis yu ti medenadiik. Detunḡ angër lo sënë wirek, bemedo denegin hes mala sënë los buk sënë, gekwev sënë, geyik ta sënë, in bē degevonḡ hir huk sënë. ¹⁶Lob sa hanḡo bē hir alam-begõ-yi sën denerak hoos lo sir yoh vu 200 milion. ¹⁷Lob sa nig nebē sën sa pesep behalē hoos lo sënë los alam sën denerak lo. Deröp nḡaa nebē kelenavi ggërin newaj, benikõḵ nebē nengwah leleksën, geniraru nebē yaḡek, genisangsang nebē ahok kedē. Geyuj nebē reggu böp layon. Lob nengwah daggen los aru, gegelõḡ salpa* sën netum lo, rak verup avij begelu yi meya. ¹⁸Lob desis mehõnon sën devasuh rak yu löö lo yu ti rak nḡaa nipaya löö sënë medediik. Yik nengwah daggen los aru ga, ḡelõḡ salpa* sën tum berak deverup hoos avij lo. ¹⁹Hoos sënë nij wëek neggëp ggëp avij los husej. Husej nebē nyël geyuj neggëp medenegga mehõnon

rak. ²⁰Rëḵ mu mehõnon vahi pin sën su dediik rak nḡaa nipaya löö agi rē lo, og su deggërin sir bederuu demij vu nḡaa sën denesemu rak nemaj lo rē. Yõnon, su denevuu sën denedudeḵ vu memõ los anutu-kuungsën sën yõ denesemu rak goor los seriva, gebraas los ḡelõḡ, geḵele lo rē. Nḡaa sënë su deyoh vu bē degelē nyëḡ los degenḡo ḡaḡek, gedena rē. ²¹Log mehõnon vahi sënë denesis mehõ la medenediik, gedenevonḡ parahek, gedenevonḡ baggëb, gedenegodeḵ nḡaa jeggjin jeggjin, rëḵ su deggërin sir mederuu demij vu nḡaa sënë ving rē.

Angër Vo Ḳapiya MeJon Gga

10 Sënë ggovek, log sa halē angër ni-wëek ata ti luk vu yaḡek meyam. Bom yi loḵ beggob, gemarubggii buu loḵ yu. Log mala netum nebē hes, gevaha netum nebē mudeng sën nengwah gga bemedo netum rak lo. ²Jom ḵapiya mahen teka loḵ nema, lob puh yi beneggëp. Log varah vaha vesa rak loo gevaha ḵëj nare rak dob. ³Log vonḡ aye böpata nebē sën reggu böp layon nenggeek lo, log vaḵuvek nemadvahi-bevidek-luu detetap bedevengwëḡ loḵ yõ ayej. ⁴Vaḵuvek nemadvahi-bevidek-luu sënë devengwëḡ ggovek, lob sa hevongin bē ḵevu ayej sënë. Rëḵ sa hanḡo mehõti nër aye yam vu yaḡek bē, “Vaḵuvek nemadvahi-bevidek-luu sën detetap lo hir ḡaḡek, og ḡenajom ahon meyõ ḡëp doḵ yum mu, gaḵ su ḡekwevu!”

⁵Log angër sën sa halē genare rak loo los dob lo, varah nema vesa rak ya yaḡek, ⁶genër yõnon vavunē rak Anutu sën nedo mala-tumsën degwata los degwata lo arē. Yik Anutu sënë sën tunḡ yaḡek los nḡaa pin sën denedo loḵ lo, getunḡ dob los nḡaa pin sën denedo loḵ lo, getunḡ loo los nḡaa pin sën deneggëp loḵ lo. Log angër nër bē, “Buk vonḡin govek na pehi sënë. Anutu su rëḵ ḡëgin

nah gökin rē. ⁷Gaḱ nabē angēr netu nemadvahi-bevidek-luu gevē avuuk jaḱ gēp hus baye jaḱ, og Anutu rēḱ gevonḡ beyi ngāa sēn neggēp vunsēn wirek lo anon jaḱ. Nabē sēn nēr loḱ Bengō Nivesa sēn vo vu yi hur-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn lo wirek lo.”

⁸Log mehō sēn aye yam vu yaḡek mesa hanḡo lo, nēr vu sa ggōkin bē, “Ġena gweḡo ḱapiya sēn yō puh yi meneggēp loḱ angēr sēn nare raḱ loo los dob lo nema.” ⁹Lob seya vu angēr mesenēr vu bē, “Ġebo ḱapiya mahen teka saga vu sa.” Loḱ nēr vu sa bē, “Gweḡo nōk beḡegwa. Saga rēḱ nengēn rot vu avim nabē beggoh. Rēḱ mu ahēm kevus og rēḱ menḡēēs vu.” ¹⁰Angēr nēr ggovek, log sa haḡo ḱapiya mahen teka sēnē vēr loḱ nema beha. Lob nengēn rot loḱ saviḡ nebē beggoh. Loḱ tum sa hengon ya, lob nimenḡēēs rot vu sahēḡ kevus.

¹¹Lob denēr vu sa bē, “Ġenanēr Anutu yi ḡaḡek rangah nah gökin jaḱ ngāa sēn rēḱ natōḱ vu alam ngāhiseḱē vu dob ngāhiseḱē, gayej ngāhiseḱē, gevu alam-los-bengōj ngāhiseḱē geving lo.”

Mehō Luu Denēr ḡaḡek

11 Devo nḡesing ti ni nebē ato-heng vu sa in bē sa tahōō ngāa jaḱ, gedenēr vu sa bē, “Kwedi ḡetahōō Anutu yi dub-vabuung-bōp ayo vabuung los jepō, ḡeḡenatevin alam sēn denesupin sir loḱ lo geving. ²Rēḱ mu dub-vabuung-bōp yi telig sēn neyom dobnē lo, og su ḡetahōō, gaḱ gwevuu menōk gēp. In telig sagaḱ alam dahis hir ngāa, om rēḱ debarah vahaj doḱ nyēḡ vabuung bōp Yerusalem na menoh vu kwev mehōdahis-luu-bevidek-luu. ³Lob sēḱ bo niwēēk bōpata rot vu mehō luu, ḡeḡevonḡ luho na denanēr sa ḡaḡek rangah. Luho rēḱ deḡevēh bēēk nabē tob, in detato vu alam nabē deḡerin

sir nah vu Anutu log denanēr sa ḡaḡek rangah noh vu buk sēn 1,260 agi.”

⁴Luhō nebē ḱele oliv* vaha luu. Log luho nebē ram luu bedenare loḱ alam pin vu dob hir Mehōbōp mala. ⁵Nabē mehō la deḡevonḡin nabē deḡevonḡ paya vu luho, og nengwah rēḱ jaḱ berup luho avij bega sir sēn denelē luho paya lo. Yōnon rot, mehōti bē gevonḡin nabē kevoj luho na, og rēḱ nadiiḱ jaḱ ngāa sēnē. ⁶Luhō nij wēēk bōpata rot neggēp beyoh vu bē deḡerin yaḡek gehob nama noh vu buk sēn luho denanēr Anutu yi ḡaḡek rangah lo. Log luho nij wēēk bōpata rot neggēp beyoh vu bē depekweḱ bēl pin natu ḱōḱ nabē mehōnon nij ḱōḱ, gedebasap alam vu dob jaḱ ngāa nipaya agḡagga. Noh vu buk pin sēn nabē luho kwaj bo nabē deḡevonḡ lo, og luho deyoh vu bē deḡevonḡ.

⁷Luhō deḡovek huk sēn denanēr Anutu yi ḡaḡek rangah agi na, log mēm reggu bemēn bōpata ti rēḱ vu asoreng sēn luḱ ya rot gahē degwa ma lo, mejaj nam vavunē belōōho dengis sir. Lob rēḱ kesuu luho bengis luho beluhō denadiiḱ. ⁸Lob luho navij rēḱ doḱ gēp nyēḡ bōp sēn hil nepeḡgin ḡaḡek raḱ bē Sodom los Ejep lo yi agḡata bōp. Yiḱ nyēḡ bōp saga sēn desis luho hir Mehōbōp raḱ ḱelepeḱo* loḱ wirek mediiḱ lo. ⁹Alam la rēḱ vu navij agḡa ti ti pin, gevu mehōnon degwaj pin, gevu ayej agḡa ti ti pin, gevu dob pin, berēḱ degelē luho nij hel gēp noh vu buk lōō benyēḡelē. Log su rēḱ denḡoḡekin mehō la bededev luho nij hel rē. ¹⁰Lob alam vu dob sēnē rēḱ kwaj vesa in luho dediḱ, lob rēḱ dedōō gedega nos bōp, gedebō ḱupeḱ nyēmasēn vu sir vewen vewen. In alam-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn luu sēnē denevo vanē pangēsēn rot vu alam pin vu dob wirek.

¹¹Lob buk lōō benyēḡelē ggovek ya, loḱ Anutu vonḡ saheng mala-tumsēn-yi loḱ ya luho ayoj. Lob luho deḱedi

raḵ bedenare. Lob mehōnon sēn delē luho lo ƙenuj verup bedeggōneng bōpata rot. ¹²Lob ƙōōƙ niwēēk ti yam vu yaḡek vu luho bedengo bē, “Melu jaḵ nam vavunē sēnē.” Lob beggob ƙo luho meraḵ ya yaḡek galam sēn denesis begō vu luho lo, delē bē luho deraḵ medeya. ¹³Log pevis bejemapi ggee bōpata, lob nyēḡ bōp saga len ti mala ma, geyiḵ len nemadvahi-bevidek-lubelluu nahēn denedo. Lob jemapi sēnē sis alam 7,000 medediḵ. Galam vahi sēn nahēn denedo vesaj lo deggōneng bōpata rot bedeko Anutu sēn yaḡek ala lo arē raḵ.

¹⁴Maggin bōp netu luu sēnē ggovek ya. Geham gwengo rē! Buk su rēḵ hus ading rē, gaḵ maggin netu lōō yiḵ vonḡin berup pevis.

Angēr Netu

Nemadvahi-bevidek-luu Vē Avuuk

¹⁵Log angēr netu nemadvahi-bevidek-luu vē yi avuuk, lob mehō la ayej raḵ vu yaḡek medetahi niwēēk bē:

“Hil Mehōbōp tu dob pin hir Mehō-los-bengō ggovek ya, geyi mehō sēn ggooḡin raḵ in bē geḵo hil nah lo tu Mehō-los-bengō ving nebē saga, berēḵ medo gēḡin mehōnon pin degwata los degwata!”

¹⁶Lob alam ggev mehōdahis-bevidek-lubelluu sēn denedo raḵ hir sēa loḵ Anutu mala lo depetev medeneggēp loḵ Anutu mala bedepeḵa dabaj raḵ dob gedeko yi raḵ niwēēk, ¹⁷medenēr bē:

“Oo Mehōbōp Anutu, niwēēk pin neggēp vu hong.

Genedo gwēbeng, gengō genedo yō vu muḡinsēn.

Geḵo nim wēēk bōpata ggovek ya, beḡetu mehōnon pin alaj vorot bemedo genēḡin sir.

¹⁸Alam dahis pin ahēj sengēn, rēḵ gwēbeng,

og ahēm sengēn tōḵ yam rangah ggovek ya.

Log buk sēn alam-diḵsēn denatōḵ nam rangah megwengo hir ḡaḡek lo yiḵ sēnē.

Gebuk gwēbeng sēnē, sēn ḡebo nivesa nyēvewen vu hong hur alam-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn lo, gevu hong alam lo,

gevu alam pin sēn deneggōneng gedeneḡḡurek babum lo.

Kē! Sir sēn yuj ading lo, gesir sēn alam meris lo ving.

Buk yam ggovek ya in bē ḡekwevoh alam sēn denevasap ngaa vu dob lo na!”

¹⁹Denēr ggovek, log Anutu yi dub vabuung sēn nedo yaḡek lo tateḡin yi, log kerōḡ-horek-yi nedo rangah loḵ ayo vabuung soḡek. Yiḵ kerōḡ sagi sēn Anutu joo ḡaḡek vu alam Israel wirek meneggēp loḵ lo. Lob davēs vēr behang meya, log dedun raḵ, lob vaḵuvek tetap gedob lōḡin, log hob lulanon lev ata.

Avēh Luho Ngaa

Bōpata Ti Nebē Ƙarob

12 Lob ngaa tahutahu-yi bōp ti tōḵ yam rangah ggēp yaḡek, nebē sēnē: Avēh ti nedo, berōp hes mala loḵ navi nebē tob geraḵ nare kwev. Log tunḡ betuheng nemadluho-bevidek-luu raḵ yu nebē madub. ²Log nalu loḵ, lob medo nevimeng in bē geko, rēḵ vanē nevev raḵ yi pangsēn rot. ³Log ngaa tahutahu-yi ngwē tōḵ yam rangah ggēp yaḡek. Ngaa sagi nebē sēnē: Ƙarob bōpata ti neggēp. Navi ƙōḵ geyu nemadvahi-bevidek-luu, gevis nemadluho. Lob tunḡ mehō-los-bengō yi madub nemadvahi-bevidek-luu raḵ yu pin. ⁴Log hus sekee betuheng yu ti vu yaḡek betē yam dob. Geyiḵ betuheng yu luu mu nedo yaḡek. Log ƙarob bōpata sēnē ya nare loḵ avēh sēn nevimeng lo mala, in bē geḵo nalu geto lob ga. ⁵Lob avēh ƙo nalu maluh. Hur mahen sagi sēn

rĕk najom aĕn dus ti megeĝin mehōnon pin jaḵ lo. Lob avĕh ḵo nalu ggovek, lob deḵo raḵ ya vavunĕ pevis, bedēḵo ya vu Anutu los yi sĕa-los-arĕ, ⁶log avĕh sĕnĕ veyā meya nyĕg-yumeris. Anutu ro yi nyĕg vu sagu in bĕ degeĝin yi bedebo nos vu yi noh vu buk 1,260 sagi.

⁷Loḵ begō bōpata verup vu yaĝek. Angĕr hir ggev Mikael loḥo yi angĕr vahi devong begō vu ḵarob bōp, om ḵarob bōp loḥo yi angĕr lo denevong begō loḵ yah vu sir. ⁸Rĕḵ mu Mikael loḥo yi angĕr dekesuu sir medetii sir ya in yaĝek. ⁹Ḵarob bōpata sĕnĕ luḵ yam dob, yiḵ marub sĕn yō neggĕp vu nyĕdahis lo lob denenĕr arĕ nebĕ Memō Nipaya, geSatan. Sĕn netetuhin mehōnon pin vu dob lo. Detĕ yi ya dob lob detĕ yi angĕr lo ya ving yi.

¹⁰Lob sa hanĝo mehōti tahi niwĕĕk yam vu yaĝek bĕ:

“Gwĕbeng hil Anutu ḵo hil yom ggovek ya, geniwĕĕk tōḵ yam rangah ggovek betu mehō-los-bengō in geĝin mehōnon! Log yi mehō sĕn ggoo in raḵ in bĕ geḵo hil nah lo arĕ bōp raḵ!

In mehō sĕn nenĕr ĝaḵek raḵ hil arid lo sĕn Kerisi-yi-alam sir lo, nenĕr ĝaḵek raḵ sir vu hil Anutu buk gerangah.

Rĕḵ gwĕbeng angĕr lo detĕ yi ya dob ggovek ya.

¹¹Ngāa sĕn vong bedekesuu yi lo yiḵ raḵ sĕn Sipsip Nalu niḵōḵ keseh lo, log raḵ sĕn denenĕr Yesu yi ĝaḵek rangah lo,

log raḵ sĕn su kwaj nevo navij pangsĕn bĕ demedo nivesa vu dob sĕnĕ rĕ lo.

Su kwaj nevo sir rĕ, gaḵ bĕ alam dengis sir medenadiiḵ og yiḵ ggovek.

¹²Nebĕ sĕnĕ om ham pin sĕn nedo yaĝek lo, ham kwamin vesa!

Rĕḵ mu ham sĕn nedo dob los loo lo, ham gweĝin ham!

In maggin bōpata vongin natōḵ vu ham. Satan luḵ yōḵ vu ham ggovek ya, lob ahĕ sengĕn bōpata rot, in raḵ ni bĕ yiḵ hen buk hus dus teka mu.”

¹³Ḵarob bōpata sĕnĕ lĕ bĕ detĕ yi ya dob, lob tii avĕh sĕn ḵol nalu maluh lo besepa rot. ¹⁴Rĕḵ mu devo tuḡ banis bōpata luu vu avĕh sĕnĕ in bĕ gevĕĕng menā ben nyĕg-yumeris, benā medo ading in marub bōp saga. Gerĕḵ degeĝin yi nivesa in nos vu sagu noh vu nĝebek lōō benyĕngelĕ saga, (yiḵ buk 1,260 sĕn lo). ¹⁵Lob marub sĕnĕ mutĕḵ bĕl verup avi bevaar meya nebĕ bĕl ata betamuin avĕh meya. Marub vongin bĕ bĕl geḵo avĕh sĕnĕ na bemala nama. ¹⁶Rĕḵ dob loḵ vu avĕh bavi tōḵ genĝon bĕl sĕn ḵarob mutĕḵ verup avi lo. ¹⁷⁻¹⁸Lob ḵarob bōpata sĕnĕ ahĕ sengĕn rot vu avĕh, lob ya in bĕ gevong begō vu avĕh nalu lo vahi. Sir sĕnĕ denesepa loḵ Anutu yi horek medenetateḵin Yesu yi Bengō Nivesa rangah.

13 Log yō nare raḵ raggĕr vu loo nenga.

Reggu Bemĕn Bōp Luu Deverup

Lob sa halĕ reggu bemĕn bōp ti raḵ verup loo. Yu nemadvahi-bevidek-luu gevis nemadluho. (Vis nebĕ burmakau). Lob alam-los-bengōj hir madub nemadluho nedo raḵ yoh vu vis pin. Log ngāa la arĕj raḵ neggĕp yu. Arĕj sĕnĕ og ĝaḵek pelĕsĕn aggagga sĕn neraḵ Anutu lo. ²Reggu bemĕn sĕn sa halĕ agi ni nebĕ reggu bōp lepat, gevaha nebĕ reggu bōp bĕa vaha, gavi nebĕ reggu bōp layon avi. Lob ḵarob sĕn lo vo yi niwĕĕk vu reggu bemĕn sĕnĕ. Lob tunĝ yi tu mehō-los-bengō nebĕ yi, lob vo niwĕĕk bōpata rot vu yi. ³Lob sa halĕ bĕ reggu bemĕn yu lo ti vong bĕ degelu bebegō niben neggĕp raḵ. Niben bōpata beyoh vu bĕ nadiiḵ, rĕḵ ma gebegō nyĕ sĕnĕ ggov ya geniben mu neggĕp. Lob alam

pin kenuj ya in ngaa sënë, lob desepa lok yi. ⁴Denepetev medeneggëp lok qarob böp sënë lo mala medeneko yi rak, in vo yi niwëek vu reggu bemën sënë. Gedenepetev medeneggëp vu reggu bemën sënë ving, gedenenër bē, “Maḡ re luho reggu bemën sënë deneggëp ti? Maḡ re yoh vu bē gevonḡ begö mekesuu yi?”

⁵Rëḡ Anutu lē reggu bemēm böp sënë mu, geyö medo nevonḡ paanḡ menenër pelē rak yi. Geniwëek böpata rot neggëp in gevonḡ ngaa pin sën kwa nevo lo noh vu kwev mehödahis-luu-bevidek-luu (yik buk 1,260 sën lo). ⁶Yö avi rak benër pelē rak Anutu. Genër pelē rak Anutu arē, genër pelē rak yi dub-vabuung-böp, geraḡ yi alam sën denedo yaḡek lo. ⁷Lob Anutu lē yi mu, geyö vonḡ begö vu Anutu-yi-alam beniwëek mekesuu sir bedahun sir ya. Log ḡo niwëek böpata rot yoh vu bē natu alam pin, gedob pin, gayej pin, genavij aggagga pin, hir mehö-los-bengö. ⁸Mehönon pin vu dob sën su arēj neggëp lok ḡapiya vu buk sën Anutu tung dob rē lo, og rëḡ degeḡo reggu bemën sënë ḡaḡ. ḡapiya sënëḡ Sipsip Nalu sën desis yi mediik wirek lo yi ḡapiya mala-tumsën-yi. ⁹Mehöti bē nenga neggëp, og genḡo ḡaḡek sënë nivesa megero! ¹⁰Nabē mehöti arē neggëp bē na qarabus, og rëḡ na.

Log nabē mehöti arē neggëp bē dengis yi ḡaḡ paëp-yu-anil menadiik, og rëḡ dengis yi menadiik.

Om Anutu-yi-alam denajom sir ahon rot medekerē, gayoj na timu vu Kerisi.

¹¹Log sa halē reggu bemën böp ngwē kedi lok dob ḡebinē meraḡ verup. Vis luu nedo rak yu nebē sën sipsip tuvek ti, rëḡ nengeek aye böp nebē qarob böpata ti. ¹²Reggu böp netu luu sënë tu reggu nipaya muḡinsën yi hur beḡo yi niwëek böpata pin, benevonḡ bemehönon los ngaa-dob-yi pin deneko reggu

muḡinsën sënë rak. Yi sën wirek begö nyē böpata neggëp rak yu beyoh vu bē gevonḡ menadiik, rëḡ ma geggov ya in yi lo. ¹³Reggu bemën ngwē sën netu luu nevonḡ ngaa böp aggagga, lob vonḡ ngaa böp ti nebē sënë: Vonḡ benengwah luḡ vu yaḡek meyam dob rak alam malaj medelē. ¹⁴Rëḡ Anutu lē yi mu, genevonḡ ngaa böp aggagga ggëp reggu bemën ngwē muḡinsën mala, lob netetuhin mehönon yu dob sënë rak ngaa böp böp nebē sënë. Log lok ahēj menēr bē desemu reggu bemën muḡinsën ḡenu ti in degeḡo arē ḡaḡ. Reggu bemën böp sagi sën paëp-yu-anil sis yi wirek, rëḡ ma genahën nedo vesa lo. ¹⁵Lob Anutu lē yi mu, gereggü bemën sën netu luu lo rov saheng lok ya reggu bemën ngwē muḡinsën ḡenu bevesa lok, benevengwëḡ. ḡaḡ nabē mehö la su degeḡo reggu bemën ngwē muḡinsën sënë ḡaḡ rē, og rëḡ ngis sir medenadiik.

¹⁶Log reggu bemën sën netu luu lo nēr, lob debē ḡanaḡ ti rak alam pin nemaj vesa ma dabaj. Debē rak alam-meris los alam-yuj-ading, galam-ggoreksën los alam-ḡupeḡ-masën, galam sën alaj debaḡo sir tu hir ngaa meris lo los alam sën yö denegin sir lo. ¹⁷Om nabē mehöti su geḡo reggu bemën sënë arē, ma yi ḡanaḡ, ḡaḡ ḡëp yi rē, og su yoh vu bē rëḡ baḡo alam hir ngaa ti rē. Gesu yoh vu bē alam debaḡo hen ngaa ti rē. ¹⁸ḡaḡek sënë degwa neggëp, om ham sën los kwamin lo, og ham kwamin bo reggu bemën yi ḡanaḡ sënë nivesa meḡaḡ ni. In yik ḡanaḡ sënë og mehönon ti arē neggëp vunsën lok, lob yik nebē sënë: 666.

Sir 144,000 Devonḡ Raro Mewis

14 Log sa malaḡ yah, lob sa halē Sipsip Nalu nare rak ḡedu Sion*, balam 144,000 denare ving yi. Lob Sipsip Nalu luho Ama arēj neggëp rak sir pin dabaj. ²Log sa hanḡo dedun nivesa yam vu yaḡek. Dedun nebē sën lubek

böp nevo dedun, genebë sën vakuvek netetap bededun böpata. Sa hangö dedun sënë vong bë sën sengii aye nivesa, bevong bë sën alam denesis gita baye nivesa verup. ³Devong raro mewis ti rak, rak Anutu yi sêa-los-arê mala, gerak ngaa lubeluu sën denedo malaj-tumsën lo malaj, gerak alam ggev malaj. Anutu baço alam 144,000 sënë vu dob yom, lob sir sënë mu deyoh vu bë dejak raro sënë ni. Gak alam vahi og su deyoh vu rë. ⁴Alam sënë og yô delekın sir nivesa medenedo maluh bu gavêh ma. Alam sënë medo denesepa Sipsip Nalu medeneya ving yi yoh vu nyêg sën neya lo. Anutu ggooin sir rak loğ alam vu dob ayo vuheng gebaço sir yom in bë denatu alam muğinsën medenatu seriveng vu Anutu, om sën ko sir yah tu luho Sipsip Nalu yô hir ngaa. ⁵Vu buk sën denedo dob lo, og su denenêr gağek tetuhinsën rë, gesu denevong ngaa ti paya meneg-gêp vu sir rë.

Angêr Löö Denêr Gağek

⁶Log sa halê angêr ti genevêeng meneya yağek babu vavunê rot. Ko Bengö Nivesa sën neggêp degwata los degwata lo. Lob yi huk bë tatekın Bengö Nivesa sënë vu alam pin sën denedo dob agi, genanêr vu mehönön pin sën denedo vu dob pin, genavij agga ti ti pin, gayej ti ti pin, gemehönön degwaj pin lo. ⁷Tahi niwêêk bë, “Buk tøk yam ggovek ya in Anutu seggi mehönön hir gağek. Om ham gönengin yi gegweko arê jak. Ham gweko Mehö sën tung yağek los dob, geloo los bël veyê pin lo arê jak.”

⁸Angêr ngwê tamuın ngwê muğinsën beyam. Lob angêr ngwê sën netu luu agi tahi bë, “Babulon* böp bumeng ya! Bumeng ya! Vong bë nyêg böp Babulon* vo wain niwêêk vu alam vu dob pin medenenum. Vong besir ngahisekê desepa loğ yi baggêb lu ngaa bedenevong niwêêk ata beggêrin ayoj.”

⁹Loğ tum angêr ti tamuın luho beberup. Lob angêr netu löö sënë tahi ya niwêêk bë, “Nabê mehöti nadudek vu reggu bemên sënë ma kenu, ma gebê yi kanağ jak daba ma nema, ¹⁰og rêk nanum wain ti. Wain sënë yik Anutu ahê sengên, rêk mu Anutu su rêk sarömin bël geving wain sënë rë. Gağ yô rêk keseh ahê sengên doğ kap in bo doğ nah nipaya nyêvewen, bemehöti sën lo nanum. Lob rêk geğo vanê nipaya rot jak nengwah nikêrus sën medo netum rak gëlönğ nisanğsang salpa* lo, jak angêr vabuung lo malaj, gejak Sipsip Nalu mala. ¹¹Lob aru rêk jak berup nengwah sën nevo vanê vu sir agi, berêk berup medo mena vavunê degwata los degwata. Alam sën deneko reggu bemên los kenu rak, gedeneğo yi kanağ rak neggêp sir lo, og su deyoh vu bë rêk desewah rangah los buk rë.” ¹²Om Anutu-yi-alam denajom sir ahon medebare niwêêk, medesepa doğ Anutu yi horek, gayoj na timu vu Yesu medemedo. ¹³Log sa hangö mehöti aye yam vu yağek menêr bë, “Kwevu gağek nabê sënë: ‘Alam sën degevong geving Mehöböp loğ denadiik lo, og kwaj vesa!’” Log Anon Vabuung nêr ving bë, “Yönon, kwaj vesa in rêk degevuuk huk kêrus kêrus sën denevong agi na gedesewah. In su rêk dena meris rë, gağ ngaa nivesa sën devong lo rêk na geving sir.”

Buk Sën Dengupin Mehönön In Bê Degeğo Nyêvewen Doğ Nah Hir Huk Lo

¹⁴Log sa malağ yah, lob sa halê beggob veroo ti nedo, lob mehöti rak nedo beggob sënë vavunê. Ni nebê Mehönön Nalu, getung madub goor rak yu, log kii loğ nema. ¹⁵Log angêr ngwê vu dubvabuung-böp sën nedo yağek lo meluğ yam. Lob tahi ya niwêêk vu mehö sën rak nedo beggob vavunê lo bë, “Gebo nos jak hong paêp babasên! Nos pin vu

dob anon loḡ ggovek ya! Om vosĕn anon yi buk gwĕbeng sĕnĕ!” ¹⁶Lob mehō sĕn nedo raḡ beggob lo jom yi paĕp babasĕn raḡ bekesik ya dob, bekesik nos sĕn anon loḡ vu dob lo.

¹⁷Log tum angĕr ngwĕ luḡ vu dub-vabuung-bōp sĕn nedo yaḡek lo, beḡo paĕp babasĕn nevu malangĕri ti ving. ¹⁸Log angĕr ti sĕn negin nengwah raḡ jepō lo tahi yi vĕr in jepō beyam. Lob tahi ya niwĕĕk vu angĕr sĕn ḡo paĕp babasĕn nevu malangĕri ngwĕ lo bĕ, “Gwĕḡo hong paĕp babasĕn sĕn nevu malangĕri rot aga, beḡena gwelov wain anon ḡod vu dob, beḡengupin bemedo! In anon pin moneḡ ggovek ya!” ¹⁹Lob angĕr sĕnĕ ḡo yi paĕp babasĕn raḡ bekesik ya dob, lob lov wain anon ḡod pin besupin menedo. Lob tĕ wain anon sĕnĕ luḡ ya ḡabum ḡelōḡ bōpata in napip. Sĕnĕḡ mu Anutu ahĕ sengĕn. ²⁰Lob devaḡĕ wain sĕnĕ loḡ ḡabum bōpata medepip ḡḡĕp nyĕḡ bōp Yerusalem nenga. Lob mehōnon nij ḡōḡ vu ḡabum meto meya bevaar meneya ad-ing rot yoh vu 320 kilomita, log vuuk meraḡ verup vavunĕ bading yoh vu bĕ ḡengon hil mehōnon.

Angĕr Nemadvahi-bevidek-luu Deḡo Ngaa Maggin Rot Nemadvahi-bevidek-luu

15 Log sa halĕ ngaa bōp ngwĕ tato yi vu yaḡek, lob sa ḡenug ya in. Sa halĕ angĕr nemadvahi-bevidek-luu denedo bedēḡo ngaa maggin rot sĕn raḡ negḡĕp hus lo in bĕ debasap mehōnon beron nemadvahi-bevidek-luu. Nabĕ ngaa maggin sĕnĕ govek na, og la su rĕḡ nom berup vu tamusĕn ḡōkin rĕ. Gaḡ Anutu ahĕ sengĕn maya verōḡ yi raḡ ngaa maggin rot nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ. ²Log sa halĕ ngaa ti nebĕ loo, gevōḡ bĕ desārōmin garas los nengwah. Log alam sĕn devōḡ begō medekesuu bededahun reggu bemĕn nipaya agi los ḡenu, garĕ

yi ḡanak lo, denare loḡ loo sĕn nebĕ garas agi nenga, lob Anutu vo ngaa ni nebĕ gita gḡelek sir bevare denēḡo. ³Denevōḡ Anutu yi hur Moses yi raro gedenevōḡ Sipsip Nalu yi raro sĕn nebĕ:

“Oo Mehōbōp niwĕĕk pin ala hong.

Huk pin sĕn ḡenevōḡ lo bōpata rot behe halĕ,

lob he kwamin ya ngahi in.

Oo mehōnon pin hir Mehō-los-bengō hong!

Hong ngaa pin og nirōp,

beyōnon verōḡ yi!

Mehōbōp hong ngo perurek timu vabuung.

⁴Om alam pin rĕḡ degōneng in hong gedeḡĕḡo arĕm jaḡ na vavunĕ!

Mehōnon pin rĕḡ denam

medenadudeḡ vu hong.

In ḡenesepa loḡ aggata nirōpsĕn mu betōḡ yam rangah ggovek ya.”

⁵Sĕnĕ ggovek, gesa malaḡ yah loḡ bĕ ayo vabuung soḡek sĕn nedo yaḡek loḡ dub vabuung sĕl ayo lo tahirin. Yiḡ Anutu yi dub vabuung sĕl sĕn netato bĕ Anutu nedo ving yi alam lo sĕnĕ. ⁶Lob angĕr nemadvahi-bevidek-luu sĕn deḡo ngaa maggin rot nemadvahi-bevidek-luu lo, vu dub-vabuung-bōp sĕnĕ ayo medeluḡ yam dob. Derōp tob veroo malangĕri beyō niveseek, log devaḡu ḡabi goor loḡ newaj. ⁷Log ngaa lubeluu sĕn denedo malaj-tumsĕn lo ti vo ḡabum goor nemadvahi-bevidek-luu vu angĕr nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ. Lob Anutu sĕn nedo mala-tumsĕn degwata los degwata lo ahĕ sengĕn pup ḡabum goor nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ. ⁸Log Anutu niwĕĕk los yi vuneḡ vuneḡ yaḡek-yi pup dub-vabuung-bōp ayo, lob vōḡ baru verup ḡḡĕrin rot, lob mehōti su yoh vu bĕ doḡ na rĕ. Gaḡ rĕḡ deḡĕḡin angĕr nemadvahi-bevidek-luu sĕn lo gedeḡevōḡ huk jaḡ ngaa maggin

nemadvahi-bevidek-luu sĕn lo begovek na rĕ, loĵ mĕm.

Anutu Ahĕ Sengĕn Nedo Loĵ Ġabum Goor Nemadvahi-bevidek-luu

16 Log sa hanĝo mehōti aye raĵ loĵ dub-vabuung-bōp soĝek, betahi niwĕĕk ya vu angĕr nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ bĕ, “Ham na kweseh Anutu ahĕ sengĕn ĝabum nemadvahi-bevidek-luu sĕnĕ duĵ na mejakĵ dob!” ² Lob angĕr muĝinsĕn ya keseh yi yi ya dob. Lob pegges nipaya verōĵ yi genivĕ rot raĵ alam sĕn deneko reggu bemĕn bōp yi kanak raĵ neggĕp navij lo, geraĵ alam sĕn deneko ĵenu raĵ lo.

³ Log angĕr netu luu ĵo yi yi, beya keseh luĵ ya loo. Lob loo pōo alam-diikĕsĕn nij bu raĵ, log ngaa mala vesa pin sĕn denedo luĵ loo lo dediikĵ ya.

⁴ Log angĕr netu lōo keseh yi yi luĵ ya bĕl ata pin los bĕl veyĕ pin. Lob sir pin kōk raĵ nebĕ mehōnon nij kōk. ⁵ Lob sa hanĝo angĕr sĕn tu ala beneĝin bĕl lo nĕr bĕ:

“Ġenedo gwĕbeng, genĝo ĝenedo yō vu wirek.

Hong mehō yohvu rot in ĝevong nyĕvewen nebĕ sĕnĕ loĵ yah vu mehōnon.

⁶ Alam sĕnĕ dekeseh hong alam losho hong alam-denenĕr-ĝagek-rangahsĕn nij kōk medediikĵ,

om sĕn ĝevo kōk vu alam nij paya sagi in bĕ denanum.

Deko hir nipaya nyĕvewen saga ya meyoh vu.”

⁷ Log sa hanĝo Anutu yi jepō yō tahi bĕ: “Eĕ-ĕ, yōnon, Mehōbōp Anutu, niwĕĕk pin yō neggĕp vu hong, om nyĕvewen sĕn genevong lo, og nirōp beyoh vu.”

⁸ Log angĕr netu lubeluu keseh yi ĝabum raĵ hes, lob vong behes tum bōpata megga mehōnon. ⁹ Hes tum

beniĵerus bōpata rot, lob vev raĵ mehōnon pangĕsĕn rot. Rĕĵ ma, gedenĕr pelĕ raĵ Anutu sĕn niwĕĕk bōpata rot bevong ngaa maggin agi arĕ. Gesu degĕrin sir medeko Anutu arĕ raĵ rĕ.

¹⁰ Log angĕr netu nemadvahi keseh yi ĝabum raĵ reggu bemĕn bōp yi sĕa-los-arĕ. Lob malaĵenu loĵ beggĕrin alam sĕn reggu bemĕn neĝin sir lo. Deko vanĕ pangĕsĕn rot lob derangĵ daggej. ¹¹ Kwaj nevo vanĕ los pegges bōp sĕn raĵ sir lo, rĕĵ ma gedenĕr pelĕ raĵ Anutu sĕn tu yaĝek ala lo gesu deggĕrin ayoj bederuu demij vu ngaa sĕn denevong lo rĕ.

¹² Log angĕr netu videk ti keseh yi ĝabum luĵ ya bĕl bōp Eprates, lob tuus ya, gaggata neggĕp vu alam-los-bengōj sĕn denam vu nyĕĝ mala neverup lo. ¹³ Lob sa halĕ memō ningōhek lōo nij nebĕ dek, berak deverup karob bōp lōoho reggu bemĕn lu mehō-nenĕr-ĝagek-kuungsĕn avij. ¹⁴ Memō lōo sĕnĕ og memō nij paya ĵenuj, bedeyoh vu bĕ degevong ngaa bōp aggagga. Lob deneya vu alam-los-bengōj pin vu dob, in bĕ dengupin sir bedegevong begō doĵ Niwĕĕk Pin Ala Anutu yi buk bōpata sĕnĕ.

¹⁵ “Ham gwengō rĕ! Sĕĵ nōk vu ham nabĕ sĕn mehō hodeĵ neyam lo. Nebĕ sĕnĕ, om nabĕ mehōti su ĝep yiing rĕ, geyi tob ĵak ĝep yi bemedo, og su rĕĵ ahĕ natōk balam degelĕ beninamum rĕ. Gaĵ mehō saga rĕĵ kwa vesa!”

¹⁶ Lob memō lo desupin alam-los-bengōj losho hir alam lo ggĕp nyĕĝ sĕn Hibru denenĕr loĵ ayej bĕ Armagedon lo.

¹⁷ Log angĕr netu videk luu keseh yi ĝabum ya merak nyĕĝ meris loĵ yaĝek los dob vuheng atov. Lob mehōti aye raĵ bōpata vu Anutu yi sĕa-los-arĕ loĵ dub ayo vabuung soĝek metahi yam bĕ, “Ggovek ya saga!” ¹⁸ Log davĕs vĕr behang meya, gededun raĵ, lob vaĵuvek tetap, gejemapi ggee bōpata rot. Vu buk pin sĕn mehōnon denedo vu dob agi, og

jemapi ti su neggee böpata rot nebë ti sënë wirek rë. ¹⁹Nyëg böp Yerusalem vasuh yi ya yu löö, lob mehönnon pin hir nyëg böp böp pin detamanğ beto denedo. Log Anutu kwa vo nyëg böp Babulon* ving, lob vonğ ba, Babulon* num loğ kap sën wain nedo loğ lo. Wain sënë og yik Anutu ahë sengën. ²⁰Log kedu loo vuheng pin malaj maya, log kedu pin derurin to, besu denare ggökin rë. ²¹Log hob lulanon lev rağ. Lob hob lulanon sënë, og kemu böp böp beti ti hir maggin yoh vu padi bëk ti. Luğ yam vu yağek beto nesis mehönnon, lob deko maggin nipaya verök yi rağ hob lulanon sënë, rëğ ma gedenenër gağek nipaya rağ Anutu in hob lulanon sën to mesis sir agi.

Avëh Baggëb Böp Køl Nipaya Nyëvewen

17 Angër nemadvahi-bevidek-luu sën deko gabum nemadvahi-bevidek-luu lo ti yam vu sa benër bë, “Dus rağ bë avëh baggëb los bengö sën tu ala menegin yi alam ggëp bël ngahi nengaj lo geğo yi nipaya nyëvewen. Om genam besa tato vu hong. ²Alam-los-bengöj pin vu dob devonğ baggëb ngahisekë vu avëh sënë. Gemehönnon pin vu dob devonğ baggëb vu yi ving, lob yuj vonğ paya nebë sën mehönnon denenum meyuj nevonğ paya lo.”

³Log angër sënë ko sa kenug meya nyëg-yumeris ti. Lob sa halë avëh ti rağ nedo reggu bemën kök ti demi vu sagu. Lob gağek ngahisekë neggëp rağ reggu bemën sënë navi beggërin pin. Gağek sënë og yik arë sën gağek pelësën nipaya aggagga. Log reggu bemën böp ti sënë yu nemadvahi-bevidek-luu, gevis nemadluho. ⁴Avëh sënë röp tob kök los mala sağap beyi vuneğ vuneğ aggagga rağ goor ga, vuneğ vuneğ sën denesemu rağ gelöng malangeri los kumkum sën yi

monë böpata lo. Log jom kap goor loğ nema. Lob ngaa nivë aggagga sën Anutu nelë bë su yoh vu rë lo, los avëh baggëb sënë yi ngaa ningöhek aggagga, bepin pup kap sënë. ⁵Log dekevu arë rağ neggëp daba. Arë sënë og yik gağek peggirinsën mu nebë:

NYËG BÖP BABULON* AVËH BAGGËB
PIN LOS NGAA NIPAYA VERÖ
K YI PIN VU DOB LO ATAJ.

⁶Avëh sënë sis Anutu-yi-alam losho alam sën denevonğ ving Yesu medenenër arë rangah lo medediik. Avëh sënë num nijkök lob sa halë bë yu vonğ paya nebë sën alam denenum bël mengëës lo. Sa halë sënë, lob sa helëk bekwağ ya ngahi.

⁷Loğ angër loğ tepëk vu sa bë, “Kwam neya ngahi in va? Sengo rëğ tatekin avëh sënë luho reggu bemën hir gağek vun-sën degwa rangah vu hong. Yik reggu bemën sën yu nemadvahi-bevidek-luu, gevis nemadluho, beko avëh meneya agi. ⁸Gelë reggu bemën böp sënë ggovek ya. Yö nedo vu wirek, rëğ gwëbeng og su nedo rë. Rëğ mu vu tamusën, og rëğ yi vu asoreng sën luğ meya rot gahë degwa ma lo bejağ nom vavunë, loğ mëm mala nama na verök yi. Alam dob yi sën Anutu su kevu arëj loğ ya kapiya-mala-tumsën-yi loğ buk sën tung dob los yağek lo rë, og rëğ degelë reggu bemën nipaya sënë, lob kenuj na in yi. In nedo wirek, log gwëbeng og su nedo rë, loğ rëğ nom berup gökin vu tamusën. ⁹Mehöti sën kwa nivesa lo, og yoh vu bë rëğ jağ ngaa sënë ni megero. Yusekë nemadvahi-bevidek-luu sënë og yik nepeggin rağ kedu nemadvahi-bevidek-luu, lob avëh sënë nedo rağ kedu nemadvahi-bevidek-luu sënë. ¹⁰Log yusekë nemadvahi-bevidek-luu sënë og yik nepeggin rağ alam-los-bengöj nemadvahi-bevidek-luu. Nemadvahi malaj ma vorot, log ti nahën nedo gwëbeng, log ti nahën gesu tu mehö-los-

bengö rē. Om rēk natu mehō-los-bengö vu tamusēn. Govek, loḵ yīḵ medo hus dus teka mu. ¹¹Log reggu bemēn sēn nedo vesa wirek rēḵ su nedo gwēbeng rē agi, loḵ ya ving betu nemadvahi bev-idek lōō raḵ. Rēḵ mu yīḵ alam-los-bengöj nemadvahi-bevidek-luu sēnē ti yi, rēḵ mu rēḵ mala nama na verōḵ yi.

¹²Log vis nemadluho sēn gelē lo, og yīḵ nepeggin raḵ alam-los-bengöj nemadluho. Rēḵ mu yō denahēn gesu detu alam-los-bengöj raḵ rē. Rēḵ mu rēḵ degeḵo nij wēēk bōpata rot geving reggu bemēn bōpata sēnē, medenatu alam-los-bengöj noh vu yīḵ hes mala timu. ¹³Alam-los-bengöj sēnē yīḵ kwaj nevo ngaa neggēp ti. Niwēēk los niwēēk bōpata rot sēn neggēp vu sir lo, og rēḵ degadu reggu bemēn nipaya jaḵ mededok vu. ¹⁴Lob rēḵ losho Sipsip Nalu dengis sir, lob Sipsip Nalu ngis sir mekesuu sir na verōḵ yi. In yi tu alam bōp bōp pin hir Mehōbōp, galam-los-bengöj pin hir Mehō-los-bengö. Lob yi alam sēn denesepa loḵ yi lo, og rēḵ degevonḡ begō sēnē medekesuu. Sir sēn tato sir vorot beggōoin sir raḵ bedetu yō yi ngaa bedenevonḡ ving aye lo.”

¹⁵Log angēr nēr vu sa bē, “Bēl ngahi sēn gelē avēh baggēb nedo nengaj lo, og sakaḵ yīḵ alam pin, gesir yu bōp bōp sēn desupin sir medenedo lo, galam pin sēn navij aggagga lo, gayej agga ti ti pin. ¹⁶Log vis nemadluho sēn gelē ggovek ya bē peggin raḵ alam-los-bengöj nemadluho lo, og sir pin losho reggu bemēn bōp rēḵ degērin sir medegelē avēh baggēb sēn lo paya. Rēḵ debasap yi bedenakah hen tob pin vēr gegēp ahē tōksēn. Log rēḵ dega reggos gedebesi sekē lu ngaa jaḵ na nengwah. ¹⁷Yōnon, Anutu vo kwa sēnē loḵ ya ayoj in bē degevonḡ ngaa sēn kwa nevo lo. Lob kwaj bo ngaa gēp ti. Log niwēēk bōp sēn deḵo in denatu alam-los-bengöj lo, og rēḵ degadu reggu bemēn nipaya jaḵ mededok vu rot,

bena berup doḵ buk sēn Anutu yi ḡagēk pin anon jaḵ lo. ¹⁸Log avēh sēn gelē lo, og yīḵ peggin raḵ nyēḡ bōp Babulon* sēn tu alam-los-bengöj pin vu dob hir yuseḵē lo.”

Nyēḡ Bōp Babulon* Mala Maya

18 Sēnē ggovek, log sa halē angēr ti vu yaḡek beluḵ yam. Yi niwēēk bōpata rot, genīkapiik jēh raḵ dob be-medo nepelibin mu. ²Lob tahi yam niwēēk bē:

“Nyēḡ bōp Babulon* bumeng ya! Bumeng ya!

Gwēbeng tu memō nij paya hir nyēḡ raḵ. Memō nij ngōhek pin, gesoḵ nij paya pin sēn hil nahōnengin lo bej.

³In alam pin denevonḡ ngaa baggēb yi ngahiseḵē vu yi.

Lob sēnē vonḡ bē sēn denum yi wain niwēēk beyuj vonḡ paya.

Galam-los-bengöj lo vu dob sēnē devonḡ baggēb vu yi ving.

Galam-dob-yi sēn denevonḡ huk baḡosēn lo denevonḡ huk baḡosēn raḵ ngaa sēn ayo nevu nevu in lo, bedenēḵo monē ngahiseḵē raḵ.”

⁴Log sa hanḡo ḡagēk ngwē yam vu yaḡek menēr bē:

“Sa alam, ham gwetah ham in nyēḡ bōp saga. Ḡemedo na nenga.

In ham los sir rēḵ gwebē doḵ ti in yi ngaa nipaya saga.

Geham los sir rēḵ gwebē doḵ ti begweḵo yi ngaa nipaya nyēvewen.

⁵Yi ngaa nipaya vonḡ bē sēn yu bōpata megelu loḵ ya yaḡek.

Lob Anutu medo mekwa nevo nyēḡ bōp sēnē yi ngaa nipaya pin.

⁶Ham kwamin bo ngaa agga ti ti sēn avēh baggēb agi nevonḡ lo, beham bo doḵ nah vu yi nabē sēnē nirōp rot.

Ham bo nyēvewen doḵ nah ngaa sēn nevonḡ lo nirōp,

gegwevong la mesevok geving.
 Avēh sēnē tee marasin nimengēēs lok
 kap in bē mehō ngwē denanum,
 om yik ham jaa ngāa ngāa nimengēēs
 nabē saga dok nah,
 geyu ngwē sevok geving begwetee dok
 kap in nanum.

⁷Yō nekerē arē rak benevong ngāa
 nipaya

sēn ayo nevu nevu in lo agga ngahisekē.
 Om ham gwevong meyō pasang ngu rot
 dok nah.

In kwa nevo lok ayo nebē sēnē bē,
 ‘Setu avēh-los-bengōg benado rak avēh-
 los-bengō yi sēa.

Sa su nebē avēh sēn regga diik genedo
 alov lo rē.

Om maggin su rēk natok jak sa mesengu
 rē,

gak rēk nama verok yi.’

⁸Om ngāa maggin rot aggagga rēk natok
 vu yi avuti dok buk timu.

Niraksēn ngahisekē rēk berup,
 lob yi alam ngahisekē rēk pasang dengu
 in hir heljeng rot,
 gemeyip bōpata rēk berup.

Log nengwah rēk ga nyēg bōp Babulon*
 los dahis.

Yōnon, Mehōbōp Anutu yi mehō niwēek
 los gayeheng,

om seggi yi benēr vorot bē geḱo nipaya
 nyēvewen dok nah.

⁹Alam-los-bengōj vu dob losho avēh
 sēnē denevong baggēb los denevong
 ngāa agga ngahisekē sēn ayoj nevu
 nevu in lo. Om alam-los-bengōj sēnē rēk
 degelē genengwah natum bega yi baru
 jak, lob rēk dengu medengis sir. ¹⁰Rēk
 degōneng rot in vanē sēn tōk vu yi agi,
 lob rēk debare ading gedenanēr nabē:

‘Wōp-o, gēpin nyēg bōp Babulon*!

Nyēg bōp los niwēek ata hong!

Nyēvewen nipaya tōk vu hong ggovek ya
 yik pevis avuti!’

¹¹Lob alam vu dob sēn denevong huk
 bagosēn lo rēk kwaj bo nyēg bōp sēnē,

lob rēk dengu in, bedemedo los ayoj
 maggin. In mehōnon la su denebago hir
 kupek yah ggōkin rē. ¹²Hir kupek lo
 yik nebē sēnē: Goor los seriva, gegelōng
 malanġeri los kumkum sēn yi monē bō-
 pata lo, getob veroo malanġeri, getob
 mala saġap aggagga, getob niyes yes
 sēn nikapiik lo, gejerujeng navi, geḱele
 sēn reggu nivesa lo, gengāa pin sēn de-
 nesemu rak reggu bōp elefant vis lo,
 gengāa pin sēn denesemu rak ḱele sēn yi
 monē bōpata lo, gedenesemu rak braas,
 gerak aēn gerak gelōng ni ketungsēn lo.

¹³Log kupek la nebē sēnē: ḱele sinamon
 navi los yesēk lu ngāa sēn nos yi lo, gek-
 abang aru reggu nivesa ga, mur los pra-
 ginsēj*, gewain los wēl*-oliv-yi sēn den-
 evesi nos rak lo ga, parawa brēt yi los
 wit*, geburmakau los sipsip, gehoo los
 karis sēn hoos denedadii lo, gemehōnon
 sēn denebago sir in denatu hir ngāa
 meris lo, log mehōnon sēn denebago
 sir in debasap sir noh vu yō kwaj lo.
¹⁴Log denēr bē, ‘Yōnon, nos sēn kwam
 nedu in bē gegwa lo, og pin devuu hong
 gedeya. Geḱupek nivesa vesa pin lu ngāa
 sēn yi monē bōp lo, los hong vuneḱsēn
 nivesa vesa pin sēn lo, og devuu hong ya.
 Mehōnon su rēk degelē ngāa nabē sēnē
 gōkin gemedo vu hong rē!’

¹⁵Yōnon, alam sēn denevong huk
 bagosēn rak ngāa agi, bedeneḱo monē
 ngahi vu nyēg bōp agi rēk degōneng rot
 in vanē sēn natok vu nyēg bōp agi, lob
 rēk debare ading in yi gedengu medengis
 sir, gemedo los ayoj maggin. ¹⁶Log de-
 nanēr nabē:

‘Wōp-o, gēpin nyēg bōp sēnē!

Wirek og yō nerōp tob veroo malanġeri
 nġeri,

getob saġap los ḱōḱ,

genevuneḱ vu navi rak goor,

gerak gelōng malanġeri los kumkum sēn
 yi monē bōp rot lo.

¹⁷ Rêk ma gemonë sënë los kupek gevunek vunek bemalaj maya yik pevis avuti.'

Log kapten los alam sën deneko yağ lo pin, galam pin sën denevonğ huk rağ yağ lo, galam pin sën denevonğ huk bağosën rağ yağ medeneggök loo lo, yö rêk debare gëp ading in nyëğ böp Babulon*.

¹⁸ Log degelë nengwah sën negga yi lo aru jak, lob degengeek nabë, 'Nyëğ böp ti tena los arë böp mak nebë nyëğ böp sënë menedo? Ma! Yik yö timu!' ¹⁹ Log yö rêk dejaa kebus dok yuj, gedengu bedengis sir bedemedo los ayoj maggin. Log rêk detahi nabë:

'Wöp-o, gëpin nyëğ böp sënë!

Yağ alaj lo sën denedo rağ loo lo detu alam-los-bengöj-monë-ggoreksën rağ nyëğ böp sënë yi monë.

Gëpin-o! Yik mala maya verök yi pevis avuti!

²⁰ Om ham vu yağek los Anutu-yi-alam, geham sinarë los alam-denenër-ğäğek-rangahsën lo!

Ham pin kwamin vesa in ngaa sën tök vu nyëğ böp agi.

Anutu seggi yi, lob vo nipaya nyëvewen vu yi

loğ yah ngaa nipaya sën nevonğ vu ham lo."

²¹ Ğäğek sënë ggovek, log angër niwëek ata ti ƙo gelöng ti ni nebë gelöng böp sën denerii wit* rağ lo, lob vaƙu rağ betë luƙ ya loo, log nër bë:

"Rêk degeko nyëğ böp Babulon* medegetë na niwëek nabë sagi, gemehönon su rêk degelë yi nah gökin rë.

²² Nebë sënë om gita aye, gegevëëğ aggagga ayej,

gegevëëğ apel los avuuk ayej,

og su rêk degenğo ngaa pin sënë ayej dok hong nah gökin rë.

Gemehöti sën tahu yi loğ huk agga pin lo,

og su rêk degelë alam nabë sënë demedo vu hong nah gökin rë.

Gegelöng böpata sën nerii wit* genesu maye neya lo,

og su rêk degenğo aye sënë gengu dok hong nah gökin rë.

²³ Ram su rêk natum dok hong bahëggi nah gökin rë.

Log su rêk degenğo avëh los maluh sën deneko sir lo

gedebengwëng los kwaj vesa gökin rë.

Wirek hong alam lo sënë devonğ huk bağosën, lob detu böp vu dob.

Log gekuung in alam pin rağ hong ngaa aggagga sën genetung bu rağ lo.

²⁴ Log detök rağ alam-denenër-ğäğek-rangahsën loşho Anutu-yi-alam gesir pin

sën denesis sir medenediik vu dob lo pin nij ƙök loğ hong Babulon, bedegwa neggëp vu hong."

Alam Kwaj Vesa In Babulon* Mala Maya

19 Sënë ggovek, log sa hangö ngaa ti nebë sën alam ngahisekë denevonğ raro vu yağek, bedenener bë: "Aleluya!

Hil Anutu, yi yö timu sën ƙo hil yom vu yi.

Yi mehö niwëek los vunek vunek yağek-yi malangeri rot.

² Nengö ğäğek, og nesepa loğ ngaa niröp mu meneseggi alam rağ,

benevonğ nyëvewen loğ yah vu sir niröp rot.

Lob avëh-baggëb-los-bengö sënë nevasap alam-dob-yi pin rağ yi baggëb,

om sën Anutu vo nipaya nyëvewen loğ yah vu yi,

bevo nyëvewen loğ yah yi alam sën nesis lo nij ƙök."

³ Loğ detahi yah ggökin bë:

"Aleluya! Hil gaƙo Anutu arë jak!

Nengwah sĕn gga nyĕğ bĕp agi aru medo nerağ degwata los degwata!”

⁴Log alam ggev mehĕdahis-bevidek-lubeluu sĕn lo, losho ngaa lubeluu sĕn denedo malaj-tumsĕn lo, depetev medeneggĕp loğ Anutu sĕn nedo rağ sĕa-los-arĕ lo mala, gedĕko arĕ rağ bĕ: “Yĕnon rot! Aleluya!”

⁵Lob mehĕti aye rağ ggĕp Anutu yi sĕa-los-arĕ, benĕr bĕ:

“Ham sĕn Anutu yi hur ham, beham nehĕnengin yi lo, geham alam yumin ading los ham alam meris, ham pin gweko Anutu arĕ jağ!”

Sipsip Nalu Ƙo Avĕh Medenevong Nos Bĕpata

⁶Log sa hangĕ ngaa ti nebĕ sĕn alam ngahisekĕ rot desupin sir bedenĕnĕr ġağek, lob dedun nebĕ sĕn lubek bĕpata. Genebĕ sĕn vağuvek netetap bededun bĕpata lo, bedenĕnĕr bĕpata bĕ:

“Aleluya! Hil ġako Anutu arĕ jağ!

Hil Mehĕbĕp Anutu, yi mehĕ los niwĕĕk!

Gwĕbeng tu ala soğek menĕgin ngaa pin!

⁷Hil ahĕd nivesa menapisĕk in yi rot ġĕğako arĕ jağ!

In buk dus rağ ggovek ya in Sipsip Nalu vongin ġeko avĕh.

In venĕ ro yi ggovek ya menĕgin.

⁸Lob Anutu vo rĕrĕp veroo malangeri vu yi berĕp loğ yi.

Rĕrĕp sĕnĕ yĕ mewis anon benĕpelibin.”

(Rĕrĕp veroo sĕnĕ yĕ tahu ngaa nirĕp sĕn Anutu yi alam denevong lo.)

⁹Log angĕr nĕr vu sa bĕ, “Ġekwevu ġağek sĕnĕ nabĕ: Alam sĕn Anutu vong dik ya in sir bĕ denam in nos bĕp sĕn Sipsip Nalu ġeko avĕh lo, og kwaj vesa!” Log nĕr vu sa ving bĕ, “Ġağek sĕnĕ og Anutu yi ġağek anon.” ¹⁰Lob sa petev loğ angĕr vaha gesa bĕ ġako arĕ jağ, loğ nĕr vu sa bĕ, “Su gwevong nabĕ sĕnĕ! Yĕ sa hur mu nebĕ ham

los arim lo pin sĕn ham ayomin neya timu vu Yesu menĕnĕr yi ġağek rangah lo. Yĕ ham gweko Anutu yĕ timu arĕ jağ. Hil arağ ni bĕ Anon Vabuung vong huk loğ alam-denenĕr-ġağek-rangahsĕn ayoj bĕ denanĕr Anutu yi ġağek rangah, genevong huk loğ alam sĕn denenĕr Yesu arĕ rangah lo ving nebĕ saga.”

Mehĕ Sĕn Rağ Hoos Veroo

¹¹Log sa halĕ yağek tatekin gehoo veroo ti nare. Bemehĕti rağ nedo, barĕ nebĕ “Mehĕ Sĕn Nevong Yoh Vu Yi Ġağek” ga, “Mehĕ Ġağek Anon Yi”. Nabĕ mehĕti sĕnĕ ġengo ġağek, genabĕ ġevong begĕ, og nesepa loğ aggata nirĕp mu menevong. ¹²Mala ġahis netum nebĕ nengwah daggen, gemehĕ-los-bengĕ yi madub ngahisekĕ rağ nedo yu. Gedekĕvu arĕ rağ neggĕp navi, rĕğ yĕ timu rağ arĕ sĕnĕ ni, ġağ alam vahĕ su derağ ni rĕ. ¹³Generĕp rĕrĕp ading sĕn dedağoo loğ kĕk lo. Log denenĕr arĕ bĕ, “Anutu yi Ġağek”. ¹⁴Log alam-begĕ-yi vu yağek derağ hoos veroo, bedetamuin yi medeya. Gederĕp tob veroo malangeri benĕkapiik menĕpelibin. ¹⁵Paĕp-yu-anil nevu malangeri rot ti vare nesoo loğ alaj avi, beneggĕp in bĕ ngis mehĕnon jağ. Log nejom aĕn dus ti loğ nema in ġĕgin mehĕnon jağ. Anutu mehĕ niwĕĕk ata, bahĕ sengĕn bĕpata vu alam sĕn su ayoj neya timu vu yi rĕ lo, om rĕğ bağĕ sir na nabĕ sĕn denevağĕ wain anon loğ ġabum bĕp ayo lo. ¹⁶Gedekĕvu mehĕ sĕnĕ arĕ rağ neggĕp yi tob los vağĕ nebĕ:

“ALAM-LOS-BENGĖJ PIN HIR
MEHĖ-LOS-BENGĖ, GALAM
BĖP PIN HIR MEHĖBĖP.”

¹⁷Log sa halĕ angĕr ti nare loğ hes mala. Genetahi ya vu soğ pin sĕn denevĕng medeneyoh vavunĕ lo bĕ, “Ham pin ngupin ham nam in Anutu yi nos bĕp. ¹⁸Ham rĕğ gwa alam-los-bengĖj nij reggos geham rĕğ gwa alam yuj rĕmek los alam anil degwa nij reg-

gos gehoos los alam sĕn deneraḵ lo nij reggos. Ham rĕḵ gwa alam pin nij reggos, alam sĕn yŏ deneḡin sir lo, losho alam sĕn alam denebaḡo sir medenetu hir ngaa meris lo, galam sĕn yuj ading los alam meris lo.”

¹⁹Lob sa halĕ reggu bemĕn bŏp galam-los-bengŏj pin vu dob losho hir alam-begŏ-yi desupin sir yam ggovek ya in bĕ dengis begŏ vu mehŏ sĕn raḵ nedo hoos veroo lo losho yi alam-begŏ-yi. ²⁰Rĕḵ ma gedekesuu sir bedejom reggu bemĕn bŏp ving yi mehŏ sĕn nenĕr-ḡaḡek-kuungsĕn-rangah lo ahon mededuu luho. In wirek og reggu bemĕn nipaya sĕnĕ lĕ gemehŏ-nenĕr-ḡaḡek-kuungsĕn sĕnĕ nevong ngaa bŏp ngahiseḵĕ benetetuhin alam sĕn deneko reggu bemĕn yi ḵanaḵ raḵ navij gedeneḵo ḵenu raḵ lo. Om reggu bemĕn luho mehŏ-nenĕr-ḡaḡek-kuungsĕn sĕnĕ yŏ nahĕn denedo los malaj vesa. Log detĕ luho luḵ ya nengwah sĕn bŏpata rot nebĕ ngaggee, geniḵerus ata gegelŏng salpa* medo netum loḵ lo. ²¹Log mehŏ sĕn neraḵ hoos lo sis luho hir alam vahi sĕn nahĕn denedo vesaj lo pin raḵ paĕp-yu-anil sĕn vare nesoo loḵ avi lo medediḵ. Log soḵ pin yam degga alam sĕnĕ nij reggos bahĕj pup ya.

Satan Nedo Ḷarabus Ta 1,000

20 Lob sa halĕ angĕr ti vu yaḡek meluḵ yam. Lob jom kii asoreng sĕn luḵ meya rot gahĕ degwa main lo loḵ nema, bejom sĕng bŏpata rot loḵ nema ving. ²Jom ḵarob bŏp sĕnĕ ahon. Yiḵ marub sĕn yŏ neggĕp vu nyĕdahis lo. Yi Memŏ Nipaya, geyi Satan. Lob angĕr duu yi raḵ sĕng niwĕĕk in bĕ medo noh vu ta 1,000. ³Log tĕ yi luḵ ya asoreng sĕn luḵ meya rot gahĕ degwa main lo, gepeḵa avi yah, besis loḵ in, gejegwi ḵele niḵegwi* raḵ. Om Satan su yoh vu bĕ tetuhin alam gŏkin rĕ, gaḵ yŏ rĕḵ gĕgin

ta 1,000 sĕnĕ begovek na rĕ, loḵ mĕm degeḵo yi vĕr beyiḵ medo hus dus teka mu.

⁴Log sa halĕ sĕa-los-arĕ la denedo bemehŏ la raḵ denedo. Anutu vo huk vu sir in bĕ deseggi mehŏnon hir ḡaḡek. Gesa halĕ alam ngahiseḵĕ sĕn denevonḡ ving Yesu lo anoj. Sir sĕn denenĕr Yesu yi ḡaḡek tato, gedenenĕr Anutu yi ḡaḡek rangah, lob alam nij paya deketŏv kwaj bedenediḵ lo. Su denedudeḵ vu reggu bemĕn nipaya, ma denedudeḵ vu ḵenu rĕ. Gesu denebĕ yi ḵanaḵ raḵ dabaj ma raḵ nemaj rĕ. Lob vesaj loḵ yah bedetu alam-los-bengŏj, belosho Kerisi denĕgin ngaa pin yoh vu ta 1,000. ⁵Yiḵ buk muḡinsĕn sĕn alam dekedi jaḵ vu bedub lo sĕnĕ. Rĕḵ alam diiḵsĕn vahi pin su rĕḵ dekedi jaḵ nah doḵ buk sĕnĕ rĕ, gaḵ yŏ rĕḵ degĕp rot, beta 1,000 saga govek na rĕ. ⁶Alam sĕn dekedi jaḵ nah doḵ buk muḡinsĕn agi, og kwaj vesa bedemedo vabuung. In diiḵsĕn sĕn natu luu lo niwĕĕk su yoh vu bĕ dahun sir rĕ. Gaḵ rĕḵ denatu Anutu luho Kerisi hir alam-deneḵo-seriveng lo. Lob rĕḵ denatu alam-los-bengŏj belosho Kerisi degeḡin ngaa pin noh vu ta 1,000 sĕnĕ.

Satan Kepĕ Ya

⁷Ta 1,000 sĕnĕ govek na, loḵ mĕm degeḵo Satan bĕr in ḵarabus, ⁸gegeto mena in tetuhin alam pin, benoh vu alam sĕn denedo dob nenga ḵetu lubeluu lo, vu Gok losho yi alam Magok. Satan rĕḵ ngupin sir in na degevonḡ begŏ, lob sir ngahiseḵĕ rot nebĕ sĕn raggĕr loo nenga. ⁹Bededok na nyĕḡ pin medeketu-min Anutu-yi-alam doḵ nyĕḡ sĕn denedo loḵ lo. Yiḵ nyĕḡ bŏp sĕn Anutu ahĕ nev-ing pangĕsĕn lo. Rĕḵ mu nengwah rĕḵ duḵ nam vu yaḡek mega sir. ¹⁰Satan tetuhin sir, om Anutu rĕḵ getĕ yi duḵ na ngaggee bŏpata sĕn nengwah niḵerus ggĕp netum raḵ ḡelŏng salpa* lo. Reggu bemĕn nipaya luho mehŏ-nenĕr-ḡaḡek-kuungsĕn-

rangah denedo loḵ sēnē vorot, om lööho rēḵ degeḵo vanē buk gerangah degwata los degwata gesu rēḵ desewah rē.

Buk-ḡaḡek-yi Tōḵ Yam

¹¹ Log sa halē sēa-los-arē veroo böp ti nedo, bemehöti nedo raḵ. Gedob los yaḡek veya meya in yi, genyēḡ meris.

¹² Gesa halē alam-diḵsēn denare, alam yuj ading los alam meris, medenare loḵ sēa-los-arē sagi mala. Gemehö sēn raḵ nedo sēa lo vonḡ medetēḵin ḵapiya la. Detēḵin ḵapiya mala-tumsēn-yi, gedetēḵin ḵapiya sēn neseggi alam-diḵsēn raḵ lo la ving. Nelē ngāa pin sēn mehōnon denevonḡ lob denekevu loḵ ya ḵapiya agi beneseggi sir raḵ yoh vu.

¹³ Log alam sēn denediḵ medeneggēp luḵ loo lo, galam sēn denediḵ medeneggēp loḵ dob ḡebinē lo, losho alam-diḵsēn pin deyom, bemehö sēn nengḡo ḡaḡek lo seggi sir ti ti loḵ yah ngāa sēn denevonḡ wirek lo. ¹⁴ Lob tē alam malajmasēn-yi los alam sēn denedo loḵ Nyēḡ Nipaya lo luḵ ya ngaggee böpata sēn nengwah medo netum loḵ lo. Ngaggee böpata sēn nengwah medo netum loḵ agi, og yiḵ diḵsēn sēn netu luu lo. ¹⁵ Lob alam sēn su arēḡ neggēp loḵ ḵapiya mala-tumsēn-yi agi rē lo, og tē sir pin luḵ ya ngaggee böpata sēn nengwah medo netum loḵ lo ving.

Yaḡek Los Dob Mewis

21 Log sa halē yaḡek los dob mewis neggēp. Yaḡek muḡinsēn los dob muḡinsēn mala maya verōḵ yi. Geloo su neggēp ggōkin rē. ² Gesa halē nyēḡ böp vabuung sēnē, og yiḵ Yerusalem mewis. Sa halē nedo ving Anutu, lob vuu yaḡek beluḵ yam los vuneḵ vuneḵ nivesa nebē sēn avēh nevuneḵ vu yi raḵ vuneḵ vuneḵ nivesa in jaḵ regga. ³ Log sa hangō aye böpata ti tahi yam ggēp sēa-los-arē bē, “Ham gwengō rē! Gwēbeng Anutu yi dub-vabuung-böp nedo ving mehōnon!

Log Anutu rēḵ medo geving sir bedenatu yi alam. Yōnon, Anutu yō rēḵ medo geving sir benatu hir Anutu. ⁴ Rēḵ jevu sir pin malaj bēl na. Galam su rēḵ denadiḵ ḡōkin rē, gesu rēḵ ayoḡ maggin ḡōkin rē, gesu rēḵ dengū medengis sir ḡōkin rē, genavij su rēḵ gesanḡ nah rē. Gaḵ ngāa wirek hen pin maya verōḵ yi.”

⁵ Lob mehō sēn raḵ nedo sēa-los-arē lo nēr bē, “Ham gwengō rē! Sēḵ ḡevonḡ ngāa pin natu mewis jaḵ yiḵ pehiko sēnē!” Log nēr vu sa bē, “Kwevu ḡaḡek sēnē, in ḡaḡek sēnē og yōnon rot, beyoh vu bē alam degevonḡ geving rot.”

⁶ Log nēr vu sa ggōkin bē, “Ngāa pin sēnē tōḵ yam ggovek ya! Sengō ti hevonḡ bengāa pin anon raḵ vu muḡinsēn, log saḵ semu ngāa pin vu tamusēn sagi beggovek ya. Setu ngāa pin degwaseḵē los yuseḵē. Nabē mehōti ayo bev in bēl, og sēḵ ḡevonḡ bēl veyē mala-tumsēn-yi benanum nyēmasēn. ⁷ Mehōti sēn kesuu ngāa maggin los ngāa nipaya pin lo, og rēḵ ḡeḵo ngāa sēn senēr wirek bē rēḵ ḡeḵo lo natu yi ngāa, gesa natu yi Anutu genatu sa naluḡ. ⁸ Gaḵ alam sēn deneggōneng medeneggēr in sir yah lo, galam sēn deneruu demij vu Anutu lo, galam sēn denesepa loḵ ngāa nipaya verōḵ yi medeneḵo raḵ lo, galam sēn denesis mehōnon medenediḵ lo, galam sēn denevonḡ baggēb lo, galam sēn denevonḡ parahek lo, galam sēn dene-dudeḵ vu ḵering lo, galam pin sēn denenēr ḡaḡek kuungsēn los denelah ḡaḡek vun lo, og sir pin rēḵ dedoḵ na ngaggee böpata sēn nengwah nivanē medo netum raḵ ḡelōḡ salpa* lo. Yiḵ diḵsēn netu luu lo sēnē.

Yerusalem Mewis

⁹ Lob anḡēr nemadvahi-bevidek-luu sēn deḵo ngāa maggin nemadvahi-bevidek-luu loḵ ḡabum nemadvahi-bevidek-luu in bē dekevoh mehōnon jaḵ lo ti yam vengwēḡ

vu sa benēr bē, “Ġenam rēk sēk tato avēh sēn Sipsip Nalu rēk geḳo natu venē lo vu hong.” ¹⁰Log angēr ḳo sa ḳenug meya ḳedu bōp adingsekē ti, betato nyēḡ bōp vabuung Yerusalem sēnē vu sa. Nedo ving Anutu, lob vuu yaḡek geluḳ yam. ¹¹Anutu niḳapiik jēh niwēek raḳ nyēḡ bōp sēnē. Niḳapiik yō agga ti nebē ḡelōng sēn denebaḡo raḳ monē bōp lo. Kē! Nebē ḡelōng malangeri jaspa, gemala rangah rot nebē garas. ¹²Log ḳatum og vaha adingsekē rot, geyi veluung avi nemadluho-bevidek-luu neggēp loḳ, bangēr nemadluho-bevidek-luu denare yoh vu pin. Log alam Israel degwaj nemadluho-bevidek-luu arēj ti ti neggēp raḳ veluung avi ti ti pin. ¹³Veluung avi lōō neggēp loḳ ḳatum nenga sēn neya los hes mala neverup lo, gelōō neggēp ya los sēn ayōōng neyam lo. Gelōō neggēp ya los sēn sang neverup lo, gelōō neggēp ya los sēn hes mala nemasuseḳ ya. ¹⁴Nyēḡ bōp sēnē yi ḳatum ahē degwa, og ḡelōng sēn bo niwēek vu lo nemadluho-bevidek-luu neggēp loḳ, lob Sipsip Nalu yi sinarē nyēdahis nemadluho-bevidek-luu sēn lo arēj raḳ neggēp ḡelōng sēnē.

¹⁵Log angēr sēn vengwēng vu sa lo, jom atoheng goor ti in bē tahōō nyēḡ bōp sēnē los yi veluung avi geyi ḳatum jak. ¹⁶Nyēḡ bōp sēnē yi ḳatum nenga vahi vahi pin neggēp ti, nyē los kweben neggēp ti. Angēr tahōō nyēḡ bōp sēnē nenga telēsen raḳ yi atoheng, lob ading yoh vu 2,400 kilomita. Nyēḡ bōp nenga vahi vahi pin ading nebē sēnē, geraḳ raḳ yi bepin neggēp ti. ¹⁷Log tahōō ḳatum ving, rēk adingsekē berak ya vavunē rot yoh vu 66 mita. Yik angēr tahōō ḳatum nebē sēn yik hil netahōō lo. ¹⁸Anutu semu ḳatum sēnē raḳ ḡelōng malangeri jaspa. Log semu nyēḡ bōp sēnē raḳ goor yō meris bemedo netum nebē garas. ¹⁹Anutu vunek vu nyēḡ bōp yi ḳatum

ahē degwa raḳ ḡelōng malangeri ag-gagga sēn yi monē bōpata lo.

ḡelōng jaspa nedo ya ahē degwa muḡin.

Log ḡelōng lapis lasuli sēn niraru lo netu luu.

Log ḡelōng aget sēn niraru nebē lo netu lōō.

Log ḡelōng nimewis emeral netu lubeluu.

²⁰Log ḡelōng sardoniks sēn ḳōḳ los veroo nesala yi lo netu nemadvahi.

Geḡelōng ḳōḳ konelian netu videk ti.

Geḡelōng krisolit sēn nisangsang lo netu videk luu.

Log ḡelōng nimewis ngwē sēn beril lo netu videk lōō.

Log ḡelōng nisangsang ngwē sēn topas netu videk lubeluu.

Log ḡelōng nimewis ngwē sēn kriso-pres netu nemadluho.

Log ḡelōng niraru ngwē sēn hiasint netu nemadluho-bevidek-ti.

Log ḡelōng sekwahek agga ngwē sēn mala saḡap medenenēr arē nebē ametist lo netu nemadluho-bevidek-luu.

²¹Log vong reping nemadluho-bevidek-luu sēn lo raḳ ḳumḳum veroo (perl) sēn yi monē bōp lo nemadluho-bevidek-luu. Deḳo ḳumḳum bōp bōp medesemu reping pin raḳ, gedesemu aggata pin vu nyēḡ saga raḳ goor yō meris bemala rangah rot nebē garas. ²²Log sa su halē dub-vabuung nedo loḳ nyēḡ bōp sēnē rē. Gaḳ Mehōbōp Anutu, mehō los niwēek, luho Sipsip Nalu, yik detu nyēḡ bōp sēnē yi dub-vabuung. ²³Lob alam nyēḡ saga su rēk dejak vu in hes los kwev nabē natum vu sir rē. Gaḳ Anutu niḳapiik netum raḳ nyēḡ saga, geSipsip Nalu tu nyēḡ sēnē yi ram. ²⁴Om alam pin rēk dena jak nyēḡ bōp sēnē yi rangah. Galam-los-bengōj vu dob rēk dengupin hir kupek nivesa vesa medegeḳo mededoḳ na. ²⁵Su rēk debēhii ḳatum yi

veluung avi rangah rē, gesu rēk nabuk dok dok nyēg sēnē rē. ²⁶ Alam pin rēk dengupin hir ngaa nivesa vesa los hir kupek malangeri mededok na nyēg sēnē. ²⁷ Gaḱ ngaa ningōhek, gemehōnon sēn denevong ngaa nipaya aggagga lo, gemehōnon sēn denenēr ḡaḡek kuungsēn lo, og su rēk dedok na nyēg sēnē rē. Gaḱ alam sēn arēj neggēp loḱ Sipsip Nalu yi ḱapiya-mala-tumsēn-yi bē demedo malaj-tumsēn degwata lo mu mēm sēn rēk dedok na.

Bēl Los Ḳele Mala-tumsēn-yi

22 Log angēr sēnē tato bēl bōp mala-tumsēn-yi vu sa, lob sa halē gemala rangah nebē garas. Bēl sēnē nebegi verup Anutu luho Sipsip Nalu hir sēa-los-arē benevaar meneya, ² beneyoh nyēg bōp yi aggata vuheng atov. Log ḱele mala-tumsēn-yi denare loḱ bēl sēnē nenga vahi vahi. Lob denesis anoj beron nemadluho-bevidek-luu neyoh vu ta pin. Denesis anoj raḱ kwev. Lob ḱele sēnē ris, og deyoh vu bē degevonḡ bemehōnon ni-jraksēn nijvesa jaḱ.

³ Log ḡaḡek maggin-yi sēn Anutu nēr raḱ mehōnon vu muḡinsēn lo, og ggovek ya. Gaḱ su rēk medo nah gōkin rē. Anutu luho Sipsip Nalu hir sēa-los-arē rēk medo dok nyēg bōp sēnē. Log Anutu yi hur lo rēk degeḱo yi jaḱ. ⁴ Log mēm rēk degelē mala. Log arē rēk jaḱ ḡēp dabaj. ⁵ Su rēk buk dok nah gōkin rē. Log ram hen huk sēn netum lo, los hes hen huk sēn netum lo maya. Gaḱ Mehōbōp Anutu rēk gevonḡ rangah vu sir. Lob rēk denatu alam-los-bengōj medegeḡin ngaa pin degwata los degwata.

Yesu Rēk Duk Nom Pevis

⁶ Log angēr nēr vu sa bē, “Ḡaḡek pin sēnē og yōnon rot, beyoh vu bē alam pin degevonḡ geving yi rot. Mehōbōp Anutu sēn nevong yi Anon Vabuung vu alam-denener-ḡaḡek-rangahsēn in bē denenēr

yi ḡaḡek rangah lo, vong yi angēr yam in bē nanēr ngaa pin sēn rēk anon jaḱ pevis lo vu yi hur lo pin.

⁷ Log Yesu nēr bē, ‘Ham gwengō rē! Sēḱ natōḱ nōk vu ham pevis.’ Mehōti sēn nesepa loḱ Anutu yi ḡaḡek sēn neggēp loḱ Anutu-yi-ḱapiya agi-yiḱ ngaa sēn rēk anon jaḱ vu tamusēn lo-og mehō sēnē kwa vesa!”

⁸ Log sa Jon, sa hangō ḡaḡek sēnē, gesa halē ngaa pin sēnē. Sa hangō los halē ggovek, log sa petev menahēp loḱ angēr sēn tato ngaa pin vu sa agi mala, gesa bē ḡaḱo yi jaḱ. ⁹ Loḱ pevis menēr vu sa bē, “Su gwevonḡ nabē sēnē! In sa hur ti yiḱ nebē hong ving arim lo sēn sir alam-denener-ḡaḡek-rangahsēn lo. Geyiḱ hur mu sa nebē alam sēn denesepa loḱ ḱapiya agi yi ḡaḡek lo. Gaḱ yiḱ gweko Anutu yō timu jaḱ.”

¹⁰ Lob nēr vu sa ving bē, “Anutu yi ḡaḡek sēn neggēp loḱ ḱapiya agi, og su ḡēgulin, in buk sēn Anutu bē gevonḡ ngaa pin agi dus raḱ ggovek ya. ¹¹ Om mehō sēn nesepa loḱ ngaa nipaya lo, og yō medo gevonḡ yi ngaa nipaya nabē saga rot. Gemehō sēn nesepa loḱ ngaa ningōhek lo, og yō medo gevonḡ yi ngaa ningōhek nabē saga rot. Log mehō sēn nesepa loḱ ngaa nivesa lo, og yō medo gevonḡ yi ngaa nivesa nabē saga rot. Gemehō sēn nesepa loḱ ngaa nirōp lo, og yō medo gevonḡ yi ngaa nirōp nabē saga rot.” ¹² Yesu nēr bē, “Ham gwengō rē! Sēḱ natōḱ nōk vu ham pevis. Lob sēḱ ḡaḱo nyēvewen menōk vu mehōnon pin, lob sebo dok nah vu sir ti ti noh vu ngaa pin sēn denevong lo. ¹³ Sengo ti hevong bengaa pin anon raḱ vu muḡinsēn, log sēḱ semu ngaa pin menivesa jaḱ vu tamusēn. Sa mehō muḡinsēn los tamusēn. Setu ngaa pin degwaseḱē los yuseḱē. ¹⁴ Alam sēn deneripek hir tob bemewis neraḱ lo, og kwaj vesa, in deyoh vu bē rēk dega ḱele mala-tumsēn-yi anon. Gedeyoh vu bē rēk dedok na

katum nyëg böp saga avi mena dedok na. ¹⁵ Gaḵ alam sën nij paya verök yi nebë anöö lo, los mehönön sën denevonḡ parahek lo, galam sën denevonḡ baggëb lo, galam sën denesis mehönön medenediik lo, galam sën denejom raḵ vu ḵeriing lo, galam pin sën ahëj neving ḡaḡek kuungsën medenenër lo, og rëḵ nah demedo nenga in Anutu yi nyëg böp sënë.

¹⁶ Sa Yesu, sa hevong sa angër yök vu ham in bë nanër ḡaḡek sënë vu ham sën sa alam ham lo. Yik sa sënë sën Davit* yi mewis, besa degwa vu yi. Lob yik sa sënë sën Betuheng Majelëë.”

¹⁷ Log Anon Vabuung luho Sipsip Nalu venë denër bë, “Ġenam!” Lob mehöti bë genḡo ḡaḡek sënë, og nanër nabë, “Ġenam!” Log nabë mehöti ayo bev in bël, og nam, in mehöti bë nanum, og yoh

vu bë nam nanum bël-mala-tumsën-yi nyëmasën.

¹⁸ Log sa bë nanër ḡaḡek niwëëḵ ata vu alam pin sën denengö ḡaḡek loḵ ḵapiya agi, raḵ ngaa sën rëḵ berup vu tamusën lo nabë: Bë mehöti gelu ḡaḡek ngwë doḵ na ḡaḡek sënë, og Anutu rëḵ ngupin ngaa maggin pin sën nër meneggëp loḵ ḵapiya agi nah vu yi. ¹⁹ Lob nabë mehöti gelov ḡaḡek la bë in ḡaḡek sën raḵ ngaa tamusën-yi meneggëp loḵ ḵapiya agi, og Anutu rëḵ gelov yi bë gesu rëḵ ga ḵele mala-tumsën-yi sënë anon rë. Gesu rëḵ doḵ na nyëg vabuung böp sën sa ne-tateḵin meneggëp loḵ ḵapiya agi rë.

²⁰ Mehö sën nër ngaa pin bë rëḵ anon jaḵ agi nër bë, “Sëḵ nom pevis yönon rot!” Eë, oga! Mehöböp Yesu, ġenam!

²¹ Mehöböp Yesu yi semusemu nöḵ ḡëp geving ham pin. Yönon.